

HET

CH

Ontfle

is V

che.

S

V

Waer

I

S

Van de

leven

mal

HET GULDEN CABINET
VANDE EDELE VRY
SCHILDER-CONST

Ex libris
Petri Krake Ontfloten door den lanck ghewenschten
Vrede tusschen de twee mach-
tighe Croonen van ~~*Ex libris*~~

SPAIGNIEN

E N

VRANCRYCK.

Waer-inne begrepen is den ontsterffe-
lijcken loff vande vermaerste
Constminnende Geesten

E N D E

SCHILDERS

Van dese Eeuw, hier inne meest naer het
leven af-gebeldt, verciert met veel ver-
makelijcke Rijmen ende Spreucken.

D O O R

Cornelis de Bie Notaris binnen Lyer.

92 24 R

DEEL VAN HET GEDRUKTE GEBIED

VAN DE RECHTEN VAN

Para

21 - KW 26

Onthouden door den lanck geschwichten
Vrede tusschen de twee machts
tichte Groenen van

SPANJEN

VRANCKRYCK

Wat tusschen begeren is den ontferste
lijcken loff vande vermaerde
Gedarmende Geesten

SCHEIDERS

Van des leuens hier inne meest niet net
leven afgeholde, verciert niet veel van
makelike Rimen ende Gecrechten

LANDES-
UND STADT-
BIBLIOTHEK
DUSSELDORF

DEN GEBOEYDEN MARS

Spreckt op d'uytleggingh vande Titel plaet.

El wijckt dan mijne Macht, en Raſerny ter ſijden?
Moët mijne wreetheyt nu dees booſe ſchant-vleck lijdē?
Dat ick hier ligh gheboyt en plat ter aert ghedruckt,
Ontrooft van Sweert en Schilt, t'gen' my is af-geruckt?
Alleen door liefdens kracht, die Vranckrijck heeft ontfteken,
Die door het Echts verbont compt al mijn luſten breken,
Die ſelfs de wreetheyt ben, wordt hier van liefd' gheplaeght,
Den Dullen Orloghs Godt wordt van den Peys verjaeght.
Ach! d'Edel Fransche Trouw: (aen Spaenien verbonden)
Die heeft m' allendigh Helt in ballinckſchap gheſonden.
K'en heb niet eenen vriendt, men danckt my ſpoedigh aff
Een jeder my verſtoot, ick ſien ick moet in't graff.
Nochtans ſal menich menſch mijn ongeluck beclaghen
Die was ghewoon door my heel *Belgica* te plaeghen,
Die was ghewoon met my te liggen op het landt
Dat ick had uyt gheput door mijnen Orloghs brandt,
De deught had ick verjaeght, en liefdens kracht ghenomen
Midts dat mijn fury was in Neder-landt ghecomen
Tot voordeel vanden Frans, die my nu brengh in druck
En wederleyt mijn jonſt, fortuyn en groot gheluck.
Alleen door liefdens kracht die my nu compt verachten
Die my nu ſelfs laet in't vergoten Bloedt verſmachten.
Ha *Venus* wree Goddin, vervloecte voeſter vrouw
Van al dat liefde voelt, en oorſaeck van dees Trouw,
Hoe compt dat ghy mijn ſiel door af-keer ſoo laet krencken?
Ach! wilt mijn ſoete jonſt (bid ick) noch eens ghedencken;
Die ick u eenmael gaf, trots uwen Man *Vulcaen*,
Als wy in overſpel hebben den luſt verſlaen.

A 2

Waerom

Waerom en straft ghy niet, die door sijn minne schichten
Doet Trommel en trompet, en't Krijghs Canonnen swichten

Cupid u dertel Kindt, die *Spaenien* verweckt

Door't minnen-vier tot *Peys*, en *Vranckrijck* ontsteckt.

O wanckelbare Vrouw, die eersten hadt gedrongen

In't hert van *Nederlandt*, *Anteros* uwen jonghen

Cupidos eygen broer, maer ongelijck van aert

Die door sijn boosheydt eerst t'landt had met nijdt beswaert.

En fiet, nu laet ghy toe *Cupidos* minne lusten

Die door een Echte Trouw de Landen brengh in rusten.

Dat ick den schelm hier had, ick scheurden hem van een

Ick aet hem levent op van 't hooft tot aenden teen

Ick sou sijn dertel jeught te pletteren strax botsen

Ghelijck *Saturnus* 't kindt smeeet tegen d'herste rotsen

Want hy van mijn verdriet de rechte oorfaeck is

Den oorspronck van mijn leet en t'siels bederffenis.

Waer is mijn blixems sweert, waer sijn mijn oorloghs knapen

Kloeckmoedigh inden krijgh, manhaftigh inde wapen;

My dunckt sy zijn verjaeght, een jeder my verlaet

Niemandt en isser die mijn siele compt tot baet:

Ick ben nu aen het radt der wree Fortuyn gheteugelt

En van mijn snellicheydt oock heel en gans ontvleugelt,

Ick sien het is om niet, de liefde is te groot

Die *Vranckerijck* besit, en desen *Vrede* sloot.

Mijn aeders giftich bloedt begint de doodt te voelen

Mijn tygers vree ghelaet mijn jngewand doet woelen.

De prikkel spoor des Nijdts tredt op mijn roemich hert

En schettert met mijn quael vol ingecropte smert.

Iae al mijn dullicheyt, mijn tieren, schreeuwen, raesen

Eylaes mijn droef gheween, niet als met quellingh aesen.

Schoon ick soo langhen tijdt 't landt heb ghestelt tot roof

Den *Peys* en *Vred'* verjaeght, jae oock by-naer 't *Geloof*,

Die't

Die't heyligh Christendom, by-naer oock had ontluystert
 En al den hellen glans der deughden heel verduystert
 Door mijn bloedt-dorstigheydt by-naer al doen vergaen
 Die de staet-gierigheydt en pracht heb voorgel'taen
 In fin 't heel Nederlandt door mijn ghewelt gherengelt
 Door wreedtheydt ende *Nydt* met grooten twist ghemengelt
 Met boosheydt en bedrogh, met belghsucht, *dievery *jeloefy
 Met onrechtveerdigheydt, en helsche raserny.
 En schoon ick selver heb *Pandoras* doos ontsloten
 Waer door de Wereldt werdt met boosheydt overgoten,
 De liefde (die van G O D T eerst haren oorspronck heeft)
 Is oorfaeck dat in rust weer alle dinghen leeft,
 Is oorfaeck dat den *Peys* gecroondt wordt met laurieren
 Is oorfaeck datmen gaet over mijn doot nu vieren.
 Dat al de Consten weer bethoonen henne deught
 En weeldigh leven in haer volle rust en vreught.
 Voor eerst de schoon *Pictur*, die met haer eel Pinceelen
 Door Konst vercrygen sal veel gaven en juweelen,
 Daer by *Rethorica* met haer *Soet-Rijm* ghedicht
 Die menich droef ghemoet en swaeren geest verlicht,
 Die ick had door't ramoer van mijnen Krijgh doen dolen
 En allen hunnen lust, jever, en gheest ghestolen,
 Die ick soo had geplaeht, met arremoy verkracht,
 Dat niemant vande Const by Menschen wert gheacht:
 Die compt de liefde weer van alle cant bejegnen
 Die desen nieuwen *Peys* met rijckdom gaet vertegnen.
 De wonder *Schilber-Const*, en Rijcke Coopmanshap
 Die klimmen weder op Fortunas hooghsten trap.
 Nu sal *Poësis* pen tot mijnen spot gaen schrijven
 Om 's menschen vrees des krijghs uyt het ghedacht te drijven
 Nu salder menich gheest krijghen haer grootste jonst
 De Meesters sunderlingh van d'Edel *Schildsr-Const*.

Den

Den *Peys* die sal den gheeft met jever nu ontsteken
 En al mijn Wapen-tuygh in duysent stucken breken.

Den *Peys* en geeft my niet als droefheyt druck en pijn
 Als wanhoop' sonder troost, om haest in't graf te zijn.

Den *Peys* en geeft my niet als quellingen met hoopen
 Om als een bedelaer nu achter 't landt te loopen.

Den *Peys* die heeft ontrooft, de weelde die ick had:
 Wanneer my rijk en arm om mijn ontsagh aenbad.

Den *Peys* die heeft ontrooft mijn jaerlijckse renten
 Die ick wist vanden boer te persen met tormenten.

Den *Peys* heeft nu ontrooft mijn pluymen vanden hoet
 Mijn kleedt met gout gheboort, en mijnen hoogen moet.

Compt hier *Megera* compt en laet de wolcken dondren
 Laet over mijnen druck de wereldt eens verwondren.

Iffer dan gheen genaey; seght *Pluto* wreet ghesel

Die sijt den quaetsten Godt en dwingher vande hel?

Ghy cunt wanneer ghy wilt de gansche aert doen beven?

Ghy cunt wanneer ghy wilt den mensch veel quellingh gheven?

Waer is nu *Eolus* die Godt is vanden windt

Dat *Bereas* nu eens my tot mijn wraecklust dient.

Sa helschen *Charon* compt, haelt my onsaligh sterfer

Met u bebloeyde schuyt, die ben den Hel beerver

Want *Iupiter* en wilt my niet meer by ghestaen

Die door sijn blixems vier de Reusen heeft verslaen.

Den vred' en geeft my niet anders als pijnlijck voetsel.

Als eenen haet en nijt vol boos fenijnich broetsel.

Dat my nu vry slickt in den dry-hoofdighen hondt

Die niet als vlammen spouwt uyt sijnen helschen mondt:

Compt wree *Fataelen* compt met u vergifte slangen

Compt helpt my *Titius* oft ick sal my verhangen

Want wie op d'aerde leeft, die heeft van my een walgh

Men heeft my lanck ghenoegh ghewenscht aen eene galgh.

Den

7

Den lanck verwachten *Peys*, die gaet de weth heirmaken
Sy brenghet de ruste med' en doet den Krijgh versaecken:
Ick ben den Godt des *Moorts*, en isser niemant niet
Die my dan troosten sal in dit mijn groot verdriet?
Soo wil ick dan voor 't lest: Eylaes mijn graf-schrift schrijven
Dat by de menschen mach tot een memori blijven.
De *Liefde* en de *Trouw* hebben den *Krijgh* verjaeght
Die by de dertigh jaer heeft *Nederlandt* gheplaeght.
Wanneer de *Min* haer cracht aen *Vranckerijck* bethoonde
En met de *VVedermin* van *Spaenien* beloonde
Waer door den *Peys* en *Vred* met vreughden is ghemaect
Waer door den *Oorloghs Godt* is in sijn doot gheraect.

DROOM VAN DE BIE.

NAer dat ick *Floras Hoff* had lest eens overvloghen
En uyt haer blom-ghewas veel soete *Const* ghesoghen,
Soo socht mijn hert de rust door swaeren sluymer-sucht;
Daer mijn *Natuer* terstont op't hoochst' wert med' bevrucht:
En qualijck had den slaep mijn siel oock niet becopen
Den *Droom-Godt* is daer oock met stilheyt by geslopen,
Die my heeft ingebeldt een wonder vreempt geval
Vol swaer becommernis, 'tgen' ick u seggen sal.
Ick droomde dat ick was ghestelt in een valleye,
Beplant met groen geboomt en tuynen tusschen beyen,
seer aengenaem en fraey, daer ick twee weggen sach
Waer-by tot mijn vermaeck een vreughdigh luffhoff lach.
En soo ick stondt ver stelt wat wegh ick in sou treden
Om al mijn *Honingh-soet* te moghen wel besteden
Te schencken aen de gen' die al haer deughden smaect
En naer haer lackerny met open *Monden* haect,

Om

Om mijnen soeten Cost met vreughden op te dragen
 Daermen geen hinder lijdt van 't winters felle dagen:
 Daer is mijn jverich hert met vreught naer toe-gefnort
 Daer noyt den grijfen tijdt het blom-gewas verdort.
 Dit nacht-gesicht verdween, den droom is oock gheweken
 En del' jnbeldingh heeft mijn hert met lust ontfteken,
 Want soo den slaep ontschoot met haesten uyt 't ghemoet
 (Die menichmael 't ghedacht met valsche listen voedt)
 Soo heb ick metter daet een vrempt gheheym ghevonden
 'Tgen' dient te zijn ontdeckt, 'tgen' ick hier moet verconden
 Ter wijlen dat den Mensch al menichmael bevindt
 Dat eenen kleynen Droom tot voordeel dickwils dient.
 Want fiet door desen Droom weet ick te onderscheyen
 Waer henen my den sin van dit gheval wilt leyen,
 Dat is naer 't vreughdich Hof daer geene Const ontbreckt,
 En die ons met genucht seer wesentlijck ontdeckt.
 Een geeft van kloeck vernuft, een kender vande krachten
 Die oyt de *Schilders* met Pinceel ten voorschijn brachten.
 Daer socht ick mijne rust, naer dat ick al den schat
 Der honigh-soete Const by een versamelt had.
 Doen quam de raffe Faem my uyt den slaep verwecken
 En naer den vollen eys dit lustich Hoff ontdecken
 Daer al de schoon Schildry beschaemt schier de Natuer
 Door d'overvloedicheydt van d'edel vry *Pictuer*
 Daer t'blom en t'fruyt ghewas op doeck seer levent schijnen
 Nochtans geen winters kou en can haer kracht verdwijnen
 Hier vondt de *Bie* haer plaets om haeren honigh-graet
 (Die schuylt in desen Boeck) te stellen inden staet,
 Te brenghen voor den dagh en naer dit Hoff te draghen
 Daer menich Constenaer schiept vreught en groot behaghen,
 Om al de feldsaemheyt van d'edel *Schilder-Const*,
 Daer (die dat Hoff besit) is Rijckelijck med bejonst.

WAERHEYT BAERT NYDT.

O P.

ANTHOINE VAN LEEUWENHOEK

Grand amateur des artes, peintures, etc.
N'admirez pas icy la grace exterieur,
C'est l'ombre du subiect: considerez le coeur
Rempli de mill vertus, et l'invisible esprit,
Dont les perfections iamais burin n'acquit.

E. Quellinus pinxit.

Richard Collin, sculpsit 1662.

ONTSCULDINGH

Vanden Auctheur aen alle Rijm-lievende Poëten
over d'uytheymsche woorden (doch eyghen
Schilder-spreucken) hier in begrepen.

M *Uita renascentur quæ jam cecidere, cadentque
Quæ nunc sunt in honore vocabula, si volet usus
Quem penes arbitrium est, & jus & norma loquendi.*

HORATIUS in arte Poetica.

Oo jemandt vande Konst soeckt naer de hinder-palen
Van mijn cleyn rijm-ghedicht en tracht te achterhalen
Oft in mijn duytsch beschrijf niet ongherijms en is
T'gen' vrempt in d'ooren luyt, oft niet uytheyms en is.
Daer een Poëtse tongh mocht spots-ghewijs op spelen
En sonder mijne weet d'eer van mijn wercken stelen:
(D'welck niemandt doen en sal die d'eel *Pictuer* verstaet,
En kent den handel daer sy mede omme gaet)
Dus moet ick evenwel my hoeden voor hun stormen
En segghen dat ick niet mijn spellingh can heirvormen
Als *Cadmus* d'A. B. C. (die t'draeckx Tant-saeyer was)
Want soo *Pictura* spreckt compt in dit Boeck te pas.

OVIDIUS Libro 3.

Waerheyt baert Nijdt.

Op de spreuck des Auctheurs.

Waerheydt baert Nijdt.

A Ls waerheysts Sonne-strael de Nijdt voor ooghen stelden
Haer grauwel, die sy baert (tot eyghen spijt en straf
Js sy verdwenen voor de *Bie'ens* beldt der belden
Die levende en d'oon herstelden uyt hun graf.

N. OMASVRINVS
Omnia in Deo.

OP.

Aenden Const-minnenden , Deught-rijcken
ende seer Discreten Heere

D' H E E R

ANTHONIO VAN LEYEN

Voonende binnen de Keyserlijcke Stadt
van Antwerpen , den 10. Februarij
Anno 1662.

Enghesien seer weet-lievenden Heer ick lanck gbeweten heb dat
V. L. begaest is met een uytnemende kennisse vande hooch-gbeachte
vry Schilder-const, die van V. L. ten hoochsten bemint ende in
weerden gbehouden wordt, ghelijck den costelijcken Schat van V.
feldsaeme ende uyt-gbekeurde stucken van Schildry, daer van ghetuygbenis
ghenoch gheven. Soo hebbe ick my langhen tijdt veel willigher als vermo-
ghende ghevoelt, om V. L. (als rechten Bescherm-beer vande Schilders) dit
mijn Gulden Cabinet der Schilder-const op te draghen, het welck my niet
onvoeghelijk en docht, aenghesien door desen onbrekelycken ende lanck ver-
wachten Peys tusschen de twee machtichste Croonen van Spaignien en Vranck-
rijk alle Consten wederom sullen floreren, nu sy verlost zijn uyt de bloedt-
dorstighe slaverny vanden wreeden Oorlogh. Verhopende dat t'selve werck
V. L. sal aenghenaem wesen insiende de liefde die mijnen jever (tot verbef-
singhe der vermaerste Gheesten ende Lief-hebbers der Schildry) heeft aen-
ghedreven ende verweckt om den grondt van dese wetenschap eenichsints uyt te
wercken, niet sonder eerst van V. L. vernustheyt raedt ende oorlof ghevraeght
hebbende, eer dat ick t'selve heb derven bestaen, want volghende de Lesse
vanden wijzen SALOMON : De Tonghe der Wijse maect de Leere
lieffelijck. Soo en twijffel niet oft dit mijn werck sal door V. L. bescher-
minghe

minghe aen een jeder aenghenaem ende lieffelyck bevonden, ja van alle Lasteraers bevrydt worden. Ick bekenne dat mijn vleughels van verstandt te swack zijn, om de kracht van sulckdanighe Const te verheffen: Ick wete wel dat het ander Voorfnyders souden moeten wesen, om soo-danich werck voor te dienen ende op te rechten, eer jemandt den vollen smaect daer van soude ghevoelen. Maer ter wijlen de loffelycke Pictura my soo veel wetenschap van haer verholen Const heeft mede ghedeylt, dat ick my eenichsints heb derven verstouten om haeren Loff ten voorschijn te brenghen, siende datter niemandt der Const-minnende Geesten met desen lust bevrucht en is. 'Tis waer dat jemant anders letter-condigher ende reden-rijcker als ick, dese eer der Schilders had connen uyt-drucken. Maer 't is grootelijckx te beduchten (by aldien hy selver gheen Schilder oft Kennis-hebber van dese Const en waer) oft hy de eyghenschappen van Pictura sou hebben connen treffen, niet dat ick hier mede wil doen verstaen dat ick my selven daer toe gans bequaem sou kennen, waer over ick my niet en beroeme, daerom en sal Momi tongh daer uyt gheen voetsel willen trecken, want 't selve sou wesen een specie van hooverdy, al oft ick hoogher sou willen vliegghen als een ander, waer door ick mocht comen tot eenen leegghen val. Maer midts een ander (sijnde vande Const) gheenen lust oft jever en heeft, om sulckdanighen werck met beter ghelegghentheydt van wetenschap, ende grooter verstant aen te vatten, soo heb ick 't selve gheschiedaen. Hopende seer voorsinnich Heer dat 't selve werck, ghemenght zijnde met goetjonsticheydt ende verdrempt van diepsinnighe reden, met een willich hert ontfanghen ende aenghenomen sal worden, des ick dit mijn cleyn vermoghende werck V. L. op offer, en stelle inde bewaernisse van V. L. rijpe voorsichticheydt, wensende hier mede aen V. L. ghesontheyt, peys, voorspoet, ende lanck leven op dese wereldt, ende naermaels d'eeuwighe Salicheyt blijvende

Seer Konst-lievende Heer

V. L. onderdanighen ende dienstwillighen Dienaer

CORNELIS DE BIE.

VOOR-

VOOR-REDEN

TOT DEN NIEU-LUSTIGHEN

LESER.

Ock wete seer wel Goedt-jonstighen LESER, datter veel (dit Boeck openende, ende den jnhouden van het Werck siende) niet en sullen aenghelockt worden, om den Loff der SCHILDER-CONST met verstandt te aenmercken, uyt redenen datter veel Menschen vyandt van dese Const zijn, ende oock niet gheren hooren jemandts lof uyt spreken, als door een jngheboren belgh-sucht ende hooverdy t'selve be-nijddende, sal my nochtans troosten met het Latijns spreek-woordt seggende: *Ars nullum habet inimicum*

nisi ignorantem, dat den onwetenden alleen vyandt vande Const is. Oft wel aldus: naer het segghen vanden gheleerden SIDONIUS APOLLINARIS: *Qui non norunt artes, non mirantur artifices*. Aenghesien dan, dat de edel vry SCHILDER-CONST met groote wetenschap begaeft is, soo en ist my niet mogelijk gheweest achter te laten de selve Const met mijn Rijm-ghedicht te verciere, besonderlijk overdacht hebbende datter stof ende materie ghe-noegh is, om aende Poëtsche Lief-hebbers den lof der selver aenghename Const in't licht te brengen. Want aenghemerckt dat eertijds de Heydenen, jae de grootste Monarchen des werelts de Schildry in sulcken weerden hielen, datse daer voor groote schatten gaven, ghelijck ALEXANDER MAGNUS voor een Schildry aen APELLES gaf dry hondert Talenten: ende den Coninck ATTALUS kocht een Tafereelken (het welck den vermaerden ARISTIDES gheschildert hadde) voor hondert Talenten, doende elke Talent (naer de opinie van BUDEUS, ende sommighe andere curicuse Liedten) ses hondert goude Croonen: boven dien soo was den voorseyden ATTALUS noch bedroeft dat hem een Schildry wert gheweyghert voor ses duysent Sifterces. Ende meer ander sulcken voorvallen souden connen by-ghebrocht worden, waert saken dat ick niet en hadde ghevreeft den goet-willighen ende weet-lievenden

LESER

LESER daer door den lust te benemen van voorder te gaen. Maer om mēt de oude anticke gheschiedenissen niemandt verdrietich te vallen, soo en wil maer by-brenghen het kostelijck CABINET oft ESCHORIAEL van sijne Majesteit van Spaignien, ende overslaet eens de weerde van alle de uytne-mende Stucken die daer te vinden zijn, ende voor de grootste seldsaemheyt des wereltds bewaert worden, om te sien wat merckelijcke somme gheldts dat de selve fouden uyt-brenghen, ick en twijfel niet oft sult moeten bekennen dat dese eerlijcke ende vrije SCHILDER-CONST is een treffelijcke Oeffeninghe die voor gheen ander Naturelijcke oft vrije Consten en moet wijcken, die door den wreeden MARS ende rasende BELLONA soo lanck in vercleyninghe is gheweest, maer nu door desen ghewensten Peys wederom opghetrocken zijnde, heeft my den jever de Const-minnende ghedachten soo ontsteken, dat ick mijn MUSA niet en heb connen ontfegghen, om PICTURA te verghefenschappen naer den Bergh PARNASSUS, alwaer sy vande Neghen Sangh-Goddinnen (als rechte Voedsters vande seven vry Consten) verwacht wordt, om haer te stellen in haer oude besit-plaets tot vreucht van alle Pinccelhanteerders, ende Leer-gierighe jeught.

Tot de neghen Musen.

No ha sot il Cielo &c.

1. **G**ulden Lauwer-dragher
Githons eersten Plagher
 Prael van alle vreught
 Die *Parnas* verheught
 Met spelen, en quelen
 Op u soete velen
 Daer den Musen sanck
 Door hun helle kelen
 Past op U gheclanck.

2. **S**telt U losse snaeren
 Om te connen paeren
 Met *Amphions* fluyt
 En *Eratos* Luyt,
Siringhen, wilt singhen
 En u pijpen bringhen
 Naer den *Helicon*
 Daer de aeders springhen
 Vande water-bron

3. **H**oort hoe dat de Herpe
 Vande eel Euterpe
 T'Cabalins gheberght
 Met haer thoonen terght
 Plaistrich en virich
 Gheestich en manirich
 Hout *Clio* de maet
 Daer de stem heel swirich
 T'spel te boven gaet.

4. **M**oesels en Schalmeyen
 Hoortmen tusschen
 Orghel en Cornet (beyen)
 Spelen een Balet
 Siet *Venus* en *Rhenus*
 Luyf'ren naer *Thymbreus*
 Daer den soeten dranck
 Vanden vrintd *Lyéus*
 Ververft het gheclanck

5. **H**ipocreen gaet vloyen
 Nu de Konsten groeyen
 Op *Pegasus* dal
 Door dit bly gheschal,
 De dieren die swieren
 Ende vrolijk tieren
 In dit Musen hof
 Die door Konst verciere
 D'eel *Picturas* lof.

6. **D**iaen mue van't jaghen
 Krijght oock groot be-
 In dit stil accoord (haghen)
 Dat daer wordt ghehoort
 Des' trecken haer wecken
 En het *Wilt* ontdekken
 Dat sy door den boogh
 Anxtich ded' verrecken
 Als het voor haer vloogh.

In lau-

In laudem Honestissimi ingeniosissimique Viri

CORNELY DE BIE

Civitatis Lyranæ Notary, Artiumque Magistri, nec non Poëtæ
Dulcisoni Poëmata sua in lucem Proferentis.

Castalidum cur turba gemit? cur tota querelis
Atria Parnassi, fluminis iustar eunt?
An quod Apollineos nulli lustrare Cothurnos
Sit cura, & pereat Daphnide plenus ager?

Musa genas absterge precor: Novus ecce Poëta

Phæbo non impar limina vestra terit

Sponte venit, sapidam carpens de flore medullam

Et fugit gracilis mellea sicut APIS

Dona petita diu vobis fert aurea, mille

Quæ vates versu non potuere suo:

Dona refert totus multum quæis gaudeat orbis

Quæisque novum Pallas nomen ad astra vehat.

Audior: applaudunt Musæ lacrymasque remittunt,

Flebilis & cessat fusus ob ore sonus.

Pegasidum clamant pariter juga sacra Sororum

Huc, huc Corneli Noster alumne veni.

Lilia prænde manu cingat tua tempora laurus

Quæ dudum præses cinctus Apollo fuit.

Tu Decus Aony, nostri tu gloria Montis

Calliope Natum quem putat esse suum.

Diva Minerva tuis labris dedit vbera lactis

Clara ut Pictorum pandere gesta queas.

Melliferæ quamvis volucris modo nomina serues

Attamen excellens Carmine Phæbus eris.

Ergo age dulcis APIS tua grata poëmata pande

Prodeat in lucem Suada quod optat opus

Hinc tibi surget honos, surget quoque gloria vatum:

Inchyta; quæ multis non adhibenda viris.

F. Guilielmus Carolus de Haze Ord. Præd.

T O E

TOT DEN AUTHEUR

Spelende op den Naem van

D E B I E.

EN PAUS URBANUS voer dry Byen in sijn wapen,
 Hy, die de plaets besaf van die 't al heeft gheschapen,
 En die de wetten gaff aen Godts vercoren Lie
 Beseghelde Godts wil alleenlijck met DE BIE.
 Sy spijst het Autaers licht, en leert oock aenden Coningh
 De straf en de ghenad' door d'anghel en den honingh.
 Behoeft daer dan den PAUS, den Coninck en Godts dienst
 Soo is DE BIE het meest al is mijn schrijven t'minft.
 Die niet een sier en cost, oft noyt een dicht en maeckte
 Js die eerst door DE BIE aen dese Const gheraecte.
 DE BIE suyght Const des bloms, mijn schrift haer honing-graect
 Soo ist ten minsten soet, al is het maecksel quaet.

*Seght cort en al,
 Soo heeft het val.*

B. V. MEURS.

Tot den Lof-weerdighen Autheur

Op sijn Af-beldsel.

PICTVR' en can door Konst den gheest niet achterhaelen
 Van hem (die door sijn Konst) PICTVRAM af can maelen.

E E N A N D E R.

I N Coper staet ghesneën seer konstich naer het leven
 CORNEEL DE BIE, wijns gheest nochtans gheest-rijcker is
 Als hem oyt Konstenaer can in't graveren gheven
 Soo veer de ziel van't lijf schilt sijn ghelijckenis.

E E N A N D E R.

D E rijke Konst-Goddin (behoeftich in haer vlercken)
 Swicht hier als J. CARVS voor PHÆBI licht verfelt
 Wanneer sy t'hoog vernuft quam van DE BIE te mercken
 Heeft slechts het wesen maer den gheest niet uyt gebelt.

N. OMASVRINVS
Omnia in Deo.

TOT

CORNELIUS DE BIE

*Né dans la ville de Lyere lan 1627. le x. de fevrier, Notaire, Procureur et
Greffier de l'Audience Militair dans cadiitte ville. Auteur de ce liure.*

E. Quellinus pinxit.

I. Meijffens excudit.

wapen,
chapen,
ie
E.
h
dient
ning-gran
en al,
bet val.
MEVAB
UR
en
maelen.
ijcker is
telt
reken
belt.
SVRINTS
in Der.
TO

F
 Dat
 We
 Bie
 Tr
 Of
 Oo
 En
 For
 Als d
 Defe
 Daer
 Siet
 Ick l
 Wan
 K he
 Die r
 Heef
 Al de
 En d
 Al de
 Hem
 Hoo
 Daer
 Aem

T O T L O F
V A N
M^R. C O R N E L I S D E B I E
Autheur van desen Boeck.

FOPPE quam uyt verre landen,
En vertelden aen de liên,
Dat hy aen de Wester stranden
Wonder dingen had ghesien,
Bien groot als onse schapen.
TITER vraeghden, met een lagh,
Oft hy van dees vreemde apen
Oock haer korven niet en sagh?
En hoe groot dat die wel waren?
FOPPE seyde, meer, noch min
Als de onse. Wel hoe paeren
Dese bien dan daer in?
Daer laet ick haer meed' betijen.
Siet sijn stoeffen viel hier vuyl:
Ick laet FOPPEN dan besyen
Want ick acht hem voor een uyl.
'K heb een grooter BIE ghevonden,
Die met 't schrijven van sijn handt
Heeft in eenen tuyl ghebonden
Al de bloemen van het landt,
En daer uyt heeft hy ghesoghen
Al den honich, daer hy med'
Hemel hooch is opgevloghen
Hooger als oyt Bie ded':
Daer gheeft hy hem nu ten besten
Aen all' die de Const bemindt:

Seght nu eens in wat ghewesten
Datmen sulcken BIE vindt?
LIER sal u den korref wijzen
Van DE BIE, en van sijn Werck,
Die de dooden doet verrijzen
Wt het kerckhof, ofte Kerck,
Daer ist dat hy pluckt de bloemen
Die hy ons ten thoone stelt,
En der Schilders deught vol roemen
Met haer wonder Wercken telt;
Tot verquicking vande vromen,
Die met leersucht sijn belaeln,
Tot een spoor' van die met dromen
Haeren tijdt voorby doen gaen.
Dat's den Honich die wy suyghen
Moghen uyt sijn SCHILDERS-BOECK,
Dats daer MOMVS voor moet buygen
En den Nijdt moet in den hoeck.
Desen Boeck die is mijn proeve
Van DE BIE en sijnen lof,
Soo dat ick niet en behoeve
Tot een toet-steen ander stof.
Laeten wy dan FOPPEN blijven
Met sijn bie soo soo wonder groot.
GROOTE BIE met u wel schrijven
Siet ghy s'allen over t'hoot.

E. Quellinus.

TOT DEN SNELLEN BERISPER.

Haemfchender sonder Eer, die soo u prael bedeckt
Hen inden valschen list gheveynsdelijck confijt
Roem-drager, die fenijn uyt soete Consten treckt
Toomt vry in tijts u tongh hier wordt u rust ontseyt.

Op dat mijn Mvsa aen u leugentael niet lijmt
Odie den doorslepen aert bemomt met valscheyts schijn
Ist dat mijn cleyn gedicht naer uwen sin niet rijmt
Als niet naer Const gemaect, spouwt daer op noyt fenijn.

Verdooft haer reden niet met Nijdt suchts bitter gal
Her uwen quaden gheeft van jeder wordt versmaet
Rijmhater, die de liefd' der Const licht brengt tot val
Uboose lasteringh van FAMA wordt behaet
Midts u lichtveerdigheydt maer inden twist bestaet.

VRede brekers twist bereyders
 Laster sprekers jeught verleyders
 Die inwendigh wolven sijn
 En ghelijck een duyf in schijn,
 Momi vrinden die met loosheyd
 Onder-winden groote boosheyd
 Sijn door hunnen quaden wil
 Arger als een Crocodil,

Const benijders, rust beletters
 Deught bestrijders, horen setters
 Op gheblasen door den haet
 Die en wensche ick geen quaet,
 Als twee langhe ezels ooren
 Die Poësis Conste stooren
 Oft een Sots-cap 'k geef hun keus
 Die schoon fluyten voor den neus.

I N-

L
 Eens
 On
 Da
 Tuff
 Had
 Er
 H
 PAU
 Die
 M
 C
 Th
 Tge
 Da
 Ha
 Defe
 Welc
 Die
 Ma
 Strac
 En o
 Mi
 En
 Mox
 Met d
 MA
 Om
 Hy bel
 Al de
 Van
 Die
 Maer
 Tot h

INLEYDINGHE.

Lestmael liet ick mijn ghedachten
 Eens van d'Erghwaen gans vercrachtē,
 Om dat ick voor oogen sach
 Datter een verschillingh lach,
 Tusschen PALLAS die naer reden
 Had een aerdich beldt ghesneden
 En Pictura oock daer by
 Had gemaeckt een schoon Schildry.
 PALLAS liet haer Const aenschouwen
 Die in Marber was gehouwen
 Naer het doots-hoofst van een beest
 Oft het leven had gheweest.
 'T self gerijmpt PICTVR' oock brochte
 'Tgeē my noch veel schoonder dochte
 Dat sy met haer eel pinceel
 Had gheschildert op pannel.
 Dese twee van my strax vraegden
 Welcke Const my meest behaeghden
 Die van hen was af-gebelt,
 Maer ick bleef daer in verfelt.
 Stracx begoft den NYDT te blasen
 En oock MOMI tongh te rasen.
 MIDAS daer het Vonnis gaff
 En wees d'Eel PICTVRA af.
 MOMVS riep den NYDT ter sijen
 Met de helse rasernijen
 MARS die hiel de handt oock aen
 Om PICTVER te doen vergaen.
 Hy beloofde te verjaghen
 Al de Schilders door sijn plagen
 Vande boose Orloghs cracht
 Die hy had in't landt gebracht.
 Maer PICTVRA heeft ontboden
 Tot haer hulpe al de Goden

Om dat sy van jeder een
 Wert ghetreden op den teen.
 Sy ded' aen IVPYN haer clachten
 Om dat sy haer sach verachten
 En dat PALLAS vande jonst
 Wert verheven inde Const.
 Al de negen Sangh GODDINNEN
 Waren oock verstoort van sinnen
 Om dat MARS daer sonder reen
 Wou de Schilder-Const vertreen.
 Siet de GODEN gingen samen
 By malcand'ren om te ramen
 Watter best moest sijn ghedaen
 Om PICTVRA by te staen.
 PALLAS Hooft van Marber steene
 Werdt gethoont aen jeder eene
 'Tgeen soo constich hun beviel
 Dat het eerst den prijs behiel.
 Maer als Sy PICTVR' ghenaeckten
 Hen noch meer verwondert maeckten
 Want des Const naer hunnen sin
 Had noch meerder crachten in.
 Dit gerijmpt was op pineele
 Plat gheschildert met pineele
 Dat de Goden maeckte stom
 Die daer stonden ront en om,
 Want des Const haer soo verhefte
 Dat sy PALLAS overtrefte,
 Dat het steenen beldt daer by
 Scheen te wesen een Copy.
 Maer IVPYN den vrindt van PALLAS
 Die den hoochsten Godt van al was
 (Om te hebben geen verwijt)
 Heeft verjaeght den haet en nijdt,
 En

En

En in't by-sijn vande Goden
 Eenen blinden Man ontbopen
 Die niet eenen steeck en sach
 Schoon dat was in claren dach:
 't Steenen hoofd wert hem ghegeven
 Dat gemaect was naer het leven
 En men vraeghden hem wat t'was,
 't Geen' hy seyde met den tas.
 Hy sprack vlijtich, soo ick speure
 T'is van achter en van veure
 't Dootshoofd van eē muyl oft peert
 Daer het vlees is af geteert,
 Maer alsinen hem heeft ghegeven
 D'eel Schildry, die schein te leven
 Daer het selve Hoofd op stont
 Ded' hy open sijnen Mont
 Dit sijn twee verscheyde saecken
 Want hier can ick niet af maecken
 Dit is maer een enkel planck
 In't heel geen twee voeten lanck.
 Doen begoften sy te mercken
 Dat de Edel Schilders wercken
 Beldt-Sny'ry te boven gaen
 Als sy op paneelen staen.
 Al de Goden die daer waren
 Soo sy hoorden dit verclaren
 Sagen dat PICTURAS cracht
 Wort in Const het hooght geacht.
 Is het wonder lieve vrinden
 Want geen Const en is te vinden
 Dle soo inde ooghen spelt
 Als een schoon PICTURAS belt.
 Want haer deelen sijn soo crachtich
 Haer pinceelen oock soo machtich
 Dat een jeder tuyghen moet
 Dat sy veele lusten voet,
 Sy verheft haer wel soo wonder
 Soo van boven als van onder

(Schoon dat sy by naer is rouw)
 Dat een jeder seggen sou
 't Leeft al 't geen men in Schildry siet
 En als ghy het maer van by siet
 Is het plat en niet en sier
 't Gen' van vers is vol plaesier.
 Siet de Aerdighe Figuren
 Schijnen dat 's hun fullen ruren
 Soo bifaert is't uyt geboetst
 En van d'eel pinceel getoetst.
 Boomen landtschap, en prospecten
 Metselrijen, Architecten
 Soet in alle sijn verschiet
 Siet wat Const Pictur' geniet.
 Soumen niet van haere stucken
 Schier de malse fruyten plucken
 En de boomen oock daer by
 Leven inde eel Schildry,
 Iffer jemandt wel veel milder
 Inde Consten, als den Schilder
 Want hy maeckt het gen' hy peyft
 En dat sijn verstant vereyft.
 Siet eens aen dit schoon spectakel
 't Schijnt te wesen een mirakel
 't Schijnt te wesen toovery
 En t'is stomme Poësy.
 Daerom laet ons dan betrachten
 Dese Const wel groot te achten
 Want in haer geen Const ontbreckt
 Die vol edel gaven steckt
 Hier med' wil ick't laten blijven
 En niet meer haer eer beschrijven
 Want sy geeft my soo veel stof
 Om te dichten haren lof
 Dat my sou pampier gebreken
 Om ten vollen uyt te spreken
 Haren lof met groote vreught
 Die daer in bethoont haer deught.

F I N I S.

A E N.

con
 wat
 is g
 die
 de C
 die t
 ghe
 ghe
 wt
 den
 Ge
 ten
 d'ant
 oft in
 droef
 wt d
 den in
 eest g
 waer
 Mac
 bern
 boogt
 Pictu
 allwa
 dooz
 Ceest
 waer
 dat s
 en is
 sijn
 vich
 vreg
 hem
 dooz
 die e
 oft d

AENMERCCKINGHE.

O Macnde Weetliebende Verstanden het beginsel ende oorspronck bande
 uytneemste Schilder-Const enichsints te ontdekken / eer dat ick de
 Loffbaer Oeffeninge der ober-bliogende Geesten geruchtbaer maecte.
 Soo heb ick goet ghebonden hier booz oogen te stellen hoe dat PICTURA
 haer eerste Scheppinghe heeft ghecregen uyt een ydel schaduwte boozs-
 romende dooz het helle licht der Sonnen / den Schyn des viers ofte Claerheyt des
 waters / want ghelijck de verscheydenheyt der thoonen in het loffelijck Musyck/
 is ghebozen op den Aenbeldt dooz het gheluyt der hamer-slagghen / de letterz
 (die de fondamenten der Lees ende Schryf-const sijn / ende dooz wiens gebuyck
 de Geulwigheyt der memozie wordt onderhouden) sijn ghebonden in Egypten / Diodorus
 die haer begin hebben uyt den onloop der sterren en hemel-teeckenen: Andere seg- lib. 1.
 ghen uyt de vrende ghesichten der Egyptische heesten die verscheyde sinnen des
 ghemoets uytbelden. De Edele Druock-Const schijnt haren oorspronck te hebben
 uyt de schoose vanden beucke-boom waer uyt eenen Lauriens de Colter was sijn Adrian.
 dende enighe verkeerde letters die hy daer naer op papier wist te drukken. De lib.
 Geometrie (ghelijck Herodotus in sijn 2. Boeck verhaelt) heeft oock in Egypten Batau.
 haer begin ghenomen dooz de menichte des waters die daer d'een jaer meer / pag. 255.
 d'ander jaer min is te sien / waer uyt sy oordeelen oft de vruchten in dat jaer veel cap. 17.
 oft luttel sullen wesen. Oock eenen Egyptenaer voelt sijnen natuer tot blijshap/
 droefheyt/rust/ doofst oft honger ghenegen met het op en asgaen vanden Pyl/waer
 uyt de Geometrie eerst is gebonden. Het vier is by eenen Sone van Ciles gebon-
 den in een key/gelijck 't selve daer noch inne te binden is. Plinius seyt dat 't selve
 eerst ghebonden is van sommige Heyders / de welcke (als hun steenen oft keyen
 waren ontbrekende) het vier hebben ghebonden uyt verscheyde boomen / als
 Moerbessie / Laurier ende Veil boomen: En ghelijck het hout dooz het vier wordt
 verniet / wisten sy dooz den steet ende hert vryben bande boozs. boomen vier
 boozs te doen comen. Ende meer andere (te lanck om te verhalen) Soo ist dat
 Pictura oock haer wesen ende aert heeft opgenomen uyt een enckel schaduwte/
 alswanneer den herder Philocles in het sant de schaduwte sach van sijn schayen
 dooz het licht der Sonnen / die hy blijtichlijck wist af te teeckenen / waer dooz de
 Teecken-const (als zijnde siel van Pictura ende de verben het lichaem) wezdt ghe-
 bozen. Naer het segghen van Quintilianus: Niemant en moet hem verwonderen
 dat soo grooten Const is ghesproten uyt een schaduwte (die in haer selben Niet
 en is) aengesien wy altemael boozs comen van sijn der aerden op dat wy ons
 selben souden leeren kennen / oymuodigh leven / ende salich sterben / want ons
 lichaem (dat soo delicaet wordt opgehoet) wederom in sijn en buylicheyt moet
 vergaen / daerom behoorden wy wel met reden de Hemelsche dinghen meer te
 beminnen als te trachten naer de ydelheyt des werelts: ick segghe ydelheyt/
 dooz dien alle dinghen (behalven Godt te beminnen) maer ydelheyt en is. On-
 dit claerder te bewijfen sult bevinden datter geen Const soo reel oft vermaect en is/
 oft de selve comen altemael boozs van Niet. Het Musyck uyt een ydel geclanck

ende:

Ouid.
lib. 3.

ende *Pictura* uyt een verganckelijcke schadutwe die nochtans de bloem is van alle Consten / waer op wel te pas comt de fabel van *Narcissus*, den welken (zijnde op de jacht) seer dapperlijck werdt vervolght vande *Nymph* *Echo*, die eerst een schoon jonghe *Maghet* was / ende nu eenen bliegenden galin.

Een lijveloose stem die nievers en wilt schuylen
Als in het eenfaem wout, in bosch en diepe kuylen
Oft by het hoogh gebou daer sy de woorden breckt
Die eenich menschen tongh ontrent haer wooningh spreckt.

Plin.
lib. 35.
cap. 12.

Ende verliedende op sijn eyghen schadutwe (die hy in een claer Fonteyn oft Springhbron was siende) is van droefheyt ghestorven / ghelijck den blinden *Tiresias* aen *Liriope* sijn Moeder voorszeyt hadde / ende is berandert in een bloem / waerom de bloem aen *Pictura* niet qualijck en wordt toegheeygent / ter wijlen het water (uytbeldende de schadutwe van *Narcissus*) de oorzaeck was van sijn liefde ende doodt: zijnde een recht voorszeldt datmen soo licht sijn sinnelijckheyt niet en behoorde te volghen / en datmen dooz opgeblasen behagen tot sijn selff een ander niet en behoorden te verachten. *Plinius* verhaect oock dat de Dochtee van eenen Potbaker (verliest zijnde op eenen Jongelingh) den omtreck van sijn tronie met een swerte roel seer aerdich wijs af te trecken / de welke dooz het keers-licht haer schadutwe gaf op den muer om altydt sijn ghedaente vooz oogen te hebben / soo dat dooz de dyp voorzballen eenichsints waerschijnelijck ran behoont worden dat *Pictura* haren oorzpionck heeft uyt een schadutwe des biers water oft licht der *Sonnen* / ende vervolgens sou de Schildyp geteelt wesen van dyp *Vaders* / te weten: *Phœbus*, *Neptunus*, ende *Vulcanus*.

De Edele *Pictur*' (die suyver is en teer
En treckt uyt niemants schad' haer hooch verheven eer,
Al terght sy den Natuer, den jever wint haer gunst
Wanneer alleen ontbreckt het leven inde Cunst.
Die den sichtbaren geest op de paneelen maelt
En uyt een aertse verff met sacht pinceelen haelt,
Iae schoon het *Sonnen* licht haer d'eerste voetsel gaf
En 't flickerende vier trock hare schoonheyt af.
En 't silver clare Nat ontfontgh oock haeren aert
Die in het levens schijn haer wesen openbaert
Nochtans en vintmen niet dat jemandt schade lijt
Als sy in dese dry haer spiegh'len gaet met vlijt.

Niemandt en sal my ghelieven te berispen om dat ick soo Edelen Cunst noeme een schadutwe ende de selve ghelijcke by een bloem / wel wetende dat onse leven
niet

riet
Om
oock
segg
de
tot
gr
Min
haer
dij
gont
haer
wyt
om
me
vo
de
M
les
geft
geft
weft
han
Wyt
Son
De
in
ha
ende
Virg
Car
Cro
dar
h
lirha
hoop
net
g
ooge
dit
groo
ban
flak
gere
ren
dae
fle
ste

niet anders en is als een weecke Veldt-bloem ende een wijckende schadulwe.
 Om voorders upt te drucken waer upt den Naem van Schilderz haer beginsel
 oock is hebbende / dat can ick behooren upt den voorszeyden gheleerden Plinius, Plin.
 seggende dat de Schilderz spruyt vanden Naem: Schildt: want eertijts hadden lib. 35.
 de Romeynen de manier/ dat/ alswanneer een Cloecke veldt-tocht was ghedaen/ cap. 30.
 tot meerder loff ende eer vande Cloeckste Helden in hunne schilden werden af-
 gebeldt hun vrome daden om soo te klimmen op den tray van meerder glozie. Als
 Minerva te veldt troeck wapende sy haer selven met Jupiters harnas/ ende nam op
 haer schouderen synen schildt/ waer op de vrees ende verschricktheyt/ twist/ twee-
 dracht ende ghekijf / gramschap en furie / ende in't midden het hooft vande Gor-
 gonne seer grouwelijck gheschildert waren. Dien treffelijcken Poët Homerus ver-
 haelt / dat op den schildt van Agamemnon was gheschildert een ghewoel van alle
 vreedtheyt / om soo den byandt de blecke vrees des doodis aen te jaeghen. Op
 den schildt van Perseus was het hooft van Medusa daer hy Atlas in eenen bergh
 mede heeft doen herscheppen. Oock soo hadde Vulcanus eenen schildt gemaect
 vooz Achilles met dupsent derley versieringhen / te weten: hemel ende aerde/
 de zee / den loop van Son en Maen ende die hemel-teeckens met alle de sterren.
 Men leest dat de Schilderz eertijts in sulcken weerde wert gehouden dat Candau-
 les vooztijts Coninck van Lidien rocht met ghewicht van goudt een Tafereel
 geschildert van eenen Bularchus, alwaer den Criygh der Magnetes in was upt-
 gebeldt. Waer upt te gissen is dat dese Const wel van grooten ouderdom moet
 wesen/ aengesten dat de voozberhaelde Schilderz moet gheschildert sijn ten tijde
 van Romulus, mits hy was lebende als den voorszeyden Candaulus regneerde.
 Wpders wil ick spreken; ick lees dat ontrent 200. jaer naer de Dilubie / Belus
 Sone van Nemrot liet een veldt maecten / waer upt is ontstaen de Afgoderije.
 De Troysche Vrouw Helena wist naer het belegh van Troyen met sijn garen
 in haer weef-werck af te helden den heelen crygh vande batalien / vechtinghen
 ende strjden tusschen de Griecken ende Troyanen. Siet hoe aendachtelijck dat
 Virgilius schrijft in't eerste boeck der Aeneidos dat den Troyaen Eneas romende te
 Carthago in eenen Tempel van Juno, een Schilderz vont vande belegeringe van
 Troyen daer hy Priamus, Achilles ende veel andere naer 't leven gheschildert sagh/
 dat hy de selve altemael daer upt wist te kennen / daer desen Achilles het doodt
 lichaem van Hector (om de muceren van Troyen ghesleept hebbende) vercoopt
 vooz een deel goudt / ende meer ander omstandicheyt / al het gene soo aerdich ende
 net gedaen was dat het Aneas sijn gemoet soo beweeghde dat de tranen upt sijn
 oogen driggelden / ende sijn wangen bevoechtrichden. Eyndelijck soo rannen upt
 dit voozschreiben merckelijck bewijs genoech voelen dat de Schilderz const wel van
 groote cracht ende deught is: welke Const voozmaects by de Oude Romeynen
 van niemant en mocht als van Edel Persoonen geoeffent worden / die onder de
 slaefachtige Ambachten / handt-werckers oft onbyje Consten niet en mocht
 gerekent sijn / gelyck nochtans de selve by plompe en onwetende Midas kinde-
 ren hier te landt wel wordt geboeght by verachtelijcke ende grobe Ambachten/
 daer de Const van Pictura hy past gelyck eenen statwecken lay op eenen ouden ver-
 sleten doornaeyden ende volsapten mantel. Dese vyz Schilderconst (die de Su-
 ster is vande lebende Poëlic) heeft haer eerste wesen ghebat in Chaldeen vooz
 Egypten

Egypten in Griecken, van daer te Room ende soo herwaerts ober is sy verbruyt
geworden / gelijk ick boorders hier sal bewijfen met dese naerbolgende beersfen
sprekende vande Edele Teecken-Const / de boedster van alle wetenschappen/
ende de ziel van Pictura.

OP DE TEECKEN-CONST.

T'Is seker dat Natuer haer met den gheeft sal voeghen
Wanneer in eenich dinck den mensch scheidt sijn ghenoeghen,
Als sijnen gheeft met lust en jever is ghemenght
Al t'geen hy maecten wilt, door arbeyt licht volbrenght.
Ghelijck ick tot een preuff aen al de jeught sal thoonen
Die in *Picturas* school als voester kinders woonen
Hoe dat de edel Const wordt van Natuer versterckt
Soo haest sy door 't ghesicht in jemants sinnen werckt.
Dit sal u *Philocles* met rijper reden segghen
En door Ervarentheyt ons breeder uyt can legghen
Die eenen Herder was, en sijnde op het velt
Heeft eenen vrenden gheeft in sijn ghedacht ghespelt:
Wanneer de gulde Son met haer goudt-geele straelen
Quam op't ghewolde vee van sijne schaepen daelen,
Soo sach hy op de aert daer door hun doncker schaey
Het gen' hem in't ghemoet docht aenghenaem en fraey
Die hy in't drooghe sant seer vlijtich af gongh meten
Waer door hy quam den gront der Teecken-const te weten
Des' proeff beviel hem soo dat hy van stonden aff
Hem tot deel' nieuwe Const met grooten lust begaff.
En *Phidias* daer naer (hier door gans aenghedreven)
Heeft hem tot Teecken-const oock neerstich gaen begeven
En alles wat hy sach wert van hem soo ghevat
Dat hy heeft voor de jeught vergaert veel rijcken schat

Van

Van cloecke Teeckeningh, Omtrecken Meesterachtich
 Seer snel, soet, eel en fraey, suyver en wonder crachtich
 Waer door dat *Gyges* oock werdt inden gheest verweckt
 Die heeft door sijn verstant de Schilderconst ontdeckt,
 En *Cleophas* de verff, waer med' dat werdt gheschapen
 De Edele *Pictur'* om lusten uyt te rapen.

Soo was't dat dese Const haer eerste voetsel creegh
 Waer door de tongh vol nijdt van *Momus* schandich sweegh,
 En fiet door eene schaey is alles voorts ghecomen
 Een schaey die heeft alleen del' gaven aengenomen,
 De Constighe Schildry een schay heeft voorts ghebracht
 Die Coninck, Keyser, Prins bemint en t'hoochsten acht.
 Ist wonder; aenghesien dat 'tgen' noot was voor desen
 Gheschapen is van niet, uyt niet eerst creegh sijn wesen,
 Eer dat de wereltd stont, eer jet sijn selven sach
 En dat (al watter is) in eenen *Chaos* lach
 Eer datmen coft ghesien eenich volmaeckt ghewemel
 Eer dat den reghen seegh van boven uyt den Hemel,
 Soo heeft den grooten Godt naer sijnen wil en wensch
 Geschapen d'aert van niet, van slijm gemaect den mensch,
Pictura van een schaey, diemen soo fiet beminnen,
 Waer op den Mensch soo vast stelt al sijn ydel sinnen,
 Al 'tgen' de wereltd ons stets prijst soo vlijtich aen
 Is maer een schaey en sal ghelijck een schaey vergaen.
 Daerom ghy jonghe jeught, die neerstich soeckt te leeren
 De gronden van *Pictur'* wilt met de schaey verkeeren:
 Leert dat del' diepe Const maer enckel schaey en is
 Maeckt datse niet en streckt tot t'ziels bederffenis.
 Wilt u in't teekenen altijd verstandich draghen
 En in d'onnutticheydt en scheidt geen vuyl behaghen
 Dat ghy niet naer en boest litmaten naeckt ontdeckt
 Waer uyt een suyver oogh onsuiver lusten treckt:

Want wee hun die de oogh van suyver zielen quellen
Met hen Figuren hier en daer te naeckt te stellen.

Leert dan van jonghs af aen bestieren uwe handt

In Const met deught ghemenght, soo schouwt ghy veele schant.

En op dat ghy het Mergh der Consten uyt sout florpen
Soo mooght ghy nimmer U aen traegheyt onderworpen

Want traegheyt is de Moer van alle sondich quaet

Voedtster van d'arremoy en ondeughts giftich saet.

Sijt inde Teecken-const eerst wel oprecht ervaren

Soo sal u cloeck verstant veel Edel Consten baren :

Eerst alles op sijn maet, en naer den reghel stelt

Eer dat ghy met Pinceel gaet toetsen eenich Belt

Want die gheen vaste handt en heeft van Teeckeninghen

Can selden fraey Schildry volmaeckt tenvoorschijn bringhen

Soo dient van jeder een gheprent in sijn ghemoet

Dat vaste Teeckeningh alleen *Picturam* voet.

Hoe menigh schoon Schildry, die u schijnt aen te spreken

Waer in men siet de Const van teeckenen ontbreken

Hier sietmen eenen arm, oft handen veel te stijf

Een been ghestropieert, te groot oft cleyn van lijf:

Lichaemen hier en daer die staen te crom en hellen

En alles by ghebreck van niet te connen stellen,

Soo dat de Teecken-const is 't lichaem van *Pictur*

En hare ziel alleen den omtreck der Figuer

En haer ghesteltenis des gheest, en tweede leven

Wordr vande Verf alleen aen d'eel Schildry ghegeven.

De oeffeningh daer van die opent het verstant

En maect het werck vermaert en seldsaem t'alle cant,

Daerom wanneer ghy wilt u in des' Const vercloecken

En al haer werenschap gaet neerstich onderfoecken

Soo salmen u voor eerst voor geven een Ovael

Oft om-treck van een Ey dat recht is en egael,

Als

Als uwen A. B. C. en als ghy dat sult weten
 Soo salmen u daer naer ontdecken meer secreten,
 En voorts een oor oft neus, een oogh, voet oft een been
 Het gen' ten lesten compt met t'lichaem over een.
 Nempt cryt, cool, enck en pen, en wilt met stille finnen
 Op blauw oft wit papier des' Const dan gaen beginnen
 Waer in de gratien te sien sijn vanden gheest
 Die altydt t'fondament der Consten is gheweest:
 Leert reuselen met cryt, leert mette penne trecken
 Soo sult ghy uwe jeught tot meerder vreught verwecken,
 Teeckent, arseert, en wast, naer Print oft schoon Schildry
 Naer 'lleven uyt den gheest oft naer boetsfeerdery,
 Let op u Muskels wel in't hoogen, diepen, schaeyen,
 Dat can u teeckeningh met groote Const verfraeyen
 En in de Cleedingh oock u hoochfels wel bewaert
 Spaert wel u ploykens uyt, soo gheeft ghy't cloecken aert,
 Geen Printen door en treckt, dat uwe const doet lieghen
 En wilt met ruyten oock u selven niet bedrieghen,
 Soo sult ghy dan in't lest gheraecken op den trap
 Van des' seer edel Const, en meerder wetenschap.
 Beneersticht uwen lust, en leert hoe lancks hoe liever
 En nimmermeer en laet verslappen uwen jever
 Soo sult ghy meer en meer krijghen *Picturas* jonst
 Ghelijck als *Zeuxis* ded' door sijn begaefde const.
 Die eenen wijngaert had soo aerdichlijck gheschildert
 De druyven soo bifaert, de tacken soo verwildert
 Soo levendich naer Const, soo aengenaem voor d'oogh
 Dat hy het pluym ghediert des lochts daer door bedroogh,
Parafus daer by, die ded' door Const verschijnen
 Op eenen blooten muer twee groote groen gordijnen
 Die *Zeuxis* schuyven wou, maer selfs bedroghen viel
 Soo dat *Parasi* Const de grootste eer behiel.

In fin de Teecken-conft, waer uyt de Conften spruyten
 Die can het fundament van alle Conft ontsluyten,
 Wat Ampten datter fijn die't teeckenen verftaen
 De ander Ampten al in Conft te boven gaen.
 Belthouwers, Mufifiens, Smeders, Astrologanten
 Plaetsnijders, Infeigneurs, Slijpers van Diamanten
 En alderhande Soort van eenich edel werck
 Die niet op Teecken-conft en nemen oogh ghemerck
 Die connen in hun Conft oprecht niet fijn ervaren
 Want d'edel Teeckeningh moet alle Conften baren.
 Nempt uwen tijdt wel waer, en oock befteedt hem wel
 Soo wordt ghy eens op't left *Picturas* Med'ghesel.

Tot Loff vande Edel

VRYSCHILDER-CONST.

SWijght Smeders weynich ftil met u seer hert gheclop
 Treckt d'yfer uyt het vier en hout u hamers op,
 Op dat *Pictur'* haer Conft met diep en stille finnen
 Eens mach op't gladt pinneel met aerdicheyt beginnen
 Die door haer foete Conft een jeder overtreft
 En hare Edelheydt boyen de Conft verheft.
 Schoon de Beldthouwers al en geëftighe Boetsfeerders
 Borduerders vol verftant, Bouwmeesters en Stoffeerders
 Voeghen hen Conft hier by en willen wesen een
Pictura boven al die heeft den loff alleen
 Alleen spant Sy de Croon, Sy is te eel gheboren
 Daerom heeft sy altijd de eenicheydt vercoren
 Om met een rijp ghedacht en onbecommert hert
 De vruchten van't verftant te Schilderen op bert.

GHE-

Di
 Een
 M
 A
 Dat
 Noel
 't
 A
 Mer
 Seer
 D
 O

G H E S A N G H

STEMME:

Si janois les Cheueuz blond, &c.

Geeft-rijcke jeught hoort met vlijt
Hoe de Schilders sijn verheven

Op dat ghy den schoonen tijt

Met neerstigheydt bemint

En foodanich eer verdient

Als die dese Const bedrijft

Maeckt dat ghy onsterflijck blijft.

De snijders in het Houdt, in Marber oft Ivoor

Die sijn oock heel vermaert de ganse wereldt door

Die door hun wijs vernuft de menschen connen gheven

Een werck het gen' ghelijckt te wesen d'eyghen leven

Maer moet noch even wel uyt *Paris* oordeel gaen

Alsmen het selve werck op het paneel fiet staen

Dat hem daer soo verheft, en schijnt u aen te spreken

Nochtans en voeldet niet, dat sijn de Schilders treken.

't Vry peysfende ghedacht heeft wonder cloeckheydt in

Als't maer en jventeert naer jeders hert en sin.

Men fiet op eenen doeck veel werckelijcke boetsen

Seer lieflijck af-ghemaelt 't gen' de pinceel can toetsen

Daerom gheeft *Pallas* selff des' Const den hooghsten prijs

Om dat haer weerdigheydt gheacht wordt naer den eys.

TIs geen Ampt de Schilders Const

Die den Eeldom can bederven

Want den Eeldom meest bejonst

En begaeft d'Eel Pinceel

Als haer werck op het pineel

Cloeck naer Const wordt afghemaelt

Daer Coninck en Prins naer taelt.

Pictura

Pictura die begint, den Esel is ghestelt

En haer pallet ghemaect tot een seer Conftich belt :
Sy nempt een swerte cool en geeft de cloeckste trecken
Om door het facht pinceel met verven te bedecken

En tempert voor het eerst naer haeren eyghen fin

Wat Loot-wit of Seruys, en daer wat Ocker in
Een weynich Fermilioen, en weet dat soo te strijcken
Dat sy daer med' t'recht vlees en leven doet ghelijcken.

Hoe swierich staet dat werck vol schoon Poëtery
Seer aerdigh naer de Conft gheployt de drappery,
Bifaert, cloeck, en seer mals, gheschetst heel naer het leven
Gehooght en uyt ghediept, gheschommelt en verdreven,

Seer net op sijnen dach, een geestich wederlicht

Plaisant in het verschiet, vermaeck'lijck in't ghesicht.

HOe aerdichlijck en bifaert
Hoe eel en gheestich naer t'leven,
Met wat enen cloecken aert
Wordt dese Conft ghetrefst
Die haer soo wonder verheft
Met een rijpsinnich verstandt
't Comt al vande Schilders handt.

Men siet hier in dit stuck *Nafonis* cloeck verstant

Soo dat haer rijpe Conft de Ichoonste croone spant

Pictura heerft alleen boven de seven Conften

En wint door haere cracht Coninckx en Keyfers jonsten

En hebben Pausen niet ghestelt hun hert en sin

Op *Michiel Angelo* en *Raphael Vrbin?*

Apelles had de jonst alleen van *Alexander*

Frans Floris, *Ian van Eyck*, *Holbeen* en noch meer ander

Die hebben g'hadt de jonst van menich Potentaet

Om dat des' Rijcke conft boven al d'ander gaet

Van

Van D
Freer
In
T

De
Dert
V
B
Mabe
Bren
Bl
M
Mich
De F
F
Sij

Van Dijck in Engelandt, en Rubbens oock in Spangien
 Freer Segers den blommist by Princen van Oraignen
 In Duyts-landt *Aldegraeff*, daer sal de snelle faem
 Tot inder eeuwigheydt verbreyden hunnen Naem.

4.

E Del Schilders cloeck van gheeft
 Die by Keyfers, Coninck, Princen
 Sijt verheven om ter meest
 Door uwe wetenschap
 Die besit den hoochsten trap
 Van hun liefde jonst en eer
 Die u maecten eenen Heer.

Waer is nu d'oude Const vanden Atthensen *Demon*
Melanthus Phidias, Antitodus en Abron
 De Wercken van *Carats*, van *Sandro Bellicello*
 Den wond'ren *Titiaen*, en oock van *Bandinello*
 Van *Guido Bolloneis, Cleanthes, Tinturet*
Bassan en *Pollidor, Quintijn Messys* den *Smet*.
Mabeus, Herri de Bles, en *Rogier vander VVeyden*
Breugel, Merten van Cleef, Franck en *Lucas van leyden*
Blommaert en *VWillem Kaey, Spranger* en *Ieroon Bos*
Mostaert en *Hans de Vries, Grimmer, Marten de Vos*
Michiel Coxi, van Oort, Vadder en *Lenaert Bramer*
 De *Backer Pauwels Brill, van Aken, Elsenhamer*
Frans Floris en *Verbeeck, Octavo Venus* oock
 Sijn met den snellen tijdt te saem vergaen als roock.

5.

IS het wonder dat den Mensch
 Des' Const bemint om haer gaven
 Was't oock niet den wil en wensch
 Van Godts Moeder en Maeght
 Die des' Const soo heeft behaeght
 Dat haer *LUCAS* met pinceel
 Heeft gheschildert op pinceel.

E

Dees

Dees Conft heeft boven dit een liefelijk vermaeck
 Den mensch ghebreckt daer in alleen maer sijne spraeck
 De beesten, keucken goet, de nachten en de branden
 De blommen en het fruyt, landtschappen en waranden
 Prospect en metselry, compartiment, ovael
 Zee, water en Ruwien, grot, Kercken ende sael
 'T wordt al wat datter is naer 't leven uyt ghetrocken
 En menich staende werck de Menschen aen can locken,
 T'Is sonder siel en smaeck, t'is sonder reuck het cruyt
 Al wercktmen dese Conft soo wesentlijcken uyt,
 Maer speelt soo vlijtelyck in d'oogen vande menschen.
 Die dickwils van't pineel oft doeck de vruchten wenschen,
 Wie derft dan eenich Ampt ghelijcken aen del' Conft
 Die door haer edelheydt verwint een jeders jonst.

6.

LUCAS Heylighen Patroon
 Vande Schilders eel gheboren
 Die besit des Hemels thron
 Wy hebben menich reys
 U ghebeden om den Peys
 Die nu met PICTURA leeft
 En den krijgh verdreven heeft.

Aurora Titans Bruydt nu uyt den slaep ontweckt
 En haer hel claer ghesicht voor dese Conft ontdeckt.
 Sy pronckt seer lieffelijck by *Thetis* hooge bergen
 Beglinstert vande Son, en comt de Schilders tergen.
 Siet daer hoe dat *Pictur'* de schoone *Ceres* vleyt
 En heeft een aerdich beldt tot haeren loff bereyt
 Siet hoe de boomen staen, en haer voor uyt verheffen
 Van achter soet en flauw die dese Conft betreffen,
 Iae *Flora* staet verbaest, *Pan* wilter inne gaen
 En meynt selfs dat het leeft soo wel staet het hem aen.

De

De be
 Foncy
 Eer
 Da

 L
 C
 Mac
 Dar e
 De
 He
 De vr
 En sch
 De
 De
 Den
 Al sijt
 De
 Der

De beeftjens inde wey, Melck-meylkens in preeelen
 Fonteyn, beeck ende grot, Heyders, huys, en Casteelen
 Een schoon verdreven locht, 't verschiet soo soet en licht
 Dat 't schier noyt en verfaedt des menschen hel ghesicht.

7.

Siet 't blomghewas vlijtich aen
 Met sijn ghevlamde Coleuren
 En 't gheboomt daer neven staen
 Het gen' de Conft al doct
 Oft van Natuer waer ghevoet
 T'is door't pinceel naer gheboetst
 En alleen daer aff ghetootst.

Den Schilder Conterfeyt den Mensch soo wonder naer
 Oft hy het leven had en soo gheschapien waer:
 Maer d'oogh bedrogen valt hy is staegh sonder leven
 Dat den Algever Godt hem maer alleen can gheven.

De bloem staet op den doeck soo levendich in fleur
 Het cruyt heel aengenaem en sonder reuck oft geur
 De vruchten op pineel soo geestich staen en proncken
 En schijnen voor de oogh u stadich toe te loncken
 De druyf, peér, abricock, de appels krieck en noót
 De pers, vis en het vlees, radijsen en caroot,
 Den wijn vers in het glas, t'is wonder aen te mercken
 Al sijn sy sonder smaeck, het sijn al Schilders wercken
 Den Grooten Schilder Godt hier af is't Principael
 Den Mensch alleen Copy, Godt weet het altemael.

8.

Godt die't al gheschapien heeft
 Den Hemel, Aert en de Menschen
 Die een jeder voetsel gheeft
 En den Mensch in't verstant
 Sulcken Conft en eer inplant
 Om te Schild'ren naer den sin
 Maer ten heeft gheen leven in

E 2

HET

HET EERSTE DEEL,

Vande Vermaertste Schilders in onse
Eeuw ghestorven zijnde.

MEn leeft dat Cupido ende de Doodt samen eens hadden gheslapen op sekerre plaets/
tende den Pijl-Coker van Cupido ende in teghendeel Cupido den Coker vande Doodt
elek in't besonder meynende dat hy sijnen eyghen Coker hadde / ende elek sijnen wegh
nemende naer de werelot om met hunne Pijlen de Menschenen naer ghelegentheyt te quet-
sen: soo ist ghebeurt/dat de Doodt sommige Menschenen (die dooz versten ouderdom niet
meer bequaem en waren om te leben / ende de welcke inde ghenuchten des werelots geen
breyght meer en costen scheppen) meynde van't leben te ontrooben / dooz den brandenden
pijl van Cupido tot een nieuw leben heeft berweelt / ende 't heet met liefde soo ontsien/
dat sy in plaets van op het graff te dencken / dooz de liefde een nieuw leben wilden
aennemen: vanden anderen cant den verblinden Jongen van Venus heeft uyt dertelheyt
dooz de cracht van sijn pijlen de liefde onder de jonghe jeught gaen soeken te dzingen ende
hen herten met liefde te bevanghen / niet beter wetende oft hy en was ghewapent met
sijnen eyghen Coker / heeft met de pijlen des doods de jonghe jeught vooz der handt on-
ghebracht / en in plaets van inde minnelijcke ghenuchten der liefde te doen leben / heeft
de selve dooz de verkeerde pijlen met groote droefheyt ende beelach doen sterben.

Om dan tot den inhouden van dit volgende Deel te comen / soo dunckt my dat in
dese ghelegentheyt de Faem in plaets vande Doodt, ende Pictura in plaets van Cupido
samen sijn op-ghestaen uyt den slaep van veel onrust des oorloghs / voerende Pictura den
Pijl-coker der Consten en de Faem den Coker der nieuwe maner verwisselende van pijlen.
Dat is hoe Pictura dooz den nieuwen Prys ende Vrede (daer Nederlant mede begaest is)
tracht de jonghe jeught blijtich aen te wackeren ende met lust tot haer Const te ontsien/
en brenghet in dit Deel geen ander Const vooz den dach als de Faem der roemruchtichste
Schilders die deser werelot overleden sijn / ende de Faem in teghendeel meynende te
verheyden ende met haer trompet uyt te blasen den onghestadighen Oorloghs handel
tusschen Spaignien en Franckrijck (die de oorfaeck vande ballinckschap der Schil-
der-const ende de vrees vanden Vrede is geweest) en becommert den lust der nieuwgierige
Geesten (die den inhouden van dit werck lesen) nievers mede als met de verholentheyt
van Picturas Consten ghelijck hier dooz de Wercken van menighe Constenaers (in onse
Eeuw ghestorven zijnde) can betwefen worden / welcke Wercken hun dooz de Faem doen
berijfen.

A D A M

ADAM VAN OORT

Fut un peintre renommé, et magnifiques ordonnances, ce qu'on peut voir par diverses œuvres qu'on trouve entre les mains des amateurs. il a eu son pere pour son maître, nommé Lambert van oort, il est né en Anvers l'an 1557 et il y mourut l'an 1641.

Jacobus Jordaens pinxit.

Hend. Jagers sculp.

Jo. Meyssens fecit.

A D A M V A N O O R T.

Schilder van Antwerpen gheboren Anno 1557.

Ende ghestorven Anno 1641.

T'Is waer Rethorica can door haer Rijn-ghedichten
 Een droef swaermoedich hert met groote vreught verlichten
 Als sy de fabels van *Ovidius* ontdeekt
 Waer door sy menich Mensch tot nieuwe lusten weckt,
 Maer fiet een cloecke handt die met pinceel can leven
 Die sal historien en fabels daer beneven
 Seer geestich munten uyt, met sulcken aerdicheyt
 Soo datmen fiet voor d'oogh het gen' den Dichter seyt.
 Het gen' den Dichter schrijft en u stets uyt wilt legghen
 En can hy door de pen oft met den mont maer segghen,
Pictur^s in tegendeel die doet u alles sien
 In haer eel stomme Const al watter can gheschien.
 Des' Const en is by't goudt van *Cresus* niet te gh'lijcken
 Sijn rijcken schat moet voor des' Hemel-gaeve wijcken
 Des' Const die heeft van OORT foo wel en fraey ghedaen
 Dat veele Geesten selfs daer af verwondert staen.
 De vrinden vande Const sijn handelingh beminnen
 Die hy heeft uyt ghewerckt met cloeck en rijpe sinnen
 Die hy van jonckx af aen seer neerstich heeft gheleert
 En met de eel *Pictur*^s seer vlijtichlijck verkeert,
 Want sijnen cloecken geest is daer aff voort ghecomen
 Daerom heeft hy altijd des' Const wel waer ghenomen
 By *Lambert* sijnen Vaer, in't groot en in het cleyn
 Die seer ghetrocken wordt midts sy is ongemeyn.
 Waer af de snelle faem altijd sal eeuwich melden
 Want sijnen geest die was het leven af te belden
 Soo dat sijn Const (die hy met sorghen heeft vergaert)
 Wordt by een jeder een voor seldsaem Const bewaert.

OCTA-

OCTAVIO VAN VEEN

Estoit en son temps un de plus florissantes maistres de toute la pays bas, comme on peut cognoistre par un tableau dans l'eglise de Nostre Dame en Anvers, sur l'autel de la chappelle de Sr Sacrament tant la dernière scene de nostre Seigneur, au cog. ses apostres, il a esté peintre du prince de Parma, et de l'Archiduc Albert, et autres princes, il fut né a Leyden, en lan 1558. et mourut a Brusselles lan 1629. le 6 de may. Gert. van Veen pinxit. Egid. Buchel sculp. sit. Ioan. Meyssone excudit.

OCTAVIO VAN VEEN.

Schilder van Leyden gheboren Anno 1558.

Ende ghestorven Anno 1629.

A Ch! waer is nu den tijdt, ghelijck den windt verftoven
 Waer is het wonder werck van *Semiramis* hoven
 Waer in *Afriquen* sich gheheel verwondert vondt
 Waer is den rijckdom nu van *Cira* sonder grondt.
 Waer is de schoonheydt al van d'eel *Zantippes* wanghen,
 Die eenmael *Socrates* had soo met liefd' bevanghen,
 Waer is het blonde hair van *Dido* helder wit
 Waer op *Aeneas* seer trouhertich was verhit,
 Waer is de liefde van *Roxaen*, en *Alexander*
 Van *Paris*, en *Helen'*, van *Hero* en *Leander*,
 Waer is *Anthonis* liefd', waer is sijn vreught en heyl
 Als hy *Cleopatra* sach met haer schip en seyl.
 Waer is de liefde van *Hanibal* en *Thamira*
 Waer is den fellen Camp, die om *Deianira*
 Door *Achelaus* wert met *Hercules* bestaen
 T'is met den snellen tijdt te saem als roock vergaen.
 Soo gaetet met den mensch, die is terstont verbeten
 Die is ghelijck als niet in corten tijdt versleten.
Octavio van Veen in Hollandt hooch gheacht
 En groote Geesten meer sijn, vande doot vercracht:
 Nochtans hun wercken al die blijven in het leven
 Die hebben menich hert tot grooten lust ghedreven.
 De Conste van *Octaeff* (die haer soo hooch verheft)
 Wert van hem soo ghedaen en gheestich wel ghetref
 Dat Keyser, Coninck, Prins, Bisschop en ander Heeren
Octaeff daer voor met jonst en loff quamen vereeren,
 Die met *Octaeff van Veen* vergaen sijn als een bloem
 Maer d'edele Schildry die draeght noch haren roem.

Schoon

Se
 de
 met to
 maech
 en is
 word
 ende
 Schil
 is die
 schoon
 dare
 conij
 marc
 loope
 doot
 dese
 Ver

S
 Den
 F

Schoon dat mijn **M V S A** haer **Dicht-pen** hier schijnt op te houwen / ende daer mede niet toe en laet / my dwingende om wat meer synen onsterffelijcken **Naem** kenbaer te maecken. Soo wil ick hier booz oogen stellen hoe dat **OCTAVO VAN VEEN**, niet alleen en is gheweest een uytnemende ende wijtvermaert **Schilder** / maer oock in gheleertheit wonderbaer heeft uytghestecken / als blyckt aen syn schyften die hy heeft achter-gelaten / ende dooz de **Edele Druick-pers** aen ons boozgehouden. Soo wanneer dat de **Constighe Schilders** de naeste **Erffgenamen** bande milde **Natuer** syn / die stadich hen tot voordeel is dienende / als wesende de gene / daer sy alle gaben af ghenieten als sy de volcomen schoonheit in verschepte deelen naerboetsen. Soo acht ick dat **OCTAVIO VAN VEEN** daer van eenen is om dat hy de rechte oorzaeck heeft gheweest bande **Edele** by **Schilderconst** tot sulcken ghedaente ende wesen te brenghen (als de selve niet alleen in **Italien** / maer oock in dese **Nederlanden** bande rampsalighe **Crighen** ende onghewallen soo overloopen werdt / dat niet alleen de **Schilder** / maer selber de **Schilders** ontzaken) datse dooz hem in **Nederlandt** wederom is op-ghetoghen / ende in fleur gheraecht / waer op dese naerbolgende **Poemata** niet qualijck en sullen wedergalmen / ende soude **Octavio van Veen** met volle recht hebben moghen segghen :

*Dum quondam iuvenes praesserunt praelia mentes
 Dum tenuit plenas Belgica fonte genas
 Nocte tenèbrarum visa est Pictura ferarum,
 Ascendisse polum , deseruisse solum.
 Picturae lator , sculpendi nullus amator,
 Nec , quæ blanda struit , picta tabella fuit .
 Ast modo florescit , per me eius gloria crescit :
 Et vehitur motis cuncta per arua notis :
 Astra petit , sursum meditatur ad Æthera cursum :
 Et cuicumque placet , captus amore , tacet.
 Per me haud imbelles lator sibi Pictor Apelles
 Consimiles miros gaudet habere viros.
 Duxi ad solertes animos OCTAVIUS artes :
 Hinc me Fama manet , quæ mea facta canet.*

BY-VOEGHSEL.

Schoon **MARS** verhongert was in alle snoo crakeelen
 Om hem in't s'menschen bloedt op't grouwlijckxt te verfaen
 Den lieffelijcken lust van **VENVS** mins pinceelen
 Heeft sijn crakeels ghemoet door liefde doen vergaen

Sijn Nijdt-suchts moet-wil is verkeert in foeticheden

Als sijn bloedt-dorstich oogh grimlaggende besach
D'aenlocksel vande Min in VENVS naeckte leden

Die op natuers paneel naer Const gheschildert lach.

Als de beste Doesterlingen (die den Natuer tot dese Const crachtelijcken aenlocht) comen te smaecten / ende met smaect te gheboelen de overbloedighe borsten bande onderwijfinghe / dan sietmen datter grooten wasdom ende cracht gheschiet / ghelijck in Octavio te bespeuren is als hy met groote neersticheydt de secreten van sijn verstant so jonstelijck heeft geopent ende mede ghedeelt aen sijnen Discipel Petrus Paulus Rubbens, den welcken dooz de Leersaeme Onderwijfinghe van Venus soo inde Const is op-getogen ende erbaren ghetworden datter de werelt noch over hondert en meer Jaeren af sal ghedencken. Dooz desen Doozlichtighen Octavio van Veen, dooz desen Naem-weerdighen Man (die uytmuntich is gheweest in loffelijcke deughtsaem oeffeninghen ende gheleerheydt) heeft ons den hemel met een vjndelijck ghenepgh toe-blopen der Nature deelachtich ghemaect met de hoochste eer der Schilder-const die Octaef in Nederlant wederom heeft doen verrijfen naer datse dooz den weerden MARS was vertreden ende gedoot / wiens weerdicheyt ick niet en wete hoe luyt-stemnich dat ick de selve sal uyt-blasen met het Trompet bande wijt-blieghende Faem. Den Erbaren Poet ende Schilder Carel van Mander, en heeft oock niet comen naer laten de weerdicheyt ende noot volprijesen Loff van Venus naer sijn verdienst in sijn Schilder-Boeck ruchtbaer te maecten / seggende dat hy uyt een goet Gheslacht is ghebozen tot Leyden / ende naturelijck aenghetwent sijnde bande Schilder-const / heeft Italien / Room ende andere plaetsen in sijn leven besocht / en is soo inde Const erbaren gheweest / dat hy by den Prins van Parma en de meeste Heeren werdt in eeren ende groote weerde ghehouden. Oock in sonderheydt hy haere Hoocheden den Doozlichtighen Erdts Hertogh Albertus, ende Isabella Clara Eugenia de Hertoginne / oock by den Coninck van Franckrijck Saliger ghedachtenis. Hy heeft veel selsaeme ende fraey constighe Conterseptselen ghedaen / oock de twee Conterseptsels van haere vooznoemde Hoocheden / de welke ghesonden sijn aenden Coninck van Engelandt Jacobus den tweeden in't jaer 1604. is oock van hem ghecomen een groot stuck wesende een Bachus ffeest oft Triumph / ghelijck tot Middellbourgh een is ghedaen ende te binden van Hems-kerck, oft oock de selve Oydonnantie / midts hy in print is. Daer is van Octaef oock te binden eenen Zeuxis Schilderende naer 't leven vijf naeckte Vrouwen / seer uytnemende ende fraey om sien / ende voozts meer andere selsame stucken die ick om coztheydt wille achterlaet / dan en can niet vooz-hy-gaen het Costelijck Casereel het welck van hem te sien is inde Heylighe Sacraments Chooz in onse Lieve Vrouwen Kerck tot Antwerpen / wesende een devote Abontmael Christi / ghetuygende sijn uytinementheydt van inventie ende oydonnantien soo in Actitude drapperijen als Colozeren / waer in hy ghetuont heeft den ytersten gheest der Consten / sijn overbloedicheydt in oydonneren heeft hy abundantelijck ghetuont aen dibersche printen van hem uytgegaen / de welke meest ghesneden sijn van Gijlsbrecht van Veen, ende Q. Boel, die sijn teekeningen seer naer 't leven ende met lossen aert hebben uyt-gheseldt / namentlijck ghelijck te sien is aen sijn Emblemata Horatiana, het Leben van Sinte Thomas Aquinas, als oock aen sijn Emblemata Amoris Divini, mede het leben der Batavieren ende noch veel ander dooz Anthoni Tempeest

Tempeest ghesneden / waer inne de Heerelycke Inventien ende Constvlopende Acredit-
heden van Octavio ghenoech te spreuen sijn. Hy is in Nederlant het eenich licht van
Pictura ghetweest / ghelijck sijn Discipels (die hy in groot ghetal heeft gehad) ghenoech
comen ghetuyghen. Soo dat ick niet recht mach schryven dat hy is ghetweest den nieu-
wen Phoenix der edele vry Schilder const. Want ghelijck den Phoenix (dooz het vier van
het Sonnen licht ontsteken) tot assen sijn self laet verbzanden / ende daer uyt wederom
eenen anderen voghel Phoenix opstaet. Volgens het singhen van mijn Sangh-goddin
sprekende aldus :

Den Phoenix die het vier tot sijne doot bereyt
En soeckt daer in sijn eyndt, terstont de Sonne vleyt,
Op dat haer heete strael het houdt strax soud' ontsteken
Om soo door desen brandt sijn heel Natuer te breken,
Het vier is sijne doot, het vier brenghet hem tot asch
Dat weer een Phoenix wordt ghelijck als Phoenix was.

Soo ist dat Octavio van Veen de supbere ende crachtighe Pictura (de welcke eerst dooz
de bloeddozstige ende al vernielende Ologhen / ende in't menschen iever dooz
onlust en quade tijden gang verflapt was) niet sijn aenporende neersticheyt ende licht
van verstant wederom heeft ontsteken ende doen verrijzen / jae soo in boogen ende leven
ghehouden / dat de selve Const in sijnen tijdt het hondertste paert meer wert geestimeert
ende gheacht als in dese tegenwozdige tijden de selve wozt ghesocht / behalvens dat een
jeghelijck dooz desen nieuwen Vrede wederom tot iever wozt verweekt die de eenighe
dozsaect is dat alle Consten wederom in't leven sullen comen : want al ist dat de doot
Octavio van Veen heeft den djaet des levens af-ghesneden / de leeringhen ende verholen
wetenschappen der Schilder const die hy aen veele van sijn Discipelen als Rubbens en
meer andere heeft naerghelaten / sijn ghetuyghen ghetweest dat de selve Const wederom
is verresen / ende sal altijdt leven.

ABRAHAM BLOMMAERT.

Schilder van Gorricum.

Het goedertierent gheluck heeft ghedooght ende geboeght dat d'aenporende Natuer
van inde senten sijnz jeughes heeft verzozen eenen wistekenden ende vernustien geest
hy naeme Abraham Blommaert, weerdich becroont met de bloemen aller Consten / want
Pictura heeft hem vergunt veel bloemaerdighe verricringhen af te belden tot meerder loff
ende vermaertheyt vande stad Gorricum alwaer hy ghebozen is in't jaer 1564. ende ober
3. a 4. jaeren eerst ghestozben. Was een seer Constich Architect ende Inseigneur / sijnen
Vader een Veldt-sijder ghebozen van Dozrecht : den welken sijnen boozschz. Sone
(ontrent 15. a 16. jaeren oudt sijnde) heeft ghesonden naer Parijs / ende was aldaer
hy eenen Jan Bassot ontrent ses weken / ende van daer hy eenen andren Schilder gheheeten

Maistre Henry, waer hy hy alles ypt den gheest was Schilderende / oeffende hem selven ondertusschen ypt den geest te Teekenen. Eyndelijck Blommaert heeft hem inde Const soo beneersticht dat hy een obertreffende Meester gheworden is. Hy heeft tot Amsterdam onder veel andere fray dingen ghemaect / een seer groot plaifant stuck / waer inne comen verscheyde Paecten van Mannen en Vrouwen / soo groot als het leven / yptnemende wel ende met verstant ghehandelt / wesende de Hystorie van Niobe daer haer kinderen doodt gheschoten worden van Apollo en Diana. Van de selve Hystorie (doch van ander ordonantie) is van hem oock by den Keiser / een groot heerlijck ende Constblopemde stuck / daer sijn Majesteit ende alle Const-verstandighe groot behaghen in hebben. Desghelijck is van hem oock gheschildert een seer schoon Goden banquet seer wel gheordonneert ende yptghewerckt / d'welck by den Graef vander Lip eertijts heeft te sien gheweest / en misschien noch onder sijn gheslacht. Dooxts sijn oock te vinden by verscheyde Lief-hebbers beele andere cleen stuckkens die grooten welstant hebben. Onder andere dyp tronien van Venus, Iuno en Pallas, vooxts oock een doodts-hooft en ander byvoeghselen seer wel ghecolojiert ende net ghedaen / oock een Andromeda daer Perleus haer verlost. By de Const-beminders worden van hem oock ghebonden aerdige Lantschappen met eenighe boetsertje / boeren / huysen / boerigh ghetuygh / boomen en gronden / die veel tot Dytrecht te sien sijn. Hy heeft gehadt een fracy handelingh met de pen / daer hy eenighe sappighe verben wist onder te menghen tot groote cracht van sijn werck. Ende ghelijck hy in alle deelen der Const seer ervaren was / gaff hy sijn dingen grooten aert ende schoonheyt / daer inne somtijts te pas brengeende eenige sonneshijnen / wederlichten / dypster oft vierighe lochten naer den eps des werckx. Dese dingen (hoe wel niet overladen met werck) staen seer besonder ende yptstekende wel. Verscheyde dingen / ordonantien en belden van hem gheteekent met de pen / ende daer naer met wit en swert en van olie verff gheschildert sijn in Coper ghesneden dooz den Constrijcken Ioan Muller, ende noch meer dooz den vermaerden Sanredam die in sijn teekeningen grooten lust had. Eyndelijck desen Blommaert (daer de Poet-blopemde pen van Carel van Mander noch breeder van schrijft) was een Man van stil ende bequacm wesen die hertelijck verliest en toe ghenegen was altijdt meer en meer naer te soecken / de gronden / crachten ende uiterste schoonheden van de volmaeckte Pictura, de welke Blommaert om sijnen Blommen-aert (van hem bloemich verciert wesende) gheheelijck byndelijck toegedaen ende gunstich was. Sijn Const is d'eenighe oorsaeck dat sijnen Naem soo in Hollandt als Zabandt / Vlaenderen ende meer wijder plaetsen / dooz de alsiende spraek ende dypsent tonghsche snel vliegende Faem wordt gheruchtbaer ghemaect / die hem in dit boeck figuerelijck heeft doen stellen / ende dooz de sijn constige Poefie verciere.

ABRAHAM BLOMAERT

*Un tres vaillant peintre, inventif en grandes, et petites figures,
 paysages, et animaux. aussy un bon desaigneur: naitif de
 Gorckom, en l'an 1564.*

Her. Blomaert delin. Hen. Juyers sculpsit. J. Meiffens excudit.

ffende hem
 hem inde
 heeft tot
 stuk / waer
 het leuen
 Niobe daer
 Historie (doo
 elijck ende
 groot beha
 oden ban
 Tij eerijg
 roek te bin
 mt hebben
 hooft en an
 daer Perle
 edige Lan
 n en gronden
 t de pen / da
 sijn werck
 gen grooten
 n / wederd
 de wel niet
 e dingen / o
 t wit en
 ken Ioan M
 grooten luy
 van Mand
 elijck verbe
 ten ende
 Blommen
 n ende g
 t als Bab
 mysent tou
 otch figur

DE bloeme vande Const is **BLOMMAERT** uyt vercoren
Die oock als eene blom is inde lent gheboren.

Gorcum de schoone stadt die roempt op sijne eer
Utrecht, s'Hertoghen-bosch, en Amsterdam noch meer
De Eer heeft hem ghevolght in veel vermaerde Rijcken
Daer hy al menich Gheeft ded' voor sijn Conste wijcken
Was een Belthouwer eerst, en wonder Inventeur
Modern' in Architect, en fraeyen Inseigneur
De doot had hem ghespaert ontrent de hondert jaeren
Om dat hy beter sou de Const veropenbaren.

Was vloeyende van gheeft in alle drappery
Cloeck, mals, en wonder los in teekenen daer by,
En had veel gaven meer als *Mander* heeft gheschreven
Ghelijck het Schilder-boeck spreckt van sijn weerdich leven,
Heel Ordonnanti rijck in't cleyn soo wel als groot
Waer in hy heeft den lust gheoeffent totter doot,
Meeft heeft hy uyt den geest del' Const alleen becomen
En sonder onderwijs del' wijsheydt waer ghenomen,
Iae sijn weetlieventheydt was soo in als volmaeckt
Dat hy daer door oock is in't Schilder-boeck gheraeckt.
Daer *Mander* met verstant u aenwijft al sijn wercken
Die *Blommaert* heeft ghemaect seer wonder aen te mercken
Daerom sal sijne Faem oock sijn onsterffelijck
Om dat sijn Edel Const ciert menich Coninckrijck.

De bloeme vande Const is Blommaert, &c.

TOBIAS

TOBIE VERHAECHT.

*Peintre en peisages fort renommé par ses rare tableau a'est este primiez
maistre du fameux P. Paul Rubbens est ne a' Anuers l'an 1566 et mourut. 1631.*

C. van Conkercken. sc.

Octavie venus pinxit I. Meiffens excudit

ercoren
meer
n
ten
ren
leven.
en
ckt.
rcken
is Blomw.
TOBIA

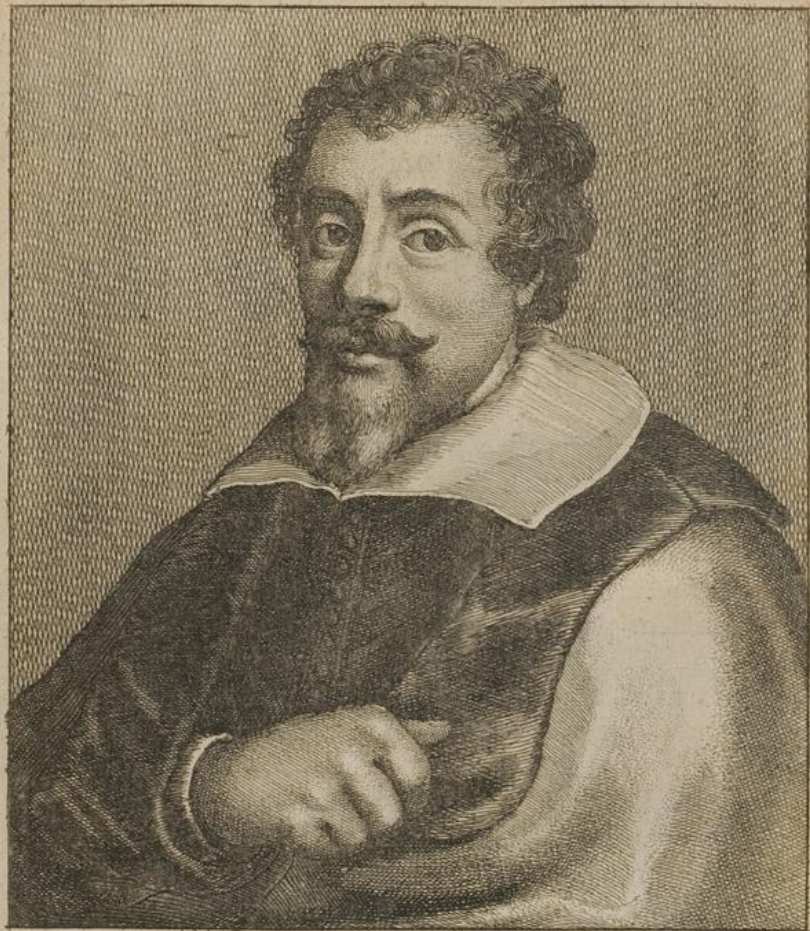
TOBIAS VERHAEGHT.

Schilder van Antwerpen gheboren Anno 1566.

Ende ghestorven Anno 1631.

HOe wordt den lossen lust des menschen hert gheterght
 Wanneer de oogh aenschouwt, 't gheboompt en hoogh gheberght
 Van onsen gheeft VERHAEGHT, die in sijn jeughdich leven
 Heeft wonder groote Const met d'eel Pinceel bedreven.
 Ghelijck men aende cracht van al sijn wercken siet
 Hoe fraey dat jeder stuck versoet is in't verschiet.
 Sijn boomen schoon ghelooft en levendich gheschildert.
 De gronden los en mals, de tacken dicht verwildert :
 Daer by in Metselry en netten Architeckt
 Al wat hy heeft ghedaen heel naer het leven treckt.
 Men siet hoe wonderlijck hy binnen t'stadt Florencen
 Verbreydt heeft sijne Const tot aenlock vande Menschen
 Alwaer hy in het Hof des Hertoghs heeft verkeert
 Die hem met groote jonst heeft om zijn Const vereert,
 Daer hy met cloeck verstant PICTVRAS diepste gronden
 In't Jtaliaens gheberght heeft door't Pinceel ghevonden
 Wanneer hy naer den eyfch het leven volghden naer
 Dat sijn Schildry haer draeght oft tweede leven waer.
 De Edel Stadt van Room die can dat oock bewijsen
 En thoonen dat hy was in sijne Const te prijsen
 Die daer in Fresco is met wonderheydt te sien
 Hoe fraey hy is gheweest in Landtschap en Ruien,
 Waer hy oock heeft ghemaect den BABILONSEN thoren
 Die daer meer wordt gheacht als eenich werck te voren
 Ghelijck hy naermaels noch ghemaect heeft dry oft vier
 Waer van men eenen vindt oock binnen stadt van Lyer.
 Die FRANCK heeft ghestoffeert met aerdighe Figuren,
 Waerom dat sijnen Naem door Const sal eeuwich dueren :
 Om dat sijn vry Pinceel naer 't leven heeft ghewerckt
 Die al de wetenschap van d'Eel PICTVR versterckt.

ADAM

ADAM ELSHEIMER. *De*

Natif de Francfort en lan 1574. filz d'un Tâilleur, faisoit son apprentissage a Francfort Chez Philippe Oudenbach, gran desaignateur, et tres bon painctre, neau moins Surpassoit son maistre de beaucoup, estoit d'un Humeur melancolique, se trauent ordinairement dans les Eglises ou en quel que Viele Ruine, exercent de la facon, son estude, on troue peu de ses oeuvres mais extremement labourées, avecque vne grande force et d'un d'vne entendement. Il a peu dessaigné, mais tenant du grand maistre, Touchant sa vie at este de peu de durée, mourut pauvre, Jaisont per le monde vne Renommée, qui durera a jamais.

W. Hollar fecit.

E. Meyfens pinxit et incidit.

A D A M E L S H A M E R .

Schilder van Franckfort van het jaer 1574.

DEn gheeft der Schilder-const wordt in't ghedacht gheboren
 En t'gen' men maecken wilt inwendich compt te voren,
 Eer dat een stoute handt, doeck oft pineelen toetst
 Waer op sy met vermaceck haer jnbeldinghen boetst.
 En hoe den mensch meer is gheregelt in manieren
 Gheschickt, stil, en beleest, hoe meer den geest sal swieren.
 FRANCKFORT de rijke stadt in Duytslandt wijt vermaert
 Heeft door ELSHAMER dit wel rijpelijk ghebaert.
 Die met sijn Schilder-const en wonder seldsaem wercken
 PICTVRAS geesten al oock mede compt verstercken.
 Een Man in sijnen tijdt vernuftich en gheleert
 Sijn Const ghetuyghen can wat loff sijn FAEM begeert
 Was wonder in sijn werck van groot en cleyn te maecken.
 Om soo naer sijn verdienst op't sop van d'eer te raecken.
 Hy was melancolijck en altijdt stil van geest
 In d'eenfaem plaetsen daer bevontmen hem het meest.
 In Kercken oft in Cluys, daer saeyden hy sijn deughden
 En als hy was alleen, dan schepten hy meest vreughden.
 Melancoly soeckt rust in stillicheyt altijdt
 Bemint de droefheydt feer en d'eenfaem eenicheydt.
 'T gheselschap vluchte hy om daer geen quaet te leeren
 Hy wist wel dat den dronck niet als ondeught cost leeren
 Hy volghden wel de les' die SENECA ons gheeft,
 Als hy was uyt gheweest, feer wel ghesproken heeft
Als ick was by het volck heb niet als quaet vernomen
 *Kgingh uyt als eenen mensch, ben minder mensch t huys comen.
 Dit was een Heydens woordt een rechte redens slodt
 Want deught en vintmen niet by menschen maer by Godt.
 Daerom had A D A M oock den gheest in eenfaem saecken
 By rotsen en ruien, om soo wat fraets te maecken
 Soo heeft hy sijnen tijdt besteedt tot inder doodt
 In d'edel Schilder-const bekennt by cleyn en groot.

GUIDO

GUIDO RHENUS

Excelloit en grandes ordonances, d'un esprit abondant: ses inventions sont assez
cognees par les estampes, qu'on voit de sa main faictes, en eau forte. le iour de sa
naituite a été a Boloigne 1574. et mourut en l'an 1622.

Guid. Rhenus pinxit.

I. Messens fecit et excudit.

G 2

GUID

GUIDO RHENUS.

Schilder van Boloigne gheboren Anno 1574.
Ende ghestorven Anno 1642.

Comt Mvsa foete Nymph met PALLAS, JUNO, VENVS
En singht met volle Stem den loff van GUIDO RHENVS
Hoe dat hy door de Conft PICTVRAM heeft vereert
Met veel en schoon Schildry, die hedendaeghs floreert.
Hy heeft meest op het groot ghestelt sijn vaste sinnen
Waer door hy wist de oogh van menich mensch te winnen.
Soo dat de snelle FAEM, sijn Rijpsinnich verstant
Met 't hel trompet van loff verbreyden mach door 't landt,
Veel schoon versieringhen wist hy te weegh te bringhen
En liet in overvloet uyt sijn Pinceelen springhen.
BOLONIEN die gheeft ghetuygenis daer van
Wat GUIDO RHENVS was voor een diepsinnich Man,
Die met sterck water oock seer aerdich wist te leven
Waer med' hy op de plaet heeft groote Conft bedreven
Men mach daerom sijn eer wel brenghen voor den dach
Mits sijn Constvloyentheydt vry meerder lof vermach.
Den gheest der jonghe jeught haect naer sijn cloecke schetsen
Om met een vollen lust die vlijtich naer te etsen,
Hun hert verlanght naer sijn Constvloyende Schildry
Die overloopt van Conft en schoon Poetery.
Ghelijck een dorstich hart sal naer het water trachten
Soo sietmen GUIDOS gheest van jeder een oock achten.
Soo sietmen dat 't gheluck fortuyn en milde jonst
Verheffen sijne FAEM door sijn begaefde Conft
Om dat sijn Edel werck was vol van soete trecken
Die (sonder roem) de cracht van 't leven gans ontdecken,
Leeft dan sin-rijck vernuft tot inder eeuwicheyt
Want ghy 't recht voesterlinck van d'Eel PICTVRA sijt.
Men hoort noch uwen loff op den Parnassus singhen
By t'wit ghefleughelt peert, daer veele aders springhen
Om dat U Cloeck verstant in Conft was werckelijck
In 't leven heel volmaect, in alles redenrijck.

En
kende.
Lantse
in Kar
derden
erwaer
een co
Conft
doen
de me
en sijn
Conft
als d
rijck
stat
wa
der
siet
lyt
al hi
segge
ten g
onert
hem
sal ee
die te
gant
guae
die r
ende
mae
berri
sijn
sonde
sijn
den z
gum
hy 't
(als)
men
acht
Soe
App
die t

En dinghen is weerlich met verstandich insicht te aenmercken / ende met verwonde-
 ringh te ondersoecken dat den Natuer soo verscheppentlijck inde menschen is wer-
 kende. Ende een jeghelijck met verscheppde Const begaest / den eenen die uytsteekt in
 Lantschap sal verbzempt sijn van Figueren / in tegendeel de Figuer-schilders ontwetende
 in Lantschap / den tweeden sal oberbliegghen in Fruyt den anderen in Blommen / den
 derden in water / den anderen in bier en soo voozts / sal selden enen Schilder in alles
 erbaren sijn / schoon dat hy in eenighe particuliere Const d'andere overtrest. 'T is ghelijck
 een coppel sleutels de welke altemael van enen oft verscheppde Smeders en elck naer de
 Const ghemaectt ende ghebylt sullen wesen / nochtans altemael een slot niet connen open
 doen ghelijck het latijns spreekwoort seyt / non omnia possumus omnes. Soo ist oock met
 de menschen en Constminnende verstanden ghestelt die altemael in een Const niet erbaren
 en sijn. Daerom behoorde een jeder mensch die van Godt begaest is t'sp met particuliere
 Const oft rijckdom sijn selven te vreden te houden en niet verder sijn selven te verlooppen
 als de pennen van sijn vleugels en strecken. Is hy bejegent met matighen oft soberen
 rijckdom / oft armoede / hy behoorde sijn selven te vreden te houden ende sich te dragen naer
 staet ende macht / want non omnia possumus omnes, gaet sijnen naesten broeder oft ghebuer
 wat ijdelder verciert als hy / misschien dient hem de fortun betet t'sp dooz officie oft an-
 der gheluekt / dat sijnen staet wat beter dzacht bereyft / non omnia possumus omnes, maer
 siet hedendaeghs de hooverdy der menschen woardt soo inghesogen datmen den Edelman
 uyt den boer qualijck meer en kent / waer dooz ons al veel straffen ober het hooft waepen /
 al ist dat den mensch niet en wilt weten van waer sy comen / daerom machmen wel
 seggen met Job. Manus Dei tetigit me propter scelus populi mei. Wyders soo vintmen oock
 een groot ghebreck inde verstanden der menschen / als wanneer sy (ghelijck sommighe
 onerbaren Schilders alles trachtende naer te trecken) van alle wetenschappen willen
 kennis dragen en niet te vreden sijn met 't gene hui van Godt verleent is / want somtijts
 sal een Ambachtsman willen berispen een vry Const barende verstant / enen ontwetende
 die lesen oft schryben en can sal willen een erbaren Doctoor oft schryftgheleerden Theolo-
 gant trachten te achterhalen in gheleertheyt oft sijn gheleertheyt naer te acpen daer hy be-
 quaem toe is ghelijck om gout uyt steen te distelieren / andermael sal oock enen anderen
 die niet verder en siet als den neus lanck en is willen sijn oordeel geben ober een wel gestelt
 ende frap gecoloziert stuck Schildry dat niet naer een botte plompacerts ooggh geflateert /
 maer epgentlijck naer de Edel Const ghemaectt is / en diekwils beter sou verstaen
 berekens te stouwen / als sulcke diepsinnighe Const te oordeelen. Want die dese weten-
 schap naer tracht / moets soecken daer sy is te binden / de wetenschap en waerheyt connen
 sonder oordeel by den mensch sijn / en het oordeel can daer oock sonder kennis en weten-
 schap sijn ende de kennisse bande ontwetentheyt is de beste ghetuygenis daer van. Appelles
 den Prince der Schilders / Schilder van Alexander den Grooten die seer aendachtich ende
 opmerckich in sijnen handel was / dat hy niet en verwirp menich slecht mans oordeel als
 hy 't selve op den toetssteen der reden vout goet te wesen / daerom hadde hy een ghewoonte
 (als hy eenich stuck Schildry hadde opgemaectt / 't selve te stellen in een galdery oft ghe-
 meyn wandel plaets by sijn huys in 't ghesicht des volckx / en wist hem heymelijck daer
 achter te verborghen / om acht te nemen op de ghebreken diemen daer in binden soude.
 Soo ist eens gheschiet dat enen schoemaccker jet had ghevonden te segghen op een van
 Appelles Casereelen datter aen eenighe schoenen te wepnich stricken oft riemen waren om
 die te mogen dragen / want men moest op dien tijdt de schoenen met veel bindleiren oft
 strickers

stricken binden / ghelijckmen de selbe noch in oude fray Schildryt can sien / Apelles, die
 van grooten gheest was heeft dit wel connen verdragen berispt te wesen van eenen schoen-
 maker / de wyl hy maer en oordeelde dat sijn ambacht belanghde / en bindende sijn
 meyninghe oft Schoenmakers oordeel goet / heeft het stuck in hups ghenomen ende die
 schoenen verbeteret ende met meer stricken ghemaect / des anderen daeghs werdt her
 Caesereel wederom uptgesteld ter plaetsen daer het te vozen had ghestaen / ende den selben
 schoenmaecker wederom boozby het Caesereel comende / en siende de schoenen verandert/
 was wat hoobeedich om dat Apelles op sijn oordeel was te werck ghegaen. Soo begost
 hy het stuck wat boozder aen te sien / en wilde oock wat seggen op de schene van het been
 van een naeckte Venus, jammers Plinius seght een schene / ende Valerius seyt een been / dat
 in dat Caesereel was / dat den Schoenmaker seyde niet behoorelyck gheschildert te zyn/
 het welck Apelles niet en conde verdragen dat hy hem doost berispen ober een ding dat
 buyten sijn Ambacht was en daer hy geen verstandich oordeel van doen en conde / heeft
 hem straffelijcken aengewesen dat hy hem niet verder en sou bemopen als sijnen pantoffel
 oft schoen / waer van het ghemeyn spreekwoort de werelbt dooz verbyydt is. Ne Sutor
 ultra Crepidam. Dat den Schoenmaker sijnen schoen niet booz by en gaet. Dit spreek-
 woort soo Plinius en Valerius ghetuyghen / heeft sijnen oorspronck van dien overblijgen-
 den gheest Apelles, waer upt te spreken is dat in dien tijdt oock wonder ende verstandighe
 Maemen ghevonden zyn. Welcken Apelles soo wonder was in het Schilderen dat hy op
 sekeren tijdt comende te Marcedonien daer hy byemt was ende noyt ghetweest en hadde/
 wert hande Schilders des Keyfers Alexander Magnus (den welcken aldaer sijn Hoff hiel)
 seer behaet upt vreesse dat sy (soo wanneer den Keyser sijn Const sou comen te aenschou-
 wen) upt de gratie mochten gheraecten / hebben upt een verbloekte jalosie ofte ergwaen
 onder makanderen raet gheslagen om desen Apelles van cant te helpen / en vonden goet
 dat sy hen souden cleeden inde libzape van sijn Keyserlijcke Majesteit / ende alsoo met
 den about by den boozschz. Apelles gaen om hem van 's Keyfers wegen te gebieden by den
 Keyser sanderdaeghs te gast te comen / daer den Keyser niet van en wist oft den boozschz.
 Apelles niet en kende oft noyt en had gesien / wel wetende dat hy het ghebodt des Keyfers
 (dat dese nijdige ende belghsuchtige Schilders upt gaben) volhzengende / soude in groote
 schaempte ende vreesse des doots gheraecht hebben. Sy sijn dan onder dien deckmantel
 daer op toegegaen hen verthoonende booz Apelles als pagien oft lackeyen vanden Key-
 ser met expres bevel dat hy sonderdaeghs by sijn Majesteit sou te noen mael comen. Ap-
 pelles in dit landt byempt zijnde ende noot te vozen de boozschz. Schilders (nu in schijn van
 lackeyen oft pagien) ghesien hebbende / heeft hem sanderdaeghs in 't Hoff verthoont ende
 booz ghenooden gast ghepresenteert. Den Keyser Alexander aengedient sijnde dat sekeren
 byemdelinck by hem was ghenoot / is seer ghestoort ghetworden / seggende : wie dat hem
 doost verstouten niet den overwinner des werelts te comen noenmael houden ter wijlen
 noyt jemandt ghetwoon en was met hem te eten / doch curieus zijnde om de uptcomste
 van dese stoutheyt te sien doet Apelles binnen comen ende ghezaght hebbende wat hy
 hegeerde / sach Apelles dat hy bedzoghden was / hem booz de voeten vanden Keyser woz-
 pende badt sijn Hiss ghenade / ende seyde : dat hy van de knechten bevolen was 't gebodt
 des Keyfers te onderhouden ende niet te veruymen / Alexander hier dooz belweeght ende
 hy een doen roepen hebbende alle sijne knechten / vzaegghden aen Apelles wie van him / hem
 ghenoodt hadde / maer niet eenen daer af kiennende / eyschte hy een swerte ghezande kole
 om de personen (die hem ghenoot hadden) op den myer dooz sijn ervaren Const upt te
 mogen

mogt
 doot d
 luttent
 dat den
 selbe
 nijdige
 sere ge
 den ke
 staen
 keerde
 bijnck
 ghet
 berdt
 faent
 schie
 land
 waer
 alle
 daer
 hier
 aen
 soe
 Petrus
 Ant
 met en
 Schild
 Wreth
 ten te
 der b
 meer
 volgen

mogen drucken: Ende siet watter ghebeuet is. Soo haest als aen Appelles dooz't Keyser's hebel de versochte cole ghegeben was / wierden de tapjten op-ghelicht en hy heeft op den witten muer met sulcken geesticheydt de personen (die hem ghenoot hadden) af gebeldt dat den Keyser Alexander ende alle sijne Edelieden terstont merckelijck kenden dat de selve waeren de Schilders die Alexander in groot aensien hiel / maer dooz dese nijdige actie uyt het hof moesten verhupsen / ende Appelles bleef van stondeu aen des Keyser's gast / daer hy langhen tijdt de edel Schilder-const hy heeft gheoeffent ende daer dooz den Keyser seer behaeght. Jemant van verstant dit eens overwegende sal verwondert staen dat enen Schilder (als Apelles) jemant in sijn afwesen weet naer te bootsen oft hy leefden / besonderlijck jemandt die hy maer eens in sijn leben ghestien en hadde. Hier uyt blijkt de cracht ende groot vermogen van Pictura die de Oude Meesters hebben uytghewerckt. Ende om dat dese nu vanden tijdt versleten ende uyt menschen memoze schier verdwenen zijn / soo wil ick eens daelen op de onuytsprekelijcke Const die de wijt befaemde ende edele Schilders van dese Ecu ghehandelt hebben / die noch vers in 's menschen memoze woonen / ende niet alleen in Spaignien / Franckrijck / Italien / Duytslandt en andere hooghe Coninckrijcken / maer in ons vredelijck Nederlandt te sien is / waer van onse oogen sekere ghetuyghen zijn / ende oversulckx de oogen sijn veel getrouwer als de ooren / want jet ghestien te hebben meer gheloof verdient als van hoozen segghen / daerom wordt een oogh ghetuygenis meer geacht als van't gehoor / ende seyt Plautus dat hier uyt spruyt dat het ghesicht hy het verstant wordt vergeleken. Om dan de oude Meesters aen d'een sijde te stellen midts van hen wercken geen overblijffels meer en zijn / soo wil ick hoor het eerst aenwijsen de seldsaeme ende Constvloeyde Schilderijen die Petrus Paulus Rubbens heeft ghedaen als binnen de Rijcke ende Keyserlijcke Stadt van Antwerpen in overbloedigheyt te sien sijn die de Const en Invention der oude Meesters niet en wijcken. Ende ghelijck altydts in verscheyde Const en Invention der oude Meesters oft Schilderijen is gheweest ende sal wesen de Invention de rechte Moeder van alle uynemende Wercken die fray Geesten in't licht brenghen. Soo is dese sonderlinghe gratie der naturen te deele beballen den wel-gebozen ende gheleerden Petrus Paulus Rubbens Edel Schilder van Antwerpen / ghebozen in't jaer 1577. ende ghestorven Anno 1640. tot wiens meerder loff ende ontsterffelijcke Eer niet qualijck en sijn uyt Poesi pen gheballen dese volgende beersen.

PETRUS

PETRUS PAULUS RUBBENS.

Edel Schilder van Antwerpen.

DE Schoon Schildrijen van de oud' Egyptenaren
 Eertijts by't Griecxe volck in groote achtigh waren.
 'T verstant van *Ludius*, *Orestes* en noch meer
 Van *Iphis* en *Leon* behaelden groote eer.
Aristiphonis Const was wonder aen te mercken
 Als hy gheschildert had *Ancens* met t'wilt vercken
 Het gen' *Astiphale* met grooten schroom aensach
 Ter wijl hy in sijn bloedt daer by verslagen lach.
 Den *Persiaenschen* strijdt vol lancien en sabels
 Daer *Schillis* met ghewelt af snijdt de ancker cabels
 Die had *Androbis* soo gheestich af-ghebeldt
 Dat een mirakel schein soo wonder was't ghestelt.
Antichides Eel Const ghehouden wert in weerden
 Als hy gheschildert had den wagen met twee peerden
 Daer de victorie alleen den voerman was,
 Siet wat een Const bedreef eenen *Oenias*
 Eenen *Simonides Tauriscus* en *Craterus*
Nealces *Clesides*, *Artemon* en *Severus*
 Daer by oock *Titiaen* uytstekende van gheest
 Die by de hondert jaer een Schilder is gheweest.
 Maer als ick overloop de dry-en-estich jaeren
 Die *Rubbens* heeft beleest en was in Const ervaren
 Soo vindt ick wel te recht dat hy heeft overtreft
 De oude Meesters die de Faem ons soo verheft,
 Die door sijn eel pinceel, de wereldt maect verwondert
 De Faem in Nederlandt om sijne Conste dondert,
 Die van het Spaensche Rijck gehadt heeft groot faueur
 Die wert van Engelandt ghemaect Amdassadeur

T'is

PETRUS PAULUS RUBENS

Tres renommée, mais encore plus noble par les rares dons de les quelles il étoit pourveu: car c'est lui pour qui toutes arts liberaux ont employez toutes leur sciences pour amasser dans lui le plus haut de leur pouvoir, certe la peinture ayant fait un compact avec la sagesse pour promulguer ses louanges par tous l'univers n'a point manqué en son intention, mais l'Eloquence accompagnée de la Dignité et Richesse la tellement adornée, que le Roy d'Espagne, le Roy de France, et le Roy d'Angleterre, en temoignage de ses merites, lui ont fait l'honneur de leur ordres de Chevalerie. Avens est la ville de ceste heureuse nativité, le 28. de Juin, 1577. auſi du deplorable iour de son trespas, lan 1640, le 30 de mai, Meſſieurs

T'is *Rubbens* die ick meyn, die Edel is gheboren
 Nochtans en liet hy noyt den tijdt eens gaen verloren
 Die hy soo neerstelijck in groote sorghen nam
 Dat hy daerom niet veel in het gheselschap quam,
 Om dat hy dese Const op't hoochte sou betreffen
 Om eeuwlijck sijnen Naem door Const te doen verheffen
 Ghelijck hy heeft ghedaen, want die de Const bemint
 En heeft geen groote Const daermen niet *Rubbens* vint.
 Seght ! wie en sou dan niet op sijne Eelheydt roemen
 En hem het fundament van dese Conste noemen
 Hy is van Edel stam, noch Eelder door de Const
 Waer door hy oock vercreegh een jeders diepste jonst.
 Wie isser oyt gheweest van over hondert jaeren
 Die soo in d'edel Const van teeck'nen was ervaren?
 En in Poëtery, jae alderhande tael
 In't leven ende spraeck hy wist het altemael.
 Hoe wonder wist hy niet van als te inventeren
 Een schat-kist voor de jeucht om jevrich naer te leeren :
 Hoe wonder heeft hy niet het licht van sijn verstandt
 Ontsteken aen t'pinceel van *Titiaen* in brandt
 Hy was in sin soo fray in groot en cleyn figuren
 In Landtschap heel plaissant, wist alles uyt te vueren.
 Gaet naer't Escoriael in Spanien vermaert
 Daer heeft sijn cloeck verstant het merck der Const ghebaert,
 Hoe menich geestich quant can sijn verstant verscherpen
 Als hy sijn Conste siet in d'edel stadt Antwerpen
 In ons Lieffvrouwen Kerck, een recht Const Cabinet
 Daer hy heeft menich stuck van sijn pinceel gheset
 Tot Brussel, Mechelen, tot Gendt en ander steden
 Iae in Italien wordt sijn Schildry beleden
 Te wesen d'uyterste dat naer het leven treckt
 Die door de Edel Const het leven schier ontdeckt.

Het B
 En't I
 Te
 Sij
 Sijn
 En n
 So
 D
 Wan
 Dat
 S
 I
 Roc
 En r
 D
 (D
 Die he
 Daer l
 Da
 Da
 Schoe
 Hy se
 Sij
 Gh
 Dat n
 Oft t'
 Wa
 Om

Het Keyfers Cabinet , des Coninckx groote Saelen
 En't Princen Hoff daer by sijn Faem ghenoch verhaelen,
 Ten is hier niet van noy te segghen wie hy is
 Sijn werck geeft ons ghenoch daer van ghetuygenis.
 Sijn Ordonantien soo rijckelijck verciereren
 En met een groot verstant in een soo geestich swieren
 Soo wel ghecoloriert en net op sijnen dach
 Dat niemant lasteringh daer teghen spreken mach,
 Want t'Werck verheft sijn self en ons can claer bewijsen
 Dat *Rubbens* in't pinceel ten hoochsten is te prijsen,
 Soo wel in drappery als in het poesel naeck
 In Landtschap en het Fruyt was *Rubbens* heel volmaeck.
 Room, en Florentien, Veneten en Milaenen
 En noch veel plaetsen meer, die meest de weggen banen
 Der diepste wetenschap van d'edel Schilder-const
 (Die in Italien oprecht eerst is begonst,)
 Die heeft hy met vermaeck in't eersten al doorwandelt
 Daer heeft hy dese Const al lanck ghenoech ghehandelt,
 Daer heeft hy sijn vernuft met sulcken cracht ghewet
 Dat hy in d'eerste plaets der Schilders wordt gheset.
 Schoon hy door ouderdom daer naer niet meer cost reysen
 Hy sach t'modernich werck van Room in sijn ghepeysen :
 Sijn hooch begaeft verstant (het licht van d'edel siel)
 Ghedurich op de cracht der Consten soo verviel,
 Dat niet van sijne handt ten voorschijn is ghecomen
 Oft t'schijnt dat al sijn werck heeft t'leven aengenomen.
 Waer door oock sijnen Naem onsterff'lijck blijven sal
 Om dat sijn soete Const nu uytsteckt boven al.

FRANCHOIS SNYERS.

Schilder van Antwerpen. Anno 1579.

DEn aenporrenden gheeft can door de oeffeninghen
 Veel wonder seldsaem Const voor d'oogh der menschen bringhen
 Hoe mild'lijck heeft Natuer haer gaven med' ghedeylt
 En haere wetenschap aen vremde gheesten veylt :
 Ghelijck waerschijnlijk compt daghelijckx te blijcken.
 Hoe sy met groote Const de Menschen can verrijcken,
 Den eenen met vernuft dat tot gheleertheydt streckt
 Den and'ren met een Ampt dat menich hert verweckt
 Tot aenlock van veel vreught, en voorts tot groote dinghen
 Die sy in overvloet can inde Herffens dringhen.
 Maer siet oock sonderlingh, hoe sy den mensch begonst
 Met groote wetentheydt van d'edel Schilder-const.
 Den eenen heeft den gheest te Schil'dren cleyn Figuren
 Den anderen in't groot, vol gaven der Naturen
 Den derden in Landou, den vierden in het Fruyt
 Den vijfden in't ghediert werckt wonder boetsen uyt.
 Siet SNYERS inde Jacht, hoe aerdich naer het leven
 Wist hy des' soete Const een groote saem te gheven :
 Het gen' hy heeft ghemaect, was altemael soo vlack
 Dat daer maer enckelijck het leven in ghebrack.
 De herten op den loop en honden die haer jaghen
 De Swijnen, wolff en Stier, die Mensch en beest verslaghen,
 Cost hy met geesticheydt uyt-belden wonder snel
 Dat niemandt sijne Const can Schilderen soo wel.
 Maer nu de blecke doot hem heeft de Const verboden
 Als hem het levens cracht door't sterven is ontvloden
 Soo blijft noch even-wel in't leven sijn pinceel
 Die onse jacht Goddin brengt op het Const-toneel
 Haer honden staen verbaest, als sy des' vremde dieren
 Soo naer het leven sien in bosch en canten swieren,
 MELIAGER op de jacht, NARCISSVS by fonteyn
 Het is soo uyt ghehaelt oft waer een VENVS pleynt

ACTEON

FRANCOIS SNYDERS

Un tres excellent peintre, en chasses, poissons, et fruiets. il est ne en l'an 1679. en Anvers
 il a fait plusieurs magnifiques ordonances des chasses, et autre admirables ordonances quel
 les il a peint pour le Roy d'Espaigne, et aussi pour l'Archiducq Leopoldo Wilselme, et
 plusieurs autres princes. son maistre fut Henri van Balen, et il a este long temp en Italie.
 Ant. van Dyck pinxit. Io. Messius exc.

R. S.

a bringha

Act.

ACTEON by de beeck (die met DIANA lachte)
 Hoe dat hy sich daerom in groote quelligh brachte,
 Hoe 't jacht ghetuygh verdwijnt en is heel wilt en fel
 Hoe 't lichaem wordt bedeckt met een rouw herten vel,
 Hoe hy door wreetheydt wordt van al sijn eyghen honden
 Seer onghenadichlijck voor eenen hert verslonden.
 Ghelijck in overvloet te sien sijn in het hoff
 Die door de soete Const bewijfen meerder loff.
 Die SNYERS heeft verdient om de verheven crachten
 Die sijn pinceelen in Pictur' ten voorschijn brachten.
 Voorwaer al wat hy heeft ghemaect was seer bifaert
 En levendich ghedaen , seer net en cloeck van aert.
 Vier Wolven voor hun proy gaen daer een Peert verscheuren
 Daer sietmen Torcken die den Struys en Leeuw nae speuren,
 Den Luypaert en den Beir sijn vande jacht omringht
 Daer menich snellen Wint en hitsich Brack nae springht,
 Daer t'Swijn verscheurt het net met cracht en groote selheydt
 Daer d'Herten loopen wech met een ghevreesde snelheydt
 Soo dat sijn dieren al soo geestich sijn ghedaen
 Dat veele Menschen daer af seer verwondert staen.
 By FON SOLDANI sijn Schildrijen sijn verheven
 En LEOPOLDVS houdt sijn werck voor't tweede leven.
 Hy heeft Jtalien door-reyft wel treffelijck
 En is daer door vermaert in menich Coninckrijck.
 De Vissen en het Fruyt wist hy oock naer te treffen
 Wie en sou sulcken gheeft met loff dan niet verheffen,
 Wie en sou met de pen beschrijven niet sijn eer
 Die door sijn weerdicheydt verdient ghewis al meer :
 Want d'eelheydt van sijn werck en is niet af te meten
 Soo wonder heeft de handt van SNYERS sich ghequeten
 En schoon de handt is doodt , die veel gheschildert heeft
 Haer werck vol gheesticheydt tot onse vreught noch leeft.

GUILLAUME DE NIEULANT

Natif d'Anvers l'an 1584. peintre renommé partout, il faisoit les ruines de Rome parfaitement bien, et adonnées de petites figures, et paysages, il illuminoit, et faisoit de merveille en eau forte. il fut entre le meilleurs poëtes de son temps ayant appris son art chez Jacq Saveri a Amstredam, l'an 1599 et il est allé a Rome, ou il demeuroit 3 ans auprès Paul Brill, et retournant de Rome, l'an 1607, il entra dedans la confrerie de peintres en Anvers, et ayant demeuré long temp en la dicte ville, il retournoit a Amstredam, ou il mourut l'an 1635.

Jean Meyssens sculpsit ex aëre.

GUILIAM NIEULANDT.

*Schilder van Antwerpen geboren Anno 1584.
Ende ghestorven Anno 1635.*

WAt Costelijck ghebouw van schoon al oude wercken
 Werdt eertijds al ghemaect, seer wonder aen te mercken
 Daer d'overblijffels noch aff binnen Roomen staen
 Die nu by naer al zijn versleten en vergaen,
 Van Piramiden, en van Naelden, Kercken, saelen
 Van Welffels en Ruien, van Arcken triumphalen.
 Column', Brugh, Laborinth', van Rots, Fonteyn, Pileer
 Van Graven en Paleys, en noch veel wercken meer.
 Den grooten Obilifq' (seer weert om te vertellen)
 Van eenen steen ghemaect, hoogh hondert twintich ellen
 Daer by de Piramid' oft scherp Egyptse Naeldt
 Die hebben groote Eer de wereldt door behaelt.
 Den Coperen Coloss' den Dool-hoff en Theater
 Den Tempel van DIAEN, de Brugghe over t'water
 Op Jster de Rivier (soo SENECA vercondt)
 Die met haer boghen op twintich pilaeren stont,
 Het Capitolium en noch veel ander bouwen
 Met arbeydt op-ghemetst en uyt 't ghesceent ghehouwen
 Den gheest van NIEUWELANDT soo fraey gheschildert heeft
 En op de Plaet gheetst, al oft het had gheleest
 Zijn Rotsen en Ruien, sijn schoone Water-vallen,
 Drijf-wolcken, steyl Ghebergh, Hoven en oude stallen
 Bewassen en bemost, ghescheurt en afghecalmt
 Van oudtheydt schier vergaen, daer Echo teghen galmt
 Dat wist sijn Cloeck vernuft, soo aerdich af te maelen
 Dat sijne Const daer in de grootste eer cost haelen.
 In't Landtschap heeft hy oock doen blijcken sijn verstant
 En sich vermaert ghemaect in't heele Nederlandt
 Die als PROMOTHEVS het leven socht te brenghen
 In sijn begaefde Const, en met de verff te menghen
 Die t'vier van d'eel Natuer soo crachtich heeft ghevleyt
 Dat sy aen NIEVLANTS Const noyt leven heeft ontseyt.

BE-

De
 den eenen
 seffenen
 delicaet e
 doest ende
 doen in t
 hui werck
 hangend
 de cracht
 en wort
 het yuw
 keuen.
 aen sijn
 ende on
 stekend
 slecht en
 plomp in
 menschen
 diverse e
 Goultius
 de gheleert
 tenen nerg
 gantsche
 ende ywand
 vermaecht
 eenicheyd

A

Ede
 en nersin
 en saken/
 naer het le
 pen in sijn
 vericheyd
 af te maek
 wercken st

BETRACHTINGHE.

De Const van Schilderen spelt soo verscheydentlijck inde verstanden der Menschen ghelijck een accoozt oft over-een-cominghe der clocken / want den eenen geest sal tot vermaeck ende voldoeninge des Menschen ghesintheit sich oeffenen met lichtbeerdighen aert heel plaissant te schilderen / den anderen seer delicact en soetelijck met pinceel te handelen met het licht ende verdiepinghe wel vast ende seker op hun plaetsen te stellen tot meerder lof van sijn werck / andere doen in't verdonckeren en schadutwen hummen geest claerlijck blijcken : Sommige hun verwen black aenleggen / en beele metten eersten treck hun Const tot perfectie hzengende / ende alsoo thoont een jehelijck met groote behendicheyt des gheests de cracht van sijn verstant. Men sal oock bebinden datter veel seer erbaren / net en wonder eel inde Teecken-const sullen wesen / nochtans bot en sonder cracht in het pinceel / andere wonder geestich in't handelen der verben / en bot in het teekenen. Soo dat segh ick / de verscheyden ghenegentheyt der naturen hzint in aensien is. Ick hebbe in mijnen tijdt vande studie ghekent veel Studenten / ende onder andere / somnighe / de welke inde cleyu latijnsche schole waren uptstekende in Carmina oft Poætelijcke Poëmata te componeren / en nochtans seer slecht ende onerbaren in Oratien, ghelijck oock eenige in Oratien uptstekende / ende plomp in Carmina sijn gheweest. Dit en is niet te verwonderen terwijlen de Menschen van verscheyde boesters worden op-ghequicht ende hummen aert uptdiversche ouders wordt ghesoghen / maer ghedenckweerdich is te noteren dat Goulartius verhaelt van twee ghebroeders / die tweelinghen waeren ende die de gheleertheydt seer beminden / nochtans soo verscheyden in hun studie / dat den eenen nergens lust in en hadde dan in Historien / hzinde discouren ende in het Musijcke / in tegendeel was den anderen alle het selve grootelijck verachtende ende vbandt der voozsch. wetenschappen / en hadde alle sijnen lust ende upterste vermaeck in het ondersoeken der verholentheden vanden natur / en beminde de eenicheydt soo seer als sijnen broeder het gheselschap.

ABRAHAM IANSENS.

Figuer Schilder van Antwerpen.

De ghelijck Guiliam Nieuwelant grooten arbejdt heeft ghedaen om met neerstighe blijt / de oude verballen Ruinen / Modernige wercken / Bergghen en Gotsen / Landtschappen ende veer ghesichten af te belden (het welck hy meest naer het leven was doende :) Soo heeft Abraham Ianssens Schilder van Antwerpen in sijn Schilder-studie oock ghedaen / de welke van Nieuwelants Const seer verscheyden is / want hy heeft uptghesteken in Figuren soo groot als het leven af te malen dat hy niemandt in sijnen tijdt daer inne gheweken heeft. Al sijn wercken sijn upt een vaste handt ghestelt / seer aerdich in anotomie / de verben wel vermenght

vermenght met groote const aenghelept ende verdzeven/ vol rijckelijcke gratie/ de
 verdiepingen der vercoztselen en bouwen der dzapperijen wel waer ghenomen / die
 sijn verstant inde Figuren soo heeft te werck ghestelt/ ende de Schilder-const dooz
 sijnen snellen gheest met verschepte bindinghen soo heeft vermeerderd ende verbe-
 tert / waernemende de ghelijcksoymicheyt/ maet/ wesen ende ghesteltenisse sijnder
 Beelden/ dat sijn Const van Pictura vooz het leven menichmael wo�d aenghesien/
 de welcke hy met groote aendachticheyt ende goede manier naer het eygen leben
 heeft weten naer te boetsen/ want het leben den vasten grontsteen van Pictura is/
 het leben geeft de ypperste natuer ende wesen inde Schildry / het leben is sonder
 blanketsel van flateringhen verciert / het leben wijs den wegh van perfectie en
 gheeft den sin van Godis Mogentheydt. Het leben (dat alleen van Godt vooz-
 compt) leert alle dinghen. Ergo soo moet de Const van Pictura (die naer het
 leben uptghewerckt is ende het leben afschaduwende) onghelijck meerder cracht
 hebben als het gene gecopieert wo�d naer den schijn van het leben. De Gifte
 die myt de handt van eenen byndt gheschoncken wo�d/ is aenghenamer ende
 van meerder aensien als de gene die myt banden selven byndt dooz eenen derden
 toegebrocht wo�d. Den Constrijcken Druick sal aenghenamer ende vry soeter
 om lesen sijn als de letter die myt den druick met de pen gheschzeben is / in tegen-
 deel sal de nieuwichheit van eenich beschryf met de penne seldsamer gheweerdeert
 wo�den als het gene (dooz den druick ghecopieert sijnde) ghemeyn is. Daerom
 behoorde de leergirige jeught altydt te trachten naer het leben te teekenen (daer
 dooz een vaste handt criggende) om naermaels myt het leben te schilderen / soo
 sal de Const met een vermaeckelijck behaegen van alle Natien des volckx altydt
 ghesocht wo�den. Hoe menich fraey Meester en wozer niet ghevonden / die soo
 bisact ende wel sal copieren eenich origineel stuck Schildry (naer het leben
 ghedaen zijnde) datmen de Copije daer myt niet en sal connen kennen. En soo
 wanneer hem wo�d versocht te maecken eenighe ozdonantie myt sijn eygen phan-
 tasie dat noyt te vozen ghesien en is / die sonder het leben niet volcomentlijk en
 ran uptgewerckt wo�den / sal beschaemt staen jae geen middel binden als hem te
 behelpen met het gene hem dooz een ander Erbaren Schilder sal wo�den voozghe-
 schetst. 't is ghelijck veel vrouwen die sonder patroon geenen werckant oft
 bypnaert / geen steckletters / oft figuren en connen met de naelde af-malen.
 Daer nochtans allen de cracht der Constien in verborghen is / dat is de inventie/
 hier af geeft Nieuwelant goede ghetuygenis dooz de gesteltenisse van alle sijn edel
 wercken die meest in druick sijn myt-gegaen en seer dinstich en voozdeelich by de
 Schilders wo�den gheestmeert ghelijck doek de crachtighe inventien van Abraham
 Ianssens; hoe wel verschepten van Const ende wesen aen Nieuwelant, den welcken
 geen Guinen / Landtschappen oft verschietende gronden en heeft myt gebelt / maer
 was seer erbaren in Figuren en Histozen met pinceel soo myt te druicken dat sijn
 Maecten naturelijck blees / ende de cleederen waerachtich het leben schijnen
 te wesen. Waerom ick niet en cost vooz-by-gaen sijnen lof dooz dese volgende
 veersen wat breeder te ontdecken.

Hier

 Hier
 Als
 C
 V
 Sie
 Na
 I
 I
 Da
 Wa
 Be
 W
 C
 Se
 Als
 Die
 Sij
 Di
 Een
 Ghe
 C
 T
 Als
 Om
 Da
 W
 Wie en f
 ghen / ja he
 is / want je
 meer jaeren
 ende de lere

Hier comt een hoogh vernuft door onse Landen rennen
 Als eenen Arent met sijn uytghekeurde pennen
 Ghevult met sacht pinceel, die dienen tot de Const
 Wanneer sy op den Doeck van *Ianssens* wordt begonst.
 Siet sijn Anatomî in't 's Menschen naeckte leden
 Naer 't leven uyt ghewerckt volgens Natur' en reden,
 De rimpels in het vleesch, de ployen in't habijt
 De vouwen inden doeck vol soete aerdicheyt:
 Daer by den grooten geest van't menghen der Coleuren
 Waer in men 't minsten geen ontsteltenis can speuren
 Soo crachtich staet sijn Const en grondich uytghewerckt
 Dat menich geestich oogh in Schilder-const versterckt.
 Besiet het langh ghenoegh met opghetoghen sinnen
 Wat diep verholen Const dat daer al schuylt van binnen.
 Ghelijck de beste vrucht is midden in het veldt
 Soo leydt de diepste Const oock in *Picturas* beldt.
 Als wel aen *Ianssens* blijktt, een vande Cloeckste Gheesten
 Die was ghelijck een vorm om herffens op te leesten:
 Sijn Conste op panneel ghelijck een beke vliet
 Die hy voor al de jeught de wereltdt over giet.
 Een jeder staet verbaest, want die del' Const besichten
 Ghevoelen dat sy licht de sinnen can verlichten,
 Om naer proportie en wel op sijne maet
 Te volghen d'eel *Pictur'* ghelijck den regel gaet:
 Als *Ianssens* werck bethoont, dat selfs ontsluit de monden
 Om door 't ghesicht alleen sijn eere te verconden
 Daer niemant eenichsints af mach verwondert staen
 Want 't werck sijn selven prijst, en wijst de waerheyt aen.

Wie en sou dan inde Schilder-const geen groote neerst doen om tot soodani-
 ghen/ jae hondert-mael grooteren lof te geraecken / tot eenen lof die ontsterffelijck
 is / want jemandt die uytnemende Consten can achterlaten (die dieckils 300. jae
 meer jaren in fleur blijben:) daer moet de wijde Jaem lanck af ghedencken
 ende de werelt door verbruyden / wat sulcken verstant in sijnen tijdt heeft connen

uytwercken. Ende al ist dat jemandt van desen tijdt sijn Const ten hoochsten siet verheben / daerom en moet den Schilder der selve Const sijn selven niet verhooverdighen noch trachten naer de eer / maer wel nae een verstandich oordeel / want ist dat hy hem verlooppt met sich in te planten eenige laetdunckentheyt / soo compt hy nootfaeckelijck tot de hooverdy die den lust benempt bande Const ende de bederffenis bande siele is en in plaets van tot eer / rijckdom ende hoogen naem te comen / raecht licht tot de grootste armoede ende spot bande wereldd. Daerom behoorden een verstandich Schilder te volghen de leere van Seneca die ick hier in rijm verduytsse.

Hy rijck op d'aerde leeft die d'hooverdy veracht
En hy het meeste heeft die naer het minste tracht.

Die den minsten lof soecken verdienen de grootste eer / hoe veel en bintmen bedendaeghs niet die met de sieckte van laetdunckentheyt en hooverdy besmet sijn / die hun soo veel toeschijven dat sy het al meynen te weten (een teecken bande uiterste ontwetentheyt) dat sy een jehelijck verachten ende niet en verstaen de spreucke die ghemeyn is / Quantum est quod nescimus, dat is te segghen ; hoe veel ist dat wy niet en weten. Doozwaer daer reesteert al veel te weten dat wy meynen te weten ende niet en weten : dit ghebreck is meest te binden in menschen die dooz een goede fortunyn wat ghemackelijck aenden cost gheraecken / by menschen die rijck sijn / en meest by menschen die van niet tot jet gheromen sijn / want ter wijlen dat hun milthepdt vooz de pluymschrijckers ende vleyers dan openstaet (die om een lekker voozken van tafel te krijghen) sulcken Vedatische kinderen verheffen) sijnghen de hooverdicheyt ende ydel glozie soo in dat se hun laten voozstaen gheleert te sijn al ist dat hun herstengs dickwils geen aegs swaer en wegghen. Leert dan ghy Weet-liebende Schilder-jeght altydt de hooverdy verachten / de vleyers haten / ende die uyt vziindichschap u fouten aenwijst / beminnen. Want soo lanck ghy de vleyers in uwen voozspoet ghehoor geeft / soo lanck sullen sy u by-blijven ghelijck de swalutwen die den somer volghen / maer wilt ghy hun soecken in uwen tegenspoet dan sullen sy den rugh keeren / daerom ghelijck Plutarchus hun by de luyfen die de dooden berelaten om dat sy geen bloedt meer en hebben / soo en comen de vleyers oock niet by arme maer by rijcke menschen die groot van vermogghen sijn. Hoe wel datmen niet en mach segghen / dat al die jemant prijst vleyers sijn / want het prijzen bestaet oock in vziindichschap doch eer den noot vereyft vziinden te ghebruycken moetsse eerst leeren kennen / want de vziinden veelderley sijn daer Seneca wijt en vzeedt af verhaelt ende om coztheyt wille wordt achter-ghelaten

Die vriden inden noot behoeven
Die moetsse als het goudt eerst proeven.

En ghelijck dese lofwaerde Edele Const de vziindinne bande eenicheyt is en volcomentlijcker inde eenicheyt beropenbaert wordt als in tegenwoordicheyt van eenich menschen gheselschap / aenghemerckt dat enen Schilder de vruchten van sijn verstant niet wel tot rijpe uytbelidinghe can vzenghen alser luttel oft veel personen

soonen ont
sal willen
gheselscha
te comen
berisping
meeste be
de jonckst
bijzjhebd
sinen be
soo blijst
stant sijn
als naer
die de wt
tracht
der wat
meerde
eerste li
latens ig
iucunda
sueliten
met rijp
sueliten a
haem te be
aengheman
suelite / ee

foonen ontrent sijn / nyt redenen datter altydt jemant is die daer ober sijn bonnig
 sal willen gheben. Soo dient de jeught aendachtich opsicht te nemen dat sy het
 gheselschap moet schouwen / eensdeels om dooz flateringhe van een ander niet
 te comen tot ydel gloze die de moeder van hooverdy is / anderdeels om dooz
 berispinghe den yver ende lust niet te verliezen / want den lust ende jeber hebben het
 meeste vermoghen om te leeren ende om wat goets in't licht te brengen / gheduerich
 de jonckheydt aenporrende soo lanck den geest noch ongebonden ende in volle
 vryheydt leeft. Ende ist dat oock jemandt in't groenste van sijn leer-jaeren sijn
 sinnen belast met liefde ende daer dooz vzoegh gaet verbinden aen den houtwelijck
 soo blijft sijnen wil ghetoompt / ende de vuchten banden houtwelijck beletten ter-
 stont sijn studie / den lust haectt meer naer de winst om de schouw te doen roocken/
 als naer meerder wetenschap. De vrowt bindt hem aen den block van de sozgh
 die de winst boven de eer stelt. En schoon den man het selve meynt te wederstaen en
 tracht (ghelijck in sijn jonckheyt en volle liberteyt) te studeren op de verholentheyt
 der natuer om't selve met smaeck jeber en lust nyt te wercken / de liefde (die van
 meerder cracht is / can him dat beletten. Want Petrarcha seght seer wel in sijn
 eerste boeck / geintituleert de remedijs vtriusque fortunæ, in dese woorden: Amor est
 latens ignis, gratum vulnus, lapidum fenenum. dulcis amaritudo, delectabilis morbus
 iucundum supplicium & blanda mors, hoe ist dan moghelijck dat jemant met dese
 siekten obergoten sijnde sijn selven can begheben om de volmaechtheyt van *Pictura*
 met rijp verstant inde stille eensaemheyt te ondersoeken / wel is waer dat dese
 siekten altemael schuylen in een bedeckt vier der liefde sonder nochtans het lie-
 haem te verbyanden oft te hinderen. Want vaer onse duypse tael is de liefde een
 aenghename wondt een smaeckelijck venijn / een soete bitterheyt een lieffelijcke
 sieckte / een ghenochelijcke straf ende een plaifsante doot.

Die sijn vryheydt vroegh wilt toomen

En de min in't hert laet comen

Set terstont sijn wetenschap

Op *Picturas* leeghsten trap

Want veel onghetemde sorghen

Ligghen dan in't hert verborghen

Boven al het Echte bedt

Grooten lust van Const belet.

Laetmen sijne sinnen spelen

Op het swieren der pinceelen

Tot meer loff van d'eel *Pictur*

Daer ontbreckt terstont Natuer,

Die wilt wesen onbedwonghen

Niet gheport oft aengedronghen

Want

Want in haer een leven sweeft
 Dat in volle vrijheydt leeft.
 Liefde doet den aert vergeten
 Diemen eerst wist af te meten
 Inde Conftighe Schildry
 Oft de ftomme Poëfy.
 Daerom die *Pictur'* beminnen
 Stelt u hert en teere finnen
 Op de min niet voor den tijt
 Eer dat ghy goet meester zijt:
 Onderscheyt eerst wel u plichten
 Eer *CVPIDOS* minne fchichten
 Dringhen in u jeughdich hert
 En u aendoen groote fmert.

Den hoogh blieghenden ende gheleerden *CATS* feyt seer wel
 op dese passagie te pas komende:
 Vier en liefde trecken sterck
 En beletten menich werck.

D A T I S:

Si quis amore Calet, consueta negotia cessant.

Wat isser stercker als de liefde tot de Vrouw / de welke als eenen Magnet-
 steen de sinnen vanden Man soo tot haer treckt dat hy selden sijn werck (na-
 mentlijk de Schilder-const die studiens is) tot volle perfectie can brenghen.

Darius vraeghden eens aen veel van sijne vrienden
 Wat dat het sterckste was hier op des' aert te vinden
 Gheloofde die 't hem leyd' met wel beleyden praet
 Dat hy hem gunnen sou een hoogh en ed'len staet.
 Den eersten heel vernuft begonst daer uyt te treden
 En gaf den Coninck stracx des' wel ghegronde reden:
 Dat niemant stercker was als eenich Potentaet
 Waer onder 't heele landt alleen ten dienste staet,

Den

Den twe
 En door
 En sy
 Als o
 Den wi
 Is Holy
 Den
 Maer
 Een Vr
 Schoor
 Siet
 Aff
 Wert
 Als sy
 Sier
 Door
 Een Mar
 Die can
 Die w
 Waer
 Het is e
 Noch c
 Die
 Mint
 Maer i
 eenighe ebe
 sijn verstan
 ten af-treec
 van sijn eert

Den tweeden heeft aldus *Darium* aen ghesproken
En door sijn reden daer het eerst relaes ghebroken

En sprack op s' weteldts boom geen stercker dinck te zijn
Als den ghemenghden dranck van eenen soeten wijn,
Den wijn heeft menich Vorst ghevelt en overwonnen
Is *Holofernes* eyndt door wijn niet af-ghesponnen?

Den derden seydt' noch wijn, noch Vorst tot dit en dient
Maer ick segh dat een Vrou het sterckste overwint.
Een Vrou het sterckste is die can Monarchen temmen
Schoon dat hun sinnen wel in straffe gramschap swemmen.

Siet hoe de grootē cracht van *Esters* lief ghemoet
Affuerum heeft ghetemt en sijnen torn' verfoet.
Wert *Sampson* niet ghevelt, van *Dalila* bestreden?
Als sy hem met de scheir het hayr heeft af-ghesneden:
Siet *David* quam tot val om eender Vrouwen schoont
Door *Barsabea*, die hem heeft van rust ontcroont.
Een Man die wordt bcheerst van eens Vrouwen aenschouwen
Die can qualijck 't verstant in sijn balance houwen.

Dit was het redens eynd', het slot en rechte grondt
Waer door dat jeder een de Vrou het sterckste vondt.
Het is een cloecken Man die hem van sond' can mijden
Noch cloecker die de oogh van Vrouwen can bestrijden,
Die dan verwonnen wordt van een oprechte min
Mint met de suyver deught soo ist een goet begin.

Maer ist dat jemants geest in't groenste banden tijdt ghedreven wordt tot
eenighe edele Wercken als tot de byp hanteringhe der Schilder-const / die moet
sijn verstant van alle minne-lusten / en sonderlingh oock van andere handt-were-
ken af-trecken en niebers naer trachten te schieten als naer het wit daer de glozie
van sijn eere in verborghen leydt /

Want wilt hy meer als een beminnen
Soo wordt hy licht verstroyt van sinnen

Pluribus intentus minor est ad singula sensus.

Salust.
Catil.

De Edele Piatura is byandin van het gheselschap / van de sinnelike liefde tot de Drouwen ende den enighen schroom vanden overdaet / maer in tegendeel de boester vande eenicheyt welbaert der Consten ende byndinne vanden arbejdt. En ter wijlen datter niet sonder arbejdt en can vercreghen worden dat eenige volmaechtheyt booztzencht (ghelijck het latijns spreekwoort seyt : Par est fortuna labori : vigilando , agendo , bene consulendo prospere omnia cedunt. Soo ist datmen geenen arbejdt en mach ontsien om de iusterste verholentheyt der Schilder-conste vatten.

De Art.
Poët.

*Qui studet optatam cursu contingere metam
Multa tulit , fecitque puer : sudavit & asit.
Abstinuit venere , & vino qui pythia cantat
Tibicen , didicit prius , extimavitque magistrum.*

*Adolescens Bachum & Venerem fugiens , recta ad honoris & quietis
metam tendit , dum vigilat , currit , & cæli ac fortunæ iniurias inuisit
fert animo.*

D A T I S

Die tot de volmaechtheyt vande eer ende glozie soeckt te comen / die moet van jonghs af dooz hitte ende kon geenen arbejdt ontsien van sijn hersens te hreken ende abstinieren van wellust ende overdaet / labor enim est bonæ gloriæ pater , want den arbejdt is den vader van een goede glozie. Daerom seyt Ovidius seer wel.

*Dum vires annique sinunt , tolerate labores
Nam veniet tacito curua senecta pede.*

Verdzaeght den arbejdt als het de crachten ende jaeren toelaten / want den crommen ouderdom allenskens aencompt. Oock niemant en is tot ontstaeffelijcke eer ghecomen dooz luperdy en sonder den arbejdt lief te hebben.

Salust.

Nemo vnquam ignauia est factus immortalis.

Daerom segh ick noch eens behoort de leergirighe jeught d'occasie van groot gheselschap ende wellust te schoutwen. Want d'occasie maect over al den dief.

Ghelegentheyt maect roof , en die d'occase mint
Seer licht een open deur van veelè sonden vint.

Laet jemandt in't blypen van sijn leer-jaeren sijn sinnen verleyden dooz occasie vanden minnen-lust / soo verdwijnt sijn wetenschap ghelijck den roock / ende blijft een slaue des wereldts. Soo dat somtijl de occasie van eenich quaet de hederffenis der weet-liebende jeught is.

*Malitia tantum occasionis indiget.
Le trou appelle le larron.*

Een

St
zencht
moet de
is dat h
die inde
verbrand

Hier
der iuster
hoeren
der-Const

Een open gat roept self den dief
En wijst den wegh naer sijn gherief.

Daer op spreekt den hooysejden CATS oock seer wel:
Een open deur oft open cuyl
Daer in steckt licht een hont sijn muyl.

Is dat jemandt sich te vzoegh laet verbalken op de minne-lust / de occasie
brenghet hem soo ver dat sijn lusten tot de Const verkeeren in minne-spel en
wordt door de cracht der Vrouwen aenlocksel obermant / die de eenighe oorsaeck
is dat het verstant alsdan verdooft wordt van sware sozgh ende achterdencken: Sir. 23.
die inde lust ontfeken is, die is als een brandende vier ende en hout niet op tot dat hy 22.
verbrandt.

Al die dan trachten wilt naer d'hoochste eer der Const
Hebt lief den arrebeyt en vlucht CVPIDOS jonst
Schouwt de ghelegentheydt van eenich ander werck
Als ghy op d'eel *Pictur* hebt d'uyterste oogh ghemerck.

Hier mede wil ick eens openen ende aentwijfen den costelijcken Coets-steen
der uperste Consten die ons den waerachtighen Phœnix van Pederlandt (te
weten Anthoni van Dyck) heeft achterghelaten / die te sien is in sijn Edele Schil-
der-Const tot verwonderinghe van alle menschen.

K

ANTOHL.

ANTHONI VAN DYCK

Schilder ende Cavaller vanden Coninck van Engelandt CAROLVS den I.
 gheboren Anno 1599. ende ghestorven binnen Londen Anno 1641.

Hoe wonder wordt den Geest der menschen aengedreven
 Om rijpelijk te sien al watter wordt beschreven :
 Den eenen die bemint den oorloghs handel seer
 Den and'ren ondersoect den Eeldom pracht en Eeer.
 Siet hoe 't Romeynsche Volck, Aerts-helden *Mavors* kinders
 Die door hun macht alleen ghebleven sijn verwinders
 Van 't heel werelts ghebou, door hun scherp blickxems sweert
 Een jeders cloecken moet hebben in crygh verteert.
 Ghelijck *Suetonius* ons claerder uyt can legghen
 Waer van dat *Curtius* en *Livius* oock segghen.
 Hun crachten sijn voor-by, vergaen als eenen schijt
 Daer geene vruchten van meer op de wereltd sijn
 Hun ingegriften *Mars*, bloetdorstighe *Bellone*
 En *Thermodonschen* strijdt wraecklustigh' *Amasone*
 En canmen met de pen soo wel niet drucken uyt
 Ghelijck de Eer vereyft en hunnen Lof beduyt.
 Nochtans ben ick misnoeght, om daer af veel te praten
 Om dat sy niet een sier en hebben naer ghelaten,
 Als enckelijck een Faem, die van hun daden spreckt
 Daer sy ons geene vrucht in't minste van ontdeckt.
 Maer als ick d'edel Const der Schilders gaen doorgraven
 Die overvloedich is van wonder rijcke gaven,
 Soo vind' ick onder al, een man van groot verstant
 Eenem *Van Dyck* ghenoeemt vermaert in Engelandt,
 Die door sijn stoute handt vol cracht van cloecke trecken
 Den grondt van d'eel *Pictur'* wist aerdich te ontdecken :
 Die (segh ick in ons Eeuw niemant gheweken heeft
 Iae aende Schilders al een nieuwe leeringh geeft,

Wanneer

ANTHOINE VAN DYCK CHEVALLIER DU ROY D'ANGLETERRE

Est ne a Anvers lan 1599. le 22. du mois de mars, a este le 2my Phoenix de nostre siecle. on voit par tout de ses merveilles soit en pourtraicts ou en tableaux, dont il a monstre son esprit divin, c'est dommage que la mort nous a ravi d'un tel miracle de la nature en un si bas age, il mourut a Londres l'an 1641.

Ant. van Dyck pinxit.

Paul. Pontius sculpsit.

Je. Messfens excudit.

Wanneer dat jemant fiet fijn hooch verheven wercken
 Waer med' hy heeft verciert, Paleysen, Huysen Kercken.
 Sijn vruchten fijn soo fraey, soo seldsaem en soo raer
 Datmer af spreken sal naer seven hondert jaer,
 Soo crachtich, mals en soet, soo los, soo cloeck en swierich
 Soo levendich in Const, soo hel, verlicht en vierich,
 Soo wel geobserveert en vlijrich aengetaft
 Vleesachtich in het Naeckt, soo fortlich sterck en vast
 Datmen 't jugeren sou te wesen enckel leven
 Soo aengenaem en net is fijn Schildry verheven:
 Notoirlijk in pourtret en oock in taeffereel
 Daer leeft fijn cloeck verstant, daer fietmen fijn pinceel
 Dit sal de raffe Faem noch breeder u verconden
 Reyft maer naer Engelandt in d'edel Stadt van Londen
 Daer hy den Coninck self met d'Edel Coningin
 Seer wel gheschildert heeft naer jeders hert en sin,
 Dat hy als Cavaller oock Ridder werdt gheslaghen
 Om dat hy sijnen geeft soo wel heeft op-ghedraghen.
 Hoe menich cloecken Helt en machtich Edel Heer
 Heeft hem om sijne Const begaest met lof en eer?
 En schoon dat hem de doodt tot Londen quam vercrachten
 Den Roem van sijne Const en cost sy niet verfmachten.
 De vruchten van *Pictur*' en sijn noch niet vergaen
 Die op de wereldt noch ghelijck mirakels staen.
 Hoe menich Tafereel staet op Godts dienst Altaren
 Die sijnen werden naem en Faem ghenoech verclaren
 En seggen wat *Vau Dyck* was voor een Edel-man.
 Daer niemant inde Const soo by gecomen can
 Daer compt de Cloeckicheydt alleen van hem te blijcken
 Schoon dat sijn vrome handt daer af heeft moeten wijcken.
 De daet van d'edel werck noch inde oogen blijft
 Daer menich cloecke pen veel loff en eer af schrijft.

Iae dat
 Die sij
 Te
 Or
 Men
 Van S
 Va
 He
 Waer
 Dat l
 H
 la
 No
 Wae
 Da
 'Tis
 Maer l
 Ghetoe
 Alle
 Die
 Die al
 Als h
 Al
 Dae
 Die he
 Om da
 Soo
 Dae
 Den ste
 Soo ov
 Ist v
 Dat

Iae dat ick waer begaeft met hondert duyſent tonghen
 Die ſijne eer in Conſt van d'eel *Pictura* ſonghen,
 Ten waer noch niet een ſier, daer ſou ghebreken ſtof
 Om uyt te ſpreken eens ten vollen ſijnen lof.
 Men leeft van al 't gherucht van Trommels en Trompetten
 Van Sabels, Lancien, Harnaſſen en Casketten
 Van Peerden heel verwoedt, van Schilden Pijl en boogh
 Het ſcheen dat jeder een vier ende vlammen ſpoogh
 Waer med' dat quam te veldt het volck van *Macedonen*
 Dat ſnorcken ded' 'tghewelt der ſtrijtbaer *Schipionen*,
 Hoe dat hun groote Macht de heele werelddt dwongh
 Iae door hun ſnelheyt ſchier door muer en veſten drongh,
 Nochtans en ſietmen niet verſchijnen van hun vruchten
 Waer in den menſch met vreught can ſcheppen ſijn ghenuchten
 Daer en is geene ſchets oft overblijffſel af
 'Tis altemael vergaen, gheſmolten in het graf.
 Maer ſiet de vruchten vande crachtighe Pinceelen
 Ghetoeft met oli-verf op gladde Taefereelen
 Alleen van d'edel handt van onſen Geelt *van Dyck*
 Die niemant inde Conſt can vinden ſijns ghelijck.
 Die al de Roomsche macht, van wapens doet verdwijnen
 Als hy met ſijne cracht van Conſte compt verſchijnen.
 Al iſt dat hem eylaes; is 't leven af gheruckt
 Daer wordt veel leeringh uyt ſijn eel Schildry ghepluckt.
 Die hedensdaeghs floreert en wordt ſeer hoogh verheven
 Om dat ſy door de Conſt compt aldernaeft by 't leven.
 Soo dat hy is gheweelt den Phoenix van ons Eeuw,
 Daer Fama van verhaelt, en roept met luy gheſchreeu
 Den ſtouten toets *Van Dyck*, en is niet af te meten
 Soo overvloedich is ſijn Conſt van fray ſecreten.
 Iſt wonder, aengeſien dat 't ſpreckwoort ons verclaert
 Dat meefteendeel den Menſch treckt naer ſijn voeſters aert

Het

Het gen' ick claerlijck can hier in *van Dyck* bewijsen
Diemen van jeder hoort in Const ten hoochsten prijsen.

Sijn Moeder was begaeft met groote wetenthey

In't steken mette naeld ghelijck de Faem ons seyt.

Sy wist door teeckeningh te stellen heel figuren

En dan met soet colour der sijden te borduren,

Ghelijck sy met vermaeck heeft meesten-deel gedaen

Besonder als sy van, *van Dyck* heeft groot gegaen.

Soo heeft sy mette naeld' seer aerdich net ghesteken

Een Schou-cleet wonder fray, en vol van cloecke treken

Seer wel gecoloriert en wonder wel ghestelt

Dat de Histori van de schoon Susan af belt.

Leeft dan cloeckmoedich Geest eeuwich in eeuwicheden

Want uwen Naem die leeft in veel vermaerde steden:

Al menich stuck van U dat op Godts Palsi treckt

Veel sielen tot berou van hunne sonden weckt:

De deughden die daer door u sijn pinceel quam saeyen

Die hop' ick dat u siel, op't lesten af quam maeyen

Als sy ghescheyden is uyt dit droef tranen dal

Waer door sy in Godts Rijck eeuwelijck wonen sal.

Graf-Schrift op de Sepulture van ANTHONI VAN DYCK.

HIER LEYT DEN ROEM VAN D'EEL PICTVR

EN GROOTSTE CRACHT VANDE NATVR

DIE DOOR HVN HOECH VERHEVEN CVNST

DIE TOT HAER TROCKEN JEDERS GVNST

WANNEER SY SWEEFDEN IN VAN DYCK

DIE IS VERGAEN IN STOF EN SLYCK,

DEN HEMEL HEEFT SYN SIEL GHEMAEYT

EN D'AERDE MET SYN CONST VERFRAEYT

DIE HY AEN FAMA ACHTERLAET

WAER IN DEN GEEST GHESCHILDERT STAET.

Galenus. De manieren volgen de ghematicheyt van het lichaem. Welcke ghematicheyt ghebouwt is op het goet voetsel, en ghelijck de humemren ghestelt zijn, soo sijn oock de manieren.

GILIS

GILIS MOSTAERT.

Op dat dan het vier der aenghename Schilder-Const (voortbrengende soo
 menichderley soete effectien) mach volherden / ende haer volcommen blam-
 men vermeederen in't hups vanden bljttighen jever / inde saele vande liefde/
 ende in't Salet vanden Natuer / die haeren levenden geest aen ^{Pictura} mede-deelt/
 als sijnde de rechte voester-vrou vande Edel Pinxeel. Soo en cost ick niet voor-
 by gaen in't licht te brengen de wyt-besaemde Const die aen ons is achter ghe-
 laten door Gilis Mostaert Schilder van Hulst in Vlaenderen / soo seer te prysen
 door de volmaecte ghestelkenis soeten aert en wel gecoloriert wesen van plai-
 santie als oock door de aerdighe en vrende Voetsen die den selven Mostaert
 heeft wyt-gewerckt. Waer in te speuren is dat hy eenen rechten Wep der na-
 tueren is gheweest / om dat hy alle natuerelycke dinghen bljtich wist naer te
 aepen. En soo hy was in het leven soo was hy in sijn sterben. *Qualis vita, finis ita,*
 sulcken leven sulcken eynt / ons Godt ghemeynelijck toefeynt. Sijn leven leer-
 den vele onnosfelen om sich voor sinne streecken en valse bedrighen te hoeden/
 ende aen de quaetdadighe hun fout te verbeteren. Die alle sijn actien ende vrende
 manieren naer ghelegentheynt van tijde met goet fatsen sulcken veyf wist te ghe-
 ven / dat al de werelddoor sijn gheestige slagen hem moest beminnen. Hoe wel
 dat hy van opgeblasen en staetgirighe menschen dickwils wert veracht / om
 dat hy de ydelheynt des wereldds versoeyde / hy werdt vande vrecke girigaeris
 ghehaect / om dat hy liberael was / vande dobbelhartige Momi vanden ver-
 stooten om dat hy openhertich was : eyndelijck oock vande eersuchtighe ghe-
 blannere om dat hy ootmoedich was. Hy trachte meer naer eenen ontsterffe-
 lijcken naem als naer verganckelijcken rijckdom. Curtius die sprongh gewayent
 in den vrandenden put op de Roomse merckte om eenen ontsterffelijcken naem
 achter te laten en seyde: *Pro patria mori dulce est.* Als den Coninck Porfena de
 Stadt Roomen beleegert hadde / wilden den Cloecken Scevola met dyp hondert
 Jonghmanen de selve Stadt ontfetten / ende den voozsch. Coninck om hals
 brengen / dan Scevola de selve mooyt meynde wyt te werken / ende door eenen
 misflach doodende den Secretaris in plaets van den Coninck / weet ghevan-
 ghen ende ghedocint / sijn rechte handt met sijn sweert in't vier te laten verbran-
 den / daer hy den Coninck meynde mede te vermoorden : waer op hy met een
 groote cracht des ghemoets (in't branden van sijn handt) antwoorde : al heeft
 dese handt ghemist / daer isser noch dyp hondert die het comen doen. Waer op
 Martiales gheleerdelijck spreect : *Si non errasset fecerat ille minus.* Had hy niet ghe-
 mist hy sou het minst ghedaen hebben. Doozwaer een groote cloeckheyt om eenen
 ontsterffelijcken Naem achter te laeten. Den stouten Erostratus naer't schryven
 van verscheyde Schryvers staect den tempel van Diana (die een vande Mirakelen
 des wereldds was) in brandt / om als eenen Phoenix wyt de aspen vanden selven
 Tempel op te staen ende ontsterffelijck te leven. Enen Romeyn (sijnde op zee
 inden zee-slach) hiel met sijn handt des vyants schip teghen het sijn ghedrongen/
 om dat het volck te wacker soude vechten / en niet tegenstaende sijnen arm wierdt
 af-ghecap / troeck met den anderen het schip naer hem / en den selven arm oock
 verliesende

verliesende

berliefende viel met synen mondt ende half lichaem op het schip om sijn volck aen te wackeren tot dat hy 't leven verloor.

Ende Moestaert en heeft sijn leven oock niet overgebrocht met veel farfen en dzollighe hanteringhen upt te wercken) als allenelijck om eenen onsterffelijcken naem achter te laten / sijn leven is soo wonder gheueest als sijn Const / sijn manieren nochtans waren in de deught ende goedertierentheydt ghesondeert / hy was met sijn soztyn te vreden / ende byandt van den overbloedighen rijckdom / wel wetende dat den Rijcken altijd ongherust van gheest is / hy en wilde niet Icarus niet te hoogh vliegghen / om ghelijck eenen Dedalus te vallen / hy volghde

Socrates. de leere van Socrates die seyt: Eenen Mensch die met weynich te vreden is die gaet eenen liefelijcken wegh die veel ghemack ende luttel moyt heeft. Ende boozwaer allen het selve wel considererende soo moet men bekennen dat de overbloedicheyden mensch tot groote slaverny brenghet / want den mensch houtot ondertusschen met sijn goeden al qualijck huys en stellet soo aen oft hy eeuwich wilden leben. Sommighe verguisten hun goet met bouwen en timmeren de welcke hun in groote sozgh brenghet en niet en peysen dat sy eens moeten verhuysen / en dat die mens houtot selden synen houtwo behoont / een tecken dat Godt sulcken wercken moeten mishagghen. Mathusalem die tot den ouderdom van 969. jaren ghecomen was en wilde noyt om soo cleynen tijdt een huys bouwen. Die van het edel gheslacht van Este hadden in Italien booz sijn huys doen stellen in goude letteren: Nulli certadomus, dat niemant hier op dese wereldt een seecker wooninghe is hebbende. Boozwaer een reden die ghehouwt was op groote wijsheydt. Sommighe verguisten hun goet met processen aen te batten / het welck het alderquaerste leben is / want dat is een leven vol sozgh en onrust. Sommighe ghebruycken hun goet in oberdaet en alle seheln-stucken / de welcke het arghste ende perijckeluse is ter wijlen sy beulen sijn van hun eyghen lichaem het welck sy dooz oberdaet oncuysheyt / bechtery en hondert ongelucken soo raeybraecken datse somwijlen in eenen oogenblich upt de wereldt gheruckt ende inden afgrond der duyfsterissen worden gheworpen. Moestaert alle dese perijckelen schouwende / was te vreden met sijn nootelijck behoef / wel wetende dat den overbloedighen rijckdom de bederfenis bande stel is. Want selden rijcken oft hy is al beseren met de giricheyt dat eenen ongeregelden appetijt is die de menschen meist quelt om rijcker te worden als sy sijn sonder jemandt van hun goet mede te deplen / peccunia non satiat sed irrat, & idcirco auarus ipse miseræ tuæ eit caula: Eenen girigen is selfs de ooyfaeck van sijn eyghen miserie. Desiderium diuitiarum viuit in infinitum, de begeerte naer het geldt is onepndelijck. Moestaert wert lieber van sijn geldt ghedient als het geldt te dienen / en was met synen staet te vreden om dat hy naer een goet ghe-
rust en salich eyndt hopte. Nemo alius eit Deo dignior, quam qui opes contemptit. Quarum possessionem tibi non jnterdico sed efficere volo vt illas intrepide possideas. Ingentis animi est qui diuitias circumfusas sibi multum diuque miratus, quod ad se venerint, ridet, sualque audit magis esse quam sentit. Niemandt en is aengenamer aen Godt als die de rijckdommen veracht / nochtans en verbiede ick u niet de selve te besitten / maer wil maecten dat ghy die sonder breeb besit. 't is een cloeckmoedich Man den welcken de rijckdommen (rontom hem aengebloyt) veel en langhen tijdt verwonderende / schier laght datse tot hem sijn ghecomen / en

eerder

eerder
ende. Een
berloecht
rijghen.
hoe luttel
delijck be
eyghen lie
mermeer
Sophist
giraert
naer hoog
Sint le
als van
bier onde
ende voo
heydt /
het goet
spriet:
den / ma
overlegg
noteren de
betteren si
den magen
hy moe alti
hy van alt
maerchay
rust en alt
naer mee
den aenue
eeren clep
alsdan he
rijcken in
is beseren
Als Alexan
wilde mede
waer op Di
die niet mee
lijck / wa
benempt gh
der Souer
van elin Ale
van Alexan
Diogenes ghy
wom van
met sijn sob

erder van dander hoort datse hem toebehooren als dat hy dit selver is gheboe-
 lende. Eenen Rijken (die qualijck het eyndt van sijn goedt en weet) is door de
 verbloecte begeerlijckheydt altydt ongherust om meer en meer in sijnen pot te
 cryghen. Quo plus sunt pota plus sitiuntur aqua. Soo is oock een gierich mensch/
 hoe satter dat hy is van rijkdom hoe meer hy naer rijkdom dooft heeft. Eyn-
 delijck bebanght dit ghebzeck den mensch soo dat hy sijn selven berooft van sijn
 eyghen liefde. Sinte Augustinus ghelijck den girigen by de helle/ om dat sy nim- August.
 mermeer uyt en spoutot en noyt en seyt datse ghenoch heeft; en waerlijck seyt den
 Sophist Bion dat de giricheyt het hooft-stuck is van alle boossheden. Heeft den Bion.
 girigaert een officie daer hy twee peerden met een Coets can op houden/ hy tracht
 naer hoogher om vier peerden in sijn Coets te voeren/ alijt trachtende naer beter.
 Sinte Ieronimus seyt dat den girigen soo behoestich is van 't gene dat hy heeft Ieronim.
 als van 't gene dat hy niet en heeft / ende dat de giricheyt altydt wast ghelijck het
 vier onder het droogh hout. De stoische Philosophen seggen dat de behoefelijckheydt
 ende nootfaeckelijckheden van armoede niet en comen / maer bande oberbloedie-
 heydt / want hoe eenen mensch meer heeft hoe behoestiger hy is. Besluytende dat
 het goet is luttel te hebben om niet behoestich te sijn / waer op Iuvenalis wel Iuvenal.
 spreckt: sommige winnen ende profiteren alleenelijck om het leven te onderhou-
 den / maer ander die leven om te winnen. Altydt trachtende naer meer en niet en
 overleggghen dat sy op het lest maer en winnen een handts vol aerde. Weert is te
 noteren de fabel vanden Esel die t'elckens van Meester veranderde om alijt eenen
 betteren stal te hebben. Ende sijnde eerst by eenen Hobenier verdroot hem altydt Fabel
 den mageren cost te eten ende den sueren arbeyt te doen. By den Potbarker wert vanden
 hy moe alijt cley en steen te draghen. Eynelijck by den Leertouwer klaegghde Esel.
 hy van altydt gheladen te gaen met huypden van peerden koepen en sijn naeste
 maeschap / bresende oock op 't lest eens sijn huyp te verliezen / somma nooyt ghe-
 rust om altydt beter en beter te cryghen / ghelijck de girighe menschen die altydt
 naer meer en meer trachten tot op het eyndt des lebens als sy wel wenschen te sijn
 den armsten om altydt te leven. Hoe seker en handelt den mensch dan niet die met
 eenen cleyen staet te vreden is met hope van een goet eyndt te hebben / want hy
 alsdan hem met geen rijkdommen en moet becommen / daer in tegendeel eenen
 rijcken in giricheyt sonder hope leest / want die met de onbersadelijcke giricheyt
 is beseten en heeft geen hope / die hy verliest door de becommernis van rijkdom.
 Als Alexander den grooten vzaegghden aen Diogenes (sittende inde Con) oft hy Ant-
 wilde mede gaen naer sijn hoff dat hy hem daer sonde gheben al dat hy begeerde/ woor-
 waer op Diogenes uytviel en seyde: wie van ons beyde heeft meer van noode / ick van Dio-
 die niet meer en begeer als ick heb / oft ghy die u niet en vernoecht met u Daders genes.
 Rijck / maer u leven in ghebaer stelt om de heele werelt te cryghen: daer-en-hoben
 beneempt ghy my dat ghy my niet gheben en condt te weten het licht en schijnfel
 der Sonnen. Waer op Alexander met een verstelt ghemoet antwoorde / vtinam
 non essem Alexander, sed vnus Diogenes, och oft ick waer eenen Diogenes in plaets
 van Alexander. De reden (beminden Aeser) was alleen om dat hy wel wist dat
 Diogenes gherust van geest was / en dat hy in sijn selven vondt enen enagenden
 wogm van onrust. 't is waerachtich ende seker dat eenen armen mensch / die
 met sijn sober fortun te vreden is / die geen processen en heeft / oft geen sozgh moet
 hebben

hebben ober sijn schatten en rijkdommen als eenen rijken wezelgirigen mensch die dooz sijn staetgiricheyt noyt versact en is die liever de hellicht van sijn middelen om eenen hoogen staet sou verprocederen als te wijcken aen jemandts anders opinie daer ter contrarien eenen armen liever sou gheben sijn rechtbeerdich goeet aen eenen ongerusten onrechtbeerdighen mensch als daerom te procederen. Pochtanx wordt hedendaeghs eenen onrechtbeerdighen die rijk is meer gewee- deert / geeert ende verheben / als eenen armen die vol deughden / Consten / ende gheleertheit is. De armoede is hedendaeghs een algheimeyne verachtinghe / een verstootelingh bande vrintschap / een arm mensch staet van achter / hy eet het laetst / het sijnste ende het dierste / sijn reden worden vooz sot ghehouden / sijn wijf- heydt wordt vooz ondeught beschuldicht / niemant en beschermt sijn recht / nie- mandt bewijst hem gunst / niemant en troost hem in tegenspoet / en al wyt reden dat hy berooft is van rijkdom. Ende in teghendeel eenen rijken al waer hy sot / men acht hem wijs / is hy plomp / men hout hem geestich / is hy overdadich / men seyt dat hy liberael is / in sin al had hy al de ghebraken des wereltds inghesogen / soo soumen sijn septon verbeteren ende hem aenhanghen. Met dese siekten heeft altydt de wereltdt besmet gheweest / waer dooz datmen can sien hoe bedrieghelijk de vyzinden des wereltds zijn. Mundus impostor & fallarius est omnes liquidum mera est umbra cum sustollit se & effert, fumus & mera vanitas. De wereltdt is een bedrieghster ende falsaris / want sy bedrieght een jeghelijck / sy betoovt ende strijckt het menschelijck gheslacht wyt / waer sy vlucht oft niet / als sy ghesien wordt / is een waerachtighe schaduwte / als sy haer verheft ende verhoobeerdicht / een rechte ydelhepdt ende verganckelijcken roock : Al t'gen' de wereltdt is en wijst ons vlijtich aen en is maer ydelhepdt / en moet als roock vergaen. Die de wereltdt veracht en verliest niet / maer wint al veel meer als hem de wereltdt can gheben. Al heeft Alexander den Grooten de heel wereltdt onder sijn macht gehadt / hy en heeft niet ghewonnen als een cleyn leemen huysken / eenen mieren nest in plaats van het Costelijck Paleys des Hemels daer de rijkdommen (die oneyndich sijn) ende de eeuwighe glozie altyt verschijnen naer het seggen vanden Propheet Psal. 3.

Petrus
Bessas.

Matth.
16.

*Quid prodest homini si uniuersum mundum lucretur,
anima vero sua detrimentum patiatur.*

DAT IS

Wat helpt den mensch de heel wereltdt ghewonnen te hebben,
ist dat hy sijn siele verliest.

Wonder is te aenmercken dit volghende Nijck- dicht op de dootd vanden
voozschreben Alexander den Grooten, het welck naer mijn duncken
vooz sijn graf- schrift niet qualijck en sou passen.

DIE HEDEN DOOR SYN MACHT D'HEEL WERELT HAD GEWONNEN
EN PAELDE DAER DE AERT VERLIEST HET LICHT DER SONNEN,
DIE D'AERDE SCHEEN TE CLEYN, EN WAS DAER BY SEER DROEF
DAT HY GEEN WERELT MEER EN VONDT TOT SYN BEHOEF.

DIE

DIE LES
DIE S V
EEN GR
DAER I

Om
(om tot)
verschep
te wun
souwing
comen te
vertoot
te werck
Demoe
soeken
wel in
haren
sterlijck
de ghes
met sul
nauer be
vermaer
aer die h
dat seer
en outd
kerachten
en soo lo
te laten
was naer
coft in he
schen wa
de Croni
een geest
lijcks voo
waren all
soot- cap
naer het
van eenen
bere Mo
nomen heb
terstom son
Edelman
den Edele
alsoo ghes
hem alle

DIE LEYDT HIER IN EEN GRAF BY VUYL EN NAECKTE WORMEN
 DIE 'S WERELTS DWINGHER NV TOT IN'T GHEBEENT BESTORMEN
 EEN GRAF VAN CLEYN BEGRYP BESLVYT SYN HOECH GHEMOET
 DAER D'AERD' SYN ROEM VERSLYT EN 'T LICHAEM D'AERDE VOET.

Om dan in dese Materie niet te bertwerven ende vast te gheraecten/ soo wil ick
 (om tot ons boozsiel te comen) hier by boeghen dat het verachten des wereltds op
 verseyden sin moet verstaen worden: dat is / verachten de wereltd om deught
 te winnen oft om tot syn eyghen ghemack de sinnelijckheyt te volghen. Want
 sommighe versnaden de wereltd en haeten den rijckdom / om daer dooz niet te
 comen tot hooverdy ende andere wellusten. Andere versopen de staetgheycheyt / en
 verstoeten de ydel glozie om hem gelt-sucht sonder belet van een ander beter uyt
 te wercken / uyt wat reden den Constrycken Gilis Moftaert de wereltd als eenen
 Democritus bespotte ende haer ydel yzacht verstiet en staet ny niet toe te onder-
 soecken / doch cammen uyt syn belaggelijcke aventuren en geestighe snacckerijen
 wel merckelijck sien dat hy al menichmael den grondt des wereltds wanckel-
 baerhepdt heeft doen blijcken. Hy was een Man seer uytnemende fraey en ver-
 sierlijck van velden en hystorien in't cleyn te schilderen / namentlijck in devotie oft
 de gheschiedenissen van het oudt en nieuwt Testament seer aerdich uyt te velden/
 met sulcken lossen aert en goede Ceekeningh dat niemandt in ons eeuw den
 natuer van perfectie soo naer en compt / enmers die hem obertrest. Dat hy seer
 vermaeckelijck in manieren ende spracck was / cammen bewijzen uyt een vrende
 actie die hy ghespelt hadde aen seker Edelman die van Moftaert was uytgheschild-
 dert seer constich en wel ghedaen dat de spracck en leven in't Conterfeytsel maer
 en onthzaken. Van den Edelman dooz hooverdy ontflecken sijnde / was de Const
 verachtende / en seyde dat hy in t pourtret niet en gheleech / dat het te bzygn was /
 en soo Moftaert 't selve niet en wilde verbeteren / dreyghde hem 't selve aende handt
 te laten. Desen Moftaert dit liedeken niet geren hoorzende ter wijlen hy ghe woon
 was naer het werck gelt te ontfangen om de weerdinne den peminck te gunnen / en
 cost in het stuck niet vinden als een volle perfectie / en denckende datter veel Men-
 schen waeren die soeken ghesateert en ghepluystrijckte te worden / heeft gheloost
 de Croni te veranderen / hoe wel hy daer aen niet en toetste / maer wist om het hooft
 een geestighe Sots-cap met water verf te schilderen / settende alsoo het stuck dage-
 lijcks booz syn deure? ende alsoo den Edelman inde stadt ghendeck bekent was /
 waren alle de passanten seer verwondert siende sulcken treffelijck Man met een
 Sots-cap / ende 't selve aen hem ghewaerschouwt zijnde / is met grammen moede
 naer het huys vanden Schilder gecomen om oock syn eygen af-beltsel inde figure
 van eenen Sot te sien / en 't selve siende wert insulcken colair ontflecken dat (by soo
 verre Moftaert hadde ouder syn ooghen gheweest) hy den selven sou't leven ghe-
 nomen hebben / ende naer den selven bzagende / wert gheroeven / den welcken
 terstont sonder eenighe ontfleckenis ende met een ongeployt aenschijn (siende den
 Edelman) wist sonder bzaghen wat hy begeerde / ende daer by comende bzaeghde
 den Edelman uyt wat reden hy hem ghelijck eenen Sot hadde gheschildert / ende
 alsoo ghelijck eenen Sot noch booz syn deure op straet ten thoon stelde / sulcks dat
 hem alle de wereltd kende: heeft Moftaert terstont daer op met een statich wesen
 gheant-

Aerdige gheantwoort: verwondert te sijn dat hy sijn selven nu was kennende ter wijlen hy de
 antwoort Sots-cap aen hadde, en dat hy sijn selven niet en kende als hy ghelijck een wijs Man
 gheschildert was. Doozwaer een oprecht voorbeeldt aen veel Menschen die staet-
 girich en welustich van leven sijn / en hun selven niet eer en kennen dooz dat de
 fortunyn hun den rugh keert. Hoe veel sinder inde werelddie die in voozspoet soo
 opgheblasen en hooverdich sijn datse hun naeste vzienden (die wat minder van
 staet sijnde / qualijck aenden cost connen gheraken) niet en willen kennen. En
 comende tot de nederlaegh van armoede / als sy dooz hun banquetteren / de mode
 te volghen / en al te hoogh willende vliegghen / ten lesten bande Crediteurs ober-
 ballen / en in't opvzeken bande merckt worden ghekent / ende tot spot des we-
 reldes gheraecten / dan kentmen eerst sijn selven.

Op eenen anderen tijdt ist ghebeurt dat jemandt van sijn naeste vzienden stont
 op het houwelijck / ende vreesende datmen hem niet te gast-mael en sou roepen
 upt dien hy sich bande werelddie seer verbzent ende eenich hiel / meer beminnende
 een slecht gheselschap van goede Cnuyssen om met de selve in een cleyn pistaberie
 vzielijck te zijn / als d'opgheblasenheyt van staet / oock om dat hy niet naer de
 mode en pzaecht in't habijt en was d'welck hem de hier-can meer belette als de
 Edel Const daer hy den rijckdom hadde dooz connen winnen. Soo heeft hy noch-
 tans (om de werelddie eens te pzoeben) een opset ghenomen sijnen tijdt beter waer
 te nemen ende naer een goede winst sijn selven in een eerlijck habijt te stellen / ghe-
 lijck hy heeft ghedaen. Sijn vzienden siende dat Mostaert begoft werelddie te wo-
 den / dat Mostaert de mode ginck volghen / pepsden hy hun selven dat hy dooz sijn
 groote Const ende rijcke winst hun eenen schat sou achterghelaten hebben / en die
 Mostaert te bozen niet en hadden willen bestien oft kennig draeghen / begosten Mo-
 staert te carafieren / en een jeder was jalours om hem het meest te behagghen.
 Het gheschiedt dat Mostaert met sijn ekeeren van pan ghenoot wert / en sittende inde
 volle Buzploft van sijn Richte oft Nebe / sach vooz hem enen malschen betten
 Capoen op de tafel staen / die daer in't schotel in sijn ver lach met een aenghenam
 behagghen van alle de ghenooode. Mostaert desen ghebraden Capoen upt schotel
 nemende streeck den selven tegen sijn nieuw pannen cleedt / sulckis dat 't selve gang
 bedooven was / ende d'andere vzienden hem soeckende 't selve te beletten / meynende
 dat hy dwaes ende sot wert / spzaek den selven Mostaert / en seyde : Hola vrinden
 ick en ben niet dom van sinnen , ick wete seer wel wat ick doen , waert dat ick dit
 pannen cleedt niet aen en hadde ghehadt , men sou Mostaert niet ghenoot hebben,
 oversulckis ist reden dat het pannen cleedt mede eer , ter wijlen dat het cleedt maer
 niet den Meester van het cleedt alhier te Buzploft gheroepen is : waer mede
 Mostaert alle de gasten den mont in't slot sloegh / en ginck naermaels sijn oude
 ganghen. Dit wel gheconsiderceert sijnde / sal een jeghelijck moeten bekennen dat
 hederdaeghs met de menschen noch al veel argher gaet : want men siet daer dyp-
 sentderley exempelen af / daer het gene voozschiz is een bande minste is. De we-
 reldie is hederdaeghs soo dobbel ende vals / soo pzachtig en hooverdich / soo
 dwaes en sot / datse nerghens als by een recht duyhuys moet ghelcken worden :
 datse dobbel en vals is blijck by dypsent exempelen die wy daer daghelijckis af
 sien / hoe den eenen mensch bestich is / om den anderen te bedriegghen en upt te
 strijcken / ende datse pzachtig en hooverdich is blijck oock upt de daghelijckise
 erpe.

Cluchtighe antwoort.

erperientie. Epndelijck datse dwaes en sot is en ontallijcke meer ghezucken is hebbende/ cannen bewijfen upt de nieuwe moden die inde Cleedinghen der Mans en Vrouwen alle daghen opstaen / jae al waert dat een Sots-cap met bellen te dzaghen de mode waer / het sou ghevolght worden / hoe wel dat de sotte mackeselen der Cleederen al veel argher als Sots-cappen sijn / want eenen dwaesen die men met een Sots-cap can payen die houdt sijn mode / dat is altydt een manier van Sots-cap. Al hadden de Cleermakers hedendaeghs (in plaets van vijf) hondert sinnen om alle daghen wat nieuws te practiseren noch en souden sy de hooberdighe menschen niet contenteren / welke hooberdigheyt (het ghene het arghste is) sy de slechtste menschen ende bande vernederste qualiteyt / jae by arm handtwerckers die qualijck sout en bzoot en winnen om daeghs te verteren / meest is te binden ende in alles den Rijcken in sijn mode willen naerboetsen en geenen cost en sparen om oock te dzagen dat een Edelman dzaght / en het grootste ghezuck dat de menschen nu hebben dat is dat sy hun beter en schoonder willen maecken als Godt hun heeft gheschapen / en niet en dencken dat sy naeckt op de werelddt sijn ghecomen en daer naeckt sullen afgang / sietmen niet dat het haz ghepopt / het aenschijn gheblancket / ende met swerte plaesters beplacht is / jae in plaets van menschen hun selven als monsters maecken / en schoon dat het Godt mishaght en qualijck staet en booz de werelddt stinckt / sou moet het ghevolght worden om dat de mode leert.

De sotte en hooberdighe statue van Nabuchodonosor (die in Babilonien op Dan. 2. gherecht was) hadde het hooft van goudt / de armen van silber / het hart van koper / ende de voeten van slijck oft leem / het welck is een waerachtich af-beldt bande sotte werelddt : want het gouden hooft ende silbere armen / dat is het riersel en blanckesel van een ghepaleert hooft ende een lichaem naer de mode des werelddts gheleert / maer het koperen hert wilt aenwijfen het boos en quaert leven dat den mensch daer dooz overbzenght / ende de voeten van slijck oft leem / wijfen aen de ydelheyt en dwase sotticheyt die den mensch dooz sijn modich en hooberdich leven aenmempt / ende dat alken het selve maer en is ydelheyt en vuplicheyt. Als een Pauw op haer voeten siet dan wortse bedroeft / meynende de schoonste te sijn / en stende op haer voeten (die de slimste deelen van't Pauwen lichaem sijn) kent haer selven. Och oft de menschen somtijts eens overpepsden wat den mensch is / niet anders als een riet dat in slijckachtighe en vupl plaetsen op-wast / schijnende schoon inde ooghen / sterck en hert van buyten / en van binnen maer ydel vuplicheyt / niet meer als eenen droom die bergaet ende vergeten word. Als jemandt in het bed der wellusten lept en slaeyt / hy droomt dat hy rijck / gheluckich ende den salichsten des werelddts is / en wacker wordende bevint dat den droom vals is / dat al het gene hy meynen te besitten maer ydel droomen en sijn gheweest. Siet dat ghy dwase menschen die ghedwrich leeft inde droomen van wellust en rijckdom / dat ghy daer in niet en verstickt oft en blijft hanghen / maer keert u hert tot Godt die onepndich en seker is / ende de rijckdommen berganchelijck en onseker. En droomt niet ghelijck den Coninck Sutura die Judic. 4. van Jabel met eenen naghel wert dooz t' hooft ghesmeten en in sijnen droom ghestorben is. Holophernes Prince van den crijgh van Assyen/zijnde in sijnen droom Judith. 13. en dzoncken van alle wellust des werelddts / wert van Judith onthalt. Siet dan dat

dat ghy (in welkust des wereltds verzoncken zijnde / niet en vergeet op te staen en die te verlaten : want sy en connen u niet gheben als een quaet eyndt tot bederfenis vande siel / hebt Godt dan lief en haet de wereltd / de wereltd en can u geen vrintschap thoonen inwendich vooz de siel / maer wel uytwendich vooz het lichaem. Mostaert die naer den voozseyden treck die hy sijn vanden hadde ghespelt / wilde thoonen en leeren dat eenen vrint aenden anderen geen eer en moet bewijfen oft eenighe liefde draghen / ter oorsaecken dat hy daer voozdeel ende pofijt af sou comen te ghenieten / maer dat hy hem moet beminnen liefhebben ghelijck sijn eyghen selven / dat hy soo seer naer sijn welbaert moet verlanghen als naer sijn eyghen / dat is oprechte vrintschap / want de vrintschap en moet niet uytwendich / maer inwendich toe ghedraghen worden. Daerom seyt Lilius Giraldus in sijn Histori der Goden seer wel / dat de Romeynen eertijds de vrintschap bloors hcefts en jongh van ghedaente hebben afghebeltd / ende voozts ghelijck u Pochis hier sal aenwijfen :

Lilius
Giraldus

HOort wat *Giraldus* seyt in sijn beschrijf der Goden
In *Belgica* verbreyt , jae 't blijkt by d'Antipoden.
Hoe vrintschaps eygendom wert eertijds afghebeltd
En by 't Romeynsche Volck aen jeder voorghestelt
Voor een Geestrijcke Maeght , blijhertich in haer wesen
Maer armelijck ghecleet , waer op dat stont te lesen
Veer ende By altijd , op 't hert *leven en doot*
Een spin-rock inde handt , naeckt voets en cael van hoot
Waer 't dobbel wijs vernuft een weynich op moet spelen
Eer dat de helle tongh hier af den sin can quelen,
Waer van *Pitagoras* een claerder uytleggh heeft
En *Lilius* daer af het redens oordeel gheeft,
Die van dit diep begrijp ontschakelt dese reden
Met wel beleydt verstant vol wijsheydts goede seden
En uytghemunte prael ; hy seyt dat t'jongh ghelaet
Beteeckent vrintschaps cracht die nimmer en vergaet.
Als hy in s'menschen sin can vast ghestadich blijen
Soo sal sy't spoockich quaet van haet en nijdt verdrijven
Die boven dien verhaelt en brenght ons in het licht
Dat d'ongheveynsde hert bestaet in het ghesicht.

Door't

Door't sehn
Dat vrintel
Maer in a
En naer c
Naect voets
Ontmaskert
De liefde
Beyl d
Noch nijdt
Haer rouw
Hoe Co
Nochra
De wereltd
Voor dat d
Haer val
Gheancke
Gelijck den
En vleyt haer
Daer hy
En sonde
Het gaet soe
By al het w
Die vrin
Dat die
De vrintel
Die schoor
De vrin
Maer 't
Tchijnt
En diek wil
Daer is de
Daer is

Door't schrift : *veer ende by* wilt ons oock claer bethooghen
 Dat vrintschap niet alleen moet schijnen voor de ooghen

Maer in afwesentheynt oock haere cracht verweckt

En naer den trouwen vrintt sonder gheveynstheyt treckt.

Naeckt voets en cael van hoeft, vervrempt van dobbel sinnen

Ontmaskert, onbecleet, onramstochtich van binnen.

De liefde sonder feyl, in't leven totter doodt

Bepeylt die even sterck, en altijt meer vergroot :

Noch nijdt noch tegenspoet en connen haer verarghen

Haer rouw habijt weerstaet het nortsich afgunfts terghen.

Hoe Constich dat Natuer haer gaven ons bediet

Nochtans men hedendaeghs die qualijck volghen fiet

De wereltd is seer dom, en can seer qualijck rusten

Voor dat den duyvel wieght en boet haer geyle lusten,

Haer vals vermomde gunst die is vol loos beleyt

Gheanckert op bedroch, ghehecht aen dobbelheyt,

Ghelijck den traghden kreft gaet by de oester slapen

En vleyt haer als een vrintt tot dat hy haer fiet gapen

Daer hy behendich dan een cleyne key in worpt

En sonder vrees den vis soo in sijn maeghe florpt,

Het gaet soo hedendaeghs in Dorpen en in Steden

By al het wereltds volck, het sijn hun oude seden,

Die vrintschap loopt soo dweers die by de menschen is

Dat die ghy liefde thoont, soeckt u bederffenis.

De vrintschap is bestroyt met suycker als de pillen

Die schoon sijn voor de oogh maer doen den buyck licht swillen

De vrintschap laght u aen, en schijnt in d'ooghen soet

Maer 'thert tracht naer n doodt, naer deylingh van u goet.

'T schijnt dat de vrintschap voor u waghden sal haer leven

En dickwils in haer hert u vonnis staet gheschreven.

Dat is des wereltds loop, soo datmen selden fiet

Dat jemandt slaet sijn oogh op d'uylegh en bediet

Het

Het gen' de vrintschap thoont, die ons den wegh can leeren
Hoe datmen op def' aert met vrinden moet verkeerren,

Hoe dat de vrintschap staegh moet wesen onghveeyft
Ghelijck den mont bemint dat soo het herte peyft.

Soo sal *Aragne* noyt u vanghen in haer webben

Die by *Erebi* vliet haer swerte wooningh hebben

En vroeten met den nijdt in't phlegetonse bron

By *Cocitum* den *Stix*, ontrent den *Acheron*.

Soo en was het niet te verwonderen dat *Gilis Mostaert* (misschien sijn oogmerk slaende op de bedriegelijckheit des wereldts) somtijts de vindingen eens proefde om daer dooz sijn speculatiën voetsel te gheben / ende meest om eenen onsterfelijcken naem achter te laten. Nocht en ghedenckweerdige *Comedie* heeft hy ghespelt aen eenen *Portugies* die hem had doen schilderen een *Abontmael* ghelijck hy oock met goet verstant ende naer de *Const* had uytghewerckt seer deboot ende bewegelijck om sien. Dan alsoo den *Portugies* hem 't selve scheen aende handt te laeten midts hy niet om en sagh / was *Mostaert* seer ghestoort die lieber het geldt van sijn *Const* sach in sijn borste als het werck in hups te houden. Heeft oversulcks met sijn berf dit *Abontmael* overschildert / waer op hy maecte daer de *Apostels* samen met de caert spelden / en onder malkanderen verchten / slaende ons *Heer* ten hupsen uyt seer schandeleus en tot spot vande *H. Apostelen* / het welck niet en betaemde / ondertusschen den *Portugies* comende om sijn stuck te haelen / en siende sulcken spectael wert seer toornich / en *Mostaert* niet bindende (die hem had doen looghennen 't hups te wesen) heeft 't selve stuck van achter met een merckelijck teeken gheteekent / ende is soo datelijck by den *Marktgrabe* *Pastoor* vande *Parochie* ende andere *Officieren* ghegaen hum biddende met hem te comen ten hups van *Gilis Mostaert* om te sien het spectael dat den selven tot spot ende schandael vande *H. Kerck* / aldaer had gheschildert ende hum den inhoudten verclaert hebbende sijn mede gegaen / *Mostaert* dooz de venster siende den *Marktgrabe* dito *Portugies* ende *Pastoor* met meer andere *Officieren* naer sijn hups comen / heeft het stuck (dat hy alreede met eenen natten doeck had uytghewischt) met den rugghe vanden muer gheset / en is sonder achterdencken en gherustelijck aen sijnen *Esel* gheballen / om sijn ander werck (dat hy by de hand hadde) te verboozderen. De *Personen* ghelijck voorsz. is boven comende / en vragende aen *Mostaert* waer dat alsulcken stuck was als hy vooz den *Portugies* hadde gheschildert / heeft het aenghetwesen / den *Portugies* seer jeberich siende naer sijn ghemaect teeken d'welck hy daer op noch bondt / heeft het stuck omghekeert / en daer niet anders als een devote *Abontmael* op bindende / meynde 't selve enkel tooberp te wesen / waer dooz den *Portugies* beschaempt stont / en *Mostaert* protesteerde van injurie / soo dat den *Portugies* het meeste onghelijck ende schaempte was halende die ghenoech te doen hadde om *Mostaert* te stillen ende volle satisfactie te gheben. Meer vromde boertigheden heeft hy uytghewerckt

werckt te lanck om hier te verhalen / hy hadde oock eens gheschildert een Doordeel daer hy sijn selven inde helle voocht / en met sijn Cameraden sat en tick-tackte. In sijn sterben liet hy aen sijn kinders achter de heele werelt / segghende dat hy daer inne ghenoech souden vinden / maer moesten het sien te winnen. Hy is ghestorven in goeden ouderdom in't jaer 1601. Sijn Wercken sijn by de Consta- nente Gheesten veel te sien / en worden by de Lief-hebbers in groote werden ghehouden.

PEETER BREUGHEL.

In't jaer 1552. isser binnen Antwerpen oock gheweest een Constich Praep-
I nester inde Schilder-const / by naem Peeter Breughel soo Carel van Mander beschrijft. Ghebozen van een Doyp ghenampt Breughel, niet wijt van Breda. Welcken Naem hy met hem ghebraghen heeft / ende sijn Naecomelighen achter ghelaten. Den Natuer heeft wonder wel haren Man ghebonden / ter wijlen hy (onder de Boeren ghebozen sijnde) een groot Constenaer was in Boeren kerre-
 missen en boertighe actien naer te schilderen / daer ons vied-samich Nederlandt met recht op roemen mach. Hy heeft dese uytnemende ende noot-volpzenen Const gheleert by eenen Peeter Cock van Aelst, wiens Dochter hy naermaeks troutwde / hy hadde veel gheleert uyt de handelinge van Jeroon vanden Bosch en maecten oock seer dozzighe en diese spoockerijen / waerom hy van veel wert gheheeten Peeter den Drol. In sijn reysen heeft hy veel ghesichten naer het leven ghedaen / soo dat hy (wesende in d'Alpes, al die berghen en rotsen had inghesloeken) en t'huys comende wist de selve op doecken en panneelen soo aerdich te spoutwen dat het ghelijck mirakels sijn op de werelt door de Const ende soete manier van han- delingh die daer in uyt-ghewerckt zijn. Ende om niet buypen de spoze van mijn boozghenomen grondt-stueck te loopen / om niet / segh ick / buypen den wegh van onse eeuwe te dwaelen / soo laet ick de eer aenden voorsz. Constrijcken Mander die van desen ouden Breughel wijder en breeder in het Boeck der Peerlandtsche Schilders gheschreven heeft. Maer om den Lof van Peeter ende Jan Breughel (des voorsz. Peeters Sonen) gheruchtbaer te maecten / daer Mander niet af en spreect als dat hy gheweest sijn goede Schilders / dat Peeter Breughel is ghe-
 weest een goet Conterfeyter naer het leven / die gheleert heeft by Gilis van Co- ninckloo en Peeter van Aelst. Soo wil ick daelen op den top der Constien die Ian Breughel (diemen hiet den Flaweele Breughel) soo heeft ten voorszijn ghebrocht / my soo veel materi ghebende / dat ick de penne te swack kerne om sijn verholent-
 heyt van Pictura ten vollen in Rijm te stellen / want hy niet alleen en was erbaren in cleyn Figuren en ghesichten van Lantschay soo uytnemende te maec- ken daer den Natuer niet voozder en can comen / maer heeft oock uytstekende ghe-
 weest in Blom-schilderen / daer hy door edelheyt en soeten acrt (die in dese Const verbozghen sijn het leven schier afronterde. Ghelijck aen veele van sijn Wercken compt te blijken / ende namentlijk aen den Const-barenden Geest van Daniel Zeghers die sijnen Discipel is gheweest / en soo heeft aenghenomen dat sijn blom-
 men

Daer by sijn Blommen sijn seer soet en wel ghetrocken
 En menich Gheest tot Const en nieuwe lusten locken
 Om haere Edelheydt die daer van binnen leyt,
 Die den Natuer beschaempt wat dienter meer gheseyt?
 Soo maelde *Breughel* af in schijnsel van het leven
 Al wat Natuer vermocht in't blom-ghewas te gheven
 En maeckt door sijne Const de snelle bie ver stelt
 Als sy 't gheblompt besiet, en sweeft plat teghen 't belt.

A D R I A E N B R O U V V E R

Schilder nyt Vlaenderen.

WAt een stadich boognemen met een blijtich volherden al vermach om te
 comen tot den uystersten ende hooghsten graedt van den Natuer / is wel
 ghebleken aen *Adriaen Brouwer* die in sijnen tijdt is ghetweest een bande beste
 over-bliegers der *Schilder-const* / die alle sijn studie ende vermaeck des gheests
 hadde in't *Schilderen* van aerdighe ende seer vromde boetschijen en boertighe con-
 versatien. Dese Brouwers (ghebozen in *Vlaenderen*) en heeft niet minder sijn
 speculatiën ghenomen inde vromde hanteringhen der menschen als den boozepden
Gilis Mostaert: soo dat sijn leven dooz geestighe aventuren (die hy heeft ghehad))
 noch langh inde ghedachtenis sal blijven. Sijn verstant was soo groot / dat hy
 onder den deckmantel van spots-ghelwijse / redenen en manieren / de sotte dulheydt
 des wereltds wist aen jeder te ontdecken. Hy spelden tot *Amsterdam* eens enen
 gautwen treck daer veel leersaem lessen costen upt ghetrocken worden: als wan-
 neer hy (op *Zee* gheweest hebbende) vanden byandt gans berooft was / ende met
 groot gheluck sijn leven behouden hadde / ende geen middel bindende om by te
 leven / boven dien naectt ende bloot / heeft de handt aen het palet ghestelt ende
 dooz sijn ervaren wetenschap der *Schilder-const* terstont geldt weten te becomen /
 en heeft van grof slecht lijnwaet doen maecken een cleet ende mantel naer de
 mode / d'welck hy daer naer seer geestich wist te witten met lijnberf ende daer op
 te schilderen seer traey ende aerdighe blommen dat het kleet sich verthoonde oft
 het bande beste ende costelijckste stof des wereltds hadde ghemaect gheweest daer
 Brouwers alle dach mede ginck proncken: de *Damen* ende modige *Hoffvrouwen*
 op dese stof seer jeloers zijnde / trachtende de selve in eenighe winckels van *Am-*
sterdam te vinden / om hant selven daer mede op te rieren / en luttel pepysden dat
 Brouwers selver den weber der boozschj. stoffe hadde gheweest / ghelijck daer naer
 is ghebleken. Want Brouwers (zijnde in een *Comedie* / die inde *Academie* van
Amsterdam werdt ghespelt) sprongh naer het eynde van de selve *Comedie* op
 den *Theater* / hebbende in elke handt een natte schotel-vodde (en seyde teghen alle
 de

de Omstaenders die daer in groot ghetal bergadert waeren) in dese oft dierghe-
lyjke woorden: vbinden bande werelst / en weest niet verwondert ober de seldsa-
me costelijckheydt van mijn Cleedt / daer soo menighe oogh der Amstedamse
Joffvrouwen ende Edele Damen hebben op gheloert: jae ghetracht om bande
selve stoffe te binden / ghelijck de selve niebers en is te becomen / wyt dien ick
alleen daer van den weber ende inventeur ben / en om te thoonen dat het niet en is
als vuplicheyt / bedroch / ende pdelheyt / soo sult ghy binden en moeten bekennen
dat het met de werelst aldus ghestelt is als met dit Cleet / die bedrieghelijck ende
vals is. Waer mede hy het selve Cleedt af-wiesch / en met de voozseyde twee
schotel-vodden de blommen en helle colourkens soo schoon dede vergaen datmen
niet meer en sach als het grof ende slecht lijnwaet. Siet hoe veer de verstanden
van perfecte Meesters sijn swierende. Hoe veer dat hunnen gheest de stoffe gaet
soecken om de pdelheyt des werelsts aen hoobeerdighe menschen vooz ooghen te
houden.

Mundus exteriora rerum ostendit, interiora tegit.

Voozwaer de werelst thoont haer van buyten soo aengenaem en schoon vooz
d'ooghen / als sy van binnen grouwelijck en schroomich in aensien is. Al het gene
sy weet te bedecken tot op het lest / als wanneer den Mensch soo diep in haer wel-
lusten verdrooncken leyt / dat hem onmoghelijck daer is wyt te raecken.

De werelst is een ydel schijn

Van binnen valscheyt en fenijn.

De woeste Zee thoont haer aenden Schipper somtijts calm en stil / maer hout
van onder bedeckt de clippen en steenrotsen die het schip dreyghen / en daer naer
ten grondt trecken. De werelst schenckt den mensch lichtelijck eer / staet / ende wel-
lust / maer houdt bedeckt de perijckelen die daer in ghelegghen sijn. Soo heeft de
werelst oock verthoont aen Abfalon den glans der Conincklijcke digniteyten / de
ghehoorzsaemheydt der ondersaten / de Heeringhe der Provintien / de Coninck-
lijcke Macht ober de leggers en al den wensch der wellustigheyt / maer heeft be-
deckt de perijckelen die in elck besonder verbozghen laghen / sy en heeft hem den
boom niet gethoont daer hy met sijn gout-geele hayz sou aen verweyren / noch de
lancie niet laten sien daer hy dooz Ioab mede sou doozloopen worden. De werelst
heeft de ooghen van Judas verblint dooz de vermaledijde penninghen die hy inde
Sinagoge had ontfanghen ende daer vooz onsen Salighmaecker vercocht / en
heeft hem niet gethoont den boom daer hy hem daer naer aen sou verhanghen.
My dunckt dat onsen Constrijcken Brouwers sulckdanighe gheschiedenissen en
dupsent meer ander die dooz de bedrieghelijckheyt des werelsts comen te ghe-
schieden / niet qualijck met sijn beschildert lijnwaeten cleedt te pas en voocht.
Waerom ick voozder sijnen handel van Rijm-const sal ontdecken.

Den smaeck van Brouwers Const, die Brouwers heeft ghebrouwen,
Die sal de werelst noch ghewis al lanck onthouwen,
Die arm van gheeste was, maer inde Const heel rijk,
Seer wreck aen al sijn werck, in't gheven mindelijck.

Hy

2. Reg.
19.

Math.
27.

Hy mengde
Hy trachten
Om die m
Hy heeft a
Was tracht
Mer rypker
Der leefde
Gelijck h
Mer sijne w
Op t'lest sijn
Hy loeg
Die hy
En soo hy
En heeft to
En als hy
Daer hy h
En had hy cr
Soo ded' hy
Om niet
Die dicke
Daer hy met
In soomen
Soo wi
Schoon
En woum
Gheen ho
Geringh
En liev
Al sijne si
Die hy soe
Dat nie
Die so

Hy mengden sijn vermaeck door Conft met wonder voordeel,
Hy trachten naer gheen Eer, maer naer een vlijtich oordeel,

Om dit met claerder fin te dringhen in't ghemoet
Hy heeft altijd veracht al 's wereldts ydel goet.

Was traegh in't Schilderen, en milt in het verteren
Met 't pijpken inden mont, in flechte pis taveren,

Daer leefden sijne jeught, schoon hy was sonder gelt

Ghelijck hy meestendeel was al den dagh ghestelt,
Maer sijne wetenschap, daer hy sijn hop' op bouwde,
Op 't lest sijn voordeel was, daer hy hem op betrouwde.

Hy loegh met 's wereldts pracht en achte meer de Faem

Die hy door Conft vercreegh, tot lof van sijnen Naem.

En soo hy was in't werck, soo droegh hy hem in't leven

En heeft tot 's wereldts spot veel aepery bedreven.

En als hy was in noot by eenen stueren weert

Daer hy had eene som van vyftich pont verteert

En had hy cruys noch munt om hem dan te betaelen,

Soo ded' hy wat papier, wat enck, en pennen halen

Om niet tot sijne schandt te spelen broecxken uyt

Die dickwils niet en was weert een ses dobbel duyts.

Daer hy met cloeck verstant een aerdich beldt op stelde,

En soomen hem daer voor gheen hondert daelders telde,

Soo wierp hy sijne Conft met haesten in het vier

Schoon datmen twintich pont hem bode voor 't papier.

En woumen hem voor een van sijne teekeninghen

Gheen hondert pattacons oft hondert croonen bringhen

Geringh liet hy sijn werck versengen inden brandt,

En liever bleef hy cael, jae sitten in veel schandt.

Al sijne snaeckery waeren mismaeckte boetsen

Die hy soo aerdich wist met d'eel pinceel te toetsen

Dat niemant sijns ghelijck in onse Eeuw en is

Die soo compt over een met sijn ghesteltenis.

Hier

Hier fietmen eenen Boer van fatticheydt staen spouwen,
 En 't wijf met eenen stock, om sijne huyt te touwen,
 Daer eenen Boots-ghesel met 't pintjen inde vuyft
 Hier eenen Fielen-roth dat met de caerten tuyft.

Daer stopt een viesse snaeck de verse toeback-pijpen

Hier fietmen eenen quant naer 't meysens voorschoot grijpen.

Daer vechtmen om 't ghelach met pot, stoel, ende banck,

Daer fietmen boers ghevry, daer vreught ghemenght met sanck

Hier vaeght een wijf haer kindt dat hem heel heeft beschetten.

Daer fietmen eenen hondt den heelen huspot eten;

In fin al 't gen' men fiet in sijne schoon Schildry

En is niet als ghewoel van alle apery.

Waer in dat *Brouwers* noyt jemandt en heeft gheweken,
 Iae altijdt door sijn Const daer in heeft uyt-ghesteken.

Als *Rubbens*, en *Van Dyck*, en ander Meesters meer

Beleden dat hy heeft behaelt de grootste Eer,

Door sijne Edelheydt en geestighe Manieren

Waer med' hy sijne Const ded' in malcand'ren swieren,

Diemen noch hedendaeghs voor d'alderraerste hout

En noch seldsamer wordt, hoe datse meer verout.

Men sach naer sijne doodt niemant om 't goedt crackeelen:

Want hy niet achter liet als eenighe pinceelen,

Met esel en pallet, maer sijne Schilder-const

Die wordt van jeder een door d'edel Faem bejonst.

GRAF-

Op de
 A
 DE IJSEN S
 MET HE
 GEEST
 ACHTEN
 NAER SY
 NEERMEN
 ROEM
 T LICHA
 ON SYN E
 BROUW
 DEERST
 DAT SYN

GRAF-SCHRIFT
Op den ontsterffelijcken Gheest van
ADRIAEN BROUWER.

S IET DESEN SARCK BESLVYT BROUWERS VERTEERDE LEDEN
DIE MET HET CLOECK PINCEEL MEER ALS APELLES DEDEN.
EEN GEEST VAN HOOGH VERSTANT, DIE 'SWERELTS PRACHT VERSTIET,
EN ACHTEN HET GHEWIN EN RYCKDOM MIN ALS NIET.
MAER NAER SYN BLEECKE DOODT DE CONST NAER D'EERE DRAEFDE
WANNEERMEN SYN GHEBEENT VYT D'EERSTE GRAF OMTGRAEFDE.
DEN ROEM VAN SYNEN GHEEST SOCHT DE ONTSTERFFELYCKHEYDT
ALS 'TLICHAEM WERT MET LOF IN'T TWEEDE GRAF GHELEYT
NIET OM SYN EDELDOM OFT CLOECKE ORLOGHS SLAGHEN
WERT BROUWERS NAER DE KERCK VAN'T KERCKHOF GHEDRAGEN:
MAER D'EERSTE GRAF DAT SCHEEN TE WESEN NIET GHENOEGH,
OM DAT SYN GROOTE CONST NOCH AL VEEL SWAERDER WOEGH.

GEERAERT

GRA

GEERAERT SEGERS

*Constich Figuer-Schilder van Antwerpen, ghestorven Anno 1651.
den 18. Meert.*

SEGERS die is vermaert in veer en vremde Landen
 Som sijne cloecke Const, het puyck van veel verstanden
 Hy was seer lieffelijck en mals in al sijn werck,
 Seer krachtich in pinceel, devoot, en wonder sterck,
 Die dickwils 't s'menschen hert in't aensien heeft bewoghen,
 Jae menich snelle oogh voor 't leven heeft bedroghen.

ITALIEN bekent sijn hooghe weerdigheyt
 Die sijne Schilder-const de wereldt door verbreydt :
 Waer op Antwerpen roempt daer SEGERS was gheboren
 Die was een Constich Gheest van duysent uytvercoren.
 En schoon de bleecke doot hem nu begraven heeft,
 Sijn Const vol wijs vernuft noch op de aerde leeft,
 En in het hemels Rijck daer leven al sijn deughden
 Die hebben sijne siel van hier ghehaelt met vreughden.
 De wereldt erst sijn Faem met grooten lof en prijs
 Sijn deught won voor de siel het eeuwich Paradijs.
 Sijn Const sal dickwils noch, jae over hondert jaeren,
 Aen menich goede siel veele devoti baeren :
 Midts hy de Passi Godts soo wel heeft af-ghemaelt
 Dat sy uyt s'menschen oogh al veele tranen haelt.
 Wanneer men sterck beloert haer soet en suyver wercken
 Wat daer al groote cracht en aert is in te mercken
 Waerom den Spaenschen Vorst hem thoonden groot faveur,
 De la maison Royale te wesen Serviteur.
 Soo wordt def' Const bemint, dat al de hoochste Heeren
 Haer met den elsten staet en grootste pracht vereeren.
 Gheen Keyser is soo Eel, soo rijck oft hoogh van macht
 Die meer den Eeldom als de Schilder-conste acht,
 Soo haest den Edelman wordt van Fortuyn verlaten
 En dat hy arm (als Job) moet bed'len achter straten,
 Soo hy het Edel werck der Schilder-const hanteert,
 Den Eeldom t'minste niet daer door en wordt onteert.
 Maer gaet hy door den noodt een ander ampt beginnen,
 Al werckt hy dach en nacht, om sijnen cost te winnen.
 Het schijnt dat hy daer door den Eeldom doet te cort,
 Ghelijck het hedendaeghs dickwils bevonden wort.

LOWIS

LOUVIS DE VADER

Lampijn Schilp van Bavel

GERARD SEGERS

Tres expert peinctre en grand il a faict beaucoup de belles pieces principalement en devotion, a long temps demeure en Italie comme aussi en Espagne dont le Roy lui a honore le titre de serviteur de la maison royale, tient sa demeure a present en Anvers ville de sa naissance faisant illec de belles ceuvres.

Gen. Segers pinxit.

Pe. de Iode sculpsit.

Le. Meyssens excudit.

N

AENMERCKINGHE.

Die dinghen sijnder inde wereldt die den Mensch meest tot de Schilder-const beweghen: dat is / het geldt / de eer / ende de liefde. Maer die beweeght wordt tot de Const ter oorsaecken van het geldt / die wordt op't lest bande gireghedyt beseten / daer hy een slabe van wordt / en dickwils verliest de volmaectheyt en diepste wetenschap van *Pictura*. Ende die ghene aenghelockt wordt tot de Schilderij dooz de eer / die wordt beseten bande ydel glozie / hoe wel hy de uysterste wetenschap der volmaectheyt hier dooz niet en verliest / maer wordt licht berooft van sijn wijsheyt. Spindelijck die tot dese Const wordt ghetrocken alleen dooz enkel liefde / die en verliest gheen wetenschap / om dat de neersticheyt verduldicheyt ende ghewillighen arbeeyt hem ghedwrich by blijben en hem leyden tot de verholentste volmaectheyt der naturen. Dese leste gaewe heeft ghehadt eenen Michiel Mierevelt ghebozen van Delft, wiens Vader was eenen Silber-smidt / ende om dat hy was uytstekende fray in't Contersepten / werdt van Mauritius Prins van Oragnien seer bemint / ende vooz sijnen Schilder aenghenomen. Eenen Wenflaus Coebergher die Prefect is gheweest vanden Bergh van Bernherticheydt tot Brussel / ende eertijts menschelijck *Figuer*-schilder van Albertus Hertoghe van Zabandt / was seer wonder in ordonneren ende naer het leven te schilderen / dat hy niemant in sijnen tijdt en heeft ghetweken. Eenen Gaspar Ravestijn Contersepten en fray ordonnantie Schilder inden Haghe / heeft sijnen naem niet min als de voozgaende dooz sijn soete handelingh der pinceelen ruchtbaer ghemaect / als oock enen Palamedes Palamedessen *Batali*-schilder in Hollandt / de welke soo aenghenaem en fray in ordonnantien sijn gheweest / dat hun Const by alle Lief-hebbers in groot aensien en vermogen wordt ghehouden. En noch meer andere / die ick om cozthepdt wille heb goet ghebonden in sijn te stellen: om de Weet-liebende ende Const-minnende jeught ondertuschen een veranderinghe te gheben / ende dooz langhe Prosa den lust niet te benemen.

Siet eens den cloecken aert in d'edele Schildrijen
Van *Palamedessen* vol oorloghs vechterijen.
En steenwijckx prospectif, en netten architect
Daer d'uyterste der Const wordt wesentlijck ontdeckt.

De Ordonnantien van gheestighe Figuren,
Die *Wolfaert* en *Pepijn* met hulpe der Naturen
Af-maelen op den doeck oft sijn gheschaest pannel,
Beschamen 't leven schier, soo cloeck was hun pinceel.

De soete Const daer by van *Henderick van Balen*
 Can menich droef ghesicht uyt 's menschen herte haelen
 Wanneer de oogh besiet sijn Conste, heel devoot
 En gheestich uyt-ghewerckt, soo wel in't cleyn als groot

Rombouts heeft oock de Const der vry *Pictur'* doen leven
 En heeft haer eenen glans door haer pinceel ghegeven
 Als van hem 't Crijghs ghetuygh wert aerdich af-ghebelst
 Wacht-huysen daermen tuyft en met de caerten spelt.
 Daermen staet sinternel oft dobbelt op de trommel
 En leyt de wachten af met schrickelijck ghedommel
 Oft daermen in het ront fiet gheven 't stille woort
 En daermen slaet revel op't sluyten vande poort.

Niet min en was vermaert *Ian Wildens* inde boomen
 En *Rijckaert* in't gheberght, en losse water stroomen,
 Dat al het geen Natuer can schencken aenden Mensch
 (Besonder inde Const) dat deden sy naer wensch.

van *Peeter van Avont* was in't Naeckt oock poefelachtich
 Lier. In kinders sonderlingh seer soet en wonder crachtich,
 Seer mals in het pinceel, in't oogh heel aenghenaem
 Waer door hy heeft verbreydt sijn eere ende faem.

Daer by van *Lonius* seer vrempt in't ordonneren
 In sijn figuren vast, waer uyt de jeught can leeren.
 En *Isack Mijdens* is gheweest fray in pourtret
 In't Conterfeyten soet, plaissant en wonder net.

Wel hoe can mijne pen soo lanck den beck bedwingen
 Om oock den lof van *Franck* hier in het licht te bringhen
 Eerst hoe *Sebastiaen* met rijpe aerdicheyt
 Te schild'ren wist 't ghewoel van Oorlogh ende strijt

In lande
 En heeft
 En da
 Dat hy
 Den Jongh
 Soo los er
 't Ghem
 En met
 Dat sijn v
 Soo naer
 Ist in
 Oft c
 Het gen
 En mer
 Waer
 Want c

WE

Cho
 Sijn
 Den Erts
 Dat sijn
 Daer
 Die w
 Te hand
 Die schie
 Hy is
 Ghe

In landtschap en figuer heeft hy oock uytghefteken
 En heeft in sijnen tijdt niemandt daer in gheweken,
 En daer by *Gabriel* was soo in Const volmaeckt
 Dat hy *Picturas* gront in alles heeft gheraeckt.
 Den *Ionghen Franck* in't cleyn soo geestich en manierich
 Soo los en abundant, soo crachtich, eel en swierich,
 't Ghen' sijnen lichten dach naer Const soo wel ontfanght
 En met een goet fatsoen in een soo geestich hanght
 Dat sijn vermaerde Const aen niemandt en sal wijcken
 Soo naer compt sy Natuer, jae 't leven schijnt te g'lijcken
 Ist in Historien van 't Nieuwe Testament
 Oft oudt Romeynsche volck, 't ghewoel is sonder ent.
 Het gen' sijn eel pinceel daer in wist af te malen
 En met een lossen aert seer crachtich uyt te halen,
 Waer af de wereltd noch al lanck ghedencken sal
 Want daer geen schimpers tongh op spouwen can haer gal.

VVENSLAUS COEBERGER

Van Brussel.

Schoon dat de bleecke doot, *Vvenslaus* herte trof,
 Sijn Const het leven houdt, en wordt begaest met lof.
 Den *Erts-Hertoch Albert* die heeft oock wel gheweten
 Dat sijn Const overliep, van wonder fray secreten.
 Daerom namp hy den geest, van *Coeberghs* Conste waer
 Die was in sijnen tijdt, den grooten Constenaer
 Te hand'len met pinceel, besonder in Figueren
 Die schier het leven gaf aen alle sijn Postueren.
 Hy is door sijn verstant en Const begaest pinceel
 Gheworden 's wereltds eer, en nu des Hemels deel.

GASPAR

G A S P A R R A V E S T Y N

Schilder vanden Haeghe.

HEt huys van *Ravestijn* placht eertijds te floreren
 Door al het groot besoek van d'Eel gheboren Heeren,
 Die daer met grooten lust, jverich dronghen aen
 Om door *Picturas* Const op het panneel te staen,
 Die *Ravestijns* pinceel soo levendich af maelde
 Dat hy in het pourtret de meeste eer behaelde.
 Waer in den Prins van't Landt oock sचेpte sijn vermaeck,
 Midts dat in *Gaspars* werck het leven maer ghebraeck.

P A L A M E D E S P A L A M E D E S S E N

Batalie Schilder in Hollandt.

<p>IS PALAMEDES op-ghekoestert Van Mars, oft wel de wrec Bellon Oft vande furien ghevoestert Het schijnt hy is des Crijghs-Godts soō. Om dat sijn Cloeck vernuft het leven Soo heeft door sijn pinceel ontdeckt, En sulcken cracht aen Const ghegeven Dat daer maer 't leven in ghebreckt. Wanneer hy in sijn wonder belden Heel legher-tochten druckten uyt, En 't Crijgs-volck in slag-ordē stelden Daer jeder tracht naer roof en buyt.</p>	<p>'tSchijnt datmē hoort de trommel roerē En 't moort-trompet gheblasen wort Daermen fiet de standaerts voeren En menich herten Coghel snort. Den rooc door al het grausaem schietē Verdooft de ooghen met torment, En al het droevich bloet vergieten Het schijnt te nemen noyt geen endt. Daermen menich helt fiet sterven Door het spelen der Canons Door het houwen ende kerven Daermen breckt heel schadrons.</p>
--	---

M I C

MICHIEL MIEREVELT

Schilder van Delft.

DE Mier, die heele somer daeghen
 Is besich in het groene veldt,
 En schier door aerebeydt verftelt
 Om Coren-graentjens wegh te draeghen.
 (Provisie voor de winters kouw)
 Op dat sy die dan eten souw.
 Soo sachmen *Mierevelts* ghedachten
 Oock swieren op het glad panneel
 Door Conste van sijn eel pinceel,
 Waer med' heel daghen ende nachten
 Hy was becommert inden gheest
 Oft hy een Miere had gheweest.

CORNELIS SCHUT

Schilder van Antwerpen.

EN had de Eel Pinceel van *Schut* niet cloeck gheweest
 (Waer uyt *Natura* soogh het leven vanden Gheest)
 Den roem van haere Const en waer hier niet ghestelt,
Van Dyck en had oock noyt sijn wesen af ghebelt.
 Midts d'overvloedigheydt van *Nazos* Poesy
 Leeft ordonnantich-rijck in alle sijn Schildry.
 Het werck bethoont de daet, wat dient het meer gheseyt?
 De Druck-pers wijst oock aen sijn Const vol aerdighey.

IOAN.

IOANNES SNELLINCKX

Schilder van Antwerpen.

DEn Snellen gheeft in *Snellinckx* wercken
 Compt ons *Pictura* oock verstercken,
 Die door haer cracht der Const bedroogh
 Al menich scherp' en snelle oogh.
 Wanneer men sach het tweede leven
 In sijn Tapecery gheweven,
 Waer in met snel en stouten aert
 De ploeyen cloeck sijn uyt-ghespaert.

CORNELIS DE VOS

Schilder van Hulst.

HOe can mijn penne stille staen
 En haren jever doch vergaen
 Ter wijl' de Gheesten soo vermeeren
 En door hun Const dit boeck vereeren,
 Ghelyck de wercken vande *Vos*
 Seer aerdich, swirich, sterck en los,
 Die my soo veel materi schencken
 Om hunne cracht te doen ghedencken,
 Dat ick daer af niet veel en segh,
 Midts Faem al langh hun eer heeft wegh.

HORA-

HOR

Hoe gee
 Was G
 Te schild
 Besonder
 soo fray en
 Dat hy het
 Daet or
 Die sij
 De vrinde
 Om hun
 En sch
 Daerme

AND

Het sw
 H waer
 Daer ge
 En wae
 De somw
 Door 't he
 Door o
 Dat sel
 Wordt ba
 Het gen
 En selfs
 Of hy

HORATIO GENTILESCO

Italiaenschen Schilder.

HOe geestich en gentiel, hoe fray in't ordonneren
 Was *GentileSCO* niet in doecken te stofferen,
 Te schild'ren naer de Const, naer reden en Natuer
 Besonder in het groot, in Landtschap en Figuer.
 Soo fray en aenghenaem, soo mals en soet verdreven
 Dat hy het leven schier aen stof en asch cost gheven,
 Daer ons de raffe Faem ghenoegh van openbaert
 Die sijn eel Schilder-const de wereltd door vermaert.
 De vrienden van *Pictur* beminnen sijn Pinceelen
 Om hun gentiligheyt, die sy ons mede deelen
 En schencken aende oogh van die de Const bemint
 Daermen jentilen aert (als inden Naem) in vindt.

ANDRIES VAN ARTVELT.

Zee Schilder van Antwerpen.

HEt swalpen vande Zee, en 'truyschen vande baren
 Waer op men fiet soo veel bepeckte Schepen varen,
 Daer geene weggen sijn, die jemandt speuren can
 En waer in dat versuypt, soo menich oorloghs man.
 Die somwijl calm en stil, en somtijts wel soo wonder
 Door 't heete blixems vier, den wint en hollen donder
 Door onweer en Tempeest haer soo grammoedich thoont
 Dat selver, die het diep van haren schoot bewoont.
 Wordt bangh door kille vrees, en al sijn leden beven
 Het gen' *Artvelt* soo fray gheschildert heeft naer 't leven,
 En selfs ghejventeert, soo crachtich en soo soet
 Oft hy van jonghs af aen waer op de Zee ghevoet.

O

ARIAEN

ARIAEN VAN UYTRECHT.

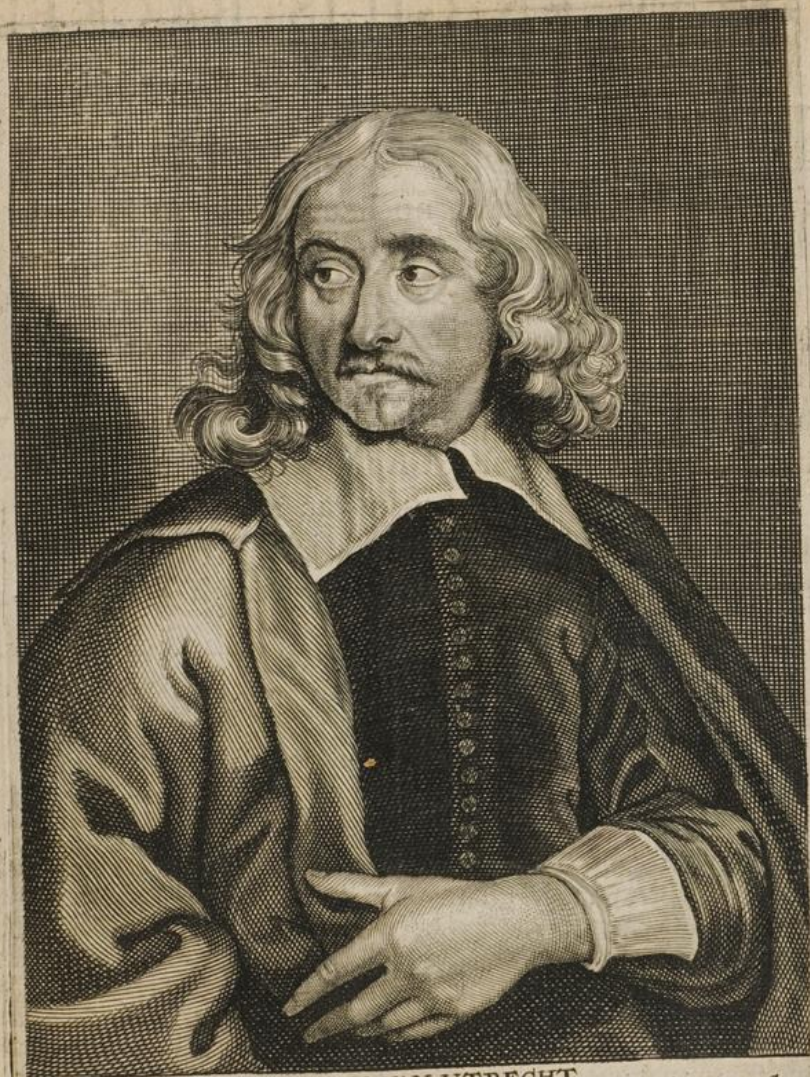
Schilder van Antwerpen gheboren Anno 1599.

Ende ghestorven Anno 1651.

Om dat Adriaen van Uytrecht was een Schilder seer vermaert door de natuere-
 relijke Const die hy wist upt te wercken in vruchten / soo lebende als doode
 Beesten/ ende besonder : Indiaense Vogels en ander Pluyngbediert. Soo heeft
 de saem hem oock willen ghenoecht hebben onder het ghetal der onsterfelijke
 Geesten/ want sijn wercken meest te sien sijn by de grootste Monarchen bande
 werelddt. Upt dien dat hy Franckrijck/ Provensen/ Italien/ Duytslandt / ende
 meer ander deelen des werelddts ghesten en door-reyst heeft daer hy al menighe
 vruchten van sijn pinceel tot een eenwighe ghedachtenis / ende tot roem van sijnen
 Naem heeft achter-ghelaten / waer in te sien is / hoe goedertierentlijck den na-
 tuer hem moet gehandtrepckt hebben / die door de lichaemelijke schoonheyt/ ende
 uytterste bevallijckheyt in sijn Const af te belden in groot aensien/ ende weerde by
 den groote Vorsten gheweest is. Waerom werdt den grooten Schilder Apelles
 anders op-ghetrocken by Alexander den Grooten als om dese Const / waerom
 werdt den Thebeschen Arristides in weerden ghehouden / ende van Mirafon Co-
 ninck van Elatea bemindt als om dese Const. Waerom werdt Ian van Eyck
 banden Graef Philips van Charlois verheben als om dese Const. Waerom heeft
 Carolus Quintus Albert Durer de grootste eer betwesen als om dese Const. Hans
 Holbeen heeft om sijn Const het uytterste weldaet ontfanghen van Henrick den
 Achtste Coninck van Engelandt, eenen uytghemunten Schilder by Naeme Geeraert
 Dou placht Jaerelijck te trecken banden Agent van Sweden duysent guldens/
 om maer alleen te hebben het eerste ghesicht van sijn Conste die hy met de Edele
 by Pinceel ten voorschijn bracht / ende meer vromde weldaden hebben verschepte
 Const-minnende Schilders van veel Monarchen des werelddts ontfanghen. Ghe-
 lijck oock onsen Voorsehven Adriaen van Uytrecht groot gheluck heeft ghevonden
 by den Coninck van Spanien en ander Heeren alleen om sijn cloecke handelinghe
 inde eel Pinceel.

Hy heeft door sijne Const in beesten en in vrucht
 Bewesen sijnen aert tot menich gheefts ghenucht,
 Want waer dat al sijn werck by jemandt heeft ghebleken
 Is by de handelingh van *Snyers* vergheleken :

In Duytslandt vintmen veel van sijn Const-rijcke handt
 Van groote cracht en prijs, gheschildert met verstant.

ADRIAN VAN UTRECHT

*Ne en Anvers, lan 1599 le 12.me de Janvier, il est un peintre fort renommé partout, son
exercice est en fruits, animaux, mortes, et vifs, admirablement principalement les
poules, coqs, Indes, et autres oiseaux, on voit de ses œuvres auprès l'Empereur, le Roy de
Espagne, et plusieurs autres grandes princes, et au pays d'Hollande, il a été en France, Provence,
Italie, et en Allemagne, et il se teint en la Ville d'Anvers. Jean Mesdine pinxiter excudit. Corne. Weugane sculpsit.*

IOOS VAN CRAESBEECK.

MEt het selve gheluck is oock ten hoochsten bereert gheweest sekeren Icos van Craesbeeck den welcken van sijnen stijl was enen Backer ghebozen tot Brussel, ende ghelijck Quinten Mathijs dooz de cracht der liefde (die eerst enen Smidt was) quam tot de oeffeninghe der vry Schilderconst ghelijck sijn grafschrijft tot een eeuwige memorie binnen Antwerpen ghetuyghet / ende seyt aldus: Conubialis Amor ex Mulcibre fecit Apellem. Dat is: naer onse Tael op desen sin te verstaen: dat de houtwelijckse liefde van enen Mulciber (oft sinet) enen Apelles heeft ghemaect. Soo is desen Icos Craesbeeck niet dooz de cracht van sijn pael maer dooz den dzinck-pot ghecomen tot den vollen smaect van Picturas soetheydt / want ondertussen met dien grooten Meester Abraham Brouwers eliebende een stooptken en stoppende een toeback-pijpken / heeft hy allenskens de Schilderconst aenghenomen ende den oben verlaten / siende segh ick ondertussen Brouwers dese Const handteren / die hy met een wonderlijcke opmarckinge soo wel wist naer te volghen datmen hem booz den tweeden Brouwers heeft ghehouden / ende ghelijckmen seyt booz een spreekwoordt: soo d'oude songhen / soo pypen de jonghen / soo is de handelingh van Craesbeeck inde gheselstenis des gheests ende Ordonantien met Brouwers Const ober en gheromen. Niet alleen in wercken / maer oock in manieren met boertighe aperiijen te schilderen / en kluchtighen handel van leven te bedrijven / en ghelijck hy enen gautwen snaeck en dzollighen gres was / soo heeft hy eens aenden esel sittende) een viesse inbeldinghe ghereghen / latende hem booz staen dat sijn voutw lieber een ander sacht als haeren man / en om eens te proeben oft 't selve oock waer was / soo heeft hy sijn wambag van booz ontrent oft op sijn bloote hofst gheschildert een seer afsghelijcke woude met roode verf haer verthoonende soo natuerelijck ofter een waerachtighe woude in sijn lichaem hadde gheweest / en sijn temper-mes oock met roode verf beschilderende / gonck plat op de camer uytghestreckt ligghen en schreutwende seer groutwelijck om huly al oft hy de doot op de lippen hadde / sijn voutwe comende met verbacshedydt boben ghelooopen / en siende haren man daer ligghen (die haer wijs maecte dat hy by ongheluck in't mes gheballen hadde) begoft te lamenteren ende de woude te cussen. Waer op Craesbeeck in dese oft dierghelijcke woorzen antwoorde: Nau ghy sottiin houdt u backhuys ick sien wel dat ghy my lief hebt ick en ben noch niet doot. Sulcken ende meer ander cluchtighe trecken heeft desen Craesbeeck in sijn leven uytghewerckt / en om datmen naer sijn doot sou sien uyt de afbeldinghe van sijn wesen wat leven hy heeft ghelept / emmers van wat conditie oft natuer hy is gheweest en heeft hy met geen beschrijf vande pen / maer met de pinneelen ghehoont in sijn poertret / daer hy sijn selven niet en sateert met schoonheydt / maer meer mismaect schilderde als hy in sijn selven was / siende somwijl gheschildert gapende / andermael spoutwende oft maeckende eenighe grillen en treckinghen in't aensicht dooz het tongh-bijten vanden annijs / op enen anderen tijt met een plaetster op de een ooghe / en boozts ontallijcke schijters / spoutwers / tynfers /

tuyfers / djonckaerts / boordeelbers / luyfers / slapers / sangers / en andere djon-
ligheden heeft hy gheschildert met groote neerstigheyt ende studie die hy de Const-
kenders seer worden gheprezen : waer op wel past dit volghende beers :

Al 't gen' werdt af-ghemaelt door Const-pinceel van *Brouwer*
Was eenen satterick, n'en schijter ofte spouwer,
En soo den Meester was soo was oock sijnen Knecht
Want *Craesbeeck* Schilderden oock tuyfers oft ghevecht.

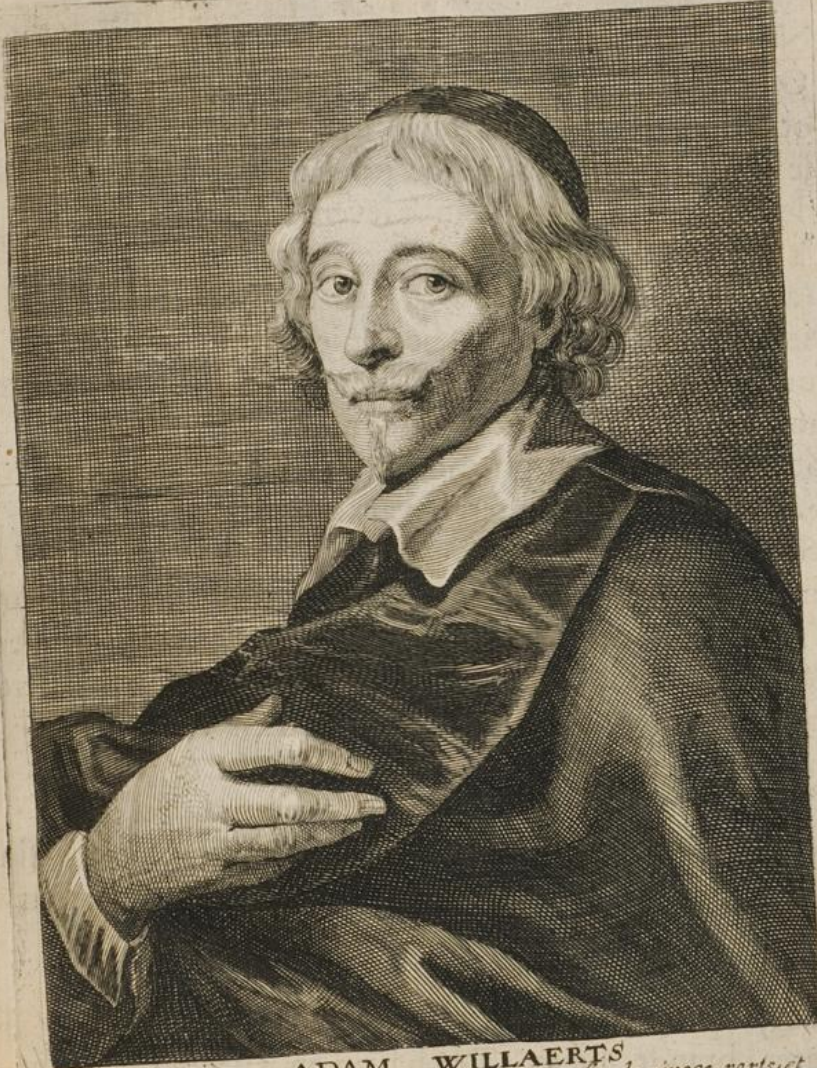
ABRAHAM MATHYS

Van Antwerpen.

TEn is niet te verwonderen dat in voorszeden tijden in onse Nederlanden de
Edel by Schilder-consti werdt gheoeffent sonder gheleertheydt oft studie / die
de Italianen uyt de Anticque Belden hebben bespeurt. Soo is nochtans te ver-
wonderen vanden welstandighen aert en crachtigh wesen die sy soo vroegh lieten
sien in hun belden soo fray ghestelt ende wel ghecoloziert als oft sy het uyt den
Natuur gheleert hadden / ghelijck ghemercht can worden aende Wercken van
dien grooten Gheest van Abraham Matthijs / die met sijn weerdighe pinceel-
streecken en lossen aert tot de volmaecktheydt van Pictura is ghecomen als ghe-
noech aen al sijn wercken binnen de stadt Antwerpen ende meer andere plaetsen
te sien is.

ADAM

ADAM WILLAERTS

Gentil peintre de mers, bateaus et de petites figures, sur le rivage, ports, et dans les petites barques. il est ne en Anvers en l'an 1577. et il a pris sa demeure dans la ville d'Utrecht.
A. Willaerts delin. fr. vande steen sculpsit. I. Meyssens excudit.

en andere
die top de
de beers:

n Brown

necht
vecht.

YS

ise Dedekind
theydt oft fra
is nochtan
sp soo byong
s oft sp het
ende Weer
weerdighe
gherouwen
meer andere

AD

A D A M V V I L L A R T S

Van Antwerpen, ende ghestorven tot Vytrecht.

O Ntwaeckt mijn slap vernuft, wilt uwe Consten drijven
 Om uyt een goede jonst een geestich rijm te schrijven
 Tot lof en meerder eer van *VVillarts* cloeck verstant
 Die door sijn eel pinceel de jeught heeft ingheplant
 Veel leerfaem onderwijs, van 't leven 't achterhaelen
 Om 't leven met pinceel in verven af te maelen.

Want *VVillarts* Schilder was daer by oock goet Poeët
 Die wist *Picturas* cracht, die eenich Schilder weet.

Daerom wanneer den gheest wordt tot del' Const ghedreven
 En tracht door sijn verstant te comen by het leven.

Soo dient hem een ghemoet vol rijpe raetsaemheyt
 Waer in het jnnich mergh van alle reden leyt,
 In dese Const daer is een wetenschap verborghen
 Die menichmael 't ghedacht perst met veel diepe sorghen,
 'T ghepeys dwaelt hier en daer en staet gheheel beroert

Om dat somwijl den lust een strenghen oorlogh voert
 Teghen den swacken gheest, wanneer men vroegh wilt weten
Picturas diepe cracht, en soeckt haer deught te weten

Want haer verholen deught heeft seker al veel in
 Haer Const die wordt verstaen op veel verscheyden sin.

Del' Const vol rijpe deught wist *VVillarts* wel te vatten
 Als blijkt aen d'eel Schildry vol rijckelijcke schatten

Die hy ons achter laet soo fray en wel ghedaen
 Dat sy op't plat panneel ghelijck het leven staen.

In water, brandt, figuer, Zee-haven en Rivieren
 Daer med' wist hy seer net sijn handelingh te cieren

Besonder in het cleyn, t'gen' *Vytrecht* tuyghen can.
 Die sijne selsaem Const maect kenbaer alle Man.

I E A N

JEAN GUILLAUME BAUR

*Natif de Strasbourg, il faisoit merueille en la miniature, il a demeuré a Rome chez le Duc de
Braggiano, l'an 1627, il estoit a Venise, et de la il est venu vers l'Empereur d'Allemagne
Ferdinand, à Vienne, estant son peintre, mourut l'an 1640.*

Io. Guillelmus Baur pinxit.

I. Meyssens fecit et excudit.

JEAN GUILIAM BOUWER

Constigh Schilder van Straesborgh, sterft Anno 1640.

OM te thoonen wat de edele Schilder-const oock in waterberf oft verlichterje bermach / can ghespeurt worden upt de uytnemende Wercken van Jean Guiliam Bouwer, die mirakels vande Natuer schijnen te wesen / welcken Bouwer dooz sijn Const Schilder is gheweest vanden Keyser Ferdinandus den III. ende den Hertogh van Brasfiano tot Roomen. Welcke Const den selven Bouwer heeft willen ontsterffelijck maecken; want de nettigheyt / supberheyt / edelheyt / snelligheyt ende ghetwoel van cleyn figuerkens soo veer' als de ooghen connen dzaeghen / en soo cleyn als sy connen sien / en is met de pen qualijck te beschrijven / en soo seer niet upt te drucken als de eer van sijn werck wel verdient. By d'edelste Princen des Landts en de jeberichste Const-beminders zijn sijn wercken in groot aensien / ghelijck Anthonio van Leyen Mecenas van dit Boeck oock doet ghetuyghen dooz twee edel en supber O'donnantien in water-berf verlicht / af-beldende den Legher van David, daer Absalon aenden boom hanghende wordt van loab doozloopen / ende noch een ander vande selve grootte / de welke schier alle Constien des wereldts beschamen dooz de edelheyt en supuer netticheyt die daer in te bespeuren is. Waerom den selven Willem Bouwer noch al meer lof verdient / en behoorden toeghelwijt te worden als ick hier met mijn cleyn vermoghende pen hoozts hzenghe; waerom niet qualijck en wordt ghebueght by sijne Const dit dus luydende ghedicht.

Can *Bouwers* cloeck Pinceel soo ed'le wercken bouwen
 Op een soo cleyn begrijp van weynich parckement,
 Waer op heel Leghers staen, die vechten, kerven, houwen;
 Iae schier ontelbaer zijn en woelen sonder endt;
 Soo moet de raffe Faem van *Bouwer* eeuwich roemen
 En blasen met 't trompet tot een ghedachtenis,
 Dat jeder *Bouwer* moet den overvliegheer noemen,
 Daer niemandt schier soo by in Const ghecomen is.

NICO.

NICOLAS KNUPFER.

Peintre artificieux en figures. Il fit son apprentissage a Lipsie, chez Emmanuel Nysen, lan 1603. et du depuis a Magdebourg. Il vint lan 1630. tenir sa residence en Vtrecht, chez Abraham Blommart, ou il at mis au iour quantite' de pieces admirables tant pour le Roy de Dannemarc, comme pour autres grands Princes et personnes curieuses.

Nicolas Knupfer pinxit.

P. de Iode sculpsit.

Ioannes Meijffens excudit.

NICOLAES KNUPFER.

Nicolaes Knupfer is ghebozen van Lipsic Anno 1603. van *Cerlijcke Ouders* / die dese treffelijcke *Schilder-const* van jonghs af is aenghebozen uyt de *Natuer*; want sijn *Dader* hem ter studie ghestelt hebbende / was meer gheneghen om mannekens op papier te maecken als te schrijben den *Thema* die hem vanden *Meester* ghegheben was / en al was sijn *Meester* hem somwijl daer ober berispende / ende dat hy niet min vanden *Dader* ghecastijdt en wierdt / ende menighe statighe roede creegh / om dat hy de boecken van binnen en buyten becladde met *Figuren* / *Peerdekens* / en alderhande *Beestjens* soo hem de *Natuer* aenwees / soo en waren de muren van sijn huys daer oock niet vry af. *Onder* al hadde hy op de muer van sijn camer seer gheestich af ghebeldt de *Hystorie* van *Ulysses*, daer *Homerus* af schryft / daer den selven *Ulysses* naecht is comende hy *Naufica*, waerom hy oock vande *Medyt* leelijck afghetrocken werdt / midts de muer (naer haer oordeel) met de swerte col' bedorven was / tot dat den *Dader* (siende hem meer gheneghen tot de *Schilder-const* als de studie) hem alle de *Ambachten* die hy bedencken cost / gheschreben hadde op het papier / en sijnen *Sone* vooz hiel om daer uyt een te kieser die hem behaeghde: die niet anders en verkoos als dese vry *Schilder-const* die hem aenghebozen was / en eerst besteedt zijnde hy eenen *Schilder* ghenampt *Emanuel Nijten*, daer hy twee *Jaren* hy woonde / werdt meest ghehuypct vooz eenen *Knecht* om den deghen achter hem te dragen; dan t selve *Ampt* moe zijnde / quam tot *Maeghdenborgh* / daer hy sijnen cost won met *Pinceelen* te binden: daer naer hy eenen *Cladder* gherakende nam hy daer in cozten tijdt soo aen / dat hy daer hy ghebleven is tot sijn 26. jaren / en comende in t jaer 1630 wederom tot *Uyrecht*, en siende hier en daer seer *tray* en aenghename dinghen van *Pictura*, werdt tot de *Const* sod ghepuckelt / dat hy sijnen *zeber* ende *lust* te kinnen gaf aen *Abraham Blommaert*, den welken hem in sijnen *winkel* een *plact* verleende / alwaer hy eerst dooz *uwerstige* oeffeninghe ende goede *onderwijsinghe* is gheraecht op den *trap* van *Picturas* volmaectheyt ende is soo verre ghecomen / dat hy vooz den *Coninck* van *Denemarchen* ghemaect heeft dvy *constighe* *Stucken* af-beldende sijn *Gheslacht* en andere *Velt*-*slaghen* / daer sijn *Dooz-ouders* in gheweest en de *victorie* behouden hadden. *Doozts* heeft hy noch seer veel *seldsane* *Schilderijen* ghemaect die tot *Amsterdam* / *Uyrecht* / ende meer *vermaerde* *plactsen* te sien zijn.

Homerus.

Hoe can *Picturas* school dan oyt eens gaen verloren,
Ghemerckt noch daghelijcks des' *Conste* wordt herboren?

Soo daer maer eenich gheeft door *ouderdom* vergaet,
Soo sietmen dat al weer een *nieuw* verstandt op staet.

IEAN

IEAN BYLERT

IEAN BYLERT

Peintre fort adroit en son art, il faict bien ses ordonances, ses figures sont mediocrement grandes, et extremement douces. il est fils d'un viturier, natif de la ville d'Utrecht.

Io. Byleri pinxit. Petr. Balieu sculp. Io. Moysens excudit.

IOAN BYLERT

Schilder van Vytrecht.

HEt jnnich vanden lust en is niet t'overweghen,
 Soo haest hy inden Mensch tot Consten is gheneghen:
 Als 't pandtcier van sijn Deught beschanft wordt in 't ghemoet,
 Van liefd' en jever, dan wordt d'edel Const ghevoet.
 Dit leert ons d'oude Faem van over langhe jaren,
 En compt met goet fatsoen ons claerlijck openbaren,
 Hoe altijd inden Mensch erst eenen lossen lust,
 Die in het goedt oft quaedt soeckt sijn volcomen rust.
 Maer soo hy buyten spor' van neersticheydt wilt springhen,
 Soo schijnt het traegh ghemoet den jever om te bringhen.
 Voorwaer die eens de cracht van dit verwert gheschil
 Met rijpheydt overleyt wat dat ick segghen wil,
 Sal vinden metter daet hoe dat den roep des Heeren
 Sich anckert inden Mensch, om tot de deught te keeren
 Van eenich edel werck, oft tot Godts eyghen dienst,
 Waer in dat samen steckt een over-groote winst.
 Dit sien ick wel te recht in BYLERTS soete dinghen,
 Die hy met sijn pinceel wist geestich voorts te bringhen,
 Dat hy van joncks af is tot Consten aen-gheport,
 Midts sijn seldsamen Const voor goedt ghehouden wort.
 Dat sijnen jever-lust den tijdt heeft waer ghenomen,
 En is door neersticheydt in groōten naem ghecomen;
 Tot eenen naem die is by ons onsterffelijck,
 N'en naem die is bekend in menich Coninckrijck.
 Die daer van jeder wordt ten hooghsten op-ghetoghen,
 Midts dat sijn weerde Const is van veel crachts vermoghen
 Die noyt vergaen en sal uyt 's wereltds ghedachtenis;
 'T gen' UYTRECHT best ghetuyght, daer hy gheboren is.
 Sijn dinghen zijn soo soet en lieffelijck ghedommelt,
 Soo wel ghecoloreert, verdreven en gheschommelt,
 Dat de Natuer daer voor is menichmael verfstelt,
 Wanneer sy als Copy staet neven BYLERTS belt.

IOAN-

Bon
Hals
Balen

libran

IOHANNES VAN BALEN

*Bon Peintre en petit et en grand, il a este quelque temps en
Italie, a pris son Commencement aupres son Pere Hendric van
Balen. Il fut né en Anvers l'an 1616, ou il se tient maintenant,*

Johannes van Balen pinxit. 18. Hollar fecit. J. Meyssens excudit.

IOANNES VAN BALEN

Schilder van Antwerpen gheboren Anno 1611.

VAn Balen (die in Const oock seer ervaren was,
 En brocht het leven schier (door Const) in doode asch,
 'T gen' hy met d'eel pinceel seer geestich maelden af)
 Is door de bleecke doot ghetrocken naer het graf.
 En schoon hy dese Const had vanden Vaer gheerft
 Die op des' wereltd blijft, en nimmermeer en sterft:
 De handt is doot en vrot, die wel gheschildert heeft,
 Maer siet van Balens gheest in hare Const noch leeft.
 Sijn Const leeft door den gheest, den gheest verweckt de Faem,
 Om door de Const te doen verrijsen sijnen Naem.

AEnghesien de by Picura oft Schilder-const van soodanighe cracht is/
 dat sy naer hondert en meer jaren den Schilder (in manier van spreken)
 can doen verrijsen/ dat is de wereltd door verbeyden den Naem van soo grooten
 Constaer/ die nochtans alsdan inde wereltd noyt ghesien oft in Persoon bekent
 en is; want buyten alle twijfel soo verandert de wereltd alle hondert jaren/
 en naer hondert jaren can den Naem van eenen Schilder door Const noch leven
 ende bekent zijn / ghelijck de seldsaeme Schilderijen / ende ghesheden Beelden tot
 Boomen ende meer andere plaetsen de namen van soo veel Const-hanteerders
 (die nu by hondert en meer jaren overleden zijn) tot op den dach van heden
 noch doen leven/ daer soo menich gheleert Man van schryft ende hummen lof
 tot versterkinghe der Schilder-const verheft. Want huine wercken de heele
 wereltd beroeren om van hen te spreken; en hoe wonder van const en cloeck van
 geest sy gheweest zijn / ende hoe langh sy gheleest hebben / het eynde is gheweest
 de doot. Dien grooten Meester Giotto, die door sijn byemde oydormantien ende
 uytmuntende Const vanden Coninck van Papels soo werdt in weerden ghe-
 houden dat hy hem versach niet honderdt gonde Croonen jarelijcks uyt de
 incomst vande Stadt / boven t'gene hy niet de Pinceel noch verdiende; heeft
 nochtans door de doot alle dese gaben moeten verlaeten ende ghelovonnen eenen
 onsterfeljcken Naem. Een Leonardo Davinci heeft door sijn treffeljcke Const
 het hert vanden Hertoch van Milanen soo beroort ende tot hem ghetrocken/ dat
 hy van hem vooz een teckeningh treogh ontallijcke giften; en op d'eynde van
 sijn leven slau wordende is inde armen vanden Coninck van Franckrijck ghe-
 stozben; soo veel vermocht de edelheyt van sijn Pinceel dat soo grooten Monarch
 des werelcs sijn armen niet en heeft ghespaert om te laten dienen in plaets van
 het dootbed van eenen Schilder. Antonio Corregio, Raphael Zanfio van Urbijn,
 Polidor,

Polidor, Michiel
 Timore ende mee
 Consten / Panten
 hem ende de Const
 by de gme die de se
 wiste gheschijms
 Monnen, Franck
 Gode Romas, Pa
 hebben uyt-gheve
 wonder cracht die
 lof niet qualijck e
 in ten uytgebelte
 jantm Aof soude
 menen oock dat
 verhepde gheleert

Italien dat
 Die menich
 En soeck
 Gheen lan
 Om dat hy w
 Alwaer den T
 Ghelijck a
 En Michiel
 En noch veel
 Daer sy door
 Om dat g
 Waer aer

Fr
 waer vergeefs

Polidor,

Polidor, Michiel Angel, Iulio Romain, Pierijn del Vaga, Baccio Bandinelli, Baffan, Tintoret, ende meer ander hebben dooz hun mirakeluse Wercken ende wonder Consten / Pausen / Keysers / Coninghen / Hertoghen / en Princen tot hun ghetrocken / ende de Const soo doen verheffen / dat sy onwoederelijck wordt ghehouden by de gene die de selve booz dieren prijs heeft comen coopen. De Edelheydt en vaste ghesteltenis der Consten die oock eenen Carats, Francisco Primatrice, Georgio Mantuaen, Francisco Salviati, Julio Bonassoni, Andreas de Montaigne, Petro Telta, Guido Rhenus, Paulo Verroneus, Dominiquin, Iean Benedetti, en menighe andere hebben upt-ghetwerckt en is niet geen goudt te betaelen dooz de aerdigheyt en wonder cracht die daer in te sien is / waerom dit cleyn en royt beers tot hunnen Lof niet qualijck en past / het welck ick in wijder Materie en oberbloedigheren sin sou uptghebelt hebben / dan aenmerckende dat ick qualijck het eyndt van hunnen Lof soude comen binden / en hebbe t' selve niet noodigh ghebonden / upt redenen oock dat hen wercken ghenoch bekennt ende dooz haer schrijven van verscheyde gheleerde Italianen onsterffelijck ghemaect sijn.

Italien dat roempt op 't puyck van haer Schildrijen,
 Die menich Neerlandts gheeft gaet als een Vrijster vrijen,
 En soeckt daer in sijn lust te spijsen naer den eys,
 Gheen sandt oft hooch gheberght beswaren sijne reys.
 Om dat hy winnen sou de Roomse Schilder-jonsten
 Alwaer den Tiber laeft *Picturas* diepfte Consten,
 Ghelijck aen d'eel Pinceel van *Raphael Urbien*
 En *Michiel Angelo* ooghschijnlijck is te sien.
 En noch veel gheesten meer tot Room op t'hoochft verheven
 Daer sy door hunne Const onsterffijck sullen leven,
 Om dat gheen leven in hun edel Const ontbreckt
 Waer aen heel Nederlant haer cloeck Verstant ontsteckt.

Frustra fit per plura quod per pauciora fieri potest.

Tis te vergeefs met veel gheseyt, t'gen' worden can in't cort verbreyt.

Aenmerckinge op de doodt

Die het eynde is van alle dinghen.

Nil aliud ac umbra, atque flatus est homo.

Sophoc.

Ecce sumus puluis, sumus ecce miserrima tellus
Et nostri fugiunt (vt levis aura) dies.

Solvimur vt nebulae, surgens & in aëra fumus

Lamp.

Et veluti solui sola pruina solet.

Carpimur vt stipula rapido carpuntur ab igne,

Nil nisi viuendo somnus & umbra sumus.

Vnde igitur fastus venit, vnde superbia nobis?

Quos fatum, præter tot mala, triste rapit.

Quand au cercueil la Mort le Corps fait deualler,
Helas qu' est ce de Nous? si non vne fumée,
Vn ombre, ou vn fantosme esuanouy en l'air,
La vie humaine est courte & de peu de durée.

Lib. 1.

Pallida mors æquo pulsat pede pauperum

Od. 4.

Tabernas regumque turres.

Als ick met rijp verstant eens neerstich gaen bemercken
Het leven vanden Mensch en al sijn ydel wercken,
Soo vinde ick anders niet als slechts een handt vol stof
T'geen met den wint vergaet, als blommen vanden hof.
Ist Paus oft Cardinael, sijn't Bisschops oft Prelaten,
Sijn't Keyfers, Coninghen, Princen en Potentaten,
Hertogh, Graef oft Baron, sijn't Oversten in strijt,
Ist edel oft onedel, de doot hen niet en mijt.
De doodt de schrale doodt compt voor Paleysen cloppen
En brenghet de Princen om, sy mijdt geen edel coppen:
Sy viert geen Constenaers, hoe rijk oft hoogh gheleert,
Al wat eens leven creegh, wort vande doodt verteert.

Het

Het leven gaet
Al wat het lev
Oft by een g
En wijft ons
Soo gaet den
Den tijt verlijt
Her gene da
Is broofer al
ten Ichaduw'
Dat (als den d
En als een
Die op een
De jeughdich
brenget al t
Oms erfdeel
Oms eynde is
Gee remant ma
ki vraegh' hem
Wie daer van
Wie arm oft
Doe eders oogh
Deu sijn sond
Daer leyt de
Daer lietme
Wie heeft het
de haren web
Niet als een
Is vreught
T'geen dwael
Hier dient een
Wanneerne
De doodt o

Het leven gaet voorby ghelijck de water stroomen,

Al wat het leven is, ghelijck ick by de droomen,

“Oft by een gulde handt die op den wijser staet

En wijst ons aen 't getal van elcke ur' die slaet.

b Soo gaet den tijdt voorby, den tijdt cant al vernielen;

Den tijt verslijtet al, de doodt cant al ontsielen:

Het gene dat bestaet int lichaems eygendom,

Is brooser als een glas en weecker als een blom.

“Een schaduw' eenen damp, segh ick, ist s'mensen leven,

Dat (als den dicken roock) is inde locht verheven,

En als een bobbel schoon in jemants ooghen schijnt

Die op een oogenblick vergaet en weer verdwijnt.

Hoe jeugdich, sterck en vroom, de doodt cant al verrassen,

Sy brenget al tot stof, tot wormen aes, en assen.

Ons erfdeel is de doodt, die niemant niet en spaert:

Ons eynde is wat stroy, een planck, een schupken aert.

Gaet jemant maer voorby daer menschen beenen leggen,

Ick vraegh' hem oft hy wel aen my sou connen segghen,

Wie daer van gheestelijck oft weerlijck is gheweest,

Was arm oft rijk van staet, was plomp oft cloeck van geest.

Daer jeders ooghen sijn van wormen uytghesoghen

Die nu sijn sonder ziel en sonder nachts vermoghen;

Daer leyt den Bedelaer by Coninck ende Prins,

Daer sietmen dat den mensch maer is een blaes vol wints.

Wat heeft het lichaem doch naer t'leven al ghewonnen,

Als haren webben draet van t'leven is volsponnen?

Niet als een duffe graf, en 't gen' de ziele wint,

Is vreught ofte groote pijn daermen geen eyndt en vint.

Waer dwaelt mijn los ghepeys met al des' buyten-sprongen

Hier dient een ander liedt met droeuer stem ghesonghen,

Wanneermen overleyt hoe menich Constenauer

De doodt op corten tijt ghetrocken heeft tot haer.

a *Vt Cus-*
pis sic vita
stuit dum
stare vi-
detur.

b *Tempus*
edax ve-
rum tu-
que inui-
diosa
vetustas.

c Ons le-
ven is als
een scha-
duwe op
der aer-
den.
P salm.
102.

Hoe menich cloeck verstant, maer-sedert vyftich jaren
 En brocht de doodt niet om, t'gen' was in const eruaren
 Eruaren in pinceel, int schilderen seer cloeck
 De Const mirakel schein die t'maelden op den doeck.
Van Oort die is vergaen en vande doodt doorschoten
 De ooghen van *Octaef* en *Blommaert* sijn ghesloten,
Elshamer en *Verhaeght*, *Rubbens*, *Snijers*, van *Dyck*
Iansens en *Nieuwelant* verkeert in stof en slijck.
Adam de Keuster, die fray schilder was van nachten,
VWolfart, *Steenwijck*, *Delmont*, die quam de doodt vercrachten:
 Is *Peeters* oock niet doodt! en *Gaspar Ravesteyn*?
Van Avont, *Rombouts*, en *Van Balen*, en *Pepijn*.
 Iae noch veel ander meer te veel om hier te tellen
 Het is te grooten hoop om hier in rijm te stellen
 Hun wercken leven noch die ons stets wijzen aen
 Hoe menich cloeck vernuft is met den tijt vergaen.
 Hoe menich wijs verstant als *Mostaert* ende *Brouwer*
VVouters en *VVilleborts*, *Honthorst*, en *VVillem Bouwer*,
De VVael, *Craesbeeck van Hoeck*, *VVildens*, *Cornelis Schut*
Cnupfer, en *Artvelt*, sijn ghelmolten inden put.
 VVaerop sal sich den mensch dan moghen vast betrouwen
 VVaerop sal hy dan oock sijn hope moghen bouwen,
 Als op den goeden Heer die t'al gheschapen heeft
 Die al de wetenschap der Consten aen ons gheeft.
 Leert dan ghedurichlijck al levende te steruen
 Op dat ghy naer de doodt het leven eens mooght erven
 En sien cont daer u hert soo menichmael om peyst
 Sterft dan op dat ghy leeft als uwe ziel verrijft.

ROELANT SAVERY

A été un peintre extraordinaire des animaux, et autres oyseaux; et les paysages les quelles il faict, sont bien estimées de les amateurs de la peinture il est natif de Flandres, il a été peintre du l'Empereur Rudolphe second.

Adam Willaert delin.

Io. Meyssens fecit et excudit.

ROELANDT SAVERY

Schilder nyt Vlaenderen.

HOe wonder heeft den Heer door sijn almogentheden
Den Mensch begaeft met Const, verstant en diepe reden,
Ghelijckmen daghelijcks stets over al bespeurt
En siet wat groote Eer den Schilder al ghebeurt.
'T verstant dat valt seer vrent in veel verscheyde Gheesten
Ghelijck aen SAVERY fray Schilder inde beesten,
Den welcken het ghediert soo wel gheschildert heeft
Al oft het op panneel had in natuer gheleest.
Waerom al menich gheest moet voor sijn Conste buyghen
Ghelijck den grooten Vorst RVDOLPHVS sal ghetuyghen,
Die, als hy Keyser was, van Duytslandt wijt vermaert
Heeft vele soete Const van SAVERY vergaert.

IOANNES PARCELIS

Zee-Schilder van Hollandt.

HOe ongestadich dat den windt de Zee doet raesen,
Hoe luy de Tritons oock hun holle horens blasen,
Daer GLAVCVS met vermaeck cust sijne stroom Goddin,
En is in't koude nat ontfteken vande min;
PARCELIS wist door Const haer soet-ghecrulde baren
Met sijn pinceel op doeck soo geestich t'openbaren,
Dat, die de lossicheydt van sijne baren siet,
Moet lijden dat sijn Const en wijckt voor 't leven niet.

IOANNES WILDENS

Landtschap Schilder van Antwerpen.

HEt groen ghelooft gheboomt' en schoon bewassen velden
Wist WILDENS naer de Const seer geestigh af te belden,
En soo door d'eel Pinceel (ter eeren van PICTVER)
Sijn finnen heeft ghescherpt op't voorbeeldt van Natuer,
Dat sy de groote cracht van RVBBENS niet cost hind'ren
Oft oock den lossen Aert in sijn Schild'ry vermind'ren,
Als WILDENS had den grondt by RVBBENS Const ghestelt,
En gaf het leven schier aen RVBBENS edel beldt.

HEN-

De Brullles o
brailles l'an
Hau reglaine
venu de meun
toute sorte de
pour les mar
ou et autre
Remise van de

HENRY VAN DER BORCHT

De Brusselles ou il naquit l'an 1583. d'où il fut emmené en Allemagne par les troubles l'an 1586, et après il at appris la Peinture Chez Gilles de Valckenborgh. Esant retourné d'Italie il a demeure à Franckendael usques en l'an 1627 quil est venu demeurer à Francfort au Palatinat, estant aussi un amateur admirable de toute sorte de raretez, et antiquitez, aussy, que le Comte d'Arondell le Cherischoit pour les raras pieças, et Curiositez quil avoit en de luy, tant en Medalles que Peintures et autre sortes d'Antiquitez.

Henricus van der Borcht junior pinxit. W. Hollar fecit, 1670. Ioannes Neysseus excudit.

HENRICK VANDER BORGH

D'OUDE

Schilder van Brussel.

Henrick vander Borgh is ghebozen tot Brussel in't jaer 1583. van waer dat hy is gheuoert naer Duytslandt dooz de troubelen die in't jaer 1586. hier te Lande waren / ende heeft daer naer de Schilder-const gheleert by Gillis Valckenbourgh. is oock gheweest in Italien / hy heeft tot Franckendael ghewoont tot het jaer 1627. ende daer naer tot Franckfort / hy was een wonder beminde van alle rariteyten ende anticque dinghen / soo dat den Hertogh van Arondei sijn rariteyten soo van Schilderijen als curieuse Madailles en ander soozten van fraeyheyt in groote weerden is houdende.

Ten is niet te verwonderen dat de grootste geesten / Personagien des werelts de seldsaeme Consten (die eenighe sonderlinghe gheest) uyt-werken / grootelijck beminnen ende in weerden houden / aenghesten een jehelijck met sulck gheuecht niet begaest en is om dooz sijn verstant eenighen Monarck te behaghen daerom en hebben de Coninghen geen meerder milcheydt gheuoont als aen uytghelesen Meesters die dooz eenighe vrende werken / hun mildtheyt ghemeyn maecten. Alexander den Grooten gaf aen Aristoteles boven alle noodighe middelen acht hondert talenten / dat is de weerde van vier hondert tachtentigh duysent Croonen / om dat hy de natuer der dieren soude beschryuen. Men leest dat den Ghenees-meester Teombratus ontfingh seftich duysent Croonen om dat hy den Coninck Antiochus van seker sieckte ghenesen hadde? sekeren Tadeus die Doctoor te Florencien was creegh sulckenen Naem om sijn Const ende gheleerdtheit dat hy alle daeghen eens uyt de stadt gaende / om sijn Const te plegghen / won bystich Croonen soo dat den rijckdom / eeldom / oft schoonheyt (daer den Mensch mede begaest is) van soo grooten cracht niet en sijn als alleen de wetenschap van Const oft gheleertheit / hoe menich arm Jongman die van een cleyn nederich gheslacht ghebozen is / wordt om sijnen geest ende besondere gratie in eenighe wetenschap te plegghen / by Coninghen en Princen niet op-getrocken ende bemint ghelijck Hendrick vander Borgh doek vanden Hertogh Arondei om sijn eruaren wetenschap ontallijcke weldaden heeft ontfanghen die van goeden ouderdom ghestozben is doch het jaer aen my onbekent.

IACOB

Est un ex
bien pour
de la vill.

lac. B.

IACOP BACKER

Est un excellent peintre en grands, fort inventif, et bon couloreur qui s'entend tres bien pour faire un bon nud: et il est fort adroit pour faire un portraict, il est natif de la ville de Haerlinge, en l'an 1638 et il se tient à Amstelredam.

Iac. Backer delin.

Pet. Balliu sculp.

Io. Meijffens excud.

IACOB DE BACKER

Schilder van Haerlinghen Objt Anno 1638.

O Bleecke wree fatael, ô afghecnaeghde doot;
Die menich fray verstant brengh indē lesten noot:
Hoe menich constich Gheest moet voor u strafheyt beven
Als ghy in haren *Aeur* ontruckt het jeughdich leven.

O schrick van t'rijcke volck, ô lanck versochten wensch
Voor die hier op de aerdt is een catijvich mensch.

Want uwen boosen nijdt die heeft u oock verwonnen
Als ghy de *Backers* eyndt soo haest hebt af-ghesponnen.

De *Backers* weerden naem voor eeuwich dueren sal

Schoon ghy hem door u kracht brocht al te haest tot val,
Soo ghy hem niet en had soo haest sijn jeught benomen
Hy had noch op't Toneel der hoochste eer ghecomen.

Soo levent is sijn Const in't naeck en drappery

Dat t'leven maer ontbreckt in *Backers* eel Schildry

In Spanien schreeuwt de Faem ghenoch van *Backers* wercken
Die daer al sijn te sien in Huys, Paleys, en Kercken.

Was dertich jaren oudt als hy liet t'leven af

Als hem de bleecke doot quam trecken in het graf.

Daer leyt den cloecken gheest berooft van alle krachten
Om niet meer door sijn Const naer hoogher eer te trachten.

Om niet meer door sijn Const Natuer te belden uyt

Die nochtans in schildry de grootste kracht besluyt:

Die aenden Schilder gheeft den vasten levens seghel

En wijft hem efter aen *Picturas* rechten reghel.

Die soo wel op haer maet de *Backer* volghden naer

Dat sijn *Pictura* leeft oft van *Appelles* waer.

En had de doot soo vroegh sijn kracht niet doen verswacken

Hy had al meerder kracht in dese Const ghebacken.

Die soo wel had ghesmaect en aenghenaem gheweest

Midts daer in was te sien Van *Dijck* oft *Rubbens* gheeft.

P.A.U.

PA
En der Schilder
Was MORE
Over mijn penn
In hem schenck
Door de Faem
Mer een sterck
In sijn eer no
Mer al te roep
Als sijn Const
Mer de krachte
Mer den gheest
In verheffingh

P
Qu
Corpora
Sple
Sume
Qu
Hinc
At
Obfup
A
Parth
Et
Hinc
D

131

PAULUS MOREELSE

Schilder, Raedt ende Schepen van Vytrecht
gheboren Anno 1571. en ghestorven Anno 1638.

EEn der Schilders luyfter bloemen
Was MOREELSE door sijn Cunst
Daer mijn penn' wel op mach roemen
En hem schencken lof en gunst.
K'hoor de Faem al hooger schreeuwen
Met een sterck en hel gheluydt
Om sijn eer noch langhe eeuwen
Over al te roepen uyt.
Midts sijn Const ghelijckt het leven
Door de krachten van Natuer
Daer den gheest staet in ghedreven
Tot verheffingh van PICTVER.

D'oordeel laet ick aende ooghen
Als sy sien sijn eel Schildry
Voor die d'eer niet wilt ghedooghen
Uyt een boose jefosy.
Schijn ick wat te hoogh te vlieghen
Voor die sijnen roem behaect
Oft Poëtelyck te lieghen
Voor die d'edel Const versmaect.
En wilt hare deught vertreden
Die en moet gheen kender sijn
Van PICTVRAS edel-heden
Die uyt Consten suyght fenijn.

Ad Eundem.

Pictorum laudes sonitu dum Musa refundis,
Quos tenuere altos secula nostra viros;
Corpora sunt quorum mesto tumulata sepulcro,
Splendidior quorum sydere lucet honos:
Sume Chelijn, cantare iuvat praeconia Pauli;
Quem canit astrei turba novena Chori.
Hunc Ultraiectum vidit gravitate Catonem,
Atque Senatorem, delictumque suum.
Obstupuere omnes, huius dum signa notabant
Artis: nam visa est picta tabella loqui.
Parrhasio maior, sumpsit Timantis honores,
Et cum praclaro Zeuxide compar erat.
Hinc tremulo volitans super Aethera fama volatu,
Dispersum Pauli nomen ubique tulit.

R 2

Cuncta

*Cuncta quis effari poterit? quis viuida mentis
 Munera diffuso promet ab ore sono?
 Quis plausus memoret, suum quibus incolae civem
 Ultraiectinus semper honore colit?
 Plurima restabat tibi gloria Paule, ferenda:
 Pallida sed nimium mors inimica fuit.*

HENRICK VERBRUGGHEN

Schilder van Vytrecht ghestorven Anno 1629.

Desen Verbrugghen is gheweest een vande vermaerste ende gheruchtbaerste Schilders van synen tyd / seer fraey in Historien ende naer 't leven te Schilderen / die veel vyzende Landen dooz-reyft ende besien heeft / was oock seer erbaren in het Contersepten ende alles soo nature 'lyck uyt te velden dat sy gheen stucken in Consten en moeten wijcken daer de Stadt Vytrecht ghenoch ghetuyghenis af gheben can / alwaer veel van sijn seldsame Pinceel-vzuchten te sien sijn / ghelyck op meer andere plaetsen / die niet goet verstandt sijn uytgewerckt / daer de gheneyne *facin* onder de Const-kenders meer van sprekt tot synen grooten Lof ende Eer als ick hier can schryven / hy was twee-en-biertich jaer oudt ten daghe van sijn overlyden.

De Const wijckt voor de doot, hoe wijs, sterck, eel, oft groot
 T'moet al eens onderstaen den doodts-pijl, vande doot
 Schoon dat het overschot des menschen Const noyt sterft
 Den mensch verdwijnt in stof, de Const sijn Faem beerft
 De Conste noyt vergaet al wijckt sy haeren Man
 Sy draeght nae hondert jaer noch haeren roem daer van,

DEODA

Noble domest
 ames, par le
 extrême, s'a
 quibus del Mon

DEODATE DEL MONT

Noble-domestiq, du Duc de Nieuborg, son peintre et architecte generale, pour quelques annees, par l'aduy des Sereniss.^{mes} Archiducs Alberte et Isabelle, des quelles il fut entretenu sa vie durante, mourut en Anvers l'an 1643.

Deodatus del Mont pinxit.

C. Waumans sculp.

populisque &c. dat de Const edel is als sy vande Coninghen ende Princen soo ghesocht wordt: datse natuerelijck is midts de selve van Philosophen ende de gheleerste Mannen int den Natuer is voozds ghebracht ende ghecoeffent. Eyndelijck dat sy gheestelijck is / midts dat sy oock van verscheyde Heylighe ende gheestelijcke Mannen is in't licht ghebroecht gheweest niet anders als geestelijcke dinghen af-beldende tot groote devotie van veel menschen ende wel behagen van Godt. Ghelijck ick in't volghende tweede deel noch naeder sal bewijsen ende met verscheyde waerachtighe exempelen behoonen. En ghelijck veel Schilders van desen tijdt door hun erbaeren Const zijn Ridders gheslaghen ende edel ghemacckt soo is den vooz. Deodatus del Mont om zijn groot verstandt inde edel Const van Schilderen / Geometrie Astrologic / en ander wetenschappen oock genobilitceert vanden Hertoghe van Nieuwenborgh volghens de Patenten daer van zijnde. Daer hy langhen tijdt by heeft ghewoont. Zijn groote wetenschap in verscheyde natuerelijcke ende heerelijcke Constien was van sulcken vermoghen dat hy in zijn jonckhepdt ten dienst van den Coninck van Spaignien is gheweest Insigneur / waer ober hy alle zijn vrydommen heeft ghenoten nochtans sonder eenighe obligatie van dienst / ende als den selven vrydom hem oock ontnomen was ten tijde dat veel plaetsen waeren gheboorendt soo heeft zijn vooznoemde Majesteydt van Spaignien aen sijnen Broeder Ferdinandus den Prince Cardinael hy expresse misse bevolen datmen de plaetsen vanden vooz. Del Mont soude goet houden ende hem laten volghen de mercede oft vrydommen ende andersints die hy door zijn ghetrouwe diensten meriteerde / in sulck aensien was den selven Deodatus del Mont by zijn vooz. Majesteydt om zijn groot verstandt dat hy in verscheyde Constien hadde doen blijcken. Hy is gheweest Discipel / ende den besten vriendt van Petrus Paulus Rubbens, waer mede hy ghereyft ende alle de plaetsen van Italicn met groot vermaeck doozsien heeft / volghens de loffelijcke ende heerelijcke ghetuyghenis die dito Rubbens aen hem tot meerder vastichepdt van zijn groote wetenschap ende neersich ondersoek der verholentheden van Pictura, heeft verleent ende niet eedt de selve bevesticht. Waer van ick de Copije naer de Autenticque Copije geschreuen ende gecollationeert hier hebbe gheboeght luydende aldus.

In Dei Nomine Amen,

Nouerint vniuersi prasens publicum instrumentum visuri, inspecturi, vel legi audituri quod Anno a Christo nato Millesimo Sexcentesimo Vigesimo Octavo, iudictione undecima Die vero Decima Nona Mensis Augusti, in mei Petri de Breuseghem Notary ac Tabellionis Publici Regio Consilio, in Ducatu Brabantia ordinato admissi & approbati, testiumq; infra scriptorum prasentia personaliter comparuit, Illustris Dominus Petrus Paulus Rubbens, Nobilis Domesticus Serenissima Infantis harum Regionum felicis Gubernatricis, vniuerso fere terrarum orbe celeberrimus, Pictorumque huius seculi omnium facile Princeps, qui condescendens honesta petitioni, Nobilis Domini Deodati vander Mont, nempe vt testimonium veritatis daret juramento solemnii in manibus mei Notary tamquam persone authentice ac publica prastito dixit, affirmavit, ac testatus est verum esse. Quod ipse, eundem Dominum Deodatum, quoad vitam, mores religionem, nomen ac famam omnino novit.

Hac de causa, quod scilicet multis abhinc Annis eum in domum suam & victum recepit, vt apud ipsum Dominum comparentem artem pictoriam disceret, quam quidem dictus Dominus Deodatus ab ipsis fundamentis ita amplexus est, vt brevi tempore mirum in eadem arte progressum fecerit ipso Domino comparente varias interim Regiones, praesertim Italiam aliasq; mundi partes, ac loca perlustrante, quo ipse Dominus Deodatus eum semper secutus ac per itinera vbiq; comitatus est, nec non semper ac vbiq; locorum ita obtemperantem integrum, veracem solertem, suae aliorumq; bonarum artium, studiosum, probum, honestum, ac denique humanum, & praecipue vera orthodoxaeque catholicae romanae religionis amatorem, atque sequacem se praebuit vt non tantum dicto Domino comparente Domino suo Magistro charus omnino satis fecerit, sed etiam omnibus eum cognoscentibus gratus & acceptus fuerit. Constituta demum tempore elapso, dictus Dominus Deodatus convocatis Parentibus eius cum honore amicitia ac summa laude ab ipso Domino Comparente discessit denique Matrimonio iunctus ita recte, honorifice ac laudabiliter in hac vrbe se gessit, vt omnium cum eo tractantium sibi amorem ac benevolentiam paraverit, praecipue dicti Domini Comparentis cum que indies fere versatur de quibus omnibus consentijt dictus Dominus Comparens, & petijt praefatus Dominus Deodatus publicum sive publica vnum vel plura, optima forma sibi confici instrumentum vel instrumenta, quae acta vel gesta sunt Antverpia in domo dicti Domini Comparentis praesentibus ibidem Iusto Egmont & Guiljelmo Paneels testibus ad praemissa vocatis habitis atque rogatis. Et signavit Dictus Dominus Comparens suo nomine notam huius in Registro mei Notary in quorum fidem praesens instrumentum signavi, rogatus & requisitus. Et erat subsignatum P. de Breuseghem Not. Publicus.

Paulo inferius scriptum erat, Nos infra scripti testamur fidemque facimus Petrum de Breuseghem (qui praecedens instrumentum scripsit ac signavit) esse Notarium Publicum in hac Civitate Antverpia residentem, boni nominis ac sanae scripturisque per eum ita signatis omnino fuisse adhibitum, & adhuc adhiberi plenam fidem in iudicio & extra illud. Datum Antverpia Die Vigesima Sexta Augusti Anno Millesimo Sexcentesimo Vigesimo Octavo subsignauerunt J. Waerbeque: Notarius. L. de Halle Notarius; Mr. van Couwenberghe Notarius.

Iemandt die curieus ende nieulustich is om de Const van dien uptnemende baste handelinghe die hy inde pinceel ghehadt heeft / die en moet maer zyn ooghen slaen op een wel ghecollozeert bast ghestelt ende kloeck gheordoneert stuck soo groot als het leven binnen Antwerpen in't Klooster ghenamt de Facons staende op den hooghen Altaer aldaer wesende een offerhande bande dyp Koninghen. Ende noch een ander in Onse Lieve Vrouwe Kercke asbedende de trans-Figuratie Chrysti. Boven dien alnoch inde Sodaliteyt bande PP. bande Jesuiten tenen Cruys-dyagher ende dyp Koninghen / mitgaders in vele andere Kercken / soo in Vlaenderen / Henegouwe / Artoys / ende meer andere die van zyn handt soo in Italien ende veel vermaerde deelen des werelts te vinden zyn. Hy is ghestorben Anno 1634. in't selve jaer dat hy dooz zyn erbaeren Const van Astrologie dickwils boozeydt hadde / ghenoeymt hy de Gheleerde Annus Climatericus, dat is het 7. mael neghenste oft neghen-mael sebenste jaer van zynen ouderdom. Waerom ick niet en heb connen verborghen houden dit volghende tot zyn meerder eer in't licht te brenghen.

Wie

Wie leefte
Als die den
Als die
Soo raft
Dat hinnen
Gheperft w
Die alrij
Daer tot
Als wel in
Daer Fame
Die hy
En gre
Een weten
Een weten
T'geen l
Waerin t
T'keent t p
En had van
Om dat
Die al de
Om dat ooc
Wt kennen
Den loo
Iae de P
Wit door
En't jaer v
En soo l
De dooc
Die blijft c
Mids dat
Van d'a
En hou

Wie leefter naer sijn doot in't vry ghedacht der menschen
 Als die den naem door Const ontsterffelijcken wenschen,
 Als die de vruchten van hun onverlemt verstant
 Soo vast in het ghemoedt van *Fama* sien gheplant.
 Dat hunnen hooghen Naem door 't swerte spor' der pennen
 Gheperst wort op papier om naer de doot te kennen,
 Die altijd door de Const hier op del' wereltd blijft
 Daer tot ghedachtenis al menich gheeft af schrijft.
 Als wel in *Deodaet* komt claerelijck te blijcken
 Daer *Fama* van verhaeldt in vele Koninckrijcken,
 Die hy met jever heeft seer vlijtichlijck besocht.
 En groote wetenschap der Const van daer ghebrocht.
 Een wetenschap die can sijn heel gheslacht verciere
 Een wetenschap die nu soeckt 't leven in lauriren,
 T'geen heeft de Const verdient van *Deodaet Del Mont*
 Waerin men al de kracht van t'weede leven vondt.
 T'scheen 't puyck der wijsheyt was van *Pallas* hem gheschoncken
 En had van jonckx af-aen uyt *Hijpocreen* ghedroncken,
 Om dat sijn Schilder-const gans op het leven treckt
 Die al de kracht; en deught van d'eel Natuer ontdeckt.
 Om dat oock sijn vernuft had sulcken hoch vermoghen
 In't kennen van t'ghestart en marber reghenboghcn,
 Den loop van Son en Maen in't op en onder gaen,
 Iae de Planeten die verdeylt in d'hemels staen.
 Wist door d'Astrology seer constich uyt te legghen
 En 't jaer van sijne doot oock waerlijck te voorsegghen,
 En soo hy had gheseyt ist oock alsoo gheschiet:
 De doot heeft hem vercracht, maer sijne Const noch niet.
 Die blijft ontsterffelijck en sal al langher leven
 Midts dat sijn weerde Const staet op 't trompet geschreven,
 Van d'alghemeyne Faem, die onvergancklijck is
 En hout altijd de Const in haer ghedachtenis.

Anders.

Celsa stupet Montis quicumque cacumina cernit
 Dum nullis meritis astra ferire videt.
 Ast ne mireris dum nostra Poemata voluis
 Dumque Deodati culmina celsa notas.
 Fama hunc euexit licet iniuida, Montis acumen
 Est, habeat dignus, quod videatur, ait.
 Hiccine mons tantum conclamat Pallas Olympha?
 Altius extollas, sit Pharus alta micans.
 Intonuit tandem Regis vox summa Philippi:
 Sit par cum reliquis Nobilitate viris.
 Talia quis meruit? minimum num forte putatis
 Esse Pharum, montem, nobilibusque parem?
 Maxima sunt (fateor) meruit sed maxima cuius
 Nomen pingendi nobilitavit opus.
 Diras sed (heu) morsu parca mors stamina mordens
 Illi tam celsum non sinit esse locum.
 Bis sex cum medio vitæ vix lustra tenebat,
 Quin (vt prædixit) mors subeunda foret.
 Vt dictum, est actum: subiit nam fata suprema
 Pictor & Astrologus nobilitate vigens.
 Sijdera qui novit, nomen protendat ad jlla,
 Atque Deodatus sit datus ipse Deo.

PEETER VANDE PLAS

Schilder van Hollandt.

Hij verdient in de Schilder-const een loffelijcke Eer / en af ghescheyden te wesen van alle Const-hatende Veriswers die in veele deelen van Pictura andere obertref / ende te boven gaet / waerom de reden bereyft om hier te ghedencken de treffelijcke ordonnantien die Peeter vande Plas heeft in zynen tijdt voorts ghebrocht met het Pinceel van zyn verstant / tot verwonderinghe van alle Lief-hebbers / midts daer in te speuren is dat den Nature hem mildelijck heeft beionst met de gaven van de uytterste volmaecktheit die in't leven can ghesien worden ghelijck tot Brussel en meer andere uytlandsche steden te vinden zijn / soo dat zyn wercken ghetuyghen dat hy sonder beroeminghe niemant in ons eentw in grooter volmaecktheit naer reden proportie ende eyfel van eenighe Schilder-const en heeft moeten wijcken / den welcken binnen Brussel ghestorven is.

IACOB BLANCHAR.

Oock isser ghetweest binnen Parijs ober eenighe jaren eenen uytnemenden gheest hy naeme Iacob Blanchar seer uytstekende frap in het handelen der Pinceelen soo in Figueren als Landt-schappen / waerdoor hy in het Frans Hof onder den Edeldom in groot aensien was om de lofficheydt / liefelijcken aert / ende nette ghesteltenisse die hy tot wel behaeghen van een jeders ooghe inde Edel Schilder-const wist uyt te wercken. Sijnen sterf-dach ende plaets van overlijden is my onbekent.

S 2

DAVID

DAVID TENIERS DEN OUDEN.

Schilder van Antwerpen, gheboren Anno 1582.

Ende ghestorven Anno 1649.

Desen David Teniers is Discipel ghetweest vanden Edelen ende Confririjcken Petrus Paulus Rubbens, ende daer naer in Italien komende heeft thien jaren ghewoont by Adam van Franckfort ghenoomt Elshamer, by was een treffelijck Schilder in't groot ende in't kleyn op de manier ende met soo grooten aert als den boosdz. Elshamer zijn t'weede Meester / seer aenghenaem ende plaesant / ghelijck ober al en sonderlingh by de Const-beminders ende groote Heeren des Landts te sien zijn / d'welck soo seer niet te verwonderen als te prijfen en is. Nademael hem een groot voordeel is ghetweest als zijn natuer ende lust het gheluck hebben ghenoten van te hebben sulcken vermaerden ende befaemde Meesters als boosdz. is / die zijn handt-leyders ende wegh-wijfers waren om de volcomentheyt van Pictura te onderwinden / om wyt te werken zijn aenlockende voor-beelden / zijnde verghefeschapt met goet / vast seker ende verstandich onderwijs / welck onderwijs ende vermistighe leeringhen hy oock heeft achterghelaten aen David Teniers zijnen Sone oock een kloeck ende uptnemende Schilder daer in't tweede deel noch naerder af wort ghetraceert. Sulckx datmen wel mach segghen aldus.

Die stets daer stappen heen' naer Room en ander landen

Om daer tot spor der Const te wetten hun verstanden

Te raecken op den trap van d'Eel *Picturas* throon

En soecken inde Const eeuwich een Eeren kroon.

Ist dat u op den wegh den lust ontvalt in't reysen

Wilt vrijlijck wederom te rugh naer Neerlandt deysen

Daer vintmen soo veel kracht in d'Eel Const van *Teniers*

Als daer ghevonden wort by al de Room Scholiers.

Elck een vindt hier sijn les der Const verholentheden

Die ons diep-geestich wijft den reghel vande reden,

Elshamers vaste handt en *Rubbens* los pinceel

Die vintmen overal in eenich taefereel.

Gheschildert van *Teniers*, soo groot ghelijck het leven

Seer wel gheordonneert, ghestelt en net verdreven

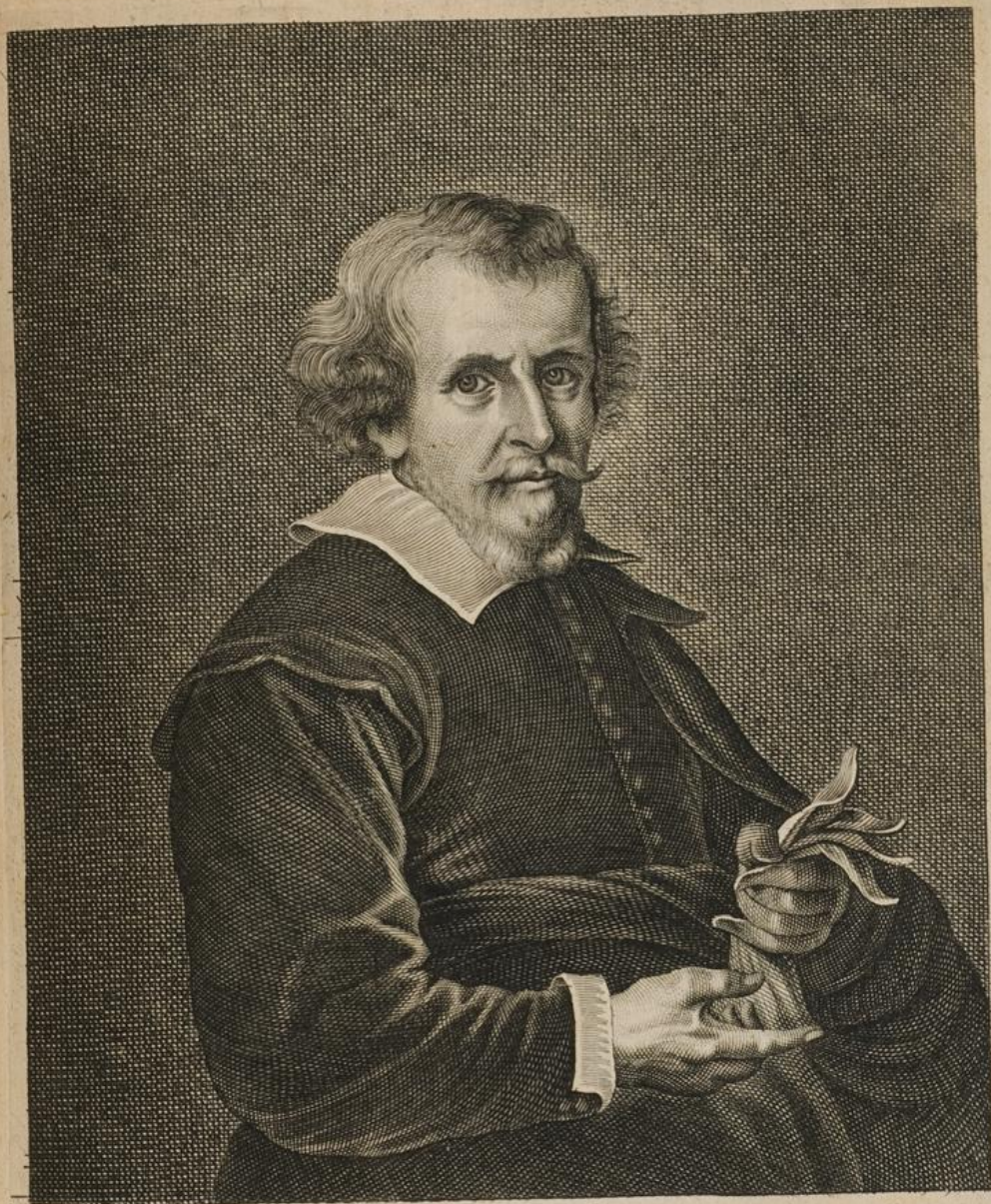
Soo dat sijn eel Pinceel van Const noot is ontmaeght

Door al het gen' *Pictur'* in haeren boesem draeght.

En

DAVID

David Teniers d.
derer Maester was
in 1649

DAVID TENIERS SENIOR.

Nasquit a Anvers lan 1582. ou ayant appris l'art de peinture sous P. Rubens, et Adam Elsh etc. devint Majstre tres excelent et renommé en toutes sortes de grandes, et petites figures, et paysages, et mourut lan 1649.

P. V. Mol pinxit

P. V. Leyfbetten sculp

En in haer Cabinet verborghen wort gevonden
 Dat wort door sijn Pinceel voor jeders oogh ontbonden:
 Daer sietmen al het gen' Natuer ons geven can
 Daer sietmen wat *Teniers* was voor een geestich man.
 Soo dat sijn wetenschap vry haren roem mocht dragen
 Want niet en can in't oogh der menschen soo behagen
 Als t'gen' door het Pinceel wort constich voor ghestelt
 Waer in het leven van den mensch wort uyt-ghebelt.

DAVID DE HAEN

Schilder van Rotterdam.

WEl wilt de Faem noch lanck
 Mijn jnnighe ghepeynsen
 Door haer trompets gheclanck
 PICTURAS Const doen veynsen.
 Om door dit rijm ghedicht
 Te brenghen voor den dach
 Tot voetsel van t'ghesicht
 Al t'gen' de Const vermach.
 Schoon dat de Faem al raest
 Met noyt vermoeyde tonghen
 En t'Schilders lof uyt blaest
 Ghelijck veel Rijmers songhen.
 Die nimmermeer en sal
 Verslijten oft vergaen,
 Men hoort noch boven al
 Het kraeyen vanden HAEN.

Die uyt het Hollants-landt
 Naer Roomen was ghevloghen
 Alwaer sijn groot verstant
 Wert jevrich op-ghetoghen.
 Door al de wonder kracht
 Die hy met d'eel Pinceel
 Naer Const ten voorschijn bracht
 Op doeck en plat panneel.
 Waer voor NATVRA wijckt
 En staet ghelijck verslaghen
 Die t'leven soo ghelijckt
 Tot jeders wel behaeghen.
 Dat wie sijn const beooght
 Moet lijden dat sy is
 Daer t'leven schier voor booght
 Door haer ghesteltenis.

V I N C E N T M A L O .

Pictura sou met reden haer moghen beelaghen ende seer grootelijckx jeloursz
zijn dat de Faem hier niet en vermelden ende den lof uyt en riep van dien
grooten Meester Vincent Malò seer frap ende uyt-nemende in't groot en cleyn
en sonderlinghe in het naecht dat zijn Const vooz gheen Meesters in dese Scuw
en hoeft te wijcken soo aenghenaem / en crachtich is alles daerin uyt gewerckt.
Hy heeft eenighen tijdt tot Genoa ghelwoont by Cornelis de Wael ende by hem
gheschildert / sulckx dat zijn Const niet te verbeteren en is en wel staen mach
op het toneel van Picturas uyterste wetenschap / uyt dien geen Const daer in en
ontbrecht maer gang op't leven treckt.

F R A N C I S C U S P E R R E E R .

MEde was Franciscus Perreer een konstich Schilder die ghebozen is tot
Parijs alwaer hy Gheetst heeft hondert al oude statuen oft antiequen
die seer frap ende aenghenaem om sien zijn / daer alle de deelen ende verholent-
heden van het leven ende natuer seer constich in uyt ghewerckt staen. Hy is
tot Parijs ghestorven / maer in wat jaer oft van wat ouderdom is my on-
bekent.

I A N V A N H O E C K

Schilder van Antwerpen, ghestorven Anno 1650.

Op dat de eerlijcke Stadt Antwerpen in onse Edel Schilder-const mach
behouden een dobbel verciernighe dooz de menichvuldighe geesten / die sy
voortbrenght / als schijnende te wesen de vruchtbaerste Doester van alle we-
tenschappen / soo dient hier in't licht ghebrocht den gheestrijcken Ian van Hoeck
die niet minder als Petrus Paulus Rubbens sijnen Meester / by Keysers Co-
ninghen en Princen om zijn diepe wetenschap in aensien en ghelwardeert is
gheweest / den welcken in zynen tydt meer Crediet hadde binnen Roomen by den
Paus ende Cardinalen als alle de andere Schilders ende constighe verstande die
daer woonden. Want ghelijck de Schilder-const soo eel is / dat sy veel meer als
eenighe andere julweelen woordt in weerden ghehouden / ende by Keysers en
Coninghen vooz het hoochste ciract des Rijckdoms is gheoordeelt ende op den
oppersten trap ghestelt gheweest: tanquam ars super omnia excellens, ghelijck een
Const die boven alle Constien uyt steckt: jae die de selve met woorden niet en
kosten pyisen / die hebbense met verwonderinghe aensien. Soo ist oock ghebeurt
met desen van Hoeck dat hy by de Cardinalen tot Roomen in sulcken reputatie
was om sijn uytnemende verstandt / dat sy egeen seldsaeme julweel-
stukken van
Pictura

Pictura

Pictura in hun secreete Cabinetten verborghen en hielten / oft lieten de selve aen van
Hoeck besien ende van hem copieren / schoon dat niemandt anders inde werelde
het vermoghen en hadde om sulck-danighe Caritepten te moghen aenschoutwen/
als allecnelijck dienende tot hun eyghen ghesicht.

*Artificum quæ facta manu, si rara, Monarchæ
Illa solent valuis clausa tenere suis:
Sed licet ocludant, nulli sint peruia luci,
Attamen aspiciens, dulcis amicus erit.*

Oste wel:

Niet worter by den Mensch soo lief oft weert gheacht
Om sijn seldsaeme Const, en diep verholen cracht
Oft 't wordt aen eenen vrintd noch somtijdts uyt-ghereyckt
Ghelijck aen *Ian van Hoeck* hier voor ghenoeghsaem blijckt.

Het licht van sijn wetenschap heeft in Italien ende Duytts-landt sulcken huy-
ster ende schijnfel ghegheben dat sy al menich oogh der niculustighe Const-bemin-
ders verlicht tot boetsel vande jonghe Schilder-jeght tot verwonderingh van
veele gheleerde Mannen / ende tot vryghyt der Edele Heeren. Het Paleys van
den Keyser ende meer andere edel huysen van Keurboysten in Duytts-landt gheben
op den dach van heden ghenoeghsaem ghetuyghenis van sijn wercken / daer de
selve mede verciert sijn. Hy is met sijne Keyserlijke Hoocheydt den Arts Her-
togh Leopoldus in Pederlandt ghecomen / daer hy Domestiq ende Schilder
van het Princelijck Hof langhe jaeren is gheweest / door de vaste handelingh/
cloecke manier / ende vloeyende Odomnantien die hy ghehadt heeft / als ober al aen
sijn weert-befaemde Schilderijen ghenoech te speuren is.

Soo wie ontluyccken doet sijn tintel bruyne ooghen
En laetse spelen op den weerschijn van Natuer
Die ons *van Hoeckx* pinceel soo gheestich can vertooghen
In de ghesteltenis oft wesen van *Pictuer*,
Moet lijdten dat sijn Const door vast ghestelde trecken
(Vol levens nutticheydt, vol sins beteekenis)
In schijn van 't leven schijnt het leven te ontdekken
Door al den levens Aert die in sijn Conste is.
Wie isser doch verrijckt met wijsheydt oft met reden
Die niet op 't eerlijck fray van sijn *Pictuer* en vlampt

Mids

Mids sy van
Oft van
Den roem va
Die m'bre
Donsterlijck
Die sijn Pir

Weslin Brun, t
Leopold Frederic
verborgh. Hebt
Prins ent
vrijghen inde Se

Jan Hofman
Die costen
Hestelen de
Landtschap
vonder cloel
door Natur
Landtich
legghen de
gheestich uyt-
armen voe
Ruyterken
Grijghs-
mals en we
verf coleur
als oock van
De door des
hy seer wo
geenen ley
Daer by oock
het grauwn

Midts sy van *Zoilus* noyt worden can bestreden
 Oft van een Schilders oogh in eenich deel beschampt :
 Den roem van sijne Const en Hoorens weerde Maeren
 Die m'over al van hem siet melden door de Faem
 D'onsterlijckheyt van d'Eer ghenochsaem openbaeren
 Die sijn Pinceel verdient tot lof van sijnen Naem.

Augustin Brun, ende Hans Holsman fraep Schilders van Ceulen. Midts Augustijn Frederick Brentel ende Jacob vander Heyden vermaerde Schilders van Straesborgh. Hebben door hun groot verstant ende diepsinnighe wetenschap menighen Prins ende Hertogh beweeght door den liefelijcken Aert die sy tot hun wel-behagen inde Schilder-const uytwerckten/ sulckx datmen wel mach segghen:

Hans Holsman ende Brun, Brentel en vander Heyden Die costen menich Vorst door hunne Const verleyden En Hesselen daer by oft Crabbeken ghenoompt Op Landtschap en Figuer en sijn Ruinen roempt.

Die wonder cloeck en los gheschildert staen naer 't leven Waer door Natura schijnt (door cracht van Const) te beven.

Die 't Landtschap siet daer by van *Peeter Meulenaer* Sou segghen dat sijn Const oock in het leven waer

Soo geestich uyt-ghowerckt besonder in Batali Oft daermen voorraet haelt, provisi oft victali,

De Ruyterkens te peert d'Infanteri te voet Oft Grijghs-volckx pestery, 't staet altemael soo soet

Soo mals en wel ghestelt, soo meesterlijck ghemalen Uyt t'verf couleurich asch dat Faem daer op mach pralen

Als oock van *Raphael Coxi* Soon van *Michiel*, Die door des Vaders geest soo op de Const verviel.

Dat hy seer wonderlijck in Const heeft uyt-ghesteken Daer geenens levens aert in't minst en schijnt t'ontbreken.

Daer by oock *Spaniolet*, die wonder heeft gheschetst In't grauw met sijn pinceel en net op plaet gheetst.

Augu-
stijn
Brun.
Hans
Holsman
Frederic
Brentel.
Jacob
vander
Heyden.
Hesselic
van Ant-
sterdam.

Peeter
Meule-
naer van
Antwer-
pen.

Raphael
Coxi van
Mechelē

Ioseph
Ribera
alias
Spanio-
let.
En

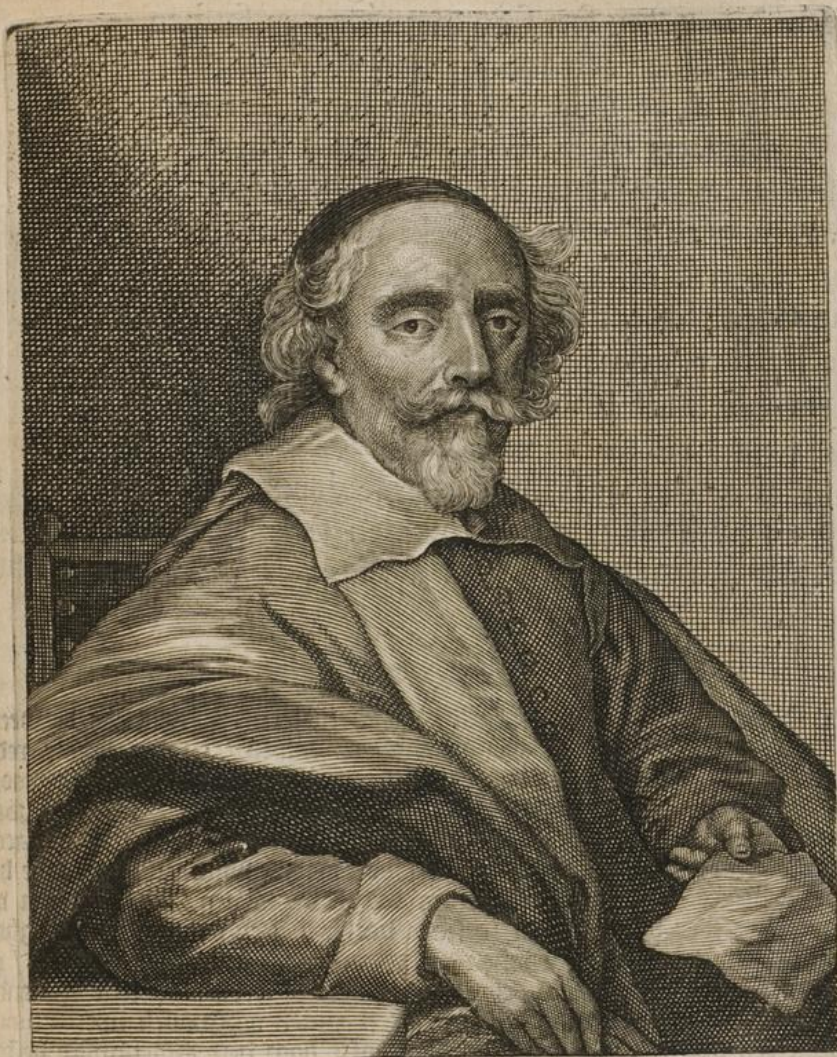
En *Gilis Peeters* in't Gheboompt en groen Landouwen
Seer eel in het verschiet, soo veer d'oogh can aenschouwen
En lantschaps achter-werck, het leven gans ghelijck
Soo dat sijn soet pinceel geen Landtschap-Schilders wijckt.

ADRIAEN NIEULANDT

Schilder van Antwerpen.

Die dickwils sich begeeft om buytens landt te reysen
Moet altijt onvermoijt gaen baden in ghepeysen
Midts dat in't reysen steekt veel swaer becommernis
Waer van *Voorsichticheyt* den besten Leydtsman is.
Want die sich buytens landt op t'sop van d'eer wilt brengen
Moet sijnen handel met ghetrouwe deughden mengen
En al het gen' hy doet moet eerst wel sijn bedacht
Ghelijck een kieckxken drinckt dat elcken teugh wat wacht.
Dit heeft bedencken in voor die *Pictuer* hanteren
Wanneer sy gaen een beldt naer t'leven ordonneren
Wanneer sy met de col' gaen swieren op panneel
Om eenich edel werck t'ontdecken door Pinceel.
Dat alles op sijn maet ghestelt sy naer de reden
Op dat de Conft door fout noyt worden mach bestreden
Soo in ghesteltenis als t'menghen van t'colour
Want sulcken fouten gaen met d'eelheys luyster deur.
Soo salmen met vermaeck daer in veel kloeckheyt vinden
Veel gaeven van verstant by d'eel *Picturas* vrinden
Soo sal de Confte zijn ghegrontvest op de eer
Die sonder weergae is en groyt noch meer en meer.
Dit heeft oock *Nieuwelant* al langen tijt gheweten
Eer hy noch op den trap der Conften was gheseten
Dat in *Picturs* Pinceel steekt groote wetentheyt
Die met verstant en sijn moet worden overleyt.

Moet

ADRIAN VAN NIEULANT

Tres hon peintre en petites figures, et païssages, il a fait beaucoup des histoires du vieux testament, il est nait d'Anvers son commencement a esté a Amstredam, chez Pierre Isaac, et aupres Francois Badens, 1607. et maintenant se tient a Amstredam, age de 39 ans. Cor. Jussens pinxit. C. Waumans sculpsit. L. Meussens excudit.

Moet worden wel bedacht om niet uyt t'loot te wijcken
Van een ghefteltenis die t'leven doet ghelijcken.

T'gen' *Nieuwelant* seer fray met reden en fatsoen
Vyt eenen lossen aert soo geestich wist te doen.

Dat hy door al de Const van zijn Pinceele treken
Geen Constenaers en heeft in dese eeuw gheweken,
Besonder in het kleyn dat grooten welstant heeft
Waer in geen Const ontbreckt maer schijnt dat alles leeft.

Soo in historien als groen gheloofde boomen
Is sijne Const bekent tot binnen Stadt van Roomen
Die hy met jever heeft, gheleert tot Amsteldam
Alwaer hy inde school der Edel Schilders quam.
Om soo het fundament van del' vry Const te leeren
En altijd met vermaeck haer weerde deught te eeren
Soo als hy heeft ghedaen met een seer kloeck verstandt
Tot dat sijn ziel vertrock naer t'hemels *Nieuwe-Landt*.

Aenmerckinge.

DE wijze der Grieken segghen datter niet en is dat tegen de wederin-
ghe van *Pictura* can op ghehanghen worden / en niet sonder reden ter
wijlen datter niet nutter / plaisanter / en eerlijcker by den Edelman booz oeffe-
ninghe en can ghebonden worden als de booz verhaelde teeken oft *Schilder*-
const. Want sy is de oprechte moeder van alle vertieringhe / de oorsaccke is /
dat alle Constighe wercken booz haer de uperste volmaecktheit ende hoochste
schoonheyt komen te ghenieten / om dit te beproeben / soo moet een verstan-
dich Gozdeelder bekennen en toestaen datter niet en can ghehoutwt / ghesmeedt
ghegoten / ghehoutwen / ghesteken / ghetimmert / gheweven / ghenapt / gheboz-
duert oft andersints ghewrocht worden oft de grootste nersticheyt ende beste
schoonheyt diemen daer in sien kan heeft zijnen oorspronck uyt *Pictura*. Heeft
jemant een kopere plaet die beschildert ofte booz den Plaetsnijder besteken is
met eenich konstich werck / ghewis sal de selve Const veel meer gheweerdeert
worden als de baleur van het koper / soo dat de materie daer alle konstighe
hantwercken van worden ghemaect / van soo grooten aensien niet en is als
wel de Const diemen daer in sien can. Weet is te noteren het leven van
Albert Durer uytnemenden *Schilder* / *Plaetsnijder* / ende *Woutw* meester van
Rozenbozgh / den welken zijnde in't werck booz den Keyser Maximiliaen die
Grootvader was van den Keyser Carolus Quintus ende booz den selven teer-
kenende

PEI

De ijer ghe-
van Loon
was uytce-
gepreetibon/
grote achti
te sien sijn
gheest.

kenende jet groots op eenen muer ende soo hooch niet en kost reppen als zijn
 intentie tot de Const bereyfte / soo heeft den Keyser beuolen aen een van zijn
 Edelmannen die daer teghenwoordich was dat hy de schabel sou vasthouden
 daer Albert Durer ginck op staen / op dat hy niet en sou vallen / waerover den
 Edelman zijn excuus oft ontfchuldighing doende aenden Keyser als willende seg-
 ghen dat hy synen Edeldom sou vercleppen met te dienen enen Schilder inde
 manier om onder desselfs boeten te moeten knielen om de schabel te houden.
 Soo ist ghebeurt dat den Keyser (segghende dat hy meer estimeerde sulckenen
 Constnaer als een Edelman) aen Alberto Durer vooz hem ende zijn naecome-
 lingen / gaf een wapen / om by hem ende alle Schilders gheuoert te worden
 te weten d'v silbere oft witte Schilden in een blauw velt. Welcke wapen by
 alle Schilders tot hen loffelijcke ghedachtenis ende Edel-teecken op den dach
 van heden gheuoert wordt / sulcke ende dierghelijcke andere weldaden (die de
 Schilders by de grootste Monarchen des werelts ghenoten hebben) sou kon-
 nen by h'enghen doch te lanck zijnde om te verhaelen sullen ons ghenoeghen
 met t'gene voorsz. is / in dit teghenwoordich deel tot inde volghende deelen daer
 den Leser seer fray ende ghedenckweerdighe verhalen sal vinden / ende om niet
 te vergeten de treffelijcke Const van Remigius van Rhene ghebozen tot Brussel
 die met grooten jever synen tijt waerghenomen heeft om te vatten al het gene
 de grootste kracht van *Pictura* can uptwercken / sulck dat hy een uptnemende
 Schilder is gheweest in fray ordonnantien blijckende aen syn stucken die van
 hem gheschildert zijn vooz den Grabe van Wolfegh in Duytflant / waerby
 hy in't jaer 1600. gheuoont heeft ende vooz den selven seer veel seldsame ordon-
 nantien vol diepe wetenschap ende Consten / ghedaen heeft / als oock vooz meer
 andere Hoochdijctiche Heeren / waer van oock in Nederlandt eenighe te sien
 zijn / hy is eyndelijck in Duytflant ghestorven naer dat het Casteel banden voorsz.
 Grabe van Wolfegh (by naeme Henricus) met alle de Const door de Swetsche
 gans verbrandt ende gheruineert was.

Remi-
 gius van
 Rhene
 van
 Brussel.

PEETER VAN LOON.

Oock isser gheweest in onse Eetw eenen seer upstekenden geest by naeme
 Peeter van Loon die een ander handelinghe hadde als de vooz verhaelde /
 want hy was upter maten cloeck ende vernuftich in ordonneren ende te Schil-
 deren Perspectiven / Architecten ende sulckdanighe loffelijcke werken die seer net
 sijn en in groote achttinghe ghehouden worden om de supberheydt ende aerdicheydt
 die daer in te sien sijn. Hy is ghestorven tot Antwerpen daer hy oock ghebozen
 is gheweest.

FRAN-

FRANCHOIS PADOANINO

Italiaenschen Schilder van Padoa.

NU de reden my gaet leyden
 Teghen stroom van mijn gedacht
 Om de waerde te verbreyden
 Vande Italiaensche kracht.
 Buyten spor der Neerlants gheesten
 Als hier voor meest is ghehoont
 Midts PICTVR in die ghewesten
 Noch al treffelijcker woont.
 Soo dient hier met jnck beschreven
 D'eel werck van PADOANIEN
 Daer Natuer en t'weede leven
 Door de Const in zijn te sien.
 Hooch verheven soet ghedommelt
 Wel verdreven, en ghestelt
 Vast gheteekent sacht gheschommelt
 Niet ghebreckter in zijn beldt.

Sonderlijck in groote stucken
 T'sy History oft Pourtret
 Wist hy t'leven uyt te drucken
 Wat hy ded' t'staet even net.
 Leeft dan naer dit tijd'lijck leven
 In het eeuwich hemel-rijck
 Die u had des' Const ghegeven
 Om te leven eeuwich-lijck
 By de menschen die beminnen
 D'edel Const van u PICTVER
 Daer den gheeft van uwe sinnen
 Noch in spelt als in Natuer.
 Daer den gheeft van u ghedachten
 Sal in sweven langhen tijt
 Daermen fiet de Faem naer trachten
 Om te segghen wie ghy zijt.

LUCAS

Natij de P.
 tiana, van
 el de ja
 amore a

LUCAS ENDE PEETER FRANCHOIS

Schilders van Mechelen.

DE Philosophen leeren ons dat de wetenschap (al is dat sy / van beschepte conditien ende naturen is) maer en can wesen eenderlep / dat is soo wanneer zenant het een gheleert heeft terstont het ander sal begripen. Alsoo leert ons de vyf Schilder const den aert van groote en kleyn dinghen te verstaen / de Teecken-const leert *Pictura* ende *Pictura* de Teecken-const / die de wetenschap heeft van behouwen moet noorsaeckelijck verstaen op zyn maet ende naer den reghel te teekenen: upt reden dat d'een upt het ander is spruytende. De ghenees Const oft medecijne die in haer selven maer een Const en schijnt te wesen handelt nochtans beyde van ghesontheyt en sieckte van maticheyt en overdaet / van ghetempertheyt ende onghetempertheyt / ghelijck oock *Pictura* soo vande verbeplinghe der verben als vande Teecken-const is handelende met dese Const / is oock ten hoochsten begaest ghetweest Lucas Franchois ghebozen tot Mechelen in't jaer 1574. op den 25. Januarij / die van jonck af aen zyn verstant soo vlijtich ende met groote neerslicheyt heeft gheoeffent om de verholen wetenschap ende kracht der Schilder-const te ondersoeken / dat de Faem my oock heeft aenghelockt zynen onsterffelijcken Naem gheruchtbaer te maecken / Spanien en Franckrijck (daer hy sesse jaren dese edele Const gheoeffent heeft) gheben ghetuygenis ghenoch wat lof zyn Pinceel ende diepsinnich verstant verdient heeft / welke Koninckrijcken / Nederlant ende meer andere plaetsen met zyn prijsbaere ende Constrijcke Schilderijen genoch verciert sijn tot verwonderinghe van alle Lief hebbers. Sijn studie brocht groote volmaecktheyt / nerslicheyt / supberheyt ende levende ghesteltemis vooz in't groot als in het kleyn was seer uptnemende in ordonneren van contersepten ghelijck inde voozghemelde plaetsen en sonderlijck binnen Mechelen / soo in Kercken gulde Kamers ende andere Hupsen ghenoch te sien zyn / by wie dat hy heeft gheleert en is my niet seker bekent / hy is ghestorven binnen Mechelen den 16. September in't jaer 1643. achterlaetende twee Sonen den eenen by naeme Peeter ende den anderen Lucas Franchois, desen Peeter is ghebozen tot Mechelen in't jaer 1606. den 20. October ende ghestorven den 11. Augusti 1654. gheleert hebbende de vooz. Schilder-const by zynen vooznoemden Vader / ende daer naer by Gerart Segers binnen Antwerpen. Sijnen geest was uptsekkende in het kleyn te schilderen / Tantschap te stofferen en andere seer aenghename ordonnantien tot groote volderinghe ende contentement van alle Const-beminders / upt te wercken / oock seer frap in contersepten / daer veel Edel ende Hooch-vermoghende Personagien van konnen ghetuyghen die hy naer het leven heeft ghecontersept met sulcken kloechtheyt nette en supber manier dat dooz de kracht zijnder Pinceelen daer in het leven maer en ontbreckt. Hy heeft vooz Sijne Hoochheyt den Arts Hertogh Leopoldus oock gheschildert en vooz andere Edele
France

Lucas Franchois
Pinceel

PIERRE FRANCHOYS.

Il estoit fort bon peintre natif de Malines, et mourut le 11. d'Aoust l'an 1654.

Lucas Franchoys pinxit

C. Waumans sculp.

France Heeren binnen Parijs daer hy oock eenighen tijdt sijn woonplaets heeft ghehouden / de wetenschap die hy hadde van wonder te Copieren ende crachtigh te Teekenen wordt daghelijckx bande alghemeyne Faem by de Lief-hebbers inde memozie ghebracht ende ten uystersten verheven / hy en is noyt ghehouwt gheweest / en spelde hy naer op alle instrumenten plaifant ende vermaeckelijck in't gheselschap / soo dat de verscheydenheyt der Consten (als Musica ende Pictura, die hy naer alle Consten te boven gaen) in hem te binden waeren / ende werden met een wonder volmaecktheyt uyt-gheverckt / waerom dat ick wel segghen mach :

De waerheydt moet van 't werck sijn eyghen vonnis uyten
 De proef moet oock de daet van jemants werck besluyten,
 Soo als hier Vaer en Soon bethoonen met pinceel
 In hun loflijcke Const op doeck oft plat panneel.
 De handelingh van Vaer en wilt den Soon niet wijcken
 Den Soon doet sijne Const, oock met den Vaer ghelijcken,
 In Ordonnantien soo wel als in't Pourtret
 Al watmen van hun siet het staet al even net.

PEETER SOUTEMANS

Schilder van Haerlem.

TEN is niet te verwonderen dat uyt den Const-rijcken Winckel oft Schilder-school van Petrus Paulus Rubbens sijn boozts comen soo veel constighe Meesters / die als jeberighe Leerlinghen soo cloecken ende verstandighe bozsten van de uysterste volmaecktheyt hebben ghesoghen als waeren de lessen ende gheestighe onderwijfinghen van dien Edelen ende weert besaemden Petrus Rubbens, daer onder menichte van meer andere desen Peeter Soutemans eenen Discipel van is gheweest / waer by hy soo heeft aengenomen ende sijnen lust verboozdert datter geen secrete verholentheden in Pictura te binden sijn (comende naest by het leben) oft de selve comen in sijn helden ghebonden worden / was seer fraep in't Contersepten ende excellent goet Meester in groote Ordonnantien / sulckx dat hy langhe jaeren is Schilder gheweest vanden Coninck van Polen / wiens Hof ende meer andere Coninckrijcken met sijn erbaren Schilderij verciert sijn. Hy is ghestorven tot Haerlem.

PEETER

P
 W
 At
 Ons Room
 Dar thoor
 Sin welf-sels
 Gesproncke
 Met bogh
 Waer in r
 In veel als
 De sterren
 Het luyve
 Orvel en p
 Sin weert be
 In jemande
 Waer in ni
 Tot de He
 Tolaveysel v
 De deuren er
 Men siet
 Al oftme
 T
 DE Con
 En al e
 In sijn Con
 En op sijn r
 Als ick hier
 Want 't sch

P E E T E R N E E F S

Schilder van Antwerpen.

VV At Pauselijck portael, perspect oft galderijen
Wat Tempels, Kercken oft verheven metselrijen

Ons Room aenwijzen wilt van Net Architectuer

Dat thoont de *Neeff* ons hier in sijne Eel *Pictur*.

Sijn welf-sels in't vercoort, balusters en grottissen

Uyt sproncksels net verdeelt, pileeren en cornissen,

Met boghen fray om sien seer net in het verschieft

Waer in men 't minste geen vergaderingh en siet.

Soo veel als 't leven can in eenich deel ons gheven

Dat sietmen van de *Neeff* door sijn pinceel ghedreven:

Het suyver basiment, en netten Capiteel

Ovael en parckiment, thoont *Neeff* met sijn pinceel;

Sijn weert befaemde Const is vrempt om aen te mercken

Soo jemandt maer en siet naer 't leven al sijn Kercken

Waer in niet eene Choor oft Ommegangh verschijnt

Tot de Hooch-saelen toe, staen in sijn Const verclijnt.

'T playeyssel van beneën, het welf-sel, en pilaeren

De deuren en portaels, jae tot de sy Altaeren

Men siet in sijn Schildry soo 't leven uyt-ghebelt

Al oftmen in persoon waer inde Kerck ghestelt.

T H E O D O R B A B U E R

Van Hollandt.

DE Const van *Theodor* die thoont de Schilder-jeught

En al die Const bemint, hier een gheleerde vreught

In sijn Const-Tafereel seer wel gheordonneerr

En op sijn maet ghestelt, die meerder lof begeert

Als ick hier schrijven can, om dat daer niet ontbrecke

VWant 't schijnt in sijn Schildry het eyghen leven steckt.

I A N B O T H

Schilder van Vytrecht.

MEt wat een lauwer loof, oft groen olijve spruyten
 Dient nu het geestich Breyn van onsen *Both* ghehult,
 Met wat Poësj pen wil ick sijn roem besluyten ;
 Die soo den lof en d'eer van sijne Const vervult.
 T'herdencken gans beroert al mijne vry ghepeynsen
 Soo ick mijn ooghen slaen op sijn verheven werck
 En mijnen lust ontwaect jae doet gheheel ontveynsen
 Midts ick daer in niet als Naturas cracht bemerck,
 Waer uyt te speuren is het leven van ons leven,
 Waer op ons leven steunt, en t'levens hope baert
 Dat is het soet ghewas t'gen' daegh'lijckx wordt ghegheven
 Door Godes zeghen uyt de groen en vruchtbaer aert.
 Dit wist *Both* met t'pinceel soo wonder af te maelen
 Dat al sijn maelery door haere geesticheyt
 Den mensch (die Const bemindt) met jever can bestraelen
 En menichmael het hert tot haere deught verleyt :
 De dreven des warandts veer uyt t'ghesicht ghelegghen,
 Het blader-rijck gheboompt, valley, en hoogh gheberght,
 Het straelen vande Son langhs onbevolckte wegghen
 En noch meer lieflijckheydt t'gen' jeders gheesten terght
 Dit alles saem ghevoeght door cracht van *Boths* Pinceelen
 Wel op sijn maet ghestelt en fraey gheordonneert
 Op eenen effen doeck oft sijn gheschaeft panneelen
 Wijst aen het uysterste dat ons *Pictura* leert.
 T'waer herseloos ghebroet vol haetighe ghebreken
 Dat sonder oordeel is van *Midas* overschot
 Soo wie uyt bot verstant de Const wou teghen spreken
 Die ons ten thoone stelt den gheest van *Ian de Both*.

Een

Bon pe
 les de
 max
 de Will

JEAN BOTH

*Bon painctre en paisſages bien ordōnées, a la veue bien douces,
 les devants fortset bien coulerées garnies des figures, et ani-
 maux bien entendūes, se tient miantenant a Vtrecht ville de ſa naiſſance.*

Abr. Willars pinxit.

C. Waumans ſculpsit.

J. Meſſens excudit.

ve ſpruyzen
 nſen Both ghe
 ren ;
 vervult.
 peynſen
 en werck
 ontveynſen
 bemerk,
 ven,
 ppe baert
 ordt gheghen
 tbaer aert.
 e maelen

t can beſtrae
 verleyt :
 gheleghen,
 oogh ghebe
 weghen
 gheelken re
 Boths Pin
 rdonneert
 neelen
 art.
 ebreken
 hot
 ghen ſpreken
 Jan de Both

Een Const die niet en soeckt van jemandt eenich voordeel
 Om die te prijsen oft te blamen teghen reën,
 Maer midts de ooghen sijn voorloopers van het oordeel
 Soo dunckt my dat dees Const noyt worden can vertreën :
 Schoon dat mijn pen te vroeck laet haeren beck besnoeren
 Om meerder (naer verdienst) den weert befaemden lof
 Van *Both*, om sijn vernuft hier claerder uyt te voeren
 Ter wyl my overschiet noch veel bequaeme stof,
 Waer-in gheleghen is t'wit, om van hem te roemen
 Daer ons de daet hier gheeft ghetuyghenisse van
 Sulckx datmen hem hier mach wel een groot Meester noemen
 Midts t'self' ons daeghelijckx sijn werck bethoonen can.

P E T R U S T E S T A

Van Roomen.

Als het oudt vermaert Roomen langhen tijdt berooft had gheweest van
 Schilder-const / midts den jever der Schilders dooz Martis wapen-roem
 gang verdoort en van lust ontbloot was. Soo is eben wel daer naer dooz ver-
 schepde Cloecke verstanden en Roomsche Geesten het selve wederom in fleur ende
 welstant ghebrocht / als van Peeter Cavallini Giotto, ende meer Andere / ghelijck
 Petrus Testa haeren roem dooz sijn nptnemende Const oock vermeerdert ende aen
 doen groepen heeft / die seer frap is gheweest in ordonnantien naer t'leven / ende
 met cloeckien Aert uyt te beelden / ghelijck ober al in Italien en hier te Landt oock
 veel te sien sijn / besonder aen sijn Pinten die hy selfs met sulcken wonder ghee-
 stichepdt Gheest heeft / dat sy vooz seer selsaem ende onghemeyn by de Lief-
 hebbers worden ghehouden. Ick laet den Leser oordeelen hoe veel te meer sijn
 Schilderij in weerden wordt ghehouden daer de Faem in Nederlandt noch al lanck
 af sal ghedencken / aengesien dat uyt geetste Pinten en andere Drucken (die
 maer als schadulwen van Piatura en sijn) by eenen Const-kender ooghschijnelijck
 ran ghoordeelt worden / met wat diepsinnighe wetenschap den principalen Mees-
 ter moet begaest sijn / ghelijck den voorsz. Testa altydt is gheweest / hy is tot
 Roomen oberleden / doch in wat jaer is my onbekent.

CHRIST

CHRIST

De schilder dooz de
 schilderij onderlij
 van Lassen. die (en
 sijn) en andere
 sijn) (en as
 sijn) (en met
 sijn) mellen en
 sijn) over l
 sijn) en ban
 sijn) men geenen
 sijn) met danken da
 sijn) wel ander lot
 sijn) (en loncken et
 sijn) (en beyden vr
 sijn) (en speelle voor
 sijn) (en ballen,
 sijn) (en sijnghen d
 sijn) (en het is ee
 sijn) (en brollen,
 sijn) (en reghel so
 sijn) (en stuypen,
 sijn) (en al inde w
 sijn) (en sijnseuren,
 sijn) (en wat prater
 sijn) (en pruylen
 sijn) (en naar den
 sijn) (en van vrijen da
 sijn) (en te winnen
 sijn) (en laghen c
 sijn) (en vande bed' en
 sijn) (en wat wand len
 sijn) (en Van het rijke C

CHRISTOFFEL IACOB VANDER LAENEN

Conversatie - Schilder van Antwerpen.

De handelinghen der Schilders sijn beelderley en byzempt / als wanneer den Schilder dooz den Natuer daer toe ghetrocken wordt / ende niet dooz een bedwonghen onderwijsinghe de selve heeft gheleert. Dit blijkt in Christoffel vander Laenen, die seer verballen is gheweest op de Conversatien van byjagien / balletten / en andere ghenuchelijcke tijdt-verdrijven van malle Jonckers ende Jousvrouwen seer aerlich uyt te velden die seer aenghenaem en lieffelijck gheschildert staen / en meestendeel niet anders en heeft gheschildert als de ghene :

Die met mallen en met rallen
Brenghen over hunnen tijdt
Ja balletten en bancketten
Daermen geen cost en mijdt.
Hier met dansen daer met schransen
En veel ander sotterny
Hier met loncken en met proncken
Tussen beyden vrijery
Siet de Speellie voor de Eellie
Toetsen bassen, en viool
Daer s'op singhen dansen springhen
t'Schijnt het is een dansers school
Schrossen brossen, schincken drincken
Sonder reghel sonder maet
Nijghen stuypen, droncken suypen
Soo't al inde wereltd gaet
Hier Monseuren, daer Monkeuren
Hier wat praten vande min
Hier wat pruylen daer wat muylen
Jeder naer den tijdt en sin.
Hier wat vrijen daer wat lijen
Om te winnen Joffers hert
Hier wat slaghen daer wat claghen
Vande liefd' en minne smert
Hier wat wand'len daer wat hand'len
Van het rijcke Coopmans goet

Hier wat spelen singhen quelen
Tot troost van een swaer ghemoet,
Hier wat clappen, daer eens tappen
Van het beste kermis vat
Hier wat doppen daer wat foppen
Tot datmen is vol en fat.
Van te smeren en te teren
Van te clincken op den pot
Van te kannen en te pannen
Van te maecken heel den fot.
Van te tuisen en te ruyfen
Schoon dat Godt den Heer mishaeget
Van te boeven en te troeven
Daermen naer geen geldt en vraegt.
Van te koken en te smoken
Van te swemmen in veel quaet
Van te slaepen en te gaepen
Van te leven boven staet :
Wist soo loslijck en soo hoslijck
Soo bifaert, soo cloeck en eel
Vander LAENEN uyt te maenen
Met sijn liefelijck pinceel,
Heel manierich, los en swierich
Daer Natuer maer in ontbreckt
Soet verdreven, t'schijnt dat t'leven
In sijn eel Schildrijen steckt.

DAVID

DAVID BECK

Schilder van Delft.

Soo veel vermach P I C T V R' door onghemeyne trecken
 Die sy met d'eel pinceel weet claerelyck t'ontdecken,
 Dat sy al menichmael een man'lijck hert beroert
 Wanneer sijn oogh maer eens op haere Const en loert,
 Wanneer de Aerdicheyt van wel ghestelde leden
 In wesen en ghedaent vol ghemanierte seden
 (Besonder in een vrouw) bethoont wordt op Schildry
 Daer dickwils neven staet het leven als Copy:
 Soo schijnt dat jemandt voelt Cupidos minne straelen
 Soo diep doet u t'ghesicht den lust in't herte daelen
 Ghelijck als D A V I D B E C K heeft met pinceel ghedaen
 Waer van den Roem noyt sal verslijten oft vergaen.
 Daer sietmen een Pourtret vol Meesterlijcke douwen
 'T geen wel een Keyfers oogh mach om sijn Const aenschouwen
 'T geen wel mach sijn ghesien door al den cloecken aert
 Die ons den gheeft van B E C K daer in veropenbaert,
 Een wesen heel volmaect, ghemarbert met twee bloosen
 Jae op-ghepronckt ghelijck ghefermilioende roosen,
 Daer op de borstjens naect soo menich crotlijen swiert
 En daer t'heel lichaem is op t'schoonsten op gheciert,
 Vol bagghen oft ghesteent en d'alderfijnste perels
 Ghelijck een V E N V S oft een Afgoddin des werels
 Daer t'leven maer ontbreckt soo gheestich weet t'pinceel
 Van B E C K, naturas cracht te brenghen op't tonneel.
 Dit wist CHRISTINA wel, de Coningin van Sweden
 Die soo wert in't ghemoet van DAVIDTS Const bestreden
 Dat sy hem in haer Hof heeft minnelijck versocht
 En hem tot groote eer en hooghen naem ghebrocht.
 Om dat sijn rijp verstant des' Const wist uyt te vueren
 Soo dat sijn weerde Faem sal eeuwichlijcken dueren
 En nimmermeer vergaen schoon t'lijf in d'aerde leyt
 Sijn werck verbonden blijft aen de onsterflijckheyt.

DAVID

NICO.

Portrait
Sweet
Mist

Portrait

DAVIT BECK

*Peintre, et Valet, de Chambre de la Serenissime Reyne de
Sweede, enuoié de Sa Ma: pour peindre les personnes
Illustres de la Chrestienté. natif de Delft en Hollande.*

David Beck pinxit

Ant. Cogret sculpsit

Ioan. Meyssens exc.

W

NICOLAES VANDER HORST

Schilder van Antwerpen.

WAs een seer excellent Schilder soo in Ordonnantien als Contersepten / die gheleert heeft by Rubbens, ende daer naer gherepft naer veel Coninckrijcken / Landen en Steden / daer sijn handelingh in groote weerde wordt ghehouden. Ende wederom keerende heeft hem langhen tijdt tot Brussel ghehouden / alwaer hy veel fraey ende nette Teeckeninghen ghemaect heeft soo van Tytels als andersints die in print uptgaen ende ghesneden zijn van Cornelis Galle den Ouden / als oock van meer andere. Hy is Hertsier gheweest vanden Arts-Verzoght Albertus ende d' Infante Isabella Clara Eugenia saligher ghebachtenis. Dooz wien hy veel seldsaeme ende cloecke Teeckeninghen ghemaect heeft / seer aerdich ende diepsinnich ghehandelt. Is ghestorven tot Brussel Anno 1646.

diepsinnich ghehandelt. Is ghestorven tot Brussel Anno 1646.

MATHIAS KAGER

Schilder van Ausbourgh.

DE Pinten die Jan ende Raphael Saedeler seer uptnemende Het ende Cloeck ghesneden hebben naer de vermaerde Teeckeningen Schildrijen ende Schetsen vanden gherechtbaeren ende Goemteerdighen Mathias Kager gheben meer ghetuyghen wat Meester ende edelen geest hy gheweest is als mijn pen hier can beschrijven waerin te sien is dat hy de uytterste volmaectheyt ende diepste wetenschap van Pictura in alle haer deelen heeft verstaen / soo in't groot als in't kleyn / soo in't ordonneren als kopieren / in't vercozten als andersints / waerom dat hy is gheweest Schilder vanden Hertoch van Beyeren die grooten lust ende behaghen was scheppende inde celheyt van zijn Pineeel / ende niet sonder reden upt dien hy alle de Landen ende plaetsen des werelts (besonder daer de Const in weerden ghehouden wordt) meest ghesten heeft met groote studie ende vermaeck / den welcken tot Ausbourgh ghestorven is.

De doot die schein jalours te wesen op sijn Const
 Waer door dat Kager wirdt van jeder een bejontt,
 Want had sy hem soo vroegh van t'leven niet berooft
 Misschien had sijne Const Naturas roem verdooft.

THEO.

THEODOR ROMBOUITS

Schilder van Antwerpen gheboren Anno 1597.

Ende ghestorven Anno 1637.

Gelijck voortijts de schoone Stadt van Florentien in Italien placht te wesen een Moeder der Constenaeren / soo is in Nederlant de Rijke Stadt van Antwerpen een oprechte boester bande voornaemste: (emmers ten deel) der meest vermaerste ende Const-oefenaers die in Pictura wonder ghedaenten van leven hebben aenghelwent / ghelijck desen uptnemenden Theodor Rombouts oock een van haer beste scholieren ende boesterlinghen is ghelweest / dooz zijn groot verstant ende neersfighe ondersoekinghe der Natueren / die hy in groote Figuren boven het leven wist te wercken / soo ende ghelijck aen veel van sijn stucken hier te Landt te sien zijn. Hy heeft Italien en meer ander Landen dooz reysst ende tot het eynde des levens de Const met grooten jeuur waergenomen / zijnde ghestorven binnen Antwerpen in het jaer ghelijck voorsept is.

HENRICK DE CLERCK.

Niet min en is begaest ghelweest met groote wetenschap der Schilder-const Henrick de Clerck Schilder van Brussel die gheleert heeft by Marten de Vos, ende was seer aerdich ende fraey soo in't groot als in't kleyn af te belden alle poëtery ende oock devotie ghelijck in veel en verscheyde Caesereelen van hem tot Brussel in verscheyde Kercken te sien is / die seer Ordonnanti-rijck ende met neersich opsicht gheinbenteert ende upt ghewerckt zijn. Hy is ghestorven tot Brussel.

ANTHONI SALART

Schilder van Brussel.

H is ghelweest seer oberbloedich in Ordonnantien / sulckx dat in het leven niet te vinden en was / oft hy kost het selve dooz zijn erbarentheyt met Pinceel dooz zijn treffelijcke Const uptwercken / die noch teghenwoordich in groote achttinghe / ende vooz seldsaem ghehouden wordt: want d'acklockende begeerlijckheyt des soeten ghelwings ende den sinceekenden lof (diemen dooz Const bercrijght met natuerelijcke liefde tot eenen onsterffelijcken naem) brochten hem dooz een vlijtighe oeffeninghe tot sulcken volmaecktheyt dat hy in zijn leven niemant in ordonneren / kolozeren / vaste stellinghen ende malscheyt des Pinceels en moest wijcken. Hy is tot Brussel ghestorven daer zijn Const in't leven is ghebleven ende sal noch langh inde memoerie des menschen onsterffelijck ende bekent blijven.

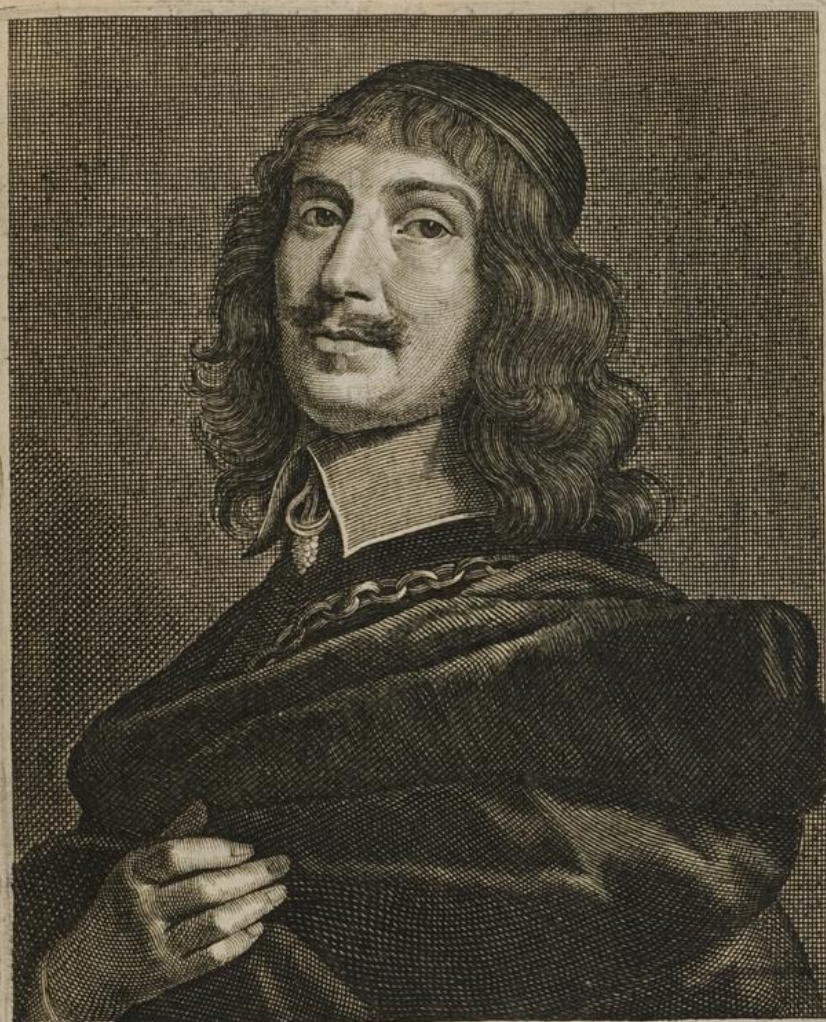
GEERAERD HONTHORST

Schilder van Vytrecht.

O Edel Enghels Hoff verciert met seldsaemheyt
 Van d'Edele Pinceel vol vrome gheesticheyt
 Door *Honthorst* afghemaelt, waerin hy naer het leven
 Aen Coninckx ooghen heeft seer groot vermaeck ghegeven.
 Want al sijn werck dat was seer aenghenaem en net
 Als hy den mensch alleen mocht schild'ren in't Portret:
 Waerin hy jeder een soo aerdich wist te vatten
 Dat niemant wie het fiet de weerde can gheschatten,
 Soo gheestich is sijn Const ghediept en uyt ghehooght
 Vleesachtich sterck en soet daer veele Const voor booght
 Soo als Italien en ander Coninck-rijcken
 Hem by *Appelles* gheeft om sijne Const ghelijcken.
 Daer hy heeft langhen tijt in't *Pausen* Hoff verkeert
 En in Italien de meeste Const gheleert.
 Italien de school van veele wetenschappen
 Heft menich fray verstant op d'Eel *Picturas* trappen:
 Ick segh Italien, midts sy ons can doen sien
 Een wonder vrempt Natuer, van Rotsen en Ruien.
 Haer Berghen die schier niet, als vier en vlam en spouwen
 Soo menich schoon Paleys, en kostelijke bouwen,
 Die trecken menich geest en uytghekeurt verstandt
 (Om al t'seldsaeme werck) naer haer vruchtbarich landt
 Naer *Roomen*, die de school is van veel vrije Consten
 Want die *Room* noyt en sach, kreegh noot *Picturas* jonsten.
 De groote stadt van *Room*, omringht van t'Tybers vocht
 Die heeft al menich geest tot hooghen staet ghebrocht
 Soo als aen *Honthorst* blijkt, die om sijn trotse wercken
 In't Hoff van *Enghelant*, en oock van *Denemercken*
 Werdt hooghelijck gheacht, en rijckelijck bejonst
 Om sijn verstant alleen, en weerde Schilder-const.

THO.

Este ne
 Italia
 terre di
 roma
 l'Orna
 gen.

GERARD HONTHORST

Est ne a Utrecht l'an 1592. tres bon peintre en ordonnances et pourtraits, a este long temps en Italie y faisant pour plusieurs Cardinaux des choses exquisis, comme aussi il a fait en Angle terre des oeuvres tres belles pour le Roy, on voit encores en la cour du Roy de Denemarque beaucoup de ses tableaux, il se tient a present a la Haye au service de son Altesse le Prince d'Orange. son maistre estoit Abraham Blommaert.

Gen. Honthorst pinxit.

Pet. de Lode sculp.

Ie. Meyssens excudit.

THOMAS WILLEBORTS BOSSAERT

Peintre tres renommé, travail admirablement bien en grandes figures, est né pour pour oir
 faire un pourtraict exactement bien, son Altesse le Prince d'Orange Henry Frederic lui a
 fait faire beaucoup de pieces, comme aussi son filz le Prince Guillaume, aussi pour d'au-
 tres Monarques, son maistre estoit Gerard Segers, est ne de Bergue sur le Zoon
 lan 1613, et demeure a present a Anvers.

Th. Willeborts pinxit.

Coenr. Waumans sculp. sit.

Io. Meyssens excudit.

DANIEL VAN ALSLOOT.

De erbarentheyt van Daniel van Alloot (besonder in het kleyn met Pinceel eenighe Lantschappen en ghesichten uyt te wercken) en is met geen pen te beschryven als wel de daet daer van verdient uyt reden dat het leven inde aerdicheyt van zijn Const maer alleen en onbrecht. Hy heeft veel schoon werken ghemaect booz den Arts-herloch Albertus een sonderlingh Beminder van Piatura doock veel andere seldsane stucken en proeben heeft hy gedaen booz meer andere Monarchen des werelts die hun gheneghentheyt bande Const qualijck ghenoch en kosten versaden om de selve te sien en booz dieren prijs te roopen.

Een Landtschap daer m' in siet een groot vermaeck voor d'ooghen
 Kost ons *Van Alsloot* naer natuer en leven thooghen
 Seer net in het gheboompt en licht op sijnen dach
 Soo dat sijn Const bewijst al wat den aert vermach.

IACQUES FOCQUIER

Lantschap Schilder tot Parijs.

De edel Schilder-const (booz soo veel raecht de wetenschap van Lantschap naer t'leven te schilderen / hadde haer wel te belgen soo ick niet ten boozschijn en brocht de krachtighe handelingh van Jacques Focquier die niemant in ons Eeu oft boozgaende Eeuwten (aengaende den malfen en krachtigen toets van bladeren vershieten / berghen en roetsen) en moet wijcken / soo aengenaem en aerdich staen alle zijn Schilderijen / die in groote weerde ende booz seldsaem hy de Const-kenders ghehouden worden om de supperheyt en grooten aert van netticheyt die daer in te speuren zijn.

Al wat de Eel Pinceel brocht van *Focquier* in't licht
 Staet krachtich uyt ghewerckt en soet in het ghesicht,
 De gronden wel verdeylt, het loof heel aenghenaem
 En geestich in't verschiet tot lof van sijne Faem.

GUILIAM MAHUE.

Voorders soo isser tot Brussel doock gheweest eenen seer konstighen Conterseptor hy naeme Guiliam Mahue die inde selve handelingh van Pinceel seer excelent was ende uptnemende wel het leven in zijn Contersepten dede geijcken daer veel en menichvuldighe stucken noch ghetupghenis van geben al waer hy oock ghestorven is.

PEETER

P E

De te
 Befond
 Van die
 Waer in
 Dat hy vry
 Wat t'lich
 Van Zen
 Die ons
 De loo verl
 Dat ick wel
 Van Laer
 Van Laer
 Wits naem
 Die op den F
 Waerop C
 Door al d
 Wat t'gen
 Die was vo
 Bandiets
 Solek-da
 Wat min in
 Dieer was
 Soo dat
 Belouwe

PEETER VAN LAER

Ghenaemt van Boets,

Schilder van Vytrecht.

Die al te geren hoort den Lof van Schilders singhen
 Besonder als men sprekt van seldsaem oude dinghen :
 Van die de vinders sijn van Verf en Teecken-const
 Waer in verborghen leydt des Schilders grootste jonst.
 Dat hy vry naer den roem *Van Laers* Pinceelen luyftert
 Want t'licht van sijn verstant de oude Const verduyftert
 Van *Zeuxis* en *Apel* door al den stouten toets
 Die ons *Van Laer* bethoont oft handelingh *Van Boets*.
 Die soo verliefelijckt *Picturas* Edelheden
 Dat ick wel segghen mach met ongheweynsde reden :
Van Laer is die Natuer van t'leven schier ontmaeght
Van Laer is t'Hollants licht daer hy den naem afdraeght.
 Wijns naem noch inden Boeck van *Clio* staet gheschreven
 Die op den *Helicon* sal eeuwich blijven leven
 Waerop *Caliops* dicht met reden roemen mach
 Door al den cloecken geest die m' eertijts in hem sach.
 Want t'gen' *Van Boets* wilst met sijn eel Pinceel te toetsen
 Dat was vol aerdicheyt, vol wel ghestelde boetsen
 Bandiers, en Bedelaers, jae Boeven op Galey
 Sulck-danich meer ghewoel van ander snaeckery.
 Niet min in't eel Musijck en t' toetsen alle snaeren
 Daer was *Van Laer* door Const op t'hoochst oock in ervaren,
 Soo dat d'onsterflijckheyt van sijnen grooten naem
 Belouwert is met eer' by d'alghemeyne Faem.

BONAVENTURA PEETERS

Zee-Schilder van Antwerpen gheboren Anno 1614.

Ende ghestorven Anno 1652.

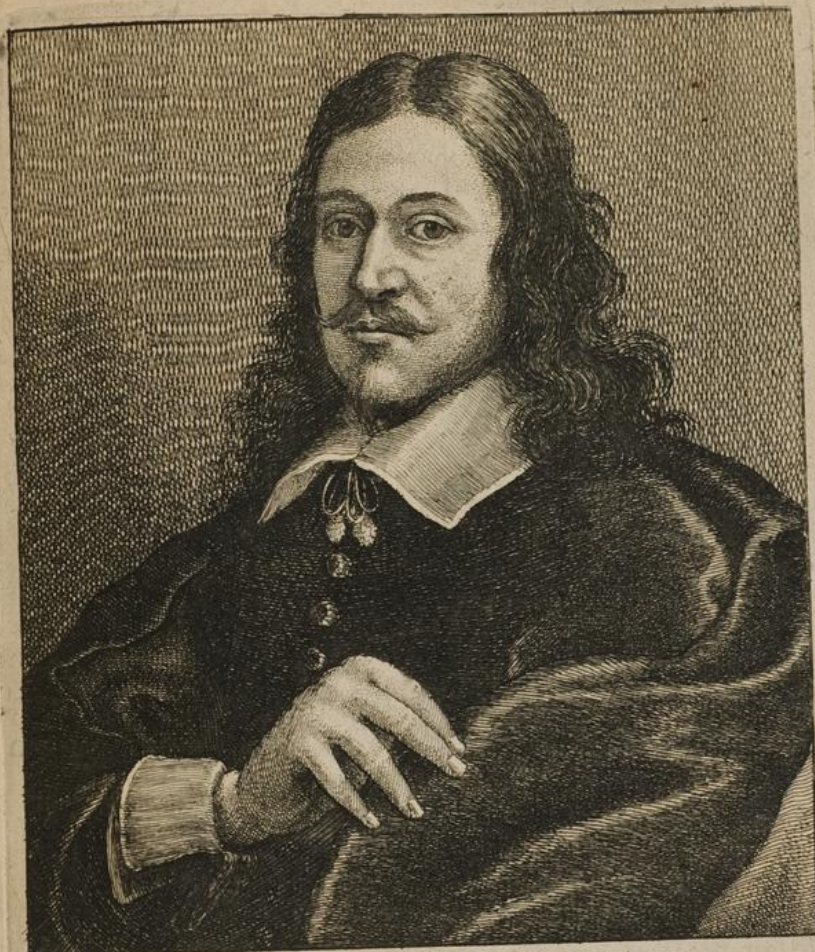
DEn straffen *Eolus*, die Godt is vande winden,
 Door *Boreas* ghehuyl, de Zee schijnt te verslinden,
 En met t'grammoedich weer *Neptun'* ten vollen floort
 Als maer den Zeefchen Godt de donder vlaghen hoort.
 Die in het fel tempeest, en diepe water golven
 Doen menich kloecke Schip versincken en verdolven.
 Men snijdt de Cabels los, hier worptmen Anckers uyt
 Daer strijcktmen seyl en lul, men vlucht in't achter schuyt.
 De visschen sijn verbaest en stooren al de baeren
 De Schepen vallen om, en weten niet waer vaeren
 De Zee die raest van spijt, en onghesteadich slaet
 Waer door dat Locht en vier meynt dat de Aerdt vergaet.

Bonaventura heeft dit alles soo gheschildert

Tempeestich, calm en stil, jae somtijts oock verwildert,
 Dat jeder segghen sou, dat enckel water waer
 Soo gheestich mals en los, staet elcke baer op baer.
 Seer constich uytghehaelt, ghediept en soet verdreven
 Soo datmen t'oordeelt oft het is het tweede leven,
 Hier vlieght een witte Meeuw, daer swempt den Wallevis
 Hier drijft een koopmans pack dat uyt gheworpen is:
 En somtijts is sijn Const, verciert met zeesche haven
 Met schip, pleyt en geley, met naectt gheschoren slaven,
 Vol dapper oorloghs volck, die naer den Zee-slach staen,
 Hier rotsen wonder hoogh, daer baeren teghen slaen.
 Soo dat zijn deftich werck wort over al ghepresen
 Midts niemant sijns ghelijck in Const en schijnt te wesen,
 Want niemants Const in Zee soo op het leven treckt
 Als *Peeters* cloeck Pinceel, die t'leven gans ontdeckt.

GRAF.

Tra
 bis
 ser
 on
 an

BONAVONTVR PEETERS.

*Tres bon Peintre de Mers. Calmes, et Tempestes issentent
bien aux nauires, galeres, et Bataillies sur Mer. Cogneit l'orison,
ses esloignements sont douces, faict bien les Villes, et Chateaux,
on voit par tout, Beaucoup de ses œures, dans les Maisons des
amateurs, il est natif d'Anuers, et fut ne en l'an 1614.*

Ioannes Meyssen pinxit et excudit.

W. Kollar fecit.

GRAF-SCHRIFT

Door sijnen Broeder Ian Peeters.

Dees aert begrijpt een van des werelts wonderheden
Zee Schilder en Poët, soo groot als d'aert oyt lede:

Peeters sijn toenaem was, den naem *BonaVentuer*
Sijn lof eeuwen verslijt, al rot dees sepultuer.

Ende om naer mijn gheboelen den sin te volmaecken dunct my niet qua-
lijck op het graff van dien wynnemenden Zee Schilder ende soet-bloependen
Poët *Bonaventura Peeters* te passen dit naerbolghende graff-schzift ende lijcksangh.

Besprinckelt en bedauwt uyt een oprecht medooghen
De doot van *Pallas* Soon met traenen van u ooghen,
Die hier begraven leydt, en is van kracht berooft
De fackel van *Pictuer* die leydt hier uytghedooft,
Die *Themis* aen haer borst met hulp van *Thetis* voyde
Sulckx dat zijn groot verstandt in alle Consten groyde,
Die van *Poësis* werdt ghelaest uyt d'*Hypocreen*,
Soo als een schemer licht van d'aerde hier verdween.
Neptun' die in een schelp van *Tritons* wordt ghedraghen
En doet ghedurich niet als suchten, stenen, klaghen,
De schoon *Nereides* sijn inden rouw becleet
De Zee benevelt is met droefheyt druck en leet.
Apollo wilt sijn herp in *Lethes* vliet versmooren
Die over *Peeters* doot oock haer gheclanck laet hooren,
Van *Peeters* die door Const met sijn Poëtse tongh
Soo soet en liefelijck ghelijck als *Naso* songh.
Die oock door sijn Pinceel noyt heeft Natuer gheweken
En sonderlingh altijt in zee Const uyt ghesteken:
Waer van den hoochsten roem door Faem noyt sal vergaen
Maer altijt meer en meer ontsterflijck groyen aen.

LYCK.

D
En va
Met d
Inden
Daer
Om d
Van F
En ha
Die di
Ick
Met
En vro
Om dat
Den ee
Vol soe
Die on
Van sijn
In schij
Door
W
Vaeg
En g
Den r
Sal alt
Al ley
En ve
Sijn d
Sijn ir

LYCK-SANGH,

Stemme:

Le flots n'auront point de rigueur, &c.

DE jammer klacht doorscheurt mijn hert
 Die uyt ghestort wordt door de sangh Goddinnen
 En vande Zeefe Mereminnen,
 Met droef gheschrey en over groote smert,
 Inden verbolghen OCEAEN
 Daer al de water Goôn verflaghen staen,
 Om dat de Son nu is verduyftert
 Van PICTVRAS kracht,
 En haeren glans ontluystert,
 Die dit graff versmacht.

Ick sien de aert in't swert becleet
 Met druck bevanghen soo veel trouwe vrinden
 En vrome gheesten die hem minden
 Om dat hy was kloeck Schilder en Poeët,
 Den eersten Soon van d'Eel PICTVER
 Vol soeten gheest, met naem BONAVENTVER
 Die ons op d'Aert-rijck heeft ghegheven
 Van sijn Const een deel
 In schijnsel van het leven
 Door Pen en Pinceel.

Wat treurt ghy Vrinden vol verdriet;
 Staect uwen druck en wilt u wanghen drooghen,
 Vaecht af de tranen van u ooghen
 En gunt ghy uwen vrindt den hemel niet?
 Den roem van sijn onsterflijckheyt
 Sal altijd leven inder eeuwichheyt,
 Al leyt sijn lichaem hier begraven
 En vergaen in slijck
 Sijn deughdelijcke gaven
 Sijn in't Hemel-rijck.

E Y N D E.

FRAN-

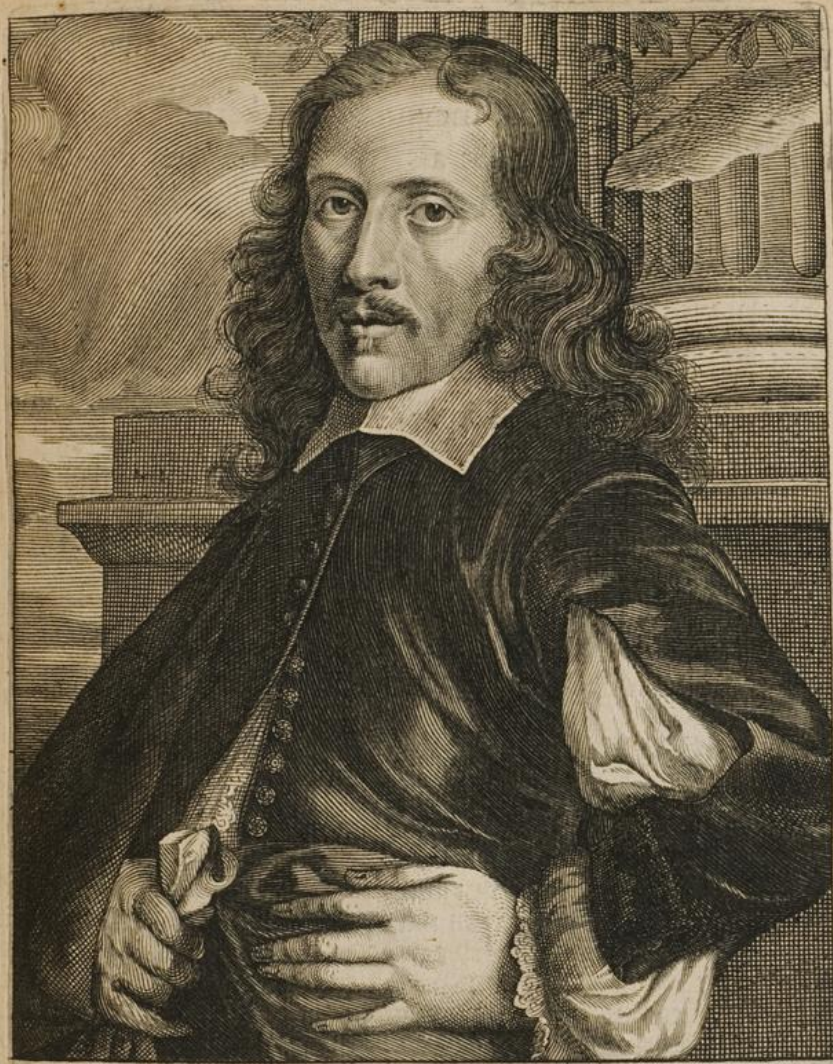
FRANCISCUS VVOUTERS

Schilder van Lyer, ghestorven Anno 1659.

DE Edele Schildry can 's menschen hert vermaecken
 En jemants swaeren geest door haere Const ontwaecken,
 De liefde dwinght den lust als eenen drooghen dorst
 Die menichmael bestrijt met bangheyt jemants borst.
 Soo port de liefde oock de noyt versaeyde lusten
 Van een Const-minnend' hert dat nimmermeer can rusten
 Soo saen *Pictuer* haer Const de Minnaerts toebereyt
 En brenghetse voor den dach in overvloedicheyt.
 T'gen aende Edel Const van *VVouters* is te mercken
 Seer liefelijck in't naeckt en mals in al sijn wercken
 Seer los gelijk *Van Dijk*, seer soet als *Titiaen*
 Soo net en aenghenaem ded' hy sijn stucken staen.
 Het aensien gans becoort den gragen lust van d'ooghen
 Die dickwils door del' Const valt in den sin bedroghen.
 Siet *Venus* by *Adoon*, oft ander hey Goddin
 De naeckte gratien, oft eenich Saters min,
Diana op de jacht, oft daer sy haer gaet wasschen
 Oft daer den Satur *Pan*, *Sieringa* wilt verrassen,
 Oft daer naer t'leven compt een stille wildernis
 Al wat hy heeft ghemaect het schijnt dat t'leven is.
 Daer veele Const voor moet haer glori laeten buyghen
 Soo als ons Engelant met reden can betuyghen,
 Daer *VVouters* in het Hof heeft langhen tijt verkeert
 En van het Coninckx bloet wert om sijn Const ghe-eert.
 Sijn soet vlamighe oogh en Const verrijckte sinnen
 Die hebben by den Prins hem hooghe Faem doen winnen
 Om sijn welsprekentheyt, gemenght met grooten gheeft
 Waer door hy in het Hof in aensien is gheweest.

LYCK.

1659
 L. 174
 Franciscus Vouters
 Schilder van Lyer
 ghestorven Anno 1659

FRANCOIS WOUTERS

est né a Lyere lan 1614. fait extremement bien les petites figures principalement nues et aussi des paysages. il a esté disciple de Paul Rubens et par son adresse est fait peintre de l'Empereur d'Allemagne Ferdinand le 2.me s'estant allé avec son Ambassadeur en Angleterre. ou s'estant arrivé recut la nouvelle que sa Maj.^{te} Imperiale estoit morte lan 1627. en apres fut peintre et homme de Chambre du Prince de Galles. ayant demeuré quelque temps a Londres s'est retourné a Anvers sy faisant valoir par son art. Fr. Wouters pinxit. Pet. de Lode sculp. Is. Meijssen exc.

LYCK-DICHT

Over de doodt van F. VVouters.

DEn mensch sterft als hy meyndt het sekerste te leven
 En snelder loopt den tijdt als wel een bie can sweven,
 Soo als aen *VVouters* blijkt, die door sijn hooghe Cunst
 Trock s'werelts eer naer hem, jae Prins en Coninckx gunst.
 De doodt die heeft de hop' van meerder gunst ghebroken
 Als hy in't sterf-bed had sijn leste woort ghesproken:
 Den afghecnaegden nijdt, die schonck hem doen den vred'
 T'gen' sy uyt boosen haet in't leven noyt en ded'.
 Ghedurichlijck nochtans sijn hert naer vrede trachte,
 Den vred' van Engelant was 't die sijn ziel verwachtte
 En oock ghevonden heeft in't Enghelijck Palleys
 Daer noyt geen eyndt en is maer altijd blijden Peys.

HENDRICK ANDRIESENS

Ghenoemt Mancken Heyn.

Schilder van Antwerpen, ende ghestorven in Zeelant in't Iaer 1655.

Al ist dat den Naem van Mancken Heyn aen een jehelijck verachtelijck
 sal duncken te wesen / ende my sullen willen beschuldighen van horticheyt
 uyt dien Mancken Heyn schijnt eenen naerghevoopen naem te sijn ghelijck ick
 oock oordeel / doch ter wijlen hy selver niet en schaemden sijn Constige stucken
 met soo daenighen Tijtel te teekenen / soo en hope niet te misdoen / uyt reden
 oock hy by de Lief-hebbers alsoo bekend is / ende al ist dat den naem schijnt
 manck te gaen / soo en gaen sijn Const-rijcke Schildrijen niet kreupel / want
 alle de stilstaende dinghen die hy met groot verstant gheschildert heeft worden
 in groote werde ghehouden / dooz de netticheyt en lebenden aert / die daer in
 te sien zijn.

T'Pinceel van *Mancken Heyn* heeft soo veel voorts ghebracht,
 Dat sy niet om den naem, maer wordt door Const gheacht:
 De daet bethoont het werck, het werck verheft den Naem
 En blijven allebeyd' onsterff'lijck by de Faem.

H
 Et
 Alex
 is ghe
 Al hab
 de dugh
 teconbr
 ghebruyen
 ghelij
 word
 boom so
 De
 is g
 Hoof
 by
 de Me
 wijn
 in't laer
 eenen E
 gheft
 en is g
 de
 ghebruyen
 sijn ar
 (Mancheijck)
 sou t
 de ure on
 de arme v
 is doo
 der Sch
 onder dat
 minst o
 mater
 van P
 wonderlic
 (noch in
 en can)
 ende
 by wneim
 der oerf
 italia
 ende o

B Y - V O E G H S E L.

Het sterben is ons aenghebozen ende alle menschen ghemeyn. Al ist dat Alexander den Grooten de heel Wereldt heeft in sijn macht gehad / hy is ghestorven. Al had Salomon de grootste wijshepdt / hy is ghestorven. Al had Cræsus den overbloedighsten rijkdom / hy is ghestorven. Al had Appelles de diepste Const van Schilderen / hy is ghestorven. Al had Helena de hoochste schoonheyt sy is ghestorven. Al hadde Sampson de vroomste sterckhepdt / hy is ghestorven. En al had jemandt allen dese gaben alleen hy moet sterben. De dootd compyt ghelijck eenen dief inden nacht / en meest by menschen daer sy minst verwacht wordt. Den stercken Milo bleef met sijn handen tussen eenen op-ghe-scheurden boom soo vast gheperst en toegenepen dat hy daer van hongher en pijn moest sterben. Den Poet Eschilus sittende in een veldt onder de Sonne om hem te verwarmen / is ghestorven een wyede dootd door de Schildt-pad die den Arent op zyn cael hooft liet vallen meynende dat het eenen steen was. Den Coninck van Babarre hy naeme Carolus seer steck in al zyn leden zijnde / werdt door ordre van de Medecijnen / in een luytwachten laecken ghewonden dat in den ghebranden wijn gheteimpert was / en comende wat te naer by de keerse is de blam in t laken gheslaghen ende alsoo miserabel ghestorven. Philemon siende aen taesfel eenen Efel komen die de vyghen socht te eten die daer op laghen / is van laggen ghestorven. Den Keyser Tiberius wert van zyn Vrouw Agrippina vergheven en is ghestorven. Iulius Cæsar werdt sonder achterdencken van de dootd door Bruto Cassio omghebrocht. Vitellius werdt in den Tyber gheworpen en is ghestorven. Den Herder Crates werdt in den slaep van eenen Boeck (die hy met zyn andere Schapen wepde) ghedoodt. Henricus den III. Coninck van Franckrijck wert in zyn Coets vermoort / ende meer andere diemen in groot ghetal sou connen by brenghen waer uyt men can bewijzen dat de doot seker en de ure onseker is / ende dat de Coninghen en Princen de dootd soo wel als de arme menschen onderwozen zijn. Franchois Wouters dien plaifanten Schilder is door eenen pistool scheut by ongheluck ghestorven. Ontallijcke gheesten der Schilder-const zijn uyt de werelt ghetrocken ende ghestorven. Ist dan wonder dat eenen mensch / daer op somtijts wel behoorde te dencken / want die daer minst op dencken die worden van de dootd eerst besocht ; Om dan in dese dzoebe materie niet te blijven hanghen ende daer mede de overledene cloecke Meesters van Pictura de eeuwige rust te wenschen / soo heb ick voorgenomen eens te ontdekken den onsterffelijcken Loff / die de Edel Vantcerders der vyn Pinckel (noch in't leven zijnde) verdienen / die ick met mijn swacke pen / soo seer niet en can herheffen / als hunnen roem vereyft. Ick soude hier meer neersicheyt ende vlytighen jeber ghebruyekt hebben / om oock in't licht te brenghen de uytnemende Eer diemen de Italiaense Meesters van dese eentu in de Schilder-const schuldich is. Doch om in gheen verschil te comen met den ghelcerden italiaenschen Schrijver Georgius Vallari, den welcken het leven / manieren / ende onsterffelijcke Consten / van de italiaense Schilders in eenen

Georg.
Vallari.

Besonderen Boeck heeft beschreuen / ende dat Carel van Mander sijn groot verstant heeft gheoyent ende laeten vlijcken in het beschrijven der uytmenenste italiaensche Meesters / soo heb goet ghedocht daer niet meer af te schryben als boozsch. staet / laetende Italianen behouden den hoochsten roem van alle Landen. Ende niet sonder reden / aenghesten de Schilder-const nievers meer als in Italianen en wordt gheweerdeert. De Venetianen achten haer dooz de Schilders soo vereert te zyn / dat sy aen jeder Meester (die in dese Const uyt-staecten) plaecten te gheben dzy-hondert goude Croonen jaerlijckx / op datse de selve dooz sulcken begifringhe binnen hun mueren oft palen mochten behouden. Als Raphel d'Urbijn eerst ghestorven was / heestmen den Paus Iulus den II. sien weenen / en sijn wanghen met traenen oberdecken. De mooyt van Polidoor heeft den Staet van Roomen soo hoogh op-ghe-nomen / datse den moordenaer soo swaerlijck straffen oft hy eenen Coninck omghebrocht hadde. Baccio Bandinelli wert banden Paus Clemens den VII. (dooz de liefde die hy tot dese Const dzoegh) het Ridderchap van S. Peeter ghegheben / en daer naer van Carolus Quintus oock Ridder gemaecht. En om uyt ons paelen niet te gaen / en den Leser te oberlasten / soo wil ick weder keeren tot de Schilders teghenwozdich in't leven zijnde / daer ons vzedsaem Nederlant ghenoch af versten is / ende sulcken lustier van Aoff en Eer af ontfanght dat sy de gheheel werelt dooz / booz de beste Doester-brouder Dzy-consten wordt ghehouden. Ende al ist dat Pictura eerst oprecht in Italianen werdt opghetrocken / ende dooz Michiel Angelo, Titiaan ende Raphel Urbijn, meest is in staet ghesedt / de welke uyt de oude antique werken gingen soecken de volmaecktheypdt vande natuer / vyzengende hy een menichvuldighe ghebrocken lichaemen / soo van hout ghesneden / als uyt marmen en steen gehoutwen oock van koper ghegoeten / om uyt thien armen / byf-en-twintich beenen / veel schouwers / ende andere deelen des lichaems een volmaeckt lichaem te maecten (ghelijck sy oock met cloeck verstant hebben ghedaen) het welck wy heeten de antiquiteyt. Soo ist nochtans dat onse Nederlantische Schilders / als Kubbens, Van Dijck, Michiel Coxi, Floris, en meer andere dooz hun wonder maenieren / ende gheestighe iuventien : de vzye Schilder-const tot meerder perfectie / ende volcomender leben hebben ghebrocht / als de oude antique Schilders hebben ghedaen / het gene ick de beste Meesters der Consten laet oorordeelen / daer de Keyserlijcke Stadt van Antwerpen het principaelste bescheedt af soude connen geben. Ick segghe Antwerpen om dat sy de vryghbaerste Moeder is vande kloekste verstanden der vzy Consten boozts te vyzengen : ende met haer natuerelijcke hoysten van wetenschap op te boesteren / daer het ghetal der Antwerpse Schilders ghetuyghenis af gheeft. Antwerpen (die het hert is van Brabant) is oock de rechte handt van Picturas volmaecktheypdt : daerom schryft den Eerw. Pater Adrianus Pooters Pziester der H. Societeit J E S V seer gheleerdelijck in een van zijne boecken behessende het leven van de H. Rosalia, ende seydt onder zyn honingh-bloepende Poëli, dese woozden die hy gheboetsert heeft naer het schryft van den Eerw. P. Scribanus in Antverpia folio 136. albus :

Neder-

Nederlandt, den rinck vande wereltd,
ende den Diamant van defen rinck is

Antvverpen.

Nederlandt, de ooghe vande wereltd,
ende den appel van dese ooghe is

Antvverpen.

Nederlandt, het bosch vande wereltd,
ende den Lavrier van dit bosch is

Antvverpen.

Nederlandt, het Paradijs vande wereltd,
ende het lieffelijckste van dit Paradijs is

Antvverpen.

Nederlandt, eenen hemel vande wereltd,
ende de Son van defen hemel is

Antvverpen.

Ende ick soude moeghen segghen aldus tot haer
meerder Eer, Roem ende Glorie.

Soo lanck als *Phœbus* sal, met sijn vergulde toomen
 Beschijnen t'silvre nat van *Schaldis* water stroomen,
 En daelen met sijn licht uyt t'hemels claerste wolck
 Op al de menichte van t'vredsaem *Antwerps* volck;
 Soo sal de snelle Faem, noyt houden op van rasen,
 En met haer hel trompet de werelt door te blasen:
 Dat *Antwerpen* is t'hert van t'heele Nederlandt
 En oock daer by den glans des Neerlandts diamant,
 Den toom des vyandts cracht, door al haer ruym ghewesten
 Bewatert, sterck Casteel, en schoon bemuerde vesten.
 De rijckste Have van, den grooten *Oceaen*,
 Daer t'silver en het gout op t'cost'lijckst' comen aen:
 Dat Spanien haer seyndt, uyt d'Indiaensche Mijnen
 Daer sy haer waeren veylt, en doet haer Const verschijnen
 En drijft haer coopmanschap, in overvloedicheydt
 Die over haere cruyen haer rijcke vlueghels sprejdt.

E Y N D E

Van het eerste Deel.

HET

HET T V V E E D E
D E E L.

Inhoudende
den weert befaemden Lof vande vermaerfte

SCHILDERS,

Zijnde teghenwoordich in't leven,
de welcke door hunnen kloecken
Aert ende Geest-rijcke Oeffe-
ninghe de Edele

P I C T U R A

in Conft verftercken.

Alles tot vermaeck ende lust der Conft-jeverighe Lief-hebbers
ende Rijm-minnende Poëten by een vergadert
ende beschreven

D O O R

CORNELIS DE BIE, Notaris tot Lyer.

VVaerheydt baert Nijdt.

HET TWILDE

DEEL

Behoudende

den vrees becomden I. of vande vermaerde

SEHELLERS

Nijnde rechenwoordich in't leven

de wiere door hinnen vloeken

Aer ende Geest-rijck Oeffe

ninghe de Edele

P E T U S

in Const verstercken

Alle tot vermaeck ende lust der Constaernde I. behouders

ende vrees minnende locken by een vrees

ende behouwen

Door

CORNELIS DE BIL. Nominis tot I. etc.

Vrees de vrees locken

leuwe Ghee
hogher te ve
reken ende
opgem wese
reken Ghee
de Coust te
rewoode er
wringhe v
gen lip, of
sch, sommig
sch oeffenen
my gelieve
rekenen de
re wicken r
verert, uyt
de Meester
ropende
rekenen hi
reel hunne
de door de
re hadde g
rekebaere
re te soecken
reke ghevall
re woelige C
reken dat ic

V O O R - R E D E N .

Nieu - Lustighen *Leser* aenghelockt sijnde door liefde tot de Doorluchtichste vry Schilder - const soo en hebbe ick niet connen laeten haeren uytsteckende Lof en Eer (die onsterffelijk sijn) inde tegenwoordige levenve Gheesten van desen tijt wat claerder te bewijsen ende hoogher te verheffen, wel wetende dat het selve voor de jeught leerlaem ende aende Schilder - const - minnende Liefhebbers aenghenaem wesen sal. Ter wijlen dat elcken Schilder ende uytnemenden Gheest teghenwoordich vlamdt om sijn eyghen werck inde Coust te sien floreren, ende te gheraecken op het Toneel vande oude ervaren Meesters. Ende al ist dat in mijn voorgaende deel eenighe wijtvermaerde ende Constvloyende Schilders vergheten sijn, oft dat ick in het begriip van dit teghenwoordich boeck, sommighe soo overledenen als levende Gheesten (die de Const oeffenen oft gheoeffent hebben) mocht voor by gaen, sult my gelieven te ontschuldigen, ende daer over niet berispen, uyt redenen dat ick my hebbe ghevoeght, naer den Plaetsnijer den welcken my gheen platen meer als daer in staen en heeft ghelevert, uyt oorlaecke oock dat ick niet veel met de uytsteckende Meesters en hebbe verkeert, en oversulckx my onbekent sijn, hopende dat sy daerom hun t'selve niet en sullen aendragen aenghesien hunne wercken ende loffelijcke vruchten vande edele Pinceel hunnen Lof meer sullen verbreyden, als ick sou connen doen door de pen van Poësis, jae waert oock soo dat ick de moyt hadde ghenomen om naer ouderdom ende oorden alle de achtbaere Naemen ende verscheyde Consten van onse eeuw op te soecken, ick en twijffel niet oft de druck - perffe soude te swack ghevallen hebben, om soo menighvuldighen Loff der overvloedige Constenaeren te drucken. Het dunckt my genoch te wesen dat ick in het beghin van mijnen boeck hebbe geseyt
wat

wat schoone vruchten de Edel *Pictura* is barende. Ende waert
 faecken dat jemandt oock sich beneerstichde om haer deughden
 in wijder materie te beschrijven, sou qualijck een eyndt vinden,
 maer wel een soete belooningh, vande ghene die haer soet aer-
 dicheyt lief hebben en beminnen. Overfulcx en moet niemant
 hem voor laten staen dat ick al het gene (tot lof van *Pictura* hier
 in't licht wordt ghebrocht) sou gheschreven hebben, om den
 Leser meer te doen verwonderen als te gelooven: dan alsoo ick
 door bevestinghe van veel exempelen en waerachtighe teekenen
 can bewijfen dat de Schilder-const is de oudtste ende aenghe-
 naemste Const, die by Coninghen en Princen ten hooghsten ghe-
 socht wordt, waer mede ick wil te kennen gheven de onsterffe-
 lijcke Eer die sulck-danighe Oeffenaers verdienen, op dat inde
 toecomende tijden de ghedachten der menschen niet en souden
 verliefen de Faem die de teghenwoordighe Schilders hebben en
 fullen achterlaten aen alle hun naecoemelinghen de welcke ick
 door mijn beschrijf, bestandiger ende vaster hope inde memorie
 te doen blijven ende verfer voor ooghen te houden, wenschende
 oversulekx dat hier uyt gheenen nijdt-barenden achterclap oft
 jefosie en worde ghetrocken, maer wel eenen nieuwen lust en
 smaeck tot de Schilder-const, die in het lesen van mijn werck
 U. niet en sal ontbrecken, doch waertsaecken datter jemandt
 (met een verkeerde oogh t'selve werck aenfiende) my daerinne
 wilden berispen ende verworpen, daerom en sal den glans van
Pictura gheensints ontluyfster worden, maer meerder aencomen,
 en met den teghenwoordighen vrede tusfen *Spanien* en *Vranck-*
rijk groeyen, door de menichvuldige gheesten die teghen woor-
 dich opgevoedt worden inde *Academie*, ende schole van *Pictura*,
 want t'is met dese oeffeninghe ghestelt, als met de fenijnighe
 Water-slangh van *Hidra* naer het schrijven van den soet vloey-
 enden *Ovidius* de welcke, als sy vanden strijtgierighen *Hercules*
 een

een hooft c
 selve ooc

T'is waer
 correctverdig
 neen gheha
 mede wede
 aenge
 mede t
 sijn
 me
 hun
 een
 als voor

een hooft ontroofte wert, wederom seven andere cregh. Gelijk Ovid.
lib. 9.
t'selve oock blijkt inde Oeffenaers van *Pictura*.

*Schoon dat Apelles is vergaen
Daer compter seven ander aen.*

T'is waer den vreeden oorloghs Godt heeft door zijnen onrechtverdighen Crijgh de seven vry Consten lanck onder de voeten ghehad. Maer aenghesien sy door eenen onbreckelijcken vrede wederom hunnen aedem herschept ende hun krachten hebben aengenomen, soo is dit werck aenghevat om de Conste daer mede te bejeveren inde ervaeren Geesten van dese eeuw in't leven sijnde, waer van de uytsteckende ende roemruchtichste hier inne meest sijn afghebelt, om te thoonen wat seldsaeme wercken hun cloecke Pinseelen sijn voort-brengende, ende oock naer eenen onsterffelijcken naem trachtende, blijvende hier mede als voore Weet-lievenden *Leser*.

V. E. Dinft - willighen ende
gheaffectioneerden Dienaer.

Cornelis de Bie.

Z

EER-

E E R - D I C H T

O P D E P O E S I E

V A N D E N

Weet-lievenden ende Rijck-konstighen Meester

CORNELIS DE BIE,

Spelende op de Spreucke :

De beste Bloem en plucktmen niet,
 Het beste Hout en kaptmen niet,
 Den besten Voghel en schietmen niet.

GHeen Maeght-en-monster *Sphijnx* met diep-verholten sinnen
 Stelt u dit raedtsel voor om t'leven af-te-winnen ;
 De vraegh en dreyght geen doot, men waeght hier lijf noch goet,
 Maer scherpt wat u verstandt, en wet hier u ghemoet.
 Ick seggh' : de beste *Bloem* die niet en wordt ghetrocken,
 En t'beste *Hout* dat noyt ghekapt en wordt tot blocken,
 Den besten *Voghel* oock die noyt en vreesst den bout,
 Dat sijn de *Terme-bloem*, de *Bie* en t'*Wijngaert-bout*.
 Al stont in uwen hof het puyck van alle bloemen,
 Waer op dat *Flora* self hooghmoedich soude roemen ;
 Al broght ghyf een voor een en stelden die ten toon,
 Het *Bloeyfel* vanden terw' spant boven al de kroon.
 Den Eyck, den Noortschen Mast, de groen Cypressi-boomen,
 Den Palm in't jootsche Landt die boordt de Ceder-stroomen,
 Dees buyghen haere kruyn voor d'eed'len *Wijngaert-ranck*,
 Die ons schenckt jeught en vreught door sijnen soeten dranck.
 Laet vry de trotse *Paeuw* met haeren steirt gaen swieren,
 En dat den *Nachtegael* sijn stemm' doet tierelieren,
 Nochtans de *Bie* verdient den eersten prijs en lof,
 Die hoonich en geel wasch voert in haer strooyen hof :

En

En of dit r
 is weec e
 Een Bie
 En soer
 Wat dien
 Wat met ve
 Ghy door
 En uwe d
 bester n
 Der den
 Bie ste
 In het r
 waarom
 Ellen noy
 och verd
 Wat ghy e
 in Spreuke g
 de Besten Vo
 Micht, vli
 voor die P

En of dit niet en deed' een *Bieken* van Hijmetten,
 Ick weet' een *Bie* tot *Lier* die soud' ick boven setten,
 Een *Bie* die onvermoeydt door-vlieght het heele Landt,
 En soeter suyght als soet uyt bloemen van t' verstandt.
 Wat dient hier noch gheseyt? ghy stelt met jnct voor ooghen,
 Wat met verscheyde verw' *Pictura* kost vertooghen:
 Ghy doot-verwt jeder een in uwen boeck met swert,
 En uwe doot-verw' maect dat jeder levend' wert.
 Hier leefster naer hun doot, hier leefster in hun leven,
 Die naer den doots-pijl oock u penn' sal t'leven geven,
 De *Bie* steckt op de doot, en straelt dit maegher Dier,
 Dat het moet aen de *Bie* ghedooghen den Laurier.
 En waerom souwse niet? *Picturas* oli-verwen,
 En sullen noyt de Const noch Meester laeten sterven,
 Noch verder gaet u penn', dat hun Const toe-staen sal,
 Want ghy eeuwte in u werck de wercken van hun al.
 Mijn *Spreuke* gaet dan vast, dat voor gheen *Doot* noch schichten,
 Den *Besten Voghel* oyt het *Bieken* en moet swichten,
 Vlieghe, vlieghe *Europa* door, noch ist een klein Tonneel,
 Voor die *Pictura* schonck haer Const, en haer Pinceel.

Per Amatorem Picturæ.

P. A. P.

Z 2

LOF.

L O F - D I C H T.

Tot den Honingh-vloeyenden Schrijver,
Op de ontsluitinghe van zijn Gulde Schat-Camer

CORN'EEL DE BIE,

Notaris ende Practifijn tot Lyer.

Corn'eel den Horen duydt van over-vloedt en welden
Kan min *De Bie*, als t'soet des Honing'-graets uyt-belden,
U weventroostendt Ampt, thoont d'openbaere Trouw
Waer-med' ghy t'onrecht weirt soo wel van Man als Vrouw.

Lyer u gheboortens plaets, houdt groot ghewicht en maeten
Dies vintmen wel te recht (in spijt van die u haeten)
Een overvloedt van gheest, en soetheyt in u dicht
Met trouw oprechticheyt, en t'rechte *Lyers* ghewicht.

CORNELIVS DE BIE.

ANAGRAMMATA.

1. NOBILE DECUS REI.	5. J RE NOBILE DECUS.
2. BENE DICES LIVOR.	6. E LVCE BONIS RIDE.
3. BENE LIVOR CEDIS.	7. NVBES COELI RIDE.
4. LIBER VINCE DEOS.	8. DVLCI IS ORE BENE.
9. RELVCEBO INDIES.	

EPIGRAMMA.

*Nobile pando decus rei, bene Livor inique
Dices, dum cedis quin bene, Livor habes.
Vince Deos liber, ipse tonas, tibi gloria surgit,
I cito, re cresces, nobile & inde, decus:
Ride E luce bonis, Coeli nubes quoque ride:
Nam totum is dulci promis ab ore bene.*

Duyt-

Duytsche Letter-keeren

uyt den selven Naem:

CORNELIS DE BIE,

1. BEELD-RYC SONE.

2. SOEN RYC BEELD.

O F T

CORNELIUS DE BIE.

3. SIN EDEL BICORVE.

5. BELDEN CIER VOIS.

4. EEL VREDENS BICOI.

6. LEVEND BIE CROIS.

UYTLEGGINGH.

DE *Bie*, *Apollos* Soon doorfweeft gebloemde velden,
 Om voor haer *Biencorf* te saemelen Honingh-raet:
 Dat is dit edel Boeck, soo *Rijck* van Kunst als *Belden*,
 Daer menich veers vol gheeft en cloecken *Sin* in staet.
Hier wordt elck *Beeld'* ghekent door *Rijm-kunst* dusent jaeren
 En jeders lof ghehoort van *Musas* soete *Vois*
 Soo als *De Bie* ons kan seer *Cierlijck* openbaeren
 Wiens penne groeyt als t'*Cruydt*, of t'*Levend'* water *Crois*.

Uyter herten

D O O R

R. de Mont

Adv'. tot Antwerpen.

O P

OP 'T GULDEN
CABINET
DER SCHILDER-CONST

Vanden Rijm - vloeyenden
Mr. CORNELIS DE BIE.

TOen *Mauors* Nederlandt door wapens quam verdelghen,
Wierdt d'edel *Schilder-kunst* vertreden in't ghevecht:
Maer nu *Vulkaan* t'gheweer (verzaadt van bloedt te swelghen)
Tot minne schichten smeedt, wordt zy weer opgherecht:
Want *Venus* Zoon deurwondt het hoofd der Fransche Rijken
En Dochter van *Philips*, tot schrick van t'Krijghs gheweldt,
De min is machtich om het Oorlogh te doen wijken.
Dit wist *De Bie*, en heeft de Kunst hierop herstelt.
Wie dat de Kunst beschrijft zal leven door sijn blaaren:
Dit is gheen *Bie* die op *Himet* sijn honing gaart,
De strijdtbre *Scheldt* zoo rijk van Kunst als Kerck Outaaren
Verthoont het oogh, een *Bie* van loffelijker aart.
Wie zucht tot Maal-kunst heeft is waart om op te roemen,
Waer dat *Mecenen* sijn wordt alle Kunst ghevoedt,
De *Neet-Bie* suyght geen zap uyt leveloose bloemen:
Maer uyt besielde verff doormenght met vlees en bloedt.
De verven weeten t'oogh door Kunst naer sich te trekken,
Al wat-aanminnig is, heeft onghemeene kracht:
De Bie komt haar, voor ronnen, met vleughels over-dekken,
Zy biedt *De Bie* tot loon van sijn ghetrouwe wacht
Haer gulde hulsel van Paletten en Penseelen:
Wie dat de Kunst herstelt behoort met haar te deelen.

Ian Vos.

AEN

M
D
E K
En e
En rae
Ten zy
In hou
In twee
De Rij
Den gh
Is wond
In sonder
Verfame
Dat heb
In vraegt
Ger by di
En is u
Die aen
ppelles, e
komt
Te vol
En dic
Het is die
Mer huan
Van w
Dat alle
Die 'Cabi
Die naer d

A E N D E N

Gheleerden ende Konst-rijcken
M^r. CORNELIS DE BIE,

Op het uytgeven van zijn Schilder-boeck.

DE Kunst ghenooten die naer de volmaecktheydt trachten
En d'edel Poësy verr' boven alles achten
En raeken nimmermeer het doelwit van hun hert
Ten zy een houwelijck by hun voltrocken werdt.
Een houwelijck dat noeyt d'Echt scheydingh koemt te vreesen
Van twee zeer Edele, dogh evenwel maer weesen
De Rijm-en-Schilder-kunst, die schoone kinders van
Den gheest, en wetenschap, t'vermaeck van jder Man.
Die wondere, daer zich *Appollo* van laet troet'len,
En sonder welck ons doen verandert in een hoet'len,
Versamelt, en vereent in een rechtschapen breyn,
Dat heden flickeren al om laet sijnen schijn.
En vraecht ghy wie dit is? doorloopt de boeckerijen
Gaet by die kennis heeft van Kunst en Schilderijen,
En is u dit te ver? zoo luyfert naer de Faem
Die aende kinders self gheleert heeft sijnen Naem.
Appelles, en *Appoll'* zijn by hem jngheswolghen,
Hy komt den eenen, en den anderen te volghen,
Te volghen soo naer by, dat ghy hun beyd' verliest
En dickwils de Copy voor t'Principael verkiest.
Het is die waerde *Bie* die *Hibla*, die *Himetten*,
Met hunnen honich-schat, ons komt als voor te setten,
Van wiens was ons wordt soo lichten keers ghemaect
Dat alle man daer naer, als naer zijn dachlicht haeckt.
Die 't Cabinet ontsluit van d'edele verstanden
Die naer den Lauwerier met open herten branden,

En

En t'edele Penceel in't hooghste glori-top,
 Door hunne neerftigheydt, ghedreven hebben op.
 Die soo een omtreck heeft van hun bedrijf ghegheven,
 Dat sy, naer hunne doot daer in onsterv'lijck leven,
 Die soo heeft afghefchetst hun daden, en verftandt,
 Dat hy het bloeyend' schier ons voor ons ooghen plant.
 Hoe staen ick niet verftelt wanneer ick kom te dencken
 Dat ick jet levendighs hem soude konnen schencken
 Iet daermen fijnen aerdt sou kunnen inne sien
 Soo, als hy is bekend, by letter-rijcke lien.
 Ick treck my achter-waerts, mijn aderen vervriesen,
 En stollen tot een ys, ten sy sy hun verliesen
 In hunnen eersten standt, soo word' ick roere loos
 En alle mijn bestaen is oft heel rot oft voos.
 Maer houdt; ick raecker door hy die t'al af kon maelen
 Liet in sijn maelerey den omtreck van sijn sraelen
 En wesentheydt sijns gheest, soo levend' als hy is,
 Sulckx dat ick hem dit schenck, tot een ghedenckenis.
 Gheen douwen naer de Kunst, als die ghy self kunt gheven
 En kunnen t'Taefereel, van uwen gheest, doen leven.
 Hy die dit wonder hem wil hebben voor gheset
 Gae d' eerdichten voor by, en lees u Cabinet.

*Vovebat Amico suo speciali
 Claudius de Griek Procor.
 Causarum Fiscalium Curie
 Metrop. Mechliniensis.*

AEN.

VV
 HEE
 A
 Ls
 Word
 Wanneer
 Van lotte
 Soud hy at
 wonder t'f
 De is, d
 De hem
 Maeron e
 Voor de
 brocht sief
 In Vaders
 Gheek als f
 In dat hy a
 De hem i
 En stief d
 met den r
 diepste
 heeft ni
 Den trot
 leert on
 dat valt,
 Den han
 het'gen'rr
 In het opr
 den hoest n
 Dat is ho
 Die t'ciet

AENDEN VROMEN

VVeet-lievenden ende Rijn-minnenden
HEER ANTHONI VAN LEYEN.

Als jemandt dickwils meynt op t'hoochft te fijn ghefeten
Wordt op den leeghften grondt van d'arremoy gefmeten.

Wanneer men fiet den mensch heel dick en fwangher gaen
Van fotte hooverdy, eersucht en ydel waen,

Soo fal hy anders niet, als fchandt en onneer braken

Iae onder t'sprocke rat der wree fortuyn gheraken :

Dat is, die hem verheft, wordt meeftendeel verneert,

Die hem het sterckfte kent is dickwils eerst verteert.

Als *Phaeton* eens fou den fonnen waghén voeren

En door de hooghe locht lancx de Planeten toeren

Brocht sich, en d'aerd' in brandt, om dat hy quam te by

Sijn Vaders heet *Paleys*, uyt enckel hooverdy.

Ghelijck als *Dedalus* fijn felven vondt bedroghen

Om dat hy al te hooch was by de Son ghevloghen

Die hem in't diepste smeeft van *Thetis* natten schoot

En sturf door hooverdy een grouwelijcke doot.

Is niet den rijcken Vreck door fijn hooveerdich mallen

In't diepste vande hel voor eeuwich neer ghevallen ;

Heeft niet de hooverdy uyt t'hemelsche plaifler

Den trotsen *Lucifer* ghedreven naer het vier ?

Dit leert ons d'oude spraeck : die hem tot t'hoochft wilt poogen

Licht valt, en die hem neert, die fietmen meeft verhoogen

Den handel vanden *AL*, den alghemeynen tucht

Is t'gen'men fchout, ons volcht, en t'gen'men volcht ons vlucht

Om het oprecht bediet van defen fin te raecken

Men hoeft maer in te fien den plicht van alle faecken :

Dat is hoe dat de Eer volght ftadich naer de deught

Die t'cierfel en den glans is vande jonghe jeught.

A a

De

Ovid.
lib. 2.

Ovid.
lib. 8.

De Eer volght die haer vlucht, uyt een oytmoedich leven
 Sy vlucht die tot haer wort door hooverdy ghedreven,
 Ghelijck een schaduwe, die wandelt op den padt
 Van hem, daer sy het beldt van sijnen lommer vat.
 Ist dat den mensch die volght, sy sal sters voor hem vlieden
 Ist dat den mensch die vlucht, sy sal hem naervolgh bieden,
 En schoon hy dapper vliet en neerstich henen spoet
 Sy blijft hem even naer en hanght hem aenden voet.
 My dunckt ick t'selve aen *Van Leyen* sien ghebeuren
 Daer gheene schaduw' maer de Eere naer compt speuren,
 Waermed' hy desen Boeck belommert en beschaeyt
 En door sijn deught alleen met alle Eer verfrayt.
 Tis waer hy socht des' Eer met soeticheyt t'ontsegghen
 En haren nieuwen keus met vlijt te wederlegghen,
 D'oytmoedicheyt die was in hem soo diep gheplaetst
 Dat hy des' nieuwe Eer eerst lanck had afghecaetst,
 Maer neen het was om niet hy cost de eer niet hind'ren
 Oft haren jever door de weygheringh vermind'ren
 Sy was te vast gebouwt uyt een verplichte jonst
 Op hem, die is oprecht Bescherm-heer vande Const.
 De liefde vondt daer in haer uysterste behaghen
 Om d'eere van dit werck *Van Leyen* op te draghen
Van Leyen die de cracht van haren sin verstaet
 En best is onderricht hoe't met de Const al gaet.
 Hoe compt dan weerden Vrint, dat ghy socht af te weeren
 Het wit van mijnen wensch en t'eenich herts begheeren;
 Des' eer die volght u naer al vlucht ghy noch soo seer,
 Die uyt oytmoedicheyt sijt vyandt van de eer.
 Nochtans en cunt ghy niet den glans van d'eere schouwen
 Al ist dat ghy haer vlucht sy can u teghen houwen
 Ter wijlen dat u deught al meerder eer vereyft
 Den lommer vande eer noot van u deught en deyft.

Wacrom

Waerom dat
 die uyt oyer
 Die elde
 Die groot
 ick bid in die
 De hoochte v
 Mies da g
 Als jant
 Van door ghy
 Conwen wij
 Van eden in
 Tloopen bi
 De hoon hy
 Vrant van
 die deer va
 In oorspro
 die crachte
 edel Schil
 Wat al het
 Die is by u
 ant de Co
 met cos
 er van g
 e in u C
 ryst my a
 we deugt
 die dat ick
 dat ick
 die den
 die hagen dat
 De deught is
 En heeft ten

Waerom dan dit ontseyt en vlijtichlijck ontspronghen

Iae uyt oytmoedicheyt op anders hals ghedronghen

Die eelder is van stam, oft heeft meer wetenschap,

Die grooter is van staet, oft sit op hoogher trap.

Ick bid u sijt hier in in't minsten niet verbolghen

De hoochste weerdicheyt die can u noch al volghen

Midts dat ghy sijt verrijckt met een soo cloeck verstandt

Als jemant hebben can in't heele Nederlandt.

Waer door ghy sijt bequaem om steden te bestieren

Door uwen wijsen raet en gheestighe manieren

Wat reden heeft de eer om u te laeten dan?

Te loopen buyten wet naer eenich ander man.

Die (schoon hy was begaest met d' hoochste eer der staten)

Waer vyant van *Pictur* en quam haer Const te haten,

Daer d'eer van desen Boeck beldt uwe schaduw' af

Den oorspronck dat sy haer voor u ten besten gaf:

Die al de crachten kent die jemant uyt can legghen

Van d'edel Schilder-const, oft haren lof wilt segghen:

Want al het gen' Pinceel, de pen, oft cool vermach

Dat is by u te sien, dat brengt ghy voor den dach.

En kent de Constenaers elck aen sijn vaste trecken

Die sy met cool en pen, oft met Pinceel ontdekken,

Daer van gheeft uwen schat der Const ghetuyghenis

Die in u Cabinet seer overvloedich is.

En wijst my aen de Eer die uwen gheeft belommert

Die uwe deughden volght, en mijn ghemoet becommert

Hoe dat ick naer den eysch u Eer beschrijven sou

Op dat ick uwen vrint en dienaer blijven sou.

Want die den glans van d'Eer gaet neerstich overweghen

Moet lijden dat haer cracht is inde deught ghelegghen.

De deught is Voester-vrouw van hare edelheyt

En heeft den eersten steen op haren gront gheleyt;

De Eer wort door de deught, de deught van d'eer ghekoestere
 De deucht beschermpt de eer, van d'eer wort deucht gevoestert
 De Eer aen d'edel deught altijd trouhertich blijft
 De deught als d'oli oock ghestadich boven drijft.
 Ten is gheen rechte deught tot deught te sijn gheneghen
 Maer t'is een vaste deught de suyver deught te pleghen
 Ghelijck de liefde krijght haer voetsel door t'ghesicht
 Soo wort de eerbaerheyt oock vande deught verlicht.
 Het gen' ick speuren can en clarelijck bewijsen
 Aen die de waere deught op 't hoochsten fullen prijsen
 En selfs ondeughdich sijn, maer die de deught bemint
 Is deughdich als men oock de deughden in hem vint.
 Des' reden stel ick in de schael van menich oordeel
 Het gen' my dienen can tot baet en wonder voordeel,
 Wanneer ick al den dach van d'alghemeyne Faem
 Verbreyden hoor den lof van d'Heer *Van Leyens* Naem.
 Hoe dat den grooten Al hem mild'lijck heeft ghegheven
 De grati' om met rust in rijcken staet te leven
 Den welcken is ghemenght met de oytmoedicheyt
 Vervrempt van hooverdy wat dienter meer gheseyt.
 De hooverdy nochtans die sietmen selden wijcken
 Van menschen die fortuyn met rijckdom compt verrijcken,
 Van menschen die naer wensch ghenieten s'werelts lust
 Die vyant is van deught en moortster vande rust.
 D'oytmoedicheyt besit den hoochsten throon der deughden
 D'oytmoedicheyt die baent den wegh des hemels vreughden
 Die in *Van Leyen* sweeft en aen ons allen leert
 Met hoe veel deughden meer hy daghelijckx verkeert.
 Hoe cost my het gheluck dan meerder voordeel brenghen
 Als dese Poësy met sijne deught te menghen
 Te menghen met sijn jonst die haer beschermen sal
 Dat *Momus* noyt daer op can spouwen bitter gal,

En schoo
 Den jere
 En he
 Gheve
 Schoon d
 Sy wou v
 De eer d
 Meis hy
 Menant e
 Whemant
 Wie jern
 De noyt
 Om het
 die haer
 In daeron
 De heeft
 De die besel
 In dat gh
 Wens we
 Door al e
 Al Pieter
 maet, en
 Wie ille
 In op fi
 eenich
 In sonde
 Om voor
 Tegen' n
 Die bljcke z
 In brenghen
 In overv
 Ervaren s

En schoon d'oortmoedicheyt des Eer niet wou ontfanghen
 Den jever bleef altijd aen sijne deughden hanghen
 En heeft ghedurichlijck hem met ghewelt bestreên
 Ghevolght als eene schay niet sonder groote reên.
 Schoon dat *Van Leyen* socht haer vanden pad te leyen
 Sy wou van haeren man noot sonder reden scheyen
 De eer die bleef hem by uyt een ghetrouwe jonst
 Midts hy recht kender is van d'edel Schilder-const.
 Sal jemant een robijn gaen aende Boeren veylen
 Wilt jemant (die is blint) op zee gaen leeren seyleen
 Wilt jemant d'oorloghs volck in oorden leeren staen
 Die noyt en heeft gehoort trompet oft trommel slaen.
 O neen het is om niet van Schilder-const te praten
 Aen die haer niet en kent, jae die haer deughden haten.
 En daerom werden vrintd, de eere van dit werck
 Die heeft al lanck gehad op u haer oogh-gemerck.
 Om dit beschrijf der Const uyt jonst u op te dragen
 Midts dat ghy in *Pictur* scheidt d'uyterste behagen
 Wiens weerdicheyt is weert met meerder eer gheloont.
 Door al den jever die ghy tot de Const bethoont.
 Die al *Picturas* cracht en haer verholentheden
 Verstaet, en geeft daer van een uytghemunte reden.
 Wie isser die op d'oogh *Van Leyen* niet en bouwt
 En op sijn oordeel niet ten vollen en betrouwt
 Om eenich stuck van Const op sijn scherp oogh te coopen
 Want sonder sulcken oogh men wel verdoolt can loopen
 Om voor een Principael te coopen een Copy
 T'gen' noyt gheschiet als is *Van Leyens* oogh daer by.
 Dit blijkt aen al de Const die hy ons voor can setten
 En brenghen voor den dach uyt sijn Const Cabinetten.
 In overvloedicheyt, soo datter niet een man
 Ervaren was in Const, oft hy en heester van.

Gaet

Gaet naer sijn vreughdich Hof, daer veel fonteynen springen
En siet wat wonderheyt hy sal ten voorschijn bringen :

Twee stucken daermen op can sien een groot gewoel
Van beesten, ende fruyt, ghemaect van *Peeter Boel*.

Die daer soo crachtich staen en schijnen hun te rueren
Waer in *Quellinus* heeft geschildert twee figueren,

Seer aerdich uyt-gewerckt, seer los en wel ghedaen

Die schijnen door de Const schier vanden doeck te staen.

Daer sietmen noch al meer Const-rijck vermaerde stucken

Die schijnen door pinceel het leven af te drucken,

Waer med' van *Leyen* is seer rijckelijck bejonst,

En daer by is sijn huys vol van *Picturas* Const,

Die weerdich is befaemt en door de pen te prijsen,

Daer hy Schildry en print, jae Teeckeningh can wijsen,

Van *Iulio Romain*, *Lanfanck* en *Titiaen*

Van *Michiel Angelo* ' *Georgo Mantuaen*,

Van *Testa*, *Spaniolet*, van *Paulo Pherrinato*

Andreas Schauion, *Francisco Saluiato*

Van *Paulo Veronees*, *Bassan* en *Castilion*

Dominiquin, *Carats*, van *Franco* en *Corton*

Van *Bacci Bandinel*, *Barots Perin del Vago*

Davinci Tinturet, *Parmensis* en *Canjago*,

Van *Theadeo* en oock *Rosso Florentien*

Van *Campegnola* en van *Raphael Vrbien*

Camillo Procastin, *Pordenon*, *Guido Rheni*

Francisco Primatris, *Ventura Salimbeni*

Van *Rubbens* en van *Dijck* soo Printen als Schildry

En veel al oude Const van eel Boetsfeerdery,

In Coper Hout en Steen gesneden naer het leven

Verlicht op *Parcquement*, en in het Gout gedreven,

De wercken van *Tempeest*, van *Holbeen* en *Calot*

Van *Alborduer*, *La Bel*, *Focquier*, *Lorain*, en *Bot*.

Van

Van Isra
Van Bre
Van f
Gheli
Veel mee
Veel meer
T Ghet
Om een
In sine C
In by gee
De noy
I met d
Iner ve
De by al r
In opene
Mets sy d
In Mula f
Wat al de
De maech
So wel
In Man di
De rech
Want sij
Te word
ons beti
en wijfe
De de gt
Begeerich
In dan A
Inmit laeck
Op dat u l
Met jever

Van *Israel* en *Bril*, van *Swanevelt* en *Bouwer*
 Van *Breughel*, *Sadeleer*, en noch veel *Const* van *Browwer*,
 Van *Peeters* en van *Boel*, van *Snyers* en *Quellien*
 Ghelijck op't lustich Hof *van Leyen* is te sien.
 Veel meer als *Musa* hier naer *Const* in *Rijm* can singen
 Veel meer als mijne pen u hier in't licht can brengen,
 'T Ghetal dat is te groot, my sou gebreken stof
 Om eens ten vollen uyt te spreken al den lof.
 Die sijne *Const* verdient, waer uyt men sou bethoonen
 Dat hy geen geldt en spaert om d'Edel *Const* te loonen.
 Die noyt del' *Const* en heeft by *Constenaers* geleert
 Is met de wetenschap der hoochste *Const* vereert.
 Die naer veel *Schilders* doodt, thoont t'leven in haer wercken
 Daer hy al menichmael can d'ooghen med' verstercken
 En openen 't verstant aen die del' *Const* besiet
 Midts sy door haere cracht en wijckt schier 't leven niet.
 Mijn *Musa* staet verstelt, Sy wilter uyt gaen scheyen
 Want al de wetenschap van haeren Heer *van Leyen*
 Die maeckt haer bot en stom, midts dat *Picturas* geeft
 Soo wel (ghelijck van hem) noyt is doorsien geweest.
 Een Man die haet en nijt can door sijn deught bedwelmen
 Die de rechtsinnicheyt met reden can behelmē
 Want sijn genegentheyt geeft aen *Pictur* een spoor
 Te worden heel vernaemt de ganse wereltd door.
 Die ons bethoonen can den wegh van goede reden
 Door wijse Raetsaemheydt en fray geregtheden
 Die de gheveynstheydt vlucht en boose ontrou haet
 Begeerich tot de deught, af-keerich tot het quaet,
 Leeft dan *Apelles* vriendt, die door u *Const* vermogen
 Schijnt lanck *Picturas* borst te hebben uyt-gesogen
 Op dat u liefd' altijd mach groyen meer en meer
 Met jever inde *Const* tot *Musas* grooter eer.

U. Eerw. verplichten Dienaer C. DE BIE.

Waerheyt baert nijt.

Mengel-

Mengelrije op de verscheydentheydt der Schilder-Const.

Lief-hebbers van PICTVR' die haer pinceel beminnen
 En die haer eer bewijst met op-ghetoghen sinnen,
 Jck wil u voor het lest noch brenghen voor den dach
 Dat u nieuwigirich hert tot vreughden trecken mach.
 Daerom ben aenghelockt om noch wat meer te segghen
 En om def' wetenschap ten vollen uyt te legghen,
 want al het gen' ghy fiet in Constighe Schildry
 Js sonder siel en lijf, maer stomme Poësy,
 Die menichmael de pen der Dichters can doen spreken
 En leyt u constich uyt wat daer aen compt t'ontbreken.
 Soo heeft van nieuws den lust my virich aengheport
 Soo seer dat mijne pen daer toe gheneghen wordt.
 Om dat haer eel Pallet der Const niet sou verdrooghen
 Soo moet ick even-wel my noch tot dichten pooghen
 En brenghen op't Tonneel de Schilders van dit Landt
 De Schilders van ons Eeuw, ervaren in verstant.
 En segghen dat de Faem voor eeuwichlijck sal dueren
 Van RVBBENS en van DYCK fraey Schilders in Figuren
 Van CRAEYER en QVELLIN, JORDAENS en LANGEN Jan
 Van WILLEBORTS en SCHVT, van FLORIS en BASSAN.
 En in Batalien oft vremde Vechterijen
 Leeft PALAMEDESSEN, en SNAYERS wonder strijen,
 Sijn Ordonnanti Rijck, daer by oock MOLENEER
 VERMEVLEN en noch meer, verdienen groote eer,
 In Beesten BOEL en FYT, in fatte Boeren, BROVWER
 En in Verlichtery, FRVYTIERS, van DYNEN, BOVWER
 Van DELEN en COLON seer net in Metselry
 MALTEES en SNELLINCX oock in schoon Tapecery.
 Siet SNYERS inde jacht met op-ghespannen netten
 De HEEM, van ES, van SON in aerdighe bancketten:
 ARTOYS en oock de WIT in Landtschap seer plaifant
 BRONCKHORST, GERBIER, van HEYL seer aerdich inden brant.
 De DVYTS, en WOVTERS in het naeckt seer cloeck van gheeste
 Van KESSEL, SAVERI in cleyn cruypende beeste,

BECK, TYSENS en GONSAEL seer gheestich in pourtret
 VERBRVGGHEN en QVELLIN, die snijden wonder net
 De KEYSER, NIEVWELANT seer fray in Architecten
 SAFT LEVEN, keucken goet, DE VRIES in schoon Prospecten.
 In't snijden op de plaet, de HONDT, LABEL, de BOTH
 BOSBOOM, de CORT en WIRCKX, de JOD' en JAECK CALOT:
 Niemant in Zee-const can aen PEETERS Const ghecomen
 Van THIELEN en van NECK, en ZEGHERS inde bloemen.
 Dat dan PICTVRA leeft in't vredsaem Nederlant
 Nu sy haer vint verlost uyt MARTIS wreede handt
 Die haer soo langhen tijt heeft trachten te verjaghen
 Door sijnen oorloghs brandt en veel-der-hande plaghen
 Die haer soo langhen tijt benomen heeft den lust
 Door al het krijghs ramoer ghestoort in haere rust.
 Poësis soete Const gheen voetsel cost becomen
 Uyt t' silver clær Cristal der Hypocrene stroomen
 De boosheyd was te groot, wat cost daer teghen staen
 De liefde was verjaeght, men trock gheen Consten aen.
 De werelt was vol nijdt door t'weedrachts Voesterlinghen
 Men hoorden gheenen rijm meer vande Musen singhen,
 Het dulle moort trompet verdoofden hun gheluyt
 En t' schrickelijck ramoer van t' schroomich dondercruyt
 Verjoegh de liefde wegh, den nijdt besat haer stede
 Het gen' nu is verkeert door eenen vasten vrede
 Ghesproten uyt de trouw, die heeft ghebaert den peys
 Die ons ghesonden is uyt t' Goddelijck Paleys.
 APPOLLO stelt sijn herp en menght sijn lauwerieren
 Met groen olijven loof om d'edel breyn te cieren
 Van onse vry PICTVER (soo langhen tijt verjaeght
 Verstooten door den krijch en met onlust gheplaeght,
 Die nu eens leven sal en haere deught bethoonen
 Aen die haer weerde Const naer reden wilt beloonen
 Die nu bragheren sal, in pan en sacht flauweel
 Door al de Edelheyd van haer bifaert Pinceel.

F I N I S.

Bb

Aenmerc-

hertigheyt / ende de hermhertigheyt heeft oberwonnen sijne gramschap ende het Landt vergunt een lanck ghewenste rust.

*Quo magis interitum sibi quisquam instare putabit,
Hoc magis accedit prosperitatis opus.*

Die meynt dat hem de doot naect door veel pijn en druck,
Crijght dickwils inden noot een onverwacht gheluck.

De liefde / die door Godts schickinghe haer woonplaets heeft gaen nemen in het hert vanden aldercriftelijcksten Koninck van Franckrijck / ende d'Edelste Princesse Koyael infante van Spanien / heeft het sweert van straf (daer den mensch om sijn boos leben mede ghedreghet wert) doen opsteken ende het Landt doen beseghenen met vrede. Als den Koninck Alsuerus (sijnde op het jodts gheslacht door de valse oorblaesinghe van dien hooverdighen Aman, ten upersten vergrampt) op den hals verboden hadde / niemant onder sijn ooghen te comen sonder dat hy gheroepen werdt oft de gulde roede tot teecken van goedertierentheynt tot hem uytgheseken sach / om alsoo de wreack den vollen toom te gheben tot verdervinghe der joden / is nochtans door sijn Echte Koninghinne Esther (die sonder gheroepen te sijn) by den Koninck is verscheen met vrees bande doot te moeten onderstaen volghens sijn ghebodt / versoent / als sy het leben van haren Oom ende Behoeder Mardocheus ende het heel jodts gheslacht trachte te verbidde / ghelijck sy oock heeft ghedaen. Soo is oock door de liefde van die twee machtichste Monarchen des werelts / te weten / Spanien ende Franckrijck den peys ende vrede aen Nederlandt ende meer andere plaetsen vergunt: als die ymuntende ende deught-rijcke Infante van Spaignien als een tweede Esther door haer weder-liefde tot Franckrijck den vergramden Heere onsen Salichmaker heeft versoent / het bedruckt hert van Nederlandt met vrede versieret ende haer inwoonders door den vrede / van meerder straf verbeden / die door den wreeden oorlogh gheschayen waren tot him uperste verdervinghe ende ruine te comen.

*Tempora qui reputat sua tristi plena dolore,
Gaudia multa loco saepe doloris habet.*

Die meynt dat sijnen tijdt is op het leste endt,
Crijght d'aldergrootste vreught, die d'eynt is van allent.

Als den Heplighen Petrus Apostel met onsen Salichmaecker ende andere Apostelen op zee schipbzeuck leden / (drijvende op de onghestadighe baeren van den vreeselijcken springh-bloet) met vrees van te gront te gaen / werdt Petrus met sijn mede Discipels inden meesten noot van het ontweer verlost / ende raect in sijn grootste vreught / want onghetwijffelt en can den mensch gheen meerder vreught hebben als verlost te worden uyt een verbaerelijck ongheluck

dat hem met de doot is dreyghende / soo heeft Nederlandt oock ghedreven in de zee van oorlogh met vrees van te gront te gaen / en is door den vrede bande grootste miserie ghecomen tot haer hoochste gheluck.

*In maxima miseria,
Recepit summa gaudia.*

Daniel
14.

Daniel sittende inden diepen kuyl der Leeuwen met vrees van alle oogheblicken verflonden te worden werdt in synen meesten noodt ende perijckel des dootds van Habacuc (die eenen Propheet in Judeen was) door hulpe vanden Engchel des Heeren ghespijst / vande hongherighe Leeuwen ghestreect sonder hem te hinderen / ende door Godts hulpe verlost. Nederlandt ghesielt zijnde inden kuyl van alle droefheyt / inden put van alle miserie onder de woede ende Barbarische Leeuwen van oorlogh ende dieren tijt om verflonden ende haer Goomsche Religie vande ketterije verdruct te worden / krijght inden meesten noodt door Godts schickinghe den blijden peys ende vrede.

*Quo magis interitum sibi quisquam instare putabit
Hoc magis accedit prosperitatis opus,*

Die t'naeste meynt te sijn by d'onverwachte doot
De meeste welvaert krijght in sijnen grootsten noot.

Daniel
3.

Als de dyp jodtse Mannen Sidrach, Mysach ende Abdenago ghestelt waeren in het brandende Fournaijs door bebel van den Coninck Nabuchedonofor, om dat sy de gulden Statue niet en hadden willen aenbidden sijn in het meeste perijckel des dootds van het vier door de hulpe vanden waerachtighen Godt bezijdt ghelwozen ende verlost. Ghelijck Nederlandt (inden brandenden Oven vanden lanckdurighen krijgh ghestelt zijnde) is door de hulpe Godts (inden meesten druck) ghecomen tot haer grootste gheluck van peys ende vrede.

*Tempora qui reputat sua tristi plena dolore
Gaudea multa loco saepe doloris habet.*

Exod.
14.

De kinderen van Israel vanden hertneckighen ende bloetdorstighen Pharao vervolght zijnde / sijn in hunnen meesten druck ende vrees des dootds door Godts hulpe verlost alswanneer de Zee haer selven heeft gheopent / ende aende kinderen van Isarael drooghen doorzanch verleent / en wederom toefloot als Pharao met alle sijn oorloghs volck daerinne zijnde verdronek. Nederlandt vanden woeden Pharao des oorloghs vervolght sijnde / heeft haer de verbaerelijcke Zee der tribulatiën gheschepden die den oorlogh heeft verdroneken ende door peys en vrede Nederlandt verlost.

Nederlandt is ghecomen tot haer grootste gheluck ende hoochste brenghet door den vrede. Want aenden mensch niet gheluckigher / beter / nutter en saligher

gher en ran overcomen als op dese werelt vrede te hebben / om naemaels oock den eeuwigghen vrede te ghenieten. Waerop wel te pas comen de woorden banden Heplighen Augustinus / sprekende aldus: *Tale bonum est pacis vt in rebus beatis nil solent audiri gratiosius, nil delectabilius concupisci & nil vtilius possideri*: dat is: Den peys is sulcken grooten goet, dat in ghelucksalighe saecken niet gratieuser en can ghehoort worden, niet lieflijcker begheert oft niet profijtlijcker en can beseten worden. Waer op den Heplighen Coninck David singht aldus tot Psal. 119.
Godt: Grooten vrede hebben sy Heere / die uwen vrede lief hebben. En dooz waer die den vrede heeft met de werelt en niet met Godt / waer beter alrijt gheperst / verstootten / berooft en ghebannen banden krijgh ofte tijdelijcke oorlogh als hier op dese aerde rust ende vrede te hebben en naemaels de eeuwighe oorlogh van verdoemenis. Daerom behoorden de menschen dooz hooverdy wellust en onghetoomde sonden den vrede niet te misghrupcken op dat den Heere (die ons den vrede gheeft) ons niet besoeckt met dieren tijdt / pestilentie ende andere plaghen / ghelyck hy ghedaen heeft aen het volck van Zenachetib als wanneer op enen nacht soo veel dysent menschen werden uyt de werelt gheruckt om dat sy ghesondicht hadden. Ist dat wy zynen vrede lief hebben ende niet en d'wacelen uyt de spoze van sijn gheboden / soo sal hy ons in rust en vrede laeten volherden ende ghebenedijden / soo sal hy ons gheben een lanck durich leven ende saligh sterben. Soo sullen de vruchtbaer ackers eens met rust doozploeght worden ende van overbloedighe vruchten swangher gaen / soo sullen de Schepen dooz de onbekende haeren der Zee moghen seplen en met rijcke schatten gheladen wederkeeren: soo sal den Heer ober het bee ende vruchten sijn benedictie sependen ende besonderlijck de vry Consten laten in achttinghe comen / soo sullen de Schilders van alle Const-minnende Heeren eenen onsterflijcken lof krijghen ist dat sy Godts dienst ende de neersticheyt lief hebben / nu sullen sy hun Consten ten hoochsten gheweerdeert sien ter wijlen alle de Landen op enen cozten tijdt dooz Godts bestieringhe in vrede ende rust zyn gheraecht. Ick segghe op cozten tijt / uyt redenen op den 18. dach van Maert 1660. den vrede tusschen Hispanien ende Vranckrijck in Nederlandt werdt ghepubliceert. Op den Sesden van Iunij werdt het houtwelijck van Spanien en Vranckrijck gheconsumeert / ende den 7. Iunij inden selven jaere werdt den vrede tusschen de twee Croonen van Denemarcken ende Sweeden met alle vrucht vercondicht. Op den 8. der selver Maendt heeft Iacobus Stuaert Coninck van Enghelant zyn inkomst ghedaen binnen Londen, alwaer hy met groote blijshap bande inwoonders is inghehaelt.

Wanneer ons neerLant stont VersLagen Door VeeL DrVck
 brocht haer een soete troVW een onVerWaCht gheLVck.

MEn seyt dooz een spreecck woort datter selden gheluck oft ongheluck alleen compt / soo cannen bewijzen dat niet alleen Nederlandt dooz het gheluck van het houtwelijck en is begaest gheworden met den peys ende vrede / maer oock de dooz verhaelde Landen / die andersints dooz hun twisten ende bloedighe crakeelen Nederlandt grooten afbreuck inde Coopmanschap ende dier

leben te binden ende naer te volghen / noot daer af wijckende maer volstandich
 blijvende in alle dienstighe secreten met neersticheyt te binden / ende zijn selven
 alle daghen meer en meer te verbeteren / want noot en can den Schilder in sijn
 werck volmaeckt wesen / uyt reden dat hy alle daghen meer en meer nicuwer
 volmaecktheyt can binden ende daerom is Pictura hy ons ghenoept een by
 Const. Wilt jemant de neersticheyt sich laten verdzieten meynende dat dese
 verstandighe Const hem al dzoomende ende met ledich te zijn / sal aencomen
 is inder waerheyt al veer verdooft. Pictura is ghelijck een Wijster die uyt
 maten schoon is hebbende veel Wijers om haer volmaecktheyt te comen ghe-
 nieten die sy aende swaermoedighe en traghe Gheesten niet mede en deylt/
 maer schenckt aen de ghene die gheen moyt oft arbeyt en sparen om haer ten
 lesten in't verstant te vatten. Men leest dat Jacob Laban seven jaeren ghedient Gen. 29.
 hadde / om dat hy de schoone Rachael tot sijn vrouw soude krijghen / en om dat
 hem naer den dienst van seven jaeren Lia wert ghegheben / hem noch eens
 seven jaeren in Labans dienst heeft verbonden om dat hy Rachel sou connen winnen.
 Gaet jemant seven jaer de edel Schilder-const hantieren ende Picturas volmaeck-
 heyt tracht te ghenieten / en scheidende van sijnen Meester eer hy de selve oprecht
 verstaet oft de volmaeckte schoonheyt van Pictura can winnen / en can zijn
 leven maer een Martelaer der Consten blijven / die qualijck aenden soberen
 cost sal connen gheraecken om dat hem de neersticheyt van voorder ondersoect
 ende studie heeft verdzoten ende niet en heeft volhert / om tot de diepste verho-
 lentheyt van Pictura te gheraecken ten sy hy doot de grootste neersticheyt gheenen
 dubbelen dienst en ontsiet om de beste vruchten der Consten op 't lest te vatten.
 Leert dan ghy edel Schilders de neersticheyt lief hebben ende de ledicheyt haten
 soo lanck den goeden Heer u verleent verstant / sterckheyt ende ghesonthejdt/
 want het leven is coyt ende als den ouderdom comt verblieghet de wetenschap
 ende den lust vergaet / ter wijlen het Landt nu ghestelt is in peys ende vrede/
 soo cont ghy doot Const veel schatten vergaeren die inden ouderdom u sullen
 dienstich wesen / ende sult boden dien achterlaten een onepndelijcke Faem.
 Daniel Arts Bisschop van Ments ende Keurvorst des rijckx had met sijn epgen
 handt in sijn ghebede boeckyken gheschreven dese woorden : het leven is coyt/
 de schoonheyt bedrieghelijck / het gelt verblieghet / de heersingh is hatelijck/
 d'oberwinnigh onseker / den ouderdom allendich / de doot ghelucksaligh/
 de Faem van wijsheyt ghedurich. Vatter veel dese les in het boeckyken van
 hun memorie pzenten sy en souden gheen moeyt oft neersticheyt sparen om
 hunnen costelijcken tijt beter over te bzenghen die sy doot ledicheyt soo licht
 doot hy laten loopen / daer sy op het eynde van hun coyt leven sullen moeten
 rekeningh af gheben / sy en souden hun sinnen op de schoon en ydel wellusten
 des werelts (die soo bedrieghelijck is) soo vast niet stellen / sy souden meer de
 gaben (die Godt hun verleent heeft) uytwercken ende daer doot enen onsterffe-
 lijcken naem krijghen als ghedurich trachtende naer hooghen staet om (jebers
 een kleyn ghebiedt hebbende) ledich te gaen ende met hunnen tijt geen profijt
 te doen / niet eens pepsende dat alle heersinghen schadelijck ende hatelijck sijn.
 Niemant en valt oock den ouderdom soo swaer en allendich die in sijn jonck-
 heyt alle neersticheyt heeft ghedaen om sijnen tijt met enighe vermaeckelijcke
 ende

ende hoogh begaefde Consten ober te brengen / als die niet en heeft uytgereecht
 ende dooz ledicheyt alijt gaen steenen treden. Wiens doot als dan terstont
 is verghten / maer de doot van een cloeck verstant die t'selbe dooz neerstic-
 heyt alijt heeft doozploeght ende ghebrycht achterlatende veel vuchten van
 zijn neersticheyt / laet achter een ghedurighe faem om alijt inde ghedachten
 der menschen te leven. Hier mede wil ick daelen op de cracht der verben daer
 de Const barende Schilders mirakels vanden Natuer schijnen dooz voorts te
 brengen / dienende t'eenen weghen tot een lesse vooz de leergirighe jeught om
 eenigh onderwijs te binden hoe sy de selve verben ende coleuren sal ghebrychen/
 ende met neersticheyt verdeplen.

Op den Natuer oft Cracht der Verven.

AL t'ghene datmen vindt oft op de aert can speuren
 Heeft sijn besonder cracht, verscheyden van coleuren
 Tot voetsel van 't ghesicht dat Godt gaf aenden mensch
 Om dat hy hebben sou sijn vollen herten wensch.
 T'ghesicht verlicht t'verstant, wanneer het lust mach rapen
 Uyt menich aerdich dinck van Godt den Heer gheschapen.
 Als jemandt overleyt wat dat de vruchtbaer aert
 Uyt haren swerten schoot al wonderheden baert,
 T'is buyten ons vernuft, vervremt van ons ghedachten
 Hoe dat het aerts ghewas ghestelt is in sijn crachten,
 Ghelijck voor eerst de verff met haer couleur beduyt
 Waarmed' een Schilders handt werckt groote Consten uyt.
 Waarmed' een Schilders handt can aende menschen gheven
 En thoonen op den doeck, een schets van't s'menschen leven,
 Dat menich edel ooggh versaeft en gans vernoecht
 Midts alles door de Const is op sijn plaets ghevoecht.
 Nempt op u plat Palet van alderhande verven
 Goet en gheringh van aert die nimmermeer versterven,
 Met olie ghemenght, als root oft fermilioen
 Wat omber, masticot, wat oker, heylsaem groen.

Lack,

Lack, schetgheel, en feruys, oulter marin en smalten
 Afuer en menie, loot-wit en oock aspalten,
 En noch veel verven meer die ons den Schepper gheeft
 Waerin dat jeder een verscheyde crachten heeft.
 Sult vinden dat daer in sijn aenghenaeme jonsten
 Die dienen tot een beldt en hulp der Schilder-consten,
 Laet ons wat voorder sien waer sy toe dienen mach
 En wat de edel verf noch meer brengt voor den dach.
 De verf ciert oock de stof, de sijd' en t'wolle laken
 Sy can het coopmans goet daer door seer vendtbaer maecken,
 Den Eelman oft Herhoul't daermed' sijn wapens menght
 En thoont wat jeder staet daer door ten voorschijn brengt.
 Voor eerst het gheele goudt schijnt eeldom uyt te belden
 En de gherechticheyt door wit en silvere velden,
 Het blau de wetenschap, het root den hooghen moet
 T'purper oytmoedicheyt, jonst en den overvloet.
 Het swert by simpelheyt, by t'groen de schoonicheden
 De goetheyt en de vreught de sterckheyt en de reden,
 Den Minnaer die een Maeght uyt groote liefde vrijt
 En om haer lieve schoont wel duysent forghen lijst.
 Die doet tot haer vermaeck veel nacht baletten spelen
 En tot haer meerder eer veel nieuw' ghesanghen quelen,
 En schenckt haer een adres van alderley colour
 Om dat hy winnen sou ten lesten haer faveur.
 Om dat hy sijn Meesters ten vollen sou behaghen
 Door t'root certijnen lint sijn liefde op gaet draghen,
 En met het edel groen de hop' van sijn gheluck
 Met blau de jelozy, met t'swert sijn vrees en druck.
 Gaet somtijts oock sijn pen' een gheestich rijm-dicht schrijven
 Tot tecken dat hy haer wilt onderdanich blijven,
 Sal hy de *Poësy* gaen menghen met sijn min
 En al het gen' hy doet dat heeft verscheyden sin.

Soo can de edel verf oock t'Schilders gheeft verstercken
 Op t'menghen van t'colour in sijn lof-rijcke wercken,
 Wanneer hy kent de cracht van haere Edelheyt
 Die hy met alle vlijt naer reden onderscheyt.
 Om dan met goet verstant tot d' eel *Pictur'* te comen
 Soo dient de Schilder-const wel vlijtich waer ghenomen.
 Nempt aenden lincken duym u platte sijn Palet
 Hout u Carnati schoon en u Pinceelen net,
 En wilt de naecktheyt oock met enckel wit niet hooghen
 Want anders sou u werck mishaghen aende ooghen.
 Menght oker met het wit, en weynich fermilioen
 Maer geen en mastecot om alles wel te doen:
 Stelt purper by het geel en t'geel by blou affuren
 Het wit met lack ghemenght, verciert oock heel Figuren,
 Het blou by t'suyver wit dat belght *Pictura* noot
 Het groen by t'wit en geil, en t'blou oock by het root.
 Mijdt lamswert als de pest, want sy de Const doet sterven
 Te veel spaens groen can oock de eel Schildry bederven,
 Soo sult ghy op het lest gheraecken eens het wit
 Van d'edel Schilder-const daer uwen gheeft op schit.
 Siet hoe het blom-ghewas sijn selven can schokieren
 Dat door sijn soet colour heel Hoven compt verciere,
 Als een tapijtich cleedt van Godt den Heer bereyt
 Daer hy med' naer de Const de swerte aert bespreyt.
 Soo moet de Schilder-jeught met gheeft del' Const dan vatten
 Eer sy recht vinden can *Picturas* rijcke schatten,
 T'verdeylen vande verf *Picturas* Const verfraeyt
 Als elck is op sijn plaets, en gheestich uyt gheschaeyt.
 En wilt met geele gout u stucken noot becladden
 Midts t'gout de Const onteert, daer Constenaers op smadden,
 Maer vry u werck verciert met Leysten heel vergult
 Want een volcomen leyft de eer der Const vervult.

Naer

Naer d
 Die f
 Ma
 En
 Soo f
 Soo f
 Den
 En v

Naer dat de Conft vereyft, want schoon en lichte stucken
 Die fou een gulde leyft verdooven en verdrucken,
 Maer aen een bruyen Schildry een gulde leyft gheftelt
 En een swert ebben leyft dient aen een lichte belt.
 Soo sal den Schilder aen de Conft het leven gheven
 Soo sal de eel *Pictur'* op t'hoochsten sijn verheven,
 Den reghel vande Conft wijft self haer eel beleyt
 En voecht haer met Natuer wat dienter meer gheseyt.

F I N I S.

Cc 2

DA-

DANIEL SEGHERS
Onder het gheselschap vanden H. Naem Iesus.

Constich Blom-Schilder van Antwerpen, geboren Anno 1590.

Als ick *Picturas* Hof met vreughden had doorwandelt
 Al waer de schoon Pinceel der Schilders wort ghehandelt,
 En dat mijn liefde had haer Consten verghefelt
 Door d'aenlock der Schildry en menich deftich belt.
 Den gheest verhonghert bleef om noch wat meer t'aenschouwen
 Midts mijn Const-gierich hert van *Flora* wert weerhouwen,
 Die daer de gulde poort van haren hof ontsloot
 Waer *Gloris* al t'gheblompt met water staegh begoot.
 Dat sy aen een Fonteyn met silvre gieters haelde
 Om dat het sonnen licht t'ghewas te seer bestraelde,
 Den schoot der vruchtbaer aert was heel ghecoloriert
 Met alderley colour gheverft en opgheciert.
 De roosen stonden daer als gloyende robijnen,
 Die t'glansich hemels licht seer constich quam beschijnen,
 Alwaer dat *Zeghers* sat in *Floras* lust Prieel
 En boetsten aerdich naer t'gheblompt met sijn Pinceel.
 Vol schoon vermenght colour heeft hy de Const ghedreven
 Al oftse had gheweest in't bloesem van haer leven,
 Want hy wist door den gheest te maelen alles af
 Dat hy een jeders oogh haer volle voetsel gaf.
 Sijn Animonien, Pinceen, Tullipanten,
 Renonckels en Garnaet, jesminen en Tillanten,
 Harssouwen, Collebloms, jenoffels en jenet
 Picenen Lelien, Acqleyen en Filet.
 Lisblommen Winter-roos, Narcissen, Hiacinten
 Doorweven met groen veil en helle sije linten,
 Trompons, en RidderSpoor, Violen Maternael
 Regatten en Ionckils Croonen jmeriael.

Sijn

DANIEL SEGERS FRERE IESUITE

Un de premiers painctres de nostre temps, en fleurs naturelles: il a faict son apprentissage chez
 Jean Breugel, l'on trouve de ses chefs d'œuvres dans les courts des grandes seigneurs, l'Empe-
 reur d'Allemagne, et l'Archiducq, Leopolde Guillelme ont beaucoup de ses pièces. A le Prince
 d'Oraigne Henri Frederica lui a fait deux presents pour deux pièces de sa main, une d'oisei-
 me et une crois d'or massif, toutes deux de grande valeur, il teint maintenant sa residence en
 LLuene piroxité. Anvers dans la maison de professé des Peres Iesuites. I. Meysine excudit.

Sijn Calsidonien, Maeghdlieven Affricanen
 Eul-blommen, Simbolins, Felieren en Pavanen,
 Staen altemael soo soet en aerdich aghemaelt
 Soo gheestich, mals en net, jae grondich uytghehaelt.
 Soo fraey ghecoloriert dat t'leven schier doet wijcken
 Door d'edelheyt der Const, die t'leven schijnt te gh'lijcken,
 Vol cloecke sachticheyt seer aenghenaem en soet
 Dat *Breughel* vol van gheest daer voor noch wijcken moet.
 De snel ghewiechte Faem met lof sijn Const beperelt
 En maect Freer *Zeghers* naem seer kenbaer al de werelt,
 Het edel Hollants Hof dat gheeft ghetuyghenīs
 Hoe t'Princen Cabinet daer med' behanghen is.
Henricus Frederick sijn jonst oock wilde thoonen
 Aen dese suyver Const als hy haer quam verschoonen,
 Met menich schoon juweel van lauter gout ghesmet
 Als hy aen *Daniël* gaf een aerdich fraey Palet.
 Een Thientien met een Cruys en twelf Pinceele stecken
 Waer med' hy *Zeghers* Const quam tot nieu' lusten wecken
 Een Maelstock van sijn gout, dat d'eel Princers hem gaf
 Daer op een doots hoofd staet, tot teecken van sijn graf.
 Tot een velt teecken dat het leven vande menschen
 Moet als een weecke bloem in corten tijt verslensen,
 Ist wonder cloecken gheest terwijl ghy al t'gheblompt
 Met veel vervich couleur soo by het leven compt.
 U weerdicheyt is weert naer alle recht en reden
 Met grooter lof en prijs of giften aenghebeden,
 Ghy hoogh begaeft verstandt van Princen weert bejonst
 Seer mildelijck verrijckt van t'margh der Schilder-const.
 Uyt muntende vernuft, u hooch verheven sinnen
 Doen u door dese Const de grootste eer verwinnen,
 Ghelijck de blom versoet de locht door haren geur
 Soo is oock u Pinceel in haren hoochsten fleur.

Soo ciert oock u Schildry des Coninckx Cabinetten
 Voor d' aenghenaemst juweel dat jemandt voor can setten,
 T'ghevoelen en den reuck ghebrecken maer daer in
 Het leefden anders al naer jeders hert en sin.

De bieken souden strackx naar hun volcomen lusten
 Met groote vreught daerop in volle soetheyt rusten,
 Want schoon den levens aert in sijn Schildry ontbreckt
 T'is meerder als de Const dat in sijn blommen steckt.

De Const en can ons maer een levens schijnsel geven
 Maer die sijn blommen siet die sietse aen voor t'leven,
 Die gheen worm oft mol in't minst beschaden can
 Want sy is afgepluckt, de wortel isser van.

En sonder wortel wort ghesaeyt op sijn Paneelen
 De wortels moeten dan sijn *Zeghers* eel Pinceelen,
 Dat is den rechten gront, sijn doode verf bethoont
 Dat door Freer *Zeghers* Const het leven in haer woont.

Tot een teeken dat den soeten aert der blommen die dooz desen godtbzuchtighen ende Const-barenden Appelles t'heel Nederlandt dooz verbruyt jaer in verchepte Coninck-rijcken bekent is soo en heeft den gheleerden ende vermaerden Poeët wonende tot Amstelredam in Hollant by naeme Joos van Vondel niet qualijck tot lof van *Zeghers* uyt de pen laten vallen dese veersfen luydende in cozten sin aldus:

DEn gheeft van ZEGHERS is de By
 Waerop de Neerlanders roemen
 Sy suyght haer honingh lackerny
 En geur uyt alderhande bloemen.
 Een Bic quam op sijn Schildery
 En geur en kleuren aenghevloghen
 En riep Natuer verghevet my
 Dat Blom-pinceel heeft my bedroghen.

Waer teghen de Nederlanders oock met volse recht tot sijnen lof moghen segghen ende singhen aldus.

*Arte sua haud similes Flores pinxisset Apelles,
 Quos toto acceptos Daniel Orbe dedit.*

IOAN.

IOANNES DE HEEM

Fruyt-Schilder van Vytrecht.

GHy vroukens gaende groot en wilt soo seer niet kijken
 Op het gheschildert fruyt dat t'leven schijnt te g'lijcken,
 Op dat u malle oogh u herte niet en quelt
 En voor u teere vrucht een schets daer van en stelt.
 Want t'aenlock van des' Const sal strackx den lust beroeren
 Als ghy de wercken gaet van *Ian de Heem* beloeren.
 Die hy afmaelen can soo soet op effen bert
 Dat sy een swangher Vrou beroeren t'lustich hert.
 T'is wonder dat hy weet met sulcken wonder trecken
 Het leven soo het blijkt in vruchten te ontdecken,
 Sijn Kriecken staen soo soet, soo rijp de Muscadel
 Garnaed, Pers, Abricock en alles staet soo wel.
 En soo natuerelijck al oft het waer ghewassen
 Soo wel doet hy des' Const op d'eyghen leven passen.
 Den Gouverneur van t'Landt, en Hertoch hoogh van macht
 Die houden dese Const in groote eer en acht.
 Sijn werck is meestendeel een glas vol wijn gheschoncken
 Waer in dat leyt de schel van een Lamoen ghesoncken,
 Daer by een Ceteroen, Oragni, Druyf, Granaet
 En alderhande Fruyt dat naer het leven staet.
 Veel schoone silver werck ghestelt wel in sijn oorden
 Een taefelcleet van pan met louter goude booden,
 En daer by oock een Luyt bestrickt en wel ghestelt
 Op eenen bruynen grondt in d'ooghen vlijtich spelt.
 Des' Const wort soo gheacht en wonderlijck ghepresen
 Om haren cloecken aert en liefelijck net wesen,
 Die door haer malsicheyt Natura niet en wijckt
 Ghelijck aen haer Pinceel en edel wercken blijktt.

Dat

Dat wie haer vruchten fiet moet sich daer in vernoeghen
 Midts datter niet soo wel can by het leven voeghen,
 By t'leven van het fruyt oft eenich blomghewas
 Des' Const brenghet alles op het leven wel te pas.
 Men fiet ghemeynelijck, dat jemant (naer het sterven
 Van sijnen naesten vrint) wel swerelts goet can erven,
 Maer noot de gaven van de diepe wetenthey
 Die jemant krijghen moet door groote neerfticheyt.
 Ghelijck de *Heem* nochtans doet in sijn gheestich leven
 Die heeft aen sijnen Soon veel wetenschap ghegheven,
 Van d'edel Schilder-const, en menich fraey secreet
 Vol soete aerdicheyt het gen' den Soon oock weet.
 Hier leven twee door Const, den Sone en den Vader
 Die niemant can soo by in't leven comen nader,
 Waer door oock mijnen gheest is virich aengheport
 Om dat de werelt door hun Const verheven wort.
 Den Soon doorploeght soo wel, soo suyver en soo wacker
 (Ghelijck den Vader doet) *Picturas* vruchtbaer Acker,
 Waer op ons Nederlant nempt daghelijckx ghemerck
 Op d'edelheyt van gheest in al hun Constich werck.
 Die t'werck van Vaer en Soon ghestelt fiet by malcand'ren
 Can geensints speuren dat sy in Pinceel verand'ren,
 De blommen, silver-werck en sijde drappery
 Iae Lantschap, vis en vlees en alle fruyt daer by.
 Seer net gheordonneert op doecken en paneelen
 En aerdich uytghewerckt met hunne sijn Pinceelen,
 Sijn weerder als het gout, midts al de edelheyt
 Van Const, die met veel cracht in hunne vruchten leyt.

Men leest dat de oude Meesters brenypt van conditien waren en daer by
 wonder van verstant om dat sy gheen naeturelijcke dinghen en hebben naer-
 gheboets oft elck heeft sijn besonder Misterie ghehad. Den grooten Schilder
 Giotto schilderde inde afwesentheyt van sijn Meester een vlieghe op den neus

D d

van

van een Figure / soo naturelijck / datse den Meester wilde afjaghen / meynende dat het leven was maer bondt sich bedrogghen. Hier mede wilden hy uytbelden dat eenen mensch in sijn wetenschap sich niet en mach verhooverdighen en hem niet laten boozstaen datter niemant het leven soo naer en can comen als hy. Ende ghelijck de Schilder-const soo allenkens is opgheclommen tot de volcomentheyt ende verheben dooz blytighhe Oeffenacsi / soo ranmen sien dat Joannes de Heem sich niet alleen en heeft vernoght / om te wesen den oppersten Phenix van alle fruyten af te belden / maer de selve Const aen sijnen Sone Cornelis de Heem soo inghestoort dat hy naest sijnen Dader daerjine niemant in Nederlandt en behoest te wijcken: want den Dader heeft hem met levende lijf daermede begift / welke gift alle giften te boven gaet want t'is een gift die hem niemant en can nemen als de doodt / een gift die hem ontsterffelijck sal maecten / schoon dat hy de selve dooz t'sterben sal verklaren. Eenen Francisco Monsignori Schilder van Veronen wist soo naturelijck te schilderen dat hy eenen Toezken hont die aenden Marquis van Mantua vanden grooten Toezck booz een seldsaem gift was bereert / had ghecountersept teghen eenen muer op eenen gheschilderden steen / ende was soo wel ghedaen dat eenen anderen lebenden hondt die op den toezken hondt seer vbandich was / en hy het boozsz. belt ghelept sijnde / ontrock sijn selven los / en is met een furie naer de boozsz. schildery gheloopen meynende dat hy leefden om hem te verscheuren / maer wert selver verplet met het hooft teghen den muer. T'is te beduchten waert datmen eens teghen den muer dooz de handt van die vermaerde Schilders de Heem, liet schilderen eenen wijngaert met haer rijpe muscadellen ghelijck ten tijde van Paralius, ende Zeuxis, oft de boghels oock hun niet en souden bedrogghen vinden meynende dat het leven waer. Den boozsz. Francisco Monsignori had op eenen anderen tijt gheschildert een Marien belt daer het kindeken den arm om hooch heeft om sijn Moeder te omhelsen waer hy dat een seker jofvrou quam hy haer hebbende haer cleyn Soontien die op een cruckicken had een bogheltien dat ter handt quam / ende t' selve onredelijck bogheltien siende het Marien Beldt bloogh naer den arm van het kindeken / meynende dat het oock leefde / ende dat meer is tot d'z. reysen toe. Eenem Joannes van Udine had in italien teghen den muer van een gaelderij gheschildert een tapijt soo naturelijck dat (den Paus inde selve gaelderij comende) een van sijn Palpheniers booz liep om het Tapijt-cleedt op te heffen op dat den Paus soude daer dooz passeren / doch bondt hem bedrogghen / en meer andere soodanighe gheschiedenissen soumen comen hy v'zenghen / waer dooz te speuren is dat de Schilder-const groote cracht heeft. Ende aenghesien datter menighe swangher Vrouwen siende een aerdich fruyt-stuck / oft afveldende eenich gheboghelt t'sp Patrijfen / Dincken / Quackels / Sneppen oft ander aenghenaem redibaer ghediert dooz lusten wordt gheneghen om t'leven daer van te ghenieten / welke Const / schijnende te leven / haer booz t'leven niet en can dienen: oft haer lusten versaden / en haer v'zucht ter werelddt comende / daer van een merckelijck reecken sal d'zaghen / ghelijck menichmael dooz de naturelijcke Const van de Heem ghebeurt / ick segghe naturelijck uyt dien sp booz den Natuer niet en wijckt en daerom passen dese Carmina seer wel op sijn Const. Segghende

D'Heem

D'Heem
Van
Enola des
Arifem

War van men
Iof ender
sam faer midas

Wie ranmen d

Als daer de sine

Die singht g

De gantle w

leen om sijn

de Heem (om

D'ja woonder

Die worden a

de met hun hel

het groote v'reux

Om oock tot

Alleen om d

so dat ick segg

erdienen alle

Om dat hu

Die menich

D'Heem pingit, *Natura stupet sua poma potenter*
Vinci, & fallaces prævaluisse dolos.
Æmula dextra Mide lento dominatur in auro.
Artificem dextram, quis Variare potest?

Maer van men den sin aldus can uyt legghen ende in onse tael tot sijnen
 Lof ende Eer segghen. De Heem is soodanich schilderende dat den Patuer
 stom staet midts sijn Fruyten door Pinccel het leven schier overtreffen.

Wie canmen dan meer lof op dese werelt schencken
 Als daer de snelle Faem ons lanck doet af ghedencken,
 Die singht gedurichlijck met een seer soete stem
 De gantsē werelt door alleenlijck vande Heem
 Alleen om sijn vernuft, de neghen sangh Goddinnen
 De Heem (om sijne Const) meer als *Apollo* minnen.
 D'jn woonders alghelijck van t'louwer-Rijck gheberght
 Die worden aenghelockt en door sijn Const gheterght
 Die met hun hel gheclanck der soete instrumenten
 Met groote vreucht en eer verlaten al hun tenten.
 Om oock tot sijnen lof te maken een gheluyt
 Alleen om dat den gheest soo werckt sijn Consten uyt
 Soo dat ick segghen mach de Heem met sijnen Sone
 Verdienen alle twee een groene lauwer Croone.
 Om dat hun edel Const soo op het leven treckt
 Die menich mensch tot lust en oock tot smaeck verweckt.

P E E T E R S N A Y E R S

Batali-Schilder van Antwerpen, oudt 68. jaeren.

Die noyt vier spouwen sach uyt d'oorloghs wree Canonnen
 Oft in ghelitten staen des vyants Schaderonnen,
 Daer den verwoeden *Mars* niet eet als menschen vlees
 En menich anxtich hert bevanght, met naere vrees.
 Daer heele velden sijn besaeyt met doode peerden
 Met menschen vers ontsielt, en gans bebloeyde sweerden,
 Die noyt een Crijghs-man oock, sach houwen over t'hoot
 Oft vallen achter-rugh door eenich hirtsich loot.
 Weet *Snajers* met Pinceel nochtans soo af te belden
 Al had hy stadichlijck verkeert met d'oorloghs Helden,
 Waert dat hy met *Bellon'* (in plaets van sijn Palet)
 Ghedraeghen had altijt een Sweert oft Hellemet.
 Soo cost hy door de Const niet beter afghemalen
 Den handel vanden crijgh, die jemandt can verhalen,
 Soo cost hy door de Const van d'edele *Pictuer*
 Niet beter volgen naer het wesen van Natuer.
 T'is *Snajers* die noyt sach een open ader leken
 Noyt Man sach schieten doot oft met t'rapier doorsteken,
 Die noyt en is gheweest met wapens in het velt
 Al waer men plondert en vermoorde menschen telt.
 En daer soo menich Vorst (door t'treffen vande ballen
 (In't scheut vry stael ghecleet) moet vande peerden vallen,
 Daer Waghen noch Caros half dood' soldaten mijt
 Maer sonder om te sien op hun lichaemen rijt.
 Daer veel ghejammer is en crachteloos ghespertel
 Sielbraeckingh en gheschrey, veel droefheyt en ghemertel,
 Veel suchten en ghekerm, ghekreun, en bangh gheweent
 Soo dat schier bersten sou een hert al waert van steen.

Hier

Musée en Anvers
 Musée des Beaux-Arts
 Musée de France Carde
 2 sur 201

PETRUS VAN DER MAEYERS

Nasquit en Anvers l'an 1597. tres bon Peintre de batailles, Paysanes en grande et petite forme, extrêmement bien renommé, qui il fut Peintre de l'Archiduc Albert et Isabelle, aussi Domestique de Son Altesse le Prince Cardinal Infante d'Espagne et dea plus autres Princes &c. demeurant a Bruxelles.

D. van Heel fecit.

Corn. Coulencken fecit.

ERS

jaeren.

wree Canon
onnen,
schen vlees
aere vrees.
eerden
yde sweerden,
ouwen over t
ch loor.
te belden
oghs Helden,
sijn Palet)
Hellemet.
malen
verhalen,
Pictuer
Natuur,
eken
pier doorsteken
n het velt
menschen tel
n vande ballen
nde peerden vallen
soldaten mijn
emen rijt.
ghespertel
eyt en ghemertel,
en bangh gheweent
waert van steen.

childer

Hier leyt een Edelman ghequetst en half ghestorven
 Met eenen arm oft been mismaectt en heel bedorven,
 Daer jemant soo ghetrest dat hy sijn jnghewant
 Voelt sincken uyt het lijf en tast met sijne handt.
 Hier eenen soo gheraectt doorlchoten en doorsteken
 Dat hy niet anders wenscht als om sijn bicht te spreken,
 En niet en rieckt als stanck, en niemant laes en hoort
 Midts al die by hem sijn, sijn jamerlijck vermoort.
 Daer sietmen jemant noch sijn bleecke lippen rueren
 En swemmen in sijn bloet, vol vremde avonturen,
 Hier leyt een cloeck Soldaet met handt en voet vermenckt
 En sterft van pijn als hy op Vrou en Kinders denckt.
 Het schijnt dat daer de doot heeft t'leven uytghebannen
 Iae niet een sier ghemaeyt als onghereefde mannen,
 En die dit droef vertoogh wilt sien ghelijck het gaet
 Dat hy maer eens sijn oogh op *Snayers* belden slaet.
 Die schoon hy noyt en was ontrent de Legher tochten
 Oft teghen het ghewelt des vyants heeft ghevochten,
 Die sal u wijzen aen op doeck oft plat paneel
 Hoe t' met den krijgh al gaet door Const van sijn Pinceel.
 Die heel Velt-slaghen baert, Batalien, en Steden
 Die vast belegghert sijn, en worden stets bestreden,
 Bevochten en bestormt, begraven en berent
 Met vreecheyt opgheheyst, beschoten sonder ent.
 De peerden als verwilt, door t'brissen, slaghen, crabblen
 En daermen d'Helden siet in't vyants wonden dabblen,
 Daer t'al is op de been te voet en oock te peert
 Daer jeder sijnen moet bejevert met den sweert.
 Daer al den dicken roock schier Son en Maen verduystert
 Daer al het dul ramoer naer weth noch oorden luyftert,
 T'Canon gheduerich niet en baert als vier en loot
 En is van t'poyer strackx beswanghert even groot.

T'schijnt

T'schijnt d
 Door t'vlat
 T's t'vo
 Daer sy
 De furi noyt
 De straf is le
 Daer vech
 Vergoten
 Daer by malc
 Verstoeten u
 De wreet
 Al t'gen'
 Vter *Snayers*
 In al sijn w
 Die wist A
 En Prince
 Om sijn diep-g
 Met Princelijck
 Iae creegh
 Dat hy de
 dat den C
 Hoe sou hy
 Wanneer
 Een stuck
 Daer hy met
 Hoe dat de t
 Daer sy ha
 En meynt
 Daer segh ick
 Begraven en v
 Van alles w
 Soo dat het

T'schijnt dat aertbevingh is van boven en van onder
 Door t'vlammen van t'gheschut als blixemen en donder,
 T'is t'voorborgh vande hel, oft droef oordeels ghevaer
 Daer sy malcanderen sijn gheclift vast in het haer.
 De furi noyt vermoeyt, de moort is uytghelaten
 De straf is los ghebraect, siet hoe de vree Soldaten,
 Daer vechten handt aen handt, al waer het roode bloet
 Vergoten wort ghelijck een stroomend' water vloed.
 Daer sy malcanderen sien knerssen op de tanden
 Verstootten uyt de sael en brenghen t'al tot schanden,
 De wreetheyt noyt en slaept, soo dat ick schrijven mach
 Al t'gen' in crijgh gheschiet, brengh *Snayers* voor den dach.
 Weet *Snayers* door de Const soo grooten cracht te geven
 Dat al sijn wercken staen ghelijck het eenich leven,
 Dit wist *Albertus* wel Artshertoch van het Landt
 En Prince Cardinael, die *Snayers* eel verstant.
 Om sijn diep-gheesticheyt en wel volmaeckte Consten
 Met Princelijcke Eer begaefden en bejonsten,
 Iae creegh soo grooten Faem en weert verdienden lof
 Dat hy den Schilder wert en Domestiq van t'Hof.
 O dat den Cardinael noch eens uyt t'graf mocht rijzen
 Hoe sou hy *Snayers* nu in sijnen handel prijsen,
 Wanneer hy quam te sien met eenen nieuwen moet
 Een stuck van hem ghemaect, lanck meer als viertich voet.
 Daer hy met d'eel Pinceel weet aerdich te ontdekken
 Hoe dat de France Macht naer *Valencijn* gaet trecken,
 Daer sy haer Tenten slaet in't midden van het velt
 En meynt dees stercke Stadt te dwinghen met ghewelt.
 Daer segh ick t'France Heyr leyt onder aende wallen
 Begraven en versterckt om ons te overvallen,
 Van alles wel versien van Bommen en Garnaet
 Soo dat het Landt schier hongh aen eenen sijden draet.

Daer

Daer onsen Prins *Don Ian* gaet sijne proef bethoonen
 En wilt de stoutheyt van den Frans met slach beloonen,
 Wanneer hy met *Condé* hun macht gheheel verplet
 En des' benoude stadt van dit beleggh ontset.
 Daer sietmen een ghewoel van moedighe soldaten
 Die door de Spaense Macht des' edel stadt verlaten,
 Die swemmen door het nat van menich water-plas
 En loopen tot den hals door vrees in't wack moras.
 Hier sietmen Prins *Condé* vermoeyt door t'houwen kerven
 Die menich Frans Cap'teyn van onghenucht doet sterven,
 Het geen u *Snayers* thoont seer aerdich afghebelt
 Seer ordonnanti-rijck, seer fray en wel ghestelt.
 Seer soet in sijn verschiet, meer als ick can beschrijven
 Waer door hy by den mensch ontsterffelijck sal blijven,
 Want *Snayers* thoont daer in door sijnen cloecken gheeft
 Hoe naer dat *Valencijn* heeft t'vyants buyt gheweest.
 Die dese Conft bewaert tot spieghel van haer lijden
 Tot een ghedachtenis van die haer quam bevrijden,
 Ick laet nu *Valencijn* en wil eens voorder gaen
 In't Princen Cabinet daer *Snayers* stucken staen.
 Ey siet eens op't portael wat fray en nette dinghen
 Dat ons sijn cloeck Pinceel hier compt ten voorschijn bringhen,
 In een verheven belt daer t'gildt den voghel schiet
 En daer den Hertoch self een groote vreught gheniet.
 Als hy behaelt de eer, niet door een anders gunste
 (In't schieten met den pijl) maer door sijn eyghen cunste,
 Want die den voghel treft en drijft van boven neer
 Moet vast gaen inde Conft, de Conft gheeft hem de eer.
 Siet eens het groot ghewoel van menichte der menschen
 Die *Leopoldus* daer gheluck en voorspoet wenschen,
 En grabbelen naer t'gelt dat hy ten besten gheeft
 En worpt daer onder t'volck, dat in veel vreughden leeft.

Den

Den hoop ont
 Van die sijn af
 Noch veerd
 Al'tgen de
 Dat is een loer
 In Landchap o
 In rofen en
 War in dat
 De al het gen
 Die hem met d
 Soo dat ick
 Want d'ed
 In siet noch
 is ghecom
 Daer hem h
 Daer *Themis*
 De *Pallas* stadic
 In sijn welspr
 Soo dat sijn
 Midts dat l
 e lanck nae
 in sijnen we
 Hier med
 Soo jet ver

Den hoop ontelbaer schijnt van die hun rollen spelen
 Van die sijn aghemaelt door *Snayers* eel Pinceelen,
 Noch veerder loopt sijn Const en brenght ons voor den dach
 Al t'gen' de vry *Pictur* met haer Pinceel vermach.
 Dat is den soeten aert die sy ons laet ghenieten
 In Lantschap oft landau verciert met veer verschieten,
 In rotsen en gheberght *Modern'* en oock *Aloudt*
 Waer in dat *Snayers* gheeft soo crachtich sich verfstout.
 Dat al het gen' hy maect en moet Natuer niet wijcken
 Die hem met dese Const op t'hoochsten compt verrijcken,
 Soo dat ick niet ghenoch sijn Const afpaelen can
 Want d'edel *Brussels* Hof, bewaert den roem daer van.
 Men siet noch daghelijckx sijn wetenschap vermeerden
 En is ghecomen op den hoochsten bergh van eeren
 Daer hem het soete vocht van Hypocreen besproyrt
 Daer *Themis Snayers* selfs aen hare borsten voyrt.
 Die *Pallas* stadich compt met hare wijsheyt laeven
 Om sijn welspreckentheyt, het wit van alle gaven,
 Soo dat sijn groote deught gheen lof-trompet behoeft
 Midts dat sy door de Faem wort daghelijckx beproeft.
 Die lanck naer sijne doot sijn deught noch op sal halen
 En sijnen weerden lof in eeuwicheyt doen pralen,
 Hier med' wensch ick hem vred' gheluck en salicheyt
 Soo jet vergheten is vergheeft mijn botticheyt.

E e

IACOB

I A C O B V A N E S

Fruyt-Schilder van Antwerpen.

HEt fruyt van *Iacq' van Es* oft een bifaert bancket
 Dat staet soo wonder fray, soo aenghenaem en net,
 Dat al het gen' ghy fiet is puer het tweede leven
 Iae can licht aenden mensch een watermontien geven.

Den Crest, Garnaed en Crab die schildert hy soo raer
 Dat jeder segghen sou dat soo ghewassen waer,
 Een schoon gheroockte tongh op groene wijngaert bladen
 Moerbees in porseleyn, in doosen marbeladen.

En alderhande vrucht wort van hem soo ghedaen
 Dat menich siecken mensch tot smaeck sou locken aen,
 Natuer staet self verfstelt om dat sy door Pinceelen
 Soo aerdich wort ghevat in al haer malse deelen.

Om dat haer rondicheyt tot op de kern' en steen
 Soo diep wort uytghehaelt en compt wel overeen,
 Met al haer rijpicheyt, want fiet de muscadellen
 Hoe levendich sy staen, men sou haer kernen tellen:
 Soo gheestich can de Const haer voeghen naer den eys
 Als sy de vrucht ontdekt en alderhande spijs.

Al die beluft sijt op *Pomonas* horen-schatten
 En soeckt daer uyt een vrucht nae uwen sin te vatten.

Om jemant een vermaeck door dese gift te doen
 En om daermed' den lust van jemants oogh te voen,
 Coopt maer een stuck vol fruyt van *Iaecq' van Es* gemalen
 Daer u Const-girich oogh veel lusten uyt can halen.

Veel lusten sonder smaeck die jemants tonghe proeft
 Maer geeft den vollen smaeck soo veel als d'oogh behoeft.
 Leeft dan geest-rijck vernuft van *Pallas* soch gevoelstert
Picturas eyghen Soon van *Ceres* op-ghekoestert,

Pomona

Peinct
 quellen
 y esta
 Teanen

JACOBVS VAN ES

*Peinctre Excellent en fruits, poisons oiseaux et fleurs. Les
quelles il fait extrêmement bien au naturel il demeure a Anvers
y estant né.*

Joannes Meyssens pinxit et excudit.

W. Höllar fecit.

Pomona vlecht een crans van Palm en Roosmarijn
Orani en Olijf voor u verstandich Breyn.

Ops opent haeren schoot en schenckt u al haer vruchten
Om dat ghy daer in scheidt u uysterste ghenuchten,
Om dat ghy t'leven brenghet in onse vry Pictuer'
En oock daerin ontdeekt de deughden van Natuer'.

ADRIAEN STALBEMPT

Schilder van Antwerpen, oudt 80. jaeren.

DE edele Schilderconst is ghelijck een schoon jonghe Dochter die ober
haer Diers seer jelours is / want wie haer niet neerstich en soeckt die
en sal haer niet binden / en die haer ghetrouwt heeft en niet en oeffent / noch
en bemint / verliestse: maer die haer lief heeft ende ghetrouwt blijft aen die sal
sy haer ghewillich over gheben ende haer gaben laten ghenieten. Sy is teer
daerom wiltse soetelijck ghehandelt wesen / ghelijck een christelijnen glas / dat
is met rijpe ende ghestadighe sinnen / met verduldicheyt ende neerstich opsicht.
Ende ghelijckmen ghemeynelijck aen sijn Bruyt opdraeght een juwel-coffre
het welck is verciert en opghesponckt met verschede schoonheyt van costelijcke
juwelen / die de Bruydt / naer het volcomen houtwelijck tot ghedachtenis van
haren Bruydegom is draeghende: soo ist dat Pictura (die de Bruydt wort met
een Const-minnende verstant het welck als eenen Bruydegom haer deughden
ende verholten Consten tracht te ghenieten ende daer inne met liefde te volherden)
banden selven moet begaest worden met een juwel-kist waer in geen costelijcke
schatten en moghen ontdecken en soo wanneer sijn Bruydt (dat is Pictura)
(daer jemant hem wettelijck heeft aen verbonden om tot het eynde des lebens
sich daer in altyt te oeffenen) een van dese gaben comt te berliessen / soo ver-
flout de liefde / de deughden ende verholten wetenschappen bergaen. De juwelen
van van Pictura sijn eyghentlijck dese: supberheyt / neersticheyt / stantvasticheyt /
verduldicheyt / goetwillicheyt / met liefde / jever / ghenucht en sonder verdriet.
Met dese gaben is van jonckx af altyt verciert gheweest Adriaen Stalbempt
constich Schilder van Antwerpen ghebozen in't jaer 1580. op den 12. Junij daer
hy teghenwoordich noch is woonende ende dese heerelijcke Const oeffenende /
daer hy soo fraey / gheestich en net in is dat selden Constenaer hem inde Const
soo naer het leven comen can / besonderlijck in Landtschap ende cleyn figuer-
kens die soo aerdich en lebendich staen / dat den Coninck van Engelandt
hem heeft versocht ghehadt om te comen naer Londen, alwaer hy wonder
dinghen heeft met Pinckel uytghewerckt / die ontweerdecrelijck sijn dooz de
grootte Consten ende snelle aerdicheden diemen daer in can sien.

Natuer staet selfs verbaest en voor sijn Conste schroompt
Midts Stalbempt net Pinckel soo by haer leven comt.

LUCAS

LUC

Was de Waer
Jan Brouwer
en de wonderle
die Oudekerck
koningen in tred
vrees seer ghet
der beregheten t
koningen / en fi
repen / sonne se
der groote sin
der baeghelijck
wege / zijnde n
kijnen Broede
der Vader is
hem daer is
en verlieden
in te water als
sinnen der Solda
in dat uytghehae
der oock heel
en selfsacm vge
in woort sijne
der hogh van A
der woont te B
we can mijn g
Twaer door
dooch en can
Tegen men t
de de WAEL O
Daemen op
der verschijnen
Wander wer

LUCAS ENDE CORNELIS DE VVAEL

Ghebroeders ende Schilders van Antwerpen.

Lucas de Wael heeft in sijn jonckheyt gheleert by den vermaerden Schilder Jan Breugel, daer hy soo heeft aenghenomen ende sy selven soo beneesticht om de uiterste cracht der Schilder-const te batten / dat hy in zynen jonghen tijt Franckerijck ende Italien heeft dooreyest / alwaer hy veel fraey Landtschappen in Fresco als oock in Olie-vef heeft ghemaccht / die by de Liefhebbers seer ghesocht ende gheweerdeert worden om hunnen lossen aert ende soete vershieten die sy hebben / zyn rotsen ende gheberghen met hunne bewassen schommen / en fraey water-ballen / stercke boozgronden / en nette ghetempeerde lochten / sonne schijnen en weerlichten / en comen niet verbeteret worden midts sy met groote studie ende blijtghe opmerkinghe van hem gheschildert sijn ende noch daghelijck worden ghehantert binnen Antwerpen plaetse van zyn wooninghe / zijnde nu oudt 69. jaren.

Sijnen Broeder Cornelis de Wael is oock een vermaert Schilder wiens / beyder Vader is gheweest Jan de Wael, die in't jaer 1633. is ghestorven oudt 75. jaren daer ick in het eerste deel af hebbe gheschreven. Desen Cornelis is eenen uytstekenden gheest en Const rijck Schilder in cleyn Historien / Batalien soo te water als te landt / en besonder in ophzekinghen van Leghers / in refressen der Soldaten en dierghelijcke actien / die seer grooten welstandt hebben en wel uytghehaelt sijn met het Pinceel sijnder Consten / het welck Hispanien ende oock heel Italien tughen can daer sijn wercken in groote achtinghe ende booz selfacim ghehouden worden / alwaer hy veel gheschildert heeft / namentlijck booz sijne Majestept van Spanien Philippus den III. als oock booz den Hertogh van Aerschot doen ter tijt in Spaignien wesende : is noch in't leven ende woont te Roomen oudt 68. jaren.

Wie can mijn ghesicht bedrieghen
T'waer door Const van toovery
D'oogh en can nochtans niet lieghen
T'gen' men fiet in d'eel schildry
Die de WAEL ons compt verthooghen
Daermen op een cleyn Panneel
Siet verschijnen voor de ooghen
Wonder wercken van t'Pinceel.

Crijghs ghewoel vol vremde strijen
Daermen niet als dooden telt
Oft des Leghers pesterijen
Die eerst comen uyt het velt
Daermen t'oorloghs volck fiet trecken
Naer den slach oft guarnisoen
Dat can ons de WAEL ontdekken
Dat can sijn Pinceel al doen.

ADRIAEN

ADRIAEN DE BIE

Schilder van Lyer, oudt 68. jaeren.

D ESEN Adriaen de Bie den Vader des Auteurs van dit teghenwoordich werck / is ghesproten uyt een eerelijck gheslacht binnen de Stadt Lyer, alwaer hy noch is woonende ende de edel Schilder-const hanterende / wiens Vader was een Coopman / rijpsinnich ende goet van leven / die noyt en is ghebozen maer uyt sijns Moeders lichaem ghesneden gheweest ende mirakelenselijck in't leven ghebleven / stervende in redelijcken ouderdom / oudt ontrent 80. jaren. En om dat selden Schilder tot hooghen naem comt oft de Schilder-const oprecht can vatten die Roomen (als sijnde de eerste Academie van Pictura) niet en heeft ghesien / soo is Adriaen de Bie van zijn achtien jaeren ghetrocken naer Parijs, alwaer hy by eenen Rudolphus Schoof Const-rijck Schilder vanden Coninck van Franckrijck 2. jaren heeft ghewoont ende dese Const met groote neersticheyt gheoeffent ende van daer ghetrocken nae Roomen daer hy sesse jaren heeft sijnen tijt bestedt inde uysterste cracht van dese treffelijcke wetenschap te ondersoecken / hy heeft op den tijt van neghen jaeren alle de bernaemste plaetsen van Italien besten ende veel frap dinghen in't cleyn soo op goude als silbere platen / mede op Porphier / jaspis ende andere costelijcke steenen voo? Cardinalen ende Camerlinghen vanden Paus gheschildert die daer in groot behaghen hadden om de supberheyt / netticheyt ende cloecken aert die de Bie daer in heeft bewesen / hy is in't jaer 1623. naer Zabandt weder ghekeert / alwaer hy veel frap Conterfeitsels / Tafereelen en andere cloecke ordonnantien soo voo? Steden als Doppen heeft ghemaecht. Oorsaecke dat dese volghende heersen niet qualijck en passen op sijne Const tot meerder lof ende eer van sijnen Naem ende Familie.

Dat Cypres soo derft op *Aristomachus* roemen

En *Tatien Philuscus* een aerdich Bieman noemen

Is om dat dese twee gheen moeyt hebben ontsien

Om te bespieden het huys-houden vande Bien :

Want sy vermoeyden dat den Schepper der natueren

Iet seldsaems had ghestort in des' cleyn creaturen,

Als sy aenmerckten met wat aerdicheyt en Const

Dit cleyn ghewormte hun Architectur begonst,

Sy maecten korven van seer dun en claren horen

Waer door sy kosten hun Gouvernement besporen,

En saghen niet alleen in dese Republijck

Een opper heerschappy en statich Coninckrijck :

Maer

Peintre bien
Pere de l'
en Italie et
Pere de l'art

ADRIANVS DE BIE

*Peintre bien estimé en grandes figures et aultres ordonnances,
Pere de l'Auctheur de ce liure, qu'il at demeure long temps
en Italie etc. né dans la ville de Lijsere en l'an 1594.*

Petrus Meert pinxit.

Lucas Vorstermans iunior sculpsit.

Maer oock goed' policy en borgherlijke wetten
 Waer door een jeder moest op sijn ampt vlijtich letten.
 T'is vreemt om sien met wat een onderdanicheyt
 Ider volbrenght t'ghebodt van sijne Majesteit :
 Dees bouwen het Paleys, en woonplaets voor den Coninck,
 En ander oock hun huys de schatkist vanden honinck :
 Dat altesaemen wordt soo constichlijck ghedaen
 Dat het kloeckste vernuft daer op verstelt moet staen.
 Daer sietmen aen de poort de schiltwacht inde wapen.
 Om niet betrapt te sijn door roovers, als sy slapen,
 Daer vlieght een machtich Heyr te velt op cruyt en blom
 En swaer gheladen keert met honich wederom,
 En soo daer jemant wordt ledich oft traegh bevonden :
 Wort uyt ghebannen en in ballinckschap ghesonden.
 Oock is dit edel dier van sulck'nen suyv'ren aert
 Dat het tot gheenen tijt met eenich mann'ken paert,
 Maer broeyen uyt het wasch hun jonghskens al-te-gader.
 Ist daerom denck ick dat *De Bie* oock sijnen Vader
 Niet schijnt te kennen in sijn *Gulden Cabinet*
 Daer hy elck Schilder heeft soo fraey ten thoon gheset
 En d'edel Schilder-const soo hoogh'lijck heeft ghepresen
 Oft en soud sijn Pinceel soo veel niet weerdich wesen,
 Dat s'aen hem gheven can ghenoeghsaem re'en en stof
 Om hier met eeren oock te dichten sijnen lof.
 O neen; ick weet hy dit alleen heeft laten blijven
 Op hop' dat jemant vreemts soud' sijnen lof beschrijven
 Hy wist wel dat den nijdt hem soud' begrijpen licht
 Als hy sijn Vaders lof woud' stellen self in dicht.
 Uyt dese reden quam my mijne *Musa* quellen
 Dat ick tot sijne eer hier soud in rijmdicht stellen
 Hoe dat hy eerstmael heeft by *VVouter Abts* gheleert
 En by *Rudolphus Schooff* langh tot *Parijs* verkeert,

Die aldaer
 Wiens clo
 In her z
 Trock n
 Daer hy gi
 Soo langh t
 Den gro
 Tot Roon
 Daer hy leer
 Gelschildert
 Op jaspis
 Seer hoo
 In dat hy
 Want hem
 Naer sijn
 Opt hoog
 Wiens naem
 Om dat sijn
 Soo in he
 Sijn Taef
 Brabant
 Ghelijckme
 Aen Sim
 Den gro
 In noch ve
 Met reden
 In't Gulde
 Het werce

Die aldaer Schilder was van *Lovis* den derthienden
 Wiens cloeck Pinceel men nu noch in sijn werck can vinden,
 In het achthiende jaer van sijnen ouderdom
 Trock naer Italien dees' soet Aprilsche blom,
 Daer hy ginck sijnen tijt seer vlijtichlijck besteden,
 Soo langh tot dat de Son had achtmael door ghereden
 Den grooten *Sodiac*, ses jaeren ghestudeert
 Tot *Roomen* en soo voort door al het Landt verkeert:
 Daer hy seer constich werck tot lof heeft naer ghelaten
 Gheschildert op panneel op goud' en kop're platen,
 Op jaspis, op Porphier, en Marber, dat al om
 Seer hoogh verheven wort by Prins en Edeldom,
 Tot dat hy weder is van Italien vertrocken
 Want hem sijn Vaderlandt seer soet begonst te locken
 Naer sijn gheboorte Stadt, Ouders, en vrienden, die
 Op't hooghst verlangden naer de comste van *De Bie*,
 Wiens naem de Faem aldaer terstont seer hooch verhefte
 Om dat sijn cloeck Pinceel naer t'leven constich trefte
 Soo in het cleyn als groot seer los en cloeck ghestelt
 Sijn Taeffereelen oock seer constich uyt ghebelt.
 In Brabant ciert sijn Const veel Huysen, Camers, Kercken
 Ghelijckmen can tot *Lyer* in *Sinte Gommaers* mercken
 Aen *Sint Eloys* Altaer, daer by de edel Guldt
 Den groyenden boom ghenaeemt, is met sijn Const vervult
 En noch veel plaetsen meer, soo dat ick wel mach mellen
 Met reden sijnen lof, en sijnen Naem oock stellen
 In't *Gulden Cabinet*, en segghen voor ghewis
 Het werck bewijst altijt wat dat den Meester is.

H. de Pooter.

ADRIAEN VANDEN VENNE

Schilder van Delft, geboren Anno 1589.

De loffelijke erbarentheyt van Adriaen vande Venne en heeft niet ghebooght achter te laten de vermaerde wetenschap der Schilder - const daer desen vanden Venne mede is verrijckt gheweest / die ghebozen is inde roem - woerde stadt van Delft hoe wel dat sijne Ouders (de welke achtbare lieden en van vermoghen waren) ghespooten sijn upt Zabant. Ende ghelijck de Latijnsse studie grootelijckx dienstich is voor eenen Schilder / overmidts daer dooz het verstant gheset. wort ende overbloedigher ordonnantien van voorszenghen als jemant die (tot de Const natuerelijck aenghelwent sijnde) gheen studie en heeft / soo ist dat Adriaen vanden Venne met de Latijnsse studie sijn verstant heeft gaen scherpen ende is daer dooz gheballen inden schoot van onse edele Pictura, waer van hem de fundamenten eerst aenghelwefen sijn van eenen Sr. Simon de Valck, Goutsmitte ende Schilder tot Leyden. Alwaer hy eerst hem neerstelijck heeft gheoeffent met teekenen ende verlichten ende daer naer de selve Schilder - const grootelijckx verbolghende en trachtende dooz een ander handelingh te sien wat vruchten ende verholten secreten in dese Const waren schuyplende / begaf hem daer naer by eenen Jeronimus van Dieft uptnemende frap in het wit en swert te schilderen / ende naer dat hy hem daer by eenighen tijdt ghehouden hadde / heeft hem daer naer voorts gheoeffent by sijn selven sonder Meester / met neerstich ondersoek van de uperste crachten der edele Schilder - const dooz de hulpe van sijn wetenschap der Latijnsse - tael daer hy hem in't begin seer vlijtich had inghequeten. Om dan tot een proeffstuck te comen van sijn groot verstant soo moet ick hier aenwijfen een vrucht die zynen cloecken gheest ghebaert heeft waer upt te bespeuren is een groot licht van wetenschap / te weten een afbedinghe vande gheestelijcke visscherije der menschen sielen vol werck. Ten tweeden met wit en swert gheschildert den heelen stam van het Duyts van Nassou van den ouden Prins Willem, tot desen Prins toe / zijn Hoocheyt van Oraison ghelijck te sien is inden Haeghe. Noch een memorie stuck dat vol werck ende seer aerdigh ghehandelt is / moet ick hier in't licht brengen ende ruchtweerdich maechen dat hy voor sijne Conincklijke Majesteit van Denemercken heeft ghemaecht met rijckelijcke omstandicheyt / daer den vrede is uptghebelt met de Verhoulten / ende alle Potentaten van Christen - rijk dat seer fraep ende met groot verstant ghedaen is het welck inde Gulck Stadt te sien is. Hy heeft noch verscheyde stucken gheordonneert / versiert ende uptghewercht voor andere Hoochmachtige Heeren / namentlijck oock een groot heerlijck stuck voor den Raedts - Heer Reynier Pauw ende meer andere van groote qualiteit daer de Const verstandighe af ghetuyghen in verscheyde Landen en Steden. Onder andere is oock een stuck van sijn handt te sien binnen Antwerpen by den Heere Franciscus Enghegraef af beldende den Trevis met veel eierelijcke uptbeldinghen en by wercken d'welck ghemaecht is in't jaer 1616. wijders soo en heb ick niet comen voor by loopen een wonder frap stuck van twalf ellen lanck daer in den slach van Vlaen-
deren

*Natijff de
Lijer et
den Maest
1777 de D
et Meest
en blans
in Beeld
A. van der*

ADRIAEN VAN VENNEBO

Natiëff de Delft en l'an 1599 a pris son commencement auprès de Simon Valck
 à Leyden et de la chez Irasimus van Diest. Excellent peintre en blanc et noir grâtant
 son Maître, s'est exercé de telle façon en son estude qu'il a fait des chefs d'œuvre pour
 le Roy de Denmark, ainsi son Altesse le Prince d'Orange a des belles Charas de sa main
 et beaucoup d'autres Princes et grandes Seigneurs, mais ces plus belles œuvres ont esté
 en blanc et noir. Il est bon poëte car il a écrit par ses livres qu'il a fait il tient
 sa Residence à la Haye.

A. van der Meer.

W. H. H. H. H.

L. H. H. H. H.

deren hy Nicupoort uytghedrukt is / daer alle de Nederlantse steden seer niet en geestich rontom ligghen tot groot eieraet van het werck / het welck hy ghemaeckt heeft vooz eenen Poolsehen Graef / ende meer andere te lanck om hier te verhalen. Ten is niet te verwonderen dat desen Adriaen vanden Venne, is een Const-rijck Schilder ter wijlen dat de Poësie de Doester is van Pictura, en dat selden goede Poëet een slecht Schilder is en selden slecht Schilder oft hy is door sijn Poësie frap in't ordonneren schoon hy door Pinceel naer de oprechte Const de selve soo wel niet en can uytwercken als hy die can aenwijzen. Dese twee gaben spelen inden gheest van Adriaen vanden Venne seer wonderlijck / want boven sijn uytstekende Schilder-const is hy seer aendachtich ende liefselijck inde Poësie door rijndichten en verzen hy een te voeghen / in ghedenckweerdighe sinne-belden te versieren daer sijn wercken in Hollant ghetuyghenis van gheben inde boecken die van hem uytghegaen sijn. Soo dat sijn heerlijcke oeffeninghen ende vuychten van sijnen tijt sullen leven inde ghedachten der Lief-hebbers vele jaeren naer sijn doot.

Wanneer Poësis Const haer voeght met d'eel Pinceel
Soo is Pictura noch wel thienmael meer soo eel,
Als wel te blijcken comt aen Adriaen van Ven
Die dese Const bewijst soo met Pinceel als Pen.

Dese onderschreven Weet-liebende Const-beminders hebben het gheluck om de fackel van hun verstant te ontficken aen het licht der diepsinnighe wetenschap van dien vermaerden ende roem-weerdighen Adriaen vande Venne die soo goeden Poëet als Schilder is / namentlijck twee van sijn Sonen den oudsten Peeter ende den joncksten Huybrecht vanden Venne, den oudsten die is bysonder uytnemende frap in blompotten te maechen contersejpen en ander heerlijcke jubentien / ende den anderen die oeffent hem daghelijck om te comen tot dese hoogh beroemde ende ghewenste wetenschap om alsoo meer en meer den naem van vande Venne de werelt door te verheyden ende de vuychten van hun gheslacht te saepen door de Meesterlijcke wercken die sy alle daghen voortbrenghen.

PAULUS DE VOS.

Schilder van Hulst in Vlaenderen.

Paulus de Vos is oock een uytghemunt ende vermaect Schilder in beesten / jachten en crigh-wapenen daer menich Cabinet der Princen ende Constminnende Heeren ghetuyghenis van gheeft / overmidts de selve seer op het leven trecken ende niet goet verstant sijn uytghewerck / rijck van ordonnantien ende vollijbich gheschildert : daer Spanien / Duytslandt en andre Coninckrijcken ghenoch af comen ghetuyghen / die vooz sijn Keyserlijcke Majesteyt ende vooz den voorsz. Coninck van Spanien / oock vooz den Hertogh van Aerschot

Aerfchot heel Cabinetten met sijn Const heeft gheciert / sulckx dat hy eenen
bande ruchtbaerste ende grootste Meesters inde Schilder-const teghenwoor-
digh is.

Roempt vry Natura roemt op d'Edel Const Pinceel
Die u soo wel betreft op doeck oft glad pinceel,
Dat daer niet aen ontbreckt als t'leven en de spraeck
In t'gen' de Vos uyt-beldt tot jeders oogh vermaeck.

SYMON DE VOS

Schilder van Antwerpen.

MEn behoest gheen sonderlinghe proeve oft ghetuyghenis te leyden / om
waer te maecten ende te berhoonen dat de oeffeninghe van het Pinceel
soet ende liefelijck is / om alsoo den jeber der jonckheyt daer op te doen ver-
lieben / ghemerckt de selve niet van een aenghepozt verstandt maer van Conin-
ghen en Princen wozt gheoeffent ende met een vermaeckelijck behaeghen aen-
ghesten. Dese Const is soo eel dat sy niet alleen van vermaerde Poeten, ghe-
leerde Philosophen en andere byzome verstanden en is ghehandelt ende haer cracht
met de penne van gheleertheyt beschreven / maer vande hoochste Monarchen
des werelts is verbzept ghelwozden. Den Keyser Adrianus is in sijnen tijt een
uptnemende Schilder ghelwoest / Marcus Anthonius Philosoph, den Keyser Nero, Aurelius
Valentinianus, ende Alexander Zeverus oock Keyser van Roomen hebben in dese Victor.
loffelijcke Const oock groot behaghen ghehadt ende selber ghelwoest. Woben Elius
dien den Keyser Constantinus den VIII. van dien Naem / zijnde uyt het Key- Spartia-
ser-rijck van Grieken verzeben in't jaer Neghenhondert achtien / heeft sijn nus, Eli-
selven met de oeffeninghe van d'edele byz Schilder-const onderhouden / en meer prid.
andere uptonemende ende ghedenckweerdighe sulckdanige boozballen sou comen jul. capit.
by hzenghen waer dooz ghetwoont can woerden met wat eer de selve Const niet lin. tiraq
alleen by ghemeyn Persoonen / maer oock by sulcken Potentaten vermach. de nobit.
Sulckx can oock waer maecten Symon de Vos die noch teghentwoordich binnen C. 3. 4.
Antwerpen is woonende / ghebozen in't jaer 1603. ende de Const met goetd. num. 3.
fondament ende cloecken acrt is hanterende / soo in't groot als in't cleyn daer figisb. in
sijn wercken goede ghetuyghenis af comen gheben / midts de selve seer wel Cronic.
ghecoloziert / vast ghestelt en wel ghehandelt zyn : als te sien is aen verscheyde nu. 918.
stukken die hy met groot verstandt en goeden gheest soo tot Antwerpen als an- Plin. lib.
dere plaetsen heeft ghemaect te lanck om de selve hier aen te wijzen. 35. cap. 4.

IACQUES

JAECQUES IORDAENS

Excellent peintre en grand; saict connoistre son esprit relevé par la belle maniere de prendre, est vray en toute sorte d'ordonance; soit en poésie, en histoire, en dévotion et d'autres, il a saict les belles choses ra courantes pour le Roy de Suede, et plusieurs autres princes et seigneurs, est né a Anvers le 19. de May, a saict son apprentissage chez son beau pere Adam van Dort, tenant sa demeure en la ville de sa naissance.

La. Iordaens pinxit.

Pet. de Iede sculpfit.

Je. Meyssens excudit.

AENS

May 1594.

doorgronden
a ghevonden
ck en valt
op palt:
pt te blijcken
wijcken,
hildry

r ghegeven
het leven.
heport
an Van Oort
en

recken
den hof
met lof.
el roemen
roemen:

ten aert
heeft gheboort
nalen
halen,
anti-rijck
& liefelijck,

aldiaem flacken

Const Toest.

LUC

LUCAS VAN UDEN

Schileer van Antwerpen, gheboren den 18. October 1595.

O M te bewijfen dat Lucas van Uden een vande vermaerfte gheruchtbaerfte ende weert befaemde Landtschap Schilders is van desen tijt / die niemant dooz sijn dommelachtighe ende soete handelinghe inden welstant van boomen / gronden / verschieten / lochten / en al het ghene daer toe versocht woort / naer het leven niet goeden aert ende verstant af te belden / en hoeft te wijcken / den welcken teghentwoordich binnen de Stadt van Antwerpen sijn woonplaets is houdende / soo heb ick goet gedocht tot sijnen meerderen lof ende onsterffelijche eer dit volghende rijm-schijft aenden Weet-liebenden en Const-soeckenden Leser vooz voghen te honden behelsende de uptghesonderste lessen oft reghels die een erbaren Landtschap-Schilder in sijn verstant behoorden aen te teekenen ende sijn Const naer de maet der selver upt te wercken ghelijck Lucas van Uden met eenen vloekien gheest is doende.

Die een Lantschap wilt gaen stichten
 Moet het levens aert belichten
 Moet gaen buyten naer het wouwt
 Daer het groen gheloovert hout
 By de blau en hooghe berghen
 Can de oogh der Schilders terghen
 En t'ghebeckt musijck daer by
 Thoont daer sulcken melody.
 Dat sy qualijck connen rusten
 Door de aenghedreven lusten
 Die hun gheeft den soeten tijdt
 Midts hy t'Schilders gheest verblijdt.
 Den blom-rijck cortnachtsten somer
 (Vyandt vanden swaeren Droomer
 Die de langhe slaeplust mint)
 Js des Schilders besten vrint :
 Die haer wesen af gaen belden
 Jnde groen bewassen velden
 Die vroegh met AVROR' opstaen
 En naer ÆSTAS wooningh gaen,
 Daer t'ghediert seer vrolijk huppelt
 T'gras is vanden dau bedruppelt
 Daer de claerheyte vande Son

Spieghelt haer in beeck en bron.
 Daermen siet t'Palet bereyden
 En de verven onderscheyden
 Daermen schildert t'Wout soo naer
 Oft een groene wereltd waer.
 CERES met haer rijpe aren
 OPS met al haer groene haeren
 TELLVS oock soo vlijtich pronckt
 En het Schilders oogh belonckt
 Met haer ongebonden vlechten
 Die des' Const hier op siet rechten
 Thoont haer wesen al soo bly
 Om te staen in d'eel Schildry.
 Door t'vermin'd ren en vercorten
 Sietmen dese Const uytstorten
 Door het soet en veer verschiet
 Anders waer de Const al niet. (nen
 T'voorwerck doet t'verschiet verdwij-
 Schoon door helle sonne schijnen
 En verciert oock boven al
 Met Fonteyn oft water val.
 Somtijts door den reghen vochtich
 Door het onweer donckerlochtich

Somtijts

Somtijts hitte somtijts kou
 Somtijts soet en somtijts rou
 Somtijts aenghenaeme daghen
 Somtijts droef door reghen vlaghen
 Somtijts smoor van dicken mist
 Alsmen Cabeljauwen vist.
 Sneeu en haghel, blixem, donder,
 Hysel, rijm, ten is geen wonder
 Dat hun crachten der Natuer
 Staen gheschildert van PICTVER.
 Die haer eel Pinceel ghelijcken

Rots en Bergh, oock Heuvels Dijcken
 Huysen, Steden oft Casteel
 Wort gheschildert van Pinceel
 Als van UDBN can bethoonen
 En door sijne Const verschoonen
 Want al t'gen' Natuer vermach
 Brenght van VDEN voor den dach
 Jn Landtschappen en Waranden
 Jn verschieten, Berghen, Landen
 Jnde Velden, Wout en Bosch
 Wat hy doet t'fact even los.

THEODOR VAN THULDEN

Schilder van s'Hertoghen Bosch.

Het is weerdich te aenschouwen en neerstich in't ghemoedt te bedencken
 met wat schoon seghenteekenen de vermaeckelijcke ende vernuftbarende
 Pictura verciert is / de welke de edel Schilders dooz hum Const connen ghenieten
 ende de vuchten daer van achterlaten tot verwonderinghe van alle menschen
 die de selve comen te aenschouwen tot bzeught van hunne naercomelinghen oft
 erfghenamen alsd' meer sy soo lanck naer de doodt van hun ouders oft naeste
 bynden (die Schilders sijn gheweest) hoozen spreken / het spreekwoordt seyt
Melius est Nomen bonum quam divitia multa, Beter is eenen goeden Naem achtertelaten
 als veel rijckdommen : Dese twee gaben can eenen Schilder achterlaten / dat is
 rijckdom die vergaet / ende d'eer van zijn Const die noyt en sterft. Dese eer
 can oock achterlaten Theodor van Thulden siende selfs vooz ooghen den grooten
 lof die hem alreets van alle Const-beminders ghegeven wort / dooz de geestige
 wercken die hy heeft uptghebelt ende noch daghelijck is oeffenende / de welke
 nu in sijn leven worden in grooste weerde ghehouden hoe veel te meer sullen sy
 naer sijn doodt worden gheacht als de handt sulckdanighe Constien niet meer
 en sal connen in't licht bzeughen / gelijk te sien is aen verscheyde Altaerstukken
 (die neerstich ende met verstandt gheordonneert en van hem ghemaect zijn)
 Als segh ick te bemerken is inde geestige boetserijen van Hieremissen Boe-
 ren byploften en andere aerdighe inventien / als te aenschouwen is aen den
 wijtvermaecten Arch Triumphael-boeck afbeeldende de incomste vanden Prince
 Cardinael, Infante van Spanien hoe fraey en met wat eenen cloecken aert allen
 de Princen (staende in't selve boeck) naer de teekeninghen van Petrus Paulus
 Rubbens van hem zijn gheetst / alsmen oock siet den Ulices van Primatisco van
 Bolognien den welcken tot Parijs van hem is gheetst ende seer wel ghedaen/
 desen van Thulden hout zijn woonplaetse nu teghenwoordich tot s'Hertoghen-
 bosch daer hy om sijn Const in groot aensien is.

Gg

IUSTUS

IUSTUS SUSTERMANS

Schilder van Antwerpen.

Iustus Suftermans Schilder vanden Hertogh van Florencen is seer uytnemende fraey in contersepten ende andere ordonnantien / die hy soo ghelijck-mactich ende naer proportie weet uyt te velden dat den Hertogh van Florencen (als wesende een uytnemende groot Const-Beminder) den selben Suftermans meer in weerden hout als jemant van sijn Edel-lieden oft Dignions: wel wetende dat Coninghen Princen en Hertoghen wel Edel-lieden connen maecten maer gheen sulckdanighe erbaren oft andere ghemeyn Schilders / ghelijck Henricus Coninck van Enghelant antwoorde aen eenen edelen Graef die aen hem clachtich viel ober seker affront dat des Coninckx Schilder hy naeme Hans Holbeen hem hadde ghespelt / en versocckende daer ober justitie oft arbitrale correctie ghedaen te worden / antwoorde dat hy sou verduidich zijn en lieber had eenen Graeff te verliesen als soo eenen uytsteckenden Schilder ghelijck Holbeen was: overmidts hy wel Sijders cost slaen ende Gracven maecten maer gheen Schilders. Dooz de eer dan die desen Suftermans is ghenietende niet te wesen den Domesticq. ende Schilder van den groot machtrighen Hertoghe van Florencen is hy ghecomen tot den hoochsten tray van sijn gheluck / d'welck niet te verwonderen en is. Nenghemerckt desen Suftermans aen sijn ordonnantien geen nutte en omstandighe deelen des eyghentheit van natuer en laet ontbreken / dooz de lossicheyt ende graticuselycke stellinghe die hy daer in uyt werckt / soo datter gheen swaere manieren / maer dooz de verscheyde werkinghen een leven schijnt in te schuplen / ende dat de ghelijckenis van het leven daer in te sien is / blyckt hy zyn edele ende vleesachtighe Conterseptels die hy alle daghen is naerboetsende de reflectien / reberberatien / teghenschijnen oft weerglans in sijn Figuren / de drapperijen wel gheployt / de colouren wel verdeypt / gheschickt en gheschoekiert / vast gheteekent ende ghesielt sijn / soo danich datter niemant eenighe wederspraeck teghen moberen en can / soo dat men segghen mach:

De vaste Schilder-const van *Iustus Suftermans*
 Verdient een lauwer croon oft een olijven crans
 Midts sijn vernuft oock is met Poësy bejonst
 Die rechte Suster is van d'edel Schilder-const.

IOAN.

aerdighe
 antwoordt
 vanden
 Coninck
 van En-
 ghelant.

S
 Verlich wilt
 Zo al de eel en
 en Swaer Vox
 niet see
 door cracht
 so weet
 want men si
 en Poëte

IOANNES LIEVENS

Schilder van Leyden.

243

Het is wonder dat de byz Pictura van sulcken cracht ende deught is dat sy niet alleen dooz de Const van haer Pinceelen en diepsinnighe wetenheyt ons en doet sien en booz ooghen houdt de abonturen en vromde gheballen soo van histozien / als ander gheschiedenissen die ober dupsent en meer jaren / jaer van het begin des werelts ghebeurt zijn / dat sy segh ick / (t'ghene u een pen neerstigh heeft beschreven) u t'selbe in't wesen en ghelijck het leben doet sien. Maer noch meer ist te verwonderen dat dese Const van sulckenen aert is dat sy den mensch op plat panceel oft doeck soo doet verschijnen oft sy in't leben waer / ghelijck ick hier booz heb bewesen in veel exempels / hoe menige verstanden dooz de waerachtighe ghesteltenis sonder leben nochtans / dooz de Const bedrogghen waren als sy haer booz het seker leben hebben aensten. Ist niet en fraey ghedachtenis booz de kinders en het thienste lidt van hun Racomelinghen / dooz de cracht van dese Const te connen sien het wesen / ghesteltenis / manier ende den aert van zijn boozouders oft andere vrome mannen die naer t'leben ober veel jaren gheschildert zijn waer dooz niet alleen hun goet leben / deughden en handelinghe van doen / en worden inde ghedachten ghehouden (die dooz lanckheyt van tijdt uyt de memozie berdwijnen) maer gheduerich booz ooghen cont sien de schadutwe van hun leben oft sy in't leben noch waeren lebende / wat een fraeye gheanologie oft waerachtighen boom ist te sien de Conterseptjelen van zijn gheslacht / ick laet staen de wapenen oft teekenen die sy in hun cachetten gheboert hebben / ick laet staen de naemen / die malkanderen naer ouderdom / en staet verbolghen / daer niet in te sien en is als de letters die u alleen bethoonen de manieren ende staet van hun leben ende niet het wesen van hun eyghen leben. Dit myght ons de edel Const van Joannes Lievens, de welcke soo in ordonmantien als contersepten seer excellent Schilder ende groot van gheest is / ghelijck menighe edel hupsen in Hollant connen betuyghen die met zijn schildery verciert zijn / en in groote weerden worden ghehouden om de lebende coloziringhe / en vlesachtighe soeticheyt die daer verborghen sijn.

SYMON VOVET

Schilder van Parijs.

Die vlijtich wilt de Const bemerckē
In al de eel en suyver wercken
Van SIMEON VOVET ghedaen
En moet niet seer verwondert staen
Dat hy door cracht van sijn Pinceelen
PICTURA soo weet te verdeelen
Wanneer men siet in sijn Schildry
Devoti en Poëtery.

De leughen can met deught verkeeren
Nochtans daer door geen fonden leerē
Als hy Poetery ontdeckt
En met sijn const veel deucht verweft
Die hy weet sulcken cracht te gheven
Dat schijnt Natuer daer in te leven
Daer t'France Hof op roemen can
Midts hy den Schilder is daer van

Gg 2

GASPER

GASPER DE CRAEYER

Schilder van Antwerpen, gheboren Anno 1585.
woonende tot Brussel.

RAs op mijn Sangh-goddin en wilt de lusten drijven
Om hier tot *Craeyers* lof een gheestich rijm te schrijven:
Een rijm en soet ghedicht dat sijne Faeme raeckt
En hem in d'edel Const noch meerder ruchtbaer maect.
Want al het ghen' hy doet is lieffelijk ghedommelt
Seer swierich soet en mals, verdreven en gheschommelt
Die in devotie al menich ziel verweckt,
Om dat hy door sijn Const daer toe veel herten treckt.
Siet hoe dat sijnen gheest tot *Brussel* is verheven
En wort van jeder een den hoochsten lof ghegheven,
Om dat sijn losicheyt is *Rubbens* wel ghelijck
Sijn stoutheyt in *Pinceel* treckt op de Const van *Dijk*.
Het blijkt dat menich gheest moet voor sijn Conste buyghen
Ghelijck het *Brussels* Hof can claerelijck ghetuyghen
Dat van sijn eel schildry is gheestich opgheciert,
Daer sietmen hoe sijn Const soet in malcand'ren swiert.
Den ouden *Raphael Coxi* quam met des' Conste
Sijn nieuwsgirich ghemoet van jonghs af aen bejonsten,
Waer by dat *Craeyer* heeft seer neerstichlijck gheleert
Die nu daer door den Naem oock van *Coxi* vermeert.
De groote Stadt van *Gent* roempt op sijn eel *Pinceelen*
Al waer hy heeft ghestelt veel schoone Taefereelen,
Seer net en cloeck ghedaen, ghelijck tot *Nazaret*
Ghelegghen vast by *Lyer* daer hy oock heeft gheset
Al menich constich stuck, soo groot ghelijck het leven;
Waer door dat sijnen naem noch hoogher wort verheven,
Waer door sijn weerdicheyt is weerdigher beloont
Met meerder lof en eer als ick hier heb bethoont.

PEETER

Van 2 bouwen
Schilder, et at
de rendu
van sijn
de sa aen
de laut sa
Lorent a
Lorent van

GASPAR DE CRAVER.

Né à Anvers en l'an 1585. a esté disciple de Raphaël Coxij demourant a
 Bruxelles, et at tellement surpassé son Maître en l'art de Peincture, qu'il
 s'est rendu un des meilleurs maistres de nostre siècle, dont ces chefs d'œuvres
 qu'on voit par tout en sont les témoins, principalement a Bruxelles, celle
 de sa demeure, il a esté peinctre de son Altesse le Prince Cardinal Ferdinand,
 auſi a fait son Portrait, et auſi de beaucoup d'autre Princes, il est encor
 florissant en son estude faisant des belles œuvres.

Antoine van Dyck pinxit.

Laribus Neef sculp.

Joan. Meyssens excudit.

PEETER SAENREDAM

Geboren in't jaer 1597. den 9. dach van Junij, binnen
het Dorp van Assendelft in't Graeffchap
van Hollandt.

Desen Peeter Saenredam verloor vroegh zijnen Vader den welcken stierf den 6. April 1607. ende quaem daer naer in't jaer 1608. met zijn Moeder woonen binnen de Stadt Haerlem ende is aldaer gheraectt by enen Meester Frans Peeters de Grebber waer by hy heeft leeren teekenen in't jaer 1612. op den 10. dach May / En voorts oock by den selven tot schilderen ghecomen sijnde heeft hem daer in soo neersich ghecoeffent tot het jaer 1622. dat hy gheen onderwijs meer van doen en hadde / ende schepdende van zijnen voorsz. Meester heeft de Schilder-const by sijn selven soo vlijtich waerghenomen dat hy in't jaer 1623. op den 24. dach bande maendt April als vyz Meester in't Gulde Boeck is opgheschreven / ende begaf hem eyndelijck ontrent den jaere 1628. gheheel tot schilderen van perspectiven / kercken / saelen / galderijen / gebouwen / en andere dinghen soo van buyten als van binnen soo naer het leven doende / dat het leven ende natuer gheen meerder volmaecktheydt en konnen behoonen als hy met het Pinceel seer constich weet uyt te drucken : ghelijck de Stadt van Uytrecht can ghetuyghen alwaer hy den tijdt van twintigh weecken met grooten pver besteedt heeft om dese Const aldaer te voltrecken ghelijck aen sijn teekeninghe en schilderijen (afbeeldende seer schoone perspectiven / Kercken / en Saelen) met verwonderinghe te sien is / ende by alle kenners seer gheestimeert ende dooz het curiuste gheozdeelt worden / waerom ick met volle recht sou moghen segghen :

Wat hoeftmen pen oft inck op wit papier te setten
Om door de Cijffer-const vast op de maet te letten
Van eenich groot ghebou, wat dienter loot oft ry
Dat thoont ons *Zaenredam* ghenoch in sijn schildry
Hoe lanck hoe hoogh en breedt dat staen de Capeteelen
Van Kerck oft Perspectif, dat wijfen sijn Pinceelen
Dat thoont hy door de Const, sijn Const die wijft u aen
(Eer t'werck noch is begonst) hoe dat het werck sal staen.

ABRA.

ABRAHAM VVILLARTS

Schilder van Vytrecht.

Is een fraey Schilder ende Teeckenaer / ghebozen tot Uytrecht in't jaer 1613. Hy heeft syn eerste fundamenten gheleert by synen Vader Adam Willarts, ende daer naer een jaer min oft meer by Jan Bijlert, ende reysende naer Franckrijck heeft synen tijt neerstich waerghenomen by eenen Simon Vovet tot Parijs daer ick hier vooz hebbe van gheschreben / ende wederom naer hups gheleert zijnde is van zijn Exceletie Graeff Maurus in Brefel ontboden om aldaer alle vzeindicheden te teekenen ende te schilderen / den Graeff sondt hem met de Vloot naer Africa ende marcheerde beneffens de Soldaten naer de Stadt S. Paule in Angoola, darr hy eenighen tijt de vzeinde manieren van het Landt ende conditie der wylantse menschen ghesien en leeren kennen heeft. Van daer wederom comende quam inden dienst vanden voorszeyden Graeff / en wert veel aenghenamer ende willecommer by hem onthaelt als te voze / uyt reden dat zijn verstant door t'ghesicht der vzeinde plaetsen / al by wat scherper ende cloecker gheworden was / hy heeft langhen tijt gheschildert te Amerfort onder het beleyt van de Heer van Campen ende de wetenschay der Const soo waerghenomen dat gheen Const-minnende Gheesten (de selve siende) syn lofsicheyt in Pinceel / cloecker ordonnantien en vaste teekeninghen moeten lief hebben ende stellen onder het ghesal vande vermaerste en geruchtbaerste geesten des werelts. Hy is tegenwoordich noch woonachtich binnen Uytrecht daer hy de eel *Pictura* dlijtich waerneempt.

IAN THOMAS

Schilder van Ypren.

Den en heeft oock niet willen vergeten te beschrijven ende hier met reden mentie te maecten van Jan Thomas ghebozen tot Ypren die de edel Schilderconst gheleert heeft by den voorszeyden Rubbens daer hy zynen tijt soo waerghenomen ende daer naer in verschevde Landen soo diep en beer ghesocht heeft dat hem de fortunyn het gheluck heeft ghejont om Schilder gheweest te hebben vanden Bisschop van Ments ende nu vanden Keyser Leopoldus, ick laet den Leser oordeelen oft sulcken Monarchen ende edel Potentaten sullen begaven met soodanighe eer ende gheluck eenighe Schilders van kleyne wetenschay / ter wijlen by hun geen schatten soo costelijck en zijn om de selve mede te deelen an de beste Constenaers ghelijck desen Thomas eenen is / die vooz gheen ervaren Meesters van d'edele Pinceel en moet wijcken / uyt reden syn wercken soo in Italien / Spanien / Duytslandt als Nederlandt ghenoch aentwijsen wat costelijcke wetenschay daer in verborghen leyt. De Faem heeft my meer van syn daden ende wercken voorzghespelt als synen ouderdom my onbekent / die noch in't leven is en woont in't voorsz. Keyserz Hof.

BAL

BALTHAZAR GERBIER

Schilder van Antwerpen Anno 1592.

DE lanck veroude spreuck van over hondert jaeren
 Schijnt weer een nieuwe proef in dese eeuw' te baeren
 Hoe dat in ouden tijt *Picturas* Const Pinceel
 Het hoochste wert gheacht in jeder s'werelts deel.
 Van daer de Son oprijft met haer vergulde straelen
 En daer sy wederom gaet in haer rust-plaets daelen:
 Ten is niet wonderbaer, want niet in't ooghen spelt
 Soo aenghenaem en soet, als een goet Schilders belt.
 Dit is in *Balthazar Gerbier* ghenoch ghebleken,
 Die inde Schilder-const heeft wonder uytghestecken,
 Wanneer hy Schilder wert van t'Huys van *Bockingam*
 Daer naer van t'Enghels Hof tot vreught van sijnen stam.
 Al waer hy Meester wert der hoffse cermonien
 Eelman des Coninckx huys, Baron in Normandien
 Die oock ten tijde van den Prince Cardinael
 Door sijne wetenschap van alderhande tael
 In't edel *Brussels* Hof is wonder opghetoghen
 Daer hy om sijne Const oock had een groot vermoghen.
 Al dese hooghe eer vercreegh hy door *Pictur*:
 Want hy oock Meester was in d'eel Architectur,
 In Mathematica, en in Gheometrie,
 Seer fraey in Perspectief, en oock Cosmographie:
 En in Geographi een wonder jnseigneur
 Iae in veel Consten meer een gheestich jnventeur.
 Soo dat in't cort gheseyt sijn constighe manieren
 Noch sullen t'hienste lit van sijn gheslacht vercierien
 Om dat sy metten glans van Eeldom sijn ghemenght
 Het gen' de suyver Const van d'eel *Pictur* med' brenght.

SALO.

11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

BALTHASAR GERBIER

Il a fait merveille en illuminature, et a demeuré long temps en Italie, il fut peintre du Duc de Bocquingam et apres du Roy d'Angleterre le quel lui faisoit Chevalier par sa vertu; et apres son Agent à Brusselles, en l'an 1630 et à Londres maître de la cermonie, il est natif d'Anvers l'an 1572.

Ant. van Dyck pinxit.

Joan. Meiffens excudit.

Hh

SALOMON CONINGH

Schilder van Amstelredam.

H is ghebozen in't jaer 1609. wiens Dader was Peeter Coningh juwelier / van Antwerpen gheboortich de Schilder-const seer toeghebaen zijnde / besiede hem Anno 1621. om sijn begin inde Trecken-const te nemen by David Colijn, Schilder tot Amstelredam, ende inde Schilder-const ghecontinuert hebende by Franchois Vernando en eyndelijck by Nicolaes Mooyaert, en voorts by sijn selven beginnende te practiseren is in Schilders Bild tot Amsterdam ghecomen Anno 1630. sijnen lust meest treckende tot het historiaal / beneffens het contersepten naer het leven: van sijn handt is tot Haerlem by den Heer Lodewijck van Jaerfeldt Balliu van Kennemerlandt een Historie / daer Pilatus den Phariseen ende Joden weyghert te herschrijven het opschrift des Cruys Christi. Tot Antwerpen by de Heer Taxis vermaert Liefhebber van Pictura en Flora is oock een oudt Vrouw en Beeltie / en enen Student met boecken seer aerdigh gheschildert. By zijne Majesteit van Denemarcken twee groote doecken vol wercks / den inhoudt zijnde oude zeeusche gheschiedenissen: tot Breda ten huysse van den Heer Theodorus Huyghens saligher ghedachte: (in sijn leven Commandeur aldaer) ober de dertich Conterseptels van verschepe Ritmeesters en Capiteynen. Tot Amsterdam tot den Heer Schepen Johan Huydecoper enen tamelijcken doeck / zijnde enen Tarquinius en Lucretia: tot Lodewijck van Ludick besaemt Liefhebber / onder verscheppen andere enen David en Bersabea, welck stuck nu is in 's Graven Haghe in handen vanden Ambassadeur van Portugael: ten huysse van Ian Peeterfen Bruyninghen is een stuck daer Judas de dertich penninghen voor des hooghe Priesters voeten nederwerpt. Tot den Constaemenden Marten Cretser een Ceres by nacht haer Dochter Proserpina soeckende. Tot Heer Ian Tingnaghel, enen Jeronymus in heremitagie soo groot als t'leven tot Sr. Anthoni de Brul een Danaë midtsgaders een Bersabe lefende enen byef. Tot Sr. Geraerd Luycke een stuck van redelijcke grootte / daer Salomon de Afgoden offert / ende eyndelijck in't jaer 1646. heeft hy voor den Const-liebenden Sr. Joannes de Reynealmo ghemaectt een stuck met klepne veldtjens tamelijck vol werken / den inhoudt / daer CHRISTVS Matheus vanden thol roept / midtsgaders een MARIEN veldt / met enen Ioseph en S. Anna levens grootte / ende noch voor de Princers van Denemarcken in 's Graven-Haghe een stuck afbeeldende enen ouden man / alles soo fraey en cloeck ghedaen dat het leven daer in maer en schijnt te ontbreken / woonende noch teghenwoozdich binnen de Stadt van Amsterdam tot groote brynght van alle Liefhebbers die sijne schildry met groot behaghen daeghelijcks aenschouwen.

Stercker als de macht des CONINGHS
Soeter als den graet des honinghs
Js des CONINGHS eel Pinceel
Als sy maect op het panneel

Die de CONINGHEN beminnen
Met hun hert en gansche sinnen
Midts dat vanden CONINGH compt
Daer des CONINGHS Faem op roempt.

IUSTUS

IUSTUS D'EGMONT

Schilder van Leyden Anno 1602.

TEN is niet te verwonderen dat den Coninck van Brant-rijck Lowis den XIII. desen Justus d'Egmont vooz synen Schilder hiel ende in zijn Conste groot behaeghen hadde / aenghesien de selve was oberloopende ghelijck een Bron van oberbloedighe weetenschappen / de welke in Picturas Cabinet verhozghen zijn. Daer wert eertijts een mudde vol gout vooz een stuck van Apelles bereept: op eenen anderen tijt vooz een schilderij die Timomachus gheschildert hadde / ghegheben tachtghentich talenten ende meer sulcksdanighe giften. zijn bereept aen verscheyde Constenaers. Soo ist dat d'Egmont oock in Brant-rijck soo vanden Coninck als andere edele Heeren niet alleen met groote giften/maer mette hooghste eer ende princelijcke jonste (die alle rijckdommen te boven gaen) begift is / en ter wijlen Italien / Brant-rijck / en andere plaetsen die met zijn Const verciert zijn / ghetuyghen is ghenoech gheben niet wat lossen aert de selve dooz de edele Pinceelen van Egmont soo in't groot als cleyn is uptghetwerckt / soo doght my onnoedich ende om corthepts wille des selfs schildrijen naer den sin ende wesen hier aen te wijzen / den welcken om zijn erbarenthept inde oeffeninghe der selver Const noch teghentwoordich is Schilder / ende Domestig van het Franse-hof onder het ghebiet van Lowis den XIII. alwaer hy daeghelijcks dooz verscheyde afbeeldinghen der historien en andere voozballen den Edeldont tot nieuwen lust verweckt om sijn handelingh te beminnen.

CAROLUS CRETEN

Van Prage.

TEN tijde van dien uptnemenden Schilder Willem Bouwer, die seer fraeys ende aerdich in verlichterij was / ghelijck in't eerste deel is verhaelt / heeft Carolus Creten met den selven Willem Bouwer ghetwoont in Italien en creegh tot Roomen vooz synen bendt-naem het Slach-tweert, den welcken seer fraeys is in't schilderen / ordonnantien / conterseyten soo groot als cleyn / dat sijn Const van veel Heeren des Landts werdt opghetrocken ende in groote weerden ghehouden woonende teghentwoordich tot Prage, daer hy in groot estime is ende dese hy Schilder-const noch daeghelijcks oeffent.

Die soeckt Picturas cracht en edelheyt te weten

Die sy den Schilder schenckt, en mildelijcken geeft

Ontdeckt, en siet maer aen de Const van Carel Creten

Die wel het meeste van Picturs volmaecktheyt heeft.

LEONARDUS BRAMER

Schilder van Delft Anno 1596.

G Helijck het ronde wiel verandert door het draeyen,
 En oock den kouwen wint met stil en fel te waeyen,
 Soo gaget dickwils oock met menich lossen mensch
 Die sijn ghevoelen volght en uytwerckt sijnen wensch.
 Dit compt ooghschijnelijck in BRAMER wel te blijcken,
 Die heeft met groot vermaeck door-reyft veel Coninck-rijcken.
 Daer hy de Schilder-const seer neerstich heeft gheleert,
 Waer door hy over al van jeder werdt gheceert,
 Als hem van achthien jaer den jever vlijtich porden
 Om ROOM te gaen besien en uytlandich te worden.
 Den wensch verlockt den gheeft thienmael op eenen dach
 Die menichmael veel meer als haeren wil vermach.
 Hy had veel wetenschap in sijn vernuft ghecoffert,
 Die hy brocht in het licht en heeft aen ROOM ghecoffert.
 Van ATRECHT in Artoys trock hy naer AMIENS
 En om PARYS te sien dat was eerst sijnen wensch.
 Js van MARSELLIEN te GENVA ghecomen
 En te LIGORNEN oock, en soo tot binnen ROOMEN
 Daer hy gheteckent heeft ruinen wonder net,
 Daer naer oock menich belt op het panneel gheset
 Als hy het Rooms ghebou en veel al oude wercken
 Met een verwonderingh ginck neerstelijck bemercken,
 Soo wert t' verstandt versterckt in Consten door t' ghesicht,
 Dat menich Constenaer in sijn ghemoet verlicht.
 Hy heeft voor eerst ghemaect een LAZARVS verweckingh
 Heel ordonnanti-rijck, met wel ghestelde treckingh,
 Oock eene loocheningh van PETRVS soo ghedaen
 Dat aenghenaem beviel aen menich ITALIAEN;
 Soo dat VENETIEN, FLORENS en MANTVA
 SEINA, BOLOGNIEN, NAPELS, en PADVA,
 En noch veel plaetsen meer vermaert in t' Duytslant
 En oock het Hollants-hoff wel kennen sijn verstant,

IAN

Naaf de D
 Prince Ma
 is a ficut a
 Delft et
 Frederic H
 Loo. Br.

LEONARD BRAMER

Natif de Delft, en l'an 1596. il a demeuré long temps en Italie dedans la Court du Prince Mario Farnese, ou il a fait beaucoup des ses œuvres en grand, et en petit. il a fait aussi quelques pieces pour le Cardinal Schallie. d'Italie il est revenu a Delft, et il a fait quelques pieces a Ryswyc pour son Altesse le Prince d'Orange Fredric Henri: et pour son Exc^{te} Conte Maurice de Nassou, et autres Princes.

Leon. Bramer pinxit

Ant. vander Does sculpsit.

Io. Meijssens excud.

IAN VAN BOCKHORST

Ghenoempt Langen Ian, Schilder van Munster.

Ghelijck noch veel jaeren inde memozie der menschen sal blijven het lanck ghewenscht gheluck dat ons de Stadt van Munster heeft ghebaert door den vasten ende onbrekelycken vrede ghesloten tussehen de Machtighe Croon van Spanien ende Hollant / die in dese Princelycke Stadt tot blijdschap van alle Bozghers / tot welbaert van het Landt / tot meerder deught van alle geestelijckheyt / tot troost der benoutde en bedruckte herten / tot rust van het buyten volck / tot hulp der vromdelinghen / tot al-ghemeyn profijt ende tot nederlegghinghe van alle bloetstoringhen is opgherecht (daer wy de vruchten af ghemieten) den 5. Junij in't jaer 1643. ghelijck tot ghedachtenis niet qualijck daer op en past dit tijdt-schrijft oft Chronicon.

Inter Hispaniæ regem & Vnitas provinClas
paX Inlta qVinta IVnII DenVntlata.

Soo ist dat de boorz. edel Stadt van Munster oock wel roemen mach op haeren inghebozen Jan van Bockhorst van eerlijcke ende treffelijcke Ouders / midts redenen dat hy door zijn groote wetenschap inde handelinge van Pictuer niemant in dese eeuw en hoeft te wijcken ; want de netticheyt / supberheyt ende vaste ghesteltenis (die de deughden der Schilder-const zijn) daer in te sien is. Daer menich Princelyck Cabinet ende loffelijcke Kercken soo tot Antwerpen als andere Provintien van versien en ten hooghsten opgheronekt zijn. Die niet alleen erbaren en is in treffelijcke ordonmantien / in costelijcke Casereelen upt te wercken met soo grooten cracht ende stercke handelinge als van Dijk oft Rubbens opt hebben comen doen / maer wort oock in contersepten ghehouden booz een vande alderbeste Meesters diemen teghenwoozdich jebers te Landt can binden / soo dat segh ick de handelinge van Langhen Ian, noch langh by de wereldt sal bemint ende om haer Const ghesocht worden die gheleert heeft by Jacques Jordaens.

Die thoont het gen' hy is door cracht van edel Consten

Die siemen vande Faem verheffen en bejonsten

Die langh ghedenckt, schoon dat de Const al dickwils lieght

Ghelijck de doode verf het leven wel bedrieght.

Dit comt in *Langhen Ian* hier metter daet te blijcken

Die noot door sijne Const en schijnt Natuer te wijcken

Want niet soo crachtigh ons Natura thoonen can

Oft t'wort met doode asch verthoont door *Langhen Ian*.

FRAN.

FRANCHOIS EYCKENS

E N D E

IAN EYCKENS

Schilders tot Antwerpen.

As de Natuer aen jemandt goedertierlijck de handt repect ende behulp-
saem is / soo can den Schilder met groot weldaet ende gaben bande Prin-
cen des Landts begift worden ende door zijn volmaecktheyt inde eel Pinceel
te handelen achterlaten veel loffelijcke eer / ghelijck Franchois Eyckens, die in
het fruyt / bloemen ende andere stilstaende dinghen een groote faem heeft midts
hy de selve dagheelijcks tot groot behaghen van alle kenders ooghen weet upt
te wercken. Niet min en is oock vernampt den boorsz. Jan Eyckens, die eerst
een Wetshoutwer is gheweest / ende niet teghenstaende hy daer in groote Const
bedreef en gheestich de selve Const wist upt te wercken: soo heeft hem Pictura
verlocht (als schijnende jelours te zijn op de edel Teeken-const die een Wets-
houtwer moet verstaen en met de Schilder-const in't teekenen ober een comen)
dat desen Jan Eyckens in't ordonneren ende collozieren van Pictura soo fraey is
dat zijne dinghen bande Const-liebende grootelijcks wort gheacht.

PEETER VANDER BORGHT

Schilder van Brussel.

Alsoo desen Vander Berght sy-selven in't eerst langh heeft gheoeffent in't
schilderen der Figuren die hy met grooten welstant ende met geestighe
manieren uptbelde / is ten lesten vervallen ende inden gheest door de natuer-
lijcke gheneghentheyt aenghedreven tot het Landschap / daer hy seer fraey ende
uptnemende in is ghelijckmen aen veel en menichvuldighe wercken (van hem
ghedaen) can oordeelen.

Pictura scheen jalours oft belghslichtich te wesen,

Dat Peeter vander Borght, ghestadich was voor desen

Vervallen op *Figuer*, daer t'leven schier voor weeck

Om dat sijn Schilder-const het leven gans gheleek,

Daerom heeft sy den lust van hem soo aenghewackert,

T'verstant met Const doorploeght en wetenschap doorackert

Dat niet een verr' ghesicht in eenich Lantschap is,

Oft t'schuylt in sijn Pinceel en Consts ghesteltenis.

COR-

CORNELIS POULENBOURGH

Schilder van Vytrecht.

E Enen bande gheruchtichste van desen tijdt is Cornelis Poulenbourgh, ghebozen van Uytrecht, seer ervaren om met de Pinceel in't cleyn te schilderen soo figuren als beesten / en besouder naeckte kinderkens / soo bifaert en fraey ofste eerst inde bakermat dooz de Doesters wel ghetroetelt ende ghebiert waren / soo mals / poeselachtich / swirich en los staen hun vollijvighe lichaemen / soo wel ghestelt en vleesachtich ghehandelt / dat de natuer geen volmaeckter schoonheyt in't leven en can voort brengen als Poulenbourgh met zijn Pinceel weet aff te velden: hy is oock seer gheestich in ruinen / lantschappen en verschieten / die hy alle Const-kenders in groote weerden ghehouden worden. Sijnen wistekenden gheest en was oock niet vernoecht / ende in rust ghestelt dooz hy en had de school van alle Consten (dat is Roomen en meer vermaerde plaetsen van Italien) besocht daer hy langhen tijt dese treffelijcke Const gheoeffent heeft / ende van veel Cardinalen en edel Heeren wert besocht om de mirakelen vande Natuer dooz zijn Pinceel dadelijck te sien uyt velden. In't jaer 1637 heeft den Coninck van Enghelant (dooz zijn edel handelingh aenghelockt zijnde) hem naer Londen ontboden / alwaer Poulenbourgh tot groot contentement van het heel Hoff veel Casereelen ende andere nette wercken heeft ghemaect tot dat den lust hem dreef naer zijn voorschreven gheboort plaets / en woont noch teghenwoordich tot Uytrecht.

Ghelijck de waere deught verheft des menschen Naem,
 Soo wordt de Schilder-const vervoordert door de Faem.
 De Faem is rechte spor' om jemant aen te wack'ren
 Die neerstich met Pinceel doorploeght *Picturas* ack'ren,
 Ghelijck als *Poulenbourgh*, die soo de Const ontdeckt
 Dat *Fama* noyt en swijght, maer van sijn wercken spreckt,
 Van al sijn schoon landauw en beestjens wonder crachtich,
 Van naeckte Kinderkens seer mals en poufelachtich
 Vol cloecke aerdicheyt, soo dat Natuer niet geeft
 Oft t'is daer in te sien, en schijnt dat t'leven heeft.
 De stadt van Roomen heeft dit oock al langh gheweten,
 Alwaer hy open vont den schat der Const-secreten
 Die hy aen *Enghelant* oock heeft veropenbaert
 En daeghelijcks bethoont noch sijnen cloecken aert.

OSTA-

Konstl. Pictur.
 nach d. h. h. h.
 Konstl. Lang.
 Konstl. d. h. h.
 Konstl. h. h. h.

CORNELIO POULENBOURGH

Natif d' Utrecht, peintre tres parfait, et admirable, en petites figures, et animaux; et les enfans nuds il les fait fort naturelles; ses ruines, paysages, et elongemens, sont fort beaux. il a demeuré long temps en Italie; et en l'an 1637. il fut demandé par le Roy d'Angleterre a Londres, ou il a fait pour le Roy, quelques tableaux, et la il s'est retiré a Utrecht.

Cor Poulenbourgh delin.

Coen Waumans sculp.

Io. Meyssens exci.

O S T A D I

Schilder van Haerlem.

T Is wonder dat des menschen gheest altydt jebers toe gheneghen is en in het een meer sal uytsteken als in het ander / ghelijck inde nieuwindighe edel verstanden der Schilders te bemercken is / die dooz hunnen jever ende vlijt hun in eenighe deelen van nieuws met vromde en onghemeyne ghedaenten van werck Pictura verciereen ende haer cracht vermeerderen / ghelijck desen bermacden Ostadi van Haerlem daghelijck is doende dooz de uytremende gratie die in synen gheest te binden is / ende t'selve met Pinceelen soo uytwerckende / dat sijne Schilderconst by de Const-liebende gheesten om haeren vromden aert ende goede ghesteltenis grootelijck ghesocht ende in weerden ghelouden wort. Sijn gheneghentheyt tot dese vry Const is meest verballen op Boere kermussen / Boeren ghetuygh / huyfen / stallinghen ende andere snaeckertjen tot landtboutwerp dienende / allen het welck hy soo aerdich ende aenghenaem weet te schilderen dat de selve niet te verbeteren en sijn oft naerder het leven en comen comen; waerom tot synen loff niet qualijck en past dit volghende veers.

Hoe neerstich slaet OSTADI ga
 Het Boeren Nut, en boest het na
 Daer t'schaepken voetsaē graskens weyt
 Oft daer een sneghe boersche Meyt
 Haar vuyl becrofen ketels schuert,
 Oft waer dat Fop de mestkair vuert
 Oft brengt de peerden op het landt
 Die hy daer inde ploeghe spant
 Dat wijst OSTADI met Pinceel
 Soo aerdich op het sijn pannel
 Dat buyten schier niet can gheschien
 Oft t'wort in sijn schild'ry ghesien.
 Daermen hoort t'kermis veeltjen gaen
 En op de trommel wort gheslaen:
 En daermen met den standaert rijt

En hier wat danst en daer wat vrijt
 Vol uytghelaten, heyl en vreught
 Naer de manier der jonghe jeught.
 Een jeder maect een groot gheschal,
 Men is daer vrolijck over al
 Daer jeder pap en eerten smeert
 En daer den spaerpot wort verteert
 En veel verwaende kueren doet
 Met pluym en veeren op den hoet
 En soo t'al inde kermis gaet
 Hier wonderlijck gheschildert staet
 En naer PICTURAS Const ghestelt
 Soo jemant fiet OSTADIS belt
 Dat noyt door Const en sal vergaen,
 Maer door de Faem meer groyen aen.

H E R.

HERMAN SWAENVELT

259

Ghenoemt den Heremijt tot Parijs.

Hier ruckt een nieuwe *Swaen* haer beste wiecken uyt,
Daer sy het sachtste hayr der beesten in besluyt :
Op dat door *Swaenevelt* ontdeekt sou worden t'leven
In't gen' den Somer-tijt can aende menschen geven,
Om dat sijn edel *Const* sou worden eens ontoompt
Om stets daer in te sien den aert van het gheboompt
En ander groen ghewas van t'Somers lichte daghen
Daer *Swaenevelt* door *Const* den mensch med' can behaghen,
Het gen' hy altemael seer werckelijcken stelt
En crachtelijk bethoont in sijn *Picturas* belt,
Hier eenen Heremijt met wortelen ghelaeyen
Daer eenen die het velt oft sijnen hof gaet spaeyen ;
Hier eenen sich castijt, daer eenen inde Kerck ;
Hier eenen sit en vist oft doet een ander werck.
Soo datter niet in't wout van Cluysneers wort bedreven
Die daer ten dienst van Godt in d'eenfaem plaetsen leven,
Oft t'gen' men speuren can in bosschen oft warandt,
Het wordt by hem verthoont door *Const* van sijn verstant.

HANS HARINGH

Schilder van Praegh.

Heeft *Praegh* wel oyt een gheest van beter *Const*-schildrijen
Uyt haeren schoot ghebaert, oft wel soo veer sy paelt
Als *Haringh* die den lof met sijn *Pinceel* behaelt ?
De *Const* die *Zeuxis* plach in d'oud' verlopen tijen
Te brenghen in het licht die was seer wonder fraey
Naer t'segghen vande Faem, maer als ick gaen door-gronden
Dat d'oli-verf alsdoen noch niet en was ghevonden,
Soo is hun *Const* gheweest aen *Haringhs* *Const* een schaey.

ERASMUS QUELLINUS

Schilder van Antwerpen van het jaer 1607.

TIs waer, *Pythagoras* beschrijft de deught der seden
 Met een volmaect verstandt en wel gheraemde reden
 Daer by d'onsterflijckheyt der zielen oock bewijft
 En hoe den gheest van d'een in d'ander lijf verrijft,
 Maer soo den rechten sin van sijn ghevoelen waer is,
 Oft want sijn oordeels wit waerachtich en seer claer is,
 Soo dunckt my dat den gheest van *Zeuxis* oft *Vrbien*
 Ghemenght is met de ziel in't lichaem van *Quellien*.
 Uyt reden dat sijn Const heeft sulcken crachts vermoghen
 Oft hy het eerste soch had uyt *Pictur* ghesoghen,
 Soo wonder schemer-ooght sijn Const op t'punct van d'eer
 Die hy noch daghelijckx doet groeyen meer en meer,
 In't cleyn en in het groot vol gheestighe manieren
 Vast inde teeckeningh, en deftich in't versieren,
 Waer van de waerheyt stets het oordeel gheven can
 Wat dat *Quellinus* is voor een Const-barend' man,
 Daer Griekenlandt voor swijght soo sy op Const wildt stouffen
 En meynt de werelt door de Schilders t'overpouffen,
 Om dat *Protogenes* in niet een Coninckrijck
 (Soo 't scheen) in d'eel Pinceel had niemant sijns ghelijck,
 Maer neen, *Erasmus* can hun roem-lust stil doen swijghen
 Wanneer men van sijn handt een proeff-stuck op siet stijghen.
 Daer hy *Natura's* kracht soo werckelijck in thoont
 Dat daer van noyt ghenoech den eysch can sijn beloont,
 Soo als men speuren magh en wesentlijck bemercken
 Aen printen en schildry en noch meer ander wercken
 Die van hem sijn ghedaen, en in het licht ghebrocht,
 Die worden over al gheert, en seer ghesocht.

Gheen

No. 2 A
 1. 1. 1.
 1. 1. 1.
 1. 1. 1.
 1. 1. 1.
 1. 1. 1.

ERASMUS QUELLINIUS

Né d'Anvers lan 1607, le 19 novembre, il at été disciple de Monsr PPRubens, estant premierement devenu maistre dedans la Philosophie, si et ausi dans la Peinture, devenu un maistre excellent si bien en grand que en petit: et il se entend fort bien a la perspective, et il est un grand des/aignateur et Architecte.

Er. Quellinius delin.

Petr. de Lode sculp.

Io. Meuffens excudit.

Gheen Lie vol ieverfucht oft haetighe Momiften,
 Gheen Stouffers sonder Conft, onwetend' Zoiliften
 En connen noyt daer in bevinden eenich stoff
 Om soo door fout der Conft te hind'ren 's meesters loff.
 Den nijdt moet croppen in haer spijt, en stopt haer kaken,
 Midts dat des' Conft van nijdt haer eyghen schaey can maken:
 In dese Conft verschijnt het leven als het is
 En blijft naer hondert jaer noch in ghedachtenis,
 Die ons *Quellin* herbaert, en thoont ghelijck het leven
 Waer in het leven gheen volmaecktheyt meer can geven
 Als t'gen' men daer in fiet, vol crachten der Natuer,
 Vol gaeven vanden gheest die schuylen in *Pictuer*.
 Sijn letter-rijck vernuft en meesterlijcke toetsen
 (Die hy weet op t'panneel met d'eel Pinceel te boetsen)
 Die wijfen efter aen den Philosophschen aert
 Die soo wordt door sijn tongh als in't Pinceel ghebaert.
 Midts dat sy haere deught soo wijt en breedt laet blijcken
 Tot in het Noort-quartier en Indiaensche rijcken,
 Alwaer de heete Son verkeert doet haeren loop
 Daer fietmen sijne Conft verheffen over hoop.
 Daer wort sijn eel Pinceel gheacht in sulcken waerde
 Als oyt de Conft-Goddin tot lof der Schilders baerde,
 En in Italien, daer hy noyt is gheweest,
 Daer leeft oock inden Soon sijn hoogh verheven gheest,
 Die t'leven door de Conft ten voorschijn schijnt te bringen
 Door al den aert van sijn Schildry en Teeckeninghen
 Die hy oock met Pinceel ontdeckt soo wesentlijck
 Soo los als oyt ghedaen heeft *Rubbens* oft *van Dijk*.
 Vol sins en defticheyt, vol onghemeyne vonden
 Die hy al menichmael naer Neerlant heeft ghesonden,
 Soo dat *Quellinus* naem ontsteffelijck blijven moet
 Door al de groote Conft die Soon en Vader doet.

Wanneer

Ioannes
 Erasmus
 Quellinus
 Erasmus
 soons
 oudt 27.
 jaeren.

Wanneer
 Soo haet
 Doen
 De gr
 Die ons
 Als wyghe
 Daer lae
 Het loo
 Daer lachm
 En sonder
 Bologna
 En meyr
 Het brandic
 In s'licht
 De Euri
 Die haeren
 Die luten d
 Als Vouw
 En jaegt
 Alwaer dat
 De woof
 In rust
 Bolon is tr
 Om dat Ca
 Mens onghet
 Menich a
 Om dat de
 Die niet al
 So dat den
 Die sijn trom
 Die al de
 lae met ve

Wanneer t'ramsalich spoock van tweedracht moest verdwijnen
 Soo haest in *Belgica* den vrede quam verschijnen,
 Doen sachmen oock des' *Const* voortbrenghen op panneel
 De grausaemheyt van *Mars* gheschildert door *Pinccel*,
 Die ons *Erasmus* wist soo aerdich voor te setten
 Als uytgheblasen werdt den peys met veel trompetten.
 Daer sachmen *Martis* druck en uysterste allent
 Het loon-recht van sijn quaet dat hem uyt *Neerlant* sent,
 Daer sachmen inde *Const* sijn wreechtheyt vast gheketent
 En sonder meer crediet sijn dach-ghelt afgherekent.
Bellona sucht en steent en haere handen vringht
 En meynt door kille vrees dat haer de siel ontspringht.
 Hel brandich bloet compt uyt den neus en mondt ghedrigghelt
 En t'siltich tranen vocht van spijt uyt d'ooghen bigghelt,
 De *Furi Mars* noch eens met droefheyt wederooght
 Die haeren schralen neck oock voor den vrede booght,
 Hun lusten die vergaen, hun senuwen verstijven,
 Midts *Venus* wicht hun compt met sijnen boogh verdrijven
 En jaeght naer *Candien* en heete *Moorenlandt*,
 Alwaer dat sonder eyndt het oorloghs fackel brandt
 Tot troost van *Nederlandt* en haer welvaert besorghers;
 Tot rust van t'buyten volck, en veel benouwde *Borghers*,
Bellon is troosteloos, haer wanghen over weent
 Om dat *Cupid'* op *Mars* blijft even hert versteent,
 Wiens onghebreydelt quaet had soo veel moort vergadert
 Soo menich arme *Wees* ont-Moedert en ont-Vadert
 Om dat de dulle wraeck sijn tyghers hert besat
 Die niet als bloet en dronck, en vleesch der menschen at,
 Soo dat den hemel noyt ontwolckten vande plagen
 Die sijn trompets gheluyt verweckte om te slagen
 Die al de Landen had beremmelt en door-rotst,
 Iae met vervloeckt ghedreygh schier jeder een ghetrotst,

Die

Die sonder vrees van t'recht vrou, weef en maeght ontschaeckte
 En menich anders goet t'sijn onrechtveerdigh maeckte
 Door allen het ghehuyl en vreeffelijck ghebas
 Dat op des' droeve aerd' in *Martis* bloet-hondt was.
 Dit sachmen altemael soo van *Quellien* ontdecken
 Naer t'leven uytghewerckt door sijn Pinceele trecken
 Dat niet op t'stuck en staet oft t'heeft verscheyden sin,
 Het schijnt dat sijn *Pictuer* heeft *Martis* leven in,
 Daer by hoe dat den peys compt Nederlant beermen
 En haer jnwoonders t'saem van alle quaet beschermen,
 En noch veel wonderheyt, seer vast naer Const ghestelt
 Dat costmen op t'Tooneel sien in dit vredens belt.
 Ist wonder, aenghesien *Quellini* Const ghedachten
 Sijn overhoopt van gheeft die sy ten voorschijn brachten
 Van over dertich jaer als hy des' soete Const
 Diepsinnich uyt den gheeft heeft jeverich begonst,
 By *Rubbens* voorts gheleert, ghelijck wel is te mercken
 Aen d'overvloedigheyt van al sijn trotsse wercken
 Soo dat sijn edel Faem sal nimmermeer vergaen
 Maer (schoon hy sterft) sal door den Soon noch groeyen aen.

Ad Eundem.

Vos-ô *Castalides sacro descendite monte*
Et tu Lauripotens Musarum Rector adesto,
Nec non Sicelides Nymphæ Driadesque Puella
Tollite in astra sonos, jucundo plaudite cantu,
Plectra movete lyrae, Caelo date munera laudum,
Laurifero vatis circumdate tempora ferto,
Fert animus laudes artis celebrare decora,
Quam Pictura parit penicillo semper abundans
Et superans vitam coloribus ecce fluentem
Vix imitanda manu, ut magnus testatur Apelles

*Quâ Natura stupet profundens omnia sinu:
 Nam Pictura docet fallacis tempora vitæ
 Atque hominis mores qua vnquam doctrina per artes
 Vt patet ex multis formis sculptoris abenis
 Et tabulis pictis Quellino maximè fictis,
 Cuius honos nullo est vnquam periturus in Ævo,
 Lactea qui semper hîc Palladis vbera pressit
 Quo viget insignis sua stirps & Patria gaudet.*

GLAUDE LORYN.

De groot-dadighe en werckende Natuere inde jonghe jeught is den gheest
 allenskens ende ganschelijck voortdrijvende met sulcken cracht dat sy t' saecht
 (datse in sulckenen boesem heeft ghestort) naer ghelijcke miltheit met wasdom
 ende vruchtbaerheyt doet voortcomen / en openbaerlijck beclijven. Met dese ga-
 ben ende gulde jonst is oock van jonckx verciert geweest Glaude Lorijn Italiens
 Schilder/die noch de paelen van Italien met groot contentement is betwoonende/
 sijnde verciert met uytnemende wetenschap in Picturas crachten te onderkennen/
 ghelijck blijkt aen alle sijn fraey en cierelijcke Landtschappen die van sijn
 Pinceel voortcomen seer cloeck en Meesterlijck uytghewerck / daer inne te
 sien is / al het ghene de Natuere / oft het leven can gheben en voor ooghen
 stellen.

Ghelijckmen 's morghens vroegh den nevel siet verd wijnen
 Soo haest het gulden licht der Son begint te schijnen,
 De kou vlucht voor de Lent, de wreckheyt voor de jonst
 Soo ist dat hier den nijdt moet buyghen aende Const;
 Moet buyghen haeren neck, voor d'eel Pinceele trecken
 Die ons Lorijn op doeck in't Lantschap can ontdecken,
 Met sulcken gheesticheyt en dommelende cracht
 Dat daer niet anders in als t'leven wort verwacht.

IOANNES COSSIERS

Schilder van Antwerpen van het jaer 1603.

AL die Schild'rijen mint en scheidt daer in ghenuchten,
 Proeft hier met u verstant de seldsaem rijpe vruchten
 Die ons *Cossiers* ontdeekt door cracht van sijn Pinceel
 En brengt ons daeghelijkx op *Fama's* Const-Tooneel.
 Hoe mals en wel ghestelt, hoe sterck vol fraey manieren
 Seer cloeck gheordonneert, en soet in't colorieren
 Staen al sijn wercken niet, begaest met groote Const
 Die van veel Princen wort met loff en eer bejonst?
 Meest in devoti wort sijn eel Pinceel verheven,
 Om dat sy schier bethoont in haere Const het leven;
 Waerom oock sijnen Naem sal nimmermeer vergaen,
 Maer neffens sijne Const lanck op de werelt staen.
 Naer dat hy heeft ghereyst in verr' en vremde Landen,
 Is hy verheven van Const-minnende verstanten
 Die kennen al de deught die d'eel *Pictura* heeft,
 Want die haer kennis draeght, daer van goet oordeel geeft.
 Sijn Const is inden fleur, om door sijn wetenschappen
 Op't rijk *Pictur's* Tooneel lanckx *Famae* gulde trappen
 Te climmen, en aldaer te krijghen meer en meer
 U'en naem die altijd leeft en swemt in loff en eer.
 Men fiet in't Hoff sijn Const den Eeldom seer behaghen
 Die hem van alle cant compt groote jonst opdraghen,
 Als hy oock heeft behaelt op't groot Begijnen-hoff
 Tot *Mech'len* inde Kerck, daer roempt sijn Const met loff.
 En op veel plaetsen noch, wat dienter meer te schrijven?
 Den naem van *Ian Cossiers* sal oock onsterf'lijk blijven:
 Die alles blijcken doet niet met den naem oft schijn,
 Maer inde eyghen daet, geen schijn is sonder sijn.

Mercke-

IOANNES COSSIERS.

Peintre, naturel d'Anvers, est né l'an 1623. Il a eu au commencement de son art pour maître Cornil, de Vos. Il est devenu fort excellent. Ce que tesmoignent chez ses peintures qu'il a fait en plusieurs Eglise tant pour le Roy d'Espagne, que pour le Prince Cardinal et pour l'Archiducq Leopold de Guilhame et plusieurs autres Princes et Seigneurs.

Ioannes Cossiers pinxit

Petrus de Lode sculpsit

Ioannes Meesters exc

Kk 2

ERS
03.
ghenueken
e, vruchten
ijn Pinceel
nik. Toonen
y manieren
eren
rote Conft
bejonit
n,
et leven;
eer vergaen
it staen.
Landen,
n
veeft,
oet oorde
nlichappen
le trappen
en meer
ft en ee
leer behagen
opdraghen
gynen-boef
ijn Conft ma
r te fchryven
lijck blijen
m oft fchijp
der fijn.
Me

kende dooz de beroerte sijnder consciencie dat allen dese sonden hem naermaels
 souden toe-gerekent worden heeft wederom een ander gaen schilderen/maer gang
 verschillende aen het eerst / in welck stuck hy heeft afghebelt een seer debote
 ende droebe mysterie der Passie Christi, d'welck soo wonderlijck ende uytneemende
 druckelijck gheschildert was / datter niet een versteent hert in eenen sondighen
 mensch ghevonden en cost worden oft het moest sich beweghen / soo wanneer
 jemant t'selbe werde verthoont: waermede desen Schilder soo veel deughden
 berweckte als hy te bozen met het eerste had menschen tot sonden verleydt.
 Sulcken verschil isser te vinden in sulckdanighe hanteringhen der Consten als
 oock inde belshijerije/ en sulckdanighe can uptghewerckit worden / daer in het
 derde deel breeder van ghetraecteert wordt. Sekeren Franciscus Cardinael van
 Veronen, die van een heplich leven was en vbandt van alle quaet / heeft in
 zijnen tijt een groot Liefhebber gheweest vande edele *Pictura*, die hy mede han-
 teerde ende in't Pinceel seer erbaren was / doch en wilde noyt eenighe licht-
 beerdicheyt / oft wereltliche dinghen uytbelden / schoon hy menichmael daer
 toe van groote Potentaten en wereltche Heeren is versocht gheweest. Hy hadde
 eenen Broeder ghenoeymt Jeronymus Predicheer oock verbeint van alle aertsche
 dinghen ende eenboudigh van leven/ die van ghelycken een vermaert Schilder
 is gheweest. Synelijck en can ick niet booz hy gaen enen Innocentius van
 Imola, Joannes Anthonius Sogliani, ende den Eerweerdighen Heere Don Bartho-
 lomeus Abt van Sinte Clemens van Areffo, de welcke waeren van eerlijck ende
 deughdelijck leven / ende vermaerde Schilders / die noyt eenighe ydelheyt des
 werelts en hebben gheschildert / maer wel veele beelden van godtvuchticheyt/
 om daer dooz den mensch tot Godt te trecken ende in't aensien der selver te
 doen beweghen ende daer uyt de deught te leeren. Weerdich is te noteren ende
 neersich u. sicht te nemen op de vermaerde ende alderedelste Schilder-const van
 Petrus Cavallinus Roomschen Schilder die oock van een heplich ende godtvuch-
 tigh leven is gheweest / den welcken ghemaect heeft het Crucifix in Sinte
 Paulus Kercke tot Roomen het welck teghen de heplighe Briguta ghesproken
 heeft / ghelijck in haer leven is te vinden.

*Nelle vite
 de Sancti
 del ordino
 de Predic.
 F. Seraf.
 Razzi.*

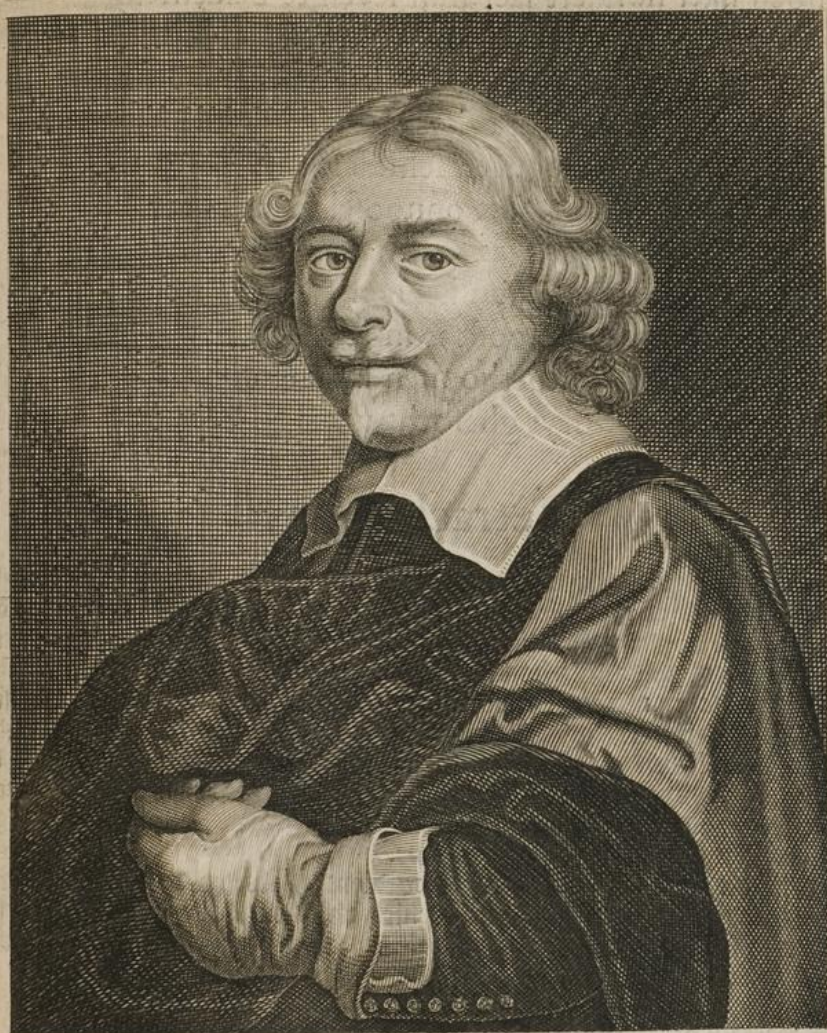
Daer uyt te merken is dat den Oppersten Heere Onsen Salighmaecker
 JESVS Christus dese Const moet aenghenam wesen / aenghesien dat sijn Godde-
 lijcke Majesteit ende Opperste Goedtheit ghelieft heeft in sulcken Veldt sijn
 Mirakel te thoonen ende daer dooz sijnen heplighen Gheest te openbaeren/
 hoe wel dat de dwalende ketters sulckdanighe gheschiedemissen niet en ghelooben/
 laetende hem boozstaen dat wy de Velden aenbidden en alsoo afgoderij ghe-
 buycken / d'welck nochtans verre verschilt aen hun obstinate opinie / die vals-
 ende ontwaerachtigh is / ghebende te kennen dooz sulcken verdoemde laetdun-
 kentheyt dat sy onsen Godts dienst met verkeerde en dobbelhartighe Judas
 ooghen aenschouwen / ende den uytcrlijcken noch uwendighen lof ende eer van
 Godt niet en rommen lijden / aenghsien hem met gheen reden van verstant en
 is wijs te maecten dat wy de selve Velden maer en ghebuycken tot ghe-
 dachtenis van Godts Passie ende sijn heplich leven / daer sy hem boozouderg
 Velden en Contrefeytselen nochtans oock tot een memorie booz hunne kinderen
 in groote werde sijn houdende / en soe jemant dit verstant teghen te galmen/
 en

en t selve ghelijck voozsz. is / niet en gheloofde / blijvende eben hertneckich in
 sijn opinie / die moet nootsaekelijck bekennen dat hy dwaelt buyten alle reden
 en dooz sijn crancksinneheit behoorde ghestelt te worden in een dultuys. Wilt
 zernant oock niet ghelooen datter dooz de Velden Mirakelen connen gheschieden/
 die moet notoirlijck niet weten dat Godt almachtigh is / ypt reden dat hy
 is teghensprekende den eersten articule van sijn gheloof. Naenghemerckt van
 dat mijn werck niet en is in dese materie te verwerpen en naerder solutie daer
 van te gheben ghelijck ontallijcke exempelen en bewijsinghen tot confusie der
 Ketters / van t ghene voozsz is / dooz verscheyde schyftgheleerde Mannen is
 ghedaen / soo dient dese materie vooz hy te gaen ende te daelen op het ver-
 volgh van onse vyz Schilder const / die oock wonderlijck uytnemende gheoeffent
 heeft den Godt-minnenden Broeder Ioannes Fiesole Enghelijcken Vader / den
 welcken / eer hy begost te schilderen / altydt eerst sijn ghebedt stozte / en noyt en
 maecte eenich deboot Crucifix oft andere Mysterie vande heplighe Passie
 ons Salighmaeckers / oft hy bedoutode sijn wanghen met oberbloet der traen-
 nen. Doozders cenen Broeder Bartholomeus ghebozen van Florentien niet mit
 van een soo hepligh leven als den voozsz. Ioannes Fiesole, is gheweest een
 vermaect Schilder vande oorden der Cerw. Paters Predicheeren / van ghe-
 lijcken Laurentius Lotto van Venetien, die excellent Schilder was in devotie/
 daer hy veel deughden mede heeft ghesaeyt onder de menschen die de Const
 besaghen / den welcken oock in t eynde van sijn leven sich teenuael Godt toe-
 eyghende ende is inden Heere saligh ghestozden. Waer mede ick wil bewijzen/
 dat dese Const bestaet in dzy qualiteyten van Edeldom / dat is politig / na-
 turelijck / ende gheestelijck / ghelijck meerder in het eerste deel bewesen is / als
 willende met de voozsz. leste qualiteyt oock bethoonen dat de selve Const van
 gheestelijcke ende heplighe Personen is ghehanteert / soo ende ghelijck de selve
 oock van Edel-lieden ende wijse Philosophen eertijts gheoeffent werd. Ende
 comende voozders naer onse eentw soo heeft mijn Mula my aenghepozt om hier
 te beschrijven de weert besaemde Const die David Bally Schilder van Leyden
 daeghelijcks is uytwerkende in het contersepten seer aenghenaem ende wonder
 om sien / soo seer te weerderen dooz den cloecken aert en sunbere ghesteltens/
 als de nettigheyt die naer het leven daer inne verborghen is en vooz het leven
 menighmael worden aenghesien / waerom ick wel magh segghen :

Georgio
 Vassari
 nelle vite
 loro.

Ist wonder dat den mensch sijn wesen af doet belden
 Om lanck naer sijne doot van sijn gheslacht te melden,
 Soo als men inde Const van *David Bally* vint
 Die door den levens aert de hooghste eer verdient,
 Midts hy den mensch soo naer het leven doet ghelijcken,
 Dat wie het staegh bemerckt, voor t'leven sou bekijkenen.
 Het wesen vanden mensch gheschildert op panneel
 Is een memori-stuck en loffelijck juweel,

Het

DAVID BALLII

*At eu son origine a Leyden ou il tient encor sa residence.
il est un fort bon peintre en pourtraicts, et en vie coye:
estant fort en la desseinne a la plume etc.*

David Bally pinxit.

Coenr. Waumans sculp.

Io. Meyssens exc.

Het gen' men laeten can aen sijn Erffghenaemen
 Om noch naer hondert jaer hun leven te befaemen,
 Wat cander fraeyder sijn tot een ghedachtenis
 Als daer een rijk falet seer schoon behanghen is
 Met alderhande soort van eel tapisserijen
 En conterfeytsels in verheven schilderijen?
 Waer uyt een teere kindt onnoosel speuren can
 Wie sijn voor-Vader was, en thoont een schets daer van
 Die t'wesen en ghedaent can kennen van sijn vrinden
 Dat lanck, naer hunne doot is in schild'ry te vinden,
 Als *David Bally* can bethoonen inde Const
 Die om haer edelheyt ghesocht wort en bejonst.

Betrachtinghe.

De onmetelijke liefde die ick ben dzaghende tot dese hoch-weerdighe Schil-
 der-const/ en heeft niet willen ghedooghen langher te toeben om te bethoonen
 tot confusie vande Const-hatende Zoilisten/ dat de schild'ry niet alleen boozt
 en comt tot boldoeninghe van s' menschen ghesicht ende sinnelijcken appetijt/
 maer om haer nutticheyt ende profijt die sy is haerende/ verdient ghesocht ende
 bemindt te worden/ ghelijck ick hier sal bewijzen: ick wil den Nieu-lustighen
 ende Weet-liebenden Leser van bethoonen ende merckelijcken goet doen met
 ghegronde redenen/ dat de schild'ry nut is ten dienst van Godt/ profijtelijck
 vooz sijn eyghen selven/ ende vruchtbaer vooz sijnen eben-naesten/ bestaende alle
 d'ry inde cracht vande oprechte liefde.

Om dit claerder te ondecken soo dient ghelweten dat den helschen vyandt
 (benijndende totter doot het menschelijck gheslacht ende behatende onse saligheyt)
 selver is schroomende vooz een devote schilder'p/ uyt reden dat hem wel bekend
 is dat de selve groot profijt can doen aen een Christelijke siele/ die daer dooz
 beweeght sijnde/ comt tot berouw van sonden/ soo dat de selve schilderijen
 ten dienst van Godt seer nut sijn om den mensch somtijts te trecken van ydel
 ghepepsen en in't aensien der selver beelden te doen oberdencken de Mysterie
 die in't selve stuck wort afghebelt; waerom den helschen Draeck al menigh-
 mael heel Teghers heeft opgestoekt ende de oozen volghelassen om Kerck-
 byckerijen/ byantsicht/ moozt/ en heldtschenderijen te bedrijven/ om den mensch
 alsoo te beletten sijn welbaert vooz de saligheyt der sielen daer in te soecken; soo
 dat enen Schilder nootsaackelijck mede moet deelachtigh wesen vande verdien-
 sten die sijnen eben-naesten in't aensien van sijn werck can become/ ende de
 vruchten die hy tot profijt van sijn siel (als enen somerschen Oogst) is bewae-
 rende.

P H

de her eynde
 de sijnen u
 die is ghuwe
 de schijnste
 vande.

de vintme
 de opt in l
 de als Chan

de in her C
 de diener
 de sijn schil

L E X

de ma
 die hy
 Belonder
 Daer in v
 in meer st
 Can hy op t
 Belonder
 Daer in i

rende. Waermede oberbloedichlyck ghenogh bewesen wordt dat de schildzy nut
 hoor de siel is / als de selbe uytzucht eenighen gheestelicken sin / ende scha-
 delijck is soo wanneer de selbe uytbelt onnutte oft wereldtsche ydelheyt / be-
 haeghende d'een aenden Heere onsen Saligh-maecker / ende d'ander aenden
 duyvel.

PHILIPPUS CHAMPANI

Schilder van Brussel.

Is seer uytnemende in contersepten ende cloeck in't ordonneren en alles soo
 te schilderen uyt den gheest en naer het leven dat hem de Fortuyn soo gun-
 stich is gheweest om Schilder te worden vanden Groot-maghrighen ende Al-
 der-cristelijcksten Coninck van Franckrijck daer hy teghenwoordigh noch by
 is woonende.

Nu vintmen in des' eeuw sulck een Const-vroedich gheest
 Als oyt in hondert jaer in Vranckrijck is gheweest
 Soo als *Champani* door sijn cloeck verstant bethoont
 Die in het Coninckx Hoff als Coninckx Schilder woont.
 Wat dienter meer verhaelt oft met de pen' gheseyt
 In sijn schildrijen schuyt Naturas gheesticheyt.

ALEXANDER ADRIAENSEN

Schilder van Antwerpen.

Hoe mals en aenghenaem staen *Alexanders* dinghen
 Die hy met t'Const Pinceel ten voorschijn weet te bringhen
 Besonder inde vrucht en alder-hande fruyt
 Daer in werckt sijn verstant Natuer en leven uyt
 En meer stilstaende werck seer liefelijck voor d'ooghen
 Can hy op plat panneel ghelijck het leven thooghen
 Besonder inden vis en dierghelijcken aert
 Daer in ist dat hy oock seer groote Consten baert.

L I

Aen-

Aenmerckinge.

DEn oppersten Heere onsen Salichmaecker de eeuwighe waerheyt en wijsheyt siende dat sijn Gude dooz de oeffeninghe van verscheyde constighe wercken was gheneghen tot liefde en deught die aen haer epghen selven aenghenaem is / ghelijck hy in't oude Testament Belebeel upt dat gheslacht van Iuda Sone van Vrihuls, ende Oelab upt den gheslachte Van met sijnen gheest verbult hadde / om met verstant / wijsheyt ende kennisse in alderhande werck te berdencken alle dinghen diemen constelijck maecten mach / (in teecken dat hem de Const aenghenaem is) Soe ist oock ghebeurt dat den Heere onsen Schepper op dese werelt wandelende ende siende de liefde tot de Schilderconst oock ontsteken inden Coninck Abagarus, die een vermaert Schilder was / ende onsen Heere had ontboden met eenen brief om in sijn Paleys te comen nemen sijn comoditeyt ende woonplaets met ghelofte van hem daer te bezijden van het hertueckich verbolgh der joden / den Almoghenden Heer (die den Hert-schinder is van alle menschen) siende de groote liefde vanden Coninck heeft hem vernedert te gaen logeren in het Paleys van Abagarus. en wel wetende dat den selven groote liefde had tot de Schilderconst / heeft van hem versocht gheschildert te wesen / daer den Coninck sonder ystsel terstont toe bereet was / en bereyt hebbende eenen doeck / om dat Goddelijck blinkende Wesen naer te contersepten / heeft sijn uiterste vermoghen ghedaen om t'selbe naer het leven wel te treffen / hoe wel dat hy het eeuwich leven dat vooz hem stont soo niet en cost naer boetsen als andere Schilders wel connen doen het verganckelijck leven / tis ghebeurt dat Abagarus (siende sulcken goddelijck licht en straelende ghedaente jae onuytsprekelijcke schoonheyt vooz ooghen) onmoghelijck was t'selbe naer te schilderen / dooz de volmaecktheyt die daer in te sien was (alle volmaeckte schoonheyt te boven gaende) en heeft met sijn sterffelijcke handen en verganckelijcke wetenschap allen t'selbe niet connen naer belden / hoe wel dat sijnen pever daer toe grooter als de cracht sijns verstandts vermoghende was. Waer ober onsen Saligh-maecker den doeck nam en den selven in sijn ghebenedijt Aenschijn druckte soo dat sijn heplich Wesen daer op stont / op de wijs ende manier als t'selbe ghedruckt bleef staen inden Doeck van Veronica als den ghebenedijden Heere was draghende het Cruys ende pack van onse sonden / soo aenghenaem is de Schilderconst aen Godt gheweest dat hy selver die heeft op soedanighe manier als boozs. is gheoeffent ende ons achterghelaten tot een eeuwighe ghedachtenis / waer upt blijkt dat dese Const oock is verciert met gheestelijcken Edeldom die alle Edeldommen dooz de deughten te boven gaet. Hier mede wil ick eens aentwijfen ende tot vervolginghe van dit werck in't licht bzenghen de uytnemende en vrende manier van Pictura die Herman Sastleven Schilder van Rotterdam noch daeghelijck is voorts-brenghende met het Pinceel der uiterste wetenschap daer niet anders als het leven ende Natuer in en ghebzeken soo aenghenaem staen alle sijne dinghen besonder in Boeren huyzen / stallen / schaepen en ander bee / oock in Lantschap / plaifante verschieten ende sulckdanighe wercken daer hy in is uytstekende ende alle Meesters

Exodi. ca.
31.

Nices. lib.
1. Capit
7. 10 Da-
nase. Lib.
4. C. 17.

Euseb lib
1. Capit.
15.

Herman
Sastlevē.

Nat
au
mais

HERMAN SAFTLEVEN

*Natif de Rotterdam en lan 1609. un bon peintre en payssages.
 au commencement il faisoit payssans, payssanes, et granges.
 mais à present il a sa seule delectation en payssages sa residence
 H. Saftleven pinx. est en la ville d'Vtrecht.*

L. Meijssens excudit.

ters in sulckdanighen stijl obertreffende. Hy is ghebozen in't jaer 1609, en hout sijn woonplaets teghenwoozdich tot Uytrecht daer sijn Const in groote sstiem ende weerde is.

Wat heeft *Pictur'* verholen weghe
 Wat is daer in al moyt gheleghen
 Om haer paden in te gaen
 Als *Sastleven* heeft ghedaen
 Die in Landtschap, Bosch, en Landouwen
 Wort door Const seldsaem ghehouwen
 Die het leven overtreft
 En als t'leven sich verheft,
 In bergh en rots in water-vallen
 In alle Vee en Boeren stallen
 En t'gen' raeckt lantbouwery
 Thoont *Sastleven* in schildry,
 Datmen t'schier sou voor t'leven achten
 Door Const en d'eyghen levens crachten
 Die *Sastlevens* cloeck Pinceel
 Ons can thoonen op't panneel.

I A C O B S A N D R A E T

Schilder van Amsterdam.

Desen Sandraet is noch teghenwoozdigh Schilder vanden Hertogh van Beperen / om den grooten welstant die in sijn handelingh van *Pictura* te sien is / soo in't ordonneren als contersepten daer den natuer en leven (door de verheben Const die daer in te sien is) schijnen in te woonen / sulck dat niemandt inde werelt eenighe kennis van Consten draghende / en can ghebonden worden / oft hy moet belijden dat Sandraet een bande gheruchtbaerste Schilders van dese eeuw is / soo dat seggh ick / den oberbloet bande eer ende rijke winst soo veel wint van ontsterffelijcken roem in't sepl bande faem blaest dat het onmoghelijk is het *Compass* van sijn glorie te verliesen / die hy door dese edel by Schilder-const daeghelijckly compt te winnen soo dat ick de volcomen supberheyt ende volmaecktheyt die in sijn Pinceelen berbozghen sijn soo seer niet en can naer den vollen eyseh beschryven / als sy verdienen.

GEE.

W
 Se
 Gheroc
 Die dae
 Die al de c
 En voeren
 Soo ma
 Nidts d
 Om d' oog
 In en ghel
 Die duyf
 Om dar t

I
 Heen L
 Gheen
 Of ander
 Al t'gen'
 In water,
 Soudt, silve
 Al t'gene
 Dat wort
 Dat can sijn
 In d'elheyt
 Wat dien
 Dat in fi

GEERAERD' DAU

Schilder van Hollandt.

W At soet en leersaem vreught (vol lieffelijcke weelden)
 Schept onse Schilder-jeught in d'aenghenaeme beelden
 Ghetoeft van *Geeraerd' Dau*, door cracht van sijn Pinceel
 Die daeghelijckx *Pictur'* brengh op het Const Tooneel,
 Die al de donckerhey van het verstant ontwarren
 En voeren s'menschen gheest schier hoogher als de starren,
 Soo maer de oogh besiet sijn Const seer weert befaemt
 Midts dat sy door haer deught schier den Natuer beschaemt.
 Door d'ooghen leeft den gheest in't 's menschen teere leden
 Soo en ghelijck oock wel wist den Agent van Sweden,
 Die duyfent guldens s'jaers gaff aen *Gerardus Dan*
 Om dat hy d'eerste oogh van sijn Const hebben sou.

JAN VVEENINCX

Schilder van Vytrecht.

G Heen Landtschap oft perspeet, gheen Arcken triumphalen
 Gheen metselrijen van Palleyfen, Kercken, Saelen,
 Oft ander schoon ghebouw', gheen beesten oft Figuer
 Al t'gen' dat worden can bewesen van *Pictur*:
 T'sy water, vier, oft locht, de vruchten vander aerde
 Goudt, silver, en ghesteent, van cleyn oft groote waerde
 Al t'gene dat bestaet in eenich werelts deel
 Dat wort ons voort-ghebrocht door *Vveeninckx* op pannel
 Dat can sijn cloeck verstant ons wesentlijk ontdekken
 In d'eelhey vande Const met sijn Pinceele trecken,
 Wat dienter meer gheseyt, sijn Const soo veel bethoont
 Dat in sijn Const (soo t'blijckt) het tweede leven woont.

JAN

IAN VAN BRONCKHORST

Schilder van Vytrecht van het jaer 1603.

Als desen Jan van Bronckhorst elf jaeren oudt was soo is hy besteedt by een goet Glaes-schrijber gheheeten Jan Verburgh om te leeren teekenen/ midts dat de Teecken-const den eersten gront-steen is van Pictura, alwaer hy sijn jonghe jeught met groote neersichept den tijt van een jaer en halff heeft gheoeffent en van daer by twee andere ghemeyn Glaes-schrijbers soo lanck tot dat hy in't jaer 1620. hem bequaem vondt om naer Brancckrijck te reysen/ alwaer hy ober Zabant meynde te comen / doch is hy ghebal onder wegghen ghebleven te weten tot Atrecht, alwaer hy by eenen Peeter Mathijs excellende Glaes-schrijber / oock ontrent een jaer en half heeft gheleert / ende veel fraep dinghen (in't glas schryben) naer de Const uytghewerckt den boorderen lust van dese treffelijcke wetenschap trock hem naer Parijs daer hy oock by eenen goeden Meester is gheraecht ghenoeymt Chamu ende van daer wederom naer Hollandt ghecomen te weten tot Uytrecht, alwaer hy met grooten jever de Const van glas schryben heeft bebljicht. Ende ter wijlen sijn vaste Teecken-const hem den lust soo aendreef ende den gheest vermeerderde om boorder wetenschappen te ondersoeken / waer toe hem grootelijck dienlich was de treffelijcke conuersatie van Cornelis Poulenbourgh, soo ist dat de handelingh van schilderen (die desen Poulenbourgh hadde) sijn ghemoet heeft ghetrocken om de selve Const te oeffenen ghelijck hy heeft ghedaen / eerst verschepe dinghen etsende totter tijt toe dat Sr. Poulenbourgh naer Enghelan trock / in't jaer 1637. ondertusschen hanterende noch het glas schryben / ende resoluerde eyndelijck het schilderen / ghelijck hy in't jaer 1639. met eenen oprechten jever heeft begost te doen by sijn selven sonder eenich onderwijs van Meester / soo dat hy teghenwoordigh anders niet en is doende / blijkende aen verschepe groote stucken die hy ghemaect heeft ende noch daghelijck is uytwerckende met sulchen verstant / en goet opzicht dat sijn Figuren en andere stilstaende by-wercken door hun volmaecte ghesteltenis geen perfectie vanden Nature oft leben en wijcken. Sijn groote neersichept is eenen spiegel aende jonckheyt / om de edel Schilder-const met neersichept en bljctighen jever naer te volghen. Ende al ist dat hy noot in sijn leben een volmaect en uytstekende Meester en heeft ghehadt / soo weet hy met Pinceel soo te handelen / dat alwaert hem het gheluck van het cloeckste verstant inde onderwijsinghe / had moghen ghebeuren niet beter inde uytterste wetenschap van Pictura en sou comen sijn erbaren. Hy is teghenwoordigh oudt ontrent de 58. jaeren.

T'gen' aende Teecken-const bestaet in eenich deel
 Dat wort terstont ghemeyn en vrint van d'eel Pinceel
 Ist in Geometri, Borduren, Glas te schryven
 Oft eenich ander werck, men siet de lusten drijven
 Ten lesten tot Pictuer die sy terstont volmaect
 Als hier aen Bronckhorst blijckt die haere vruchten smaect.

JEAN VAN BRONCHORST

Natif de la ville de Utrecht en l'an 1607, ayant apris chez peintres en verre, mais des petites maîtres, sans quelque bonne instruction, par sa grande diligence est devenu un tres bon peintre en figures, il est bon designeur, comme on peut voir par ses œuvres.

Jo. van Bronchorst delin.

Pet. Balhu sculp.

Jo. Meyssens excudit.

GOOVAERT FLINCK

Schilder van Cleeff, Anno 1615.

TEr wijl dat u Pinceel soeckt t'leven in laurieren
 Soo moet mijn swacke pen oock haeren glans verciere
 Door jever van mijn jonst in u af wesentheyt
 Die door u edel Const soo menich gheest verleyt.
 Het stopsel van u eer, wil ick dan hier ontsluyten
 En t'oordeel van u werck tot u gheluck wensch uyten,
 Op dat ghy leven mooght, op dat tot voor de poort
 Van t'*Hollants* Cabinet dit loff-dicht wort ghehoort.
 Want d'ordonnantien van al u eel figueren
 Veel die de Const verstaen in hunnen gheest berueren
 Om al u cloeckicheyt en fraey ghesteltenis
 Waer van dat jeder-een al even werck'lijck is.
 Sulckx dat ghy trotst den Nijdt die noyt en can verdraghen
 Dat jemant inde Const scheidt vreught oft groot behaeghen
 Die altijt is vol spijs, en door den haet gheperst
 Als t'duyvels broodt op t'veldt daer menich mensch af berst.

PETRO DE CORTONO

Italiaenschen Schilder.

HOe menich cloeck verstant en staet niet steke-blint
 Soo haest het maer de Const eens van *Cortono* vint
 Soo haest het maer de cracht van sijn Pinceel beooght
 Daer al de wetenschap der menschen schier voor booght,
 Om dat sijn handelingh heeft sulcken soetheyt in
 Ghedachten wonder fraey en vol verscheyden sin,
 Sulckx dat Italien op hem wel roemen mach
 Door al de wonderheyt die hy brengt voor den dach.

DIRICK

DIRICK VAN DELEN

Schilder van Heusden.

Om de ghedacht oft *Memozie-camer* der wijt-beruchte *Faem* booz eenwigh
 te verciere met *Picturas* Consten op dat haere deught / supbere cracht ende
 weert befaende eer nimmermeer en moghen vanden tijt verſleten worden. Soo
 heeft my den jever seer vlijtich aenghepozt om ernstelijck in't licht te brengen
 de erbaren *Const* van *Dirick van Delen*, die teghenwoozdich noch een uytnemende
Constenaer ende *Schilder* is / soo seer te weerderen dooz zijn gheleertheit als
 om zijn handelingh inde edel *Pinceel* / woonende noch teghenwoozdich tot
Armuyden in *Zeelandt* / daer hy *Bozghemeester* af is gheweest / die seer excellent
 ende erbaeren is in't *schilderen* van *Perspectiven* / *Metſelerijen* / *Architecturen*
 ende sulckdanighe werken / sulckx dat ick niet en mach vergheten mijn besē
 te doen om den selven met de rechtſinnighe ende naeckte waerheyt ende naer de
 maetlijckheyt inde *Const* te verheffen ende naer sijn verdienſten te prijsen. En
 by aldien ick my erghens naer jemants oozdeel (soo in't verheffen van desen
 uytstekenden *Gheest* als het loben van meer andere *Const-hantceerders*) ver-
 loope ende niet en blijve inde spoze vande maticheyt dooz te grooten oberbloedt
 van eer ende lof die ick elck in't besonder toeschrijf : dat sal my vergheden moe-
 ten worden ende niemandt als mijn goede gunst / cleen kennisse der vzienden /
 ende groote liefde die ick hen draghe / moeten verweten worden / verhopende
 dat mijn verheffende pen niemandt onredelijck ende boben maten opstijghen
 en sal / ter wijlen de minste *Const-Oeffenaers* van soo edelen *Ampt* meer ver-
 dienen als ick hun can toeschrijven. Aenghesien oock hun eer ontſterffelijck is
 ende noyt en can vergaen. De dyp rasende *Furien* *Tifiphone*, *Phano* en *Alecto*,
 die ghelogheert zijn by den ſtinckenden *Stix* als sijnde ghelijck een *Achter-camer*
 des herten / en sullen vanden magheren ende hert-knaghenden schzalen *Nijt* soo
 seer niet opghestoekt comen worden om inden poel der verghetentheyt de *Faem*
 der *Constenaers* te dolven / die *Beulen* moghen ghenoeuyt worden der *quader*
ghedachten / en die veel listen en bedzoeh inde *Const-haetende* menschen uyt
 werken / daer veel menschen mede beseten zijn / want *Tifis* is te segghen naer
 de *Grixe-tael* *Wraeck*, *Phanos* moozt / *Megera* *benijden* / dat is *benijden* de *Const* /
 vermoozden den *Loff* ende *wraeck* te nemen over die dooz hun *Pictura* al te seer
 by hoehmoghende *Personagien* / *Coninghen* en *Princen* / verheben ende opghe-
 toggen worden / ghelijck al dickwils gheschiet / hopende dat al de ghene die den
 inhouden mijns schrijven sullen lesen vande boozs haetellicke ende verbloekte
 ghebrieken sullen verzeempt sijn ende met my oock helpen prijsen de edel *Const*
 die *Philippus Wouwerman* *Schilder* van *Haerlem* daeghelijckx booz den dach Philip-
 brengt ende tot groot vermaeck van alle *Const-kenders* is uytwerkende in pus Wou-
 peerdekens *refresseringhe* oft *peyſteringhe* van *Soldaten* / *batalien* en sulckda- werman.
 nighe werken / soo aenghenaem net en naer het leven datter inden *Natuur* gheen
 meerder volmaecktheit in't leven en can bethoont oft bewesen wordē / oft t'is daer
 in dooz d'celheyt van sijn *Pinceel* al te sien. Hy heeft gheleert by *Franchois Hals* Franch.
M m oock Hals.

doek noch in't leven ende tot Haerlem woonachtich is die wonder wptsteckt in't
 schilderen van Pourtreiten oft Contersepten / staet seer rou en cloeck / blytigh
 ghetoetst en wel ghestelt / plaisant en ghestich om van veer aen te sien daer
 niet als het leven en schijnt in te ontzeken / oock soo heeft de voozsz. Consi-bae-
 rende Stadt van Haerlem oock voozsghebrocht eenen vermaerden en seer wpt-
 nemenden Schilder by naeme C. van Berchom seer wonder ende excellent in het
 C. van Berchom schilderen van beesten soo gepten / lammeren / kopen / offen / peerden ende alle
 andere soozten van vier-boetich ghediert soo fraey ende bisact dat hy daer in
 niemant in Nederlandt en moet wijcken om den cloecken welstandt die daer in
 te sien is seer overbloedich in inventie ghelijckmen aen sijn printen ghenoch sien
 can daer eenighe van wpt comen / die by hem gheest zijn / sulckx dat het groot
 ghewin / t'ghene om de wptnemende Const (die inde schilbzijnen bande voozber-
 haelde Meesters te sien is) ende niet groot ghenoch sijnde / hun met sulkenen
 zever aentwackert ende daeghelijckx meerder volmaecktheyt aentwijst / dat het
 onmoghelijck is noch 100. jaeren naer hun doot de eer te verliezen die de Faem
 alrijt ontsterffelijck sal houden ende wptblaesen elck naer sijn verdiensten.

Soo lanck de werelt sal door Godts ghenade staen
 Soo en sal noot den loff van d'eel *Pictur* vergaen.

FRANCISCO MALTEES

Tapijt-Schilder van Malta.

DEN Roomschen Paus sou gaen een Schilders huys besichten,
 En sijnde aen een schoon beschilderde gaeldry,
 Wou sijnen Hovelingh een Torckx tapijt oplichten,
 Die sich bedroghen vondt midts dat het was schildry.
 Soo als oock *Zenxis* wou gaen schuyven de gordijnen
 Die hem *Parafius* soo wesentlijck bewees;
 Maer fiet den cloecken aert van drappery verschijnen
 Uut de Pinceelen die ons thoonen can *Maltees*
 Soo schijnt dat haer Natuer niet meer en can verheffen
 In wesen oft ghedaent, spijt Wevers eel ghetou,
 Om dat sijn Schilder-const schijnt t'leven t'overtreffen:
 Wat dienter veel gheseyt oft ick meer segghen wou.

BAR.

BARTHOLOMEUS VANDER ELST

Schilder van Haerlem, Anno 1613.

HOe maect de raffe Faem nu soo veel hel gheschreeuw
 En roempt op al de Conft des Vredens gulden eeuw
 Als *Vander Elst* beleeft, die door fijn wetenthey
 De crachten van *Pictuer* door fijnen gheest verbreyt:
 Die met fijn levens fchijn (soo langh de werelt staet
 Schier maecten can door Conft dat noyt den mensch vergaet
 Uyt t'menschelijk ghedacht, wanneer hy op paneel
 In't leven fchijnt te fijn door cloeckhey van Pinceel.
 Waarmed' dat *Vander Elst* fijn Faem beglori-rijckt
 Soo als ghenochfaem aen fijn edel wercken blijckt
 Die menich Princen oogh geeft vlamlich locken can
 Soo dat fijn weerdicheyt is kenbaer alle man.

IEAN FRANCISCO DATSENT

Italiaenschen Schilder van Cent.

HEt is van oudts bekend dat Schilders fijn vercoren
 Van jonckx af uyt den aert en met de Conft gheboren,
 En niet door Conft ghevoedt oft daer van op ghequeect
 Soo geen volmaecktheyt in hun diepe Conft ontbreckt:
 Befonder als in't werck compt van *Datsent* te blijcken
 T'gen' geen Hanteerders van des' fuyver Conft moet wijcken.
 Uyt reden dat de cracht van haer ghefteltenis
 Bethoont dat t'leven fchier daer in verborghen is:
 Niet dat hy t'levens vier gaet uyt de hemels haelen
 Om soo daarmed' fijn Conft ten vollen te beftraelen.
 Tot fpijt van al de Goôn, ô neen, al wat hy doet
 Wort door Pinceel en gheest van hem alleen ghevoet.

M m 2

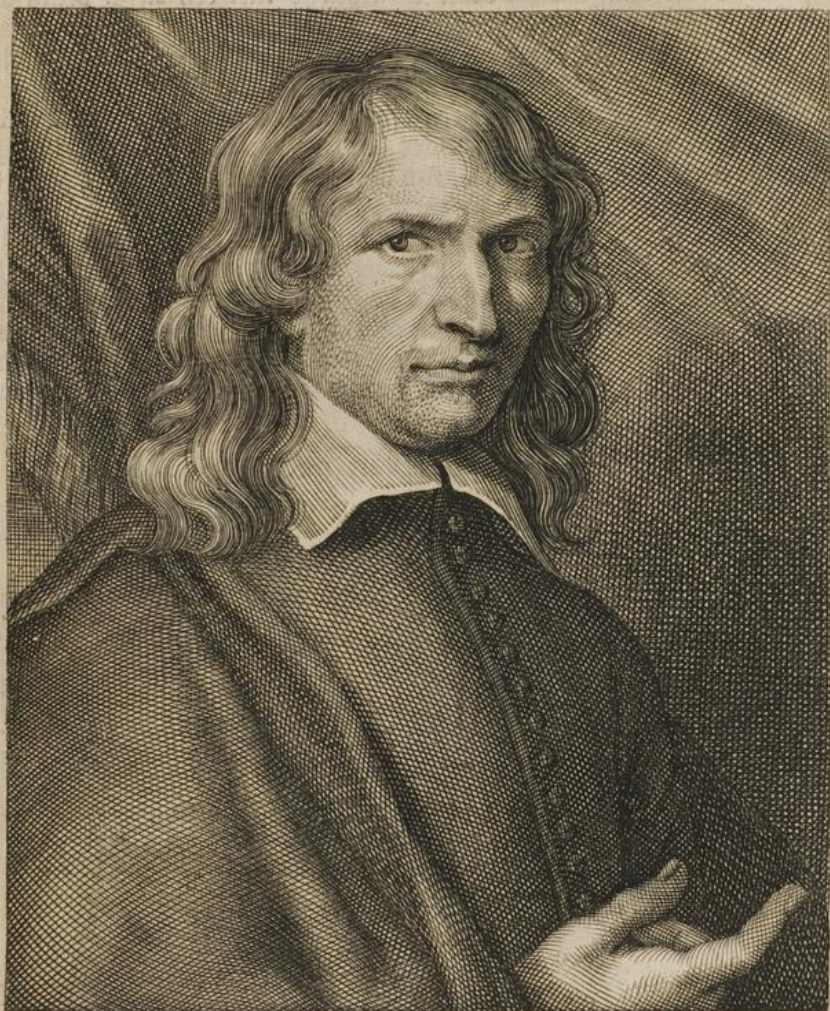
ABRA-

ABRAHAM A DIEPENBEECK

Van 's Hertoghen Bosch.

MEn feyt voor een Maxiem, dat die de glazen maecken
 Doorluchtich sijn van aert in al hun claere saecken
 Om dat hun wercken sijn doorluchtich en seer licht
 Die *Titan* daghelijkx doorschijnt met sijn ghesicht.
 Dit ampt maeckt menich eel, ghelijck hier wort bevonden
 In *Abram Diepenbeeck* schatkist der Schilders gronden.
 Die eerst met suyver glas seer groote Const bedreeff
 Als hy met sijn Pinceel daer op seer aerdich schreeff
 En is daer door gheraect op d'eel *Picturas* trappen
 Die van haer heeft gheleert de diepste wetenschappen
 In't hand'len met Pinceel, en meest met crijt en cool
 Al oft hy waer ghevoedt van jonghs in't Schilders school,
 Seer gheestich, soet en net staen alle sijne dinghen
 Soo datmen over al van hem hoort lofsanck singhen.
 In de jnventien van teek'nen aldermeest
 Wort hy in Nederlant ghenoomt den cloecksten gheest:
 Heel mals in't schilderen, seer los en poeselachtich,
 Al t'gene dat hy maeckt, het staet al even crachtich
 Sijn Meester *Rubbens* was daer hy heeft by gheleert
 Waer by hy met dees Const ten hoochsten wert vereert.
 De oeffeningh daer van hem daeghlijkx comt verwecken
 Om meerder wetenschap met jever te ontdecken
 Ghelijckmen speuren can aen al sijn edel werck
 Waer med' dat hy verciert soo menich huys en Kerck.
 De Gheesten die op plaet seer aerdich connen snijden
 Die moeten altemael, en wel met recht belijden
 Dat *Diepenbeeck* alleen den jersten is van t'Landt
 In d'edel Teecken-const, door sijn sin rijck verstandt.

Gelijck

ABRAHAM VAN DIEPENBEKE

Est né à Boisleducq, ayant cy devant exercé pour quelque temps l'art de peindre sur les vitres, en quoy il surpasse tous ceux de son temps, mais a present s'est addonné à yriendre toute sorte de peinture meimes aux desseins tres curieusement, ayant eu pour maistre Pierre Paul Rubens, tient sa residencee à Anvers.

Abn à diepenbek pxit.

Paul. Pontus sculpsit.

Io. Meyssens excudit.

Ghelijck alle dinghen (npt een cleyn begin booztcomende) ten lesten sulcken volmaeckthept aenneent dat de Faem noyt vermoyt en wordt om t'selbe tot verwonderinghe van alle menschen met lof ende eer te verciere. Soo ist dat de edel Const van *Pictura* oock allenskens met een cleyn begin door de ghedurighe oeffeninghe ende aenghedzeven gheest comt tot den hoochsten roem van glorie die ontsterffelijck blijft en noyt en sal vergaen / ghelijck de wetenschap van glas schryben den boozghenoemden Abraham van Diepenbeeck oock ghebrocht heeft tot den hoochsten trap vande volmaeckthept die in *Picturas* verholen Consten te vinden zijn waer door de eer hem altydt is volghende ende haer soo rijckelijck en opgherponckt van alle secreten wetenschappen der Consten aende Faem is verthoonende dat nimmermeer (emmers so lanck daer Liefhebbers der Consten inde werelt sullen te vinden zijn) den lof van Diepenbeeck en sal vergaen / al ist dat synen gheest eens door het schepden van het lichaem sal verdwijnen door den roem die de Faem nu daeghelijck daer van is uytblasende ende verheffen sal sonder oyt te sterben. Waerom dat den hoochgeleerden Joos van Vondel wprghemunt Poët van *Hollant* sijn penne niet en heeft connen bedwingen om t'selbe ghelijck boozsz. is tot meerder lof van Diepenbeeck te bekennen : sprekende aldus.

Dus teeckende *Abraham* sich selven naer het leven
 Wy kennen handt en gheest aen ommetreck en streck
 Sy vloyen even rijck, ghelijck een *Diepenbeeck*
 T'wel schicken van Natuer aen weynighen ghegheven
 Ist velt waer in hy weydt met sijn begaeft Pinceel
 De vondt van 's mans vernuft ontsiet gheen sonne straelen
 Noch selff *Apelles* ooggh in Kercken en in Saelen
 Laet tuyghen print en doeck, en koor-glas en panneel.

FRANCISCO ROMANELLI

Figuer-Schilder tot Roomen.

SPringh-ader vande Const, die soo naer d'eere streeft
 Beaesempt doch met jonst des' mijn onrijpe schriften
 Op dat tot meerder eer daer in u Faeme leeft
 Die niet als gheest daer uyt tot uwen lof sal siften,
 Ghemerckt u eel Pinceel soo veel in Const vermach
 Dat mijne sneghe pen haer roem wel voorts can bringhen
 Door al de seldsaemheyt die sy brenght voor den dach:
 Ontfanght het proeffstuck dan van *Musas* leerelighen.

AN.

ANDREAS VACAR

Schilder van Roomen.

P*Ictur* al menichmael bestrijt t'verstant van binnen,
 Als jemandt haere Const met onghetoomde sinnen
 Wilt onderschoren, en haer edelheyt verstaen:
 Daer hy naer reycken wilt als by de bleecke Maen,
 Want de verborghentheyt van al haer wetenschappen
 Heeft soo veel ommeganghs en smal verheven trappen,
 Dat meest de menschen die haer niet en sijn ghewent,
 Oft haer verholen aert in eenich deel bekend.

Noot moghen door hun bot vernuft *Pictura* stooren
 Om niet als *Midas* eens te krijghen Esels ooren.

Want die de Const wilt sien die ons *Vacar* uytwerckt
 Moet wel een Kender sijn en met oordeel versterckt:
 Midts al het gen' hy doet met groote cloeckicheden
 Is t'leven gans ghelijck vol deughts begaefde seden,
 In ordonnantien seer wonderlijck en vrempt
 Sulckx dat sijn werck door Const, de Const-behaters tempt.

NICOLAES POSSIN

Schilder van Vranckrijk.

T'Gen' is met schoont begaeft wort altijd meest ghesocht
 En vanden mensch bemint, besonder d'eel schildrijen
 Die worden van Pinceel naer t'leven voorts ghebrocht
 Al menichmael het hert van Coninghen bestrijen.
 Dit blijkt wel aen *Possin* die door sijn edel Const
 Den *Paus* en *Cardinaels* jae *Princen* can behaeghen
 Daer hy al menichmael wort rijck'lijck van bejonst
 lae oock met volle recht den roem daer op mach draghen.

P E E.

PEETER DANCKERSE DE RY

Schilder van Amsterdam, Anno 1605.

O Wijt befaemde Const die menich Rijck doorwandelt
 Als ghy u eel Pinceel wel naer het leven handelt
 Ghelijck in't Polsche-Hoff heeft menichmael ghedaen
De Ry, daer van sijn handt veel edel stucken staen.
 Daer sijne Majesteit was tot sijn Const gheneghen
 Om dat sijn handelingh in d'eel *Pictur* te pleghen
 Is aenghenaem en soet, jae hem soo wel beviel
 Dat hy *De Ry* al langh voor sijnen Schilder hiel.
 Ghelijck den Sweedtschen Vorst hem groote eer toedraeghde
 Om dat sijn eel Pinceel op t'hoochst hem oock behaeghde.
 Want sijn begaeft verstant in Conste van *Pictuer*
 Compt seer wel over een met t'leven en Natuer
 Daer ick in letter-druck niet veel en moet van spreken
 Midts dat sijn eyghen strael compt als een Son uytbreken,
 Die heden-daeghs verciert al menich Cabinet
 Waer onder eenich werck is van sijn handt gheset,
 Want al het geen hy doet is als het enckel leven
 Besonder in Pourtret, wiens Const moet sijn verheven
 Tot aen het Firmament, al waer *Latonas* Soon
 Sijn peerden alle vier te toomen is ghewoon,
 Soo lanck de Sonne straelt, en dat het vier sal barren
 Soo lanck den *Sodiac* verciert is met de starren
 Soo lanck de bleecke Maen verlichten sal den nacht
 Soo sal de edel Const der *Schilders* sijn gheacht,
 Soo sal de soete pen hun groote eer uyt vueren
 Soo lanck sal d'edel Faem van *Danckers* blijven dueren,
 Schoon dat *Aragne* spouwt haer swadder met veel spijt
 Op d'edel Schilder-const uyt ingeboren Nijdt.

PIERRE DANCKERSE DE RY,
Né à Amsterdam l'an 1605. Peintre en pourtraict de Sa Maj.^{te}
Vladislaus IV. du nom Roy de Pologne, et Swede, etc.
Petr. Danckerse de Ry pinxit. Iean. Meyssena excul.

Nn

doorwandelt
handelt
ghedaen
ten staen.
ghen
ghen
beviel
der hiel.
eer toedrag
ock behaeg
Pictuer
Varuer
n Spreken
n uytbrek
net
t gheler,
even
n verheven
Soon
roon,
sal barren
ren
al den nacht
ghacht,
ueren
ijven dueren,
mer veel tijd
Nijdt.

De Gheesten van des' eeuw die sullen haer doen leven
 En door de Const Goddin een helder weerlicht gheven,
 Waer in de groote cracht der vry *Picturas* Cunst
 Soo diep is inghescherpt in Natuers milde gunst.
 Dat *Momus* noyt en can uyt haet hun rust verstooren
 Om dat hy is becroont met *Midas* Esels ooren
 Want die de Consten haet en daer op spouwt fenijn
 Die moet met volle recht van Esels afcomst sijn.

R Y N B R A N T V A N R Y N

Schilder tot Amsterdam.

NAtura staet beschaempt root-ervich in haer wesen
 Om dat sy noyt soo wel bekend en was voor desen
 By eenich Constenaer, oft Const verrijckt verstant,
 (Daer t'vier der wetenschap staegh inde hersens brant)
 Als wel by d'eel Vernuft van *Rynbrant* (die haer schoonheyt
 Soo gheestich met Pinceel ons daeghelijckx ten thoon leyt
 Soo aerdich uytghewerckt, soo suyer, net en reyn
 Dat sijn Pinceel al veer vervrempt is van t'ghemeyn.
 Mijn pen staet roereloos, soo ick eens gaen besichten
 Sijn ordonnantien, die jeders gheest verlichten,
 Sijn Conterfeytsels die naer t'leven sijn ghedaen
 En door de vaste Const ghelijck het leven staen,
 Iae tot de proeven toe die *Rynbrant* weet te schetsen
 En op de copre plaet met groot verstant te etsen
 Bewijzen wie hy is, soo als het werck bethoont
 Daer niet als levens gheest van binnen in en woont.

PEETER VAN AELST

Schilder van Hollandt.

Al t'gen' Natura can uyt haeren boesem dringhen
(By onse Consteners ghenoept stillstaende dinghen)
Waer in een leven schuyt dat gheen ghevoelen heeft
Een leven sonder siel, doch in sijn selven leeft:
Als in d'aerts vruchten is te sien met open ooghen
Dat can een Schilders handt met haer Pinceel verthooghen.
Ist silver oft sijn gout, ist yser ofte stael
En eenich ander stof, van op ghemaect metael.
Daer sich de Const in thoont, ghewrocht van menschen handen
Dat maect *Van Aelst* bekend, in veer ghelegghen Landen
Door Const van sijn Pinceel die t'leven gans ontdeckt
Die sonder leven is en op het leven treckt.

A L B A E N

Schilder van Boloignien.

Wat heeft *Boloignien* niet sedert vijftich jaeren
Al gheesten op ghequickt, die sijn in Const ervaren,
Daer al de wercken van ghelijck mirakels staen
Soo als te sien is in de Conste van *Albaen*:
Die al de eyghentheyte van t'gen' seldsaem mach heeten
Weet wonder met Pinceel en door Const af te meten.
Sulckx datter niet en wort in d'eel Natuer ghesien
Oft t'wort seer wesentlijck in sijn *Pictuer* ghesien,
Mals, suyver, net en schoon en wel ghestelt naer t'leven
Al wat de wetenschap can aende menschen gheven.
Hoe can dan oyt vergaen den luyster van Pinceel
Ter wijl haer eelheyt groeyt ghedurich op paneel.

N n 2

DANI

DANIEL VAN HEIL

Schilder van Brussel, Anno 1604.

T'Schijnt *Troyen* wordt noch eens vernielt door gloende tanden
 Van t'onghenadich vier, men fiet haer torens branden
 Verbrijfelen t'ghebouw, vergaen in drooghe asch
 T'schijnt *Troyen* noch ghevoelt de vlam ghelijck 't eens was.
 En aenden and'ren cant sien ick *Gomorra* roocken
 En *Sodoma* vergaen, door t'vlammich solpher smoocken
 Ghemenght met Godes straf, daer t'vier den mensch versenght
 En al wat datter is tot cool en affen brenghet.
 Soo grouwelijk om sien dat (wie t'aenschouwt) moet beven
 T'gen' ons *van Heyl* bethoont en schildert als het leven,
 Soo veel iff dat de Const in sijn Pinceel vermach
 Dat *Phenix* maer de vlam in sijn schildrijen sach.
 Hy sou ghewis daer op sijn lichaem laeten daelen
 Om sijne doot uyt Const (in schijn) van vier te haelen.
 Soo wonder haer de Const in plaets van vier ontdeekt
 Dat daer in (soo het schijnt) de hitte maer ontbreckt.
 Hier leeft sijn eel Pinceel als enen Salamander
 Ghedurich inde vlam, en dan weer op een ander
 In't lieffelijk ghewas van t'groen ghelooft gheboompt
 T'gen' sy oock door de Const het naest by t'leven compt.
 Daer fietmen feldsaem groen, en omghedraeyde weggen
 Die schijnen door t'verschiet heel uren veer gheleggen
 T'gheberghet van achter flauw, den voorgront uyt ghewerckt
 Waer in men eene Const van grooten gheeft bemerckt,
 Daer somtijts *Sephyr* blaest, en maect een groene coelte
 Somtijts een soete locht die gheeft een somer soelte
 Daer somtijts *Phebus* door de swerte wolcken lonckt
 En t'onghetempert weer tot natten reghen pronckt.

DANIEL VAN HEIL

est né de Brusselles lan 1604, est bon peintre en paysages, travaille bien au vif, de mesme les maisons et villes bruslantes, ce qui se peult cognoistre par beaucoup de tableaux quil a faict.

Jean Bapt. van Heil pinxit.

Fredric Bottate sculpsit.

Jean Meyssens exudit.

Soo dat sijn wercken al staen door de Const seer crachtich
 Somtijts niet als in't bruyen, bosch ende heuvelachtich
 En somtijts suer oft soet, licht, leelijck ofte fraey
 T'sy op den morghen-stont oft savonts doncker spaey.
 Oft daer de gulde Son (den schoonen Dach-verlengher
 Verjagher van't ghestarnt, en heeten Somer-brengher)
 Verlicht den *Orisont* en treckt de dampen op
 Die tot een spieghel dient van *Ops* bewassen Cop.
 Soo dat al t'gen men siet in't somers daghen bloyen
 Dat doet *van Heyl* door Const in sijn Pinceelen groyen
 Soo datter niet een plaets oft wonder fraey ghesicht
 Is buytens huys te sien oft t'wort ghebrocht in't licht.
 Op doecken oft pannel door Const seer net verheven
 Van *Daniel van Heyl*, ghelijck het enckel leven,
 Vol rijpe gheesticheyt is't al het geen hy maect
 Waer door oock sijn Pinceel in hooghen naem gheraect.

CAVAILLER CALABRES

Italiaenschen Figuer-Schilder in't groot.

Die selfs Natuer braveert sou vyandt moeten wesen
 Van t'gen Natura baert en mildelijcken schenckt
 Soo reden plaets besadt; als menichmael voor desen
 In Schilders is ghesien dat t'leven wort ghecrenckt
 (Soo t'schijnt) door hunne Const, en als hier compt te blijcken
 In *Calabres*, die op den doeck oft sijn pannel
 Naturs volmaecktheyt soo doet aen sijn Const ghelijcken,
 Dat sy als een copy staet neven sijn Pinceel.
 Den soet en lossen aert die m' in schildry siet schuylen
 Het leven schier verdooft, jae wesen en Natuer
 Die daer by staen ghelijck verslenste blommen tuylen
 Soo als men can ghesien in *Calabres Pictuer*.

GIAR.

GIARDINO DI FIORI

Alias Mario de Fiori

Blom-Schilder van Roomen.

En roeckeloose handt can licht een bloem bederven
 Door t'treken vandé struyck die hare schoonheyt draeght :
 Een wormken, mol, oft muys die canse oock doen sterven
 Als jemant van des' dry eens haeren wortel cnaeght.
 Maer hier in teghendeel ist wonder dat de wercken
 Die *Mari de Fior* soo fraey te saemen paert,
 Den mist, noch kouden vorst en connen oyt ontstercken
 Om dat de Const alleen hun crachten staegh bewaert.
 Dat sijn de bloemen die hier vloeyen uyt Pinseelen,
 Daer een cleyn honingh *Bie* al dickwils teghen sweeft,
 En meynt daer uyt haer aes en lacker soet te stelen,
 Dan valt bedroghen midts de Const gheen leven heeft.
 Iae schoon t'geen leven is t'gen sich verthoont als t'leven
 (Dat is de suyver Const die op het leven treckt
 En t'leven naest bestaet) soo staet sy daer beneven
 Veel meerder als de Const, die t'leven gans ontdeckt.

GASPAR DU QUE

Tapyt-Schilder van Roomen.

Het leven wordt soo seer van Schilders handt vercracht,
 Dat niet op d'aert en schuylt soo schoon om naer te speuren
 Oft t'wordt al van *Pictur* naer t'leven voorts ghebracht,
 Soo als men aen *Du Qué* siet hedensdaeghs ghebeuren.
 Die t'levens schijn soo fraey door Const brengt op't Toneel,
 Dat ick wel segghen mach den luyster van sijn jaeren
 Bestraelt sijn wijs vernuft, en schuylt in sijn Pinceel
 Die ons *Picturas* gheeft compt daeghlijckx openbaeren.

ANDRE.

A N D R E A S S A C K

Figuer-Schilder tot Roomen.

P*ictuer* die wort ghenaeemt de schoonste Constens bloem
 Des Schilders hoochste eer en hertens glori roem.
 Mach wel met d'eelheysts glans en luyfter sijn beperelt
 Midts sy alleen is de croon-voerster vande werelt.
 Want aenghesien den mensch (gheschapen naer Godts belt)
 Ist eelste datter oyt is op de aert ghestelt,
 Soo moet de Mael-const van des Schilders suiver wercken
 Wel sijn van groote cracht, die t'wesen can bemercken
 Van al het gen' den mensch in eenich litmaet heeft
 Daer u den Schilder staegh een volle schets van gheeft,
 En voeght die soo by een, en samen by malcand'ren
 Dat t'leven en des' Const by een niet en verand'ren.
 T'gen *Sack* tot *Room* bethoont met eenen grooten aert
 In sijne Schilder-const, dat sijn verstant ons baert.

B I B I A N O

Perspectief-Schilder van Napels.

HEt Rijck van *Napels* dat een voedster is van Const
 Heeft *Bibiano* oock met groot verstant bejonst:
 Want schoon dat *Napels* is op't rijckelijckxt versien
 Van trotse metselry, en blijffels van ruien
 Al oude wercken, die by naer schier sijn vergaen,
 En daer veel seldsaemheynt van schoon Paleysen staen.
 Soo can sijn Const-pinceel ons brenghen voor den dach,
 Al wat oyt menschen oogh in *Napels* bouwen sach:
 Wat netten Architeckt, Perspect oft gaeldery
 Can worden op ghebouwt, bethoont ons sijn schildry.

MICHIEL

MICHIEL ANGELO DE BATAILLI

Italiaenschen Schilder.

Die liever hoort t'verhael van vremde oorlooghs strijen
Als wel de daet te sien des krijghs volckx vechterijen

En moet maer sijn ghesicht op *Angels* stucken slaen

Waer op men siet dat niet als legher tochten staen.

Het gen' den mondt verhaelt oft jemants pen can schrijven

Van Ridders vromicheyt, die inde slaghen blijven

Oft ander ongheval t'gen' inden krijgh gheschiet

Dat wordt ons door t'Pinseel van *Angelo* bediet,

Dat wordt ons door de Const van *Angel* af ghemalen

Dat sietmen sijn *Pictuer* naer t'leven soo verhalen

Dat genee furi oyt haer cracht soo thoonen can

Oft sijne Const-schildry is daer de weergae van.

Siet eens hoe menich Helt met opgheslaghen armen

Bejevert sijnen moet om t'Vaerlandt te beschermen

Daer schijnt dat elck soldaet een *Alexander* is

Befwanghert met gheen vrees oft herts beswarenis.

T'schijnt datter *Etna* scheurt door al het solver smooren

Door al t'ghedommel dat het swaer Canon laet hooren

Daer oock elck peert sich draeght als eenen *Bucephal*

Om dat de wraeck alleen is Meester boven al.

Hoe fraey en vast ghestelt is alles hier te mercken

Door Const van d'eel Pinceel in *Angels* cloecke wercken

Dat jeder segghen sou t'is t'leven en Natuer

Den strijdt die wort bethoont in *Angelos Pictuer*.

Oo

COR-

CORNELIS IANSSENS

Schilder tot Amsterdam.

NU *Mars Pictura* siet op 't sop van d'glori climmen
 En met den glans van eer haer edel Const beglimmen
 Ontsteekt met jammer clacht al sijn moort-dorstich bloet
 En dondert met sijn stem uyt een vergramt ghemoet,
 Om dat den blijden Peys heeft schildt en sweert ghebroken
 En teghen sijnen danck haer onghelijck ghewroken,
 Hoe wel dat al t'gheraes van sijn wraeckgiricheyt
 Hem helpt ghelijck het vier dat in een wonde leyt.
 Den Peys laet hem nu voor haer doove deuren cloppen
 En al sijn eyghen smert en raserny op croppen,
 Die d'eel *Pictuer* verheft en haer Pinceel soo mint
 Dat sy (al die haer Const met vlijtich wesen dient)
 Sal schencken alle jonst en nimmermeer van wijcken
 Soo als hier wel te recht aen *Ianssens* compt te blijcken
 Die oock (al t'gen' ons van *Natura* wort ontdeckt)
 Can thoonen dat haer cracht in sijn Pinceelen steckt.
 Seer ordonnanti-rijck in groot en cleyne stucken
 In't t'conterfeyten meest, weet t'leven uyt te drucken
 Daer sijn gheboorte plaets wel vry op roemen mach
 Want t'gen' ons *Ianssens* weet te brenghen voor den dach
 Is vol van gheeft en lust, jae als het eyghen leven
 Soo veel als t'leven selfs can van haer selven gheven,
 Als Vranck-rijck, Enghelandt, Italien Nederlant
 Ghetuyghen moeten dat sijn Const is vol verstant.

CORNELIUS JANSSENS

Peintre tres excellent en grandes et petites ordonances mais une lustre de portraits avecq un admirable entendement. la ville d'Amsterdam. at le bonheur de iouir de sa persone. il a demeure long temps en Angleterre, ou il a fait plusieurs belles et admirables pieces pour le Roi et plusieurs autres grandes seigneurs.

Corn. Janssens pinxit.

Coeur. Waumans sculp.

Io. Messens exc.

I A C Q U E S D' A R T O I S

Schilder van Brussel, in't jaer 1613.

HOe praelt de Schilder-const op't puyck van al de stucken
 Die ons *d'Artois* weet naer het leven uyt te drucken
 Daer wel een Kenders oogh van bijts op loeren mach
 Om al de seldsaemheyt die hy brengt voor den dach.
 T'is reden dat den gheest van *Musa* wordt ghedreven
 Om sulcken Constenaer een hoogher lof te gheven
 Die wonder fraey bemaelt, de bosschen, wey, en veldt
 Het gen men *Landtschap* noempt, seer aerdich net ghestelt.
 Den eersten van ons eeuw in wijt ghetackte boomen
 Daer niemant hem soo naer in't leven can ghecomen,
 Die sijn Pinceelen soo bejevert met verstant
 Dat hy den eersten is in Landtschap en Warant :
 Sijn cloecke handelingh haer nievers en laet belghen
 Als sy haer jeughdich loof van al de swacke telghen
 Laet glijen naer de aert, en swierich climmen op
 Iae dringht haer groene cruyn om hoogh naer t'hemels top.
 T'asurich veer verschiet deyst schier uyt 's menschen ooghen
 Die sich steirsichtich wil naer sijn schildrijen pooghen.
 De lossicheyt die hy oock in't gheboompt ghebruyckt
 Is swirich ront, en los, om hooch niet toegheluyckt.
 Seer wel op sijnen dach, beschorst en fraey ghedommelt
 Becnockelt en bemost, en lieffelijck door-schommelt,
 Beplaestert en beveylt, seer aerdich uyt ghewerckt
 Den voorgront hert ghediept, die al de Const versterckt.
 En *Phabus* stralen licht is rontom licht en lackich
 Een blou-lijvighe locht, de wolcken purperachtich
 Die inden vroeghtijt schiet uyt sijnen heeten vaeck
 En gunt de ooghen van de menschen hun vermaeck.

IACQUES D'ARTHOIS,

Nasquit en Bruxelles lan 1613. ou il tien sa residence, ses passages en grande et petite forme sont tenuz entre les plus playsons de Flandres.

Jean. Moyfens pinxit et excud.

Petr. de Tode sculpsit.

Soo als oock inde Conft is (van *d' Artois*) te vinden
 In fijn ghelooft gheboompt van eyck oft hooghe linden
 Daer t'helle Sonnen-licht van alle cant op daelt

En d'ongheboomde vlack, van fijn *Pictuer* beftraelt.
 Daer *Pan* hem fieg'len gaet in *Thetis* water-cruycken
 En waer dat *Ceres* oock haer terff ghewas doet ftuycken.
 De beeckxkens wel belift en liefelijck becruyt

Vol aenghenaemen geur door menich fomer fpruyt,
 De aert heel bloemen rijck, en fraey in haer verfchieten
 Al wat *d' Artois* bemaelt doet groote vreught ghenieten

D'welck alles soo bifaert ghetoetft wort van Pinceel
 En gheeftich af-ghebelt op doeck oft plat panneel
 Al waer hy op ghevoet in boffchen oft in canten
 Niet beter fou Natuer daer in het leven planten.

Want t'wefen en den aert oft naefte eyghentheyt
 Van t'leven, in fijn Conft op t'hoochft verborghen leyt
 Iae alles ftact soo foet oft t'waer het tweede leven
 Soo wel gheordonneert en naer de Conft verdreven,

Dat hy in't Princen Hoff de grootfte eer ontfanght
 Om dat soo menich Heer naer fijn Pinceel verlanght.
 Sijn dreven van gheboompt en crom-draeyende weggen
 Daer fich een Dorp verthoont veer uyt t'ghesicht gheleggen
 Sijn ackers, vruchtbaer velt, landou, en t'dichte bos

Al wat *d' Artois* ftets maect het werckt al even los
 Sijn esmaraldich groen, faphirich, foet en deughdich
 Befchaempt fchier den Natuer, soo aenghenaem en jeughdich
 Staet al het gen' hy doet, dat *Momus* noyt vint ftoff
 Om eens door haet en nijdt te krencken 's Meesters loff.

Hier fietmen *Celadon* by fijn ghewolde fchapen

Daer fietmen *Coridon* by *Amarillis* flapen

Hier wort het landt gheploeght ontrent een Boers ghehucht
 Daer maeytmen t'coren aff en alderhande vrucht

Hier

Hier blaefm
 Daer fietmen
 D'een Here
 Ontrent fijn
 Hier gaet een
 En drift haer
 Vol fchoon
 Soo dat d'
 Om al den bli
 Sen gheeftich
 Die noyt v
 Soo lanck
 Mlckx dat hy
 Om dat de Fa
 Leeft dan o
 Niet door he

S A I

Schilder Da

Oo fter verliefte
 Sijn krijghs ge
 niet als fchroom
 Soo aerdich ftact
 te t'rijck harren
 het rechtende g
 Daer jeders korffelb
 En niet als vlarr
 Daer fietmen alterne
 Verfchijnen op
 het inden krijgh
 Da weet fijn c

Hier blaestmen op de jacht de tromp oft jaghers horen
 Daer sietmen windt en brack t'hert en conijn naer sporen
 D'een Herderken daer sit op sijne fluyt en speelt
 Ontrent sijn geyten koey, daer sijn Meesters op queelt
 Hier gaet een boerse Meyt die t'pijps gheruys naer luystert
 En drijft haer vee naer huys om dat de Son verduyftert.
 Vol schoone vindinghen ist al wat hy bemaelt
 Soo dat *d'Artois* daer in de grootste eer behaelt,
 Om al den blijden aert die sijn Pinceele trecken
 Seer gheestich weten in de Schilder-const t'ontdecken
 Die noyt vergaen en sal uyt t'menschelijck ghedacht
 Soo lanck sijn vrije Const behoudt haer levens cracht
 Sulckx dat hy leven sal naer t'sterven langhe eeuwen
 Om dat de Faem altijt sal sijnen loff uyt schreeuwen
 Leeft dan op dat ghy leeft en u hier naer verheught
 Niet door het 's werelts eer maer door een suyver deught.

SALVATOR ROSE

Schilder van Florentien in Batalien ende Landtschap.

Soo seer verliefelijckt *Salvators* Lantschap, als
 Sijn krijghs gevecht verschrikt, t'gen' schijnt door Const te leven,
 Ia niet als schroom en vrees can dringhen op den hals
 Soo aerdich staet den krijgh in sijn schildry ghedreven.
 Die t'nijlich harrenas van *Mars* soo blincken doet
 In't vechtende ghewoel van sijne Ooreloghen,
 Daer jeders korffelheyt gethoont wort heel verwoet,
 En niet als vlam en vier wort t'alle cant ghespoghen.
 Dit sietmen altermael als in een spiegel-glas
 Verschijnen op den doeck door *Rofas* edel trecken
 Hoe't inden krijgh al gaet en hoe't oock eertijts was
 Dat weet sijn cloeck Pinceel ons aerdich te ontdecken.

DE

DE COLONNEN

Gebroeders in Italien.

E En ront verheven glas, van cleyn begrijp nochtans
 Heeft somwijl groote cracht, als jemant sich wil pooghen
 Om eens de vreemde deught van haeren lichten glans
 Met een verwonderingh van by te gaen beooghen.
 Die fiet daer in sijn belt als *Goliats* Postuer
 Oft dobbel reusen hoeft, seer cluchtich t'achterhalen:
 T'gen' door sijn rondicheyt en oorspronck van natuer
 Can boven t'leven veer stets alle dinck afmalen.
 Maer t'gen' noch vremder schijnt in 's menschen oogh-ghemerck
 (Als dickwils door de Const gethoont wordt met Pinceelen)
 Dat is een Perspectiff oft ghepileerde Kerck,
 Die schijnen uren veer, en t'sijn al maer panneelen.
 Het glas gheeft luyfter door sijn helle claericheyt,
 D'welck niet gemaect en wort van eenich menschen handen:
Pictura die de oogh (als schijnt) soo veer verleyt
 Die wort ons voorts ghebrocht van Schilders fraey verstanden.
 Als *de Colonnen* die in d'elheyt der schildry
 In Consten oft vernuft malcand'ren niet en wijcken,
 In Perspectiven, oft in ander metselry
 Maer doen hun eel *Pictuer* met t'leven wel ghelijcken.
 Sulckx datter niet en wort ghebouwen soo galant:
 Van Hoven, Salen, oft Gaeldrijen, en Palleyfen
 Het staet in hunne Const als t'leven soo plaifant
 Soo g'lijck hy sien can die eens wilt naer Roomen reysen.

IAN

IAN B.
Schilder van

D le tot d'e
 En willen
 Tot woord'ri
 Op *Cassions*
 Want al t'gen'
 In haer Const.c
 Als voedte
 Waer sonde
Benedetti,
 In het levens
 Die met een g
 ht wesen van
 In brengen aer
 Ver uyt men da
 Sijn eer is sonde
 Door al de gro

H

D le *Hofscfs* rij
 Moet wel
 en Const die uyt
 Waer op men c
 lides den *Nauer*
 Waer op het C
 so langh de oli-
 En can haer de

305

IAN BENEDETTI CASTILION

Schilder van Genua, soo in Figuren, Landschap als in Beesten.

Die tot d'eel Schilder-conft in sonder fijn gheneghen
En willen als in fchael haer krachten overweghen
Tot voord'ringh van haer deught : en moeten d'oogh maer slaen
Op *Castilions* schildry, soo fy de Conft verftaen.
Want al t'gen' *Roomen* can voor feld'saem ons bethoonen
In haer Conft-camer (daer *Picturas* Vooghden woonen
(Als voedfter van t'Pinceel, en woonplaets vande Faem)
Waer sonder luyfter soo daer by ontbrack den Naem
Van *Benedetti*, die het leven naer can maelen
En al het levens aert uyt doode verwen haelen,
Die met een grooten lust, al wat verborghen is
In't wesen van Natuer oft haer ghefteltnis,
Can brenghen aen den dach en met Pinceel bewijfen :
Waer uyt men daeghelijckx Natuer schier fiet verrijfen :
Sijn eer is sonder eyndt, ontelbaer, onbepaelt,
Door al de groote Faem en lof die hy behaelt.

H O S C O F

Schilder van Duyts-Landt.

Die *Hoscofs* rijcke Kunft wilt sien in fijn schildry
Moet wel met fcherp vernuft op haere Eelheyt letten,
Een Conft die uytbelt veel stilltaende snaeckery :
Waer op men can den lust, verftant en finnen wetten.
Midts den Natuer schier wort van *Hoscof* overtreft
Waer op het Duytse-landt wel roemen mach veel jaeren
Soo langh de oli-verf *Picturas* cracht verheft
En can haer door de Conft als t'leven openbaeren,

P p

PEE-

PIETER VAN LINT

Schilder van Antwerpen, gheboren Anno 1609.

Soo noch in dese eeuw *Candaules* waer in 't leven
 Hy sou (dat is ghewis) meer gout gheslaghen gelt
 Voor een schildry uyt jonst aen desen Meester gheven
 Als hy oyt heeft ghedaen voor t'cloeck *Bularchi* belt.
 Het gen' hy teghen t'gout in schalen op ded' weggen
 En schonck t'gewicht van t'gout voor t'stuck gelijk het woegh:
 Soo was des Coninckx jonst tot Constenaers gheneghen
 Dat hy meer liefde tot de Const als rijckdom droegh.
 Doch waerom niet, want schoon het gout is dier om krijghen
 Noch dierder is de Const om haer verheven cracht
 Sy doet den stouten roem der Goudt-vergaders swijghen
 Want t'gene gout is weert, wort boven t'gout gheacht.
 Des' edel Const en moet op geen Nacht-dieven passen
 Midts sy onzichtbaer is by die haer schatten heeft
 Die niemant als de doodt alleen en can verrassen
 Soo langh sy inden mensch in volle vrijheyt leeft.
 Van *Lindt* die wert bemint in d'italiaensche Landen
 Daer hy was op den throon van d'eel *Pictuer* gheraect
 Maer sijne Faem soo t'scheen, die wou noch verder stranden
 Op dat de werelt door sijn eer sou sijn volmaect.
 T'Const-gierich Nederlandt heeft hem van daer ghetrocken
 Om met de vruchten van sijn diepe wetentheyt
 De gir'ghe Constenaers tot sijn Pindeel te locken
 Daer niet (door haere cracht) als t'leven in en leyt.
 Die menich Kerck, Autaer oft Hoven can verciere
 Door haere aerdicheyt en wetenschap alleen
 Door den verholen gheest en levens fraey manieren
 Die in van *Lints* vernuft te saemen sijn by een,

DAVID

grande en grand et en p
 il a son de l'ombre au
 com. ally a d'autres gr
 Charles de Sainte Croix
 de Lantel a Ofre. Il y
 com. au fin. Les st
 1. de l'art. p.

DAVID RYCKAERT

Schilder van Antwerpen, geboren Anno 1615.

OP Susters van *Parnas*; laet eens u stemmen klincken
 In d'ooren vande Faem en in ons boesems sincken
 Tot lof van *Rijckaerts* Const en sijnen rijcken aert,
 Die hy ons met Pinceel seer gheestich openbaert,
 Op dat sy wort bekend van die hun lusten setten
 Op Teecken-const en verf, Pinceelen, en Paletten
 En achten voor gheluck te sitten op den trap
 Van d'eel *Picturas* jonst en diepe wetenschap.
 Die *Rijckaerts* handelingh soo aerdich weet te volghen
 Al oft hy uyt Natuer hun cracht had in gheswolghen:
 Soo vrempt en onghemeyn staet t'werck van sijn Pinceel
 Het gen sy ons verthoont op doecken oft panneel.
 Vol ordonnantien en vast ghestelde trecken
 Die seldsaemheyt ghenoch in sijn schildry ontdecken,
 Midts t'rechtsnoer van t'vernuft daer in verborghen is
 Door haeren cloecken aert en fraey ghesteltenis.
 T'gen' jeders gheest verweckt en can t'verstant verlichten
 Als jemant dese Const met smaeck eens gaet besichten
 Die oock belijden moet, tot alle Haters spijt:
 Dat daer in schuylt den gheest van overvloedicheyt.
 Die nimmermeer beswaert t'ghemoet van jemants sinnen
 Door al den nieuwen aert die daer stets schuylt van binnen
 Want schoon men vyftich jaer des' Const gheploghen had
 Soo vintmen daeghelijckx daer in een nieuwen schat.
 T'is met des' Const ghestelt als met *Medeas* saecken
 Oft haere toovery, die *Grijsaerts* jonck cost maecken
 In haeren pot op t'vier, wast beest oft ouden mensch
 Sy stackse af de keel en werden jongh naer wensch.

Ovid.
lib. 7.

Soo

Prob. in vossiana
 m. 10. p. 11. r.
 vossiana. r. 11. r.
 de in vossiana. r. 11. r.
 vossiana. r. 11. r.
 vossiana. r. 11. r.

DAVID RYCKAERT

*Pris sa naissance en Anvers lan 1613 il at appris cher son pere dauid Ryckaert est grand
 maistre en petites figures, principalement en escuris et semblable edifices certes illustre aux
 ordonances rustiques, ainsi que son Altesse Imperiale L'Archiduc Leopold. Le trouva ses piéces dignes
 de son cabinet comme aussi autres Princes mais il est sur tous autres excellent en peinture de la
 lumière de chandelle.*

Dauid Ryckaert pinxit.

Frederick Böttcher sculpsit.

Le Moysens excudit.

Soo gaeghet met *Pictuer* in haere Conft schildrijen
 Als met *Medeas* pot en al haer tooverijen,
 Want schoon een Schilders hant door ouderdom wort stijf
 Soo brengt hem dese Conft een jongher hert in't lijf.
 Een jongher siel (soo t'schijnt) die wort in hem gheboren
 Als hem een nieuwe Conft met lusten compt te voren,
 Waer uyt hy nieuwen aert van handelingh can sien
 Soo als men menichmael en dickwils siet gheschien.
 Soo als men in het werck van *Rijckaert* can bemercken
 Hoe eel en rijckelijck dat staen sijn trotse wercken,
 Waer in te vinden is de Keest van alle Conft
 Die weerdich is met eer en hooghen lof bejonst.
 Siet eens hoe hy Natuer van alderley ghewassen
 En alle keucken goet op sijn Pinceel doet passen
 En in hun stil gheheym des levens aert bethoont
 Sulckx dat den gheeft is weert met louter-groen becroont.
 Laet roepen eens by een *Pictuers* ghevoeghde stemmen
 Om den bevrozen gheeft en steeghen wil te temmen
 Van *Momus*, die daer in altijt te vinden schijnt
 Tot *Rijckaerts* achterdeel jet dat sijn roem verclijnt,
 Ter wijlen geen *Figuer* van hem wort afghemalen
 Oft sy en is begaeft met tweede levens straelen,
 Met de volmaecktheyt die *Natura* gheven can
 Soo als de daet bewijst en gheeft daer reden van.
 Noch een besonderheyt moet ick in't licht hier brenghen
 En met sijn ander Conft in des' ghedichten menghen,
 Dat is het vrempt ghewoel van alle snaeckery
 Die hy seer aerdich weet te thoonen in schildry.
 Dat is t'wanschappen spoock des afgronts wree ghesichten
 T'gen' quelden *Sint Anthoon*, met helse wederlichten
 Vol furi, vier en vlam, vol vreeselijck ghedruys
 T'gen somwijl sijne deught ded' vluchten door het Cruys.

Voorts

Voorts ande
 Weet sijne w
 Dat niec va
 En t'levens
 Die niet en is
 Maer is oock l
 Van ander N
 Waer op hy
 Daer hy de sch
 Tot ciersel van
 Want noyt
 De gaven v

ONSIE

E edel suy
 Die Han
 el sijn oft wa
 In is met t'fi
 aenghenaem
 Pael daer by
 et oli-verf gher
 En veele eeuwa
 gheeft aende Faer
 Om te verbrey
 met haer t
 De France Sch

Voorts ander toovery en vremde aventüren,
 Weet sijne wetenschap soo constich uyt te vueren,
 Dat niet van hem en compt, oft t'heeft besonder deught
 En t'levens crachten in tot leeringh vande jeught.
 Die niet en is vernoeght om selfs des' Const te pleghen
 Maer is oock boven al tot d'eel Pinceel gheneghen
 Van ander Meesters die hy heeft in overvloet,
 Waer op hy somtijts scherpt sijn lusten en ghemoet.
 Daer hy de schatten van sijn rijk-begaefde sinnen
 Tot ciersel van sijn Faem, een hooghen naem doet winnen,
 Want noyt en brengt hy in het licht een constich belt
 De gaven van den gheest die sijnder inghefelt.

MONSIEUR HANS, BERNAR,
 EN PATEL

Schilders van Parijs.

DE edel suyperheyt der wonderbaer schildry
 Die *Hans* en *Bernar* door de vry Pinceel bethoonen
 Met lijm oft water-verf ghenoeemt verlichtery
 En is met t'fijnste gout oft silver niet te loonen
 Soo aenghenaem en los doen sy hun Consten staen.
Patel daer by in't groot soo Lantschap als Figuren
 Met oli-verf ghemenght, die nimmer uyt en gaen
 En veele eeuwen lanck schier onverganck'lijk dueren,
 Gheeft aende Faem soo veel materi ofte stoff
 Om te verbreyden d'eer der France Constenaren
 Dat sy met haer trompet can qualijck al den loff
 Der France Schilders hier ghenochsaem openbaren.

NICO.

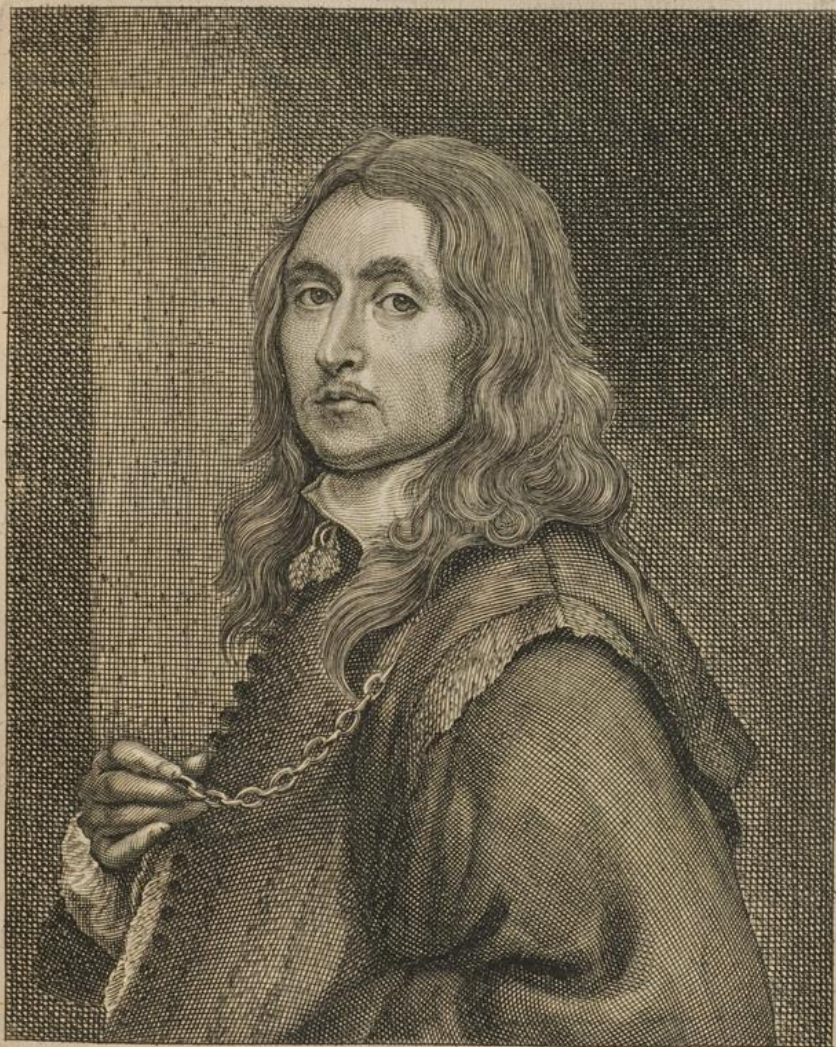
NICOLAES DE HELT STOCADÉ

Schilder van Nieuweghen, gheboren Anno 1614.

SEght *Musa* met wat lof sal ick de *Helt* begroeten
 En met wat rijm-ghedicht wil ick sijn Const verfoeten,
 Gheeft my Poësy pen op dat ick die bestier
 En schrijven mach sijn eer op wit vergult papier.
 Ter wyl de snelle Faem my compt ghedurich quellen
 Om sijnen weerden Naem naer reën in rijm te stellen
 Die heeft van jonghs-af-aen met d'eel *Pictuer* verkeert
 Die hem het innich mergh der Consten heeft gheleert.
 T'is waer dat *Mierevelt* was inde Const ervaren
Pourbus en ander meer van over langhe jaeren,
 De *Helt* nochtans in't minst hun handelingh niet wijckt
 Soo als oock inder daet aen al sijn wercken blijktt.
 Italien, Vranckerijk, en noch meer ander Landen
 Ghetuyghen dat hy is het licht van veel verftanden,
 Hooghvlieghende van gheeft en schrander van ghemoet
 Door al de wercken die sijn cloecke handt al doet
 Seer lieflijk in't Pinceel, heel aenghenaem en crachtich
 In sijn Figuren vast seer mals en pouselachtich
 Sulckx datter niet ontbreckt als 't leven en den aert
 In alle d'eel Schildry die hy door Consten baert.
 Het moet wel edel sijn, het gen' men siet beminnen
 Van t'nieusgirgh Vrouwen-volck, besonder Coninginnen
 Als naementlijk in't Hof van Vranckerijk wel schijnt,
 Daer sijne wetenschap gheacht wort sonder eynt,
 Wat wilt de jonst al meer aen sulcken gheesten schencken
 Om hun ontsterflijckheyt veel jaeren te ghedencken
 Soo als de *Helt* begint te krijghen door sijn Const
 Die Faem en rijckdom krijght en boven al de jonst.

CAREL

*Ni en Anvers,
 Zey, ou il a
 dans le sie
 s'agit grand
 un grand*

GONZALO COQUES.

Ne' en Auvers, lan 1638. at appriz son Art Ceex le Vieur David Ryckaert son beau Pere, ou il a tellement avance' son estude que le Roy d'Angleterre l'at Employe pour auoir de ses pieces. le duc de Brandenborg sen delectoit fort et le prince Dorange en faisoit grand Cas; ses ordonances sont excellentes, et ses pourtraicts en petit, admirables.

gonzalo Coques pinxit.

paulus prestius sculpsit

Ioannes meijssens excud

CAREL VAN MANDER

Konstich Figuer-Schilder van Hollandt, in't groot en cleyn.

JSt wonder dat het Rijck van t'strijtbaer Denemercken
 Vindt groot behaghen in de hooch verheven wercken
 Ghesproten uyt t'Pinceel van *Manders* kloeck ghemoedt
 Die is van jonghs af in de Konsten op-ghevoedt.
 Ter wijl sijn Vader was de gen' die meest de krachten
 Heeft van *Pictuer* ghekent en schier al de gheslachten
 Van haere afcomst soo beschreven en verbreyt,
 Dat daer door wert ghevat *Picturas* eyghenheyt.
 Daer sijn cloeck *Schilderboeck* af gheeft een waer ghetuyghen
 Midts onse Consteners daer uyt veel leeringh suyghen
 Die soo wel met de pen, des' Konst heeft ondersocht
 Als hy met d'eel Pinceel haer deught ten voorschijn brocht.
 Bekent de wereldt door, sulckx dat hy naer het sterven
 Liet aende Faem sijn eer en werden naem beerven,
 Daer niet alleen den boeck en is de proeve van
 Maer t'blijckt oock inden Son' die t'selve thoonen kan,
 Door sijne wetenschap en cloeckheyt der Pinceelen
 Waer in men daeghelijckx van *Manders* gheeft siet spelen.
 Van *Mander* hout den naem van sijnen Vader staen
 N'en naem die door de Konst oft pen noyt sal vergaen.
 N'en naem die soo t'gheslacht der Schilders can verstercken
 (Om dat de Faem en d'Eer sijn *Manders* bolle-wercken,)
 Dat (soo lanck als de Const van jemandt wordt bemindt)
 Van *Mander* wesen sal *Picturas* besten vrintd.
 Daer *Denemarck* op roempt, besonder *Coppenbaghen*
 Al waer men noyt en siet de oeffeningh vertragen,
 Die *Mander* in het Hof des Coninckx daer hanteert
 En wort om sijne Const als eenen Prins gheert.

Een

Een Const
 Te brenghe
 Soo vren
 Saet al h

D O

Hier sie
 Met l
 Jae rent d
 Om dat sc
 Een Const die
 En wort van d
 Die op gheen
 Soo lanck ha
 Dat is de snegh
 Die deel *Pictur*
 Waer door h
 Sal vinden in
 Dat is de Schile
 Die ons *Domini*
 En maelen as
 Net, feldsaer
 Al watter wort
 Hoe stercken st
 Maer t'gen
 Blijft inder

Een Const die t'leven schijnt in haere eel figuren
 Te brenghen op panneel, en schijnen hun te rueren
 Soo vrent gheordonneert en wonder uytghebelt
 Staet al het gen is in van *Manders* werck ghestelt.

D O M I N I Q U I N

Schilder van Boloignien.

Hier sien ick weer een gheest op Faems vergulden waeghen
 Met lauwer groen omringht en daer een croon van dragen,
 Jae rent de werelt door tot daer de Son op gaet
 Om dat schier over al sijn Const verheven staet.
 Een Const die uyt t'Pinceel met wijsheyt is ghesproten
 En wort van d'eeuwicheyt met *Hebes* dau begoten
 Die op gheen *Nijdt* en past, die haer can doen vergaen
 Soo lanck haer compt te hulp de dochter vande *Swaen*.
 Dat is de sneghe pen (in't schrijven wel ervaren)
 Die d'eel *Pictura* can doen leven duysent jaeren
 Waer door het comstich eeuw veel dienst en vruchtbaerheyt
 Sal vinden in het werck t'gen hier de pen verbreyt.
 Dat is de Schilder-const vol meesterlijke trecken
 Die ons *Dominiquin* can wesentlijck ontdecken
 En maelen aerdich af, vol gheest en levens aert,
 Net, feldsaem, cloeck en mals, als Faem ons openbaert.
 Al watter wort ghebouwt het moet al eens verdueren
 Hoe stercken stadt oft vest, Casteelen, tor'ns oft mueren
 Maer t'gen de eel Pinceel treckt uyt een wijs verstant
 Blijft inder eeuwicheyt in het ghedacht gheplant.

GONZALO COQUES

Schilder van Antwerpen, gheboren Anno 1618.

W At wilt de ruchtbaer Faem soo op *Apelles* roemen
 En hem alleen den Prins van alle Schilders noemen,
 Die sijn Benijders had verraden door sijn Const
 In hun afwesenthey, en creegh des Keyfers jonst,
 Jae schoon een rouwen doeck cost Coninghen verlocken
 Als die *Protogenes* een weynich had betrocken,
 En wert veel meer gheacht als al den rijcken schat
 Die *Cæsar* in sijn Hof by een vergadert hadt.
 Soo dunckt my dat naer recht en vast ghegronde reden
 Des oude Schilders roem wordt in des' eeuw vertreden
 Door ander handeligh die ons *Gonsael* bethoont
 Waer in een nieuw fatsoen van hoogher gheesten woont.
 Laet Enghelandt al vry op haeren *Holbeen* stouffen
 En Neerlandt op van *Dijck* die t'al schijnt t'overpouffen
 Soo als t'warachtich is in't groot, maer in het cleen
 Daer in behoudt *Gonsael* den hoochsten lof alleen.
 Daer al den stouten toets van *Dijck* is in te mercken
 Jae *Holbeens* suyverheyt, en *Rubbens* vaste wercken
 Vol vremde vindinghen en schoon ghesteltenis
 Soo dat het leven schier daer in verborghen is:
 D'Aenschouwer is verbaest als hy *Gonsaels* pourtretten
 Siet brenghen voor den dach en hem voor ooghen setten
 Om al de malsicheyt den cloeck en lossen aert
 Die sijn Pinceel daer in soo fraey als t'leven baert.
 Den Hertoch *Leopold*, Don *Ian* en ander Heeren.
 Die in het Princen Hof met grooten staet verkeeren
 Beminnen sijn schildry om haere edelheyt
 Vol diep verholten Const die daer van binnen leyt.

Leest dit
boeck folio
54. en 55.

T'Huys

NI
 Pour la naissance
 et a' Rome et
 des si belles a
 Marsee Tres-
 vante de Helle Ste

NICOLAS DE HELT STOCADÉ

Prit sa naissance a Nieuwegeen en l'an 1614, il a demeure quelque temps a Rome et a Venise et de la il est venu prendre sa residence en France ou il a faict des si belles ceuvres qu'il at esté estime digne d'estre receu Pointre de Sa Maïeste Tres-christiene

Nicolas de Helt Stocade pinsit.

Petr. de Iode sculpsit.

Io. Meiffens excudit.

T'Huys van *Oraignien* heeft dit oock wel gheweten
 Als haeren Prins hem schonck een dobbel goude keten
 Voor al de seldsaemheyt van sijne Const-Pinceel
 Doen hy t'*Nassous* ghelacht ghebrocht had op Paneel.
 T'*Hantwerpen* d'Heer van *Eyck*, Aelmoesnier, en Schepen
 Had sijn verstant oock soo op dese Const gheslepen,
 Dat sijnen lust noyt was in volle rust ghestelt
 Oft sijn afcomst moest oock van *Cocq* sijn afgehebt.
 D'Heer *Bax* tot *Brusselen* (een van *Picturas* vrenden
 Waer by veel edel Const is van *Gonsael* te vinden,
 Van Conversatien en andere, die hy
 Naer t'leven thoonen can in *Cocques* puyck schildry.
 Wat wil ick verder gaen; om d'eere te verclaren
 Van desen *Phidias*, en oock te openbaren
 Den overvloet van sijn *Picturas* edelheyt
 Die Faem aen jeder een onsterffelijk toeseyt.
 Ist wonder! aenghesien hy met de verf laet blijcken
 Hoe menich edel Maeght hy door de Const doet g'lijcken,
 Die als een leydt-ster staet in d'ooghen vande mans
 En schijnt door Const te sijn de schoont des schoonheys glans,
 Daer sich in spieg'len can den dert'len Minnen-stoker
 En schijnt daer in te sien sijn pijlen, boogh, en koker
 Daer hy een Minnaerts hert somwijlen med' bestraect
 En uyt soo cleyn begrijp al groote lusten haelt,
 Door al den suyv'ren aert die daer in leyt ghecoffert
 En wort door d'eel Pinceel op 't plat panneel gheoffert:
 Natu'rs volmaeckte deught ghesien wort in des' Const
 En wort daerom op 't hoochst van Coninghen bejonst.
 Dat dan den Meester leeft, veel eeuwen naer het sterven
 Die meerder gheeft vergaert als jemant goet can erven
 Die door sijn Const alleen sich soo gheruchtbaer maect
 Dat wie t'Pinceel bemint naer sijn Schildrijen haect.

En waerom t
 Schijnt te beff
 Die nemen
 Het gen soo
 Sou dan de Fac
 Om altyt by de
 De deur van
 Dat is sijn ee

C A V A
 Sc

W le ifler e
 En al ha
 Als *Massimo* di
 Al menich ster
 in dat sijn Const
 in t'zenlockle
 Besonder als sy
 Op sijn Figure

D

Deme-ruchtbae
 Die met u eel
 (schijnt) wa
 or al de wond
 in *Figuer* t
 rgen ons t'les
 scaft gheen K
 rghen u opst

En

En waerom niet; ter wijl hy door sijn wetentheden
 Schijnt te besielen al sijn verf met bloet en seden,
 Die nemen can de schets van jeders schoon ghelaet
 Het gen soo wesentlijck ghelijck het leven staet.
 Sou dan de Faem hem niet een eeuwich luyfter geven?
 Om altijd by den mensch te blijven in het leven?
 De deur van sijn verstant sal altijd open staen
 Dat is sijn eel Pinceel die noyt en can vergaen.

CAVAILLER MASSIMO

Schilder van Napels in groote Figuren.

Wle isser die soo by Natura can vernaed'ren
 En al haer crachten soo in eenen hoop vergad'ren
 Als *Massimo* die door sijn swangher rijp vernuft
 Al menich sterck ghedacht van Schilders maectt versuft:
 Om dat sijn Const soo veel Lief-hebbers staegh aenprickelt
 Die in't aenlocksel van *Pictura* sijn ghewickelt,
 Besonder als sy maer hun ooghen eens en slaen
 Op sijn Figuren, daer veel Gheesten stom voor staen.

DE BRUYN

Schilder van Parijs.

Roeme-ruchtbaer Voesterlingh van d'overschoon *Pictuer*,
 Die met u eel Pinceel verr' overtreft Natuer
 (Soo t'schijnt) wanneer den mensch u Kunst aenschouwen mach
 Door al de wonderheyt die ghy brenght voor den dach:
 Besonder in Figuer naer t'leven wel ghestelt,
 Want t'gen ons t'leven thoont dat sietmen in u belt:
 U Konst gheen Konst en wijckt oft vreesst de belghsucht niet
 Die teghen u opstaet en wint niet als verdriet.

LUIS

L U I S P R I M O

Ghenoempt JENTIEL

Schilder van Brussel, gheboren Anno 1606.

Die naer den weerclanck hoort van Famas hel trompetten,
 Sal vinden metter daet dat sy het meeste roempt
 Op d'eelheyte vande verf, Pinceelen en paletten,
 Daer sulcken wonder Const en rijcken schat af coempt:
 Die door haer weerdicheyt is t'puyck schier vander eerden
 Waer op van over langh soo menich Prins verviel,
 Om dat haer groote deught gaet buyten alle weerden,
 Als *Primo* ons bethoont, door Const ghenoempt *Ientiel*.
 Tot *Roomen* best bekent, daer hy wel dertich jaeren
 Ghewoont heeft, en t'Pinceel ghehandelt naer den eys:
 Daer sich de wercken van ghenochsaem openbaren
 In menich edel huys en t'Pauselijck Paleys.
 En waerom niet? ter wijl sy vol vernuftheyt steken
 En niet ghemeens en sijn, maer over al verbreyt,
 Jae moghen wel van bijts beooght sijn en bekeken
 Om hunnen levens aert en gheests jentilicheyt.
 Soo in het cleyn als groot, besonderlijck Figuren,
 Al t'gen' sijn cloeck verstant ons afmaelt in het beldt
 Can d'Over-weghers van *Picturs* Pinceel berueren
 Om dat sy niet en heeft oft t'wort daer in ghemelt.
 Oft t'wort daer in ghesien, als U de daet can segghen
 En blijcken doet met reën by d'al ghemeyne Faem:
 In sijn besette verf is niet te wederlegghen,
 Sulckx dat de Const sich voeght naer den vercreghen Naem,
 Den *Nijdt* moet haeren trots en boosen haet in swelghen
 Die uyt een jeverucht des Meesters roem verfoyt,
 Want sijn *Ientiel* Pinceel haer nievers en laet belghen
 Jae daeghelijckx noch meer in haer volmaecktheyt groyt.

Cluchtrighe

Alma. caput bellorum
 Alma. caput bellorum

M O
L

1606.

mas hel trommen
 meeste roemp
 etten,
 schar af coem
 der vander eerde
 Prins verviel,
 n alle weerden,
 ft ghenoept
 dertich jaeren
 andelt naer den
 openbaren
 Paleys.
 theyt steken
 r al verbreyt,
 en bekeken
 jentlicheyt.
 jck Figuren,
 smaelt in her
 eel berueren
 t daer in ghem
 daer can legghen
 I ghemeyne Eem
 ghen,
 aer den verroep
 en haer in f
 s roem verfoyt,
 en laet belghen
 volmaecktheyt g
 C

Orbis Roma caput bellorum turbine quondam
 Obruta cur fremuit: Martis amica fuit:

Ast ubi multiplicis sese dedit Artis alumnam,
 Celsa Triumphatrix se super astra tulit.

Cluchtighe en Leersame Aenmerckinghe

Dienende tot een toemaetjen van desen handel.

Ghelijck den Natuer niet gerne altijd verplicht en blijft aen een en het selfde onderwerp / maer lieber dooz veranderinghe haer somwijlen eens vermaeckt ende heirbat : soo ist oock ghestelt met de hanteringhe vande Schilderconst / die ghedurichlijck by den mensch niet en can gheplogghen worden / sonder de sinnen ondertusschen te laeten swieren op het boornemen van andere uytwerkinghen der Consten. Het lichaem sou walghen / waert dat het selve altydt met eenderley spijsse moest ghevoedt worden / soo en can den mensch (die in eenich ampt van Const ervaren is) niet altydt inde ghedachten becommert zijn / sonder sijn sinnen ondertussen eens te verweeren en te laeten vallen op eenich ander voorstel / tot tijdt verdrijf ende vermaeck vanden gheest.

Die sijnen stillen gheeft stets met een dinghen voedt,
Bevoordert sijn bedrijf niet als met swaeren moedt,
Ten sy hy t'hert ghewent te buyghen naer den tijdt :
Dat 's somwijl wroet in't werck, en somtijts mal met vlijdt.
Met somtijts hier en daer eens wandelen te gaen
En naer den eyfch een clucht oft quackjen uyt te slaen.

Selden vrolijck is ghesont,
Altijdt vrolijck t'lichaem wondt.

Corte mallicheydt is fraey,
En te veel is dickwils schaey.

Affcaivoir

Les plus courtes foillies, sont tousiours les meilleurs.

En ghelijck jemandt (die sich oeffent in eenighe studie / sonder sijnen gheest somtijts eens te vermaecken) lichtelijck de sinnen sou krencken / soo cammen bevinden dat de ghene die daeghelijck sijn selven beneersicht inde vyz Schilderconst / en tracht de eyghentheit van het leven ober al dooz het Pinceel te ontdekken / oock van noode heeft de veranderinghe : dat is het vermaeck ende tijdt verdrijf / die de ghedachten matighen / de begeerten temmen / ende den gheest tot alle dinghen bequaem maecken connen.

Die

Die somtijt
Vindt inde
Verloet de
T'vermae

Vergheslen dan de
van den mensch / so
verpandem de int
verdringhe (speeck
te Const. Oeffenaer
verdringhe aert van t
verdringhe / d'welck
verdringhe ghe
verdringhe on
verdringhe (so wel te
verdringhe ghe
verdringhe van
verdringhe te boetsen
verdringhe fou
verdringhe als
verdringhe / dat oock h
verdringhe als (t
verdringhe per
verdringhe dan
verdringhe Schilders
verdringhe re
verdringhe lagghen t
verdringhe) te bet
verdringhe mensch
verdringhe) op d
verdringhe saeken k
verdringhe / niet met t
verdringhe / althoarm
verdringhe afsteldende de
verdringhe het Hoof
verdringhe het
verdringhe by in Figu
verdringhe burde Jul
verdringhe selve acm
verdringhe vanden s
verdringhe oft vyz dage
verdringhe beter in het

Die somtijts sijn vermaeck, en tijdt verdijffs ghenuchten
Vindt inde spreucken van ghenoeghelijcke kluchten;
Verfoet den arrebeydt en sterckt verstant en sin:
T'vermaeck de hersens laeft, en dringhter voedtsel in.

Non semper Arcum tendit Apollo.

Aenghesien dan dat de vermaeckelijckheyt somtijts nutticheyt en profijt baert
vooz den mensch / soo en hebbe ick gheen moyt oft arbeyt ontsien om by een
te vergaderen de inwendighe oberlegghinghen der werckende ghedachten ende
uytwendighe spreucken / hanteringhen / en manieren / die beele subtile gheesten
der Const-Geffenaers hebben uytghewerckt: waer in te speuren is eenen vol-
maeckten aert van wetenschap / vooz de ghene die Weet-liebhich ende Const-
gierich sijn / d'welck niet te verwonderen en is / overmidts de grootste verstandent
en diepsumichste gheesten meer wetens weerdighe dinghen ten voorszijn bren-
ghen als andere onghoeoffende en niet wetende menschen. Ende ter wijlen dat
den gheest soo wel te speuren is in boetsen en aerdighe kluchten te bedryben/
als in konstighe gheleertheyt oft wetenschap achter te laten / waer in te sien
is eenen spieghel van vernustheyt / en datmen soo wel (met des menschen ghe-
brieken naer te boetsen) de deught can leeren als andersins / want eenen mensch
siende sijn eyghen fouten in sulckdanighe manier aen een ander mistaen / sal
de selve eer laeten / als sonder spieghel van een ander dierghelijcke ghebrieken
te beteren / dat oock beter is een ander t'zy cluchts ghelwijs oft met straffen
moet te berispen als (t'selbe niet doende) den Eben-naesten daer in te voeden.
Negligere cum posis perturbare perversos nihil aliud est quam fovere. Casiod. in Psalmis
38. Soo wil ick dan eens vooz ooghen stellen de vrende hanteringhen die
somuighe Schilders tot hen vermaeck (in't berispen van de ghebrieken hunns
naesten) verscheyde reysen hebben uytghewerckt / niet alleenlijck dienende om
jemandt tot lagghen te verwecken / maer daer door de seplen (daer den mensch
mede besmet is) te beteren. Dus dient vooz het eerst hier voozghestelt (tot be-
wijs dat selden mensch sonder op gheblasen hooberdy ende ydel glozie oft sulck
danich ghebriek) op dese werelddt te vinden is / besonder by die inde wellusten
des wereltse saecken verdroncken sijn / een aerdich deintjen dat sekeren Schild-
der spelden / niet met woorzen maer met de Pinccelen aen eenen hooberdighen
Jonghman / alswanneer hy van den Schilder bereypte gheschildert te hebben
een stuck afbeeldende de Justitie, want aenghesien (seyde hy) dat sijn Vader ghe-
weest was het Hoofd der Justitie, soo wilde hy de Justitie, op eenen grooten
doeck uytghedruckt hebben naer sijn beste goetduncken en t'selbe ghedaen siende/
hem daer by in Figuer te stellen / tot bewijs dat hy ten respecte van sijnen
Vader oock vande Justitie eenen besonderen vriendt ende Liefhebber was. Den
Schilder t'selbe aennemende te doen maecte op den voorszeyden doeck (naer
het vertreck vanden selven Jonghman) een dobbel galghe / sich inbeeldende/
ende twee oft d'zy dagen daer naer aenden Jonghman segghende dat hy de Justitie
op gheen beter en kennelijcker manier en hadde tonnen afbelden als met dese
dobbelt

dobbelt galghe / en den selven Jonghman seer toornich wordende / vzaeghden den Schilder op wat plaets hy nu gheliefde gheschildert te sijn : waer door hy noch veel grammer en vinnigher in thozen uptbarstende / bevondt sijn hoorderdy gheschilt te wesen. Alsoo daer gheen ander plaets en was op den doeck als gheschildert te moeten staen onder de galghe.

De slaghen maecken wijs, en wat den mensch verseert
Met schade oft met schandt, hem goede lessen leert.

Que nocent sepe docent, post mala prudentior.

Wanneer den Esel valt, en sich heeft wee ghedaen
Die sal de tweede reys wat beter leeren gaen.

*Te docuit lapsus magis vt vestigia firmes
sic mala non raro causa fuere boni.*

Wie hoogher climpt als t'hem betaemt,
Die valt wat leegher als hy raemt.

En fatighe Mebzoutw binnen Parijs siende eenen Schilder besich / om te volmaecken een naeckte Venus die hy booz den Coninck van Franckerijck in't werck hadde / en op alle de litmaeten en ghedaente bande Figuer rijpelyck ghelet hebbende begoft daer ober naer haer dunckens een oordeel te strijcken / segghende dat het stuck hadde een volcomen schoonheyt / doch dat sy daer insach een cleyn fout die lichtelijck te verbeteren was / te weten dat den appel van d'een oogh volghens de ander wat te cleyn was / waer op den Meester met een vriendelijck wesen antwoorde en seyde aldus : Mebzoutw sal ghelieven te weten waert saecken dat aen Eva de eerste vrouw des werelts den appel soo groot niet en had gheweest : wy en waren in dese slaverny niet ghelijck wy teghenwoordich sijn : waer op wel past dese spreuck : *Nilil tam inimicum consilij quam celeritas.*

Niet wortter soo veracht en inden Raedt weerleyt
Als t'gene dat gheschiet met rappe haesticheyt.

Ex vitio alterius Sapiens emendat suum.

Den Wijzen seyt aldus : U selven wel bedenckt
En betert in U eerst, het gen' een ander krenckt.

Welcken Sin niet quallyck en ontlijck dit ontleent Spaens Spreek-woordt :

*Ante que Cases Mira lo que hazes : Oft ; eer ghy begint eerst wel verlint,
Eer ghy jet seght eerst overlegt, Noveris quod amare velis.*

Die op een anders feyl met seherpe ooghen let
 Js met de selve feyl al menichmael belmet.

Ne carpas alia vel ede tua. Id est: eyce primo trabem ex oculo tuo.

Die de ghebreken van een ander gaede slaet
 Moet eerst sijn selven wel besien wat hem mistaet.

Soo oock den aert der Konsten kent
 Eer ghy haer schoone deughden schent;

Straft te bozen u eyghen selven eer ghy een ander oordeelt (Sirach. 18. 20.)

Waer op CATS wel spreekt:

Woegh jemandt maer sijn eyghen schult,
 Hy sach noyt op sijn buermans bult.

Op eenen anderen tijdt soo hoorde enen Italiaenschen Schilder (sijnde inde Berberghe) sijn Mede ghesellen grootelijck claeghen over den Vasten / den Enen seyde dat hy den visch niet wel en cost verdraeghen / om dat hy van naturen phlematicq was / den Anderen dat den Paus den selven moest vercozten om dat hy te langh duerde om vleesch te derben. En soo een jehelijck het sijn seyde om dat hy s' abonts naer ouder ghewoonte met den op ghecroopten buyck niet en mochten te bedde gaen: gaf den voorszeyden Italiaenschen Schilder hun een aerdighe remedie segghende: dat sy moesten sien gelt op wissel - brieven te rijghen met ghelofte van de selve te Paesschen te voldoen als wannecr hy den Vasten soo cort sou vallen om te moeten hun ghelofte quipen / dat sy liever hadden dat den Vasten al langher waer om niet te betaelen / waer ober dese gheestighe spreucke haeren oorspronck heest aldus: *Chi vuol la Quaresima corta, fa debita di pagar a Pasqua*, dat is:

Wie enen Vasten soeckt die cort van daghen is

En moet van jemandt maer gelt op een wissel haelen:

Den vasten sal hem noch te cort sijn, t'is ghewis,

Als hy sijn schult belooft te Paesschen te betalen.

Als sekeren Schilder besich was om een oude joffron te conterseyten (die haer liet voorszien datse jonck en schoon was / en soeckende den Schilder te beweghen om van hem in haer afbeeldinghe ghesateert te sijn) seyde dat sy ober thien jaeren van eenen anderen Schilder noch eens uytghetrocken was / maer dat den selven als doen haer soo gunstich had gheweest van haer af te belden inde ghedaente van Juno die de opperste Goddin des Hemels is. Waer op den Schilder als doen antwoorde dat hy haer noch gunstigher wilde wesen en ghelooft haer te schilderen / en te doen ghelijcken aende Figuren van Jupiter die

die den eersten Godt is vanden Hemel. Komende in een vrouwen ghebaente by Pomona, is te bemercken dat Jupiter by Pomona quam inde ghebaente van een oude Coppelerse naer t'schrijven van Ovidius. *Sic ars deluditur arte.*

Die met laetdunckentheyten hooghsten sijn beseten
Bevintmen inder daet dat die het minste weten.

SENECA: *Nullum ingenium magnum sine mixtura dementiae.*

Al maecten d'erten groot gheraes
Die sijn besloten in een blaes
Soo vintmen niet als enckel windt
Als jemandt maer de blaes ontbindt.
Een ydel vat bompt aldermeest,
Aen t'roemen kentm' een dommen gheeft
Die sich hooverdicht achtmen geck
Want ydel waen is groot ghebreck,
Hoe ouder wiel, hoe meer het tiert
Hoe slimmer wijf, hoe meer gheciert.

Spes est melior de stulto quam de sapiente in oculis suis.

En schoon maer hooverdighe Joffvrouw wordende gheconterseft van eenen Schilder (waer op hy verliefde / doch te vergheefs / midts dat sy sijn verfoecht ontfepde en haer tot wedeliefde niet en wilde voeghen) soo verfoecht sy vanden selven Schilder dat hy achter haer Conterseftsel jet soude willen schilderen dat haer talent oft volmaecte Natuer uptbelde / ghelijck de Cronie betoets haer schoonheyt: den Schilder (die seer gheestich ende rijp van verstant was) om hem te wreken van sijn afgheslaghen jonst ende liefde schilderde haer tusschen twee Berghen te weten Etna ende den anderen Caucasus, waer van den eenen ghedurich vrandt ende den anderen altyt bezosen is: segghende dat het een was den Natuer oft Talent van haer ooghen en het ander van haer herte.

Schoon dat de ooghen sijn de Leydtsmans vande min
Soo dringhter somtijts uyt het hert verkeerden sin.
Den lust begint in d'oogh, maer wort in't hert ghevoedt
Soo een van beyden mist, is liefde selden goet.

Ex aspectu nascitur amor, oculi in amore duces.

Aimer sans amour est amer.

Die

Capitulum
Waermede
Den eenen
Den anderen
Den eenen b
Den anderen
Den eenen i
En scheidet
Nihil
De vrees v
Verwecke o
Den aen
Sulckx da
L
Schilder
H
Mer se
sion sonder ke
Oft oordeel
Wat almen si
Soo rijck van
schijnt dat
Da gheenen

Die sonder weder-liefde mindt
De Min niet als vol gal en vindt.

Cupidos pijlen sijn elck van besonder kracht
Waermed' hy menich mensch brencht onder sijne macht.
Den eenen is ghemenght met lust en vrolijk mal
Den anderen met vrees, met druck en ongheval,
Den eenen brencht den mensch de min met blijfchap aen,
Den anderen doet weer de liefde strackx vergaen,
Den eenen is vol vreught, den anderen vol wee,
En scheidt menichmael des Minnaerts hop' in twee.

Nilil magis amorem incendit quam carendi metus.

De vrees van diemen mint, altijd te moeten derven
Verweckt de meeste liefd' en t'hert by naer doet sterven,
Den aengheboden dienst is onweert en misacht:
Sulckx dat de liefde is van vrenden aert en cracht.

L A H I E R E

Schilder van Parijs, in Figuren en Landtschap.

Hier blindt-doeckt d'eel *Pictuer* (al die haer *Const* bestrijen)
Met schaem-root, en s'ontdeekt hun botheyt altemael,
Midts sonder kennis niemant haeten mach schildrijen
Oft t'oordeel datmen gheeft, is vol van leughentael.
Want als men siet het werck van de *La Hiers* Pinceelen
Soo rijk van *Const* als gheeft, om haere seldsaemheyt,
Soo schijnt dat haere kracht een jeders lust sal steelen
Die gheen loon verwacht als de ontsterfflijckheyt.

PEETER

PEETER TYSENS

Schilder van Antwerpen.

MAeck *Tijfens* man noch mensch, waerom doet hy't soo blijcken?
 Men seyt: thoont dat ghy sijt oft sijt ghelijck ghy thoont,
 Neen, blijcken sonder daet is dat de Schilders croont.
 Dat best Natuer ghelijckt, dat moet schildry ontlijcken,
 Schijn sonder sijn (beken ick) heetmen leughen, maer
 Als het Pinceel soo lieght, dat seyt het meeste waer.

M. B. Wie ghelijck Golt.

Antwoort vanden Autheur, op den selven trant.

Gaet *Tijfens* inde Son, hy doet sijn schaduw' blijcken,
 Een schaduw' die de cracht van't menschen leven thoont
 En sijnen naem door Const met lof en eer becroont,
 Die t'leven naest bestaet en schijnt Natuer t'ontlijcken
 Om dat een ydel schijn is sonder lichaem, maer
 De vruchten van Pinceel sijn schijn, en segghen waer.

Als jemants gheest vervalt op't schild'ren van poutret
 Hoort over sijne Const verscheyden oordeel gheven,
 Hoe aenghenaem en fraey, hoe suyver, cloeck en net
 Dat sy haer wesen draeght en thoont ghelijck het leven,
 Soo weetmen noch al jet te segghen op het belt
 By die het minst verstaen van haer verholentheden,
 Want schoon het op sijn maet en reghel is ghestelt
 Noch wort al even wel haer edelheyt bestreden.

Het gen' *Pictuer* weerstaet van *Tijfens* door de cracht
 Des levens schoont die schuyt in sijne verf-Pinceelen,
 Waer van het bloedich vlees (soo t'schijnt) wort voorts gebracht
 Soo gheestich weten sy des levens aert te teelen.

Wat

*libro Roma. caput
 librata cur fre*

doet hy't foob
 ghelijck ghy
 Schilders croon
 ry ontlijcken,
 leughen, maer
 meeste waer.
 M. B. W. g. g.
 len selven trost.
 duw' blijcken,
 nischen leven
 in eer becroon
 r' ontlijcken
 em, maer
 en segghen waer.
 ild'ren van pout
 ordeel gheven,
 ver, cloeck en
 ghelijck het leen,
 en op het bel
 erholenheden,
 reghel is gheset
 r bestreden.
 (seus door de cracht
 ne vers-Pincelen,
 (Schijne) wort roets g
 rt te reeken.

*Orbis Roma caput bellorum turbine quondam
 Obruta cur fremuit: Martis amica fuit:*

*As ubi multiplicis sese dedit Artis alumnam,
 Celsa Triumphatrix se super astra nilit.*

Wat dienter meer gheseyt, t'is *Tijfens* die bethoont
 Dat niemant eenich eer aen sijn Pinceel can weyg'ren
 In wiens Const niet als besielde verf en woont
 Die haer weet boven cracht van't leven schier te steyg'ren,
 Sulckx dat hy daeghelijckx d'onsterflijckheyt naer streeft
 Om in het levens boeck van Fama eens te comen,
 Want t'gen' sijn eel Pinceel maer eens ghetoetst en heeft
 Schijnt t'leven oft natuer te hebben aenghenomen.

L A N F R A N C K

Schilder van Parma.

ALs jemandt in sijn tijt can lof en eer vercrijghen
 Daer af en sal de Faem oock naer de doodt niet swijghen,
 Besonder vande Const die jemandt achterlaet
 Die alle wetenschap des ampts te boven gaet.
 Soo als daer wordt ghesien in d'edele schildrijen
 Gheschildert van *Lanfranck*, vol schoon Poeterijen,
 En fraey Historien, seer cloeck en wel ghestelt:
 T'gen' menich pen beschrijft thoont hier *Picturas* belt.

Aen-

Aenmerckinge.

Cupiditas unius oritur ex fine alterius : dit voortreffelijck spreek-woordt als te weten : d'een begheerlijckheit spruyt uyt het eynde van het ander, heeft mijn ghedachten (in't overleggghen en doorsoecken den grondt van *Pictura*) ghedurich soo becommert / dat het my onmoghelijck is gheweest met korte woorden oft redenen haeren glans uyt te drucken / aenghesien ick onderbonden heb dat ick als in eenen onepndelijcken dool-hof gheracckt was / ende dat het eynde van d'een begheerte ghedurich is gheweest het begin van eenen nieuwen lust ende wensch / dat is : soo menichmael ick meyn de uysterste volmaecktheyt / edelheyt / weerdicheyt / oudtheyt en verscheyden aert van *Pictura* naer mijn best gheboelen verbezt te hebben soo ist dat de overbloedighe verstanden van nicuwe Leersinghen en Constigirighe Oeffenaers door verscheyde bindinghen my soo aenlocken / dat het den Leser niet en sal doen verwonderen ober de langhe omwegghen die ick in mijn beschryf aenwijs / hoe wel dat ick my niet bastant en kenne om alles te ontdekken t'ghene de by *Schilder*-const inden boesem verborghen draeght. Ick heb hier voor in het eerste en dit teghenwoordich tweede voorwerpel eenichsins aenghewesen den ouderdom ende edelheyt van *Pictura*, widders oock hoe menighe Princen en Coninghen / jae heplighe Mannen de selve ghehanteert ende gheoeffent hebben / en voorts hoe hooch de *Schilder*-const in ouden tijdt gheacht is gheweest. Maer om oock eens voor ooghen te stellen wat profijt datter uyt de schildery tot behoudenis bande siel can ghetrocken worden / soo dient hier een ghedenckweerdich voorbal ontdeckt / gheschiet aen een Florentinsche Dochter / die de wellusten des werelts en besonder de hooverdy soo inghesoghen hadde / dat sy heel daghen overbrocht om haer voor den spieghel te palleren ende op te cieren / dit enen sekeren devoten Priesster ghemerckt hebbende heeft haer maer eens verthoont het Veldt van onsen Salich-maeker in de Figure van *Ecce Homo*, d'welck doorwont ende seer beweeghelijck gheschildert was / sulckx dat sy van stonden aen daer door soo is veruert gheworden / dat sy als een tweede Magdalena haer selven heeft ghewassen in overbloedighe traenen van lecdtwesen / en die te voren was een Slavin banden dupbel / door de sonde / is gheworden eenen spieghel bande deught ende een uyt vercozen kindt van Godt / door het aenschouwen van een schildy. Soo en ist niet te verwonderen dat de *Schilder*-const vanden mensch bemint wordt / aenghemerckt sy sulcken en dierghelijcke bekeeringhen inden mensch heeft voorts ghezacht. Godt selver den Oppersten Salichmaeker heeft dese nutte Const ten hoochsten bemindt / en is hem aenghenaem gheweest / ghelijck ick hier voor breeder hebbe bewesen. En heeft hy aen Ezechiel in sijn vierde Capittel niet belast / om sijn volck tot bekeeringh te roepen ende van het ongheluck dat boven haer hooft hongh te waerschouwen / dat hy op een Tichel-steen sou bewerpen de Stadt Jerusalem om alsoo een beleggeringhe teghen haer te maecken en teghen haer sterckte te houwen / op dat door soo danighe schickelijcke afsteekeninghe de kinderen van Jarael bezest sijnde / haer tot Godt souden bekeren / uyt welke voorschreven gheschiedenissen te spreken is dat de schildryen niet alleen en dienen

om Pallesen en Hupsen mede te verfraeyen / maer oock om deughden mede te saeyen. Dese Const heeft sulcken kracht dat sy niet alleen nieuwigirighe ende Const-liebende Gheesten en verlockt maer wel de grootste Sondacrs / en Barbarise herten / jae onruerelijcke en steenrotsighe Tyrannen can beweghen / lichtbeerdighe tonghen toomen / epghen Opinie-volghers beschamen en bloetdorstighe oft wraeckgirighe menschen versoenen. Tot het eerste proeffsuck / soo wil ick verhalen hoe dat in't jaer 1527. sekeren Schilder by naem Francisco Mazzoly, binnen de Stadt Roomen seer gherustelijck op den hoeck van een stract sat en schilderde / en sijn inballende ghedachten sonder verbaesheyt uytwerckte ter wijlen dat de Soldaten besich waren met de selve stadt te plunderen / te stroopen / te moorden ende te branden / jae in sulcken furie waren uytghelaten dat qualijck een onnoosel kindt by was van hun tirannie te proeben / en comende als rasende Tijghers ontrent desen Schilder / en siende de wonder uytwerkinghe van sijn Const / hebben den selven het leven gheschoncken en vande doot bevrijdt. Dace sachtmen de Leeuwen herten veranderen in Schapen sachtmoedicheyt alleen dooz cracht van onse Pictura. Sckeren Schilder op Zee van Barbarische Hoobers overweldicht ende tot buydt van dese vbanden gheballen zijnde / is booz een slaeff mede ghenomen / en in alle onghemack / pijn en miserie vele Maenden gheboyt en uytghehonghert gheseten hebbende heeft eens den Proboost (die hem met meer andere slaven in bewaernis hiel) met een swerte kiele op den muer ghecontersept en soo natuerelijck doen verghelijcken / dat den Barbaer niet anders en meynde oft het was toobery oft onmenschelijck doen / uyt dien datmen aldaer in die Landen van gheen Schilder-const en wist oft en sach: en t'selve aen de Meesters aenghedient sijnde / die t'selve oock ghesten hebbende / noch meer verwondert waeren / en niet sonder reden / *Cum ignorantia fit admirationis Mater*, Aenghesien de onwetentheyte de Moeder is van alle verwonderinghe. Soo ist ghebeurt dat hy dooz de selve Const sijn vryheyt heeft gheregghen naer dat hy beele Barbaren had uyt ghecontersept / die meynden dat hy meer eenen Godt als eenen mensch om sijn Conste was. Als den Coninck Demetrius de stadt Rhodes beleghert hadde / om dat de Rhodianen met sijn vbanden in verbonde waren en om meer andere verraders stucken die sy hem bewesen hadden / had booz hem ghenomen de selve stadt te sweert en te vier te doen vernielen / maer alsoo den vbandt van hem versocht (eer hy sijnen thozen op hem sou laeten uyt bersten) dat den Coninck booz den ondergauck van Rhodes sou willen eerst uyt de stadt laten hoeren en bevrijden een schoon schildyp die Protogenes gheschildert en noch niet volmaeckt en hadde / welke schildyp Demetrius ghesten hebbende / wert tot de Const soo seer onsteken / ende tot sulcken bermherticheyt beweeght dat hy de Stadt heeft verlaten ende sijn vbanden vrydom ghegheben. Een mottich en onbelompen man sijnde ghetrouwt met een mismaecte en leepoogige Vrouw-persoon als saus naer het kommeken oft scheel naer het potteken / beweecten samen seer gheestighe en wel besneden jae uytnemende schoon kinderen / sulckx dat al de werelt verwondert was en qualijck en wilden ghelooven dat den man vader van soo aenghenamen en soet wesentlijcke kinderen kost wesen / met opinie ende vast ghevoelen dat de voutw den man moest hozens setten en haer bed laeten schuden van een ander / maer bevindende in hun hups een seer aenghe-

angemarne f
gheden was /
ghoest (tot
voren van hem
schrecken / dan
meer Cas in sijn
en booywaer /
len woerd dat
g ontflepen / m
anghelijcke w
vanden is be
/ soo wel dien
vanden : waer
en is en woerd
/ dies die dooz
/ hem oft selve
de ghemeyne
uyp by versel
den Schilder
der van haere
/ Om Jan d'Al
ghelijcke Poetie
/ a vander te oud

H Et von
En t'
De daedt schu
Wanneer de
hier gheeft de
Die d'eel P
Die al de ghe
Daer hy d

aenghenaeme *Figure* afbeeldende een kindeken dat seer konstigh en lieffelijck ghesneden was / daer de vrou daeghelijck haer ooghen moest op slaen werde gheloost (tot toefluytinghe van veel clappende monden en tonghen) dat het wesen van hun schoon kinderen uyt het ghesicht van t'selue *Weldt* als een merckelijck teeken / haren aert ghenomen hadde. Van welke gheschiedenis den *Edelen Heer Cats* in sijn wercken van het houwelijck / op rijn oock mentie maect. En boozwaer t'selue en is niet te verwonderen aenghesien al menichmael ghesien wordt dat swanghere vrouwen (hun ooghen maer eens met verschickinge op misschappen / monstreuse / oft ghestropicerde onbolmaeckte menschen slaende) dierghelijcke vruchten sullen boortz bzenghen. Met welke boozverhaelde gheschiedenissen is bewesen / dat de *Schilder-const* van vrenden aert en ghesteltenis is / soo wel dienende om deught mede te leeren / als lichtbeerdicheydt door te verwecken : waermede ick eens wil veranderen van begeerte / om te beschrijven den lof en werdt verdiende eer van onsen vernustighen en verstandighen *David Teniers* die door sijn *Const* ende welspreckentheyt niet alleen van die de *Const* verstaen oft selfs hanteren / om sijnen grooten gheest en wordt verheben maer door de ghemeyne *Naem* soo vermaert ghemaect / dat haer gulden trompet is ghehoort by verscheyde *Hertoghen* en *Princen* / die hem hebben ghecosen om te sijn den *Schilder* van het *Hof* en boven dien ghegunt te wesen den *Kamerdiender* van haere *Doozlichtigste Hocheden* den *Arts-Hertogh Leopoldus*, ende *Don Juan d'Aultria &c.* waerom ick niet en heb connen boozby gaen met de volghende *Poesie* sijnen *Naem* naer ghelegghentheyt en verdienste van sijn verstant bzedder te ontdekken.

B O R D O N

Schilder van Parijs.

H Et vonnis vande *Const* moet daed'lijck t'werck uyt spreken
 En t'werck bethoont de daedt van t'gen' men prijfen kan
 De daedt schuylt inde proef, de proef can't vonnis breken
 Wanneer de waerheyt is ghetuyghenis daer van.
 Hier gheeft de waerheyt van de *Const* oprecht ghetuyghen
 Die d'eel *Pinseel* afmaelt van onsen gheest *Bordon*
 Die al de gheesten schier van heel *Parijs* doet buyghen
 Daer hy de eer af is en't *Vaar'landts Glori-son*.

TENIERS

DAVID TENIERS

Schilder van Antwerpen, gheboren Anno 1610.

JN't Landt *Beotien* (vol *Berghen* ende *Bronnen*,
 Daer t' *Monster Pijthon* van *Apollo* werdt verwonnen)
 De klaere Water-beeck *Castalia* stets vloeyt
 Dicht aen *Parnassi* voet, daer *Pegasus* op groeyt.
 Een Beeck, soo wie daer uyt eens drinckt can nimmer sterven
 Maer eenen hooghen Naem ontfervelijck beerven:
 Als jemandt t' soete nat heeft van des' bron ghesmaeckt
 Al waer hy doodt, sy hem nochtans weer levend' maeckt.
 Een edel Bron waer by de *Musen* alle neghen,
 Op't *Heliconse* top haer vrije Consten pleghen,
 Als *Clio* die ons leert de mannelijcke deught
Melpom'ne t'treur-ghedicht, *Erato* d'aertse vreught,
 En de *Pierische Vrania* t'ghewemel
 Van allen het ghesternt, en omloop vanden Hemel,
Polijmni en *Euterp'* de herp en luyts gheclanck
Calliope de reën, en *Thalia* den sanck.
 Daer elck een sijne keel laet neghen-stemmich beven
 En aen die Konst bemint, haer Konst ten besten gheven,
 Besonder aen *Teniers*, die hunne woonplaets kent
 En als *Apollo* van des' susterlijcke bendt
 Gheert wordt en bemindt door cracht van sijn Pinceelen,
 Die al *Naturas* schoont afhandighen en steelen,
 Die Landtschap en *Figuer* seer gheestich wel ghestelt
 Verthoonen even net in elck besonder beldt
 Wijens gheest heeft dickwils uyt *Castali* Beeck ghedroncken
 Waer uyt de Faem hem heeft d'onsterf'lijckheyt gheschoncken
 En sijn Pinceelen in haer *Nectars* vloedt ghedopt
 Die hebben d'euwicheyt oock van sijn eer ontflopt.

Om

Unber ex
 pteer tant
 dat. L'op
 plouche an
 si g'ime d'Ap
 D'ant

DAVID TENIERS

Un tres excellent peintre en petites figures et paysages, il a fait des remarquables pieces tant pour le Roy d'Espagne que pour autres Roys, de meme pour l'Archeveque Leopold de Guillaume, l'Evêque de Gand, et le Prince d'Orange Guillaume et plusieurs autres Princes, Seigneurs, et Amateurs de l'art ont beaucoup de ses œuvres, il est né d'Anvers l'an 1610. ayant eu son pere pour maitre.

David Teniers pinxit.

Pet. de Jode sculpsit.

Jo. Meyssens excudit.

ERS

Anno 1610.

bronnen,
t verwonnen)
eyt
op groeyt.
t can nimmer
ik beerven:
s' bron ghesmet
is weer levend ma
neghen,
pleghen,
te deught
aertle vreught,

anden Hemel,
gheclanck

hemmich beven
ist ten besten ghe
woonplaats kent
bendt

acht van sijn P
n en steelen,
heestlich wel ghe
sonder beldt

Mali Beck ghes
kenlijckheyt ghes
vloede ghes
van sijn eer ontboep

Om datmen in hun Kunst en loffelijcke wercken
 Sou eenen hooghen naem van eeuwicheyt bemercken,
 Soo als *Teniers* bewijst met een oprecht verstande
 In al de stucken die ghemaect sijn van sijn handt,
 Jst Boersche keucken goet, oft ander aperijen
 Fruyt, Beeften, oft ghespoock van helsche rasernijen
 Batali oft ghevecht, besonder in het cleyn
 Het werckt al even eel, en't staet al even reyn.
 Natuer en brenght niet voort dat aenghenaem mach wesen
 Oft t'compt als t'leven uyt *Teniers* Pinceel gheresen,
 Sulckx datmen spreken sal van sijn ervarentheyt
 Soo langh op *Helicon* den *Hexxt* sijn vleughels spreyt.
 Sijn herdt-stelende Konst can jeders lust becoren
 Om dat het leven schijnt in sijne Konst heirboren,
 Want den volmaeckten gheeft van d'edele *Pictuer*
 Vloeyt als *Castali* Beeck in wesen en Natuer.
 Die nimmer uyt en drooght, en noot en can verdwijnen
 Soo lanck den gheeft in Konst sal op des' aert verschijnen:
 En die haer achterhaelt en vatsse met den haer
 Sal leven, schoon hy van de doodt doorschoten waer,
 Sal leven naer sijn doodt op doeck, plaet, en panneelen,
 Sal leven door de kracht alleen van sijn Pinceelen.
 De Kunst is menichmael de oorfaeck vanden lof
 Die jemandt krijghen can in eenich Coninckx Hof.
 Die dickwils t'Ridderschap en hoochsten throon van eeren
 Besitten sal, om soo haer krachten te vermeerren
 De krachten van *Pictuer* die hebben soo veel in
 Dat sy Besitters sijn van menich Koninckx sin
 Om soo in d'eeuwicheyt van Faem altijt te leven
 T'gen' wetenschap en Kunst meest aende menschen gheven
 Soo als aen *David* blijkt, die om sijn cloeck verstant
 Gheruchtbaer wordt ghemaect door t'heele *Nederlant*.

T'Pinceel

T'Pinceel
 Door de e
 Die Can
 En by
 Met dien do
 Seer mildelij
 Jst dat de
 Soo dient
 T'vernust, C
 De baene va
 Die door
 En met f
 in groote
 der Printen
 Sulckx dat
 Om sijnen
 hoe wel dat i
 chelstort heb
 Om sijn b
 Die soo ve
 het waer een
 in lichaem
 Die nu Ten
 Die door fi
 Die leven sal
 Die Belghsuct
 Oft gheens
 Om dat d
 Al wat den
 Dit t'gen' de
 Het moet
 Maer Fam

T'Pinceel weetijnen gheest, sijn deught, en fraey manieren
Door de eerbiedicheyt seer loflijk te bestieren

Die Camerdiender is van *Leopold'* ghemaect

En by *Don Ian* daer naer tot t'selve ampt gheraect.

Met dien doorluchten staet is hy door s'Hertoghs jonsten
Seer mildelijck begaest om sijne deught en Konsten,

Jst dat de Const eens mans soo grooten eer behaelt

Soo dient dan op *Pictuer* met open hert ghepraelt.

T'vernuft, Const ende deught, die quamen dan berennen
De baene vande Eer, om soo *Teniers* te kennen,

Die door welsprekentheyt des Haters tongh verslijt

En met sijn Const weerstaet den Anghel vande *Nijdt*.

Sijn groote weerdicheyt sal Faem al lanck ghedencken
Daer Princen self aen hem den naem en lof af lichencken,

Sulckx dat ick naer den eysch my niet bequaem en ken

Om sijnen lof ghenoch te schrijven met de pen,
Hoe wel dat ick het mergh van alle mijn ghedachten

Ghestort heb op papier om sijne Const te achten,

Om sijn beroemde deught te brenghen aenden dach

Die soo veel in het Hof by Hertoghen vermach.

Het waer een dom verstandt, een aensicht sonder ooghen
Een lichaem sonder gheest die d'eer niet cost ghedooghen

Die nu *Teniers* besit die is *Picturas* vrindt

Die door sijn wonder deught vry meerder eer verdient.
Die leven sal soo lanck men vande Const sal spreken

Die Belghsucht noyt en can door haet in stucken breken,

Oft gheenen ouderdom van tijt verslijten can

Om dat de hoffsche eer te lief heeft haeren man.

Al wat den Hemel weet van boven af te paelen

Oft t'gen' de Sonne mach beschijnen met haer straelen

Het moet al eens vergaen, t'is waer oock d'eel schildry,

Maer Fama hout den gheest van't sterven altijt vry

Den cloecken gheeft alleen in Consten wel ervaren
 Js Meester vanden tijdt, en leeft ontelbaer jaeren
 Die nimmermeer en wijckt, oft door den tijdt en sterft
 Den gheeft, daer 't al af compt, de eeuwicheyt beerft.

Hier upt blijkt hoe lief-talich / en vriendelijck de byp *Pictura* spelt inde ooghen van Coninghen en Princen / die niet alleen de constighe Meesters oft Pinceel Hantceerders en verciereu met groote eer en onsterffelijcken lof / maer selver met een ghemeynsaeme liefde en toegheneghen byntschap omhelsen / den gheruchbaren Constenaer Tiziaen werdt in sijn leben ghegunt de hooghe ende edele eer van te wesen Cavaller del Habito dooz sijn vermaerde wetenschap van schilderen. Desen David Teniers en is niet alleen Camerdiender van haer voorszreven dooz luechtigste Hoocheden ghemaect / maer is in sulcken aensien by den Coninc van Spanien dooz sijn vermaerde Const / dat sijne Majesteit particuliereelijck heeft doen maecken in sijn Hof een gaeld by waer in hy tot contentement van sijn ghesicht gheen ander Const en bewaert als alleen de schild by van David Teniers, sijne Const is aende Coningin van Sweden soo behaeghelijck gheballen dat sy hem heeft begift met een goude keten ende een goude madalie daer haer Conterseptel in staet ghegoten / van ghelijck is hem vereert een goude keten ende madalie van sijne Hoocheyt den Aerts-Hertoch Leopoldus, aenden welcken hy heeft toegheepghent dien wijt vermaerden boeck / inhoudende ober de byp hondert bynten / representerende alle de seldsaeme italiaensche stucken die sijn voornoemde Hoocheyt is hebbende in sijn Cabinetten / welke stucken den voorszreven David Teniers tot een toe / seer blytich ghecopieert heeft ende daer nae de selve tot grooten cost doen snijden ende in't licht ghebrocht / ick laet stam alle andere antieque ende modernige soo Hoochduytsche Nederlantse als Franse Stucken daer sijne voorsz. Hoocheyt van versien is. Siet wat een toegheneghentheit tot de Const in Hertoghen / en Princen is te vinden / die gheeren cost en sparen om soo danighe wercken van Constenaers op te coopen ende soo wonderbaer te verheffen / den Graeff Fon Soldani heeft desen David Teniers expresseelijck ghesonden naer Enghelant om booz hem alle de italiaensche stucken op te coopen die hy sou comen vinden / den welcken hem oock vereert heeft een goude keten / jae sulcken liefde ran dese aenlockende Const inde herten van Coninghen en Princen verwecken / dat sijne Hoocheyt Don Juan d'Austria, die in dese Const oock wonder wel ervaren is / hem niet en heeft ontsien selver upt te trecken den Sone van onsen Constbarenden David Teniers, sulcken byntschap ende liefde was hy draghende tot de Const-offenaers / jae dat meer is heeft al menichmael versocht om van Teniers inde selve Const gheinstruere te worden / sulcke en dierghelijcke boozballen van eer en byntschap sou comen by brenghen waert dat den Leser niet te lastich en waer om t'selbe te overloopen / eyndelijck machmen van desen weert besaenden Phidias wel segghen dese veersende welke hem toe ghededicert sijn op het beldt van sijn Conterseptel gheschildert vanden wijt vermaerden Peter Tijleas daer hier booz is mentie van ghemaect :

Herons

*Herous faciles aditus in limina regum
Sanguis habet, faciles fecit oliva tibi,
Artificesque oleo, ducti, fecere Colores
Nec tamen in dubio, stat tua fama loco
Sors metuenda alijs, olea pax gaudet amica
Pax oleo semper gaudeat illa tuo.*

IOANNES FYT

Beest-Schilder gheboren tot Antwerpen.

Hier en sietmen niet verschijnen
Als den haes, hondt en conijnen
Als den luypaert, leeuw, en stier
Als den eghel, das en gier,
Als de bracken, snelle winden
Als de herten, reën en hinden
Als de pauw en schoon phesant
Die daer swieren t'alle cant
Niet en vliegter door de wolcken
Noch en duyckter in d'aerts kolcken
Oft het compt hier al by een
Soo ghelijck t'voor NOE verscheen:
T'schijnt men gaet de Arck weer bouwē
Om t'ghediert daer in te stouwen,
T'schijnt men vreeft weer tegenspoet
Van des waters overvloed.
Soo naer t'leven staen de dieren
En hier op panneelen swieren:
Die van FYT gheschildert sijn
Jeder thoont een levens schijn.
Niet meer connen ons de stucken
Van BASSAN Natuer uyt drucken
Die soo op het leven treckt
Als t'Pinceel van FYT ontdeckt

Die can spelen met t'Pinceele
Als een ORPHEVS op sijn veele
Voor het spraeckeloos ghediert
Dat door Const op doecken swiert,
Dat ons FYT door sijnre trecken
Weet als t'leven soo t'ontdecken
Door den onghemeynen aert
Die sijn jever-drift ons baert,
En ons claelijck stelt voor ooghen
Wat sijn Consten al vermoghen
Dat hy noot en can vergaen
Soo langh als sijn vruchten staen:
Soo langh als de Faem sal leven
En oock door de werelt streven
Sal sijn wijt befaemde Kunst
Worden met veel lof begunst.
Sijnen roem en grooten gheeste
Wort bethoont in stomme beesten
Die van FYT sijn afghebelt
En in sijn schildry ghestelt.
Sijnen gheest sal noot verslenschen
By de Const-minnende menschen
Door sijn wetenschap, en hier
Altijdt leven op papier.

ROBERT VAN HOECK

Schilder van Antwerpen.

Seldsaem en veel, al even eel

Veel en cleyn, eel en reyn.

Roemdraghende *Pictuer*, nu wordt mijn gheest ontsteken
 Om boven mijne macht u deughden uyt te spreken
 Ter wyl dat u Pinseel is vol aertsinnicheyt
 Die menichmael de oogh schier uyt haer paelen leyt:
 Door t'lockaes vande Kunst vol uytghemunte leeringh
 En jngheboesent drift van't cloeck verstandts vereeringh,
 Die uwe mildtheyt schenckt aen die de kracht bemindt
 Van uwe wetenschap, en haer met arbeyt dient.
 Daer ons *Van Hoeck* ghenoch ghetuyghen af can gheven
 Met een seer cleyne proef, die haer verthoont als t'leven:
 Een proef van kleyn begriip, doch wel van grooten sin
 Die schier onfichtbaer is en heeft veel krachten in.
 Dat is wanneer t'Pinseel weet aerdich voor te stellen
 Een stuck vol krijghs ghewoel, dat qualijck is te tellen
 Soo seldsaem, snel, en cleyn, is sijn Const-maelery
 Die hy met grooten gheest can thoonen in schildry.
 Jst in Batalien, oft ander Legher-rochten
 Oft pestery in't velt, al waer cloeck wordt ghevochten,
 Daer de Soldaten schier in dusenden bestaen,
 En teghen t'Vyants Heir verwoet ten oorlogh gaen,
 Met waghens wel versien, vol voor-raet, vrou, en kind'ren
 En achter naer t'gheschut om t'vyandts macht te hind'ren
 Al t'geen men speuren can in sijn Pinceels verthoogh
 Js vrempt ten aensien van't verstants beschouwwich oogh.
 Midts datter niet en can aen d'ooghen soo behaghen
 En t'gen is d'uyterste dat hun ghesicht can draghen,
 Als ons *Van Hoeck* door Kunst brengt daeglijckx voor den dach
 Soo cleyn en eel als oyt een menschen oogh besach.

Jac

Contreleur des fortific
 des efforts des arm
 de Capot puzat.

ROBERTVS VAN HOECK,

Controleur des fortifications pour le service de sa Maj^{te} en Flandre etc. peñtre extraordinaire en petites figures, tres-bien estimez des amateurs et grands Seig^{rs} pour leur rarete ne dans la ville d'Anvers.

A. Coquez pinxit.

C. Caukercken sculpsit.

el
n.
ijn gheelt ontstede
n uyt te spreken
icheyt
haer paelen leye
emunte leeringh
standts vereeringh
ie de kracht bema
arbeyt dient.
ghen af can gheve
erthoont als t'leven
wel van grooten
eel krachten in.
voor te stellen
alijk is te tellen
in Const-maelry
oonen in schilden
hten
wordt ghevochten
ten bestaen,
ten oorlogh gaen
raet, vrou, en kind
ndts macht te hand
n Pinceels verhoogh
tants beschouwich
hen soo behaghen
icht can draghen,
engt daeglijcx voor
sichen oogh belach

Jae soo ick al sijn werck ten vollen wou beschrijven
 Mijn pen sou sonder eyndt verdoolt in't schrijven blijven,
 Want hoe ick d'eel *Pictuer* al naerder onderfoeck
 Soo vind' ick noyt geen eyndt in d'wercken van *Van Hoeck*.

IAN BAPTISTE VAN HEIL

Schilder van Brussel, oudt 52. jaren 1661.

Gelijck DE BIE geen honingh maect
 Oft sy heeft eerst de bloe gesmaect
 Oft sy heeft in haer snelle vlucht
 Daer uyt versamelt soete vrucht,
 Voor haren wasschen honingh-raet
 Die in haer stroyen huysken staet.
 Soo ist oock met de Const ghestelt
 (Die wordt ghesien in't Schilders belt)
 Als met een BIE, die honingh suypt
 En uyt en in de bloemen cruypt,
 Soo als een BIE is t'Schilders handt
 Die honingh suyght uyt het verstant
 En uyt den gheest haer voetsel treckt
 Hoe wel den gheest blijft onbevleckt,
 Ghelijck de bloem blijft in't gheheel
 Soo gaget oock met d'eel Pinceel,
 Want schoon de bloem wort aengetaft
 Van biekens sonder overlast.
 Sy lijdt daerom in't minst geen schacy
 Maer blijft in wesen even fracy
 Tot dat den ouderdom van tijdt
 Haer schoont en soeten geur verslijt.
 Voorwaer wat wonder oogh-gemerck
 En schuylder niet in't Schilders werck,
 Wat heeft'et niet bedencken in
 Vol lessen van verscheyden sin,
 Het gen' van HEIL ons tuyghen can
 Een constich en verstandich Man
 In d'eel Pinceel seer mals en net
 In ordonnanti en poutret,

Met groote wetenschap verrijckt
 Als aen sijn cloecke stucken blijktt,
 Die sijn Pinceel brenghet voor den dach
 Sulckx dat ick aen hem segghen mach:
 Begaefden gheest en wijs verstandt
 Een ciersel van u Vaderlandt,
 Die door u Const vol wonder deught
 Al menich Constenaer verheught.
 U Broeders, LEO en DANIEL
 Oock beyd' ervaren in Pinceel
 En wijckt ghy niet door al de Konst
 Daer u PICTVER is med' bejonst.
 Jae soo veer ken ick haere kracht
 Dat my den keus wert toeghebracht
 (Soo als aen PARIS werdt ghedaen)
 Die voor hem sach dry vrouwen staen
 Om uyt te spreken sonder gunst
 Wie van u uytsteckt inde Kunst,
 Wie van u famen alle dry
 Js Meester inde eel Schildry:
 Jck weet dat mijne wetenschap
 Daer over wesen sou te slap,
 Want in u wercken cort gheseyt
 Js gheest van overvloedicheyt,
 Al even seldsaem, eel en groot,
 Hoe can dan licht de schrale doot
 Van HEILENS gheesten doen vergaen
 Die in dry levens noch bestaen,
 Wiens hoogen weert beroemden naem
 Sal altijt leven door de Faem.

IAN

ben ver
 ce qu'
 van Heil
 le Bap

JEAN BAPTISTE VAN HEIL

bon peintre, inventif en ordonances de devotion, yoyse et d'autres, fait bien un pourtraict, ce qu'on vult veoir a Bruselles dont il est né lan 1609. et frere de Daniel et Leo van Heil, tous trois encor en vis.

Le Bayt. van Heil pinxit.

fred. Bottate sculpsit.

Le. Meijssens exc.

elchrijven
chrijven blijven,
nderfoeck
cken van Van Heil

AN HEIL

aren 1661.

te wetenschap verma
jn cloecke stucken de
Pinceel brengt voor
dat ick aen hem segge
den gheeft en wijs ve
erfel van u Vaderlan
vor u Conit vol we
nich Conitenaer ver
ders, LEO en DANIEL
beyd' ervaren in Pin
kt ghy niet door al
PICTUR is med' be
veer ken ick haer
y den keus wert
als aen PARIS wert
oor hem sach dry
yt te spreken font
van u uytstecke ind
van u samen alle dy
cefter inde eel Schild
weet dat mijne we
r over wesen sou te
nt in u werken oer
heeft van overvloed
even geldsaem, eel en
can dan licha de k
HEILENS gheesten do
in dry levens noch be
ns hoogen weert be
lijt leuca door de E

IAN PHILIP VAN THIELEN

Schilder van Mechelen, oudt 43. jaeren.

HIer tred' ick in een hof vol aenghenaeme bloemen
 Daer *Flora* wel met reën ten hoochsten op mach roemen
 Om dat haer jeughdich groen op rijm noch mist en past
 Oft van gheen Roovers handt can lijden overlaf.
 Daer t'schendich hof fenijn gheen voetsel uyt can haelen
 Dat gheenen vorst en vreeft oft heete sonne-straelen,
 T'gen' nimmermeer en wort ghelaest van t'hemels vocht
 Dat sonder wortel groyt en leeft oock sonder locht.
 Jae schoon dat jeder bloem op sijn saisoen moet passen
 En al ghelijck met een niet samen connen wassen
 Maer houden hunne beurt ghelijckt in't smeden gaet
 Daer d'een voor, d'ander naer op't gloeyend' yser slaet,
 Soo is dit teer ghewas nochtans van vremder leven
 T'gen' can op eenen tijt verscheyden bloyfel gheven.
 Dat sijn de bloemen die hier op panneelen staen
 En door *van Thielen* Const ons wijzen t'leven aen.
 Soo maer een waere bloem ghepluckt is, sal verdwijnen
 Des' bloemen sijn ghepluckt, en altijt levent schijnen.
 Soo maer een hofsche bloem haer eerste doot eens sterft
 Sy wacht een jaer eer sy haer wesen weer beerft,
 Een Schilders bloem die can uyt doode verf verrijsen
 Haer eyghen doot can ons oock stadich t'leven wijzen:
 En die dit niet en vat en soeckt een proef daer van
 Moet by *van Thielen* gaen die u dit tuyghen can.
 Die u door sijn Pinceel sal wesentlijck doen mercken
 Wat leven datter schuylt in sijn lof-rijcke wercken
 Hoe by dat hy den aert van *Floras* bloemen compt
 Daer tot in Spanien de raffe Faem op roempt.

Die

Seigneur de
 du très-fameux
 leste deueni
 X. 1610

VAN THIELEN

1618, met 43 jaren.

de zegenzame bloemen
 van noochten op mach roemen
 in op zijn roek mist en past
 dat kan lijden overlast
 een voetsel wy can haelen
 in bees sonne-struelen,
 wt ghesaet van themek's vocht
 in leest oock looder locht.
 op sijn saloen moet pollen
 ren connen wullen
 helijck in t'lameden gear
 op 't gloeyend' yser liest,
 an vromder leuen
 en bloysel gheuen.
 op pannen leuen
 ons wien t'leuen an.
 repluict is, sal verdwijen
 in alrijt leuent schijnen
 haer eertte doot een leet
 ter wien weer beent
 wy doode vers vempen
 oock stadich t'leuen rijen:
 soeckt een prof die van
 n die u dit tughen en
 weentlijck doen meeren
 t' sijn lof-rijcke werken
 van Floris bloemen ompe
 alle Faen op roeyen.

JEAN PHILIPPE VAN THIELEN

Seigneur de Couwenberch, etc. il est
 du très-fameux peintre E. Daniel Zegers
 il est deuenu peintre très estimé en fleur

né a Malines, l'an 1618. a esté disciple
 de la Compagnie de Iesus, auprès laquelle
 dont ses tableaux en rendét les témoignages.

Erasmus Quellinus pinxit

Richard Collin sculpsit

Die *Zeghers* snellen gheest, en suyper nette trecken
 Wel neven *Zeghers* werck derft in sijn Const ontdekken:
 Die t'Hans by *Zeghers* heeft gheoeffent sijnen gheest
 En d'eerste Leereelingh van *Zeghers* is gheweest.
 Sijn Const munt boven Const, en groyt hoe lanckx hoe liever
 Door de bevoorderingh van sijnen cloecken jever,
 Wat dienter meer gheroempt op soo een eel Pinceel
 Die ons het leven can verthoonen op pannel:
 Midts in *van Thielen* Const het leven schijnt te schuylen,
 Trots al de meykens van *Glyceras* blommen tuylen:
 Die was een Veldt-Goddin van hooch begaeft vernuft
 Daer *Pausias* al menichmael voor stondt versuft.
 Als hy den lossen aert van haer doornvlochte bloemen
 Met sijn Pinceelen socht in't leven by te comen,
 T'gen ons *van Thielen* can bethoonen in schildry
 (Daer *Pausias* voor wijckt en al de tuylery,
 Van dese Veldt-Goddin) om dat sijn suyper stucken
 Schier boven t'leven gaen, in't leven uyt te drucken:
 Sulckx dat sijn blom-ghewas can worden noot verdort
 Soo langh sy op den doeck van d'oogh besichticht wordt,
 Die noyt vergaen en sal om haer groot krachts vermoghen
 Soo langh des' Mael-const van *van Thielen* wordt gheploghen,
 Den gheest die door de Const in sijn schildrijen leyt,
 Voor hem, en sijn ghemael d'onsterf'lijckheyt bereyt.

MARIA

MARIA
 ENDE
 R.
 Te en ghem
 Amgheleest on
 alle rege verdient
 TERESIA van T
 reemnghep ende gh
 bloem-rijcke Pich
 op van hare boop
 die softaar ende
 schijnt aencom
 blom-ghewas e
 malinghe van h
 MARIA va
 MARINA van
 an malkandere
 die by Schilder
 propoortie / reden /
 die den Natu
 es roupt / want
 die is het verstan
 die gheest / die d
 gheest / soo wort
 gheest-ry
 die uyt den
 werck / als tot
 Const als ant
 van Thielen
 die hun ghenegh
 onderwijsing
 die ende jever is
 die hare van hapt g
 dan sijn dese
 spreek-woord
 is van soo
 manier, stan
 sal verand ren
 houdt altijt in
 en ghelijck
 van Natuer ho

MARIA THERESIA, ANNA MARIA ENDE FRANCHOISE CATHA- RINA VAN THIELEN.

Tot een ghedenckweerdich verhael soo heeft my den jeber niet sonder reden aenghelockt om hier oock by te voeghen den onberispelijcken lof die met volle recht verdient de Const-rijcke ende Deughtsaeme **J**offvrouw **MARIA THERESIA** van Thielen ghebozen Anno 1640. op den 17. Maert / dooz de erbaretheit ende gheestighe handelingh die sy is hebbende inde oeffeningh van de bloem-rijcke **P**ictura, ende is daer beneben ten hoochsten te prijzen de cloekheyt van haere booschzeben twee eyghen **S**usters / oock niet min uytstekende in dese lofbaer ende erlijcke Const / ende alsoo alle dyp in blomschilderen soo werckelijck aencomende datter niet dooz den Natuer in alderley schoonheydt van blom-ghetwas en wozyt ghestort / oft het selve can daer in op panneel dooz de afmalinghe van hun Consten wesentlijck ghespeurt wozyden / de booschzeben **A**нна **M**ARIA van Thielen is ghebozen in't jaer 1641. ende **F**ranchoise **C**atharina van Thielen in't jaer 1645. ende ghelijck den tijdt van ouderdom aen malcanderen niet veel en verschilt / soo verschilt noch min hun Pinneel inde vry Schilder-const aende handelingh soo van d'een als d'ander die sy naer proportie / reden / ende natuer weten te ontdekken. Ten is niet vryempt ten oplicht dat den Natuer meest gheneghen is tot het ghene daer den Natuer af voorts comt / want ghelijck den Natuer ons het naest is bestaende ende den gheest oft het verstant stercker dvinghen en trecken can als d'ysent-derley bynde gheesten / die daer in eenighe nieuwe Const oft wetenschay soecken in te dvinghen / soo wozyt hier seer oogh-merckelijck bewesen dat den Natuer der booschzeben gheest-rijcke jonghe Aencomelinghen ende teere Leerelinghen van **P**ictura, (die uyt den Natuer behoorden gheneghen te wesen tot vrowelijck hand-werck / als tot soo een mannelijcke wetenschay) meer treckt tot dese vaderlijcke Const als andersints / obermidts den vernustighen en wijt besaenden **J**ean Philips van Thielen hunnen **V**ader (inde selve Const ende stijl erbaren sijnde) in sende hun gheneghenthey (meer uyt den jnghebozen Natuer / als aenghebronghen onderwijsinghe op wassen) sijn voornoemde **D**ochters de selve Const met lust ende jeber is implantende / de welke daer in soo erbaren wozyden dat men daer van hoeyt groote mirakels vande edele Pinneel metter tijdt te sien. **A**rdenen dan sijn dese / dat ick wel mach segghen tot hun meerder eer ende lof: op het spreek-wozyt van den gheleerden **H**oratus; *Fortuna non mutat genus.*

Fortuyn is van soo wonder cracht
Dat sy manier, stam oft gheslacht
Noot sal verand'ren hoe het gaet
Maer houdt altijt in eenen staet
In eenen en ghelijcken stant
Waer van Natuer houdt d'overhant.

Soo d'Exter huppelt in het groen
Soo sietmen oock haer jonghen doen,
Soo voor soo naer, voeght sich Natuer
Om dat sy is ons naest ghebuer.
Des menschen ingeboren aert
Natuer ghestadich openbaert

Het eerste wesen blijft altijd
 En wort ghevoeftert vanden tijdt.
 Dit leert van THIELEN ons seer fraey
 In een ghecolorierde schaey
 Die in haer selven niet en is
 Maer wonder van ghefeltenis,
 Dat is de Conft van d'eel PICTVER
 Die t'wesen vat uyt den Natuer :
 Midts dat t'Pinceel niet doen en can
 Oft fy heeft daer haer voetsel van.
 Soo als sijn fuyver eel Pinceel
 Ons can bethoonen op panneel
 Befonder inden blommen aert
 Oft hy van Flora waer ghebaert,
 Die (schoon de doot hem had ontfiel)
 Sijn Conft en waer noch niet vernielt
 Die daeg'lijckx in sijn kinders wast

En op gheen doots ghedreygh en past,
 Midts fy ontsterffelijck sal staen
 Al waer sijn heel gheslacht vergaen.
 De Faem den Roem altijt bevrijt
 Van HAET en NYDTS vergancklijckhey,
 Daer THRESI ons een proef van thoont
 Wiens Conft is weert met gout beloont.
 Haer Susters ANN' en CATHARIEN
 Die laeten hunnen gheest oock sien
 N'en gheeft die wonderlijcken spelt
 In menich fraey en deflich belt
 Dat van hun stets wort afghemaelt
 En daer de Faem al ree op praelt
 Al even gheestich, cloeck en reyn
 Al even net en onghemeyn
 Sulckx dat de ras en vlugge Faem
 Oock moet verheffen hunnen Naem.

IOANNES COEPERS

Schilder van Enghelandt.

TIs even oft ick t'sout en water weer ginck draghen
 Naer t'diep der woeste Zee, als ick *Ian Coepers* Kunst
 In rijm verheffen wil, midts d'eelhey en behaghen
 Van al sijn werck en passen op gheen lof en gunst,
 Die jemandt tot sijn eer aen Fama wilt vertellen,
 Midts dat de daet bewijft den uyerlijcken lof
 Die jemandt van *Pictuer* in dicht oft rijm wilt stellen
 Van *Coepers* sonderlingh bekend in't Enghels Hof,
 Den soeten weder-galm van Famas hel trompetten
 Wort over al ghehoort tot roem van sijn verstandt
 Die ick wel op't tonneel van ons' *Pictuer* mach setten
 Midts dat gheluck en jonst hem vatten met de handt
 En gunnen hem de eer die hem vermaert can maecten
 Om t'levens nutticheyt die hy door Konst ontdeckt
 Daer jeders oogh seer licht haer voetsel uyt can smaecten
 En menich hert tot lust, en vreught, en jever treckt.

FRAN-

FRAN

V Erand
 Die da
 Opt s'we
 Niet als e
 De NEVE v
 Als ghy hen
 Maer nar
 Midts sy
 Midts sy w
 En vanden
 Soo als
 Van sijne
 Door d'oeff
 Dat wie hae
 Om al de
 Die met a
 Die al de luf
 Ja de beghe
 Dat ROOS
 En wasser
 Soo naer qu
 Daer m' hee
 Tis wond
 Wat Conl
 Eer NEV' n
 En eer hy r
 Soo alme
 Waer in
 Sijn werck
 En uyt een
 Waer va
 Oft sijner

FRANCISCUS DE NEVE

Schilder van Antwerpen.

VEranderlijk gheluck, hoe spelt ghy met de menschen;
Die daeghelijckx u jonst en hoochste voordeel wenschen
Op't s'werelts ront toneel, want die u vat', en dient
Niet als een overvloed van weelden by u vindt.

DE NEVE vol van gheest en ghingh u niet beneven
Als ghy hem hebt ghewinckt om hem u handt te gheven,
Maer namse vlijtich aen van in sijn groene jeught
Midts sy de Leydt-sterr' was van neersticheyt en deught.
Midts sy was d'jerste die ghingh sijn Fortuyn bereyen
En vanden ondeughts pad wou naer de deughden leyen:
Soo als oock is gheschiet, want t'vleughel-rijck ghedacht
Van sijnen jonghen gheest heeft hem soo veer ghebracht,
Door d'oeffeningh der Const in d'eel Pinceel te pleghen,
Dat wie haer wercken siet wort tot de Const gheneghen.

Om al den wond'ren aert, van fracy ghesteltenis
Die met aendachticheyt daer in verborghen is,
Die al de lusten van een Kenders oogh veroveret
Jae de begheerlijckheyt der Consten soo betovert,
Dat ROOMEN self ghetuyght, in lanck verloopen tijt
En wasser niemant die met neersticheyt en vlijt
Soo naer quam den Natuer in't t'leven af te malen
Daer m' heel Jtalien hoort hedendaeghs van pralen.
T'is wonderlijk om sien op d'Heer van LEYENS hoff
Wat Const hy achter liet, tot sijnen werden loff,
Eer NEV' naer Roomen trock, in sijn onrijpe jaeren
En eer hy noch oprecht was inde Const ervaeren,
Soo als men waerelijck can teghenwoordich sien,
Waer in dat schuyt een gheest van RYBBENS en URBIEN,
Sijn werck de daet bethoont, schoon MOMVS dit benede
En uyt een jeversucht dit rijm.gheschrift bestrede
Waer van de snelle Faem noyt worden can verdort
Oft sijnen hooghen lof in't minste deel vercort.

PEETER

COEPEERS

ijghelant
er weer ginkc daeghen
te, als vck Lou Coepers Kunst
theyt en beghen
op gheen lof en ginkc,
ma wilt vertellen,
in wyerlijcken lof
dat oit rijm wilt stellen
sient in't Enghels Hof,
Famas het trompen
de roem van sijn verstant
a ons' Piltier mach sien
It hem vatten mer de handt
hem vermaere can manen
te by door Konst verstant
aer voefel uyt en sincken
in vreught, en ervaerde.

FRAN.

P E E T E R M E E R T

Schilder van Brussel, oudt 42. jaren.

Ghelijck de Constaenraers verplicht sijn danckbaer te wesen hunnen Heer ende Godt over de gratie ende gheluck dat hy hun (tot verwonderinghe van de werelddt) heeft inghestoort / soo behoorden wy oock hun Schuldnaers te sijn om de selve te eeren en naer reden te achten / siende de seldsaeme en nutte werken die sy ten voorszijn brenghen / en daermede de werelddt verciieren: niet alleen de werelddt / maer oock Godts Kercken / om (ten aensien bande selve) alle deught ende godtsbuchticheyt te herwecken. Sy worden meer als gheluckich gheacht die vanden Natuer dooz de gabe Godts tot soo uytnemende konst ghelept worden / welcke Const d'eenighe oorzsaect is datse over al ghesien en bemindt sijn / jae van de treffelijckste en roemruchtichste Schrybers en Poeten des wereltds ontsterffelijck ghemaect en soo danich dat hun epghen werken (schoon de selve noch soo voorszichtig van ongheluck bevizijt ende betwaert worden) eer sullen verlijten / als de ghedachtenis der menschen (stervende van d'een op d'ander) dooz d'onberganckelijcke beschrijven sal vergaen. Den hoochgheleerden Poet Petrarcha heeft sommighe Schilders over soo veel jaeren booz sijn doodt in sijn gulde veersen (als Simon van Siena en meer andere) plaete verleent / ende hunnen lof soo uyt ghebelt / dat de selve enmers hunnen gheest tot op den dach van heden tot onsterffelijcke ghedachtenis / daer inne noch worden ghesien / en wilde sonderlingh den voorsz. Simon van Siena gunstich wesen om dat hy maer eens sijn vrydinne Laura gheconterseft hadde / sulck dat Petrarcha hem dooz sijn edel pen meer lof / eer en gunst behoonde / van oft hy den selven met de grootste rijckdommen des wereltds begift hadde / die als roock vergaen / en eenen beschreven lof blijft onberganckelijck. Waerom ick wel mach segghen:

Wat baetet 's wereltds pracht oft rijckdommen te hebben
Die niet als bobbel sijn oft weecke spinne webben,
En lichtelijck vergaen, maer eenen Naem die blijft
Soo maer een cloecke pen daer van de deught beschrijft.

Men leest dat sekeren Leonardo da Vinci (sijnde een seer eloeck Schilder van Florentien) vier jaeren besich was om een Conterseftsel van een schoon Vrouwenpersoon naer t'leven te treffen / en met sulcken opsicht alle de deelen des lichaems / besonder inde tronie ende handen soo vlijtich had aengheteeckent / ende naer den natuer uyt ghebelt dat het leven schier maer een schadulwe hy dese schilddy scheen te wesen / en om dat de Vrouwenpersoon hy naem Mona Lisa niet verdrictich en sou worden om (soo langhen tijdt ghedurende) somtijl booz desen vermaerden Schilder te sitten / dede hy tot haer vermaeck alrijt op verscheyde instrumenten spelen en lieffelijcke stemmen hoozen / om alsoo sijn booznemen inde uytwerkinghe van soo danich stuck schilddy te volbrenghen / alleen om eenen onsterffelijcken naem achter te laeten. De edele ende machtighe Stadt van Brussel mach oock haeren roem wel draeghen op de weert befaemde Schilderconst die daghelijck

lijck is ten voorschijn brenghende haeren inghebozen Peeter Meert, den welken niet alleen met erbarentheyt groote en werckelijcke ordonnantien door het Pin- ceel naer t'leven af en maelt / maer besonder in het contersepten sulcken cracht ende volmaecktheyt aentwijst / dat sijn veerdicheyt en cloecke handelingh veel meer (als den grooten arbeyt en langhe tijdt-quistery van onse oude Conste- naers) te achten is / ende ghelijck seker voortreffelijck jutweel-stuck sijnde gheschildert van onsen constighen Phenix Anthonio van Dijk, afbeeldende veel Con- terseptfels vande oude Magistraet van Brussel (op de Staten-Camer op het Stadts - Huys tot Brussel teghenwoordigh hanghende) schijnt te wesen een mirakel des werelts door den lebens aert en gheesticheyt diemen daer in speuren can. Soo wordt den Const-liebenden en nieuwgierighen Schildry-beminder oock aenghewesen al menich memozie-jutweel / afbeeldende verscheyde Pourtretten oft Conterseptfels die ghedaen ende met groot verstandt uptghewerckt sijn van desen constighen Oeffenaer Peeter Meert, als te sien sijn op verscheyde Gulde ende Ambachts Kamers binnen Brussel, oock in diversche Edel-huyzen / en kercken can ooghschijnelijck gethoont worden / wat wonderheyt dedele Pin- ceel in haer wercken ten voorschijn brenghet / waerom niet qualijck en past tot sijnen loff ende ontsterffelijcke Faem dit volghende Rijm-schrijft.

Die t'wesen en ghedaent, jae schier het eyghen leven
 Van sijnen vrintt wilt sien, en d'edel Kunst daer by
 Soo veel als den Natuer aen jemandt self can gheven
 Die moet sijn ooghen maer slaen op een eel schildry
 Van Peeter Meert ghetootst, die d'ooghen can verstercken
 Besonder oock die van haer crachten kennis draeght,
 Om datmen niet en can in sijn lof-rijcke wercken
 Bevinden, t'gen aen d'oogh in eenich deel mishaght.
 Vol vaste teekeningh, en wel verdeelde verven
 Een losse handelingh, daer by den soeten aert
 Van hoochfel ende schaey, die nimmer en versterven
 Jae alles soo ghestelt, en vlijtich uyt ghespaert.
 Dat (wie eens comt te sien de vruchten der Pinceelen)
 Die staen op plat panneel, ghewrocht van Peeter Meert,
 Moet lijden datter gheen aerts-schatten oft juweelen
 Te vinden sijn, oft d'eel *Pictuer* is meerder weert.
 Sijn Const heeft sulcken cracht besonder in Pourtretten
 Oft Conterseptfelen, daer t'wesen en Natuer
 Behalen d'hoochste eer, naer alle Schilders wetten
 Midts t'levens eyghendom schuylt inde vry *Pictuer*.

Op de

AN

In sijn

Als Fac

Den l

Die men

En daer

Om haere

Die met de

Jae nauli

Soo ston

Als sy eens

In't Minne-

De wonde

Jae alle ha

De Rocka n

En soo den l

Veel eeuw

Maer om l

Soo is sy me

Om dese ach

Te gheven

De heele w

Waer in de v

Een Konst die

Soo fracy

Jae schijnt

En had eylae

En sijnen je

Miffchien

Behouden

Van Rocka d

Dat niet en is

Oft t'schijn

Het gen' ae

LOF-SCHRIFT

Op de uytnemende Konst, achter-ghelaeten by den
Deughtminnenden Broeder

ANTHONIUS ROCKA

In sijn leven Minnebroeder ende Constigh Schilder
ghestorven tot Roomen

ALs Faem leest overdocht in haere vry ghepeysen
Den kostelijcken schat en rijckdom der Palleyfen,
Die menich Potentaet en machtich Prins besit
En daer de Schilder-const oock d'eerste plaets gheniet
Om haere weerdicheydt en seldsaem edelheden
Die met de grootste gift en eer wordt aenghebeden
Jae naulijckx crijghbaer is als met een machtich gelt,
Soo stont de Faem terstont in haer ghemoet verfelt:
Als sy eens quam te sien tot BRVSSSEL op d'Altaeren
Jn't Minne-broeders Kerck, en aen de sy Pillaeren
De wonderlijke Kunst die daer ten thoone staet
Jae alle handelingh van Const te boven gaet,
Die ROCKA met verstant heeft weten voorts te brenghen
En soo den lof der Const veel eeuwen te verlenghen:
Veel eeuwen naer sijn doot, die noyt en sal vergaen
Maer om haer edelheyt ontfierflijck groeyen aen,
Soo is sy metter haest de werelt door gaen streven
Om dese achtbaer Const noch meerder roem te gheven,
Te gheven sulcken eer dat sy naer dusent jaer
De heele wereltd door mach wesen openbaer:
Waer in de wetenschap is van VAN DYCK te mercken
Een Konst die niet en wijckt aen RVBBENS edel wercken,
Soo fraey en gheestich is daer alles uyt ghevuert
Jae schijnt dat elck Figuer sich eyghentlijcken ruert.
En had cylaes de doot den voortganck niet beneden
En sijnen jever door het sterven af ghesneden,
Misschien had ROOMEN self, (die t'hans wilt d'overhant
Behouden inde Konst) gheweken voor t'verstant
Van Rocka die Natuer wist soo naer by te comen
Dat niet en is van hem uyt d'eel Pinceel ghecomen,
Oft t'schijnt dat t'leven is, en sonder leven leeft,
Het gen' aen sijne siel de deught ghegheven heeft.

W w

I A N

I A N P E E T E R S

Vermaerden Zee-Schilder van Antwerpen, oudt 36. jaeren. Anno 1661.

D En grijfen *Proteus*, Voorseggher van *Neptuyn*
 En d'*Oceaensen* Soon' ginck lefť sijn waghē mennen
 Lanckxt t'vlack der woefte zee verby t'*Carpatze* duyn
 Met sijn Lief *Egemael* en door de golven rennen.
 Waer over groote vreught is op gheftaen in't diep
 Des waters, onder de soet-singhende *Sirenen*,
 De wijl dat *Peleus* noch by sijn *Thetis* sliep
 Die oock op het gheluyt der *Tritons* is verschenen.
 De Zeesche Stroom-Goddin (ghehult met groene lis
 Wert daer van jeder een vereert met maet-ghesanghen
 En van haer Maeghden die half mensch sijn en half vis
 Met schelpen op gheciert en perlemoer behanghen.
 Het Kieck-hornich gheblaes en lieffelijck onthael
 Der bly *Nereides* (die d'heele Zee berueren
 Het was al op de been met overvloet van prael
 Om *Protei* triumph op't cierlijckxt uyt te vueren.
 Doen sachmen t'zee-bancket van oesters en garnact
 Door *Glaucus* rechten op aen die daer vrolijck waeren
 Men brocht ghedrooghden vis in plaets van wilt-ghebraet
 Noyt sachmen sulcken Heyl op zee veropenbaeren,
 En soo daer een *Sireen* uyt t'water boven brocht
 Een croon vol schoon ghefteent verciert met sijn vergulsel
 Die sy seer aerdichlijck en gheestich had ghewrocht
 Van cruyt, lis en corael voor het gheperelt hulsel.
 Van d'eel *P'samanthea*, sprack *Proteus* op't lefť
 En seyde dat desen crans wel dienden op ghedraghen
 Aen eenich cloeck *Matroos* bekent in't Noordt en West
 Die gheenen storm ontfiet van *Eols* winter vlaeghen,

Die

Tres-
 fort r.
 des an
 Ville de

IOANNES PEETERS

*Tres-bon Peintre de Mers, calmes et tempestes bataillies
sur mer, Galeres, Villes, et Chateaux etc.*

*fort rares, et bien estimées par tous pays, principalement
des amateurs et grands Seigneurs, demeurant en Anuers
Ville de sa naissance, né l'an 1624.*

Luc. Vorstermaus iunior delincauit et sculp.

W W 2

Die daeghelijckx befeylt het Landt van *Mexico*,
 Ja compt tot in *Peru* met sijne Coopmans waeren
 In't pratte *Mantua*, de *Zond'* en op *del Po*
 Die t'machtich *Asien* en *China* heeft bevaeren.
 Dit vontmen eersten goet, maer als den Zee-Godt sweegh
 Quam daer een Meremin uyt *Thetis* schoot ghedoken,
 En soo sy kennis van des' vromde croone creegh
 Heeft haer ghevoelen oock met soetheyt uyt ghesproken:
 T'is reden dat hem eer en lof wordt aenghedaen
 Die al den dach becruyft ons onghebaende wegghen
 En gheen *Tartar* vrees oft swerten *Indiaen*
 Jae tis hem groote vreught den vyandt te vertegghen,
 En t'leven duyfentmael te stellen in ghevaer
 Van al sijn wacker volck en rappe Oorloghs-gaften
 Men vreesster gheen ghewelt van stormen, wint, oft baer
 Als hy het *Torckx*-ghebroet eens naer de siel mach tasten.
 Waer op den *Duyckeler* van *Glaucus* antwoordt gaff
 En scheen door sijnen raedt d'heel zeesche *Rey* te stooren
 Om dat hy seffens sloegh d'eerste ghesintheydt aff
 En liet sijn oordeel dus oock op dit voor recht hooren,
 Dat niemant toe en quam des' weert befaemde croon
 Als die op visschery moet onderhouden t'leven
 En is te vreden voor al sijnen arbeyts loon
 Met t'voordeel en profijt dat hem de zee wilt gheven.
 Hier op begoft *Neptuyn* te spreken met verstandt
 Wat; salmen soo een crans gaen aen *Matroosen* veylen?
 Die op t'bewaetert vlack bekent sijn t'alle cant
 En daeghelijckx den stroom van onse zee beseylen;
 Met rijcke coopmanschap, daer t'vyandts ooggh op loert
 Het gen' sy brenghen uyt den Noorden en het Westen
 Waer door den *Oceaen* is menichmael beroert
 Men geeft aen sulcken volck des' croon soo niet ten besten.

Veel

Viel min
 Verdien
 Want loo
 Van t' f
 En wat de
 Jae dan
 En woont
 Die moe
 Meer die d
 Dat is e
 In die de
 Oft zeel
 In al den
 T'ly stilt
 Door sijn v
 En door
 We onsen l
 Behoort
 behoort me
 Die sonc
 is Peeters
 Midts d
 is t' calm
 Noot be
 aer d'een
 Daer d'C
 in t'schuyt
 Vecht te
 ter is de
 Dat naer
 In draey-ft
 Hier leyt

Veel min den Zee-Helt, die ons baeren dickwils stoort
 Verdient begift te sijn met sulcken prijsbaer looningh
 Want soo sijn donderbus wort boven t'diep ghehoort
 Van't soute pekkel nat verschrickt ons heele wooningh,
 En wat den Viisscher raect die onse paelen kent
 Jae dammt de waters af met dicht ghebreyde netten
 En woont op zee als in sijn eyghen Element
 Die moetmen oock den lof van desen crans beletten.
 Maer die de Croon verdient, en stoorden noot de zee
 Dat is een vrempt verstant, nochtans can zee-en baeren,
 En die de golven van *Neptuyn* noot sned' in twee
 Oft zeesche stormen sach, is inde zee ervaren.
 Die al den zeeschen aert, ghelijck sy is ghestelt
 T'sy silte oft tempeest weet gheestich te ontdekken
 Door sijn verheven Const in een gheschildert belt
 En door de wonder cracht van sijn Pinceele trecken.
 Wie onsen handel kent en als het leven thoont
 Behoortmen desen prijs met blijshap toe te stueren
 Behoort met dit juweel naer recht te sijn ghecroont
 Die sonder zee te sien in zee foeckt aventueren.
 T'is *Peeters* tweede lit der zeesche Constenaers
 Midts d'jerste was sijn Broer die t'leven is ontweken
 Was't calmt, vloet, ebb' oft storm vol vreeselijck ghevaers
 Noot beter is de zee als in hun Const ghebleken,
 Daer d'een verholen klipp' schier teghen d'ander woedt
 Daer d'Ooft strijt tegen t'West, den Noorden tegen t'Suyen
 En t'schuymende ghehuyl van den verbolghen vloedt
 Vecht teghen het ghedres van al des onweers buyen,
 Hier is de Coop-vaerdy met Schip-breuck overlafst
 Dat naer Compas oft Roer noch droef gheschrey en luyftert
 Den draey-stroom treck'et neer door 't breken vanden mast
 Hier leyt de wackerheyt der Schippers gans verduyftert,

Een ander Oorloghs-schip (daer t'water teghen bruyft)
 Siet *Boreas* met cracht in sijne seylen spelen,
 Men schreeuwt soo 't Schip maer eens teghen de clippen ruyft
 D'een pompt en d'ander treckt met cracht de hennep seelen,
 En watmen woelt oft werckt t'is niet als ongheluck
 Soo lanck de stormen sijn in wreechtheyt uyt ghelaten
 Het leven hanghter in de weeghschael van veel druck
 Gheen karmen oft gheween (als Godts ghenaed') can baten,
 En hoeter gaet oft niet ist schoon oft stormich weer
 Al watter op de zee uyt d'Hemels wort ghesonden
 Dat vintmen inde Const van *Peeters* tot sijn eer
 Dat wort tot sijnen lof in d'eel Pinceel ghevonden.
 Ist oorlogh ofte strijdt, die op de zee gheschiet
 Weet *Peeters* door de Const te thoonen in Schildrijen
 Sulckx dat hun edelheyt en wijckt het leven niet.
 Waer over jeder een begoft sich te verblijen,
 En gunden hem de Croon met vriendelijck ghelaet,
 Die vande Faem soo wort de werelt door verheven
 En sal verheven sijn soo lanck sijn Conste staet
 En door sijn eel Pinceel onsterffelijcken leven.
 Ter wijl *Neptunus* selfs hem winnen doet den crans
 En door sijn cloeck vernuft den Schilder-prijs behalen
 Om datter niemant soo den silv'ren water-glans
 Oft woonsted' van *Neptuyn*, als *Peeters* af can maelen.

Op den onsterffelijcken naem vanden voorghemelden Ian Peeters.

Locht, water, vier en aerd, dat ded' *Ian Peeters* leven
 En *Peeters* maeckten haer, die hem sijn voetsel gheven
 Want t'water gaf hem spijs, aert, vier, en locht den wijn,
 Sijn handt die maeckten dan die sijne Voesters sijn,

Maeckt

Maecht
 Der sijne
 Want
 Dat is e
 Verhoont
 So moet
 Want d'
 Die met
 weet d
 in hy da
 Waer in
 En in sijn
 En sijn gheve
 dat uyt het g
 van aert v
 die wel obo
 nek heeft v
 dit den selt
 te doen be
 in sijn ooghe
 den gheest
 sijn creest
 doosten het
 die vande se
 mit ende be
 ggerde fak
 waghelwen
 mare oock
 in sijn inde tw
 ander ban
 den als erie
 in bestaende
 ghegachten

Maeckt hy sijn Voesters selfs die sijne eere spijsen
 Dat sijne Faem noyt eyndt, can ick daer door bewijsen
 Want die staegh Voesters maeckt en vande selve leeft
 Dat is een ronde O die noyt gheen eyndt en heeft.

B. V. M.

Antwoordt des Autheurs.

Verthoont haer Peeters Const voor het waerachtich leven
 Soo moet sijn eel Pinceel hem niet als water gheven
 Want d'oli vyandt is van water ende wijn
 Die met sijn waerde Konst nochtans ghemenght moet sijn,
 Hy weet de verwen met de oli soo te spijsen
 Dat hy daer in den aert van t'water can bewijsen
 Waer in het Element des waters schijnt dat leeft
 En in sijn selven niet als Const en gheeft en heeft.

Aenspraeck.

MEn sept ghemeynelijck vooz een spreek-woordt: Ex aspectu nascitur Amor,
 dat upt het ghesicht wordt de Liefde ghebozen / ende ghelijck de Liefde
 vromt van aert is / soo is noch veel vromder van Natuer de Schilder-const
 de welke wel obereen comt met de Liefde / overmidts sy meestendeel haeren
 oorspronck heeft upt het ghesicht / het ghesicht maeckt den gheest verbeught
 naer trecht den selven tot veel-der-hande lusten ende veranderlijcke ghedachten.
 Om dit te doen verstaen soo dient hier bewesen dat als wanneer eenen opzichten
 kender sijn ooghen laet dalen op een aerdich heldt wordt terstont aenghelockt
 ende inden gheest verbijsdt dat hy noyt sijn lusten daer af en sal trecken oft de
 selve hebben eerst daer upt den vollen smaeck van contentement ghehadt / niet
 alleen doozien hebbende de ploecke handeligh / liefelijck wesen ende vaste ghe-
 listenisse vande schildzy: maer oock de histozie oft den sin die de selve schildzy
 upt druckt ende bewijst; hooztmen van jemant een waerachtighe Histozie oft
 ghesingheerde Fabel verhaelen / het versterckt de memozie / ende in een heldt
 de selve uptghewerckt siende / krijghtmen niet alleen een versterkinghe inde me-
 mozie maer oock een volke vermaeck vooz het ghesicht. Hoe wel dat jemant
 (schoon hy inde wetenschay van alle histozien erbaren waer / en daer hy sijnde
 gheen kender van Picura) in een Histori-heldt soo grooten behaeghen niet en
 sal binden als eenen opzichten kender vande Const / die (enichsints den sin
 maer en verstaende van het afbelsel der selver histozie) sal spuren de wer-
 telijcke ghedachten ende naturelijcke eyghenschappen die den Meester daer in
 heeft

heeft achterghelaten. Soo dient van Const-liebenden Leser een goet Schilder te wesen een oprecht Kennisse-dragher der historien om vooz te comen de mis-verstanden die andersints in't uyt belden der historien comen ghebonden worden/ ende dient boben dien daer by de selbe historien soo vast in sijn memozie te hebben ende d'Effecten daer van te verstaen / dat hy niet alleen met Pinceel uyt en druckt de ghedaente maer oock het eyghen leven / ick segghe het eyghen leven / om reden dat niet alleen ghenoch en is dooz het Pinceel te doen verstaen de ghelegghentheyt en leven bande historie / maer oock het wesen van blijshap oft dzoefheyt die daer in naer den sin der selber te sien is : ghelijck by exempel de uytbeldinghe bande Fabel van Pliches een Coninckx Dochter / waer op de Goddinne Venus, om haer uytnemende schoonheyt seer jeloers was / ende niet connende ondersteimen haer gramshap heeft den dertelen Cupido haeren Sone opghestoekt ende bevolen dat hy den armsten ende cattijbichsten Mensch des werelts tot liefde met dese schoon Pliches soude vereenighen dooz de behaeghelijcke hitte van sijn pijlen. Welcken sin den Constighen Raphael d'Urbien soo uytnemende gheestich heeft afghebelt datmen daer in can sien de gramshap en dzoefheyt die Venus in't bidden van haeren Soon heeft ghehadt (schoon jemant den selven sin oft historie niet en verstondt) soo groote cracht heeft de Schilder const. Doozts wederom daermen den Vader van Pliches siet overpeysen den hadt der Goden teghen sijne Dochter / gaende naer de stadt Miler om d'Orakel van Apollo te befoecken / eensamenlijck de dzoefheyt ende onghe-nicht die Pliches hadde / midts haer schoonheyt van Coninghen oft Princken niet gheacht en werde / allen het welck den voozseyden Raphael niet alleen in schildry te kennen gheeft naer de manieren ende leven / maer eyghentlijck daer in uyt druckt de inwendighe dzoefheyt ende ghevoelen bande werckende ghe-dachten des voozseyden Coninckx ende sijn Dochter. Wyders is oock te sien in een wonder fraey heldt banden edelen Heer Petrus Paulus Rubbens daer Pliches als een dzuckelijcke Bypdt gheleyt wordt naer de Gots van enen hooghen bergh / daer sy alleen verlaten sijnde van haer ouders en alle vrienden / verwachtende haeren Bypdegom (dat enen dzaeck ende vreden Tyran soude wesen) soo d'Orakel voozsept hadde om daer van verflonden te worden. Dese dzoefheyt ende ljdende allendt die in Pliches te sien waren / worden inde Const soo ontdeckt dat niet in't leven selfs en can soo wesentlijck uyt ghewerckt worden t'ghene aen dese Const sou overtreffen. Dalende voozts tot de waerachtighe historien / soo dient neerstich opsicht ghenomen op een aerdich heldt waer in den Schilder te kennen gheeft de groote dzooghthe / schzalen tijdt / ende on-bzychtbac aert / die certijts ghesien costen worden ten tijde van Elias, die ghe-sept hadde : Soo waerachtich als de Heere de Godt van Jsarael leeft voor wiens aen-sicht ick staen, soo en salt binnen desen jaren noch dau noch reghen sijn, het welck alsoo gheschiede : leest maer de Schziftnuer in't 3. Boeck der Coninghen in't 17. Capittel. Soo dat Elias bluchte dooz 't bebel Godts naer de beke Carith, de welke afcompt van't gheberghthe Ephraims tot inde Jordaen, om aldaer bande Gaben ghespijst ende bande beke ghelaest te worden / in dese Const sietmen den schzalen tijdt / oock den benoutwden dozt en bougher des menschen uyt ghe-druckt / dat schoon jemant gheen kennis der historie en hadde sou altydt comen sien

Want nie
Of elck el

ten waeter gheslaghen waer. **J**emandt die oock sijn ghesicht slaet op een Samsons
 huyloft die uyt ghebelt heeft dien grooten Meester by naem Rembrant van
 Ryp, ghelijck ghesen can worden by Judicum in't 14. Cap. waer in te merken
 is den wonderen geest ende cloecke ghedachten vanden mensch die desen Schilder
 ryghentlijck naer den sin ende uytleggghen der historie blytich heeft waerghes-
 noomen / want om onderscheyt te maecken tusschen dese ende andere huyloften
 soe had hy Samson op de boozgrondt ghestelt met lanck hair tot bewijs datter
 noyt sheer-me' op sijn hooft gheweest en hadde / ten anderen was Samson
 boozwoyende aende Gasiem eenighe raetsels d'welck men sien conde aen sijn
 handen midts dien dat hy met den rechten duym en middelste vingher den
 sincken middel-vingher vast hiel / met sulcken naturelijcke actie datmen can
 seuen warmen aen jemandt met reden wil boozstellen / en ghelijck alle de
 Gassen des huylofts tot dese raetsels te hoozen niet gheneeghen en waeren/
 soe lachten den enen sitten disozeren / den anderen met glas om hooch oft
 by ten ghesontheyt in stelde / en soo boozs een jeder dede sijn naturelijcke
 waer uyt te sien is de gheoozloofde vryheyt ende kenniss der historien/
 de groote Constaens soe wesentlijck uyt wercken. **W**ederom in een stuck van
 den Dijk afghebelt / alwaer hy uyt d'ruet de verwonderingh van sekeren Kropser
 van Roomen die de Goden had offerhande ghedaen ende hem dooz het Ozakel
 loofte wert den aenstaenden slach teghen sijn byanden te winnen maer selber
 te vryjen / dwelck hy daer naer aen sijn vryghs Oberste te kennen gheeft / doende
 aen de selve een oratie / om hun tot meerder couragie ende vroomheyt te ver-
 werken / oock een stuck van eenen Jan van Eyck uytbeldende een Cecilia spelende
 op de Orghel / waer op van een party Engheleyn wordt een musick ghehouden/
 alles soo uytnemende fraey ende wonderlijck ghedaen / dat uyt de actien ende
 manieren van singhen aen elcken Enghel by goede Musicanten can inde
 schilp ghespeurt worden wie den Bas / Tenoz Altus en Superius in't selve
 soept is houdende / ende uyt menichvuldighe vierghelijcke Historien ende af-
 beldselen connen de actituden ende werckelijcke manieren / t'hy blijdschap oft
 droefheyt / weethedde oft gramschap / sachmoedicheyde ende tiranny ghesien
 worden. **M**et soo grooten deught ende verholen wetenschap is onse edel Piatura
 opghenocht / waer mede ick (om een eynde in mijn beschryf te binden) wil
 verhoelghen de groote Consten die de naerbefcheyben Gheesten uyt wercken / tot
 weder roem van Piatura.

Want niet en wortter van een Schilder voorts ghebracht
 Oft elck thoont even cloeck sijn werckelijcke cracht.

PEETER BOEL

Beest-Schilder van Antwerpen, oudt 36. jaren Anno 1661.

T'Ghediert comt hier den Naem van *Peeter Boel* verconden
 T'wijft spraekeloos den gheeft, die in hem wort ghevonden,
 Dat soo hy maer en roert sijn aerdighe Pinseel
 Die deel is van t'ghediert, maeckt hy t'ghedierte heel:
 Maeckt hy van t'deel een heel wat naem sou hem dan passen
 Die vruchten, bloem en cruyt en watter is doet wassen
 T'gout, silver, porseleyn, en alderhande stof
 Die gheven sijnen naem onsterffelijcken lof.
 Leeuw Beir en Tygher stil, haelt duyfkens; lauwerieren
 Ghevoghelt swiert en singht, verheught u alle dieren
 U Meester gheeft ons oogh een Paradijs ghevoel
 Dat *Adam* ons verloor, heircrijghen wy door *Boel*.

B. V. M.

Vaer op den Aucteur aldus spreeckt op den selven trant.

Soo wie de cracht oft deught wilt aende Faem verconden,
 Die inde eelheyt vande Consten wordt ghevonden,
 En moet niet veerder gaen als tot pen, oft Pinseel
 Want t'gen' daer aen ghebreckt, dat maecken sy gheheel,
 Ten eersten soo de pen begint eens op te passen
 En maelt de wercken af die inde hersens wassen,
 Dat is wanneer de Const haer gheeft soo rijcken stof
 Om te beschrijven al den weert befaemden lof
 Van d'eel *Pictuer* (die weert becroont is met laurieren)
 Soo vintmen dat sy is een deel der vlogghe dieren,
 Ghelijck de Const-pinseel van eenderley ghevoel
 Daer ons de daedt af thoont de Const van *Peeter Boel*.

Anders

*Peintre tra
E. de la...*

ER BOEL

1661.
 den Naem van Peter Boel veruol
 den gheest, die in hem wort ghevoelen,
 en lijn aerdelijge Pinfel
 in, maect hy t'ghedientie heel:
 haer wat naem sou hem dan pallen
 cruyt en waer is doer wullen
 syn, en alrethende hot
 om onterfelycken lot.
 haet duytsken, lawreien
 r, verheughe u alle dieen
 in een Paradys ghevoel
 krijghen wy door Boel.

in sprecht op den sijnen trouw
 wylt sende haem veruolken,
 Consten wort ghevoelen,
 en als tot pen, oft Pinfel
 otreckt, dat maecten sij ghesel,
 gint eens op te pallen
 e inde heriens wullen,
 oft haer gheest soo rijckel
 ten weet betamden lot
 ert becroont is met laureen
 in deel der vloghe dieen,
 nseel van eenderley gheuel
 thoont de Const van sijn Boel.

PETRVS BOEL,
Paintre tres-bien estime en animaux, fleurs fruiets etc. nasquit Anuers.
E. Quellinus pinxit. **XXZ** *Conr. Lammers sculpsit.*

Anders: op de Const van Peeter Boel.

DE Const baert hooghen roem door cracht van d'eel Pinceelen
 En t'gen aen d'eer ontbreckt dat can de pen licht heelen
 De eer die volght de Const altijd blijhertich naer
 En maeckte door de pen ontsterf'lijck menich jaer;
 T'Pinseel is spraeckeloos en thoont nochtans het leven
 Seer wesentlijck en fraey, t'gen oock de pen can gheven,
 Dat is wanneer men eens besiet met rijp verstandt
 Wat wonderheyt ghemaectt wordt van een Schilders handt,
 Soo als ons BOEL bewijst in't schild'ren vande dieren
 Die als in't Paradijs door Const op doecken swieren
 Seer aenghenaem om sien daer aen niet en ontbreckt
 Want t'schijnt dat in des' Const een tweede leven steckt.
 Siet t'grijnsen vanden Beir en t'Luypaerts knarste tanden
 T'vier spouwen vanden Draeck en t'Tighers ooghen branden,
 Het huylen vanden Wolf, het loeyen vanden Stier,
 En t'brissen van het Peert, het schijnt dat elleck dier
 Hier op schildry bewijst sijn werckelijcke crachten
 Soo hoog is d'eel Pinceel van PEETER BOEL te achten,
 Om dat hy weet door gheest te wijsen hunnen aert
 En als het leven self in Konsten openbaert.
 Hert, Haes, Ree en Wildt-swijn, en oock de rappe Winden
 Barack, Dogh en Spilioen, die alle wildt verslinden,
 Daer by het pluym-ghediert dat door de wolcken sweeft
 Het schijnt dat sijne Konst Natuer en leven heeft:
 Soo wel in bloem als fruyt, oft edel silver wercken
 Al t'gen hy ons verthoont, daer in is niet te mercken
 Als overvloed van gheest, aendachtich voort ghebrocht,
 Die d'heele wereldt door bemindt wordt en ghesocht.
 De groote Stadt van ROOM en by gheleghen Steden
 Heeft hy al menich jaer doorreyft en wel betreden,
 En alle seldsaemheyt van dieren bloem en fruyt
 Met neersticheyt en cloeck verstandt gheschildert uyt.
 D'eer krijghelheyt wou hem met meerder lof bejonsten
 Om die in Nederlandt te vinden inde Konsten
 T'gen daeghelijckx gheschiet, en groyt noch meer en meer
 Jae boven t'groot ghewin, soo volght hem lof en eer.

IOANNES VANDEN HECKE

Peintre tres-renommez en grandes et petites figures fleurs fruits, animaux et autres ordonnances bien Estimez pour leur rarité, quil a demeure plusieurs ans en Italie et, a este peintre de Ducq: de Bracciaen etc. demeurant en Anvers.

Cour. Wouman. f. g. p. p.

Const in Prett Boel.
na roem door cracht van d'el Pincelein
bancet die van de pen lichte beelden
mit sijn bijhellen naer
sonder luck mach jaer;
doren nodens het leven
pen oock de pen van gheven,
beier met sijn verhandt
in wordt van een Schilders handt,
it schijnt van vande dueren
ont op doctoren sweren
in daer een tuer en ontbrekt
is Conit een tweede leven stucke.
en i' Loopans knaefte tando
eck en i' Tugken oophen branden
het loeven vanden sieer
het schijnt dat elck dier
reckelijke caschen
Pezzen Bots te achten,
te wijlen hansen aen
en oopenen.
en oock de ruzje Wilken
te alle wilde verstanden,
die door de wolcken swecht
Wasser en leven hecht:
mit edel silver wercken
aer in is niet te meerken
aendelichheit vooen ghedien
bominda wortt en ghedien
en by gheleghen Seelen
terreijt en wd betredes
dieren bloem en fruyt
eck verhandt geschickten vt
in mer meeder tot bepalen
vanden inde Conin
dier, en grove noch meer te neet
en, soo voocht hem dit in etc.

IOANN.

IOANNES VAN HECK

Gheboren tot Quaremonde buyten Audenaerde.

DE vruchtbaer *Ceres* (die in haeren groenen waeghen
Twee rappe slanghen voert, tot teecken datmen moet
Met groote neersticheyt, en wijsheyt toeficht draeghen

Op dat de Landtbou wordt gheoeffent en ghevoet)
Sach eens met jeversucht *Picturas* hals om vatten

Van *Iafion* haer Lief, maer als sy naerder quam,
Soo was't een overvloed van vrucht en horen schatten

Gheschildert op paneel daer hy vermaeck in nam:
Hier over stont sy seer verfstelt (midts sy te voren

Had voor hem eene wraeck en grausam moort bedacht)
Ter wijl dat des' *Pictuer* was uyt t'Pinseel gheboren

En door de edel Const seer gheestich voorts ghebracht.
Die t'rechtelijck beduydt van desen sin wilt weten,

Sal vinden dat *Pictuer* ghelijck de Landt-bou is,
Oft *Ceres*, die haer voedt naer t'schrijven der Poëten,

Seer vrempt en wonder in haer eel ghesteltenis.
En g'lijck voorsichticheyt wordt uyt ghebelt met slanghen

Die alle Schilder-jeught met cloeckheyt volghen moet,
Dat is de neersticheyt en jever aen te vanghen

Want sonder dese twee haer Const is selden goet.
Soo sal des' wetenschap den Schilder soo veer leyden

Dat m' al (het gen' van sijn Pinseelen wordt ghebaert)
Sal qualijck connen uyt het leven onderscheyden:

Van sulcken grooten deught en wonderlijcken aert
Js onse vry *Pictuer*, soo als wel is te mercken

Aen het verstandt *van Heck* die sulcken cracht bethoont
Met d'edel Const-pinceel in al sijn vrome wercken

Daer niet als levens cracht en grooten gheeft in woont.

Jt

Landt
Jt silver
war de v
Sijn hand
Daer van
Seer gheel
ho veel als
Tot Room

G A

En lo
Js stilt
Ghelmete
Van die o
waermen
Somtijts
Daer me
Soo mae
er fietme
et wapen
Seer vree
Hoe gen'
at uyt sijn
en handel
Seer ghee
Want t'g
at wat t'Pi
oor Konst
Want die
En d'ongh

Ist Landſchap oft Figuer, ghediert, bloem, ende fruyten
 Ist ſilver goudt, chriſtael oft effen porſeley
 Al wat de wereltd mach in haer begrijp beſluyten
 Sijn handelingh is in het ſchild'ren ſoo ghemeyn,
 Dat niet van haer en compt oft tis ghelijck het leven,
 Seer gheestich uyt ghewerckt en trots gheordonneert
 Soo veel als den natuer der Conſten can ghegheven
 Tot Roomen wel bekend daer hy lanck heeft verkeert.

G A S P A R V A N E Y C K

Zee-Schilder van Antwerpen.

DEn loop der woeste zee is ebben en weer vloeyen
 Is ſtilte en tempeest die door de winden groeyen
 Ghelmeten herrewaerts en derrewaerts, tot ſchrick
 Van die op zee vergaen op eenen ooghenblick.
 Al waermen niet en ſiet als water locht en wolcken
 En ſomtijts Schepen wel verſien van Torckſe volcken
 Daer menich krijghs Helt is verballaſt met veel pijn
 Soo maer de winden tot ſijns vyandts voordeel ſijn.
 Hier ſietmen een ghewoel van Torrecksche galleyen
 Met wapens opgheroeft, en kraken tuſſchen beyen
 Seer vreeſelijck om ſien als't op een vechten gaet
 Hee gen' ſoo aerdich van *van Eyck* gheſchidert ſtaet
 Dat uyt ſijn Conſt alleen is menichmael te ſpeuren
 Den handel die m' in zee ſomwijlen ſiet ghebeuren.
 Seer gheestich uytghewerckt naer reden en Natuer
 Want t'gen in zee gheſchiet dat wijſt ons ſijn *Pictuer*.
 Siet wat t'Pinceel vermach die veel en langhe eeuwen
 Door Konſt ghedencken doet den aert van diepe ſeeuwen,
 Want die bevreeſt is om te ſien haer fel tempeest
 En d'ongheſtadicheyt van haere baeren vreeſt.

Die

Die moet t'perijckel van sijn doot daer niet gaen soecken
 En sich voor boots-ghesel naer t'west-quartier vercloecken,
 Maer stil sijn ooghen slaen op d'eelheydt van Pinseel
 Ghehandelt van *van Eyck*, die thoont ons dat gheheel
 Die wijft ons *Ester* aen veel wonderbaer ghesichten
 Daer t'storm en onweer is vol blicxems wederlichten
 Met straffen windt ghemenght, en somtijts calmt en stilt
 De Kunst bewijft altijd het gen' sy segghen wilt.
 Met vremde aerdicheyt, ist oorlogh ofte strijen
 Jst d'afcomst vande vloot vol rijke coopvaerdijen,
 Sijn 't Visschers by de strandt oft ander handelingh
Van Eyck bethoont daer in sulck een verwonderingh,
 Dat *Nereus* Dochters al, den lof wel moghen singhen
 Van sijn ervaeren Const, en op den waghen bringhen
 Van *Daulphin* die met vreught door *Thetis* golven vaert
 Waer op *Portunus* sit met sijnen groenen baert
 Die m' in sijn armen siet *Salacia* ontfanghen
 Wiens boesem is met vis en schellepen behanghen,
 En thoont de zee schildry die voor hun wordt ghevoert
 Waer door de Const alleen de heele zee beroert.

I A N M E E L

Figuer-Schilder vanden Hertoch van Savoyen, geboren in Vlaenderen.

<p> MEEL thoont ons hier eē ware daet
 Daer rijp'lijck op te letten staet
 Door al den gheest van sijn PICTVER
 Inde volmaecktheyt van Natuer
 Die hy door Const bewijfen can
 En thoont een volle proef daer van
 Waer af den hoochsten roem en lof
 Behouwt het eel Savoyfche Hof </p> | <p> Alwaer de vruchten van 't Pinseel
 Ghesproten uyt t'verstant van MEEL
 Verheffen hun soo aenghenaem
 Dat noyt de ruchtbaer snelle Faem
 Sal laeten slijten uyt t'ghedacht
 Alt'gen' van hem wort voorts gebracht
 Soo gheestich, mals en wel ghestelt
 Jst t'gen' van MEEL wort uyt ghebelt. </p> |
|---|---|

COR-

CO
 Ghy
 Siet
 En van
 Hoe by
 Hoort wat
 Ten is niet
 Ten is r
 Die ove
 Wer 'in d
 Het eenen
 Want t'g
 De appet
 So als de l
 De tweede
 Jst oock i
 En sijde d
 In wonder
 Der selden
 Als hy m
 Van jede
 In door
 De t'leven
 Sijn ghee
 Staet sijn
 Der los en
 Sonder so
 Der mals
 Die ons
 In sietmer
 Die niet al
 De verf
 Waer dae

CORNELIS DE HEEM

Schilder van Antwerpen.

Ghy die den vremden aert van d'HEEMS Pinceele trecken
 Siet op een effen doeck oft plat panneel ontdecken,
 En van hun wonder cracht en weet de reden niet
 Hoe by nochtans dat g'haer verholentheden siet,
 Hoort watter onder schuyt, t'dient wel te sijn beschreven
 Ten is niet als de Konst die haer verthoont als t'leven,
 Ten is niet als de Konst ghesproten uyt den gheest
 Die over t'gen ghy siet draeght haren roem het meest.
 Waer 'in dat maer onbreckt een tastelijck ghevoelen
 Met enen vollen smaeck, om lusten te vercoelen,
 Want t'gen' de gheesticheyt ons inde Konst bewijst
 De appetijten van t'ghesicht ten vollen spijs.
 Soo als de HEEM bethoont in alderhande fruyten
 Die t'weede leven in haer eyghen selfs besluyten,
 Jst oock in silverwerck, christal, bloem, porseleyn,
 En sijde drappery, het staet al even reyn,
 En wonder uytghewerckt, t'gen' hy weet af te maelen
 Daer selden Constenaer hem weet in t'achterhaelen,
 Als hy maer eens en loert op al de schoont en puyck
 Van jeders eyghendom, en nempt tot sijn ghebruyck
 Om door sijn wetenschap te schild'ren naer het leven
 Die t'leven afronteert, als t'leven staet beneven
 Sijn gheestighe schildry, soo aenghenaem en soet
 Staet sijne handelingh in't ghene dat hy doet.
 Seer los en liefelijck, in al sijn edel werken
 Besonder soomen eens de rijpheynt gaet bemercken
 Der malsche muscadels, en suyverheynt daer by
 Die ons de HEEM bethoont in sijne puyck schildry:
 Dan sietmen wat PICTVER can uyt Pinceelen dringhen
 Die niet als gheest en Const in verf ten voorschijn bringhen,
 De verf het lichaem is, den gheest de ziel alleen
 Waer daer t'ghevoelen, soo waer Const en leven een.

IOANNES DE DUYS

Schilder van Antwerpen, oudt 33. jaeren.

MEt de booschreben soete ende rijpsinnighe bedenckingh is ten hoochsten begaest den Const-barenden ende Weet-lustighen Joannes de Duyts vermaert Schilder der wijt-besaemde Stadt Antwerpen, den welcken dooz zijn obersoete ende lieffeltjiche Const-Pinceel booztzenght beel en menichvuldighe ordonnantien soo Goddelijche als Poëtische ende Heydensche historien / blijckende aen vershepde Altaer-stucken / Casereelen als andere cloecke Belden die van hem in Nederlant op vershepde plaetsen te sien sijn ende notoirelijck veele aerdighe Poëterijen. Uyt druckende somtijl een naeckte Diana haer wassende in een Fonteyn-badt oft slapende Venus met naeckte kinderkens / ende sulckdanighe boozballen daermen de volmaecktheit vanden Natuer in't s'menschen leden can speuren. Waer in sijn Pinceel soo groote gratie ende soete celheyt naerlaet / dat niemant (vande Konst kennis draghende) daer in eenighe herlicheyt can sien als alleen een groote welstandt van t'ghene de byz Pictura is lerende / vol sekere en vaste teeckeningh bloepende van gheest / aerdighe bedenckinghe / ende rijckelijckheyt / vol welschickinghe der daghen en schaduwten / daer by een cloecke waerneuinghe der natuerelijche eyghenschappen / een wel gheoeffent verstandt inde Perpectiven / en hoben al seer erbaren in't kennen der Historien / vergheselschapt met verre ende eyghentijche naer ghedachten / spruytende uyt een stercke memorie die hem gheeft een goet ende licht begriip der oude gheschiedenissen : waerom dat Musa wel singhen mach tot sijnen onsterffelijcken lof dese volghende beersen.

De pen en Const-pinceel de schrale doot voorkomen
 Schoon dat het leven van den mensch is wegh ghenomen
 Schoon segh ick dat de doot baert de verghetentheyt
 Soo wort des Schilders roem noch naer de doot verbreyt.
 Pictura noyt en wilt, verghetentheydt ghehengen,
 Noch die met haere eer en hooghe celheyt menghen ;
 Om dat de pen haer al te heilsaem voedtsel gheeft
 Waer door de Schilder-const te grooten voordeel heeft.
 Des' suyver Const en laet soo licht haer niet verleyden
 Van die niet anders als verganck'lijckheyt verbeyden,
 Maer liever van de gheen die haeren lof beschrijft
 Die lanck naer t'Schilders doot inde ghedachten blijft.

Wat

Wat baetet in sijn tijdt veel lof en eer te krijghen,
 Als naer de doot de Faem de daden sal verfwijghen,
 En dat oock selden mensch eens naer den naeme vraeght
 In teecken dat den roem daer van gheen luyster draeght.
 Wat heeftmen niet bedocht van over veele jaeren
 Om te behouden al den roem van die ervaren
 Gheweest sijn in't Pinseel, oft ander groote Konst
 Op dat tot hunnen lof den naem sou sijn bejonst.
 Met de ontsterf'lijckheyt, alleen door d'edel pennen
 Die alderbest den roem lanck naer de doot doen kennen.
 Eerst schreefmen op het houdt, op bladers, stof oft sy
 Om te ghedencken al de Konsten der schildry,
 T'gen' men nu op papier oft parquement siet vloeyen
 En daeghlijckx meer en meer tot s'Schilders eere groeyen,
 Besonder vande *Duyts* om sijn hooch gheesticheyt
 Door wiens eel Pinseel schier t'leven wordt bereyt.
 Door wiens cloeck vernuft en treffelijke gaven
 De Const-beminders naer sijn eel schildrijen draeven,
 Om dat de malsicheyt van t'leven daer in steckt
 En al wat t'leven gheeft daer in niet en ontbreckt:
 Sulckx dat sijn hooghen naem van *Pallas* is verheven
 En vande Faem oock in d'ontsterf'lijck-boeck gheschreven,
 Tot ciersel van t'gheslacht, dat ons *Pictura* dient
 En die de handelingh van onsen *Duyts* bemindt.

V An B
 Bene
 In d'edel
 Daer over
 En weet die
 In aerlich
 Die jemar
 En volch
 Der sietme
 beeftjen
 Soo fraey
 Al om gh
 Konst die
 der sijn schil
 En thoone
 Waer over

O R I

In t'w rijpeli
 van meest
 ende noch
 die den v
 die door d
 s'elde (oogt
 beent is

Int s'wer
 Van Schoo

IAN SIBRECHTS

Schilder van Antwerpen.

Van *Berebom* houtmen in des Hollants leegh ghewesten
 Benefens *du Jardin* wel d'jerft, en voor den besten
 In d'edel Schilder-const, soo veel als raect den stiel
 Daer over langh den aert van sijn Pinsel in viel,
 En weet die in *Figuer* en beestjens uyt te wercken
 Soo aerdich als men oyt cost inde Const bemercken
 Die jemandt brocht in't licht, ghelijck oock *Sibrechts* doet
 En volcht *van Berchoms* stijl met gheest in overvloed.
 Daer siemen in schildry ghewoel van cleyn Figuren
 Oft beestjens die door Const hun schijnen te verrueren
 Soo fraey en wel ghestelt, dat sijne handelingh
 Al om ghetrocken wordt, door de bevoorderingh
 Van Konst die uyt den gheest van *Sibrechts* compt te spruyten
 Daer sijn schildrijen ons het vonnis staegh van uyt
 En thoonen oock de daedt van t'gen' hier *Musa* seyt
 Waer over Faem hem schenckt d'eer van ontsterf'lijckheyt.

JORIS VAN SCHOOTEN

Schilder in Hollandt.

Soo wy rijpeltjck insten de dierbaer weerdicheyt van *Pictura*, en hoe de
 Selve van meest alle de voornaemste Princen des werelts is beloont ghe-
 worden ende noch behoont wordt / soo dient hier verhaelt de achtbare *Schil-
 der-const* die den vermaerden *Joris van Schooten* daeghetijck is hanterende in
 Hollandt die door de overbloedicheyt van sijnen gheest in rijcke ordonnantien en
 wel ghestelde soo groot als cleyn *Historien* / *Counterseptsels* en stilstaende dinghen
 ghenoeg bekend is / en gheestincert wordt. Waerom dat *Musa* wel mach seg-
 gen:

Int s'wereldts wonder van de hooch gheachte Kunst
Van Schooten vindt alleen de grootste eer en gunst.

LUCAS

LUCAS FRANCHOIS

Schilder van Mechelen, oudt 45. jaren.

Die wetenschap en Const besit, sal altijd leven
 En trotst den Haet en Nijdt door d'aengheboden eer
 Die de bevoorderingh van hunne deught hem gheven
 Jae hoe 't de afgunst spijt, sy groeyen meer en meer,
 Dit sietmen waerelijck als in een spieghel blijcken
 Aen veele Oeffenaers van d'edel Konst schildry,
 Dat die *Fortuna* sal met eer en goedt verrijcken
 Als de uytmentheyt van gheest oock is daer by.
 Om t'selve aende Faem met waerheyt te bewijsen
 Wordt hier ghedachvaert den roemruchtighen *Franchois*
 Van *Musa*, die sijn eer doet uyt de Konst verrijcken
 En sijn ervaerentheyt singht met een stille vois.
 Die tot in Vranckrijck ghehoort wordt met ghenuchten
 In't Coninckx machtich Hof daer menich Prins beooght
 De eelheyt van sijn mals *Pictuers* volmaeckte vruchten
 Seer wel ghecoloriert, ghediept en uyt ghehooght,
 Soo als het Huys *Condé* in overvloedt can thoonen
 Besonder d'eel Princers die hy gheschildert heeft
 En veele Cavailleurs die by den Prince wonen
 Waer aen men speuren can dat jeder-een schier leeft,
 Noch wijder stelt sijn Kunst haer leersaem Schilder-paelen
 Om te doen kennen wat sijn Verf-pinceel vermach
 Die al haer maelsel schijnt met leven te bestraelen
 Soo aenghenaem, weet sy te brenghen voor den dach.
 Naturas eyghendom, in schijn van enckel leven
 Door den besielden gheest die sweeft op berdt en doeck,
 Daer ons *Franchois* een proef can waerelijck af gheven
 Door sijn ervaerentheyt in't neerstich ondersoeck.

Van

Enore tres expert

des Roijns pout.

LUCAS FRANCHOYS

Peintre tres expert et renommé en grandes ordonnances, et pourtraicts, née a Malines.

Lucas Franchoys pinxit.

Coenr. Waumans sculp.

ANCHOIS
... 45 jaren.
... alrijde levent
... door t'anghehouden en
... gheven
... meer en meer,
... blicken
... konst leydry,
... verrijcken
... oock is daer by
... te bewijlen
... Franchois
... verrijcken
... stille vout
... gheachten
... Frans bevooght
... vruchten
... ghevooght,
... thoonen
... heet
... wonen
... eener schieker keit
... Schilder-puist
... pinceel vermach
... te bestraken
... venghen voor de lach
... enkel levent
... tweeft op berit en oet,
... waerelick al gheen
... oetelick oetelick

Van t'ghene can bestaen inde begaefde seden
 Die eenich mensch besit, daer ons in Nederlandt
 Den overvloedt van Const af thoont de rechte reden
 In *Lucas* eelen gheest en hooch begaest verstandt.
 Soo almen eens beooght de rijke Cabinetten
 Van menich edel Heer, in Nederlandt ghestaen,
 Die ons verthoonen veel schildrijen en Pourtretten
 Die wonder naer de Const van *Lucas* sijn ghedaen,
 Daer sietmen al het gen' de Const-pinsel can maelen
 Naer t'leven uyt ghewerckt met uyt ghelesen gheest:
 Daer sietmen t'levens aert van *Lucas* achterhaelen
 Wiens Meester langhen tijdt d'Heer *Rubbens* is gheweest,
 Het gen' hy oock ghenoch doet bliicken in schildrijen,
 Die van hem met verstandt staen cloeck gheordonneert
 Soo in devotie als in Poëterijen:
 Daer menich Kerck en Hof is mede ghestoffeert.
 De ordonnantien van veele Kerck-altaeren
 En cloecke defticheyt van menich Taefereel
 En vaste Teeckeningh, ghenochsaem openbaeren
 De groote vloeyentheyte van sijn seer eel Pinsel,
 Daer sietmen in *Figuer* een tweede leven swieren
 Een losse drappery fraey op haer maet ghestelt
 De verven wel ghemenght, vol aerdighe manieren
 Wat dinter meer te sijn in eenich Schilders belde
 Soo als *Franchois* bethoont, die (om den toom te gheven)
 Aen sijne neersticheyt, en eensaeme practijck
 Vindt vreught, om buyten Echt in vryicheyt te leven
 Wiens naem oock is bekent in menich Coninckrijck.

CAROLUS

CARC

S

Die d'edel
Hanteert.

Den roem v

Daer, naer c

je schoon den

Van rust en lu

En dat de a

De mensche

Soo sou noch

Van haet en t

Die d'eer O

Vermaerde v

Daer DV JARDI

Door al de Kor

Daer gheene

Midts dat dae

besonder als hy

En scherpe sw

Eer sy ten v

Bespeuren k

Op doecken c

landtschappen

Soo wonde

Die d'uyter

je niemant

Can eenich m

Die sijn ber

Wiens Kon

Daer heel Ital

En houden D

Der vrije Sc

Wiens loff d

CAROLUS DU IARDIN

Schilder, woonende tot Amsterdam.

Die d'edel Schilder-const (om haer seer hoogh vermoghen)
 Hanteert, en staegh beschermpt als d'appels van sijn ooghen,
 Den roem van d'euwichhey door sijn Pinceelen faeyt
 Daer, naer des Meesters doot den tijdt de vrucht af maeyt.
 Jae schoon den krijghs Godt MARS verwoest had al de landen
 Van rust en lust ontroofst des Konstenaers verstanten
 En dat de arremoy oft een onvruchtbaer jaer
 De menschen had ghebrocht in't uysterste ghevaer,
 Soo sou noch evenwel PICTVRAS eer ontwolcken
 Van haet en teghenspoet door veel Konst-gierghe volcken,
 Die d'eer Ophouders sijn van haere edelhey
 Vermaerde wetenschap, en vrende gheesticheyt.
 Daer DV JARDIN met recht wel vlijtich op mach praelen
 Door al de Konst die hy weet wonder aff te maelen
 Daer gheene netticheyt oft gheest in en ontbreckt
 Midts dat daer in (soo t'schijnt) den aert van t'leven steckt,
 Besonder als hy thoont in't werck van sijn Pinceelen
 Een scherpe suyverhey (daer d'ooghen langh op speelen)
 Eer sy ten vollen de volmaeckthey van t'ghediert
 Bespeuren konnen, dat in't cleyn op plaeten swiert
 Op doecken oft panneel, en naer-venant Figueren
 Landtschappen, bloem, en vrucht schier boven de Nature,
 Soo wonder aenghenaem ist t'ghene dat hy maect
 Die d'uyterst' eyghenthey van t'leven naest gheraect.
 Jae niemant in des' eeuw in sijn lof-rijcke wercken
 Can eenich misverstantt oft onvolmaeckthey mercken,
 Die sijn berispsers licht can houden in bedwangh
 Wiens Konst is oorfaeck van veel Haeters onderganck.
 Daer heel Italien en Hollandt stets op roemen
 En houden DV JARDIN een vande luyster bloemen
 Der vrije Schilder-const, bekent van stadt tot stadt,
 Wiens loff de Faem bespeurt en onvermoeyt bespadt.

CAREL VAN SAVOYEN

Schilder van Antwerpen, Anno 1619.

Die sijn oogh-merck laet daelen op de nutticheyt die ten dienst van onse Pictura oft vry Schilder-const en booztplantinghe van des selfs eer / gheburich boozts comyt / sal binden inde uytnemende Const-pinceel van Carel van Savoyen eenen soo grooten lust en behaeghen dat hy niet anders en sal wenschen als om de selve te moghen te weerderen ende te achten boven alle Coust. Want jemandt die oprechte kennis draeght van Pictura, en sijnde versterckt met een ghesondt oordeel / en can in sijn handelingh niet anders binden als de uiterste volmaecktheyt van het leven / besonder boozt hebbende een wel gheteekent ende holverbich stuck / dat afbildt eenighe naeckte lidtmaeten / die soo soetelijck van hem uyt ghewerckt ende aerdigh voltrocken worden dat ick niet anders vanden selben Carel van Savoyen en magh segghen als t'naerbolghende in cozten sin aldus.

Groot-achtbaer Constenaer die met u eel Pinceelen
 Uyt weynich asch oft stof cont brenghen op panneelen
 T'gen' t'leven soo ghelijckt al oft in't leven waer
 Al dat ghy uyt den gheest seer vlijtich schildert naer.
 Cunt ghy het leven doen aen uwe Const ghelijcken
 Soo moeder in U gheest jet Goddelijckx dan blijcken
 Want die iet levens can voortbrenghen uyt dood' asch
 Waer in te voren noyt een schijn van leven was,
 Moet boven menschen cracht, een godd'lijck Schepsel wesen
 T'gen nimmer als van Godt, oyt is ghesien voor desen.
 O neen weet-lieve jeught; soo daer t'ghepeys op spelt
 Denckt dat t'alsoo is met de Schilder-const ghestelt,
 Die U voor t'leven can al menich mael bedrieghen
 Jae t'levens schijn bethoont, in Consten (sonder lieghen)
 Want leughen wort ghetast soo blijkt het teghendeel,
 Van t'ghene wort verhaelt, maer hier wijft het Pinseel.
 Seer onveranderlijck, het gen ghelijckt het leven,
 Jae oft het leven waer aen haere Const ghegheven,
 Dat is de Gaeve-Godts ghestort in eenen mensch
 Die maelen can door Const, al t'gen is sijnen wensch.

Die

Peintre
 en tue.
 d'Anve

CAROLVS VAN SAVOYEN,
*Peintre extraordinaire en petites figures principalement
 en nues grandement estimez Nasquit dans la Ville
 d'Anvers demeurant en Hollande.*

C. van Savoyen fecit aqua forti.

Die inde Const bethoont veel aenghenaeme dinghen
 Soo als *Savoyen* weet met gheest in't licht te brenghen,
 Dat jeder tuyghen sou (die sien can sijn schildry)
 Ten is gheen Const alleen, maer t'leven isser by.

PEETER VAN BREDAEL

Schilder van Antwerpen, oudt 32. jaren.

HOort hoe de snelle Faem met overvloedt van prael
 Roempt op de Schilder-cunst van *Peeter van Bredael*,
 Door al de vindinghen die hy in't ordonneren
 Brenght daeghelijckx voor den dach met Landtschap te stofferen
 Seer aenghenaem aen d'oogh van die de Konst bemint
 Om al de wonderheyt die m' in sijn stucken vindt.
 De vremde handelingh (die hy weet voor te stellen)
 Gheeft stof en reën ghenoch om d'eere uyt te bellen
 Die sijn Pinseel verdient, door d'aerdicheyt, die sy
 Thoont wesentlijck en fraey in jeder Konst-schildry.
 Voor eerst als men den aert van Landtschap oft landtdouwen
 Prieel, Hof, en Ruwien, en oud' Romeynsche bouwen
 Van hem siet afghemaelt soo vindtmen den Natuer
 En t'levens wesen in *Bredaels* verrijckt *Pictuer*.
 Het leven in't gheboompt, en al de eyghentheden
 In cleyne Beestjens met verstandt en waere reden
 Soo uysterlijck ghevat dat niet soo wel can staen
 In alle Kenders oogh, die met de Const om gaen,
 Als t'gen' ons *van Bredael* weet gheestich aen te wijsen
 In d'edel wercken die uyt sijn Pinseelen rijsen.
 Daer de ghesteltenis oock van des menschen aert
 Staet inde Kunst vercleynt en van Pinseel ghebaert:
 Soo eel, net, suyver, en volmaeckt ghelijck het leven
 Dat selver den Natuer gheen gaven meer can gheven
 Oft t'wordt daer in ghesien in overvloedicheyt
 Het werck bethoont de daet, wat dienter meer gheseyt.

HENRICK

PEETERS VAN BR
 sicut et rare il at

PETRVS VAN BREDAEL, Né dans la ville d'Anvers en l'an 1630. Peintre fort
plaisant et rare, il at demeure quelque temps en Espagne, et aultres provinces.
Abbe Lemaire.
Crem. L'Anvers sculpit.

inghen
in t licht te brengen,
en can lijn schilderij
er leven aller by.

BREDAEL

met 32. jaren
met overloedt van prael
mit van Peter van Bredael,
r onbarmen
ich met Landfchap te Stoffens
van die de Konft beint
in lijn fteken vint
eer voor te fteken)
teere vte te bellen
verfcheyt, die fy
er Konft-fchilder.
fchap oft landfchouwen
menfche bouwen
notmen den Nauet
errickt Pieter.
de eyghentheden
en waere reden
foo wel can ftes
et de Conft om ge
gheftich ven te rijk
Pinfteen tijfen.
an des menfchen me
n van Pinfteel ghebr
aecte ghelyck in een
aven meer can gheen
in overloedicht
was diener meer gheleyt.

HENRICK

HENRICK VANDER BORGHT

Schilder van Franckendael.

Hier fietmen wederom als met herschapen ooghen
 Een nieuw verborghen Const van grooten gheests vermoeghea
 Van sulcken vremen cracht en vast ghestelden aert
 Als oyt PICTVRA heeft uyt haeren schoot ghebaert.
 Soo ghy maer t'kleedt-cieraet ontdeckt van d'eel schildrijen
 Die VANDER BORGHT afmaelt en U can doen belijen
 Dat van Natura noyt can worden jet ghetecht
 Uytwendich, oft het schuyt in sijn ontsterf'lijck beelt,
 De reden tot bewijs is nood'loos t'openbaeren
 Ter wyl dat sijnen gheest soo is in Const ervaeren,
 Dat t'werck tot ons vermaeck ghenochsaem tuyghen can
 Wat rijk begaefdt vernuft schuyt inden weerden Man
 Daer t'hooghe Duytsche-Landt met recht wel op mach pralen
 Om al de suyver Const die hy daer heeft ghemalen:
 T'rijk FRANCKFORT, FRANCKENDAEL en d'Italiaensche landt
 Beminnen sijne Konst en kennen sijn verstandt.
 Den Graef van ARONDEL, een van PICTVRAS vooghden
 Soo haest hy eens t'Pinceel van VANDER BORGHT beooghden
 Had sulcken wonderheyt van deught daer in bemerckt
 Om t'leven t'gen' daer in was gheestich uyt ghewerckt,
 Dat hy hem met veel gunst en rijckelijcke winsten
 Begaest heeft naer den eysch en naer Pinceels verdiensten,
 Om dat sijn edel Konst niet als met deughr verkeert
 Om datmen uyt sijn Konst niet als de deught en leert,
 Die door lichtveerdicheyt gheen siel en sal ontrusten
 Oft door onkuyschen aert bestrijden met vuyl lusten,
 Midts dat sijn suyver werck niet als op deughden treckt
 Op t'lijden vanden Heer t'gen' niet als deught verweckt.
 Godt die de Kunsten gheeft en wordt oock niet vergheten
 By VANDER BORGHT die stets Godts leven af can meten
 Door wetenschap en gheest die in sijn hersens leyt
 In't cort hy baent den wegh van veel godtvruchticheyt.

PEETER

HENRY VAN DER BORCHT PEINCTRE,

*Né à Franckendaël au Palatinat, et à cause de la Guerre venu à Franckfort, en l'an 1638
passant le Comte d'Arundell Voyagant vers l'Empereur l'emmena et de là l'envoya en Italie
Où Mr Pèti le quel amassa l'Art Bour le dit Comte de la Passant avec l'art en Angleterre il
l'a garde Jusques au décès du Comte il g^t Serviteur du Prince de Galles,*

Johann Meissens pinxit et excudit.

W. Hollar fecit. 1648.

PEETER TENTENIER,
CASTELEYN, ende
GYSBRECHT DE HONDECOTEN.

De aerdich bereierende rijkelijckheyt van *Pictura* brenghet de Kunst seldkenen luster ende glans aen dat het onmoghelijck is den selven te liefen als wanneer den Schilder niet en laet vertraghen synen pber ende lust om de selve te hanteren ende daer dooz eenen ewighen naem achter te laeten. Daerom wort de neersticheyt ende blijtighen jever nootsaeckelijck in een goet aencomende Schilder bereyft om daer dooz de gheneghentheyt van een gheestighe *Natur* in het ghemoedt wacker te maecken ende soo alleenskenx de boozbelden van het verstandt uyt te wercken ghelijck sekeren *Peeter Tentenier, Casteleyn ende Gijsbrecht Hondecoten Constighe Oeffenaers van Pictura* ober al in hun *Const* doen blijcken / daer de *Faem* met alle recht en reden wel op roemen mach.

Faem mach op *Tentenier* vry haeren roem wel bouwen
Die synen cloecken gheest in *Konst* noyt laet verflouwen,
Maer brenghet ons daghelijckx seer aerdich voor den dach
Al wat in groot oft cleyn *Picturs* Pinceel vermach,
En *Casteleyn* daer by en dient oock niet versweghen
Die soo van jonghs-af-aen was tot de *Const* gheneghen
Door jngheboren gheest dat hy noyt was gheruft
Oft hy en had volbrocht het voorbelt vanden lust
Die hem al menich mael tot op den dach van heden
Met groote neersticheyt en jever heeft bestreden,
Om d'uyterste der *Konst* te vatten in't ghemoedt
Tot ciersel vanden naem die sijne eere voedt.
Soo als oock uyt t'verstandt van *Gijsbrecht Hondecoten*
Ghespeurt can worden wat gheest-rijcken *Const* besloten
In sijne hersens leyt, met grooten gheest ghemenght,
Die *Gijsbrecht* op 't *Toneel* van lof en eere brenghet.
En waerom sou sy niet, want sijne oli verven
Sijn d'oorfaeck dat sijn *Faem* oft *Naem* noyt fullen sterven :
Dat heeft *Pictura* in, hoe dat het gaet oft niet
Sy heeft door haere cracht de *Faem* in haer ghebiet.

LILLY

LI
Et gheent wil
Lelio Schilder be
men schen dooz syn ha
Hedendberg
ende ioffe Pi
en more lof van st
vondsticht ben ach
en marcke hovende
enget maecten als
in synen roem en

Soo als
Can haer c
In opro
En vreesst ge

ORNE

H Eeft Hol
Die wee
In eene han
Daer t' merg
de schoon den
de d'eyghen h
Soo moet sy
Noot beter
Berchom or
Landtschap
Daer t'puyck
Om te verhe

LILLY alias LELIO

Schilder van Londen in Enghelandt.

Het gherucht wilt qualijck laeten berfwiſſighen den Conſtighen Lilly oft Lelio *Schilder van Enghelandt* / den welcken in't groot jae boven het eyghen leben door ſijn baſte en veerdighe manieren van teekenen ende ſchilderen oghen *Nederlanderſ* en hoeft te wijcken / jae mach met volle recht den tweeden Rubbens inde loſſe *Pinceel* ende cloecke inventien gheheeten worden / daer de jaem meer lof van ſpreckt als ick hier can beſchryven / ende om cothteyt wil ghenoodtsaeckt ben achter te laeten / als ghenoch ſynde / dat ick vanden ſelven mentie maecke hopende ende baſt betrouwende dat ſijn wercken hun ſelven meere befaempt maecken als ick met mijn floutwe pen can bewiſſen ſluytende alleentlijck tot ſynen roem ende ghedachtenis met te ſegghen aldus.

Soo als een *Lelie*, die onder doorens bloeyt
Can haer de eel *Pictuer* oock onghhindert draghen
In oproer en crakeel, die in haer Conſten groeyt
En vreeſt geen onghemack in ſpijt van d'oorloghs plaghen.

CORNELIS VAN BERCHOM

Konſtich Schilder van Haerlem.

Heeft Hollandt niet met recht op *Berrechom* te ſtouffen,
Die weet door Konſt en deught, t'ondeughdich t'overpouffen
In eene handelingh vrempt van gheſteltenis
Daer t'mergh van ons *Pictuer* vaſt in gheſloten is.
Jae ſchoon den droeven Nijdt dit gheensints can verdraghen
Die d'eyghen hert daerom ſchijnt ſtadich op te cnaghen
Soo moet ſy ſelver (als t'ondeughdich) tuyghen dat
Noot beter den Natuer is met t'Pinſeel ghevat.
Als *Berchom* ons verthoont, ſoo in ſtilſtaende dinghen
Als Landtſchap, Beeftjens en Figuerkens voort te bringhen
Daer t'puyck der wetenschap niet hooghër vliegghen can
Om te verheffen al de deughtd van eenich Man.

A a a

IOANNES

LILLY

IOANNES MEYSENS

Schilder van Brussel.

De erbarentheyt inde kennis van Picturas Konsten (daer den voorszreven Meysens mede begaest is) en heeft niet ghedooght om den selven hier te verghten / die ghebozen is tot Brussel in't jaer 1612. op den 17. *May* / ende de edel Schilder const gheleert heeft by den vermaerden Antonio van Opstal, mede oock by sekeren Nicolaes vander Horst, daer by hy synen tijdt soo jeberich heeft waerghenomen dat hy vooz sijn Excellentie Graeff Hendrick van Nassau verschepde fraep suchen heeft gheschildert eensamentlijck den selven met de Gravinne / verschepde repsen naer t leven heeft ghecontersept / boven dien oock de Gravinne van Sturom, den Grave van Bentom, diverse Colonels vooz den Commandeur Lichtenbergh, als oock den selven Commandeur sijn Wuyf vrou ende alle hume kinderen / daer niet anders als het leven in en ghebrecht / met sulcken goede en vaste opmerckinge is alles door den voornoenden Meysens daer in met het Pinseel uyt ghevoert / ghelijck oock comyt te blijcken bianen Antwerpen (daer hy teghenwoordich is woonende) aen veele ende menichbuldighe Conterseptels die hy daer ghemaect heeft / oock met enen blijghen jeber naer d'Originelen van van Dijk ghecopicert / dat de selve menighmael vooz Originelen oft Principalen worden aenghesten / soo veel vermoghen heeft hem de wetenschap van Pictura inghestoet datmen boven t'ghene voorszreven staet wel mach segghen :

Den jever wordt altijt ghandthaeft vande jonst
 Die d'eel *Pictuer* besit door haer verheven Const,
 En lockt de neersticheyt om de seldsaemste dinghen
 Die jemant uyt den gheest, door Const in't licht can bringhen,
 Soo als ons *Meysens* weet te thoonen met Pinseel
 Vol levens aert en cracht op doecken en panneel.

Teghenwoordigh is de eenighe exercitie ende negotie vanden voorszreven Meysens, de handelingh van alle seldsaeme Pinten soo van anticque als modernighe Meesters uyt ghegaen ende by de cloeckste Plaetsnijders ghesneden / soo ende ghelijck by hem te binden sijn ontallijcke raere d'ucken van Lucas van Leyen, Alborduer, italiaensche ordonnantien ende veel wonderbaere Pinten ghesneden van Sadeler, Nantuel, ende andere fameuse Plaetsnijders die hy door sijn groote kennis ende erbarentheyt can doen blijcken ende ten voorszijn brengen. Wiens Sone hy naem Cornelis Meysens oock is een fraep aencomende Meester in't plaetsnijden ghelijck aen verschepde Pourtretten en de Tittel-plaet van desen Boeck te sien is. Oudt 21. jaren.

Uyt

*Peintre, natif
 en la ville de
 il fait profession
 des. Xijfuz puz*

Uyt swert beinckte Print ghedruckt op wit papier
 Wordt Konst en gheeft ghekent, soo wel als in schildry
 Al waer de Teeckeningh is Meester van 't bestier
 Die d'eel volmaecktheyt van de wetenschap hout vry.

NICOLAES VAN EYCK

Schilder van Antwerpen.

JSt wonder dat de Eer heeft selden connen rusten
 Voor dat sy sach ghepaeyt den wensch van haere lusten
 En had *Niclaes van Eyck* met volle recht ggebracht
 Tot d'Ampt van Capiteyn der Borgherlijcke wacht,
 Om sijnen cloecken aert en gheestighe manieren
 Die door de hulp van deught sijn heel gheslacht verciere
 Om sijn trouherticheyt en jever tot Godts wett'
 En ander deughden meer, daer d'Eere meest op lett'
 Om jemandt tot t'gheluck van haren staet te brenghen
 En Faem, en Naem, en Stam daermede te verlenghen,
 Soo als is uyt ghewerckt door liefde buyten gunst
 Om dat compt over een dit Ampt met sijne Kunst,
 Om dat (segh ick noch eens) sijn aerdighe Pinseelen
 Niet anders als t'ghebruyck van krijghs handel en teelen
 Ghelijck Batalien, en dierghelijcken staedt,
 Optreckingh, pestery, soo 't in den Legher gaet.
 Weet ons van *Eyck* door gheeft als t'leven te vertooghen
 En als het leven self te stellen voor de ooghen
 Van die de Konst verstaen, midts den volmaeckten aert
 Het leven en Natuer daer in veropenbaert.

PH.

PHIL

DE
 En / Schi

Tgen' veel we

Door al de sel

De Cloeck

De Wijse r

Om dat des

Als sy het le

Vol vruch

Behalen, a

Der ons Fry

De dient in t

Om dat sijn

Dat sijne vry

Is d'uyterste d

In worden n

Seer vast gh

Vol vrende

In boven dat

etne oeffen

By onse C

Die oock v

Der wonder

Door al de suy

Daer niema

En metter d

PHILIPPVS FRUYTIERS

Schilder van Antwerpen.

DE vrome sterckheyt baert prijs, lof, en groote eer
 En t'Schilders oeffeningh verheft haer cracht noch meer,
 T'gen' veel weer-lievende Vernuft en overweghen
 Door al de seldsaemheyt die daer in is ghelegghen,
 De Cloeckaerts staen verbaest, verwondert en verstompt
 De Wijsē twifelen oft t'leven daer in compt:
 Om dat des' handelingh soo grooten deught can teelen
 Als sy het leven thoont in't werck van d'eel Pinseelen
 Vol vruchtbaer wetenschap, die over al den prijs
 Behalen, door hun cracht en levendich bewijs:
 Daer ons *Fruytiers* van thoont een proef ghelijck het leven
 Die dient in't licht ghebracht en om haer Konst beschreven,
 Om dat sijn handelingh werckt soo veel deughden uyt
 Dat sijne vry *Pictuer* in haer niet en besluyt.
 Als d'uyterste dat in de eelheyt der Natueren
 Can worden naer ghemaect, besonder in Figueren,
 Seer vast gheteckent en naer t'leven wel ghefelt
 Vol vremde vindinghen, heel gheestich uyt ghebelt.
 En boven dat en hoeft hy niemant oock te mijen
 In eene oeffeningh die voortbrenght schoon schildrijen
 By onse Constenaers verlichtery ghedoopt:
 Die oock van levens aert en gheest is overhoopt,
 Daer wonder netticheyt en Konst is in te speuren
 Door al de suyverheyt van haere schoon coleuren,
 Daer niemant als *Fruytiers* den hoochsten naem van draeght,
 En metter daedt bewijst, t'gen Kenders oogh behaeght.

ANTHO

ANTONIUS GOEBOUW

Schilder van Antwerpen.

HEt is een vrempt ghewoel, dat meestendeel de menschen
 Soo naer de aertsche vreught, en eer, en rijckdom wenschen,
 Sijn besich dach en nacht om t'lichaem op te voen
 In ydel ydelheydt, en selden goedt te doen.
 Daer sy in scheppen al hun wellust en behaghen
 Schoon dat sy op het lef veel min als niet bejaghen,
 Want ismen cloeck van gheeft en geene vruchten baert
 In uyt te wercken t'gen' den ingeboren aert,
 Door wetenschap besit, soo sijn't maer s'werelts slaven
 Niet weerdich datse sijn verciert met hemels gaven.
 Maer die sijn wetenschap doet blijcken t'alle kant
 Wordt als een Landt-juweel bemint om sijn verstandt.
 Wordt over al gheerd om dedele manieren
 Die sijnen werden naem en leven staegh verciere,
 Daer de memori van den mensch langh af onthouwt
 En daer de Faem met roem haer woonplaets staegh op bouwt.
 Wie leeft in rijcken staet, wordt licht beanct met sorghen
 Verliest sijn vryicheyt, en heeft veel vrees verborghen
 In't hert, om s'werelts goedt dat hem hier geeft wat vreught
 Met lust en rust ghemenght, maer geen oprechte deught.
 De deught nochtans die is het ciersel vande menschen
 Die uytsteckt boven al t'gen' jemandt hier can wenschen,
 Het loot en waterpas daer jeder een op rust
 Die d'achterdencken van't onsalich sterven blust,
 Hoe menich dertel quant en sietmen daer niet woelen
 In d'aertsche gaeven om de lusten te verkoelen
 En wroeten al den dach in't s'werelts dreck en slijck
 En niet eens dencken op de deught oft hemel-rijck.

Dit

Prima caput bellorum
 cur fremuit. M.

menschen
 en eer, en rijkdom wenscht
 lichaam op te voer
 te doen.
 Ik en behagen
 in als niet behagen,
 t en gene vruchten haest
 ingehooft zent,
 t maar s'werelds leven
 met hemels gaven
 blifcken alle kare
 mine om lijn verstante
 naneen
 agn veruzen,
 angh al onthouwt
 roonplaats staegh op bouwt
 nt beancn met lofgen
 l vrees verborghen
 t hem hier geent wa vengte
 aer geen oprechte eugte
 erfel vande menschen
 maide hier can verhoen
 der een op rust
 mlidich sterven blid
 samen daer niet vrees
 llen te verhoelen
 t s'werelds doest al d'lijc
 deughe om hem d'lijc

Orbis Roma caput bellorum turbine quondam
 Obruta cur fremuit? Martis amica fuit:

Ast ubi multiplicis sese dedit Artis alumnam,
 Celsa Triumphatrix se super astra tulit.

Dit heeft van jonghs-af-aen *Goebou* al gaen bemercken
 Als hem den seghen Godts quam met verstandt verstercken,
 Als hy eens overdocht dat eenen goeden naem
 Meer wordt ghepresen by de al ghemeyne Faem
 Als wellust, staet, oft pracht, die lichtelijck verdwijnen
 Schoon datse wonderlijck in jemandts ooghen schijnen.
Goebou sach boven dien dat ons de wereldt niet
 En geeft als cleyne vreught vol naersmaeck van verdriet
 De reden dat hy in te gaen socht ander weggen
 Daer niet als lof en deught en vreught is in gheleghen,
 Het gen' de snelle Faem noch naer de dootd verbreyt
 En teeckent inden boeck van haere eeuwigheyt.
 Den lof can noyt vergaen van die hun self vercloecken
 In Consten door de deught met jever t'ondersoecken
 Om dat de vruchten (die voorts comen vande Kunst)
 Tot vreught der Konsteners met eer worden begunst.
 Soo als de neerstigheyt quam aen *Goebou* vereeren
 Eer dat hy noch ginck in *Jtalien* verkeerren
 En t'gen' daer aen ghebrack, op heden wordt volmaeckt
 Door al sijn groote Kunst daer menigh geeft naer haect.
 Men hoort niet vande Faem als lofsangh van hem singhen
 Tot vreught van sijn geslacht, door de seldsame dinghen,
 Die sijn Pinseel bewijst, die in haer selven leeft
 Om dat sy den natuer (soo t'schijnt) verborgen heeft
 In al haer wercken, die *Goebou* weet af te belden
 Die niemandt om haer kracht ghenoch en can verghelden.
T'Handtwerpen inde Kerck vande Societeit
 Staet sijnen naem ghenoch in d'eel *Pictuer* verbreyt:
 In *Hollandt*, *Vranckerijck*, en noch meer ander rijcken
 Daer compt de edelheyt van sijne Const te blijcken,
 Soo dat onnoodigh is meer lof te brenghen uyt
 Die sijne daet ghenoch in d'eel *Pictuer* besluyt.

PEETER

So maar de
 Ghedicalere
 De Konst Go
 Soo als in't r
 Den loeten Na
 Den Oyevaer v
 De Lijster a
 De Musch
 oo levendich
 De groene bo
 Soo aenghe
 Dat hy die l
 is maer sijn cl
 it menich Ker
 Soo liefelijck
 Tot welstand
 in voorgront
 een weggen
 En sijn in't l
 Oft worden

PEETER DE VVIT

Landtschap-Schilder van Antwerpen.

Soo maer des winters daeghs t'ghevoghelt sach de stucken
 Gheschildert van *de VVit* die het gheboompt uyt drucken
 De Konst sou hunnen aert ontfteken met jolije
 Soo als in't midden van den heeten Somers-tijt.
 Den soeten Nachtegael sou nieu ghenuchten scheppen
 Den Oyevaer waer oock terstont weer aen het cleppen
 De Lijster aen t'ghefluyt en t'Quackeltjen aen t'slaen
 De Musch aen t'nestelen, en t'Krekeltjen aen t'gaen,
 Soo levendich door Konst can ons *de VVit* doen blijcken
 De groene boomen die het leven niet en wijcken
 Soo aenghenaem thoont hy de ooghen hun vermaeck
 Dat hy die licht verweckt uyt eenen swaeren vaeck.
 Als maer sijn cloecke handt een Landtschap gaet bereyen
 Dat menich Kenders oogh door lusten can verleyen
 Soo liefelijck verschiet t'asurich achter-werck
 Tot welstandt vande Const, soo crachtich cloeck en sterck
 Den voorgront uyt ghehaelt, dat gheen bosch oft waranden
 Gheen wegghen wel beplant schoon ende vruchtbaer landen
 En sijn in't leven soo plaissant naer d'oogh ghestelt
 Oft worden door *de VVit* verthoont en afgebelst.

Bbb

GASPAR

G A S P A R D E W I T

Landschap-Schilder van Antwerpen.

Als compt de gulde Son TELLVRIS schoot beschijnen
 Soo fietmen dat den Vorst allenskens sal verdwijnen
 Die t'groen tapijtich cleedt van FLORA had berooft
 Des menschen lust verslauwt, en al t'ghewas ontlooft.
 MATVTA melckt haer borst en door haer dauws besproeyfel
 Besapt sy al het hout en brengt tot geurich groeyfel:
 Soo dat al watter leeft ghelijck verrefen is
 Soo haest de werme Lent in haer oudt wesen is.
 Dit sien ick inde Const soo danich oock gheschieden
 Daer MOMVS en den NYDT (als vande pest) af vlieden
 Schoon dat door hunnen haet de Const al dickwils lijst
 Noyt wordt sy evenwel haer glans en luyfter quijt,
 Jae schoon haer edelheyt wordt somtijts eens bestreden
 En van niet wetende Laet-dunckenaers vertreden:
 Haer krachten sijn soo groot dat sy daer op noyt past
 En acht den Nijdt niet meer als eenen hondt die bast.
 Dit wordt ons door DE WIT oogh-schijnelijck bewesen
 Die inde Schilder-const ten hoochsten wordt ghepresen,
 Daer hy sijn cloeck verstandt in't Landschap blijcken doet
 Dat menichmael verlicht den gheest en swaren moet.
 Als hy de gulde Son, en aenghenaemen reghen
 Van sijnen gheest door hulp van Godes milden seggen
 Laet daelen op panneel, op doeck oft copre plaet
 Waer op hy t'Landschap maelt, dat als het leven staet.
 Hier fietmen t'loof-rijck groen, aen alle canten wassen
 Den malsen dons en lis weerschijnen inde plassen
 De struyckxkens veil bemost als t'leven en Natuer,
 Ghedommelt met Pinfeel in d'eelheyt van PIETVER.
 Jae dat den Satir PAN SIRINGH saegh uyt ghetrocken
 In't Landschap vande WIT, sy sou hem weer verlocken.
 Hy wert (dat is ghewis) weer op haer schoont verhit
 Jae saegh voor t'leven aen, het Landschap vande WIT

G A S P A R

B P P

Betrach-

... extreor d'iman
 ... en detrempe, q
 ... de l'arte il

GASPAR DE WITTE,

Peintre extraordinaire en grand et petit paysages et ruynes, tant en huyle, comme en detrempe, grandement estimé pour leur rareté, auprès des grands Seig.^{rs} et Amateurs de l'art, il aſt demeuré long-temps en Italie et France, etc. resident en Anvers ville de sa naiſſance.

A. de Witte pinxit.

Bbbz

Richard Collin ſculpſit 1662.

Betracht

Betractinghe.

Datter byemde bedenkinghen / eyghenschappen / middelen en inbeldinghen /
 jae werckende lusten inde liefde verborghen sijn (ghelijck de daeghelijckse
 ervarentheyt ghenoch leert) can hier oock in't beschryven bande Const-rijcke
 Pictura ghenoch bewesen worden / de welke met de liefde wel ober een comyt
 en het naest aende liefde schijnt te bestaen / ghelijck ick hier vozen noch wijder
 heb gheschreven. Het selve blijkt claer ghenoch aende overschoone Stratonica,
 de welke de volmaeckste en cierelijckste Maeght was diemen in heel Cozin-
 then eertijds cost vinden / waer op sekeren Coninck (haer maer eens ghesien
 hebbende) soo verlieft was / dat hy sijnen Schilder Apelles daer ober had van
 Athenen ghesonden naer Cozintzen om de selve aldaer te contersepten / ghelijck
 hy oock op't versoek banden Coninck inden Tempel van Diana heeft ghedaen/
 en wederkeerende ober zee met het volmaeckt stuck / ist ghebeurt / dat Apelles
 met alle de Pilooten dooz het stormich weer en onstuypmich tempeest meynden
 te verdyncken / woypende alle de packen en coopmanschappen ober hoodt om
 hen te verlichten banden swaren last : en Apelles byzesende dat hy sijn oggherolde
 schildryp (daer het afbeldtsel van Stratonica op stondt) oock sou hebben moeten
 ober hoodt werpen / heeft t'selbe ontrolt ende aende Gasten ghetuont segghende :
 dattet de Goddinne Diana was / ghelijck oock gheloost werdt dooz de schoon-
 hepdt en lebenden aert die een jeder daer in booz het waerachtich leven quam
 te sien / jae t'is soo veer ghecomen datmen het veidt booz de Goddin Diana aen-
 badt en het tempeest dooz hun vast betrouwen oock ghestilt is. Apelles met het
 heldt ghecomen sijnde tot Athenen ende t'selbe aenden Coninck ghelevert heb-
 bende werdt hem daer booz bereert ober de hondert talenten goudt / alsoo dit
 was een van sijn uytneemste / besonderste en seldsaemste wercken die hy opt
 ghemaect hadde / het welck niet te verwonderen en is / naedemael dat Apelles
 niemant ghelijck en hadde om de eyghentichay van het leven inde Const naer-
 der uyt te belden : jae dat meer is / den gheleerden Schryver Apion ghetuyghet :
 dat de Waersegghers / oft Gheluck-gheraders uyt de volmaektheyt van sijn
 gheschilderde tronien costen oordeelen de boozleden en toecomende gheschiedenissen
 die den mensch ghebeurt waren en noch ghebeuren souden. Des voorszreven
 Coninckx Sone (die rijp van jaren was) het gheschildert heldt bande booz-
 noemde Stratonica oock ghesien hebbende / werdt daer op soo seer verlieft als
 sijnen Vader / niet teghenstaende dat hy nochtans het leven noyt (ghelijck
 sijnen Vader) ghesien en hadde / de welke op het heldt soo wonder volmaecht
 verscheen ghelijck het leven. Middeler tijdt heeft den Coninck dooz eeren
 Ambassadeur Stratonicam ten houtwelijck doen versoeken booz sijn Coningin/
 de welke hy oock becomen heeft ende daermede ghetrouwt zijnde / is de liefde
 banden Sone soo aenghegroyt / dat hy noch dach noch nacht en cost rusten/
 te meer / alsoo hy wel wist dat het onmoghelijck was met sijn Stief-moeder
 te comen tot sijn begheerte. Sijn liefde had haeren oorspronck uyt de schildryp
 dooz het ghesicht bande Const / en bemerkende dat de Const met het leven soo
 ober een quam / meynde van liefde te sterben / midts de selve meer een Goddin
 was ghelijckende als eenen mensch / midts dien oock dat de schildryp in het
 ghe-

ghelijck en byt le
 met meer hadde
 en in troest / is g
 van ghon med
 omck vordt uyt
 mede van Straton
 ick mer betrouwe
 de minnen list t'se
 een als sijn veel
 de Stratonicam aen
 est de oopfaek we
 vordt den oorsp
 in yndeliche hyst
 ghesicht van een
 comen woode
 hier meerder
 de oopfaek end
 vorden tot het le
 het ghesichte v
 vordt van Strato
 in / sonder ghene
 sijn bande konst
 te bidden dat di
 en trou / dat di
 het heeft ghesilt /
 in broest om mee
 ober de liefde eer
 der hare openba
 van oft uytwen
 vordt dooz de v
 vordt dat de C
 in in balans he
 in volzacht te s
 vorden van Min
 tehoughe behoor
 vden Apelles (H
 van goden ende
 overrijghe gheneg
 in sijn maer wel
 van worden / soo
 vordt / maer wel o
 vordt openlijck
 van verhart i
 vordt laet blyck
 van de volmaecte f

ghesicht aen het leven niet en weeck / welck leven alleen het beroerlijck ghe-
 boelen meer hadde als de Const. Den Sone dan sich berooft bindende van sijn
 hope en troost / is gheballen in een ware sieckte / de welke soo aennaem dat
 hy van gheen Medecijnen en cost gheholpen worden : segghende teghen den
 Coninck rondt upt / dat sijnen Sone moest sterben / ten waer hy gheholpen
 werdt van Stratonica, die de eenighe oorsaeck was van sijn sieckte. Den Co-
 ninck met verwonderingh / ende niet sonder teghenstrijdt van sijn eyghen liefde
 ende minnen lust t selve overlegghende / boben dien gheenen naerderen erfge-
 naem als sijnen verliesden Sone hebbende / heeft sijn eyghen lusten ghebozen
 ende Stratonicam aen sijnen Sone booz een Princesse gheschoncken / de welke
 noch de oorsaeck was van sijn subite ghesondtheydt ghelijck sy te vozen had
 gheweest den oorspronck van sijn quaelen. Wie isser die (den inhouden van
 dese heydensche Hystorie aenmerckende) niet en sal verwonderd staen / dat upt
 het ghesicht van een gheschildert beldt Coninghen en Princen beweeght en ver-
 lieft comen worden tot den persoon die t selve beldt upt druckt. De vzaegh is /
 wie hier meerder kracht heeft : oft het leven / oft de Const / de Const was
 ghe de oorsaeck ende eerste fondament / dat des Coninckx Sone tot liefde werdt
 ghebozen tot het leven dat hy noyt ghesien hadde / en schoon den Vader maer
 eens het ghesicht van't leven ghehadt en hadde / waer door hy de volmaeckte
 schoonheyt van Stratonica in haer afwesentheyt inde Const noch meerder trachte
 te sien / sonder gheneghentheyt om daer mede te trouwen / ghelijck hy door het
 ghesicht vande Konst daer naer is willich gheweest en gheschiet is / soo comt
 hier te bliken dat de Konst alleen is gheweest den eersten oorspronck van
 liefde en trou ; dat de Konst alleen (door het valsch gheloof der Heydenen)
 de zee heeft ghestilt / ende den Coninck tot liefde verweckt en wederom van
 liefde berooft om meerder liefde daer door in sijnen Sone te voeden. Tis wel
 waer dat de liefde een vier is wiens vlamme langh can verholen bliuen / cer
 de selve haer openbaert / haer eyghenschappen en sijn niet sonder merckelijcke
 teekenen oft uytwendighe werkinghen die een Minnaer in sijn vyzagie lan-
 ghen tijdt door de versterkinghe van een goede hope can verdraghen / maer
 hier blijkt dat de Const den lust van eenen Coningh ende Prince niet en heeft
 comen in balans houden / sonder den wil ende wensch (van t ghene de liefde
 haert) volbracht te sien / sulcken vzeinden cracht ende deught can de Const inde
 ghedachten van Minnaeren upt wercken. Wie en sou dan gheen stant vastighe
 volghedinghe bethoonen om het wot van soo danighe wetenschay te gheraken
 als desen Apelles (Prince van alle Schilders) in sijn leven heeft ghedaen / om
 sulcken goeden ende oprechte Princeel vzychten boozs te brenghen oft met een
 openhertighe gheneghentheyt te leren ; en ghelijck de liefde op gheen verdien-
 sten en siet maer wel op ghetroutwe wederliefde / door de welke de liefde moet
 volbaen worden / soo en siet ons Piçura niet op de weerdereingh van haer we-
 tenschay / maer wel op den jeber en gheest door de welke sy moet boozs comen.
 Dit blijkt opentlijck in onsen tweeden Apelles Gonzalo Cocques, daer hier booz
 gheeder van verhaelt is / den welcken in sijn Schilder-const sulckenen gheest en
 wetenschay laet bliken dat ick twijffel / oft eenighe Coninghen en Princen
 (siede de volmaeckte schoonheyt van een gheschilderde Zabantsche Primp in
 sijn

Gonzalo
Cocques

(sijn beldt uyt gheuerckt) daer op niet en soude verlieden / en lust erighen om
 het leven te sien van soo danich uyt drucksel / sulcken vermoghen heeft sijn cloecke
 handelings in't hanteren van het Pinceel. Hier van gheben ghetuyghenisse ver-
 schepde Pourtretten en aenghenamen oydonnantien die hy gheschildert heeft booz
 veele Princen en Edelieden / daer alle de eyghenschappen ende volmaecktheden
 van het leven in verborghen sijn / daermen in can sien de supberheyt van Holbeen
 en Joost van Cleeff ghenoeymt Sotten Cleeff, de vleeschachtighe manier en le-
 venden toets van van Dijck, de losse ghesteltenis van den edelen Petrus Paulus
 Rubbens, de malsigheyt van Titiaan, ende de liefelijckheyt van Raphael d'Urbien.
Ghelijck onder andere van sijn wercken ghesien can worden in een uytnemende
 fraey Conuersatie die hy gheschildert heeft op copere plaet booz den Wozomen
 en seer Const-liebenden Sr. Jacob le Merchier Coopman binnen de Rijke-stadt
 van Antwerpen, afbeldende sijn eyghen Figuer met sijn Wuyf, vrouwe ende alle
 de kinderen / waer hy Gonlael sijn selven aen een tafel sittende heeft gheconter-
 feyt van ter zijden oft in porpheel als koutende met den boozsz. Sr. Le Merchier,
 sijnde van ghelijcken in een discouwerende actie / alles soo uyt ghebeldt elck ver-
 thoouende sijn werckelijck leven van volmaecktheyt datter niet meerder inde
 Const en can ghebonden worden dat dese schildry sou connen obertreffen: want
 oock merckelijck gheconsidereert dat jemandt sijn selven uytbeldende / daer toe
 noodigh heeft eenen spiegel uyt welcken spiegel men sijn selven maer en can
 sien van veer / en niet van ter zijden om uyt te trecken sijn eyghen wesen / oft
 het sou moeten ghedaen worden booz een ander remedie / de welke onsen besaem-
 den Gonlael soo heeft weten te binden dat beneffens de ander Pourtretten van
 des boozsz. Le Merchier ende sijn Familie niet lebender oft ghelijcksoymigher
 en can uyt gheuerckt worden als t'ghene Gonlael in sijn eyghen Pourtret van
 ter zijden oft in porpheel sittende op't boozsz. stuck heeft ghetheoont. Als mede
 oock te sien is in een Conuersatie die hy ghemaecht heeft booz den Heer Nallo-
 ingni woonende binnen Brussel, afbeldende desselfs Familie d'welck soo aenghe-
 naem en crachtich is uyt gheboert / dat den booznoempden Gonlael selver be-
 lijdt t'boozsz. stuck te wesen een van sijn beste pupck-schildrijen die hy opt ghe-
 maccht heeft. Daer sietmen alle de lessen en regulen in gheobserueert en aen-
 ghewesen / die verschepde Schrijvers van Pictura hebben gheleert / om te comen
 tot de uysterste perfectie: niet alleen Schrijvers en Poeten, die gheen Schilders
 en sijn / maer Schilders selver die verschepde boecken op de reghels ende fon-
 damenten van Pictura hebben gheschreven / ghelijck oock niemandt beter daer
 van en can schrijven als perfecte ende erbaren Schilders / die de selve fonda-
 menten in hun eyghen wercken laeten bliicken / ghelijck sy met de pen connen
 leeren. Als namentlijck den wonderen Albert Durer, Carel van Mandet, Georgio
 Vassari, Leo Babilista, Alberti, ende meer andere modernighe Schrijvers van d'edel
Schilder-const / ghelijck oock Seneca, Plinius, Quintilianus, Jfidorus, Proclus,
 Tullius, S. Grisostimus, Socrates, Plato, Columella, Fulgentius, Strabo, Homerus
 Philostratus, Cassiodorus, Livius, Cicero, Ovidius, Varro, Epitetus, Dionisius, Lon-
 ginus, Lucianus, Vitruvius, Plutarchus, Horatius, Tertulianus, Stadius, S. Basilius,
 Nazarius, Boetius, Gallenus, Zeno, ende menighe andere antique en doozluch-
 tige gheleerde Mannen. Want naer t'schrijven van sommighe der booznoemde
 Schrij-

Schrijvers / soo sijn
 den pinceel
 manie / begr
 pinceel / uyt
 verschepde ende de
 perfectie / Archite
 de is aenghenamen
 de actiden / op
 gemen inde rueren
 sijn behaghen ende
 e liden inden ghee
 pden Franciscus du
 sel ten deele sijn
 tics met grooten
 mantien of beld
 manier van Adr
 een goet oord
 re achterdeel be
 de selve is obe
 uyt de Faem n
 van Tilborgh.
 d'ijghe manieren
 verlaten als den l
 van sijn verlan
 vuygh van Brouwe
 is oock ghenoteet
 der van Brussel.
 den welcken i
 vande Leghers.
 en in te schuylen
 is een uytmer
 die sijnen M
 vuygh een bande
 van / betwassen /
 en daer hy nie
 de Const-Lief
 ghe / ende de S
 vander anderen ober
 vuygh in t'Pince
 vuyghers / ghelij
 vuyghes, quam e
 en op de Faem
 manieren bande
 oock ober een in
 vuyghen van leben

Schijbers / soo schijnt de volmaecktheit van Piçura te bestaen in acht punten / dat is den inhoudt der historien : ghelijck maticheyt / het coloziet / het leven / doordonnantie / de gratie / d'inhoudicheyt / de ghedachten / de seeghbaerheyt ende gheslenten / uyt welke samen-boeginghe volghet de schoonheyt / edelheyt / grootscheyt ende deughdelijckheyt : als hebbende hunnen oorspronck uyt de Perspectief / Architectuer / Geometrie en Arithmetica ; ghelijck hier vooz ten deele is aenghetwefen ende bethoont. En alsoo de schildry oock het meest bestaet inde actiuden / ordonnantien ende afbeeldsel der eyghenschappen diemen kan verpeuren inde ruerende ende onruerende dinghen / daer een levende oogh haer vollen behaghen ende contentement in can binden / soo bestaet de nptwerckinge der selver inden gheest ghelijck ons vooz ooghen stelt ende met sijn Const doet wijcken Franciscus du Chatel Schilder van Brussel, die op de manier vanden boorsz. du Cha- Gonsael ten deele sijn Schilder-const uytbeidt in cleyn Conuersatien en Conter- tel sijnfels met grooten gheest en verstandt waerghenomen. Oock setmen in andere ordonnantien afbeeldende Boere-kerremissen / Wacht-huyfen en soo danighe op de manier van Adriaen Brouwer, en andere hier vooz verhaelt / allen het welck met een goedt oordeel ende manier sonder confusie van oberhooyt werck / en sonder achterdeel van luttel werck can in sijn schildry worden ghespeurt midts dien de selve is overloopende van gratie ende lieffelijcke ghedachten. Wijders so heeft de Faem niet toeghelaten om te vergheten dien uythnemenden Meester Egidius van Tilborgh Schilder van Brussel, dooz de wondere fraey actien ende Tilborch werckelijcke manieren die hy in Boere-kerremissen / Wacht-huyfen en andere Conuersatien als den boorzeyden Franciscus du Chatel is booztbrenghende met het Pinxel van sijn verstant daer niet anders in te sien en is als de naervolghende handelingh van Brouwers, en sulckdanighe meer andere fameuse Meesters. Weer- dach is oock ghenoteert de reffelijcke Const van Franciscus vander Meulen oock Francis- Schilder van Brussel, den welcken gheleerd heeft hy den vermaerden Peeter- cus van- Snyers, den welcken een erbaren Constnaer is in Batalien / Pesteringhen / der Meu- oprekkende Teghers / en soo danighe meer andere daer den Natuer en leben- len schijnen in te schuylen. Wederom enen Lucas Achtshellinckx Schilder van Acht- Brussel, is een uythnemende Landschap Schilder op de manier van Louis de schel- Vadder, die sijnen Meester heeft gheweest / en is dooz sijn veerdighe en losse- linckx handelingh een vande eerste Meesters van het Landt : besonder in boozgronden bergghen / bewassen / en afgheralmdde canten / veer verschieten / en cloecke booz- gronden / daer hy niemant in dese eeuw in en hoeft te wijcken : ghelijck ober al hy de Const-Liefhebbers te sien is. En ghelijck de Poësi is een sprekende leeringhe / ende de Schilder-const een stomme leeringh / die in veele dinghen met malcanderen ober een comen : soo vintmen oock dat veele Discipels met de handelingh in't Pinxel ober een comen ende oock ghelijck sijn in manieren aen van Meesters / ghelijck Cralbeeck inde Const ober een comyt met de handelingh van Brouwers, quam oock ober een inde manieren van leven daer veel levende historien hy de Faem van verhaelt worden. Selden Discipel oft hy boeght hem ande manieren vanden Meester / soo comyt desen weert besaemden Achtshellinckx oock ober een inde Const met de handelingh van Vadder, en hoe danich in manieren van leven is wy onbekent. Gaeckende de Poësi die een werckende leeringh

leeringh is / de selve comyt dickwils en meestendeel ober een met de Schilderconst; Leonardo da Vinci quam ober een met de manieren banden Poet Homerus. Polidoor betrees in syn Const de grootsicheyt van Virgilius, Michiel Angel de diepsinnicheyt van Dantes, Raphael Vrbien de gratieuselijckheyt van Petrarcha Andreas Mantegna met de wijsheyt van Samazaro, ende Titiaan de veranderinge van Ariosta. Ist dan datmen upt de veranderlijcke ende werckende ghedachten (diemen inde Schilderconst als in eenen spiegel sien can) bemerckt dat de natuer ende ober-een-cominghe van het wesen / leben / en manier soo van d'een als d'ander / soo worden inde uptbeldinghe der histozen oft andere ordonnantien oock ghespeurt de passie / liefde / begheerlijckheyt / vzeucht / devotie / ghetrouwicheyt / recheveerdicheyt / mildtheyt / wreckheyt / lydschaemheyt / oodtmoedicheyt / ghehoorzaemheyt / eelheyt / en bermherticheyt / sterckte / stouticheyt / furie / gramschay / wreetheyt / giericheyt / beschaemthepdt / sinert / en droefheyt / nijdieheyt / vzeese / traegheyt / en wackerheyt / becomeringhe / rust / achterdencken en dierghelijcke meer andere die den mensch in zyn ghemoedt besloten heeft / ghelijck Jacobus Sandraet Schilder van Amsterdam, in syn ordonnantien weet upt te belden / besonder in syn vermaerde Conterseptelen / daer niet als de natuerelijckheyt van het leben in ghesien en worden / dooz de volmaecktheyt die daer in verborghen leydt / de welke opentlijck in haer selven leert dat de uptbeldinghe sonder de kunst egheen volmaecktheyt en can scheypen midst de volmaecktheyt in syn kunst haer soo opdraeght dat niemant naerder volmaecktheyt in het leben aen en can wijsen / dooz den grooten gheest die met de Const hier ober-een comyt / upt reden dat de ghelijckenis van het leben in wesen en ghedaente in syn Const naer den natuer ober een comyt mals en bleesachtich / wel ghecolozeert en hooch upt ghevoert daer niet tot naedeel van syn Const int minst op te segghen en valt. Wie en sou dan niet begheerich sijn om sulcken Const te leeren en te beminnen / wie en sou dan in dese begheerte niet nemen de grootste ghenuecht en liefde / welke ghenuecht en liefde alle melancolijcke gheesten doen vlijtich leben ende volherden om de Const te beminnen / dan sal de wetenschap booztbringhen het ghene datmen in het ghedacht bepeest / dan salmen het beste kiesien datmen ghebonden heeft om upt te wercken / waer toe een rijp oozdeel noodigh is ghelijck den boozscheyben Jacob Sandraet ghedaen heeft / die Schilder is gheweest banden Hertogh van Beyeren. Ende ghelijck den vermaerden Peeter van Bredael oock bewijst in de edel Schilderconst daer de oberbloedighe ordonnantien die hy met een diepsinnich bedencken en vasse ghesteltenis upt heldt / d'welck te sien is in het ghelwoel van oberbloedighe Figuren / die hy in zyn wercken booztbringht / seer verscheyden van cleedingh en ghesteltenis vol werckende actien en manieren naer gheleghentheyt vande plaetsen die de selve bewijsen / den welcken dooz gheenen aenghepozen gheest oft bedwonghen inclinatie / maer alleen dooz de cracht der liefde tot de hoochste volmaecktheyt van dese uptstekende Const gheraecht is. Want ter wijlen sijn liefde meer kracht hadde als alle belghsuchtighe Bentijders ende haedt-draghende Dyanden die hem waren bentijvende dooz sijn eerste onerbarentheyt inde Const / welke liefde hem tot sulcken jeber-lusten heeft aenghedreven dat (niet teghenstaende synen bandt van houwelijck ghebonden was) hem heeft begheben naer Spaignien / alwaer hy

Jacob
Sandraet

Peeter
van Bre-
dael

De deughelsta
la valt te ste
Het gen'
Want t'heeft
Soo eenic
Tgen' Thiele
T'ghebrec
Om in sij

hy op den tijdt van een jaer sulcken neersticheyt heeft gheploeghen dat hy (we-
 derom comende) sijn selven bequaem bondt sijn Const te stellen op het Conneel
 van alle overtreffende Geesten des Landts / daer sijn handelingh in't minste
 niemant en moet wijcken / waer dooz de boozighe vbanden en sijn benijders/
 kunnen haet berreden vonden vanden roem daer de Const van Peeter van Bredael
 mede begaest is. **Beneffens** den selven en wilt de beerdighe en losse handelingh
 inde Schilder-const van Joannes van Heck niet toe laeten / om t'ghene hier booz
 in sijn leven tot sijnen ontsterffelijcken lof vergeten is / noch te verhaelen en te
 wroeghen hoe seer sijn schildyng verseynde Princen en Edeliciden tot liefde dooz het
 mensien van de selve verweekt heeft / als namentlyck in Italien den Hertoch
 Brachien, den Marquis Angelelle, en den Marquis Pepel. **Boven dien** in Fran-
 cken den Marquis van S. Schaumon, den Marquis de Sordi; ende in Duyts-
 landt den Graef van Lijninghen, van alle de welke hy Schilder en meester-
 der Domesticq is gheweest om het groot behaghen dat de selve in sijn werken
 waren vindende. **Beneffens** den selven en mach oock niet vergeten worden den
 gemuntenden ende Const-rijcken Peeter van Halen een groot Meester in verstrin-
 ghen / bindinghen oft ordonnantien in't kleyn / verfraeyt met aenghenaeme
 Landschappen / en ghestoffeert met vyzende Historien en Poeterijen / daer niet
 volmaecker neven en can comen als desen vernuftighen en welshyzekenden Con-
 stmaer uyt werckt / den welcken om sijn cloeck Pinneel de heel wereldd dooz
 ghenoch bekend is. **Ghebozen** binnen Antwerpen daer hy teghenwoordich noch
 is woonende. **Daer** hy en dient niet versweghen maer wel met alle reden in't
 licht ghebrocht den erbaren Jan Thielens in sijn leven Landtschap-Schilder van
 Antwerpen, den welcken om sijn grooste manier en stouten toets in gheloofde
 loomen en sterke gronden / ten yppersten werdt gheprezen en bemindt vanden
 boognoempden Heere Anthonius van Dijk, die hem oock ghecountersept heeft/
 en sou wel moghen segghen van desselvs Const die hy heeft achterghelaeten
 tot sijn ontsterffelijcke eer dese rozte veersen :

Ioannes
 vanden
 Heck.

Peeter
 van Ha-
 len

Jan Thi-
 lens

De deughtsaemheyt van Kunst compt over al te blijcken,
 In vast te stellen, en oprecht te doen ghelijcken,
 Het gen' men met t'Pinseel wilt vlijtich boetsen uyt,
 Want t'heeft geen goet begin oft eyndelijck besluyt
 Soo eenich misverstant compt inde Const t'ontbreken :
 T'gen' Thielens oock wel wist, en heeft altijt gheweken
 T'ghebreck dat aende ooggh der Kenders mocht mistaen,
 Om in sijn Landtschap noyt verkeerden wegh te gaen.

IORIS VAN SON

Schilder van Antwerpen, oudt 39. jaer.

Van Son en Aerde compt (dat moeten wy belijden)
 Al t'ghene ons hier can ghenoeghen oft verblijden.
Van Son ghelijckt de Son en sijn Const-rijcke handt
 Een Acker wel ghebouwt, en vet ghemergelt landt
 Waer in een rijsken bloeyt, welck om sijn naem te gheven
 Segh dat een sy-scheut is van dien boom des leven,
 Die m'inden lust-hof vol van bloem en vruchten vindt
 Dat is den stock waer aen als griffi staet ghejnt
 Sijn Pinceel, hier door is sijn handt en Konst soo vruchtbaer
 Dat maect sijn roem soo ruym, en sijnen naem soo ruchtbaer,
 Als al t'gheboomt staet dor, en vrucht en bladeloos
 Dan pronckt noch dit Pinceel met abricock en roos
 En can een lecker tongh dit rijpe oist niet smaecten
 T'can oock in buyck oft maegh geen worm, oft krimfel maken:
 En soo het door geen sapp' hongher, noch dorst verslaet
 In spijt van vorst oft maey oock altijd jeughdich staet.
 Sijn vruchten wecken lust in jongh-bevruchte vrouwen
 Die veel van weeck ghewas, en snoeperijkens houwen:
 Want inde oogh ist aerdt, maer inde handt bedroch
 En schoon dat sy vat mis, soo watermondt sy noch
 En jeucktant te vergheefs, die Schilders t'naest bevlieghen
 De Son van eyghendom, die oogh en handt bedrieghen.
Van Son is Soon *Van Son*, sijn Moeder self den aert
 Hy als hun Erfgenaem, haer naem en eer bewaert.

Wie ghelijck Golt?

VVaer op den Authewr.

BEdriecht somwijl de Konst des menschen oogh en handt,
 Die selfs nochtans wordt van de handen voorts ghebracht:

Soo

*Peintre Excellente
 E. G. G. G.*

GEORGIUS VAN SON

Peintre Excellent en Fruits, Fleurs &c. qui il demeure à Anuers ou fut né en l'an 1622.

E. Quellius pinxit.

Conrad Luyckx sculpsit.

CCC 2

VAN SON

Peintre, né en 1622.

(de moeten wy belijden)
 ghevoegen die verlijden.
 sijn Conclijck hande
 en ver gemaekt lande
 ock ont sijn naem te gheven
 den boom des leven,
 van bloem en vruchten vande
 als gijn haer ghejnt
 hande en Konst loo verlichten
 en, en sijn naem loo recht
 en vrucht en bledens
 met abrick en noo
 ont niet smacken
 n worm, die kinnel maken:
 gheen, noch doot, velket
 ock alreijt puydelich haer
 nigh-beruchte vrouwen
 n kroeprijens houwen
 met iné hande beken
 loo waermondte sy en
 Schilders t'nacht belegen
 oogh en hande belegen
 sijn Moeder self de en
 aer naem en eee loven.

De sijn Gode!

de den Aelken.

de des menschen ogh en hande,
 van de haerden vons ghebrachte.

So

Soo spruyt den misslach uyt het menschelijck verstandt,
 Waer door de handt vercrijght haer werckelijcke kracht;
 T'ghesicht bedrieght de handt, jae menichmael t'veruft,
 Als maer een aerdich beldt door Konst het fruyt ontdeckt
 Gheschildert met Pinceel, die d'ooghen maect versuft:
 Om dat de Konst soo op Natuers volmaecktheyt treckt:
 Daer ons *Van Son* een proef af thoont in sijn schildry,
 Soo jemandt maer beooght de vruchten die hy maelt,
 Daer t'leven dickwils staet ghelijck een schaduw by:
 Als die *Van Son* maer heeft met sijnen gheest bestraelt.
 Gheen vruchten sonder Son en hebben goeden aert,
 Soo oock niet sonder Konst de edel vry *Pictuer*,
 Die ons *Van Son* door gheest uyt sijn Pinseelen baert:
 Die t'hans maer schaduw, is, en overtreft Natuer.

FRANCISCUS MIERIS

Schilder van Leyden.

Wat eyft ons *Mieris* Kunst goudt, silver oft juweelen?
 (Die soo natuer braveert, en trotsst den grijsen tijdt)
 Niet als een Schilder-croon van d'edelste Pinseelen,
 Die d'euwicheyt beduydt, tot spijt van haet en *Nijdt*.
 Om al de suyverheyte en nette cloecke trecken
 Die *Mieris* uyt den gheest in Landtschap en Figuer
 Weet aerdich met Pinseel als t'leven te ontdecken
 Waer in niet anders schuyt als t'voorbeeldt van Natuer.
 Die weynich is met sorgh becommert oft verlegghen
 Om twee Figueren die van hem gheschildert sijn
 (Geen heel handt-spanne groot) noch meerder te doen wegghen
 Als duysent gulden gelts, midts t'leven inden schijn
 Van t'leven sich soo hooch door Kunst weet op te draghen
 Dat jemandt, wie het siet, voor t'werck van *Dan* beooght

Om

Om dat ha
 Die ween
 Het werck
 Dat inde
 Te vaten in
 Om krijgt
 Dus mach d
 Ter wijl e
 Ven naem e
 Om dat r

FRA

D^{En}
 Doc

Want t'gen o
 En daermen o
 Dat sietme
 In de Figu
 Waer uyt te
 Sijn Meesters
 Daer niet
 Vereenich
 Die tuight c
 Die t'loffelij
 Beooghen
 Die door
 In met het
 Die Princen,
 Pictura is l
 Dat sy op

Om dat haer krachten aen de Kenders seer behaghen
 Die weert sijn om haer deught met meerder lof verhooght.
 Het werckende ghedacht van *Mieris* als een mier is
 Dat inde Kunsten woelt om t'levens eyghentheyt
 Te vatten inden gheest, als t'blijckt, want niet soo dier is
 Om krijghen, als de Kunst die s'Meesters eer verbreyt.
 Dus mach de snelle Faem wel op Pinseelen roemen
 Ter wijl dat daer van compt n'en naem die eeuwich leeft,
 N'en naem die vande dootd niet worden can benomen
 Om dat noch naer de dootd des' Kunst het leven gheeft.

FRANCISCUS VERWILT

Schilder van Rotterdam.

DEn gheeft van *Poulenborgh* is in *Verwilt* ghedaelt
 Door al de seldsaemheyt die sijn Pinseel bemaelt,
 Want t'gen ons *Poulenborgh* in Const heeft naerghelaten
 En daermen over al de Faem soo hoort van praten.
 Dat sietmen als in glas van trek tot trek ghestelt
 In de Figuren die *Verwilt* heeft af ghebelt,
 Waer uyt te speuren is dat hy heeft waerghenomen
 Sijn Meesters leeringh om soo hooch in Const te comen.
 Daer niet in is te sien als een volmaeckt verstandt
 Vereenicht met natuer aen gheest en Const verpandt.
 Dit tuyght ons *Rotterdam* en meer Hollantsc steden
 Die t'loffelijck Pinseel, manier, Konst ende seden
 Beooghen daghelijckx van hunnen gheest *Verwilt*
 Die door sijn wetenschap (soo t'schijnt) *Pictuer* besielt,
 En met het leven menght den sin van sijn schildrijen
 Die Princen, Coninghen, en Hertoghen verleyen,
Pictura is soo eel, soo aenghenaem en schoon
 Dat sy op wegghen can, jae sचेpter ende croon.

I A N

IAN BABTIST VAN DEYNUM

Schilder in verlichtery van Antwerpen.

Die boven eer en pracht van s'werelts dommen staet
 De suyper deught bemint (die t'al te boven gaet)
 Wordt vanden wijfen Man gheacht en hooch ghepresen
 Midts datter noyt en was, oft is gheweest voor desen
 T'gen' wordt bevonden in den mensch te sijn volmaeckt
 Als dat d'oprechte deught en haere gaven raeckt.
 Want jemandt die de eer wilt boven deughden voeghen
 Vindt niet als naer-berouw vol onrust en misnoeghen,
 Als hy eens rijpelijk aenmerckt het groot verschil
 Dat ick hier tusschen deught en eer bepaelen wil.
 De eersucht is ghemenght met ramp en onghelucken
 Die menichmael de siel ten lesten neder drucken
 Door hulpe van de sond' die uyt de eersucht spruyt
 Want sy noyt goedts en gheeft maer brengt vuyl wegghen uyt.
 En schoon dat jemandt had veel eeuwen ligghen droomen
 In't uyerlijck ghewoel van eer en staet, sal schroomen
 Als hy op d'eynde van het leven eens gheraeckt
 Wanneer men niet als gal uyt s'werelts wellust smaect.
 Die niemandt achterlaet een Faem om op te roemen
 Maer haestigher verdwijnt als d'alderweeckste bloemen,
 Den rijckdom blijft op d'aerd' en die t'besit wort stof
 Dat haest verdwenen is, daer gheene eer oft lof
 Van in memori blijft, als slechts dat men hoort praten:
 Hy was seer rijck en heeft veel schatten naer ghelaeten,
 Waer van dat lanck ghedenckt den naesten Erfghenaem
 Maer haest vergeten is by d'al ghemeyne Faem.
 En t'gen' in teghendeel de Faem langh doet onthouwen
 Dat is de waere deught die sy noot laet verouwen

Maer

Est ne d.
 palaces et
 des bourgeois
 I. B. van Deynum

JEAN BAPTISTE VAN DEYNUM,
*Est né d'Anvers, en lan 1620. fait extremement bien des petites pourtraits,
 paysages et autres figures en miniature, et Capitain d'une Compagnie
 des bourgeois dans la ville d'Anvers, en lan 1651.*
 I. B. van Deynum pinxit. Coene, Waumans scul.

van s'weken kommen steen
 met (die te boven gaer)
 zacht en hoch gheprelen
 in gheveest voor desen
 ten mensch te sijn volmaecte
 en haer gaven raecht
 te boven deughden voeghen
 vol onnut en minneghen,
 merck het groot verschil
 te en eer besaeten wil
 camp en onghelucken
 neder dracken
 te de eestliche loyve
 waer beonghe vint weghen uyte
 zuven lieghen doornen
 in haer sal schroomen
 even eens gheveecht
 te s'weken wellust smacht
 em om op te roemes
 l'ahierweeckte bloemen
 red' en die t'best wint
 aer gheene eer die li
 tuis dat men hoort
 eel sichten mer gheen
 dencken den maeten bespelen
 d'al ghemeyne sijn
 tem langh doer rouwen
 te noot last verouwen

Maer daegh'lijckx meer en meer vernieuwt in het ghemoet
 Om dat haer krachten sijn lofweerdich, eel, en goet.
 Soo danich vindtmen dat de Constenaers oock leven
 Lanck (naer dat hun de siel heeft door de doot begheven)
 Jnde ghedachten van den mensch, die eens beooght,
 Hun Const vol gheesticheyt die t'leven gans vertooght,
 Soo als *van Deynum* oock can met t'Pinseel ontdekken
 Vol nette aerdicheydt en vast ghestelde trecken
 In suyver Water-verff oft eel Verlichtery
 Daer sietmen sijn vernuft soo leven in Schildry,
 Dat niet soo aenghenaem in't s'Menschen oogh can speelen
 Als t'gen' sijn Const bethoont met cool, pen en pinseelen
 Op effen Parcquement, papier oft wit satijn
 Vol ordonnantien die als het leven sijn.
 Jae sijne neersticheydt heeft hem soo veer ghetrocken
 En wist den lust soo met den jever te verlocken
 Dat het behaghen van sijn lieffelijcke Kunst
 Vertreden heeft de pracht van t'werelts eer en gunst.
 Om buyten alle sorgh de eenicheyt te kieser,
 En door de vrijheyt noot den jever te verlieser,
 Dat is wanneer hy van de Borgherlijcke wacht
 Was Capiteyn ghemaect, doch heeft des' eer veracht
 Om met soo danich ampt sich staegh niet te becomm'ren
 En altijd sijn ghemoet met sorghen te belomm'ren;
 Maer liever sijn vermaeck by d'eel *Pictura* vindt
 Als met soo grooten eer en lof te sijn ghedient,
 Nu spelt den gheest in rust en stille eenicheden
 Nu can het vry ghepeys de sinnen gaen besteden
 Om jet besonders door t'Pinseel te brenghen voort
 Dat Coninghen verlockt en hunnen gheest becoort.
 Soo als ons Vranckerijck en Spanien can bewijsen
 Al waermen sijne Const seer hoochelijck siet prijsen,

Jae

Jae in h
 Benefen
 Sulckx dar
 Door sijn P
 Jae hoe h
 Hoe dat d
 En daghelijck
 Om dat hy t
 Een eer d
 Soo lanck
 Gheen eerst
 En uyt hur
 Soo als
 Die mee
 Door d'eele
 De net en su
 De proef va
 Soo als de

 I O A N
 S
 W ist B
 Natue
 Daer meni
 Om al de
 uyt de Se
 onder in d
 Van Kessel
 Soo scherp,

Jae in het Cabinet des Coninckx-hof ghestelt
 Benefens ander werck van menich aerdich belt,
 Sulckx dat den naeme van *van Deynum* lanck sal leven
 Door sijn Pinceelen die hem grooten luyster gheven
 Iae hoe hy s'werelts eer en onrust meerder staect
 Hoe dat de Schilder-const hem meer gheruchtbaer maect,
 En daghelijckx vernieuwt haer kracht in sijne sinnen
 Om dat hy naer de doodt een eeuwich eer sou winnen,
 Een eer die noyt verslijt, oft uyt t'ghedacht en gaet
 Soo lanck des' edel Const noch in haer wesen staet,
 Gheen eersucht is soo sterck die Konstenaers can dwinghen
 En uyt hun vry ghepeys de schilder-lusten dringhen
 Soo als hier claerlijck aen *van Deynum* stadich blijktt
 Die met de vruchten van *Pictura* is verrijckt
 Door d'eelheyt van sijn Kunst in schoon verlichterijen
 Die net en suyver sijn, daer ons sijn eel schildrijen
 De proef van thoonen met een wonder gheesticheyt
 Soo als de daet vereyft, wat dienter meer gheseyt.

IOANNES VAN KESSEL

Schilder van Antwerpen, oudt 35. jaeren.

Wist *Brengel* soo bifaert, en gheestich af te meten
 Natuers volmaecte deught, door onghemeyn secreten,
 Daer menich cloeck vernuft op slaet sijn oogh-ghemerck
 Om al de edelheyt en suyverheyt van t'werck,
 Die uyt de Schilder-const door hem is voorts ghecomen
 Besonder in de cleyn figuren, fruyt, en bloemen:
Van Kessel volght hem naer soo suyver, net en eel
 Soo scherp, en los in't cleyn door t' toetsen van Pinseel,

D d d

Dat

Dat d'ooghen verder niet haer crachten connen draghen
 Als t'gen sy in dit werck aenschouwen met behaghen.

Waer van de Konst en gheeft behouden d'overhandt.

En wijfen uyt de kracht *van Kessels* groot verstandt:

Den weerschijn van sijn verf can opentlijk bethoonen

Wat wetenschappen dat in desen Meester woonen,

Soo jemandt het ghesicht maer op sijn belden slaet

Waer in den blommen aert van hem gheschildert staet,

Die t'leven en Natuer soo weten uyt te drucken

(Ten waer dat Const bedrieght) men sou hun willen plucken,

Soo gheestich, soet en mals staet elcke bloem by bloem

Coleurich uyt ghevoert en draeght *van Kessels* roem.

Het costelijck ghenoech dat daer in wordt ghevonden

Heeft aen my soo veel stof en reden toe ghesonden,

Dat ick my niet bequaem en ken, om d'edelheyt

Te schrijven van t'Pinseel, die Faem ghenoch verbreyt.

Kipt alle Konsten uyt die van *Pictuer* oyt quamen

De snelheyt in het cleyn sou t'leven schier beschamen

Die ons *van Kessel* weet te brenghen voor den dach

Soo eel als jemandt oyt in Konst-schildrijen sach.

In beesten sonderlingh als onghеплуymde dieren

Ghevoghelt cleyn en groot die by de wolcken swieren

Gheschelpte zee-ghedroch dat onder t'water glijdt

En t'voeteloos ghecruyp dat t'drooghe sandt door snijdt

Wanschappen Schepsels en verscheyden vremde dinghen

Weet ons *van Kessel* als het leven voorts te bringhen,

Daer niet (hoe cleyn dat is) in't minsten in en blijktt

Oft door sijn Konst alleen aen't leven heel ghelijckt.

GYSBRECHT THYS

Schilder van Antwerpen.

DEn liefelijcken aert die Gijsbrecht Thijs in sijn Schilder-const voortbrenghet besonder in het naeckit / verdient met ontsterffelijcken lof begaest te zyn / den welcken soo in devotie als Poeterijen / mede oock in Landtschap seer vermaert is / om de plaisantie en gheestighe manieren die inde Konst verborghen zyn / seer los en gheestich afgheboordert sonder veel tijdt - quistery daer in te connen vinden / welke Kunst van veers eenen grooten welstandt inde ooghen doet blijcken daer alle Liefhebbers seer toe gheneghen sijn / want naedemael de wetenschap van *Pictura* niet alleen ghelegghen en is in een supber netticheyt / maer oock in een routwicheyt / die welke dickwijls de meeste cracht en sterckte baert / soo ende ghelijck uyt de Pinceelen van den booznoemden Thijs te spuren is woonende teghenwoordich tot Antwerpen. **W**ijders soo brenghet sekeren grooten Meester en erbaren Schilder by naem Haddeman neben de handelingh van Thijs een groote veranderingh van Const booz den dach / de welke door haer overgrote kracht het leven schier overtrest / welke kracht bestaet in het Contersepten naer het leven die het leven over al ghelijck het leven self is uytbeldende sulcken welstandt en grootsicheyt is daer in te sien daer menichbuldighe Conterseptels soo in Engelandt / Hollandt als in Zabandt ghenochsacm ghetuyghen af gheben / die veel booz van Dijk worden aenghesien / woonende teghenwoordich inden Haeghe in Hollandt / die te vozen oock langhen tijdt in Engelandt ghelwoont heeft. **B**eneffens den selven Haddeman, mach Hollandt wel roemen op Daniel Mijtens haeren jnghebozen Patriot niet min erbaren in contersepten als den selven Haddeman den welcken soo vleesachtighen handelingh inde Const voortbrenghet dat hy egeenen tijdt en behoeft te verswymen in ander exercitie als daeghelijck te contersepten en op doecken en panneelen te doen sien verschepe groote Personagien de welke inde Const langh naer hunne doot connen ghekent worden. **D**oorzids soo en can den roem van Cornelis Saffleven Schilder van Rotterdam niet ghedoogghen dat de Faem niet en sou op het wereldts Conneel gheruchtbaer maecken sijn liefelijcke ende wel ghemanierde handelingh in stilstaende dinghen als keucken-goet / beestjens / fruydt / en alderhande spoockerijen op de manier van Herman Saffleven die sijnen Broeder was daer alle Const-liebende kenders en Lief-hebbers seer toegheneghen sijn om den grooten welstandt en levens schijn die daer in te sien is. **D**aer teghen sou haer te belghen hebben de over-al blieghende Faem van onsen uytneemenden Theodor van Loon, daer ick in het eerste deel eenighe kennisse van heb ghegheben / dogh eer ick selver soo veel kennisse had van sijn hoogh gheachte erbarentheyt als ick naemaels wel heb connen onderbinden / ende aen sijn handelingh ghespeurt heb daer niemandt in ons eentu sich over ghebelghet mach houden hoozende tot sijnen lof en eer desen volghenden rijm in't royt aldus :

Heeft oyt van Loon door Konst Italien doen verwond'ren
Soo mach ons Nederlandt sich gheven wel ten ond'ren

Jn't

Hadde-
manDaniel
MijtensCornelis
SafflevenTheodor
van Loon.

Is't over
Mids nie
Van alle kar
Besonder in
Wijns pae
Daer als
Om dat daer
Weet groote
Soo als te
Waer med

is worden dat
sterft van d'er
en en David's
sijnz. David's
in Marren Rij
over als te wa
de ballen / beer
sch om te berf
daer const Aerus
bedingh van de
was na welstand
von te fetten de
der uytneemen
ghende om
van ons H
contersepten ghe
kief hebbers
en can / soo bin
const van Gu
ghe gheselteni
als ander sijn
eere. En raede
niet meer co
soo veer ont
sters oft C
ende was
dat hy hem
grote brenge
gheghe worden
in voer hun te

In't overweghen van de edel vry *Pictuer*
 Midts niemant (soo het schijnt) en heeft soo nauw Natuer
 Van alle kant doorsien als *Roomen* en *Florensen*
 Besonder inde Kunst, tot aenlock vande menschen,
 Wijns paeln *Theodoor* al lanck betreden heeft
 Daer ons sijn wonder Kunst een waere proef van gheeft,
 Om dat daer in den aert van d'*Jtaliaensche* trecken
 Weet groote kracht van gheeft naer t'leven te ontdecken,
 Soo als te sien is aen van *Lonius* cloeck werck
 Waer med' dat is verciert verscheyde *Neerlandts Kerck*.

Is wonder dat meestendeel de jughebozen wetenschap der *Schilder - Konst*
 verheft van d'een *Lid* op het ander ghelijck blijkt aen *David Rijckaert* den
 inden en *David sijnen Sone* / hoven dieu aen *Marten Rijckaert sijnen Oom* des Marten
 voorschz. *Davidts Broeder* / de welcke alle dyp wonder inde *Const* uytsteken. Rijckaert
 Dese *Marten Rijckaert* was ober een comende met de handelingh van *Joos* de
Komper als te weten seer vermaert in *Landtschap* en *Guinen* / *gheberghten*/
water-ballen / *beer* verschieten en *plasante* valsepen en *sulckdanighe* meer andere
 te lanck om te verhalten. *Boven* den selven is oock een groot *Meester* inde
Schilder-const *Aertus Wolkfaert Schilder* van *Antwerpen*, soo seer te prijzen in Artus
 de handelingh van *debotie* als *Poeterije* / *fraep* in *ordonnantien* en *cloecke ghe-*
steltemis tot *welstand* vande *Const*. *Eensamentijck* hen oock *aenghelockt* om Wolffart.
 hie vooz te setten den *gheruchtbarenden* *Geeraert* van *Hoochtadt* *Schilder* van Geeraert
Brussel seer uytneimende *fraep* in *contersepten* doch daer naer meer *gheneghent-*
deyt wrijghende om te *ordonneren* eenighe *fraep* *Misterien* soo vande *Passie* van
 oft *leven* van ons *Heer* / en *voortz* van *verscheyde* *Heplighen* / is vanden *stijl* Hooch-
 der *contersepten* *ghetwelen* ende heeft *verscheyde* *Altaer-stucken* *ghemaccht* die stadt.
 vande *Lief-hebbers* seer *gheacht* worden om den *goeden* *welstand* diemen daer
 in sien can / soo *binnen* als *buyten* de *Stadt* van *Brussel*. *Midtsgaders* blijkt
 inde *Const* van *Guiliam de Vos* oock *ghenoehsaem* wat *bremde* *bindinghen* en Guiliam
aerdighe *ghesteltenissen* hy met de *Pinsel* uyt den *gheest* laet *blijcken* soo in de Vos.
figuren als *andersints* *woonende* *binnen* de *Stadt* *Antwerpen* *plaetse* van *sijn*
gheboorte. En *raeckende* de *edel* *handelingh* van *Marten Pepijn*, daer van en Marten
 heb ick niet meer *connen* *achterhalen* als dat hy den *natuer* en *wetenschap* van Pepijn.
Pictura soo *beer* *ondersocht* hadde / dat hy *eeuen* *Ober-bliegheer* was van *alle*
 de *Meesters* oft *Constenaers* die in *sijnen* *tydt* in *Jtalien* *costen* *ghebonden*
 worden / ende was den *eenighen* *Constenaer* daer *Petrus Paulus Rubbens* *vooz*
 vreesde dat hy hem sou hebben *overtroffen* / *afcomende* naer *Nederlandt* / dan
 tot *sijn* *groote* *bzeucht* *hoozende* dat hy *vroegh* *ghehoudt* was / *seyde* dese oft
dierghelijcke *woozden* : nu *Pepijn* *ghehoudt* is / en *bzeese* ick *niemandt* in dese
erck om *vooz* *hun* te *wijken* inde *Schilder-const* : waer mede *clae* *ghenoch*
 te

te verstaen wordt ghegheben dat Pepijn wel een groot Oeffenaer van Pictura moest wesen ghelijck aen veele van sijn stucken comyt te blycken / die ober al ghenoch te sien sijn en van de ghene (die de Konst verstaen) seer gheestmeert worden.

HENRICK BERCKMANS

Schilder van den Clunder by Willem-Stadt.

IS seer fraey ende vermaert in't Contersepten / ghebozen in't jaer 1629. die Leerst gheleert heeft by Philippus Wouwerman Batalie-Schilder tot Haerlem, ende daer naer by Thomas Willeborts ende Jacques Jordaeus tot Antwerpen. In den Schilder gheweest van sijn Excellentie Graef Henrick van Nassau Goubertneur van Hultt, ende heeft naer de doot vanden selven Graeff Henrick zyn woonplaets ghenomen tot Middelborgh in Zeelandt alwaer hy ghetrouwt ende noch teghenwoordich residerende is. Sijn edel stucken die hy met Pinceel ten voorszyn byzengt gheben een waer ghetuyghen met wat lof ende eer dat desen Const-rycken Meester behoorde befaempt te worden / want siende binnen Vlissinghen op het Handt-boogh doel verschepte schildryen oock tot Middelborgh op de Handt-boogh ende Bus-doelen veel seldsaeme Conterseptels ende voorders veel Poutretten afbeeldende verschepte Heeren-Staeten van Hollandt / soo sullen alle Const-kienders moeten toestaen / dat den Natuer gheen meerder eyghenschappen oft volmaecktheden en can bewyisen als desen Berckmans met sijn Pinceelen upt d'zucht / schoon dat jemandt door jeloos oft beghsucht de selbe trachte te benijden / het Conterseptel vanden Admirael de Ruyter, Jan Everisen, en van meer andere ghequalificeerde Persoonen / gheben in Hollandt een oprecht oordeel dat ick by met meerderen Lof ende verdiende Eer den selven Henrick Berckmans schuldich blyf te verciereen als dese naerbolghende heersen in't koyt hier sijn ghesicht :

Can Berckmans met de verf af belden d'eyghen leven
 Jae t'wesen vanden mensch soo stellen op panneel
 Dat wy voor t'leven sien de trecken van Pinceel
 Soo moet sijn eel Pictuer veel meer als Conste gheven
 Midts sy al menichmael voor t'leven wordt bemerckt
 Maer neen, het is den gheest die al de Konst versterckt.

Men-

Nagut en la
 de Philippe
 Harlem. Pa
 Thomas Wil
 particuliere
 E Berckmans p

HENRY BERCKMANS

Naquit en la Vilette de Clunder situee proche de Willemstat. Il fut disciple de Philippe Wouerman Peintre extraordinaire en Batailles en la ville de Harlem. Puis apres il fit son apprentissage en Postures ou Figures chez Thomas Willeborts et Jacques Iordaens en Anuers. Ses Pieces sont fort estimees, particulièrement ses Pourtraits. Il tient sa residence a Middelbourg en Zelande.

H. Berckmans pinxit.

C. Waumans sculp.

I. Meijffens excudit.

CKMANS

Willem-Stat.

en groot Schone van Pieter
 ramp te wijken die over al
 wist bestaan) (in geschiedt
 m) (gheboort int jaer 1634) te
 a. Bataille-Statie toe Haden
 quies Jansons toe Anversen. G
 waer Henric van Nahu Conde
 vanden Edele Oeff Henric ghe
 vande alder op ghevoert niet
 (souden die sy met Henric toe
 niet met se ender en te desen
 ten d'eerste tijden Willem-
 stat toe Middelburgh og
 vervoert inde doopderes
 vanden Hollandt. (so suller
 een eigen vanden oghen-
 tuij Berckmans met sy ghe-
 schiedt wijsheit te vervoert
 uit de Ruiter, ja vanden te
 ghevoert in Hollandt toe vande
 vande Henric toe Henric
 vande wijsheit niet niet niet

na d'eyghen leen
 stellen op name
 vanden van Henric
 als Conde ghevoert
 vanden vanden vanden
 al de Konde vanden

Me.

Mengelrije.

SOo ghelijck men d'hoffche bloemen
 Selden over een fiet comen
 Met malcand'ren in colour
 In het wesen reuck oft geur,
 D'een is root oft purperachtich
 D'een staet bleeck en d'ander crachtich
 D'een is wit en d'ander grauw
 D'een is geel, en d'ander blauw,
 Sulckx bevintmen in een Schilder
 Die veel rijcker ende milder
 Als den and'ren is in Conft
 Daer Fortuyn hem med' bejonst:
 D'een in fraey stillstaende dinghen,
 D'ander weet oock voort te bringhen
 Beeften Landtschap oft Figuer
 Daer maer in ghebreckt Natuer.
 D'een in't groot jac boven t'leven
 Can door Conft veel wonders gheven
 D'ander in het cleyn bethoont
 Al wat op de werelt woont.
 D'een is mals in al sijn wercken
 Die den welstant meest verstercken,

D'ander gau en wonder cloeck
 In het levens onderfoeck.
 Wie weet beter af te maelen
 Beeften Landtschap als van HAELEN
 En SASTLEVEN, daer den aert
 Van het leven wort ghebaert.
 THYS in't naeck, in cleeding SNELLINX
 En in Lantschap oock ACHTSHELLINX
 MYTENS, HADDEMAN, CHATEL
 Conterfeyten wonder wel.
 MERTEN RYCKAERTS soete berghen
 Connen licht de lusten terghen,
 En in Boeren kerremis
 TILBORGH een groot Meeſter is.
 JACOB SANDRAETS wonder vindingh
 En van HOOCHSTADTS onder windingh
 In het hand'len van Pinceel
 Draeght haer oock seer vremp en eel.
 Sulckx dat Neerlant wel mach draghen
 Haeren roem, door het behaghen
 Dat sy in haer Gheesten vint
 Die de Faem het meest bemint.

A E N - S P R A E C K.

Omnia diligentia subyiciuntur:

Al watter vanden mensch in Conft wordt uyt ghewerckt
 Moet met de neersticheyt en jever sijn versterckt.

Diligence passe science.

Want

De Conft en krijght gheen gheesticheyt
 Soo haer ontbreckt de neerstigheyt.

Die dan sijnen nutten en kostelijcken tijdt wilt besteden om de byz Schil-
 der-const te hanteren / en de schilderdeughden in te swelghen / moet eerst
 en booz al de neersticheyt ende den jever in sijn ghedachten hechten ende noyt ver-
 traghē

... om daer
 ... opgeho
 ... dit re
 D
 O
 ... iemandt (schil
 ... sijden een op
 ... een sijnz biden
 ... is sijn mit d
 ... dien
 ... van oude gi
 ... inde Conft
 ... de Bespreek
 ... daer den f
 ... oeffnen ding
 ... uyt eel
 ... manier n
 ... een een op
 ... eenen byz
 ... ghedachten
 ... bevalijcken
 ... wel sijnen van
 ... sijn d
 ... die den welst
 ... sijn de byz
 ... ghedachte het
 ... onder swa
 ... Met wele
 ... delen besch
 ... roon dooz
 ... die niemant
 ... alle rijck
 ... can bekeft
 De Kunst
 Dat sy we
 Den wijzen C
 han
 Kunst is e
 Daer wind

craghen om daer van te wijcken / andersints is alle sijnen handel te bergheefs /
die noyt oprechte en rijpe vruchten en sal voortbrengghen / daerom dienden alle
Schilders dit treffelijck spreek-woordt inde memorie te inten :

Dat noyt een dach voor by mach gaen
Oft daer wordt eenen treck ghedaen.

Als jemandt soeckt te achterhaelen de ypterste volmaecktheyt van *Pictura*, die
moet hebben een oprecht goet verstandt ende oordeel / eenen vlopenden gheest/
met een scherp bedencken der aenghenaeme wercken die hy booz heeft / eensamen-
lijck is hem nut de Teecken-const met een erbaeren kennis van *Histozien* en
Potterijen / dienende soo tot versterkinghe van rijcke ordonnantien als aentwij-
singhe van oude gheschiedenissen. Hy behoorden doech eenichsints te wesen er-
baeren inde *Const* van *Mathematica* ende verstaen de *Anatomy*, seer dienstigh
tot de *Perspectiben* / de *schaduwten* / de *daghen* en *nachten* / het *licht* en het
vuyt daer den *Natur* meest mede aenghetwefen can worden. Want die inde
voorschreben deughden niet ghemeestereert en is / can qualijck iet volmaeckt upt
werken / upt reden dat d'een aen het ander vast is / en sonder malsanderen in
eenighe manier moeten scheef gaen. Eenem vlopenden gheest en is noyt be-
staert om een ordonantie oft samschickinghe rijckelijck upt te belden / aen-
ghesen enen vruchtbaeren gheest dusent-der-ley goede bedenckinghen en veran-
derlijke ghedachten can in spannen om wat fraeyts en seldsaems te maecken/
die den bevallijcksten lusten aende *Kunst* gheben. Derbaretheyt in *Histozien*
en het wel schicken bande verben / berdeylen der *schaduwten* ende het stellen der
Perspectiben / sijn de sonderlijckste en kragtighste hoofst- banden van onse
Pictura, die den welstandt aende *Kunst* connen gheben : sulckx dat de boozseyde
deughden sijn de principaelste lessen van dit vry ende loffelijck ampt / als een
vast gheschakelde keten oft dicht ghebeert net / d'welck soo daer een van te niet
gaet / het ander strackx volghet / en sonder malsanderen niet en konnen blijven
dueren. Met welke boozseyde gaben de *Constenaers* (die ick in dese booz-
gaende deelen beschreben heb) ten hoochsten sijn begrasit / en met volle recht
de *Eere-roon* door mijn *Musa* hun toeghetwefen moet worden. Want het sijn
gaben die niemant als de dootd hun can benemen / daerom mach de *Kunst*
wel boven alle rijckdom des werelts ghestelt worden / midts datmen de rijck-
dommen can berliesen ende nimmermeer de *Kunst* als door de dootd.

De *Kunst* die is alleen van sulcken deught en kracht
Dat sy wordt boven t'goudt en rijcksten schat gheacht

Den wijfen *CATS* spreckt hier op oock seer gheleerdelijck en seyt in een
van sijn *Boecken* ghenempt den *Trou-rinck* aldus :

Kunst is een schoon juweel, en boven alle schatten
Daer windt en dicht, en zee niet op en connen vatten

E e e

D a t

Dat is:

Soo wanneer een rijck Coopman / op zee / oft door brandt / sterfte van bee/
 banckeroeten en soo danighe onghelucken verliest sijn rijckdommen / can licht
 comen tot de uysterse armoede / en jemandt die begaest is met een besondere
 konst ghelijck van Pictura, en can de selve niet verliesen als door de doodt.
 Schoon hy verloor alle sijn middelen van verstoeben oft vercreghen goederen/
 soo lanck hy sijn konst door t'leven mach behouden / soo blijft hem altydt by
 den besten schat / daer hy alle schatten mede can winnen / eyndende hier mede/
 om te komen tot de achtbaere oeffeningh van Weldt-snyders / Architecten/
 Plaet-snyders / en sulckdanighe Hanteerders die inden eersten graed sijn be-
 staende ons by Pictura vande vaderlijcke sijde / dat is de Teercken-const die
 met de vooz. handelingh ghemenght moet sijn als het principael grontsuck
 van sulcken wercken. Soo wil ich my vooz het lest noch eens ontschuldighen en
 te bidden niet qualijck te nemen datter beele ervaren en upnemende Conste-
 naers oft Schilders in dit werck vergheten sijn die ich hope inden twerden
 druck tot hun ontsterffelijcke eer te sien slozeren / schoon ich de selve (midts
 dat sy tot noch toe aen my onbekent sijn) hebbe vooz hy ghegaen; hopende
 alsoo dat alles in danck en ten besten sal opghenomen worden / siende mijn
 onerbarentheyt van verstant en blijvende ewenwel als voze seer Goetwillighen
 Leser

V. E. Dienst-willighen Dienaer.

CORNELIS DE BIE.

VVaerheydt baert Nijdt.

E Y N D E

Van het tyveede Deel.

HET

HET DERDE
DEEL.

Inhoudende den weert befaemden Lof der
uytnemenste ende wijt-vermaerste

ARCHITECTEN, BELTHOUVVERS

ENDE

PLAETSNYDERS,

Van dese Eeuw soo doodt als
in't leven zijnde.

MIDTS-GADERS

Eenighe Ghedenck-waerdighe Voorbeelden
op den Natuer der selver Consten.

GHEMENGHT

Met Vermaeckelijcke en Gheftichtighe Veerfen , dienende
tot vermaeck van alle Rijn-lievende Poëten
en Leer-girighe Jeught.

DOOR

CORNELIS DE BIE
Notaris tot Lyer.

VVaerheydt baert Nijdt.

HET DERDE
DEEL

inhoudende den weert besemden Loof den
uytremmenthe ende wijt-vermaerthe

ARCHITECTEN, BELTHOUVVERS
ENDE

PLAETSNIJDERS.

Van dese Beuw soo doocht als
in't leven zijnde.

MIDTSGADERS

kenighe Gbedenck-waerdighe Voorbeelden
op den Natur der selver Consten.

GEWENNT

door Vermaeckelike en Gheschiedelike Vescen, dienende
tot vermaeck van alle sijn lievende Leeren
en Leer-ginghe Janghe.

Door

CORNELIS DE BIE
Notaris tot L'ycr.

Wandelt voort

SCE

CO

V
An
is niet vern
Sijn cloeck
e Konstena

Nu leeft h
die, die z
hier word
de eelfte t

lyght ghe
is licht
grooten
gheen

ellindt de
met Co
wie de
door Pense

is des C
tot een sp
honingh
wond're B

OP HET
 SCHILDER-BOECK
 VAN M^R.
 CORNELIS DE BIE.

V *An Mander* in sijn Naem, ontsterv'lijck door Penseel
 Was niet vernoeght, sijn drift wou noch veel hoogher raecken
 Sijn cloecke pen had lust op s'werelts groot Tonneel
 De Konstenaers met hem ontstervelijck te maecken.

Nu leeft hy in sijn Naem schoon t'leven is voorby
 Met die, die naer de doodt hy heeft met hem doen leven
 Hier wordt des' deught ghevolght, een ander *Honingh-Bye*
 Is op de eelste bloem des Schilder-const aen't swebben,

Sy suyght gheen honingh van vergancklijckheyt, ô neen,
 Wat aerts is licht vergaet, wat gheestich is blijft dueren,
 Des grooten *Zegers* bloem blijft, schoon de bloem verdween
 Men siet gheen Hemel-dauw van *d'Heemens* druyf vervueren,

Verflindt de doodt het Beldt van't stervelijck gheslacht
 Natuer met Const verselt behoedent voor t'verderven,
 Want wie des' *Bie* hier-saem soo jevrich heeft ghebracht
 Sijn door Penseel en pen ontstervelijck naer t'sterven,

Soo is des' Corf vervult, niet voor de graege smaeck
 Maer tot een spiegel van de gir'ghe Constenaeren,
 Den honingh is hier *gal, dats een verkeerde saeck,
 Leeft wond're *Bye* die gheeft voor honingh cont vergaeren.

*inck

I. B. Lemmens.

LOF-

LOF-DICHT

Ter eeren vanden Soet-vloyenden Poeët

CORNELIS DE BIE

Op het uyt-gheven van dit Const-rijck SCHILDER-BOECK.

Const-minnende gheslacht; wat sult ghy gaen bedencken?
 Om aen (die U heirbaert) jet costelijckx te schencken?
 Al roept ghy tot behulp den rijcken *Indiaen*
 Al hadt ghy uyt ghevist, het dieptst van *Oceaan*
 Wat daer door schipbreuck bleef, al gaest ghy *Magneet* clippen.
 Die ons de Noordt poel baert, al waer u grondt en tippen
 Van al het goudt gheberght, en dat ghy 't aen hem schonckt
 Jae dat ghy aen sijn Lauwer-croon de perels honght
 Die oyt *Neptunus* gaff, al d'Ambers en Momien
 Die t'Rijck *Egypten* gheeft, wat waert al te bedien
 Gheeft wat ghy gheven wilt, ten is gheen gift voor die,
 Maer gheeft u eyghen selfs, gheeft Schilders aen de *Bie*
 En denckt wy sijn een bloem, doch juylt geen tulp oft roose
 Hy suyghter honingh uyt, hy sal U heel doen bloosen,
 Daer is niet eene bloem hoe slecht van wat ghewas
 D'ees soete *Honingh-Bie* brenght alles wel te pas,
 Jae tot de slechte bloem die ick mijn selfs mach noemen
 Daer weedt ons soete *Bie* oock al jets van te roemen
 Den honich barster uyt al wou hijdt selver niet
 Het wordt hem over tuyght van die dit werck besiet.
 Jck eyndt dan sonder eyndt, want om een eyndt te maecken
 Van dat hy weerdich is, wie sou tot eyndt gheraecken
 Al schreef ick eeuwen lanck, noydt en ghebrack my stof
 Te schrijven Boecken vol van u, de *Bie*, ons lof.

JAN PEETERS
 Wy leven om te sterven,
 En wy sterven om te leven.

Aenden

Aenden VVijt-vermaerden Poëet

M^R. CORNELIO DE BIE

Auctheur van desen Conſt-rijcken

SCHILDER-BOECK.

S^Eer hooch-gheleerden vrint de BIE
 Jck ſtaen verwondert als ick ſie
 Dat uwe ſneghe penne
 De Schilders ſoo wel kenne.

Ja niet alleen en kent by Naem
 Maer oock hun wel verdiende Faem
 Soo aerdigh weet te treffen,
 En heerlijck verheffen.

Al had ghy t'aller tijdt gheweest
 Den gheest van jders Schilder gheeft,
 En hun verſtandt ghemeten
 Niet beter mocht ghy 't weten.

Ghy ſchrijft met ſulck bequame ſtoff
 Van s'Schilders noyt volpreſen loff
 Van jeder in't byſonder
 Dat jeder feyt t'is wonder.

Ghy ſchrijft van hunne Schildery
 Met ſulcken ſchoon Poëtery,
 Dat U Poëterijen
 My ſchijnen Schilderijen.

U rijm is ſchildery die ſpreckt,
 Waer uyt een jder t'leven treckt,
 Van al t'gheschildert wesen
 Gheschildert langh voor deſen.

Ghy thoont te ſijn een groot Poëet
 Die oock wel van het ſchild'ren weet,
 Want noyt en ſagh ick milder
 Poëet en t'ſamen Schilder.

Ghy hebt ghetroffen t'rechte wit,
 Van t'hooch vermaerde Schilders pit,
 Met klarelijck te thoonen
 Waer dat de Konſten woonen.

Ken meyn niet dat in s'werelts perck
 Oyt jemant maeckte ſulcken werck,
 Dat by het u magh rieken,

Spijt ROOM ÆTHEEN EN GRIEKEN.
 Want k' lees van eenen Cardinael
 Ghenoeemt FERNEES in Roomscher tael,
 Dat hy ontboot een Schrijver
 Van onverdroten yvet.

Y goeden vrint (ſoo ſprack FERNEES)
 Jck wou dat uwe pen eens wées
 De Schilders al te faemen
 Van ſeer doorluchte naemen.

Dat ghy dry eeuwen door en door
 Doorliept en brocht my eens te voor
 Hoe veel daer moghen wesen
 Die waerdigh ſijn ghepreſen.

Eerſt van MABEVS tot op van DYCK,
 Wie daer-en-tuſſchen konſtich-rijck
 Gheweest ſijn van de meeſte
 En uytgheleſen Gheefſten.

Jck ſoud' u loonen met den loon
 Van diamanten eene Croon
 Gheciert en fraey beperelt
 De ſchoonſte van de werelt.

Men Heer, ſprack hy, weet dat ick ben
 Bereyt, maer dat ick niet en ken
 Van alle ſchildereyen
 De verwen t'onderscheyen.

PICTVER en gaf my noyt die jonſt,
 Om alle deelen van haer Conſt
 Soo ſoetkens te vergaeren
 En haeren lof te klaeren.

Al is de Konste wonder eel
 Jck mocht te luttel oft te veel
 By brenghen tot haer voordeel,
 En sekers met kleyn oordeel.
 Maer jemant die de Const verstaet
 Die hout oprechte middel-maet,
 Die weet met goy manieren
 Sijn penne te bestieren.
 Met sulck en dierghelijck beschêet
 Heeft sich ontschuldicht den Poëet,
 En t'Cardinaels eel lusten
 Die moesten daer berusten.
 Maer ongheluckigh was voorwaer
 Men Heer FERNEES dat voor oft naer
 Niet eenen op en stonde,
 Die t'stoute werck begonde.
 Dat nu den Cardinael FERNEES
 Eens weder van de doot verrees
 Om s'Schilders boeck te lesen
 Hy sou verwondert wesen.

Want ghy de BIE hebt desen boeck
 Met sulcken neerstigh onder-soeck
 Gheschreven en gehandelt
 Soo dat ghy schijnt ghewandelt
 Te hebben met U eel verstant
 Door heel het gansche Grieken-lant
 Door ROOMEN en ATHENEN
 Door al de Landen henen
 En dat ghy daer een jders keeft
 Van het verstant door uwen gheeft
 Ghesien hebt in't aenmercken
 Der groote Schilders wercken.
 Jck bie DE BIE dan veel gheluck
 Van weghen dit hooch roembaer stuck
 K'ben bly dat eens volbrocht is
 Het gen' soo langh ghesocht is.

F. GODIN

God dienen is regeren.

VIER-

Vier-tallich Jaer-teecken.

1. aenDen VLoeII-Ighen rIICk-gheestIghen Meester

2. CorneLIVs De ble

hier Met sIIne poësie (3.) VIIt-beLDenDe

Die ConstIghre trefolren In

4. PICtVras gVLDe kaMer.

WEl aen schoon BELGICA; Com sIIngh een ander liken;
 T'is langh-geuoeh geweest Om MAVORS strenghe roe:
 Ik speur een wonder saeck ——— Rechts als het HONICH-BIKEN
 Dat van HIMETTUS quam ——— Naer PLATOS' lippen toe: *
 Ter-wijl' het wapen-tuygh ——— En haken en kanonnen,
 (Door VENVUS loos bedrieff) ——— Leydt seffens neer-ghebluft,
 Heeft soetelijck DE BIE ——— In het kasket begonnen
 Te storten honich-raect ——— (Voor PALLAS toe-gheruft)
 Het gene dat ick mēen, ——— Siet hier (ten is gheen loghen)
 En heeft dit CABINET ——— DE BIE niet overlaēn
 Met honich-vloyich dicht, ——— En is soo verr' ghetoghen
 Dat sonder hem PICTVR' ——— Bleef noch bestoven staen:
 Diēs hy den Lauwer-tack ——— In PLATOS wiegh' sal erven,
 Wie dat de Const op-weckt ——— En laet de FAEM noyt sterven.

Omnia in Deo.

DOOR NICOLAVS OMASVR.

* Vide Valerium Max. lib. 1. cap. 6. de mirabilibus.

F ff

Den

VIER

Den Auctheur

Tot alle haet-draghende Momisten

E N D E

Belgh - fuchtighe Benijders.

E En Reden *Momus* ; moet ick voor het leest u vraeghen ;
 Te weten , wat u mach in mijn ghedicht mishaeghen,
 Dat altijd uwe tongh soo dapper daer op schampt
 En stadich op den spot van mijne fouten vlampt :
 Waer bouwt ghy t'clappen op ? als op de lasteringhen
 Die bersten uyt u maegh om leughens voorts te bringhen
 T'is altijt veel te lanck , te cort oft veel te breed
 Te leelijck oft te schorft , te kout oft veel te heet,
 Het gen' een ander doet in jemandts lof te schrijven
 Daer moet by u een veir van hunne pluymen blijven
 Van die de Poësy verbreyden naer de rēen
 Hoe dat het gaet oft niet sy wordt van u vertrēen,
 De Poësy nochtans (om haer soet taeligheden)
 Js t'wilcomft by *Iupijn* , al wordt sy soo vertreden
 Van u afgunsticheyt , en houdt daermed' den sot
 Om te verdooven d'eer met schimp en plompen spot.
 Fy onbeschoften Uyl ; die teghen stroom wilt seylen
 En meyndt hier wederom te braecken uyt u feylen
 Soo als een vuyle padd' die niet als gift en spouwt
 Die niet als quaet en denckt , en niet als gal en knouwt
 Meynt ghy mijn pen vol roem met u gheclap te terghen ?
 En aen de snelle Faem het mondt-sluysten te verghen ?
 Treckt vry u horens in als een besouten fleck,
 Want u ghekakel wordt veel min gheacht als dreck.

Schoon

Schoon dat
 ik sien va
 Soo ick
 De Kunt
 Maer Boten
 In spot en se
 Die some
 En stadich
 Ick weet van
 Maer eer mi
 Om dat
 En elck
 Vol lof en
 Die ick hut
 En soo n
 Dan dunc
 Die daer op se
 Maer (leg
 Doch want
 En tot soc
 Wil ick e
 Die tot m
 Beminne
 Die eenich
 Momus ; ft
 t'gen' dat
 Houdt uw
 Op dat gh
 dat seker u
 in ghebrea
 Het is soo
 Van de een

Schoon dat de jelosy u weer meyndt op te stoken
 Jck sien van nu af aen u opset al ghebroken

Soo ick maer en bedenck, dat niemandt van verstandt
 De Kunst benijden sal, oft achten die voor schandt,
 Maer Botteringhen wel, die hunnen tijdt besteden
 In spot en sotterny, en onghetoomde reden,

Die somtijts voeghen als een tangh op't morsich swijn
 En stadich uyt de Konst niet suyghen als fenijn.

Jck weet van buytens wel, ghy sult mijn dicht niet prijzen
 Maer eer met schimp en spot belagghen en begrijsen,

Om dat de Schilder-const hier wordt bekendt ghemaect
 En elcken Konstenaer op *Famas* Throon gheraect,

Vol lof en waerde Eer, om eeuwelijck te leven

Die ick hun schuldich ben naer mijn verstandt te gheven:

En soo maer hier oft daer mijn pen een mistred' doet

Dan dunckt my dat ick sitt' in *Momus* hooch ghemoet,

Die daer op schreeuwen sal al oft hy waer beseten

Als maer (segh ick) mijn pen in't minst iet heeft vergheten.

Doch want ick van ghebreck alleen niet vry en ben

En tot soo grooten werck my niet bequaem en ken

Soo wil ick even-wel den Spijt ghewillich draeghen,

En die tot mijnen spot het aurechts bladt omslaeghen

Beminnen, op dat sy verbeteren de fout,

Die eenichsints den sin van mijnen rijm verflout.

Ey *Momus*; stilt u wat; en wilt gheen gal meer spouwen,

Oft t'gen' dat ghy hier leest, niet slicken sonder knouwen

Houdt uwe tongh ghetoompt en spijskert wat den muyl

Op dat ghy op het lest niet en behaelt de vuyl,

Want seker uwe tongh brengt voorts soo giftich broedtsel

Die in ghebreken van een ander vindt haer voedtsel,

Het is soo vuylen naem, te sijn den Moordenaer

Van de eendrachticheyt en tweedrechts Maeckelaer.

T'sijn Schenders vande Eer, Tongh-schrabbers, Faem-beroovers
Op-stokers, Guyghelaers, Twist-maeckers, Naem-verdoovers

Die met den achterclap van *Momus* houden aen
Jae sonder eere sijn, waer datse gaen oft staen,
Die scheppen hun ghenucht in spot, crakeel, en kijven
Soo als de onbeleefde groen en Appel-wijven.

Seght *Momus* dan voor t'leest, seght valschen waerheys dief
Seght lichten Kramer die sijt alle loghens lief
Mothouwer, Hoeren Son', Pluymstrijcker sonder kennis
Van d'edel Poësy, wat dwinght U tot de schennis
Van haere weerdicheyt, wat d'winght U noch daer-by
Te schelden ons *Pictuer*, oft d'eel Beldt-snijery.

Bedaert *Momus* Bedaert, ghebruyckt rēen tussen beyen
En schreeuwt foo niet ghelijck de vuyle Straet-clappeyen,
K'en vraegh de reden maer wat dat in mijn ghedicht
Mach in U oogh mistaen, te swaer valt oft te licht,
Jst denck ick om dat hier den eenen wordt verheven
Meer als den anderen, oft dat ick heb gheschreven

Jet vrempts oft ongherijms dat gheenen sin en is?
Oft daer d'uyt-heymsche spraeck gheen duytsche tael en is?
Oft t'ghene teghen d'eer van jemants Faem sou strecken
Dat somwijl bellegh-sucht oft ergh-waen mocht verwecken.

Waer teghen tot besluyt ick des' ontschuldighg stel
Oft jemandt over-viel mijn dicht met naer-ghequel,
Dat (raeckende t'beschrijf) van dese Konstenaren
Ghelijck mijn swacke pen heeft willen openbaeren,
Soo daer noch iet ontbreckt tot lof van jemandts naem
Jck t'self ghelaeten heb voor d'alghemeyne Faem,
De welcke noyt vermoeyt en wordt om t'achterhaelen
Een jeders deught en gheeft en die oock te vertaelen,
T'ghen' de gheleghentheynt my niet en heeft ghejondt
Op dat een jeders lof te vollen waer vercondt.

Tereden
Tonleer
En was
Om te
Maer aang
(Die den N
Gheen a
Als die c
Te tweren
Inventi, T
En vee
Het w
Midts da
Door jingl
Om dat
Van Schi
Wat wilt hie
Om met den
Want ga
T'is een
ly laet my
In wilt foo
T'is be
Als dat
ken mij
En daerom
Jst dat U
Bethoon
In wilt mi
Oft sy sou i
Dat ghy
Soo Misfa

De reden oock dat ick niet en heb connen laeten
 T'ontleenen ander tael het gen' de Rijmers haeten
 En was niet om dat *Duyts* niet rijck ghenoch en is
 Om te beschrijven d'eel *Pictuers* ghesteltenis,
 Maer aenghesien de Konst van haer *Pinseel-Hanteerders*
 (Die den Natuer verstaen) *Beschermers* en *Regheerders*
 Gheen ander eyghentheyte van woorden brenghe voort,
 Als die den *Leler* hier somwijlen heeft ghehoort.
 Te weten soomen seydt, *Proporti*, *Retoqueren*
Inventi, *Drappery*, *Bisaert*, en *inventeren*
 En veele ander meer, die m' hier en daer vindt staen
 Het welck onmoghelijk is om voor by te gaen:
 Midts dat de eyghentheyte van dierghelijcke woorden
 Door jngheboren drift noyt duyts tael en stoorden
 Om dat oock inde *Const* ghemeyne spreucken sijn
 Van *Schilders*, als in't recht, is d'*Advocaets* latijn.
 Wat wilt hier *Momus* dan noch soo veel *Nijdt-sucht* swelghen
 Om met den schimp en spot mijn schriften te verdelghen
 Want gaen ick jevers scheef, het welck gheschieden can
 T'is een ghebreck daer selden mensch is onvry van
 Ey laet my dan in rust, in peys en vrede leven
 En wilt soo herten knip niet op mijn seeren gheven.
 „*T'is beter datmen t'feyl al swijghende bedeckt*
 „*Als datmen jemandts eer al lieghende bepleekt.*
 Ick ken mijn penne vry van spott' oft schimp te schrijven
 En daerom mocht sy wel vry van U schimpen blijven:
 Jst dat U wetenschap wat hoogher vlieghe wil
 Bethoonet metter daedt en hout u tonghsken stil
 En wilt mijn pen soo niet met al u clappen ker'len
 Oft sy sou U misschien op't lesten oock soo net'len
 Dat ghy u rechte saus fout hebben voor u tonghs
 Soo *Musa* eens de wijs van al U lempen songh,

Jck

Jck weet ghy sout licht uyt een broeck dry cleeren snijen
Twee mantels uyt een tesch, jae soudt een stadt bestrijen.

U wetenthey (soo t'schijnt) in alles is volmaect,
Doch als men t'nauw besiet, noch tuyn noch staeck en raeckt.

Wat wil ick verder gaen, en loopen uyt mijn paelen

K' laet *Momus* doen sijn best om my te achterhaelen

Ten is gheen Rechts-banck hier al waermen dinght oft pleyt

T'is reden dat mijn pen uyt des' verwarringh scheyt.

Want t'is den Moor gheschuert met *Momus* veel te spreken

Al oft ick teghen een steen-rotse wou gaen preken

Ick laet sijn feylen daer en wensch hem alles goet

Soo blijf ick onghestoort in sinnen en ghemoet.

K'en mach in dit gheschil soo seer niet blijven hanghen

En vals onganckbaer ghelt voor goede munt ontfanghen

Heeft jemant tot mijn schimp sijn tongh in gal ghedopt

Mijn rechte oor is doof, de flincke is ghestopt

Jck wil met spoet en vlijdt hun lasteringh ontloopen

En gheene leughenen voor goede waeren coopen.

T'is tijdt dan dat ick eynd' op dat den **LESER** niet

In't overlesen crijght vermoeytheyt oft verdriet,

Tot mijn onschuldigh wil ick maer een reden voeghen

Die aenden **LESER** in het minst niet can misnoeghen

Tot eyndelijck besluyt, te weten om dat my

Van overlantgh bespronghen heeft de jelosy

Door enckel haet en nijdt, doch sonder reën te gheven

Wie haer tot vyantschap heeft teghen my ghedreven,

In't drucken van dit werck, t'gen' ick heb voor ghehadt

Hoe wel dat (naer mijn dunck) de reden is ghevat

En aen den **LESER** staet hier voor ghenoch te lesen

Soo niet sal even-wel in als verduldich wesen,

En segghen dat ick blijf den vrintd van jeder een

Soo wel van die my mint oft treedt op mijnen teen.

VVaerheydt baert Nijdt.

VOOR-

VOOR-REDEN.

Indien den Mensch (die naer Godts eyghen beldt gheschapen ende met een ontsterffelijcke ziele begaefte is) sijnen Schepper hadde ghehoorsaem ghebleven, hy soude buyten twijffel met meerder Eer en luyster sonder te sterven op dese werelde gheleeft hebben: maer om dat hy met sijnen eyghen vrijen wil de valscheyt des duyvels ghehoofde, en het Ghebodt Godts overtredde, is hy terstont alle droefheden, quellinghen ende smerten onderworpen gheworden, ende die te voren kennisse ende wetenschap van alle dinghen des wereldts hadde door de instortinghe van sijnen Heer ende Schepper, moet de selve nu met aerbeyt door sijn verstant gaen soecken, uyt dien dat het verstant door de sonde van ADAM oock al verdooft en ontluystert is. De sonde alleen is gheweest de oorsaeck vande doot, daerom seyt **SENECA** seer wel: *Omne peccatum actio est & omnis actio voluntaria, tam turpis quam honesta: Ergo omne peccatum est voluntarium.* Dat is: Het ghene sonde is, is een werck, ende alle wercken gheschieden met den wil, *Ergo* alle sonden gheschieden met vrijen wil, want niemant en sondicht teghen danck, het werck soo eerlijck als oneerlijck gheschiet metten wil, *Ergo* soo gheschiet de sonde oft uyt onachsamenheit oft quaedt voornemen. Waer uyt compt anders de sonde als uyt een quaede begheerte, de welcke is den moordt-priem ende bedeckten dootslach voor de siel, een schendinghe sijns naesten, en een overtredinghe van Godts Ghebodt: daerom gheeft den Almoghenden Godt aenden mensch sijnen vrijen wil, om sijn selven niet te ontschuldighen als hy (den wil misbruyckt hebbende) de straffe van sijn misdact moet onderstaen. Den Mensch dan is gheschapen om Godts Wetten van sijn eerste jaeren tot den uytganck sijns levens te onderhouden, hem is ghegheven verstant om het quaet en het goet te onderscheyden

scheyden

Scheyden t'samen om te kennen de cracht van sijnen Schepper
 ende te leeren een ampt daer hy sijnen cost can mede winnen,
 gaet jemandt sijnen gheest oeffenen om aen te vatten eenighe
 seldtsaeme ende prijs-weerde Konsten, sijn verstant (het welck
 als het landt moet doorploeght worden) sal hem ten hoogh-
 sten dienstich wesen, jae is het eerste Fondament om de selve
 Consten uyt te wercken, maer niet sonder aerbeydt en groote
 neerstigheyt te ghebruycken waer door alle Konsten en Weten-
 schappen gheleerd worden. Daer en is niet een Mensch inde
 wereldt oft elck in't besonder wort tot een verscheyde wellust
 ghetrocken ghelijck ghenoch blijkt: wantmen bevint dat een
 jeder mensch lust ende ghenegentheyt heeft om d'een oft d'an-
 der te weten en te leeren, tot t'gene daer sijnen gheest en aert
 toegheneghen sijn. Den eenen heeft vermaeck in uytnemende
 dinghen die de Natuer schijnen te overtreffen, den anderen in
 gheleertheyt oft wetenschappen te ondersoecken, de welke bo-
 ven sijn verstandt gaen, ter wijlen het verstandt door de sonde
 en kranckheydt der Natueren verdooft is, allen het welck de
 menschen nochtans met verwonderingh en ghenucht aenmer-
 ken, om de vergheelijkinghe van hunnen gheest in weerden te
 houden, ende daer door te vercrijghen een ontsterffelijcke eer,
 de welke is de Voester-vrouw van alle wetenschappen. De
 Historien ghetuyghen dat de kloeckste Persoonen hun met de
 grootste neersticheyt ende aerbeydt oeffenden, om het wit der
 diepste wetenschap te raken, wel wetende dat de grootste Eer
 hun als dan soude volghen, jae dat sy daer door de rijkste schat-
 ten des wereldts kosten becomen. Daerom en ist niet te ver-
 wonderen dat eertijts de wetenschap soo hoogh geacht wirdt
 (daer wy op veelderley manieren de vruchten noch af ghenie-
 ten, ghelijck de foete locht de boomen vruchtbaer maect, soo
 groeyen oock de gheesten inde Const door het minnelijck ont-
 hael vande Eer. Wie isser dan die sich niet ghewillich aenden
 arbeyt

begehren al by loe
 een werck op ont
 in hem te verwonere
 minjden en Jinen di
 seffen honden,
 sooven den APPELL
 est alle gaf do. duy
 ghebrucht het ghede
 eenen Marmer-Ste
 ontrent eenen T
 elijck MARIANV
 tijfima des in Princ
 te en sachtmoedig
 van eenen Prins.
 door de aenlocking
 ment, daer een Prin
 breeder te bewijst
 oock van sommig
 om sijn in Plaetsni
 nits) in dit Boec
 de selve door h
 onsterffelijcken
 den eersten soo w
 voorfchreven P
 ter-confit maer o
 beednijden ghelot
 al verwoonderen
 uyt eenen rouw
 een volmaecte
 te ontbreken
 oock nochtans de l
 al worts doen com

arbeyt begheeft als hy soo grooten eer door de uytwerckinghe
 van sijn wetenschap ontfanght. Den Poët **CLAVDIANVS**
 seydt hem te verwonderen over de mildtheydt van sommige
 Coninghen en Princen die sy aende Gheleerde ende Conftighe
 Gheesten behoonden, naementlijk van **ALEXANDER** den
 Grooten die aen **APELLES** voor sijn Pourtret (dat hy gheschildert
 hadde) gaf 80. duysent goude Croonen, hier dient wel te
 pas ghebracht het ghedenck-weerdich opschrift dat ghevonden
 is op eenen Marmer-steen, den welcken uyt d'aerde ghegraven
 wordt ontrent eenen Thoren dicht by de merckt van **Traianus**
 ghelijck **MARLIANVS** vande oude Romeynen verhaelt. *Po-*
nitissima dos in Principe liberalitas & clementia, dat is: de mildt-
 heyt en sachtmoedigheyt sijn de crachtigste gaven en vercier-
 fels van eenen Prins. En waer uyt spruyt anders de mildtheyt
 als door de aenlockinghe van eenighe seldtsame Conft oft ghe-
 leertheyt, daer een Princen hert mede wordt overwonnen. Om
 t'selve breeder te bewijsen soo hebbe goet ghevonden door het
 ondersoek van sommige cloecke en sin-rijcke verstandenen (die
 ervaren sijn in Plaetsnijery, Beldthouwen, als Architectur en
 andersints) in dit Boeck ten voorschijn te brenghen de groote
 eer die de selve door hun verstandt hebben ghenoten en alsoo
 eenen ontsterffelijcken Naem achter ghelaten.

Inden eersten soo wil ick eens openen het Schat-coffer van
 onse voorschreven *Pictura*, waer in niet alleen den grondt der
 Schilder-conft maer oock de wetenschap van Beltsnijden, Etsen,
 en Plaetsnijden ghesloten leyt waer over den Mensch sijn selven
 meer sal verwonderen als over de Conste der schilderijen, want
 siende uyt eenen soo rouwen en plompen steen ten lesten voordts
 comen een volmaeckte Figuer daer maer enckelijck het leven in
 en schijnt te ontbreken, sal meynen dat t'selve ongheloofelijck
 is d'welck nochtans de handt van een gheest-rijck vernuft daer
 uyt sal voorts doen comen: men leeft in het eerste Boeck van

OVIDIVS hoe datter voor de Scheppinghe des wereltds was eenen wanschapen *Clomp* oft *Chaos* daer de vier Elementen den wint *Aurus* ten Oosten, *Sephirus* ten Westen, *Boreas* ten Noort, en *Euster* ten Suyden, den Nacht, den Dach, Somer en Winter, en d'andere deelen des Wereltds in een verweert laghen. De welcke JVPITER seer constich en voorsichtelijck wist van een te scheyden ende elck op sijn plaets te stellen. Soo canmen mercken aen het verhouwen van eenen plompen en groven steen dat de edel Schilder oft Teecken-const moet van groote cracht wesen, naedemael datmen daer uyt siet voorts comen een menschen statue soo soet, lieffelijck en snyver van lidmaten oft eenighe andere Figuren datmen de selve niet anders en sou aensien als voor het leven: ghelijck *Zeuxis* een *Penelope* schilderde, soo volmaect en naturelijck dat hy hem selfs daer mede ghenoechde en schreef daer by een versken. *Het sal de ghene (die dit sien) veel lichter sijn te benijden als naer te maken.*

Jck lese dat tot *Macedonien* ten tijde van *ALEXANDER* op de merckt stont een statue ghesneden van witten marmersteen afbeeldende een naecte Vrou-persoon waer op sekeren Borgher soo verliefst was dat hy nacht noch dach en cost rusten sonder daer by ghedurich te wesen om sijn vervloecte sinnelijckheyt van het ghesicht voedtsel te gheven, en om dat hem op lijfstraffinghe verboden werdt daer by te gaen om meerder quaet van sonden te behoeden, heeft hem verhanghen. Soo aenghe-naem en levendigh speelden de Const vande voorschreven Figuer inde ooghen der menschen. Leest het leven van eenen *Michiel Angelo de Bonerotti*, van eenen uytnemenden *Phidias*, *Francisco Quinoy* ende meer andere antique modernighe Meesters en Constenaers inde Beldtsnijery daer suldy vinden wat wonder wercken de selve hebben achterghelaten die de weerde van alle costelijcke juweelen des wereltds te boven gaen. En heeft den Mensch sijnen Heer en Schepper dan niet ten uytersten te beloven

...te dancien
...wijshy daer
...comen tot den
...rijckdom, want de
...niet vande aerle d
Wijshy d
Compt al
...heert den Menfc
...elijcke crachten
...recht te oordeel
...oock de teghet
...orsien en de voc
...heeft van sijn sel
...verciert en beg
...hy aen den me
...ich in Const afbe
...mensch dat is vo
...welck versta
...get hy jedt beg
...bereet vinder
...menten die hen
...verstaen t'ghen
...welcke inde
...waer op wel
...sijnen cloecke
...meerder glan
...soo compt hier
...Als hy met sijn
...Lapiter den G
...gamtschap op

loven en te dancken over sulckdanighe weldaden van wetenschap en wijsheyt daer hy sich mede begaest vindt, waer door hy can comen tot den hoochsten trap vande onsterffelijcke eer, en rijckdom, want de oprechte wijsheyt comt alleen van Godt en niet vande aertse dinghen.

*Wijsheydt rijckdom staet en eer
Comt altemael van Godt den Heer.*

Godt heeft den Mensch ghegheven een siele de welcke heeft dry werckelijcke crachten te weten : memorie, wil, en verstandt, om recht te oordeelen, wel te raden, en ghetrouw te handelen, om oock de teghenwoordighe te verstaen, de toecomende te voor sien en de voorleden dinghen te ghedencken, den mensch en heeft van sijn selven niet als ghebreck, maer daer sijnen gheest mede verciert en begrasit wordt, comt vanden Heer alleen : het ghene hy aen den mensch gheeft can hy nemen het ghene den mensch in Const afbelde en schijnt een mirakel te wesen aenden mensch dat is voorts ghebrocht uyt het verstandt vanden mensch, welck verstandt Godt alleen hem heeft ghegheven, want gaet hy jedt beginnen uyt te wercken, hy moet den wil daer toe bereet vinden, de memorie helpt om te bedencken de fondamenten die hem de wetenschap gheleert hebben, en hy leerd verstaen t'ghene hy voornempt met voorsichtighe wijsheyt : de welcke inde hersens gheboren is, ghelijck *Euripides* gheuyght waer op wel over een comen dese veersen :

Om sijnen cloecken gheest te cieren naer de reden

Met meerder glans van eer en loffelijcker seden

Soo comt hier wel te pas de Fabel van *Vulcaen*

Als hy met sijne byl het voorhoofd op ded' gaen

Van *Iupiter* den Godt, die met een vuyft te slaghen

Uyt gramschap op sijn hoodt, van stonden aen bleef draghen.

Ggg 2

Sijn

Sijn hersens ginghen groot en hebben oock ghebaert.
Minerva sonder Moer, nochtans van vrouwen aert,
 Ghewapent als *Bellon*, met speer en schildt in handen
 Den helm oock op het hoofd tot schrick van veele landen:
 En daerom werdt haer wel den oorlogh toeghewijt
 Midts sy ter wereltd quam ghelijckmen gaet ten strijt.
 Maer als men naerder ginck des' dinghen overlegghen
 Soo vontmen dat des' vrucht de wijsheyt was te segghen.
 Om dat de wijsheydt in het menschen hersens leydt
 Die niemant licht en crijght sonder veel arrebeydt.
 Het blinckende helmet dat schijndt ons te verconden
 Dat inde wijsheyt wordt een hellen glans ghevonden,
 Scherpsinnicheyt des gheest oock inde pieck bestaet,
 Den schilt beteectent ons den rechten wijsen raet.
 Voorwaer als jemandt gaet dit rijpelijk bemercken.
 Sal vinden eenen smaeck in al sijn cloecke wercken,
 Soo maer de neersticheyt hem heeft soo veer gheport
 Dat hy naer groote moeyt wijs en verstandich wort.
 Soo can hy al de cracht der Consten afghemalen,
 Die uyt de Gaeve-Godts haer eerste crachten halen:
 Den gheest en wordt door raet des menschen niet veruert
 Maer al wat datter is wordt door den Heer bestuert.

Men vindt nochtans veele Menschen, die soo ondanckbaer le-
 ven datse door opgheblasen hooverdy over hun wetenschap den
 Almoghenden Heer (daer het al van compt) vergheten te die-
 nen en te bedancken vande gaven die hy hun ghegheven en
 mildelijck gheschoncken heeft, niet eens aenmerckende dat hun
 de selve gaven niet aengheboren en sijn vanden Natuer, maer
 door besondere gratie van Godt de selve ontfanghen hebben,
 worter somtijts eenen uytstekenden gheest en verstant gevonden
 onder duysent arm carijsige Menschen die door sijn wetenschap

van

alle de werelt
 welck, tijt ende
 oec sijn ondanckba
 choon dat hy wordt
 e Fortuy, die niet
 loegh leven van w
 met betrouwende t
 oppst de waerac
 om hem sijn sul
 oght. Dat is: de F
 yst, en is van glas
 enighen gheeft v
 te veel (voor lae
 Godt hem de w
 eer op Godt en
 maellendeel de m
 de welke sijnd
 gheen danckbaer
 Godt ontfanghen
 ondanckbaerheyt her
 ANSTILIANVS
 sijnen Godt, daer
 HESIODVS, gh
 ontfangen, want w
 voor den Heer al
 doet seyt: Ingra
 gheen boeke
 ch. De Rechts-
 moedste grouwe
 den mensch n
 ghelijck SE
 niet te verwe

van alle de wereltd gheert ende gheestimeert wordt, levende
 weeldich, rijk ende naer sijnen herten wensch, die sal somtijts
 door sijn ondanckbaerheyt den meesten vyandt van Godt sijn,
 schoon dat hy wordt aenghesien voor den grootsten vrintd van
 de Fortuyn, die niet eens bedenckt door sijn wellusten en over-
 vloedigh leven van waer dat hem alle de weldaden comen: hem
 meer betrouwende op de wereltd als op Godt, en niet eens en
 overpeyft de waerachtighe sententie van *SENECA* *Fortuna ni-*
minum quem fovit stultum facit, & vitrea est quae (dum splendit)
frangit. Dat is: de Fortuyn maect sot den ghenen die sy te seer
 voyt, en is van glas, de welcke (als sy blinckt) licht breckt. Hoe
 menighen gheeft vol verstandt en vintmen niet, die sijn selven
 al te veel (voor laetende staen) hem op't leest bedroeghen vindt
 als Godt hem de wetenschap door de doot benempt, de welcke
 niet eer op Godt en denckt voor dat hy wordt ghestraft, ghe-
 lijk meestendeel de menschen door hun cranckheyt van conditie
 sijn, de welcke sijnde inde weelde op Godt niet en dencken
 ende gheen danckbaerheyt en bethoonen over de gratie die sy
 van Godt ontfanghen hebben, en niet eens bemercken dat de
 ondanckbaerheyt het grootste teecken van ondeught is, ghelijck
QUINTILIANVS seyt: den mensch die ondanckbaer is ver-
 geet sijnen Godt, daerom moeten wy leven naer het schrijven
 van *HESIODVS*, ghelijck de Ackers die meer uyt gheven als
 sy ontfangen, want wat isser inde werelt schroomelijcker mon-
 ster voor den Heer als eenen ondanckbaeren Mensch, ghelijck
 den Poët seyt: *Ingrato homine nihil peius terra creat*: de aerdt en
 brenght gheen booser vrucht voort als eenen ondanckbaeren
 Mensch. De Rechts-gheleerden seggen dat de ondanckbaerheyt
 de snoodste grouwel is vande wereltd, om datter gheen sonde
 is die den mensch meer schade doet aende siel als de ondanck-
 baerheyt ghelijck *SENECA* in *libris de beneficijs* ghenoch bewijst.
 Ten is niet te verwonderen dat sekeren *THIMON* (die door
 sijn

zijn groote wijsheyt was Borghemeester van *Athenen*) sijnde ghe-
 comen tot de uysterste armoede om dat hy al te liberael hadde
 gheweest ten tijde dat hy sat op den hooghsten trap van alle
 wellust des wereltds, heeft sulckenen haedt ghecreghen teghen
 het menschelijck gheslacht dat hy gheen menschen meer en
 mocht sien oft daer van hooren spreken, jae dat meer is hy was
 verblijdt alster eenen mensch was om hals ghebrocht oft zijn
 selven hadde verhanghen aen eenen boom die buyten *Athenen*
 stondt, daer veel Menschen hun selven uyt eenighe desperatie
 hadden omghebrocht, hy droegh (segh ick) op de menschen
 sulcken vyantschap dat (als wanneer desen boom soude afge-
 capt worden) hy inde Stadt van *Athenen* dede uytroepen ofter
 jemandt van sin was zijn selven aenden voorschreven boom te
 comen verhangen dat sy hun moesten haesten uyt dien hy moest
 ghevelt worden, welcken haedt (die THIMON op het men-
 schelijck gheslacht droegh) alleenlijcken was ontstaen door de
 ondancckaerheyt die de Menschen aen hem bewesen de wyl hy
 in zijn uysterste miserie ende armoede was sittende, gheconfide-
 reert dat hy (sijnde in zijn weelde ende begaeft met den hooch-
 sten rijckdom des werelts) open taefel hiel en liet soo arm als rijck
 daeghelijckx de vruchten van sijnen rijckdom ghenieten, jae
 was soo liberael dat hy alle zijn goederen gemeyn maecte en-
 de een jeder daer af mede deelde, oorsaeck dat hy quam tot
 groote armoede, en bevindende dat hy in zijn miserie by nie-
 mant troost en vondt oft geen danckbaerheyt vande menschen
 aen hem bewesen wert, heeft het menschelijck geslacht gelijk
 voorsz. is, vermaledijt ende vervloect. Men fiet sulck danige
 proeven ende exempelen noch daegelijckx onder de Menschen
 die in hunne weelde ende rijcken staet taefel vrienden genoch
 krijghen die sy (gecomen sijnde tot armoede) verliessen en geen
 vrientschap af en genieten. Die dan begaeft is vanden Almo-
 genden Heer met particuliere gratie van eenige wetenschap oft
 Conste

Gode en daer
 van Godts eer,
 heeft maer v
 nooz teghen G
 dijn Godt de
 schalich en is,
 voren die l
 by de selve ga
 mpt de grootf
 en eenen PRO
 ecken vande
 ghe van veel
 wten soo aer
 leven werde
 den dese wete
 hem noch
 om daer me
 den ouden Gri
 van sulcken
 de voorsz. c
 te behagen.
 Godt daer na
 in de een m
 de keus hebbe
 tot zijn eeuw
 erer des daeg
 die des nach
 nach herpickt
 wordt dat
 bedrieghen en
 Godts is dr
 Wywendich. I

Conste en daer by ondanckbaer die is eenen rechten Schender
 van Godts eer, want ter wijlen den mensch van sijn selven niet
 en heeft maer van Godt; en dat hy hem noch ondanckbaer
 thoont teghen Godt die en is Godt geen gratie schuldigh aen-
 ghesien Godt de gaven die hy geeft aenden Mensch hem niet
 schuldich en is, maer geeft de selve aen eenen onder duysent
 uytvercoren die sulcken gaven niet en hebben *Ergo* soo volght
 dat hy de selve gaven onrechtveerdich besit waer over hem toe-
 compt de grootste straffe des wereltds. *OVIDIUS* beschrijft
 van eenen *PROMOTHEVS* Sone des ouden *JAPETVS* den
 welcken vande Goden soo begaeft was dat hy tot verwonde-
 ringhe van veele Menschen wist naer het leven te maecken en te
 boetsen soo aerdige Figuren uyt steen oft pot-aerde datse voor
 het leven werden aengesien, en niet tegenstaende dat hy vande
 Goden dese wetenschap en besondere gratie vercreghen hadde,
 dorst hem noch verstouten het vier des Hemels dieffelijck te
 stelen om daer mede sijn statuen te besielen en te doen leven.
 Iae den ouden Grixen Poeët *NICANDER* seyt: de Menschen
 (die van sulcken gheest en verstandt niet en waren) hebben
 over de voorsz. dievery *PROMOTHEVS* verraden om alsoo
Iupiter te behagen. Ende om dat *PROMOTHEVS* den opper-
 sten Godt daer naer noch eens had bedrogen met twee koyen
 huynen de een met vleesch en d'ander met been gevult en *Iu-*
piter de keus hebbende had gecosen de huyt met het been, dede
 hem tot sijn eeuwige straf binden aenden *Caucasus*-bergh daer
 sijn lever des daeghs van eenen vreeselijcken Arent opghepickt
 werdt die des nachts wederom aenwies om alsoo geduerich met
 den dach herpickt te worden. Waer mede ooghschijnelijck be-
 wesen wordt dat Godt altijt straft die sijn gheboden verachten,
 hem bedrieghen en teghen hem ondanckbaer leven willen. De
 straffe Godts is drij-der-ley te weten: *Innerlijck*, *Naevolghende*,
 ende *Vytwendich*. *Innerlijck* die het hert en het ghemoedt raect
 ende

ende in het lichaem blijft, dat is benaetheyt, berouw, vrees, ende cnaginghe der consciencie. *Naevolghende* die het ghehoet ende den gheest raect als de selve vry, ende van het lichaem ghescheyden sijn dat is de straffe, die naer de doot de siele raect. De *Vytwendighe* die de lichaemen raect: dat is droefheyt, ballinckschap, aermoede, sieckte, ende sterfte aldus proeft Godt de sijne in veel verscheyde teekenen om te sien oft hun ghehoet niet eens en sal beweeght worden, want ist saken datmen ghevallen is men behoort op te staen want den wille Godts is de opperste rechtverdicheyt naer het segghen van *SALVIANUS*. Meynt jemandt de Hemelsche vieren te ghenaken hy sal versmelten. Meynt jemandt de Stadt der Opperste voorsichticheyt te beclimmen hy sal vallen ghelijck de motten die savonts naer de kerste vlieghen tot dat sy verbranden. *LANGIVS* seyt seer wel dat de oorsaek van alle oorsaeken den wille Godts is en die een ander soeckt die en kendt de kracht der Goddelijcker Natuer niet.

Godt, die het blixems vier can in sijn handen draghen
 Daer hy op sijnen tijdt de menschen med' can plaghen
 Wanneer hy sijn gheboon versuymt en niet en acht
 Godts onversende straf des doodts hun licht vercracht,
 Godt laet niet ongelooft den goeden can verblijden
 Den droeven hy vertroost den quaden sal castijden.
 Al swijght Godt tot het eynt, het eynt het droevich eynt
 Leydt dan den swaersten last, het eynt wordt sijn allent:
 Maer die de Hooverdy door oytmoet wilt verdrijven
 En danckbaer sijn aen Godt die sal Godts dienaer blijven.
 Hy rijck op d'aerde leeft die Hooverdy veracht
 En hy het meeste heeft die naer het minste tracht.

Om dan op den wegh te comen van ons voorgenomen gront-
 stuck raeckende de kracht der Conste van Beldtsnijery die door
 arbeyt

beert en krach
 tijckt de voo
 de gheesten
 des Menscher
 des nach
 ons wor
 ROMOTHEVS
 ons dan eet
 vloyenden
 welck ghem
 boetseret
 eren steen,
 sijn Mirakel
 wercken
 en op at
 Angelo nie

arbeyt en kracht des verstandts moet gheleert worden, soo en
 ontlijckt de voorschreven Fabel en haer uytlegginghe niet qua-
 lijk de gheesten der selver Consten als men overleyt en bedenckt
 dat des Menschen gheest en leden vanden arbeyt des daeghs ver-
 moeyt, des nachts door de rust ververst en ghesterckt worden,
 ghelijck ons wordt bethoont van het op eten en groeyen van
 PROMOTHEVS lever, de lever is te ghelijcken by het verstant.
 Laet ons dan eens beginnen te overlegghen het leven vanden
 Const-vloyenden ende uytnemenden Belt-snijer *Francisco Quenoy*
 het welck ghemenght was met soo hooghe en diepe Const door
 aerdich boetseren in Pot-aerdt, en snijden in jvoor, Marmer en
 anderen steen, dat alle sijn wercken op dese wereldt schijnen te
 wesen Mirakels, besonderlijck als men aenschouwt de wonder-
 lijcke wercken die hy ghemaect heeft binnen de Stadt van
 Roomen en op andere plaetsen van Jtalien die de wercken van
Michiel Angelo niet en moeten wijcken.

H h

FRAN.

FRANCISCUS DE QUESNOY

Vytnemenden Beldt - snijer van Brussel, ghestorven binnen Livornen.

DAt den bljctighen jver in het verstant banden Mensch meerder kracht verweckt om alle wetenschap te begripen als wel de aengheporde neerstighejdt / cannen claerlijck bewijfen in het leben van den Weert-befaenden en Goem-ruchtighen Francisus Quesnoy ghebozen tot Brussel in't jaer 1592. oft daer ontrent / wiens Vader was oock een fray Beldt-snijder ende redelijck inde Const ervaren. Ende alsoo sijnen boozsz. Sone (vpoech verliessende sijn Moeder) dickwils dooz den stueren en scherpen aert van sijn Stief-moeder belet wert naer sijnen apetijt ende in-ghebozen ghenegenthejdt dese groote Const van Teecken en / Zoetseren / en Beldt-snijden te oeffenen / vondt een loose remedie om hy nachten rust te moghen hebben in't hanteren van sijn handt-werck / wist sijn keersen oft lampe (daer de boozghenoemde Stief-moeder seer scherp op was) verbozghen te laeten branden in eenen aerden pot die hy daer toe ghepactiseert ende ghemaect hadde sulckx dat hy sabonts slaepen zijnde / van sijn Moeder dickwils werdt besocht om te sien oft hy sijn licht uyt ghedaen hadde / ende het heel Hupsghesin in rust zijnde / bzoght hy heel nachten over om met de stille eenigheyt de hersenen van zjn verstant te lacten uyt wercken de booz-belden van sijn ghepepsen.

Den jever siet niet aen noch onghemack noch moeyt
Die inden arrebeyt en quellingh stadich groeyt.

* Facciate is den Ghevel oft voorste vandē bouw.

Poch heel jonck zijnde maecte hy de kinderkenz die op de Facciate * zjn bande Kercke der Jesuiten binnen Brussel, hy maecten oock eenen Sebastiaen van pbooz booz den Arts-Hertoch Albertus, het welck aenden Hertogh soo behaegde dat hy Quesnoy dede versien van reysgheldt en andere noodicheden om naer Roomen te trecken ende aldaer naer de antique oft al oude wercken te studeren / ghelijck hy oock heeft ghedaen : want zijnde tot Roomen heeft meest alle de aerdichste en seldsaemste Antiquen naer gheboetseert / ende met sulcken opmerckinge van gheest zynen tijdt soo neerstigh waerghenomen dat hy oock eenighe traey dinghen maecte in pbooz / ende onder andere eenen CHRISTVS hanghende aen sijn Cruys, groot onderhalven voet / het welck aenden Paus Urbanus gheschoncken wierdt / om de nette ghestelkenis en lebenden aerdt die daer in te sien is / oock heeft hy sommighe ghedenckweerdighe Historien ghemaect ende uptghebelt in Basse relieue, dat is te segghen : Half rondt ghesneden, soo van naecte Kinderkenz als andere Figuren soo cleyn als groot ghelijck hy ontallijcke sulckdanighe uptwerckingen heeft volbzocht soo in marber als anderen steen ghesneden daer den Pauwer van t'leben niet naerder (behalven het beruerlijck leben) comen en can. Ghelijck veele Barbere ende steene Statulwen van Conterseptfels upbeeldende eenighe Cardinalen / Bisschoppen / Prelaten ende andere Edel-Deeren cannen ghetuyghen die tot Roomen en andere plaetsen daer ontrent in overvloedt te sien zjn naementlijck (een bande seldsaemste

saemste) het Conterseptel vanden Doofluchtighen Cardinael van Savoyen en
meer andere. Hy heeft oock ghemaect ende ghesneden van Marber twee seer
aestbaere Epitaphia oft Graef-Comben inde Kercke vande Madona dell' Anima
vande Nederlandsche ende Hoofdruytische Natie tot Roomen, aen welke
Comben oft Epitaphia sijn elck in't besonder twee Kinderkens die eenen doeck
houden seer vromt en aenghenaem om sien / boven dien dient oock verhaelde
en aerdich kindt van Marber dat hy ghemaect heeft met een doots-hoofst
daer hy / het welck bewaert wordt inde Kercke van Campo Sancti de welke
ghesicht is van S. Helena. Wijders is oock weerdigh in't licht ghebrocht
seker Marberen Beeldt verthoonende de Figuer van Sinte Andries, te sien
inde Kercke van S. Peeter en Pauwels tot Roomen, welck Beeldt oft Statue
schijnt te wesen een Mirakel vanden Natuer upt dien dat het alle ander Beeldt-
nijp te boven gaet diemen inde selve Kerck can binden / die nochtans ber-
tijcht is met het mergh der Consten. Iae is van sulken ghestelkenis ende
ghedaente dat ick niet recht benessens de sielle Faem mach schrijven datter
ghen Antiquiteyten oft vromde handelingh van wercken binnen Roomen en
sijn te binden / die t'selbe voozgheroerde Beeldt moet wijcken. Iemandt sou
moghen vraghen in maniere van berispinghe / oft ick t'selbe oock hadde ghe-
sien om dat ick daer op soo stoutelijck derf roemen / dan ter wijlen my eni-
ghe wercken hier in Nederlandt met verwonderingh sijn aenghelwesen die
Quelnoy ghesneden ende gheboetsert heeft / de welke (naer mijn verstandt
ende hoer soo veer als de vluighels van mijn kennisse ende wetenschap stree-
ken) niet te verbeteren en sijn; dat oock alle Const-Kenders (die de selve
Statue ghesien hebben) aende Faem soo veel stof en materie schencken van
hannen roem / dat mijn slappe pen het thiende deel van sijn verdiende eer niet
en beschijft ghelijck sy bereyft.

Als eertijts van *Apel*: werdt maer een treck ghegheven

Waer in men sach den aert der Konsten naer het leven,

Soo wistmen claer ghenoch te speuren dat t'begin

Van een seer cleyne daet, had meerder deughden in:

Een litmaet can ghenoch een heel volmaecktheyt wijzen

Schoon datmen niet en siet het gen' men meer hoort prijsen.

Ende tot vasticheyt van t'hoorverhaelde soo en mach ick voek niet vergheten
de wijtbermaerde Kercke van onse Liebe Vrouwe van Loretten tot Roomen,
waer in te sien is een Statue afbeeldende de Heylighe Sulanna Martelerse/
so groot als het leven / de welke soo lieffelijck ende konstich ghehandelt is/
dat alle de Italiaenen (die in sulckdanighe Const willen de Ober-vlieghers
van alle Meesters sijn) moeten bekennen dat eenen Nederlander in dese onse
eertu ten voorszijn heeft ghebrocht de volmaeckste manier en wetenschap die oyt
enige Italiaenen oft in voorzeden tijden de Grieken hebben doen blijcken daer
de wercken ober al de ooghschijnelijcke ghetupghenissen ende waerachtighe
teekenen af sijn. Den Coninck van Oranckrijck hoorzende ober al soo grooten

lof segghen van desen roemruchtighen *Quesnoy*, is in sijn ghemoet soo tot de *Const* aenghelockt gheworden dat hy (om den selven tot sijnen *Beeldt* snijer te erighen) hem heeft toe ghesonden twelf hondert goude *Croonen* om sijn reyse daermede van *Roomen* naer *Branckerijck* te doen / ende *Quesnoy* de selve *Croonen* oock ontfanghen hebbende / hadde een *Figuer* gheboetsert groot vpf voeten wesende een *Maeghdoeken Marteleresse* / die hy den *Coninck* overschickte met mepninghe om te volghen / ghelijck hy dede / hem tot dien eynde beghevende op zee half sieck sijnde ende comende te *Livornen* is ghestorven ende aldaer begraven in't *Mennebroeders Clooster*.

Soo jemandt wenscht te sien mirakels der Naturen

En pooght sijn gretich oogh te paeyen naer den lust

Die moet niet verder gaen als tot *Quesnoys* Figuren

Waer in het uysterste vande volmaecktheyt rust.

Gheen edele party in s'menschen naeckte leden

Van muskels, aders, en soo danich ander meer

Sy staen als t'leven in jvoor oft steen ghesneden

Daer niet als *Const* en Gheest af erven d'hoochste eer.

Italien is selfs verballast van belgh-suchten

Als *Roomen* maer des' *Const* ontdeckt voor die haer kent

Jae d'*Italiaensche* Faem doet *Angels* roemen vluchten

Soo daer de handelingh compt van *Quesnoy* ontrent.

De suyper netticheyt en is niet af te maelen

Oft te begrijpen, die in marber oft jvoor

Quesnoy met groot verstandt heeft weten t'achterhaelen

En te verbreyden over al de wereldt door.

Jae schoon den boosen *Nijdt* des' *Const* scheen te benijden

En socht haer edelheyt te brenghen heel te niet

De handt weeck voor de doot, die gheestich was in't snijden

Maer t'werck in't leven bleef, dat m'eeuwich leven siet.

CA

T'Dry Con
Den R
Om dat hy Sc
Dry Conste
Volmaeckt in
Wie cost o
As hy (die d
Die weerdt
in *Daphne* n
Van eenen
dat *Bernin* des
Midts dien l
in voor een w
Daer Faem
in dat de sch
Voor des' v
Architectuer
Gheeft ooc
ant sy en th
En daer by

CAVAILLER BERNIN

Italiaenschen Architect, Beldt-snijder ende
Schilder vanden Paus.

T'Dry Constich-rijck verstandt van *Bernin* gans ontdeckt
Den Roomschen hoochsten roem in wetenschap beslotten
Om dat hy Schilder is, Beldt-houder, Architect

Dry Consten die te saem in *Bernin* sijn ghegoten,
Volmaectt in alle dry (soo datmen segghen mach)

Wie cost oyt aenden Paus een grooter gheeft behaeghen
Als hy (die d'eelste van de Const brengt voor den dach)

Die weerdich is den naem van *Cavailer* te draeghen.

Een *Daphne* met *Apol* tot Room op seker Hof

Van eenen Cardinael, die gheven rechte reden

Dat *Bernin* desen naem verdient tot sijnen lof

Midts dien sy door Const soo levent sijn ghesneden.

En voor een wonderheyt des wereldts wordt beooght

Daer Faem noyt van en swijght in haere tongh te rueren

Om dat de schoonheyt van Natuer schier selver booght

Voor des' volcomen twee seer eel en fraey Figuren.

D'*Architectuer* daer by in menich rijck *Paleys*

Gheeft oock ghetuyghen om van *Bernins* lof te melden

Want sy en thoont niet als volmaecktheyt naer den eys

En daer by sietmen oock den gheeft in sijne Beelden.

CORNE-

CORNELIS DANCKERTS DE RY

Constlich Architect van Amsterdam, ghestorven Anno 1634.

Wie was oyt soo vermaert in bouw en metselry,
 In cloecken Architect, ghelijck *Danckerts de Ry*,
 Die binnen *Amsterdam* ghemaect heeft wonder wercken,
 Te *Haerlem* fraey ghebouw van huysen ende kercken:
 Door sijne vindinghen seer ordonnanti-rijck
 Naer reden uyt ghevuert gans onberispelijck.
 Daer de verciersels van heel *Haerlem* af ghetuyghen
 Die voor gheen Steden in *Europa* moeten buyghen
 In cloecke metselry, oft aenghenaem ghebouw,
 Wel op sijn maet ghestelt, en in sijn loot ghetrouw:
 Schier onvergankelijck, door dicke fundamenten
 En vast ghebondentheynt in ghevels, en in tenten,
 Net in sijn basement, uyt spronckfels, capiteel
 Daer gheen veranderingh den bouw thoont ongheheel
 Hier sietmen t'man'lijck werck tot inde locht verheven
 T'gen' leeft in jeders oogh, en t'hans is sonder leven
 Daer sietmen t'stout vermeet van een volleert ghedacht
 Als d'ordonnanti van het werck is gansch volbracht,
 Ghelijck *de Ry* naer wensch aen Faem heeft naer-ghelaten
 Om eeu'w'lijck van sijn Kunst hier op des' aert te praten,
 Soo als d' *Haerlemse Bors* oock tot ghetuyghen dient
 Al waer men daeghelijckx veel rijcke Coopluy vindt,
 Veel brugghen die op gheen ghetijd' van water passen
 (Op springh-vloet, ofte stroom in't afgaen oft heirwassen)
 Sijn tot ghedachtenis van *Danckerts* rijck verstandt
 Om hunne Const ghenoch vermaert door t'heele Landt
 Wat dienter naerder proef van sijne Konst ghepresen
 Oft wonderlijcker werck van Meesters aenghewesen

Als

CORNELIS

Potocodmyle
 testrenomme
 dans ceste m
 semer de la
 de marchant
 experience
 conseil ouy

CORNEILLE DANCKERTS DE RY

Fut né à Amsterdam l'an 1561. mourut 1632. âgé de 73 ans. A esté environ 40 ans maître maçon et Architecte de ceste
 tout renommée Ville. Il vient en la place du feu son Père du mesme nom qui avoit en son vivant servi la Ville
 dans ceste mesme charge. Il a fait une grande nombre de grands et singuliers bastimens par ce que l'aggrandis-
 sement de la Ville se fit en son temps. Il a basti la nouvelle porte de Harlem, les trois nouvelles Eglises, la Bour-
 se de marchans, et innumérables ouvrages appartenants à l'ornement de ceste Ville. Il trouva par grande
 expérience l'invention de bastir des ponts de pierre sans resbandre le cours de l'eau sur des grandes Rivieres
 comme il en fit la preuve l'an 1632 par dessus la Riviere d'Amstel large de 200 pieds ayant 7 arcs.

Pet. Danckert de Ry delin.

F. de Witte sculp.

Jo. Meysson excudit.

Als noch daer by de brugh die seven boghen hout
 En is tot *Amsterdam* uyt t'water op ghebouwt
 Soo breedt als d'heel revier, wijt by twee hondert voeten
 Daer storm en fel tempeest hun sterck ghewelt aen boeten,
 Die menichmael t'belet oock van veel schipbreuck is
 Om al haer vast ghebou en fraey ghesteltenis.
 Wat wil ick verder gaen tot meer ghetrouwe wercken
 Daer niet als edelheyt van Konst is in te mercken
 Die naer veel jaeren tijdt noch sullen houden vry
 Vande vergancklijckheyt, de Konst van onsen Ry.

IOANNES VAN MILDER

Beldt-snijder van Antwerpen.

AL valt den arbeyt swaer, den loon is meest te achten
 Dat is een eeuwich eer, die Konstenaers verwachten
 Naer dat sy uyt den gheest jet brochten voor den dach
 Daer vry een Dichters pen met recht op roemen mach.
 Want schoon den arbeyt is beloont met rijcke schatten
 De Faem kan noch al langh daer naer den loon heir vatten
 En maecken t'werck noch eens soo hoogh gheacht en rijck
 Door eer en lof die blijven onvergankelijck.
 Soo als de Konst verdient in *Milders* cloecke wercken
 Daer niet als wonderheyt en gheest is in te mercken
 Soo maer sijn stoute handt brengt uyt een rouwen steen
 Een Menschen statuw' voort, die heel compt over een
 Met leven en Natuer, daer niet in schijnt te wesen
 Als den besielden gheest, die compt uyt Konst gheresen,
 Om dat den gheest daer in door Kunst als t'leven leeft.
 En sonder leven is, waer *Milder* d'eer van heeft.

HUY.

HUYBE

Engelsten de
 A handen d'ar
 (dat dooz
 ghestact ent
 becomen
 hie werckchap
 haer staet te les
 haersten erbae
 ten soo uytbelde
 ghesten / welck
 des lichaem
 niet vernoe
 des *Duysche*
 ppie van het
 menichmae
 e Konst. Sijn et
 van steen be
 en stercken
 in ster van cle
 anders in en se
 onmenlijck is e
 schens / en nae
 steert in Pot
 comen. De net
 Arbitraet
 comen
 in versehep
 wille sin

Het leven
 In Beelde
 Want
 Soo w

HUYBRECHT VANDEN EYNDEN

Beldt snijder van Antwerpen.

A Enghesten de uptnemende Gheesten altijd willen Naer-volghers wesen vanden Natuer / ende sijn seer weet-gierich om het vermoghen te doen sijncken / dat dooz de toegheneghentheyte der Planeten in hun sinen ende humeuren ghestoxt ende inghebozen is / dat is : als wanneer sy hun ghedachten ghedurich becommen om naer te boetsen de edelheyt van het Menschen leven / welke wetenschay eerst ghebonden is inde Teecken-const / ghelijck hier booz beeder staet te lesen / soo ist dat de Beldt-snijders (inde selve Teecken-const ten hoochsten erbaeren sijnde) het wesen en ghedaente van den Mensch ten wullen soo uytbelden dat de selve dickwils booz het waerachtich leven wordt oenghesten / welke ghedaente niet alleen van booz / maer oock van alle partijen des lichaems can ghesten en ghevoelt worden. Sulckx dat den Beldt-snijder niet verneoght en te vreden en mach wesen in het bewijs der volmaektheyt des Menschen ghedaente van booz / maer oock van alle syden waer in de proportie van het waerachtich leven te vinden is. Ghelijck Huybrecht vanden Eynden menichmael heeft bekhoont met een groot verstandt en opmerckinghe van Const. Sijn erbarentheyt can t'selbe ghetuyghen in verschejde Apostelen die hy van steen veer boven het leven ghesneden heeft / daerinen een vaste ghesteltenis en cloecken standt in mercken can / daer men oock eenen bloopenden gheest in siet van cleedingh / seer naturelijck gheploeyt ende ghebouwten / daer niet anders in en schuyt als de upterste perfectie van het leven en Natuer. Gemamentlijck is oock te verwonderen dooz sijn soete handelingh in naeckte kinderkens / en naeckte Posturen / soo ghesneden in Marber en jvooz / als gheboersert in Pot-aerde / dat de wetenschay van Beldtsnijery niet beeder en can comen. De netticheyt van Marbele Cognissen / Basimenten / Pilaeren / Pyries / Architraeff en sulck danighe partijen / die in dese Const worden uytgheverckt / comen met een groot behaghen van alle kenders ooghen ghesten worden in verschejde Marbere - Altaren die hy ghemaecht heeft. Ende om hoortheyt wille sluytende / soo is Mula schuldigh tot sijnen lof te singhen aldus :

Het leven oft een siel en compt hier maer t'ontbreken
 In Beelden van wit steen, Iy souden anders spreken
 Want t'marber schijnt hier vel en recht vol-adert vlees
 Soo wonder levendich als oyt Natuer bewees.

CORNELIS CORT

Constich Plaedt-snijder van Horne in Hollandt, geboren
in't jaer 1536. ende ghestorven Anno 1578.

Desen Cornelis Cort is gheweest een fraey Plaedt-snijder ghebozen tot Horne in Hollandt / den welcken langhe jaeren ghewoont heeft in Italicn / ende om den lossen en cloecken aerdt die hy met het Graveer - yser op copere en houtte Platen wist wt te drucken / is dickwils gheemployeert gheweest van Raphael Urbien waer vooz dat hy menichbuldighe Platen ghesneden heeft / oock vooz den vermaerden en hooch-gheachten Titiaen, en meer ander de welcke hy alle Lief-hebbers van Papiere - const in groote weerden worden ghehouden. Is binnen Roomen ghestorven in't jaer ghelijck vooz 3. is. Beden dan dat ick niet en heb connen laeten boven t'ghene voorszreven is te segghen:

De vaste Teecken-const *Picturas* Voester is
Het eenich fundament van haer ghesteltenis,
Want schoon *Pictura* leeft door alderhande verven
Die door de Teecken-const, de tweede eer beerven
Waermed' dat sy schildry seer wesentlijck verschoont
En door de ware Kunst schier d'eyghen leven thoont,
Nochtans moet jeder een belijden naer de reden
Dat al hun malsicheyt en wonder losigheden
Bestaen in Teeckeningh die ziel is van *Pictuer*
Den grondt-steen vanden gheest, oft af-beldt van Natuer;
Soo als *Cornelis Cort* heeft menichmael bewesen
Aen *Raphael d'Urbien* en *Titiaen* voor desen,
Daer hy soo menich plaedt heeft aerdich voor gheetst
Ghesneden en ghestipt, naer t'gen' eerst was gheschetst
Oft van hun cloecke handt gheteekent naer het leven.
Waer voor men heden-daeghs siet grooten rijckdom gheven.
Want schoon den omtreck van het levens schijn haer draeght
Ghelijck een swerte schaey, nochtans haer Const behaeght.

THEO.

Engelant adms
tempore Italic fa
adms il mssord' d'
fano 3

CORNÉLIE CORT

*Engraveur admirable natif de Hornes en Hollande en l'an 1576. il a demeuré long
 temps en Italie faisant beaucoup de ses œuvres pour Raphaël d'Urbain Titian et plusieurs
 autres il mourut à Rome en l'an 1628.*

franc. vande-voen sculpsit.

I Messier excudit.

THEODORUS GALLE

Constich Plaedt-snijder van Antwerpen.

DE soetheyt vande Kunst wordt hier van *Gall'* ghebaert
 Uyt eenen staelen schoot op herte cop're plaeten,
 Jae schoon de soetigheyt is van soo vremden aert
 Dat sy het bitter en het herdt behoort te haeten,
 Men siet ooghschijnlijk de daedt hier gaen verkeert
 Dat is de wetenschap van wel ghestelde trecken
 Die aende Schilder-jeught niet als volmaecktheyt leert
 Soo als ons *Theodor* weet in sijn Kunst t'ontdecken:
 Een Kunst vol soeten gheeft, nochtans met *Gal* ghemenght
 Als vyandt van het soet, doch die het wilt bemercken
 Sal vinden dat den naem van *Gall'* den lof verlenght
 Soo die gheteckent staet op de verheven wercken
 Van *Theodorus Gall'* ghelijckmen tot zijn eer
 Can speuren aende vast en cloeck ghetrocken belden
 Die hy ghesneden heeft seer soet, eel, net en teer
 In overvloedicheyt, daer Faem wel op mach melden.
 Om dat het yser schier gheen cracht meer thoonen can
 Als t'gen' ons *Theodor* heeft weten voorts te bringhen
 Waer op wel roemen mach de Konste van *Stradan*:
 Midts *Gall'* ghesneden heeft meest naer sijn teeckeninghen.
 En naer veel ander meer sulckx dat zijn weerdigheyt
 Op plaet bekent sal staen noch veel en langhe eeuwen
 Door d'edel Kunst van *Gall'* vol soete soetigheyt
 Daer Faem met reden op de wereldt door mach schreeuwen.

DE Voe
 Die so
 Daer ons de
 Besonder me
 Die d'eerste
 Als hy met
 Bewijsen m
 Die inde Te
 Die sulck' ve
 Dat m'over
 Om sijn erva
 Daer niet als
 Waer op ons
 Door al de v
 Sijght dan e
 Den lof van
 Daer Vorstern
 Om dat in fi
 Die het ghes
 Ter wijlen d
 Ter wijlen d
 Die niet als e
 Sulckx dat gi
 Om uyt te b

LUCAS VORSTERMANS DEN OUDEN

Constich Plaedt-snijder van Antwerpen.

DE Voedster van *Pictuer* is d'edel Teecken-const
 Die sonder haere kracht wordt selden wel begonst,
 Daer ons de daedt van t'werk bethoont de reden van
 Besonder met den gheest van *Lucas Vorsterman*.
 Die d'eerste plaets besit in d'hooch *Picturas* school
 Als hy met pen en inck, graef-yser, kryt en kool,
 Bewijsen mach den aerdt, van sijn volleert verstandt
 Die inde Teecken-const den *Phenix* is van t'Landt,
 Jae sulck' verwonderingh in jeder een verweckt
 Dat m'over al van hem niet als lof-rijm en spreckt.
 Om sijn ervarentheyt in't snijden op de plaet,
 Daer niet als levens schijn door gheest en Const in staet,
 Waer op ons vredsaeem eeuw mach roemen al den dach
 Door al de wetentheyd die sijn vernuft vermach,
 Singht dan eenstemmelijck ghy *Heliconsche* rey
 Den lof van *Neerlandts* roem op Teeck'ningh en schildry
 Daer *Vorsterman* van draeght den lauwer eeren-crans
 Om dat in sijne Kunst schuyt sulck'nen glori-glans,
 Die het ghesicht verblindt van *Soil* en den Nijdt
 Ter wijlen dat U faem is Meester vanden tijdt,
 Ter wijlen dat de Faem U Konste soo verbreydt
 Die niet als eeuwicheyt voor haeren loon verbeydt
 Sulckx dat gheen Lof-trompet voor U van nood' en is
 Om uyt te belden U *Picturs* ghesteltenis.

THEODORUS CORENHERT

*Plaedt-snijder van Amstelredam, gheboren Anno 1522.
ende ghestorven Anno 1590.*

HOe aenghenaem en fraey en is niet om t'aenschouwen
De nette Teeckeningh vol meesterlijcke douwen
En schoon ghesteltenis die *Corenhert* bewijst
Met eenen lossen aerdt, daer t'leven uyt verrijft
Soo t'schijnt, als jemandt gaet haer eelheyt overweghen
Waer in de meeste kracht van t'leven is ghelegghen.
Want t'ghene darmen siet in een volmaeckte plaet
Waer op d'afbeeldsel van een waer Histori staet
Heeft sijnen oorspronck uyt een wel ghestelde treckingh
De welcke is alleen des levens naeckt ontdeckingh,
Daer thoont een stoute handt met t'yser watle can
En niemant als den gheest en draeght den roem daer van.
Ter wijlen gheenen treck mach loopen uyt sijn palen
Om dat een Kenders ooggh die licht can achterhalen
Die niet alleenlijck de cop're plaedt bederft
Maer elck afdrucksel oock dit misverstandt beerft,
T'ghen' *Corenhert* naer wensch door sijne wetentheden
En vaste handelingh ghenochsaem heeft ghemeden,
Die niet en heeft ghemaect oft t'is soo wel ghestelt
Dat t'minste niet en compt t'ontbreken in het beldt.
Sulckx dat de Faem hem wel met lauwer mach becroonen
En met d'onsterflijckheyt voor sijnen loon beloonen
Want soo langh als de Konst sal op sijn plaeten staen
Soo en sal noyt den roem van sijnen gheest vergaen.

ANDRE.

A. et
Mart
str

THEODOR CORENHERT

*A. été un tres excellent graveur il a mis en lumiere plusieurs œuvres de
Martin Hemskerck, et plusieurs aultres. il étoit fort bon poëte. natif d'Am-
sterdam lan 1622. et mourut à Dergoude, en l'an 1690.*

Fr. vande Steen sculpsit. Hen. Goltzme delin.

J. Meuffens excudit.

ANDREAS COLYNS DE NOLE

Beldt-snijder.

Niemandt in PICTVRAS schole
 Soo de Const ter herten nam
 Als ANDRIES COLYNS DE NOLE
 Soo hy die eerst leeren quam
 Altijdt neerstich in het teeck'nen
 Om te stellen naer de maet
 En de lessen op te rek'nen
 Soo t'al met des' Conste gaet
 Waert naer printen oft schildrijen
 Oft naer t'leven soo het was
 Oft naer eel boetsfeerderijen
 Hy brocht alles soo te pas
 Dat in alle sijn Figueren
 Niet en bleeck van jonghs-af-aen
 Als het uyterst' der Natueren
 Voor die d'edel Const verstaen.
 Dit compt nu noch meer te blijcken
 In sijn wercken wel ghestelt
 Die schier voor gheen leven wijcken
 Soo vrempt staen sy af-ghebeldt.

In volmaeckt en teere leden
 In vollaghen drappery
 Elck is om ter netst ghesneden
 Cloeck van veers en eel van by,
 Soo in marber als jvoore
 Pot-aerdt, houdt en ander steen
 Die de Faem de wereldt doore
 Maeckt vermaert en soo ghemeen
 Datmen van sijn Const sal mellen
 Soo langh alser Kenders sijn
 Die de Konst met eer vergellen
 Door haer soeten levens schijn.
 Jst dan wonder Konst-beminders;
 Datmen Konstenaers verheft
 Die de naest en eerste Vinders
 Sijn, van t'gen naer t'leven trefte.
 En het leven tusschen beyden
 In hun Kunst soo volghen naer
 Dat is qualijck t'onderscheyden
 Oft het Kunst oft leven waer.

CAROLUS DE MALLERI

Plaedt-snijder in't cleyn.

Den snellen omme-treck van Konst in't cleyn begrepen
 Bethoont hier hoe t'verstant, oft gheest moest sijn gheslepen
 Van *Carel Malleri* met sulcken aerdigheydt
 Te brenghen voor den dach, in overvloedigheydt,
 Vol nette suyverheyte en wondere ardtseringh
 Waer uyt ghesoghen wordt veel nieuw en vremde leeringh
 Om dat al even reyn en vol volmaecktheyt steckt
 Daer gheene Konst oft gheest in't minsten in ontbreckt.

Den

Den ed'len
 Dat niemar
 Door al
 Dat hy f
 Gheeft in r
 Van stercke
 Maer hier
 Van't yfer

O B E

MEn l
 Te l
 soo oock aen
 Te voeghen k
 De wijl haer
 Die t'menghen
 Die heeft de v
 Wiens Konst
 Want aenghe
 Bethoonen c
 Meer vast en r
 Gheloeuyt er
 Daer veel afd
 Wat Robert
 Die al de Mu
 Daer sy ghenc
 Den Plaedt-r
 Waer door al
 Om naer sijn
 Van d'edele P

Den ed'len Heer *Calot*, heeft sulcken Konst doen blijcken
 Dat niemant op de plaet en is by hem te g'lijcken,
 Door al de cleynicheyt, t'gen, wijckt schier uyt t'ghesicht,
 Dat hy seer wonder wist te brenghen in het licht,
 Gheetst in taeyen wasch en daer naer door ghebeten
 Van stercke wateren, die haestich sijn versleten,
 Maer hier in teghendeel thoont *Malleri* de kracht
 Van't yser, dat op plaedt sijn Konst maeckt hooch gheacht.

ROBERTUS VAN VOORS

Plaedt-snijder van Londen.

MEn hoeft aen een schildry gheen sijn vergulde lijst
 Te stellen, als de Konst haer eyghen kracht bewijst
 Soo oock aen gheene print oft ander Kunst-juweel
 Te voeghen het couleur der verven door Pinseel
 De wyl haer eelheydt in de Teeckeningh bestaet
 Die t'menghen vande verf stets veer te boven gaet:
 Dit heeft de wetenschap *van Voorst* al langh ghehoont
 Wiens Konst is weerdt met lof en hooghe gunst beloont,
 Want aenghesien sijn suyver losse handelingh
 Bethoonen can den aerdt van cloecke Teeckeningh
 Seer vast en net ghevoeght ghehooght en uyt ghediept
 Gheploeyt en wel gheschaeyt en sachtelijck ghestipt
 Daer veel afdruckfelen van Printen tuyghen van
 Wat *Robert* was voor een seer groot ervaren man,
 Die al de Musen van *Parnas* soo heeft verplicht
 Dat sy ghenoodtsaect sijn te stellen in het dicht
 Den Plaedt-roem die *van Voorst* tot *Londen* leven doet
 Waer door al menich gheest in Konst wordt opgevoet
 Om naer sijn handelingh het leer-jaerich begin
 Van d'edele *Pictuer* te vatten inden sin.

K k k

HEN-

HENRICK DE KEYSER

Architect van Amsterdam, ghestorven Anno 1621.

DE wonder toe-rustinghe van Perspectiven/ Theaters/ Schenen/ Pallessen en andere cloecke Bouwen / gheeft aenden gheest ende aende oogh sulcken volcomen voedsel / dat het onmoghelijk is voor een Man van discretie en verstandt de achtbaere Konst van Architectuer niet te waerden en te prijsen. Want aenghemerckt op een cleyn benepen plaets door de Konstige uytwerkingh van Timmeragie / Perspectiven als andersints / in Pallessen / Tempels oft ander Puyfinghen can ghesien en ghemaectt worden het ghene datmen niet schoonder en sou connen bepepen oft bedencken van materiale dinghen in een rupine en woeste plaets / soo is notoirelijck te oordeelen dat dese Konst van grooten naem en vromden aert moet wesen. Hier van gheeft claer ghetuyghenis den Weert-besaemden en Roem-ruchtighen Henrick de Keyser, den welcken in sijnen tijdt tot Amsterdam veel wonder uytwerkinghen van Architecture heeft in't licht ghebracht / soo van Arcken Triumphael / Calummen / Piramiden/ Obelisquen als andere Bouwen / verciert met ontallijcke lichten / de welke de principaelste deelen sijn van sulckdanighe binnen werken / ende van buyten de samen boeginghe der groote oft middelbare ghesteenten / ghelijck Diamanten in hun quadraedt / Kobynen / Bas Relief / Saphirich / Smaragdich / Hia-cintich en op soo danighe manieren / als wesende het principaelste opproncksel van edel bouwen. Want ghelijck de toebereydinghe der Comedien bestaet in dyp deelen / als te weten in Comica, Tragica, en Satirica, soo bestaen oock de werken van Architectuer in dyp deelen te weten inde lichticheyt / netticheyt en vast ghebondentheyt. Takende de Comedien : soo noemptmen Comica, een Comedie die jemandt door haer cluchtighe avonturen oft uytbeldingh tot lagghen verwoect / Tragica, de welke uyt-beldt vrede oft amoreuse gheschiedenissen/ Satirica, die uyt-beldt eenighe Herders elachten oft enfaeme vryagiën onder de Buyten-lieden die verbrempt sijn van Hoffse complimenten. Soo oock de lichticheyt / diemen van binnen in eenich ghebou can speuren is het principaelste hoofst-stuck / van het welck de nederste deelen moeten afhanghen / welke lichticheyt alderbest ghebonden wordt in't alderhoochste deel des werckx / om haer verspreydingh op alle plaetsen die daer van ghelicht connen worden / dit licht verweckt vreught ende ghenuecht aenden mensch / en is de uytterste volmaecktheyt vanden bouw. Siet in eenen Tempel tot Roomen ghenoomt Onse Lieve Vrouw de Ronde / oft de volmaeckte Ronde (die den Vinder oft Architect van desen Tempel / daer in heeft uyt ghewerckt) niet en is door haer licht het principaelste deel der verwonderingh want van binnen is soo veel hooghde als vrede / de ses Capellen die binnen de diekte des muers daer in staen/ hebben elck haer volcomen licht door het toebrenghen van sommighe treckende vensters boven de ghenoomde Capelle / die hun tot het 2. licht begheben/ welke lichten haeren oorzpronck hebben van het bovenste gat soo datter niet soo cleyn dinck en is oft het heeft sijn deel van het bovenste licht. Van welchen Tempel Fondateur was Marcus Agrippa om te volbrengen den wil van Cesar Augustus.

De

Architecte
puls vovoy
ville, le tour
mourut a l

HENRI DE KEYSER

Architecte de la ville d'Amsterdam, il étoit un de meilleurs sculpteurs d'Hollande, qu'on peut voir par le tombeau du prince d'Orange, qu'il a fait à Delft, et le maison de la ville, le jour de sa naissance fut en l'an 1567, le 15 de may, dans la ville d'Vrecht, et il mourut à Amsterdam l'an 1625, le 15 de may.

J. Meysse fecit excudit.

K k k 2

De netticheyt bestaet inde schockiringhe en samen voeginghe van het ghesteent
 soo in't welffel als plabepfel naer de oorden van *Composita* en de vast ghebon-
 dentheyt inde fondamenten naer de oorden van *Tuscan*, om haer sterckhepdt
 en vaste ghesteltenisse van welke deelen hier naer noch bzeeder ghetrackteert
 wordt / soo dat de netticheyt ober een compt met de wonderheyt der *Tragise*
Comedien en de vaste ghesteltenis der bouwen met de *Satirisse Comedien* die
 wat vaster in haren handel sijn / als *Tragise gheschiedenissen*. Geden dan sijn
 dese dat *Poësis* tot lof banden groot achtbaren *Henrick de Keyser* om sijn ber-
 nuschteyt en erbaren wetenschap in de *Architectuer* sou moghen segghen dese
 veersen aldus :

Roempt *Amstel* vry met reën op al de wonder wercken
 Die in het trots ghebouw van *Huys*, *Paleys* en *Kercken*
 Te sien sijn, met vermaeck, vol aenghenaeme schoont
 Die elck *Architectuer* in haer volmaecktheyt thoont.
 Als U *de Keyser* heeft door *Konste* naerghelaeten
 Daer noch al menich jaer U *Musa* van sal praten
 Besonder op't *Stadt-huys* van *Delft*, en ander meer
 Waer aen *de Keyser* heeft berhoont sijn hoochste eer
 Een eer die door de *Faem* noch lanck sal blijven dueren
 Soo langh jet overblijft van d'opghemetste mueren
 Daer desen *Architect* den *Inventeur* van is
 En *Vinder* van't ghebouw vol eel ghesteltenis.
 Van eel *Beldthouwery* ghesneden naer het leven
 Die aen het werck de oogh en meest verciersel gheven
 Dat sijn *Figuren* die ghelijck het leven staen
 En schijnen jeder een door gheeft te spreken aen,
 T'sy heel oft bas relief, viercanten en ovaelen
Uytproncksels, *parquement* in't welffel vande saelen
 En ander aerdicheyt van *marmor*, houdt, oft steen
 Die vande *Keyser* oock seer wonder sijn ghesneen
 En connen vande pen soo grooten lof niet krijghen
 Soo als het werck verdient, daer *Soil'* voor moet swijghen
 Die berst wanneer hy hoort verheffen t'*Keyfers* Naem
 Daer meerder als mijn pen van roempt d'*Hollantsche Faem*.

CORNE.

CO

D

Om (als d

Daer noyt

Maer alt

Daer soc

O wat ver

Als hy hal

En wa

Te krijg

Soo oock t

En met vee

Als *Vissch*

Hoe datn

Hoe datmer

Die door de

Het *Visse*

Daer een

Dit tecken

Van wie de

Bewijst,

In't orde

Daer sietme

Perfpeeten,

Gheberg]

Kan stor

CORNELIS VISSCHER

Plaedt-snijder

Die uyt de leeringh van *Cornelis Visscher* vist
 De wetenschap der Konst, en gheeft, noyt faelt oft mist
 Om (als de *Visscher* heeft ghedaen) een eer te krijghen
 Daer noyt het *Faems* Trompet door glori van sal swijghen,
 Maer altijd roepen uyt den lof van d'edel Const
 Daer soo een Konstenaer is konstich med' bejonst.
 O wat verdueligheyt moet niet een *Visscher* lijden
 Als hy half hopeloos een nooptjen gaet verbeyden
 En wacht heel daghen lanck met stil en droef vermaeck,
 Te krijghen eenich visch aen sijnen scherpen haeck,
 Soo oock behoort de jeught de hersenen te breken
 En met veel arrebeyt naer wetenschap te steken
 Als *Visscher* heeft ghedaen, die in sijn printen leert
 Hoe datmen in des' Const can worden eens volleert:
 Hoe datmen stadichlijck moet visschen naer een naem
 Die door de Const alleen verbreydt wordt vande Faem,
 Het *Visschers* teecken is (waer in de eere leyt)
 Daer eenich man aen t'water sit en vist altijd.
 Dit teecken leert ons al en gheeft ghenoch te kennen
 Van wie des' wercken sijn, jae sonder schrift der pennen
 Bewijst, dat *Visscher* overvloedigh is gheweest
 In't ordonneren van het Landtschap aldermeest:
 Daer sietmen wonderheyt van aerdighe ghesichten
 Perspecten, boom-ghewas, en schoone Sonnen lichten,
 Gheberghten steyl en hoogh soo dat Natuer niet meer
 Kan storten in't verstandt tot *Visschers* hoochste eer.

IAN

IAN SADELER

Plaedt-snyder van Brussel, gheboren Anno 1550.
ende ghestorven Anno 1600.

Soo wanneer jemandt vande Const-minnende Gheesten nieuwlustich is om te hoozen het begin ende uytganck vande ingebozen Conste daer desen hooghblioghenden Jan Sadeler in sijn leven mede begaest was / die en moet sijn selven maer een wepnich ontledighen om met een rijp verstandt desselfs leven hier een wepnich te aenmercken. Iae by soo verre dat den Leser eenighe kennis draeght vande plaetsnijery / die den selven Sadeler met groot opzicht heeft achterghelaten / en daer by eenichsints de selve ghesien hebbende / en sal niet alleen dit mijn beschryf gheloof gheven maer verwondert staen dat ick niet geen meerder neersticheyt daer van gheschreven heb als by is meriterende: doch alsoo ick mijn onerbaren pen niet ghenochsaem oft bestandt en kenne om t selve naer volcomen opsch uyt te wercken soo hebbe evenwel niet willen naer laeten om daer van te schryben soo veel als my de faem heeft ingheblasen.

Desen Jan Sadeler is ghebozen binnen de Stadt Brussel van eerelijke Ouders wiens Vader daer naer met sijn heel Hupsghesin is comen woonen tot Antwerpen hem gheneirende met Damasquineren in pser als andersints daer den vooz. Sone in sijn groene jaeren doek seer erbaren in was / maer alsoo hy meer gheneghen werdt om in koper te snijden als het voozschreven Ampt te volbrengen is t selve van sijnen Vader belet / den welcken meer om het proffijt van dese oeffeningh te ghenieten als de welbaert van zijnen Soon te soecken hem t selve was belettende / sulckx dat hy (staende onder de ghehoorzsaemheyt van zijne Ouders) ghenootsaectit was het voozverhaelt Damasquineren te volbuieren tot ontrent het jaer 1573. alswanneer desen Jan Sadeler binnen Antwerpen is ghetrouwt. Sijnde nu sijnen eyghen Dooght ende Meester / heeft sijnen lust / jever / en inghebozen gheneghentheyt tot het Plaedt-snijden in t koper den vollen thoom ghegheven met sulcke neersticheyt dat hy (sonder te weten by wie hy opt gheleerd heeft) van stonden aen het Graver-pser heeft aenghebat ende naer de Teekeninghe van Marten de Vos en andere Meesters veel plaeten ghesneden ende soo gheboordert tot contentement vande Teekenaers / dat een jeghelijck daer in groot behaghen heeft ghevonden. Hy was een Man groot van Postuer byyn van tronie / swert van hair ende cloeck in t arbeiden / boven dien seer veerdich van handelingh / sijne wercken al spelende met seer wepnich becomeringhe afleggheende: soo dat de Schilders oft Teekenaers hem qualijck naer sijn contentement met ghenochsaeme teekeninghe costen gherieben. Hy kreggh door sijne neersticheyt op cozten tijdt menichvuldighe schoone sooteringhe van printen daer hy grooten afstreck in hadde. Sijn Hups-vrouwe was van den mozghen tot den avondt onledich om de Dooz-roopers ofte Kramers van sijn printen te gherieben: onder andere vintmen eenighe printen die van hem ghesneden zijn de welke afbelden verscheyde Musieck stuerkens / niet alleen daer mede te kenne ghebende de erbarentheyt van sijn Kunst maer om dat hy een

IE
un excellent ingénieur natif de
Bruxelles en son pays ingeni
la plus grande douceur
pour sa grande diligence
dans autres. Jan 1588. Al est
sur ou le Duc lui a fait
de prendre la dernière a D

JEAN SADELER

Tres excellent engreveur, natif de Brusselles en Brabant l'an 1550. il at este premierement
 dansqueneut en ser, mais ayant l'esprit plus eleve, il s'at addonne a la gravure, ou l'art luy a
 tribue la plus grande douceur et subtilite du burin: la quelle il at acquise par soy
 mesme par sa grande diligence, tesmoigne les pieces qu'il a faict pour Martin de Vos, et
 plusieurs autres. l'an 1588. il est alle demeurer a Francfort, et de la a Munichen en
 Barriere, ou le Duc luy a faict present d'une chesne d'or avec une madaille, et en l'an 1595.
 il est alle prendre sa demeure a Venise ou il mourut de la chaude siebre l'an 1600. *Io. Meis. Sculp.*

een groot Lief-hebber en vast Meester was van Musijck soo heeft hem den jever aenghelocht niet alleen metter daedt van sancck maer inde selbe Kunst sijn experientie uyt te helden. Ten lesten sijn selven gheheel bindende gheneghen om Italien te sien ter oorzaccken sijn wercken aldaer grooten treck hadden is met sijn heel Hupsghesin in't jaer 1587. van Antwerpen ghetrocken naer Keulen ende alsoo op Franckfoort alwaer hy eenighen tijt heeft ghewoont en is van daer vertrocken in Beyerlandt alwaer hy by den Hertoghe van Beyere seer willecom was / die hem om sijn Const begift heeft met een goude keten en Medalie. Hier woonde Jan Sadeler tot ontrent Augusti van het jaer 1595. en troeck alsoo naer Verona in Italien, alwaer hy een volcomen jaer tot verwonderingh van alle Const-kennende Heeren ende Lief-hebbers sijn handelingh kenbaer heeft ghemaect / eyndelijck neergheflaghen sijnde tot Venetien met sijn heel Familie en aldaer vier jaer ghewoont hebbende / is in't jaer 1600. alleen met Justus sijnen Sone naer Roomen ghetrocken om de seldsaemheyt van Landoutwen ende Antiquiteyten aldaer te sien ende meest om aen sijn Hephlicheyt jet van sijn Kunst te presenteren / ghelijck hy heeft ghedaen doch met wepnighe operatie van vergheldingh daer vooz te crygen het welck hem grootelijck heeft misnoeght. Ende naer dat hy met sijnen Sone aldaer eenighe daeghen de Stadt / de Kunst / het Landtschap ende Kuppen besien hadde / preez meer de Landoutwen van sijn Vaderlandt dan Roomen met alle de paleysen van Italien, reden dat hy wederom heeft ghekeert naer Venetien alwaer hy in't selbe jaer 1600. inden Somer van een heete coztz overleden is maeckende ober sijnen voorszreben Sone ende d'z Dochters vooz. Nomboir ende Toesender sijnen Broeder Raphael Sadeler. Een van sijne voorsz. Dochters is ghetrouwt tot Verona ende d'andere twee sijn gheestelijck gheworden in een Clooster tot Venetien. Justus oft Joos Sadeler bleef sitten in sijn Daders winckel tot Venetien, alwaer hy oock ghetrouwt is die in't jaer 1620. inde maendt van October opbzeckende is metten Ambassadeur van Venetien by occasie afghetomen naer Amsterdam om met de Winckeliers kennis te maecten / ende vertreckende van daer op Leyden, is coztz daer naer van een stercke koztz overballen ende daer van overleden den welcken tot Leyden begraven is inde Chooz vande Hoogh-landtsche Kerck. De wercken die Jan Sadeler dooz de Const heeft achterghelaeten (ghelijck aen menichvuldighe van sijn p'inten te sien is) gheben hier in Nederlandt en andere bremde plaetsen ghenochsaem ghetuyghenis wat een uytsteckende Meester den selven in sijn leven is gheweest.

RAPHAEL SADELER

Plaedt-snijder van Brussel gheboren Anno 1555.

Desen Raphael was den Broeder vanden voornoemden Jan Sadeler by den welcken Raphael gheleert heeft dese wondere Const van plaetsnijden / en naer dat hy langhen tijdt daer in gheoeffent hadde in't licht brenghende seer aenghenaeme p'inten die op sijn uytnemende fraey plaeten ghedruckt waren / soo heeft hy eenich letsel aen het ghesicht ghecreghen d'welck d'oorzack was dat hy hem vooz eenighen tijdt heeft begheben tot het schilderen daer hy oock een

Excellent engraveur
demi-jour en fer
ser les en la quelle
de l'écrit, come on
et quelle livres de
murer a Munich en
Carm. Wasmans 1711

RAPHAEL SADELER

Excellent graveur natif de Bruxelles en Brabant, lan 1535. il a esté premierement
 damasqueur en ferret après il s'est addonné aussi a la gravure suivant l'exemple de son
 frere Jean, en la quelle il a si bien profité quil est parvenu a la plus haute degré de la
 delicateffe, come on peut voire en ses oeuvres, principalement les saints de Baviere
 et quelque livres de Heremites qu'il a fait avec son frere Jean, avec qui il est venu de
 meurer a Munichen en Baviere, et de la a Venise ou il mourut, il a été pour quelz temps peintre
 Coenr. Waumann sculp. To. Meissens excudit.

een erbaren Meester in sou ghetworden hebben hadde hem den lust tot plaetsnijden t'selbe niet belet / sulckx dat hy (het ghesicht verbeteret ende wederom versterckt vindende) heeft het plaetsnijden wederom aenghebanghen / ende veel wondere dinghen vooz den dach ghebracht / daer menichvuldighe wercken van zijn printen en teekeninghen ghetuyghenis van gheben. Hy heeft oock langhen tijdt ghewoont in Beperlandt / te Venetien en andere Conincklijke plaetsen daer hy dese Const met groot opsicht gheploeghen heeft ghelijck oock sonderlinghe te sien is aen verscheyde Boecken / soo van Gremijten als levens van Heplighen etc. Hy hadde eenen Neve daer hy Com van was / te weten Gilis Sadeler die den Sone was van zijnen ende des voozsz. Jans overleden Broeder / aen welcken Gilis Sadeler den voozsz. Raphael ende Jan Sadeler (om hem voozsz te helpen) dese Const met grooten jever gheleert hebben / ende wat voozsganck den selven Gilis Sadeler daer in ghedaen heeft sal den Leser in desselvs leven hier naer breeder verthoont worden. Desen Raphael is tot Venetien ghestorben ende aldaer begraven niet connende segghen in wat jaer dat hy van dese werelddt ghescheyden is.

LYCK-DICHT

Op de Doodt ende Konst van

IAN en RAPHAEL SADELER.

NAer dat de *Sadeler*s den lesten adem gaven
 En dat den gheeft verliet het huys van hun ghebeent
 Soo heeft terstont de Faem op *Sadeler*s twee graven
 Elck een besonder Croon van eeuwicheyt verleent.
 Jae schoon de schrale doodt hun krachten quam berooven
 En sned' den webben-draet van't leven haestich af
 Den glans van hunne Const en cost sy niet verdooven
 Om dat d'onsterflijckheyt gheplandt staet op het graf.
 Die d'heele werelddt door verspreyde haere tacken,
 Als t'af-ghestorven deel ter aerden was bestelt,
 Toen scheen oock eerst den roem naer d'eeuwicheyt te snacken
 Ter wijlen dat den gheeft bleef leven in het beldt.
 Dat oyt van *Sadeler* seer constich is ghesneden
 En aerdich uytghewerckt naer t'leven op de plaet,
 Jae leeft noch over al tot op den dach van heden,
 Daer niet als Konst en gheest in uyt-ghedruckt en staet.

Ghe-

PICTUR.
Over de E.
By

PICTUR

Do als de Son elck
 In jeder een tot vreu
 word eeparlyck
 gantsicht met een jed
 word' ick vlijlich t
 orlucht' ghemaect
 van ghemeyne Am
 velden seldsaem fraey
 en meest de Prinzen in
 vbencken d'eeffe eer
 maadt door sin deuy
 wordt mijn wetenschap
 door de straelen vande
 lede werelddt eerst beg
 en yut dat blyckt de c
 my van jonghs is toe
 door gheen giffs gh
 roem can klieven o
 dat mijn Kunst in schi
 leven schier te bove
 schijn en lijdt gheen
 datter gheen ghevoe
 elijck een heete Sonne
 en Nijdt-suchts tegenst
 en vuylen damp oft v
 den dreck-got' ofte wa
 meest, dat haer becru
 toont dat sy daer huy
 sonder leifel ofte schac
 haeren luyter even fr

Gheschil tuffchen
PICTURA ende **SCULPTURA**
 Over de Edelheyt van hunne Consten.

By manier van samen-spraeck.

PICTURA:

SOo als de Son elckx lusten treckt,
 En jeder een tot vreught verweckt,
 Soo wordt eenparelijck mijn Kunst
 Begunflicht met een jeders gunst,
 Soo word' ick vlijtich belauwriert
 Doorlucht' ghemaect en opgheciert,
 Niet van ghemeyne Ambachts-lien
 Die selden feldsaem fraeyheyt sien,
 Maer meest de Princen in het Hoff
 My schencken d'eelste eer en loff:
 Die jemandt door sijn deught verdient,
 Soo wordt mijn wetenschap bemindt.
 Die door de straelen vande Son
 Op dese wereltd eerst begon,
 Waer uyt dat blijktt de claricheyt
 Die my van jonghs is toe-gheseyt.
 Waer door gheen gifts ghedopte flits
 Mijn roem can klieven overmidts,
 Om dat mijn Kunst in schijn bestaet
 Die t'leven schier te boven gaet.
 Den schijn en lijdt gheen hindernis
 Om datter gheen ghevoelen is,
 Ghelijck een heete Sonne-strael
 Geen Nijdt-suchts tegenspoet oft quael,
 Gheen vuylen damp oft water-plas,
 Gheen dreck-got' ofte wack moras
 En vreesf, dat haer becruyfen can
 Sy thoont dat sy daer huysen can,
 En sonder letsel ofte schaey
 Blijft haeren luyfter even fraey.

Dit leer ick in mijn vry **PICTVER**
 Als t'rechte voorbelt van Natuer
 Die vande Son gheboren ben
 En als een Son de Aerdt door ren :
 En waer ick ben oft waer ick koem
 Een jeder draeght op my sijn roem,
 Om dat mijn schoonheyt heeft dē crans
 Van alle schoone schoonheys glans,
 Daer **PALLAS** selver eens voor weeck
 Wanneer sy haere Konst gheleek
 By d'eelheyt van mijn eel schildry
 Die by my stont ghelijck copy.
 Haer Konste die als t'leven scheen
 Ghesneden in wit marber-steen
 Soo seer noch niet ghepresen werdē
 Als dat gheschildert stont op bert :
 Daer U hier voor het eerste Boeck
 Van gheeft een breeder onderfoeck
 En daer den Blinden t'vonnis wijft
 Die boven al **PICTVRAM** prijft,
 En **PALLAS** wel ghetroffen belt
 Benefens mijnen Esel stelt.

SCULPTURA:

TE langh gheswegen dickwils rout
 En t'onghelijck de plaets behout,
 Ey bout niet inde locht schoon Maeght
 Wie ist die U naer t'roemen vraeght?
 Waer door ick jinnerlijck ghewoel
 Van teghen-strijdt in t'herte voel
 Vol jelosy, die dit gheschil
 Eens tot U spijt heir-vatten wil,

En thoonen dat mijn waerde eer
 Verduystr'en can U hooghe leer,
 Schoon dat gy noch soo veel vermeught
 By Prins en Coningh door u deught,
 En stouft soo op een blinden taft
 De vraegh en is daer-aen niet vast.
 Wie van ons twee meer crachten heeft
 Oft wesentlijcker leven gheeft,
 Ghelijck u seydt' den blinden Man
 Wijns botheyt had geen weet daer van:
 En daerom wordt de botticheyt
 Beschermt vande onwetenthey.
 Dus waer dit beter niet bestaen
 Als sulckx soo onbedacht ghedaen.
 Want schoon gy roempt op uwe schaey
 Js daerom uwe Konst soo fraey?
 Die niet als inde ooghen leeft
 En tasten noch ghevoelen heeft,
 Maer mijne Kunst leeft inde oogh
 En in't ghevoelen oock soo hooch,
 En haer beginsel laet ick daer
 Want over twee-mael-duysent jaer,
 Eer oyt PICTVER op d'aert-rijck quam
 Oft vande Son haer voetsel nam,
 Oft eermen wist van schildery,
 Soo sachmen mijn beltdsnijery,
 Soo sachmen naer den vollen eys
 Mijn Kunst op menich rijck Paleys.
 K'en soeck hier geen blinden man
 Die rechts ghevoelt en tasten can,
 Maer een onnoosel kindt dat siet
 En rechts can spreken anders niet
 Sal sien en tasten wat het is
 Ons edel rijck ghesteltenis.
 En laet dan keeren de schildry,
 Oock mijne swaer beltdsnijery
 Laet sien wat datet segghen sal
 Op soo een vraegh en vrempt gheval,
 Het antwoort d'een is doeck oft plaet

Daer t'minst niet op te sien en staet
 In d'omghekeert ghesneden belt
 Daer sietet noch wat in-ghefelt,
 Daer sietet voor en achter been
 Met t'lichaem comen over een
 Daer voeltet met sijn teere handt
 Volcomen leden t'alle kandt
 Daer slaetet op den naeckten bil
 En wijft wat datet segghen wil.
 Wat dient u dan PICTVER voor wit
 Daer ghy soo neerstichlijck naer schit
 Niet als een wesen plat van veur
 En achter schijnet maer een leur.
 Soo dat den Beirtel noch soo eel
 Js als U hooch beroempt Pinseel.
 In arbeyt, wetenschap en fin
 Want daer schuyt de volmaecktheyt in.

P I C T U R A :

BEgaefde NYMPHEY stilt U wat
 Eer ghy my in mijn woorden vat
 Eer ghy mijn eelheyt wilt vertreën
 Hoort noch een weynich naer mijn reën.
 En houdt wat koelder middelmaet
 Ter wijl dat hier om d'eere gaet.
 Schoon dat ghy kunt van alle kant
 In Konst doen blijcken U verstandt
 Als ghy in Marber oft jvoor
 Bewijft van achter en van voor
 Al de volmaeckte leden van
 Een teere Vrou oft naeckte Man,
 T'sy in profiel oft bas relief
 Naer uwen wensch en herts gherief
 T'gen' oock niet sonder wetenthey
 En wordt als t'leven toe-bereyt.
 Doch want ghy selver lijden moet
 Soo ghy U ooghen open doet
 Dat al het gen' ghy oyt bedacht
 Oock van t'Pinseel wort voors gebracht

It

in Perseet oft Met
 dieffen doeck ghent
 behoont ons sulcké v
 die d' oogh daer uen v
 menlichen soo volma
 die schijpen vanden do
 die soo bet voor als ac
 (schijn) verhoont

SCULPTUR

At is maer schijn gh
 En sonder sijn, t'g
 menen in mijn beltd
 in het leven maer
 schijn van t'leven
 met de Konst hi
 het ghevoelen tho
 t'gen' men tast en i
 die den schijn daer g
 mer van schijn als t'we
 schoon dat meer als hot
 Konst in d'aerd begre
 die haer wesen ghee
 over-treffen uwen sch
 voor mijn edel Konste
 die ons ROOM ghenoc
 men al oudt verheven
 men in menich Hof en i
 die boven alle schatten
 der als PICTURA re
 die spreken can al is he
 die oghen vanden Edel
 die belden sien al sijn sy
 die som sijn sy oock be
 die in wort de schoo
 die met d'hoochsten le
 die oedheyt nimmerme
 die sakele eeu by eeu a
 die van heel EWR O

Jst in Perspect oft Metselry
Mijn effen doeck ghenoept Schildry
Verthoont ons sulckē vrempt verschiet
Dat d'oogh daer uren veer in siet
En menschen soo volmaeckt ghedaen
Die schijnen vanden doeck te staen
Daer soo het voor als achterdeel
(Soo t'schijnt) verthoont sich in Pinseel.

SCULPTURA:

DAt is maer schijn ghelijck ghy lijdt
En sonder sijn, t'gen tot U spijt
Te samen in mijn belden steckt
Waer in het leven maer ontbreckt.
Den schijn van t'leven niet alleen
Kompt met de Konst hier over een.
Maer het ghevoelen thoon't sijn
Want t'gen' men tast en is geen schijn
Ghelijck den schijn daer ghy op bouwt
En meer van schijn als t'wesen houwt.
Jae schoon dat meer als hondert jaer
Mijn Konst in d'aerdt begraven waer
Noch sou haer wesen gheestich sijn
En over-treffen uwen schijn.
Die voor mijn edel Konsten buyght
Soo als ons ROOM ghenoch ghetuyght
In mijn al oudt verheven werck
Te sien in menich Hof en Kerck,
T'gen' boven alle schatten kijckt
En verder als PICTURA reyckt,
T'gen' spreken can al is het stom
In d'ooghen vanden Edeldom
Mijn Beelden sien al sijn sy blindt
En daerom sijn sy oock bemindt
Mits daer in wort de schoont bethoont
En wort met d'hoochsten loon beloont
Wiens oudtheyt nimmermeer versijnt
Maer schakelt eeu by eeu altijt.
D'Accademi van heel EUROOP

En heeft van niemant soo een loop
Die seldsaem Kunst beooghen wil
Als maer alleen om mijnen t'wil.
Wie isser die naer ROOMEN gaet
En niet op my sijn ooghen slaet
Eer hy Schildrijen sal besien
Van MICHEL ANGEL oft d'URBIEN.
Men spreckt soo seer niet van Schildry
Als van mijn Beelden, en daer by
Van t'hooch ghebou, soo Kerck als Sael
Theaters, Arcken, Triumphael,
En dierghelijcke wercken meer
Die daer te sien sijn tot mijn eer.
Hier med' dunckt my ghenoch gheseyt
Wat dienter meerder thoon gheleyt.

PICTURA:

WAt slaet ghy vremde reden uyt
En redeloos U reden sluyt
T'is wonder van ghesteltenis
T'gen inder daedt soo niet en is
Ghelijck de Konste sich verheft
Die dickwils t'leven overtreft.
Maer t'gene is ghelijck t'ghelijckt
En heel ghelijck is, soo het blijckt
En wort voor wonder niet besien
By alle Konst-kennende Lien.
Siet mijne stomme Poësy
Verthoonen sich in d'eel Schildry
Daer sietmen t'leven en Natuer
Sich roeren in mijn eel Figuer.
Oft is het bosch oft groen warandt
Een hooch gheberght, seer dicht beplant
Het is al oft-mer in sou gaen
Soo wel doen ick mijn boomen staen.
Jst eel ghewas van voedtsaem cruyt
Pers, Abricoek en ander fruyt
Hun rijpheyte geeft sulck een vermaeckē
Dat jeders mont tracht naer den smaeckē.

Het.

Het lief gheblompt vol schoon colour
 (T'hans sonder leven, reuck oft geur
 T'gen staet als t'leven op Panceel
 Gheschildert vande eel Pinseel
 Jn Princen sulcken liefd' verweckt
 En soo hun hert tot lusten treckt
 Dat niet by hun en is soo weert
 Oft t'wort noch voor mijn Conft vereert
 Dit blijkt aen SEGERS (die door Konft)
 Vercreegh soo menich Princen jonst
 Ghelijck U desen Boeck bewijst
 Die sonderlingh sijn wercken prijst.
 Doch want noch te bedencken staet
 Dat alle gunst te boven gaet
 Die eenich Schilder krijghen can
 Js wel ghebleken in DON JAN
 Die ZBEGERS een Madali schonck
 Die vol van Diamanten blonck,
 Voorwaer een wonder grooten schat
 Want soo veel jaren als hy hadt
 Soo veel ghesteenten sachmen daer
 Tot loon van onsen Konstenær.
 Noch aenghenamer gunst en sorgh
 Droeg voor de Kunst dē BRANDENBORG
 Als hy voor ZEGERS rijck Pinseel
 Schonck d'alderweerdichste juweel
 Dat op de wereltd wesen mach

Oft als oyt menschen ooghe sach
 Dat boven alle weerde gaet
 Midts t'self in heylicheyt bestaet.
 T'gen d'hoochste gaef is voor dē mensch
 Dat is den duym van S. LAURENS.
 En voorsten vingher noch daer by
 Siet wat can doen een Blom-schildry.
 Jae dierghelijck Exempels meer
 Can ick hier voeghen tot mijn eer.
 Waer door ghenoch te blijcken compt
 Dat ghy U te vergheefs beroempt.

SCULPTURA:

SOo ghy op de belooningh praelt
 En stets met mijn triumph bepaelt
 U eer, soo schiet ghy veer te cort
 Midts niet soo seer beloont en wort
 Als t'gen ick in mijn Konft bewijs
 Die over al behaelt den prijs
 Soo dat tot een besluyt daer blijkt
 Dat mijne Kunst meer is verrijckt
 Soo wel in wesen als Natuer
 Als al den handel van PICTVER
 Want t'gen een Blinden tasten moet
 En wordt hier niet alleen ghevoedt
 Van d'oogh ghelijck oock de Schildry
 Maer het ghevoelen isser by.

Corte Aenmerckinge.

Hoe wel datet my niet gheoorloft en is tot decisie oft nederleggingh der
 boozgheroerde questie oft gheschil eenich oordeel te gheben / om eghene
 belgh-sucht tusschen dese twee excellente Consten wacker te maecten / soo wil
 ebenwel met den rijpsinnighen Beldt-houtwer aenhoutwen ende bekennen dat
 (ten aensien van sijn rijcke Konst) sijn wetenschap wat meer sins en aenmerck-
 kingh in heeft / als wel de Konst van Pictura, schoon dat Pictura inder daet meer is
 te verwonderē als d'edel Statuaria, maer alsoo de verwonderingh meer bedriegelijck
 is als waerachtich / soo moeten wy met volke recht aen de Beldt-houtwers de
 eer gheben om dat sy van alle zijden in het sijden van Figuren meer moeten
 letten als eenen Schilder / den welcken van booz het leven berthoont en oogh-
 schijnelijck als het leven is / tot verwonderingh van het ghesicht / doch vald
 naer het ghevoelen / hier ober sal met reden eenen Schilder hem beclaeghen en
 my

... en allen ingangenen se
 ... door dese betrouwe
 ... dat de Schilder e
 ... van alle taren
 ... gheleeten als t'
 ... alsoo dit argument
 ... mensch welck ghe
 ... is / door dien
 ... en ghevoelt.
 Qui vilet &
 Die met de han
 Besonderlijk Se
 Maer die voor
 Ghelooft t'gen
 den straep versterende
 ... boerken liebaer i
 ... waer marcht volgh
 ... gheboort van Japen
 ... pot-erde. Iste
 ... en schaduwte ende
 ... Statuare die i
 ... bield inde oogt
 ... met alle gaben de
 ... Pandocæ d'welck
 ... mischien willen at
 ... onghewoont
 ... als sy de doos
 ... het herbodt van J
 ... de hope / conclud
 ... noyt in soo qua
 ... als Sculptura
 ... antwoorden dat e
 ... en is (waer
 ... Moeder heeft n
 ... aenrecht
 ... die noel
 ... door t'appel byten
 ... en sullen bo
 ... met behoudende als
 ... gheboden onder
 ... hande Heflighe Be
 ... ghewoont gh
 ... ons wil ick wed
 ... door haer kn
 ... ghem ghescheyden loog

wy willen impugneren segghende dat in dese verwonderinghe de Const ghelegghen is en dooz dese verwonderingh den Mensch overwonnen wordt te moeten ghe-looven dat de Schilderij constigher is als het Weldthoutken / want t'ghene den mensch van alle kanten siet / tast / en ghevoelt / soo seer niet en doet verwon-deren oft gheloooven als t'ghene hy siet en meynit te sijn d'welck soo niet en is / maer alsoo dit argument bestaet in enckel schijn / welcken schijn baert een gheloof aenden mensch welck gheloof ten opsicht van een volmaeckt ghesneden Weldt onmoedich is / dooz dien niemant en moet gheloooven dat hy can sien en inder daedt tast en ghevoelt.

Qui videt & sentit quod credit esse non indiget fide.

Die met de handen voelt t'gen hy voor ooghen siet
Besonderlijck *Sculptuer* die en ghelooft haer niet
Maer die voor hem siet staen *Pictuers* ghesteltenis
Ghelooft t'gen inder daedt (als't blijkt) soo niet en is.

Den staep versterenden Poet *OVIDIUS* en maect in gheen van alle sijn fabel-boecken kenbaer dat opt eenighe schilderij besiet is met het leven ghelijck hy wel waer maect volghens sijn schryben / vande schoone *Pandora* die *Vulcanus* dooz het ghebodt van *Jupiter* den oppersten Godt des Hemels ghemaect hadde van rouwe pot-aerde. Redenen sijn dese dat *Pictura* zijnde in haer selven niet meer als een schaduwte ende onghewoeltich / niet en can besiet worden ghelijck een ghesneden Statuwte die van alle kanten haer ghevoelen heeft. Dese pot-aerde *Pandora* viel inde ooghen van alle de Goden soo aenghenaem dat sy besiet ende met alle gaben van deught en ondeught verciert wezdt / en werdt ghenoomt *Pandora* d'welck te segghen is Gaef van alle Goden. *Pictura* sal hier teghen misschien willen argueren en segghen dat dese *Pandora* oft Goden gaeff dooz haer onghewoetsaemheyt de werelt brocht in d'uytsterste quellingh en be-nauwtheyt als sy de doos (waer in deughden en ondeughden besloten waren) teghen het verbodt van *Jupiter* gheopent hadde / sulckx datter niet meer in en bleef als de hope / concluderende oft besluytende de voorsz. *Pictura* hier mede dat *Pictura* noyt in soo quaden reputatie ende haetelijcken naem hy de Goden is gheweest als *Sculptura* die besloten was in *Pandora*, waer op jemandt sou moghen antwoorden dat om dit ghebreck de volmaecktheyt vande Konst niet te berlegghen en is (waer ober hier maer ghediscuteert en wordt) want *Eva* ons eerste Moeder heeft noyt jemandt haers ghelijck ghehadt in schoonheyt en volmaecktheyt / die nochtans teghen de ghewoetsaemheyt en boven Godts ghebodt dooz t'appel byten alle menschen heeft ghebrocht in alle misserien / die niet eyndighen en sullen vooz dat wy ons levens eyndt hebben af-ghesponnen anders niet behoudende als een goede hope van zalich te worden / soo wanneer wy Godts gheboden onderhouden / ons wachtende van sonden ende naer de leeringh vande Heplighe Roomsche Catholique Kercke gheloooven. Waer mede wy dunckt ghenochsaem gheseyt te hebben / het restant om coztheit wille ach-telantende / dus wil ick wederom eens daelen op den Tos die de naerbolghende Plaet-snijders dooz haer Konst verdienen ende in het Boeck vande onsterfelicke Saem gheschreven worden.

IACOBUS

IACOBUS DE BREUCK

Beldt-snyder ende Architect van S. Omer.

Wilt jemandt over Conft een billick vonnis ftrijcken
 Befonder die *de Breuck* laet van fijn handen blijcken,
 Soo in Beldthouwery, als kloecken Architect
 Die menich Minnaer vande Konft tot luft verweckt:
 Moet eens naer *Berghen* gaen en daer d'Hooch-fael beooghen
 In Sint *Odoris* Kerck, wat wonder groot vermoghen
 Dat U bewijft den bouw vast in fijn loot gheftelt
 Verciert met edelheyt van menich fchoone beldt.
 Daer fal een Kender van de waerd' Architecture
 Bevinden wat can doen een menschelijck Nature,
 Daer fal een wijs verftandt fchier blijven fuf by ftaen
 En segghen open uyt dat niet can hoogher gaen
 In fuyver netticheyt, ghefteltenis, en voegingh
 Om dat den Mensch daer in vindt d'uyterfte vernoegingh
 Het fchijnt dat elck Figuer fal fpreken, foo bifaert
 Jft al naer t'leven uyt ghevoert met cloecken aert.
 De Stadt Sint *Thomas* can oock daeghelijckx bewijfen
 Hoe seer *de Breuck* noch is in fijne Konft te prijfen
 Als jemandt eens befiet de fraey Verrijfenis
 Van fteen ghesneden die daer oock te vinden is,
 Vast teghen de Hooch-fael der hooghe Kerck van binnen
 Waer op dat dickwils oock veel Konft-lievende finnen
 Gaen fpielen om den aert der lieffelijcke handt
 Van *Breuck* vol gheefticheyt te vatten in't verftandt.
 Daer t'Hof van *Bincxt* oock wel met reden op mach roemen
 En *Breuck* een vande eerst des wereldds Meesters noemen
 In't fneiden op den fteen, en daer by Architect
 In wiens wercken maer het leven en ghebreckt.

IAN

IA

Cornelis St.
 Bemerc
 Veel aenghenan
 Met pen wa
 Naer d'ordonn
 Oock naer f
 Dat jeder wie
 En hebben
 Dat *Witdoecks*
 Soo langh
 eer meesterlij
 In't taeye w

NICO

Wie en fo
 Die noy
 Maer ftadich
 Soo maer ee
 Den *Ecce Hom*
 Naer *Rubbens* v
 Van *Lauwers*
 Te fchrijven
 Dat de bleec
 En roofden fijne
 Den luft, die
 Maer naer dit

IAN VVITDOECK

Plaedt snijder van Antwerpen.

Cornelis Schut (die was een cloeck en aerdich Schilder)
 Bemerckende dat sijn Discipel *VVitdoeck* vondt
 Veel aenghenamer lust in't teekenen, jae milder
 Met pen was als Pinseel soo liet hy hem terstont
 Naer d'ordonnantien van *Rubbens* plaeten snijen
 Oock naer sijn eyghen werck met sulcken aerdicheyt
 Dat jeder wie het sach begoft des' Konst te vrijen
 En hebben *VVitdoeckx* Faem soo over al verbreyt
 Dat *VVitdoecks* wetenschap noch eeuwen sal verslijten
 Soo langh den naem sal op sijn edel Plaeten staen
 Seer meesterlijck ghesneën, oft door t'sterck water byten
 In't taeye was gheetst, die niet licht uyt en gaen.

NICOLAES LAUVVERS

Plaedt-snijder van Antwerpen.

Wie en sou *Lauwers* Konst met lauwer niet belouw'ren
 Die noyt en can vergaen oft door den tijdt verouw'ren
 Maer stadichlijck vernieuwt den lust van jeder een
 Soo maer een lustich oogh sijn plaeten siet ghesneen.
 Den *Ecce Homo* en t'dry Coninckx Offerhande
 Naer *Rubbens* werck ghemaect, vol vruchten van verstande
 Van *Lauwers* cloecke handt, die gheven stof ghenoegh
 Te schrijven naer de Konst, hoe gheestich hy hem droegh.
 Eer dat de bleecke doot sijn lichaem trock in't duyster
 En roofden sijnen gheest, sulckx dat bleef sonder luyster
 Den lust, die *Lauwers* dreef ghedurich tot de Konst
 Maer naer dit leven creegh de ziel des Hemels jonst.

M m m

IACO.

I A C O B U S M A T H A M

Plaedt-snijder van Haerlem geboren Anno 1631.

O *Haerlem!* vredsaem Stadt die sonder luyfter waert
Van d'eel Plaedt-snijders Const vol aenghenaemen aert
Als *Matham* d'ooghen sloot, en had den gheest verlaeten
Daer men U *Musa* noch soo vlijtich hoort van praeten.

Treurt *Phæbe* treurt met recht nu t'weerlicht is vergaen
Van uwen hooghen roem, die noyt meer op sal staen
Hy leydt in't duffe graff, de Konste blijft in't leven
En can noch aenden mensch vermaeck en lusten gheven
Voor al die kennis draeght van Printen net ghesneën
Gheteckent en ghestipt daer Hollandt wel naer reën
Op roemen mach met vlijt, midts *Mathams* suyver dinghen
Hun oorspronck hebben uyt de nette Teeckeninghen
Van *Henrick Goltzius* die sijn Schoon-vader was
Op wiens handeligh hy brocht sijn Konst te pas.
Vol lieffelijke kracht, ghelijck wel is te mercken
Aen al de proeven van sijn loffelijke wercken.

Roempt *Haerlem* vry met recht op soo een gheestich gheest
Die vry een Ciersel med' is van u Stadt gheweest,
Die soo veel Konstenaers van jonckx hebt op-ghekoestert
En met de borsten van U wetenschap ghevoestert,
'T jaer vierthien hondert vier en festich noch daer by
Ghevonden werdt by U de edel druckery,

Al wast dat *Mars* met vrees U Borghery bevanghde
Ghy waert die stets U jonst de Konstenaers toe-langhde
Ghy stontd d'eel Konste voor, ghy hielt met *Mars* den aep
En achte sijn ghedreygh min als een haese-slaep,
Sulckx dat ghy sijt de bend' van seer veel Konste-vinders
De baeck en eerste haef van alle Konst-beminders,
Daer *Matham* een van is U ingeboren kindt
Die om sijn edel Konst van Faem noch wordt bemindt.

BOE.

Beau fils de Heur

be vader Dese sculp.

JACOBUS MATHAM.

Beau fils de Henri Goltz fut né a Harlem l'an 1571. le 15 d'Octob
mourut 1631. le 20. Janvier.

Ant' vander Does sculp.

P. Soutman pinx.

I. Meyffens excud.

M m m 2

BOETIUS ADAMS BOLSVVERT

Plaedt-snijder van Antwerpen, uyt Hollandt gheboren.

DEn gheeft van *Bolswert* leeft en sal veel eeuwen leven
 Soo langh de Copre-plaet sal haer afdrucksel gheven
 Soo langh den swerten jnck bewijfen sal den Naem
 Van *Bolswert* by het werck waer op de raffe Faem
 Ghestadich roempt door al de Meester trecken
 Die hy naer *Rubbens* Const heeft weten te ontdecken,
 Daer niet een ommetreck is by mislach ontstelt
 Maer die sijn platen siet, die siet d'Heer *Rubbens* beldt.
 Jae schoon de aerde can sijn lichaem heel verslijten
 Soo can hier t'weeck papier noch ziel noch gheeft door-byten
 Waer op de Konst des gheests blijft onghehendert staen
 En wijft met swerten jnck, den gheeft van *Bolswert* aen.
 Het swert brenght droefheynt med' ghescheyden van coleuren
 Die t'swert draeght is vol druck, het swert weckt tot het treuren
 Maer t'swert van *Bolswert* hier den mensch tot lust becoort
 Om dat t'swert door de plaet brenght *Bolsverts* Consten voort.

SHELTE ADAMS BOLSVVERT

*Constich Plaedt-snijder van Antwerpen, gheboren tot
 Bolswert in Hollandt.*

Versheyden Passie-sucken en andere Oordonnantien die desen Schelten
 Adams Bolswert Broeder banden boozeyden Boetius, ghesneden heeft naer
 de teekeningh van Petrus Paulus Rubbens gheben ghetuyghen wat een groote
 Konst hy met het Graeffeer-pser heeft wpt-ghetwerckt. Als namentlyck de
 Triumf vande H. Kercke, S. Peeters Vissinghe, Paulus Bekeeringh, Leeuwe jacht,
 ende twee differente Hemelyaerden van *MARIA* en meer andere.

Oock is weert te noteren seker pynthen van Jordaens, als het Cruys *CHRISTI*,
 den Argos, Geytmelxter, De oude songhen soo pepen de jonghen en meer andere/
 oock het Cruys, ende den Enghelen dans met Mari-belden, die hy ghesneden heeft
 op copere plaet naer de Const-rijcke oordonnantie van d'Heer Anthonius van Dijck
 en meer ander te langh om hier te verhaelen. Wie sou dan connen loochenen
 dat

het menschen te
 met aendichheit van Co
 (soo ghepogt wa
 behouden concepten t
 heer van Pictura up
 de plaet opderien wa
 mens versocht woerden
 eddy naer een ongheto
 onderlinghe v
 ghe Graeffeer-const
 De wonder han
 rocht voort so
 Dat Rubbens
 Als in dit y
 in Bolsverts sijn
 die in een cop
 Soo als te v
 In Bolsverts
 selonder by de
 Die vry de were
 Want soo her
 Dat om sijn
 Wat dienter me
 vryt sien ick ne
 Den weert be
 En thoont ee

IOANNI
 Nt cleynt thoc
 Door Konst op
 Die Fama stadi
 Waer van den l

dat het **Menschen** verstandt oft ghedacht (d'welck eenichsints becommert is met aerdicheyt van Const-lust) dooz een sienelijck betwoyp van een afghedruckte plaet / soo gheopent wordt / dat uyt de selve afdruckels connen ghespeurt worden de verholn concepten van Konstenaers / jae dat meer is / soo can een oprecht kender van **Picura** uyt de verscheyde ardtseringh oft stippingh in een yndt oft plaet oordeelen wat colouren daer dooz in Drappery oft cleedingh der Fi-gueren versocht worden / soo wanneer jemandt gheneghen is om een **Stuck-schildry** nae een onghecolozieerde swerte yndt te copieren. Daer Schelte Adams Bolswert sonderlinghe pzoeben van heeft naer-ghelaten aen die ervaren zijn sulck danighe **Grabeer-const** te kennen.

De wonder handelingh van **Schelten** (weert te achten)
 Brocht voort soo eelen werck vol gheests verholn krachten
 Dat **Rubbens** in sijn tijdt en vondt gheen meer vermaeck
 Als in dit yser (om dat t'leven maer ghebraeck)
 In **Bolsverts** snijery vol soet en lichte schaeyen
 Die in een copre plaedt de wetenschap verfraeyen,
 Soo als te vinden is in overvloedigheyt
 In **Bolsverts** printen die sijn over al verbreyt
 Besonder by de ghen' die sijn Snij-yser kennen
 Dat vry de wereltd door by Konst-minders mach rennen
 Want soo hem t'self verthoont van jeder wordt bemindt
 Dat om sijn kloekicheyt vry meerder lof verdint,
 Wat dinter meer gheseyt laet *Soil* vry al raesen
 Noyt sien ick noch vermoeyt de Faem, om uyt te blaesen
 Den weert beroemden lof die naer-volght sijnen gheest
 En thoont een jehelijck wie **Schelten** is gheweest.

IOANNES BAPTISTA BARBE

Plaedt-snijder in't cleyn.

IN't cleyn thoont ons **Barbé** wat d'yser can bemaelen :
 Door Konst op kop're plaet, om d'eer oock te behaelen
 Die Fama stadich schenckt aen alle Constenaers
 Waer van den lof en eer sijn rechte Schuldnaers.

Die

Die met de eeuwicheyt hun cloecke wercken croonen
 En langh noch naer de doodt des Meesters roem beloonen
 Met eenen hooghen naem, als aen *Barbé* stets blijckt
 Om dat sijn handelingh is met den gheest verrijckt,
 Daer Prindt en Teecken-const ghetuyghenis van gheven
 Die in haer cleyn begrijp haer draghen als het leven,
 Waer in te speuren is een stom afbeltdtsel, dat
 Soo wel als in een boeck door *l'esen* wordt ghevat.

IACQUES FRANQUAERT

Architect en Schilder van Brussel.

DEn ghelcerden *Virgilius* seyt seer wel dat een jeder is gheneghen tot sijn
 eypghen wellust / het welck ghenoch comyt te blijcken in dien vermaerden
 en verstandighen *Francquaert*, die in sijn leven tot Brussel heeft ghewoondt en
 is dooz sijn groote wetenschap gheweest Architect van zijne Doozuchtighe
 Hoocheyt den Ards-hertoch *Albertus*, ende ordinaris insecneur van de voorsz.
 Stadt Brussel, ten dienst van zijne Conincklijke Majesteit. Men bevindt
 dat jeder mensch dooz zijnen inghebozen lust ende gheneghenteyt beneffens
 behoeffelijcke dinghen erghens soetelijck toe - ghedreven word / te weten tot
 sulckx als sijnen geest verest. Die van supberen en vernuftten geest sijn hebben
 hun vermaeck in uytnemende dinghen als in sonderheyt in Constighe wercken
 daer onsen *Jacques Francquaert* eenen van is gheweest ghelijck uyt d'eer (by
 den voornoemden Hertoch aen hem bewesen) ghenoch comyt te blijcken / den
 welcken dooz sijn erbaren wetenschap is gheraeckt op den hoochsten trap van
 eer en onsterffelijcke faem. Sijn volcomen kenniss van *Perspectiben / Geo-*
metrie / Architectuer / Poetery en soo danighe ontallijcke gaben was d'eenige
 oorsaeck dat hy in't Hoff bemindt was die den wegh heeft ghebaent om noch
 hondert en hondert jaren naer sijn oerlyden van sijn verstandt te roemen / daer
 de wercken van verschepte fortificatien / en andere bouwten (die desen weerd
 besaemden *Francquaert* gheinbenteert ende doen uytvoeren had) tot op den dach
 van heden noch ghetuyghenis van gheben. Waerom ist anders dat Coninghen
 en Princen hun kinderen van jonghs af hen doen oeffenen inde Teecken-const
 (de oorspronck van alle Consten) als om altydt kenniss te hebben van alle
 dinghen besonder om inden Oorloghs-handel erbaren te worden dienende samen
 om alle sterckten teghen hun vanden te connen bouwten : ghelijck onsen voorsz.
Francquaert met groot verstandt ghedaen heeft.

Noch leeft hier *FRANQUAERTS* gheeft in hooch verheven bouwen

In Marber en Albast tot menich stadts cieraet

Seer wonder aenghenam voor Coninghen t'aenschouwen

Om datter niet als Kunst in uyt-ghowerckt en staet.

COR-

*Atenus sa
 du Serenis
 de Bruxelles*

IACQUE VRANCOVART.

*Arenus sa residence a Bruxelles et en son temps fut Architecte
du Serenissime Archiduc Albert d'Autriche et Ingénieur ordinaire
de Bruxelles pour le service de sa Majesté.*

Joan. Meysser sculpsit.

CORNELIS GALLE Den Ouden

Plaedt-snijder van Antwerpen.

MEn acht op dese Aerdt gheen wereltsche juweelen
 Soo seer als Konstenaers, Paletten en Pinseelen,
 Graef-yser, pen en kol', om al hun vremde kracht
 Die door een konstich handt van elck wordt voort ghebracht.
 Daer *Gall'* een proef van is door de ghesneden belden
 Die sijnen werden naem de wereldt door vermelden
 Om datmen daer in siet sulck een besielden gheest
 Als in Papiere-Konst is oyt te sien gheweest,
 Voor wiens vroom ghemoedt al menich gheest moet buyghen
 Soo als de wercken van sijn handt ghenoch ghetuyghen
 Te sien de wereldt door by Kenders vande Kunst
 Wat dienter meer gheseyt, de Cunst en soeckt gheen gunst.

CORNELIS GALLE Den Jonghen

Plaedt-snijder van Antwerpen.

HOe gheestich heeft den Soon op d'aenbeldt vanden raedt
 Des Vaders, sijn verstandt ghesmeedt, om t'achterhalen
 De wetenschap die in het plaedtsnijden bestaedt
 Waer op men heden-daeghs oock sijnen roem siet praelen:
 De rechte weer-gae van sijn Vaders kloecken aerdt
 Ghelijckheynt inden gheest, manier en soete seden
 Die worden vanden Soon oock op de plaedt ghebaert
 En van sijn rappe handt naer t'leven soo ghesneden
 Dat niet als t'leven selfs aen zijne Konst ghelijckt
 Wat canmen meerder lof van jemandts werck beschrijven
 Want t'ghen' dat over al ghenoch in printen blijckt
 En mach by onse Faem oock niet vergheten blijven

IEREMIAS

IE
Plaedt-snijder

Hier jaeg
 Daer ni
 Als Vrinder
 Waer in den
 Die neerstich i
 Om te verkrijg
 De Valck vi
 In spijt des
 Schoon hy de
 De Valck wee
 Dat is den
 De Cunst a
 Want de vry w
 vol volmaeck

GL
 P

NU lag
 Om c
 Als e
 Die h
 Want dat
 Hy had no
 Door
 Want
 Nu leydt h
 Pallet, Gra
 Begrae
 Dat hy

IEREMIAS VALCK

Plaedt-snijder geboren in Polen ende woonachtich tot Dansick.

Hier jaeght de *Valck* het wilt van wetenschap, en vanght
 Daer niemant stets soo seer naer sulcken jacht verlanght
 Als Vrinden die verstaen en kennen d'edel wegghen
 Waer in den handel vanden Jaegher is ghelegghen
 Die neerstich in't verschiet met open oogghen siet
 Om te verkrijghen daer den kloecken gheest naer schiet,
 De *Valck* vlieght recht om hooch en slingert sijn tay veeren
 In spijt des Reyghers beck die hy licht af can weeren,
 Schoon hy de maegh verlicht, en t'hoofst voeght inden neck
 De *Valck* weet door de Cunst te mijden zijnen beck,
 Dat is den Haedt oft Nijdt die teghen recht en reden
 De Cunst altijd bestrijdt door zijn onwetentheden,
 Want de vry wetenschap van *Valck* (te sien op plaet)
 Is vol volmaeckte Cunst die t'al te boven gaet.

GLAUDE MELAN

Plaedt-snijder en Schilder van Parijs.

Nu laght den ouden tijdt dat schettert
 Om dat hy siet den Nijdt verplettert,
 Als eenen Reygher vande *Valck*
 Die hem is over al te schalck:
 Want dat de *Valck* sulckx niet ghedaen hadt
 Hy had noch even-wel ontfaen g'hadt
 Door hulpe van *Melan* sijn doot
 Want sijnen haedt die was te groot.
 Nu leydt hy onder de Pinseelen
 Pallet, Graef-yser, en Paneelen
 Begraeven, van *Glaude Melan*
 Dat hy niet meer op-staen en can

N n n

Om

Om ons *Pictura* te verdooven
 En oock *Sculptura* te berooven
 Van hunne eel ghesteltenis
 Waer van *Melan* vry Meester is.

EGIDIUS SADELER

Constich Plaedt-snijder van Antwerpen.

De uytnemende ende weert besaemde Konst (die aen alle Menschen bewonderlijk is) en magh om haer hooghe gheestigheyt niet verborghen blijben om naer recht en reden booz te houden aenden nieu-lustighen Leler, te weten de Konst die onsen vernuften en hooch-beroemden Egidius Sadeler in't licht heeft ghebracht op de copere Plaedt ghelijck aen veele en menichbuldighe pynen (die van hem ghesneden sijn) te sien is. Hy heeft dese Konst gheleert by Jan ende Raphael Sadeler sijne Ooms / waer by hy dese oefeningh met groote neersticheydt soo waer ghenomen heeft dat hy (bevindende sijn selven eenichsints bequaem om daer mede dooz de werelddt te gheraecken) is het Landt in ghereyft ende gheraecht tot Praegh daer hy langhe jaeren ghewoont heeft / ende is gheweest den Plaedt-snijder van dyp Keysers om dat hy alle andere Meesters in't plaetsnijden overreeste / te weten banden Keysers Rudolphus, Machias ende Ferdinandus den II. van dien naem / bande welcke elck in't besonder aen hem vereert is gheweest een goude keten met een goude magdalie tot belooningh van sijn gheestighe uytwerckinghe der Consten / soo datmen magh segghen dat hy gheweest is een van de eerste Plaedt-snijders des wereldds in zijnen tijdt. Men verschepde Conterseptfelen (die hy ghesneden heeft / als namentlijk van Gasper Kapleio, Chritoffel Guarionius, Arnoldus de Reygher ende meer ander by de Konst-kenders ghenoch bekend) is overbloedichlyck te sien met wat eenen gheest desen Egidius Sadeler begaest is gheweest / hy plach dickwils te segghen tot sijn Discipelen dat sijnen Oom Jan Sadeler een groot Meester in't plaetsnijden was / maer wy (denoterende sijn selven en sijn Discipelen) en sijn maer Hoeteleers by hem te boeghen pynsende altydt de groote beerdicheyt en onbecommercheyt in sijn wercken / hoe wel dat de Fortuyn en gheluck dooz Godts inghestoyte gaben hem soo gunstich sijn gheweest van op hoogheren trap van eer dooz dieper Konst te gheraecken als sijn boozghemelde twee Ooms / ghelijck Mula aenden Leler met de volghende beersen sal uyt legghen. Hy is ghestoyben tot Praegh in Bohemen Anno 1629.

Die luyftert naer de Kunst (beschreven in dit Eer-dicht)
 Sal vinden eenen schijn verschijnen als een weer-licht
 Van *Gilis Sadeler*, die wel te kennen gheeft
 Den gheest die hy op plaedt ons naer-ghelaeten heeft,

Die

Van de promissie van
 den Keysers Raphael Sadeler
 van Praegh in't Landt
 van de groote
 Leertuust van Praegh
 behaestige dat op
 avec sijn entredan
 begraven in't Landt
 van Praegh

ÆGIDIUS SADELER

Un de premiers graveurs de toute le monde, il est né en Anvers l'an 1570, il a appris son art chez ses oncles Jan, et Raphaël Sadeler, mais il les a surmontés, ainsi qu'il fut réputé digne d'estre l'un, engravé de trois Empereurs d'Allemagne de suite, à scavoir Rudolphe, Matthias, et Ferdinand le deuxième de ce nom. L'art de la gravure a tribué quelque faveur au deutozelle a relevé cettuy, si par dessus toutes les autres se trouvant capable non seulement à la plus haute grandesse du burin, mais à la plus grande subtilité et délicatesse aux ordonnances, et pourroit les quester il n'y arien, si ce n'est impossible de les a sequer avec son entendement: les quelles il a le plus souvent peint et desigñées au naturel devant les engraver, il demouroit à Prage en Boheme ou il mourut. l'an. 1629.

Egidius Sadeler pinxit.

Pet. de Tode sculpsit.

Io. Meyssner excudit.

Die noyt en sal vergaen oft door den tijdt verfterven
 Soo langh de printen haer afdruckfels noch beerven,
 Die door hun wonderheyt uyt-beelden s'Meefters loff
 Tot roem en glori van het Keyferlijcke Hoff
 Daer *Sadeler* de kracht der Conften soo liet blijcken
 Dat al (wie in zijn eeu t'Graef-yfer pleegh) moest wijcken
 Voor d'edel netticheyt en fuyverheyt daer by
 Die m' in fijn printen fiet soo kloeck als in fchildry,
 Daer d'ongheslepen jeught can haer verftandt op wetten
 Om soo een wonder Conft aen Princen voor te fetten
 Vol edelheyt van gheeft, soo fy de ftappen maer
 Van onfen *Sadeler* wilt jevrich volghen naer :
 Soo fal de Faem haer oock met lof en eer begaeven
 En met de eeuwicheyt besprinckelen hun graeven
 Ghelijck oock naer de doot bewieroockt werdt het graf
 Van *Sadeler* als hy zijn leften aedem gaf.
 De Sangh-goddin met haer foet snaren-fpel, en pijpen
 Sal noch al menich eeuw fijn groote Kunft doen rijpen
 En houden inden fleur, midts fy als t'leven gloyt
 En is ghelijck een Roos met Hemels dau besproyt,
 Sijn uytvaerdt, graf en doot, den Naem ghenoch verheffen
 Door al de Conft en gheeft die t'fterven overtreffen
 En vreesen gheene doot oft levens ondergangh
 Om dat hun Faeme duert ontelbaer eeuwen langh.
 Hoe wel dat grooten druck was by den Duytsen Adel
 Als fy dees' Confte fach verftooten uyt de Sadel
 Van haeren hoochften roem, daer selfs Natuer voor weeck
 Midts dien dat de Konft van *Sadeler* gheleek
 Het levens eyghentheyt, want niet en is te mercken
 In't leven, oftet schuyt oock in fijn roembaer wercken,
 Sulckx dat een jeder door fijn Conft in twijfel hingh
 Oft hy oock sterflijck was, eer hy in stof vergingh.

CORNELIS BLOMMAERT

Vytnemenden Plaet-snijder van Vytrecht.

Hier dient maer tot een proef van *Blommaerts* wonderheyt
 Die m' in sijn plaeten siet, het Mari-beldt verbreyt
 Ghelmeden naer *Carats* (bekent by Prindt-Beminders)
 Daer niemandt, van die sijn t'Graef-yfers Onder-winders
 Al verder comen kan, soo net en wonder eel
 Verthoont sich dese print, al oft sy van t'Pinseel
 Ghehoocht waer en ghediept, wat can ick meerder segghen
 De weerdicheyt der Const en is niet uyt te legghen,
 Room sijne woonplaets gheeft meer vast ghegronder reën
 Wat printen *Blommaert* heeft seer geestich-rijck ghesneën
 Als namentlijk het Cruys vol Meesterlijcke trecken
 Het Beldt van *Sint Margriet*, die sulcken lust verwecken
 Ten insicht vande Const dat Hollandt niemandt meer
 Aenwijsen can die in't plaedtsnijden crijght des' eer.

MATHEUS MEREAEEN

Plaet-snijder van Francfort ende aldaer ghestorven.

Wat lust is uyt de Konst van *Mereaeen* te raepen
 Daer veel Konst-kenders hun licht souden aen vergaepen
 Soo sy den Const-boeck van sijn printen open doen
 Die door hun rijcken gheeft ghedacht en sinnen voen
 Tvermaeck'lijck tijdt verdrijf (van veel bedruckte blaaren
 Te sien) en can gheen gheeft bedroeven oft beswaaren
 Maer wel in teghendeel verlichten hert en sin
 Als blijkt door *Mereaeen* daer steken hersens in.

HENRI

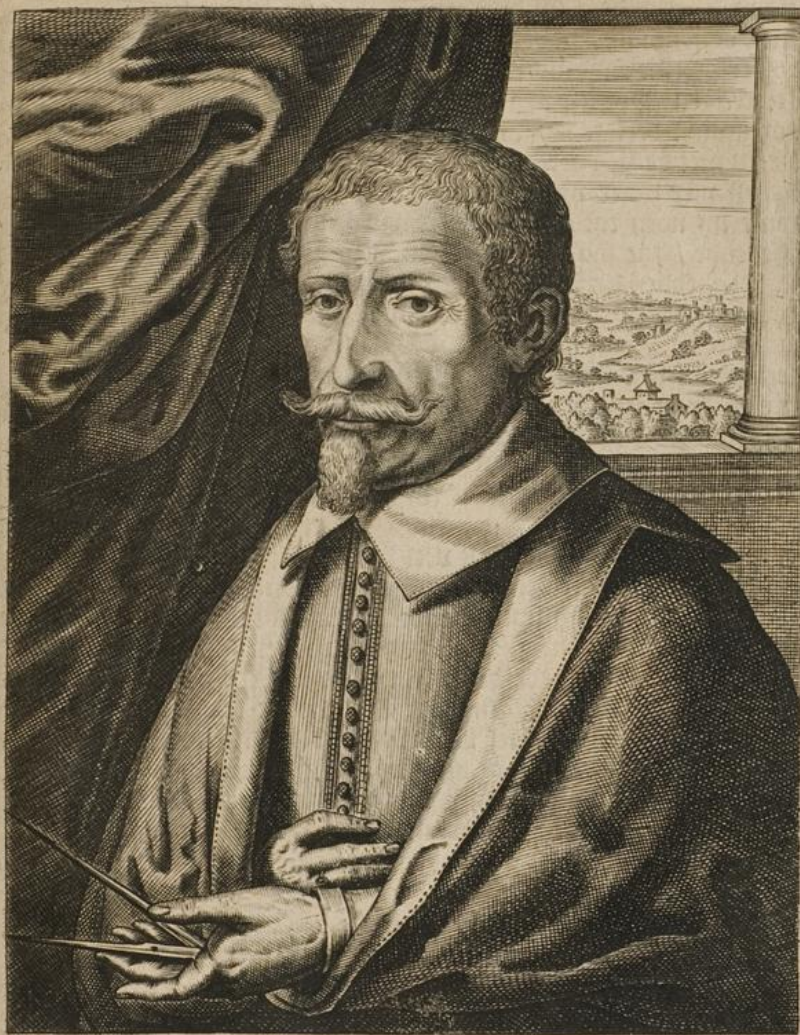
HENRICUS HONDIUS

Plaedtsnijder gheboren tot Duffel in Brabant.

In't jaer 1573. op den 9. Junij is ghebozen den vermaerden en hooch-gheachten Henricus Hondius, wiens Vader was Guiliam Hondius, een seer gheleert Man in talen en eel van afcomst. Hy is naer Mechelen gaen woonen als de wreede en tirannighe Oorlogh begost in haer furie te komen / al waer desen Henrick Hondius seer werdt op ghetrocken om zijnen kloecken en gheestighen aerdt van leven / die hy in zijn jonckheyt was hebbende / boven dien in zijn teere jaeren seer toenemende in te leeren lesen en schryven / die altyt den eersten bande Schole was / dooz de volmaeckte letter die sijn penne voozt den comende dooz t'verlies van zijnen vooznoemden Vader met zijn Moeder binnen Antwerpen woonen / heeft sijn selven met grooten peber en blyt altyt gheoeffent in wel te leeren / menghende sijn schryften onder tusschen met clepne mannekens ende peerdekens te maecken / ghelyck meest de jeught daer toe inde Scholen altydt gheneghen is dooz speculatie vanden gheest sulckx dat in Henrick Hondius van sijn onbejaertheit af altydt te sien was een dzyft en gheneghentheyt tot de Schilder oft Plaedtsnijders Konst. 'Tis dan ghebeurt dat sijn Moeder was heichoutwelijck met eenen Bozgher van Antwerpen, ende is Hondius ten lesten besteedt om te leeren contersepten / eyndelijck comende daer naer by den Goudt-smidt vanden Hertoch van Parma tot Brussel, by den welcken hy eenighen tijdt het goudtsmeden heeft gheleerd / doch ghedurich dooz nieuwen lust tot volmaeckter wetenschap aen ghepzyckelt zijnde werdt van den selven Goudt-smidt (by naem Godetroy van Gelder een treffelijck Man) bestedt by Joannes Wirickx daer hy de Teeckenconst by leerde / de welke hy in cozten tijdt soo batte dooz de acmpoerende neersticheyt die hy hadde dat hy soo in't goudtsmeden als teekenen boven andere ghepzyesen werdt : maer de sinnen altydt vallende op het plaedtsnijden en heeft gheen rust ghehadt vooz hy en quacm tot sijn begheerte om t'selbe te leeren ende daer in sulckenen vooztganck crighende dat hy van sijn 24. jaren in't s'Graven-Haghe is ghetrouwt met een seer eerlijcke ende deughtsaeme Dochter / ghebooztich van Breda van ober treffelijck ende eerelijck gheslacht / daer hy seer curieus van is om den lof ende eerelijcke afcomst en sijn voozaten te kennen. Hy heeft boven sijn erbarentheyt in't plaedtsnijden en teekenen by goede gheleghentheyt hem seer beneersticht inde Konst van Mathematica, Geometrie, Perspective, Architecture, ende Fortification te leeren / hebbende tot sijn Meesters inde Perspective den ouden Jan Vredeman Vriese, oock in de selve ende andere Konsten den uptnemenden Samuel Marolois daer hy alles seer grondelijck by gheleert heeft / soo dat verscheyde Boecken van die materie by hem ghemaect ende in d'uck upt ghegaen sijn.

De Druck-pers gheeft de stof aen letters, om te croonen
Met de onsterflijckheyt de Schrijvers, die bethoonen
De vruchten van den tijdt met wetenschap verrijckt
Waer in dat naer de doot hun Const aen jeder blijckt.

Ensemble, et
d'origine il est
mâle il fut de
meine, Perspe
aupres Sam
et les autres,
Hond

HENRICVS HONDIVS

Engraver, et tres bon Desseinateur Natif de Duffel en Brabant l'an 1577. de Noble
 Origine il at appris a desseigner chez Ioannes Wierox, il exercoit aussi en Orpherie,
 mais il fut tout iour plus incliné à la gravure, il at aussi appris la Mathematique, la Geo-
 metrie, Perspective, Architecture, et Fortification, chez le Vieux Jean Predeman Vriese, et
 auzes Samuel Marelas homme sans pareil, ou il a tout bien exverimentez monstrant
 par les cartes, q'on voit de luy en Es tanques, maintenant il demeure en la Haye.
 Henricus Hondius adincauit. Franciscus Buthals fecit. Ioan. Meyssens excudit.

Du alsoo Henrick Hondius naet dese voozberhaelde wercken sich wederom aen t' teekenen had begheben snijdende ondertusschen seer nette ende curieuse Landtschappen en andere sui-rijcke beelden / zijn selven bevindende dooz de daeghelijckse oeffeningh ende erbarentheyt allenxkens vasten en grondigher te verstaen de Perspective ende andere wetenschappen / is ten lesten by Coninghen groote Princen en Vorsten in sulcken aensien ghecomen / dat hy vooz verscheyde Potentaten veel fraey dinghen ghesneden heeft / jae zijn nette teekeninghen (die hy met de pen heeft ghedaen) en hebben in't minst niet te wijcken aen het Graeff-ysse waer van ick den Kender laet zijn eyghen oordeel gheben. Welcke Konst hy noch tot op den dach van heden is met alle vlijdt ende neersicheyt oeffenende / jae soo subtyl net en aenghenaem als hy oyt vooz desen in zijn jeught ghedaen heeft / hy is een groot Lief-hebber ende Vrijndt bande neersicheyt ende eenen Beuynder bande luyheyt oft bande ghene die met ontuechtigh leven by de Konst haren tijdt doozbrengghen / segghende dickwils dat de Konst te eel is om in een buyl vat te herbergghen. Raeckende zijn reysen ynt het Landt daer en weet ick niet meer van te schryven als dat hy in zijn jonckheyt heeft ghewoont tot Keulen by den grooten ende bekenden Lief hebber Quintijn vander Gracht, die seer veel Konst van schildryen / printen en teekeninghen by hem hadde / is van daer wederom tot Antwerpen gaen woonen ende soo voozdt in Engghelandt binnen de Conincklycke Stadt van Londen. Heeft oock tot Parijs ghelweest ende aldaer besocht veel schoon Konst-kamers en Schadt-cabinetten by verscheyde Princen en Heeren / ende besonder de aloude oft antique beelden inde Loevere daer hy uytnemende vermaeck in hadde sulckx dat de Facin noyt rust en sal hebben om zijnen lof ynt te roepen ende de heel werelt dooz kenbaer te maecten / waer mede heb goedt ghedacht eens op te rechten een ander spijss in mijn Gulde Schadt-camer der Conscien die dooz Musa wat soeter inde ooren van Kijm-minnende Lief-hebbers sal klincken als het voozberhaelde / want ter wijlen den smaect van verscheyde spijssen nieuwen lust en vzeught verweckt aenden Mensch soo docht my niet qualijck te passen ondertusschen mijn Musa te verlichten met eenich ongherijmt verhael (d'welck men in't Latijn Prosa noemt) tusschen beyden vooz te dienen / ghelijck in mijn beschryf te vinden is.

Menghelrije.

MYn Musa wordt schier hees in soo veel lof te singhen
Van d'edele *Pictuer*, en voor den dach te bringhen
In overvloedicheyt haer vrome Konstenaers

Die gheen en teghen-strijdt ontsien van ramps ghevaers,
Daer somwijl *Soilus* door ergh-waen med' te dooven
Tracht hunne edelheyt, en oock den roem te rooven.

Haer vleughel-rijck ghedacht dat is soo veer verspreyt
Dat niemant wie t'ooch is haer eenich rust ontleyt,

Haer

Haer laet da
Al schreefme
Want soo
Daer mijn
je soo sy he
Daer compt
Als Her' le
(Dat Naso
En palte, sch
Het Monster
Soo gaeg
Oft van g
Dus dient to
Als ons * Fat
Op plaedt
Verthoont
Als Farrefax, S
Die schijnen al
* En Jan Mo
Van Philips
Van die sijn pl
Die m' in de p
En snel ghet
Vol fins en
Sijn Const die
Den hoochften
Ghelijck het
Oock blijcke
Als oyt een Ce
Tis Audran die
* Renatus Lo
Die fietmen

Haer saet dat groyt soo aen dat gheen eyndt is te raecken
 Al schreefmen eeuwen langh men sou geen eyndt ghenaecken.

Want soo daer jemandt sterft daer groyster seven aen
 Daer mijne *Musa* schier blijft in verflaghen staen :

Jae soo sy heeft den lof van eenen gheest ghesonghen

Daer compt een ander uyt *Picturas* schoot ghedronghen,

Als *Herc'les* stondt verfelt voor t'seven-hoofdich dier
 (Dat *Naso Hydra* noempt) t'gen' op hem niet een sier

En paste, schoon hy d'een hoeft naer het ander kapte

Het Monster fel en kloeck sijn wackerheyt ontsnapte,

Soo gaeghet met de Konst die op gheen doot-pijl past

Oft van gheen wreede handt kan worden aen ghetast.

Dus dient tot een besluyt haer edelheyt ghepresen

Als ons **Fathorne* heeft al menichmael bewesen

Op plaedt in Enghelandt, daer hy soo menich Heer

Verthoont heeft door de Const tot sijn ontsterf'lijk Eer

Als *Farrefax*, *Stanley*, *Horneus*, *Bajefelde*

Die schijnen altemael te leven in hun Beelden

* En *Ian Morin* daer by die naer de teekeningh

Van *Phlips Champani* snijdt tot een verwonderingh.

Van die sijn plaeten siet door al d'omstandicheden

Die m' in de printen speurt, met aerdicheyt ghesneden

En snel ghetrocken, dat haer schoon ghesteltenis,

Vol fins en defticheyt en beld-rijck wesen is.

Sijn Const die is soo groot, dat *Musa* hem moet gheven

Den hoochsten lof en eer, om dat sy naer het leven

Ghelijck het leven is, en *Carel Audran* med'

Oock blijcken doet sijn gheest door sulcken suyver sned'

Als oyt een Constenaer heeft weten af te malen

T'is *Audran* die daer in haer kracht weet t'achterhalen.

* *Renatus Lochon* en *Regnesson* wel bekendt

Die sietmen oock in d'edel Konstenaeren bendt

O o o

Van

Van Prins en Coninck om hun hooch vernuft verheffen
 Om dat sy hunne eer op plaedt, oock soo betreffen,
 Wat dienter meer gheseyt, my dunckt het is ghenoegh
 Want hoe ick langher schreef de Const al swaerder woegh.
 Al die sijn yser laet aen Fama sien, en kennen
 Die wordt onsterffelijck en raect in't spor' der pennen
 Om eeuwich naer sijn dootd te leven by de gheen
 Die Konst beminnen, en daer d'ergh-waen voor verdween.

Guiliam * Fathorne, Plaedt-snijder van Londen.

Nicolaes Regnesson.

Carel Audran.

* Renatus Lochon ende Jan * Morin.

Plaedt-snijders van Parijs.

EGIDIUS ROUSSELET

Plaedt-snijder van Parijs.

HOe wordt de edel Const gheaf-godt en gheviert
 Bemindt en op gheset, beloont en rijck verciert
 Daer t'jachtich herdt van eenen Konstenaer naer jaeght
 Om dat haer wetenschap soo grooten luyster draeght,
 En wordt soo grooten lof en edelheyt vergunt
 Om dat haer rijcken aerdt soo schoon is uyt ghemunt,
 En straelt als eene Son in d'oogh van die haer kent
 Besonder van die haer te sien is onghewent,
 Dit can hy sien die maer sijn ooghen eens en slaet
 Op t'wit papier t'gen inde pers heeft d'edel plaet
 Van *Rousselet* ghetoeft daer sietmen t'yfers kracht
 Vol cloecke teekeningh als t'leven voorts ghebracht,
 Daer heele Boecken vol ghetuyghenis van zijn
 Daer niet in is te sien oft t'is al even reyn.

ROBERT

RO

Ander locten
 Onder duyfen
 ROBERT NAN
 Daer niet als de K
 een schoon lieffel
 ons SADELER
 NANTVEL wi
 Die het al te bow
 ghenamer, frac
 delijker, cloec
 an noyt worde
 oor die feldfae
 PARYS in dese
 wist, daer wel
 over al vlieghe
 verbreydt NA
 hoe aenghenaem
 by t'leven niet
 en de Sweedste C
 o de plaet, vol t
 rich, suyver en
 plich en wonde
 in groote acht
 oor haer eel ghe
 COLAI
 Heeft Mw
 Van L
 hoor de sne
 Om dat in't e
 Loyers rijcke
 Die sulcken lu
 nts en leerin
 Den gheeft leef

ROBERT NANTVEL

491

Constich Plaedt-snijder tot Parijs.

K Ander soeter yser wesen
Onder duysent uyt-ghelesen
Als ROBERT NANTVEL bethoont
Daer niet als de Konst in woont,
Gheen schoon lieffelijcker trecken
Kost ons SADELER ontdekken
Als NANTVEL wijft op de plaet
Die het al te boven gaet,
Aenghenamer, fraeyder, helder
Vrindelijcker, cloecker, eelder
Can noyt worden uyt ghedruckt
Voor die seldsaem dinghen sueckt,
Als PARYS in dese eeuwe
Aenwijft, daer wel op mach schreuwen
D'over al vlieghende Faem
Die verbreydt NANTVELENS naem.
Siet hoe aenghenaem naer t'leven,
Heeft hy t'leven niet ghegheven
Aen de Sweedtse Coninghin
Op de plaet, vol Konst en sin
Gheestich, suyver en manich
Levendich en wonder swirich
Die in groote achtigh is
Door haer eel ghesteltenis.

Jae meer Princen ende Heeren
Heeft hy soo door sijn graveren
Op papier en plaedt ghestelt
Datter niet een druck oft beldt
Js te krijghen door de schoonheyt
Die door seldsaemheyt ten thoon leynt
In elck een, daer gheeft in steckt
En op d'eyghen leven treckt.
Roempt den Franschen Const-beminder
Op NANTVEL, die is den Vinder
Vande hoochste edelheyt
Die in het graveren leynt.
Hoort sijn lof en eer eens singhen
Vande hoffsche Hovelinghen
Met een soet en stille wijs
Tot verwondringh van PARYS,
Tot verwondringh van die achten
T'Schilders Const, en stadich trachten
Om te sien het groot bestier
Van NANTVEL op wit papier
Leeft dan Puyck der Constenaren
Naer U doot noch duysent jaren
Die sult nimmermeer vergaen
Soo langh als U Const sal staen.

NICOLAES LOYER Constich Schilder.

Heeft *Musa* hier gheen reën om d'eelheyt te verstroyen
Van *Loyers* vry *Pictuer* die sonder weer-gae is
Jck hoor de snelle Faem als eenen Stier stets *Loyen*
Om dat in't eerste Boeck de fraey ghesteltenis
Van *Loyers* rijcke Konst niet staet in rijm beschreven
Die sulcken luyfter heeft door haeren kloecken swier
Vol nuts en leeringhen, dat sy thoont als het leven
Den gheeft leeft in schildry en hier op wit papier.

O o o 2

PEETER

ROBERT

PEETER DE IODE Den Ouden

Plaetd-snijder van Antwerpen.

DE Gheesten die den aerdt der hoochste Konsten soecken
 Sijn Schilders oft Poeëts vermaert in veele boecken
 Beldt-houwers in Albast, in Marber oft in steen
 En Plaetd-snijders die saem deylen des' Konst met een.
 Wat dat een Schilder maect in gheestighe Schildrijen
 Sijn stom Historien oft schoon Poëterijen,
 T'gen' den Plaetd-snijder in sijn werck niet af en maeldt
 Met verven oft Pinseel, dat doet hy met de naeldt
 Waer door hy Schilders selfs can locken en verwecken
 Die dese wercken dan noch soecken naer te trecken,
 Om d'ordonnantien en teekeningh daer by
 (Die hunne zielen sijn) t'ontdecken in schildry.
 Soo als *De Iode* heeft al menichmael doen blijcken
 In sijne wercken die *Picturam* heel verrijcken
 Als naer sijn teekeningh *Pictuer* gheschildert heeft
 Die aende verven meest den grootsten luyster gheeft
 Als naer sijn teekeningh in wel ghesneden plaeten
 Een Schilder heeft ghemaelt waer af men Faem hoort praten
 Om al de nettigheyt, ghesteltenis en sin
 Die door de teekeningh daer brenghen t'leven in.
Italien alleen can dit veel klaerder segghen
 En al den handel van de Schilder-const uyt legghen
 Om dat sy Voester-vrou is van haer wetenschap
 En stelt des' weerde Konst op Famas hoochsten trap
 Daer sy *De Iode* oock tot op den dach van heden
 Ontsterflijck heeft ghemaect, om dat hy heeft ghesneden
 Soo aerdich op de plaetd als jemandt in sijn tijdt
 Daer t'loflijk werck van tuyght, t'gen' nimmermeer verslijt.

IAN

A. est. tr.
 chef. des
 en Anver
 M. f. r. n. a. n.

PETRUS DE IODE

A esté tres bon engraveur, et deffigneur tres illustre: il a faict plusieurs
 chefs des oeuvres il a long temps demeure a Rome, et en lan 1601. retournoit
 en Anvers, ville de sa naissance. ayant eu pour maistre Henri Goltz. il
 mourut lan 1634. le 9. d'auoust.

M. Ferdinand pinxte

P. de Iode iunior. sculpsit.

Io. Meyssens excudit.

IAN CARDON

Constich Beldt-snyder van Antwerpen.

Wat can d'alscheppende Natuer niet gaven schencken
 Aen jemandt, om van haer veel eeuwen te ghedencken
 Daer t'hongh'rich hert naer snackt dat d'edel Conit bemindt
 En niet als edelheyt in haere eelheydt vindt.
 Dit heeft van jonghs af in *Cardon* ghenoch ghebleken
 Die sijne Const soo aen het leven heeft gheleken,
 Dat niet soo aenghenaem in't leven schuylen can
 Oft sijne beelden draeghen haeren roem daer van:
 Daer de ghesteltenis der teeckeningh van d'eer heeft
 En zijne wetenschap aen Const alleen de eer gheeft.
 Die noyt en sal vergaen uyt de ghedachtenis
 Van Fama, die altijd de rechte Voedster is
 Van alle Konstenaers, door milde segheninghen
 Die sy weet inden gheest met haeren roem te dringhen,
 Want als de snelle Faem de Const van jemandt prijft
 Soo ist dat neersticheyt door de glori rijft
 In't hert der Constenaers, om meerder Const te pleghen
 Daer de volmaecktheyt van de Const is in ghelegghen.
 De nersticheyt moet zijn de spoor om wetenschap
 Te vatten in't verstandt, en op *Sculpturas* trap
 Te klimmen als *Cardon*, die door sijn Const-secreten
 Het herdt van menich Prins heeft met veel lof beseten.
 O; datmen zijnen gheest op d'aerdt eens weder saegh
 En dat hy eens verrees van t'doodts pijl neder-laegh,
 Soo fris en soo vol moedts ghelijck hy was voor t'scheyden
 Wat sou hy Princen en Konst-minnaers sters verleyden,
 Soo sy den wond'ren aerdt in menich marb'ren beldt
 Eens saghen wederom van hem daer in ghestelt.

Wat

Wat soumer
 Van zijne w
 Van des' t
 Bekent de
 De Const (di
 Als by den H
 Spelt inde
 Dat sy wee

Edruppelt
 Door sijn
 Is teghenw
 lckx dat ni
 worden voc
 met den beirte
 smootherich in
 tigen' vol volt

IE

Architectur' en
 En can ons in g
 worden uyt den
 LE POTRES
 niet alleen den
 worden een erv
 te maken wor
 met hy uyt LE P
 met inck in C
 niet als t'leven in
 gheest en wel

Wat soumen noch al lof hem schencken tot belooningh
 Van zijne wetenschap, die schuyt inde verthooningh
 Van des' besielde Cunst, aen t'leven seer ghelijck,
 Bekent de wereltd door in jeder Coninck-rijck.
 De Const (die uyt de schaey haer jerste wesen haelde,
 Als by den Herder eens *Apollos* weerschijn straelde)
 Spelt inde wercken van *Cordon* met sulcken deught
 Dat sy weerschijnfels zijn van t'leven aende jeught.

Graf-schrift.

BEdruppelt met ghetraen het graff van die in beelden
 Door sijn verheven Const (soo t'scheen) het leven stelde:
 Als teghenwoordich noch te sien is naer sijn dootd
 Sulckx dat niet beter uyt *Sculptuers* Const-rijcken schoot
 Can worden voorts ghebrocht als ons *Cardon* boetseerde
 En met den beirtel in jvoor en Marbel leerde
 Groothertich in zijn doen, en mannelijck in't werck,
 T'gen' vol volmaecktheyt is in jeders oogh ghemerck.

I E A N L E P O T R E

Constich Plaedt-snijder van Parijs.

D'Architectur' en Metselry
 En can ons in geen Konst-schildry
 Soo worden uyt den gheest ontdeckt
 Als JAN LE POTRES yser treckt.
 Daer niet alleen den BOUWER can
 Door worden een ervaren Man,
 Om jet te maken wonder fraey
 Dat leert hy uyt LE POTRES schaey,
 Die hy met inck in Const bethoont
 Daer niet als t'leven in en woont:
 Soo net gheetst en wel ghedaen

Dat niemant oyt voor hem sach staen.
 Soo danich vremde teeckeningh
 Als hy tot een verwonderingh,
 Ons daegelijckx brengt voor den dach:
 Daer Vranckerijck op roemen mach.
 Waer uyt van Drijvers in het gout
 Van Snijders in wit steen en hout
 Van Silver-smeden, en noch meer
 Gheleert wort sulcken nieuwe leer
 Dat wie het fiet verflaghen is
 Door d'aerdighe ghesteltenis.

P. A. U.

PAULUS DU PONT

Plaedt snijder van Antwerpen.

Die *Voorst* is by *Natuer* in't plaedtsnijden ghecomen
 Was *Paulus Pontius*, om dat hy had ghenomen
 By *Vorstermans* t'begin van dese oeffeningh
 Want soo den *Meester* was soo scheen den *Leerelingh*.
 Te weten inder daedt van *Konsten* te ontdekken
 Vol nette *suyverhey*t en *Meesterlijcke* trecken
 'T was *Lucas Vorstermans* die d'eerst *graf-yser* gaff
 Aen *Pontius* om t'leven soo te drucken aff
 Dat t'vleughel-rijck ghedacht boven t'ghemeyn sou vlieghe
 En door de teekeningh het leven te bedrieghe.
 Heeft *Gilis Sadeler* niet door sijn rijcken gheest
 Den *Phenix* van ons eeu in't plaedtsnijden gheweest?
 Daer niemant heeft soo by ghecomen met t'loet yser
 Als *Pontius*, midts *Vorstermans* was sijnen *Wijser*
 En *Meester* lanck gheweest, soo dat ick segghen mach
 Al t'gen' des' *Konste* leert van jonghs men in hem sach.
 Daer *Rubbens* en *Van Dijck* hun hert en sin op stelden
 En lieten menichmael van *Pont* hun cloecke belden
 Af-trecken op de plaedt tot jeders groot plaissier
 Soo als noch is te sien in *druck* op wit papier.
 Veel *Ordonnantien* gheschildert als het leven
 En *Conterfeytselen* die t'levens schijnsel gheven
 Bethoonen claer ghenoch de cloeckheyte van *Du Pont*
 Daer de gheruchtbaer *Faem* hem d'hoochste eer van jont.

IOAN.

Gravure adm
 son apprentis
 Rubens, ou
 1610

PAULUS DU PONT

Graveur admirable en taille douce, natif d'Anvers l'an 1603, il a fait son apprentissage chez Lucas Vostermans, et a demeuré auprès Monsr Rubens, où il a fait quantité de chefs d'œuvres: aussi pour Monsr van

LLivons pinnis. Dyck, comme on voit par ses œuvres. P. de Jode sculpsit.

P pp

IOANNES SAENREDAM

Plaedt-snijder van Saerдам.

Saerдам (alwaer hy ghebozen is in't jaer 1565.) is een Doop by Amsterdam in Hollandt ghelegghen: al waer Saenredam sijne Ouders van zijn neghen jaren verlooz / die in't Dorp-graght begraven ligghen / ende quam te woonen by zijns Vaders halven Broeder ghenaeamt Peeter de Jongh, die in't Doop van Assendelft by de 44. jaren is Schouth gheweest. Desen Oom bestelden Jan Saenredam eerst om te leeren kozf en manden maecken en daer toe rouw Boeren werck te doen / boven dien te leeren lesen en schryven / en inde oeffeningh van lesen en schryven eenichsints ervaren zijnde / verdroot hem het swaer Boeren werck langher te plegghen / doch somwijlen eenighen overschot van tijdt bindende naer dat hy sijn werck voldaan hadde / en heeft noyt vertraeght om zijn harts lusten met teekenen te versaden / zijnde ghedurich besich om naer te teekenen eenighe beestjens / ende vogheljens etc. die hy altijd te pas vrocht by sijn schriften ghelijck ghetuyghet een Thien Gheboden verciert met cluchtighe om-wercken vol vogheljens en andere loofrancken staende noch teghenwoordich op't huys van Allum vooz dedele Heer van Assendelft ende sulckdanighe andere meer / waer in te sien was een groote hope van wonder Const diemen van desen Saenredam van zijn jonckheyt af ghehadt heeft / hy is dan allenskens op gheclommen om tot den hoochsten trap van eeren te comen dooz zijn ervaren Const die haeren oorzponck upt een cleyn begin heeft op ghenomen sijndende eerst eenighe Landt-Caerren / als daer van ghetuyghet de Kaert van het Graeffschap van Hollant ghesneden in't jaer 1589. de welke veel tijds in't Stede boeck van Guiccardija ghesien wordt. Ende aldus in dese oeffeningh continuerende / soo ist ghebeurt dat sekeren Advocaet hy naem Spoorwater tot Assendelft dese Const somwijlen quam besien; en oordeelende datmen desen Jonghman sulcke neerstighe oeffeningh niet en behoorde te beletten om de selve Const wijder te ondersoeken / heeft zijnen voozsz. Oom de Schouteth beweeght dat hy upt de slaverny van t'Boertigh werck is ghetrocken ende gheraecte hy den wijt-vermaerden Mr. Henrick Goltzius binnen Haerlem, by den welken hy leerde teekenen / en sijn selven met grooten jeber inde Const soo verbrooderende tot den ouderdom van 24. jaeren heeft desen Saenredam beginnen een groot Meester te worden / d'welck nochtans hy hem niet en liet voozstaen / segghende teghen sijnen Meester oft hy gheraden vondt daer in te volherden waer op Goltzius antwoorde met een kozsel ghemoedt: dat hy hem met de ander knechts altemael liever quyt waer als te houden / de reden was om dat hy den selven dach eenichsints dooz ghestoorthept quaelijck ghesint was. Hier over desen Saenredam (op zijnen ouderdom pepsende) gansch bedroeft ende verflaghen van gheest was / hoe wel dat hy in sijn selven eenen strijdt vondt tusschen den jeber tot de Const ende quaden moedt die hem ghegheven was van zijnen Meester / heeft eben-wel den jeber de oberhandt behouden ende nemende een nieuwe courage nam sijn afscheyt van Goltzius en trock naer Amsteldam, alwaer hy noch twee jaeren sijnen gheest beneersticht heeft en is daer naer wederom ghecomen tot Assendelft daer hy oock ghe-

... is / g
... sijnen erf
... Carel van Ma
... dooz ene
... de gheraemp
... van Golt
... laten sijn
... van in't begi
... handen selve
... Abraham Blom
... gheken sien ca
... lagghen / en w
... nighen het ghet
... wiste valseiden
... Paulo Moreels
... groot Snelc
... er-Godt van
... Jacob Machan
... sijn zijnde ghet
... re van ghesle
... mende eenen S
... Assendelft opt e
... f-idee alwaer

Anfan so
Soo je
afgunstigh
Daer Fama
schoon dat
En brengh
Goude moe
Soo niet, de

ghetrouwt is / ghedurich by sijn selven dese Const hanterende tot het eynde sijn
 leven. Sijnen eersten aenbangh was te snijden 12. Apostelen naer de teekeningh
 van Carel van Mander. In't jaer 1592. heeft hy ghesneden de doodt en leven uyt
 gheheldt dooz eenen Jonghman met een bloem inde handt vooz het leven ende
 met de gheraempte van eenen Mensch daer neben vooz de doodt naer de tee-
 keningh van Goltzius die het selve wel aenstondt ende hem naer dien tijdt veel
 heeft laten snijden / beclaghende Goltzius sijn selven al menichmael dat hy Saen-
 redam van in't begin snyder aencomst soo had laeten gaen / dooz de wonderheyt
 die hy handen selven sach voozts hzenghen. Hy heeft veel wercken ghesneden
 naer Abraham Blommaert, Cornelis Haerlemensis, Polidoor en sijn eyghen inventie
 ghelijckimen sien can aen de vyf Stucken bande Historie der wijse en dwaese
 Daegghden / en meer andere / sulckx dat alle sijn ghesneden plaeten comen te
 bedraghen het ghetal van ober de 170. Stucken soo groot als cleyn / daer van
 de laetste volsneden plaedt is de Historie van Diana en Calitto, gheinventeerdt
 by Paulo Moreels in't jaer 1606. ghesneden : ende naer dien in handen nemende
 en groot Stuck van twee plaeten naer de inventie van Sprangher, zijnde een
 siebier-Godt vanden Tijbur die hy meest heeft ghesneden / en is nae der-handt
 van Jacob Marham voltrocken. Hy heeft verschevde Discipelen ghehadt / eyn-
 delijck zijnde gheballen in een swaer uytnemende sieclite ghenoompt Phthisis,
 is daer van ghestorven den 6. April in't jaer 1607. oudt zijnde 42. jaren / ach-
 terlaetende eenen Sone by naeme Peeter Saenredam, ende is in't selve Dorp
 van Assendelft op't Chooz inde Kercke aldaer begraven in sijn voozsz. Goms
 Graff-stede alwaer sijnen naem op den Serck noch bekent staet aldus :

Ioannis Saenredam Sculptoris celeberrimi.

L A N F A N

Plaedt-snijder van Parijs.

L Anfan sou hem naer recht en reden moghen belghen
 Soo jemandt (die den treck der teekeningh verstaet)
 Uyt afgunstighen nijdt zijn Konsten wou verdelghen
 Daer Fama over al de wereltd door van praet.
 Iae schoon dat *Momus* selfs dit yser wou verlegghen
 En brenghen heel te niet, wat sou het wesen toch
 Hy soude moeten lof van *Lanfans* wercken segghen
 Soo niet, de Faeme selfs die overtoogh hem noch.

LUCAS FAYDARBE

Constich Beldt-snijder van Mechelen.

* Lib. 1.
Mitholo-
g².

DEn gheleerden Fulgentius * seyt seer fraep in desen oft dierghetijcken sin dat
 ceertijds noyt eenighe Poëten jedt aenbanghen om naer Konst te be-
 schrijven oft te dichten sonder eerst aen te roepen de hulpe vande neghen Musen,
 daer den gheleerden Heer Franciscus Junius in zijn Schilder-const oock van
 roert ende t'selbe waermaect. Dese aenroepinghe der neghen Musen was alleen
 om dat hun booz-ghenomen werck ghemackelijck sou upt vallen ende aen alle
 Konst-liebende Vrienden behaghen / ghebende den boozsejden Fulgentius oock
 te kennen in't upt legghen vande neghen Musen, datmen als een Clio (sijnde
 te segghen een goede Naem ende Faem) sou trachten naer de leeringh der
 Konsten om een goede Faem te becomen / datmen als Euterpe (de welcke be-
 teeckent het vermaeck) inde oeffeningh der Konsten moet lust scheppen / datmen
 oock als Melpomene (dwelck te segghen is aendachtighe d'ist oft aenporinge)
 ernstelijck moet bejaghen t'gen men lief heeft / datmen mede als Thalia (die
 het begriyp beteckent) moet letten om alles wel te begriypen en te verstaen.
 Datmen eensamentlijck als Polijmnia (dat is onthoudinghe) niet en vergeedt
 watmen alreede verstaen en begrepen heeft. Midisgaders datmen als Erato
 (die de versieringhe te segghen is) moet ordonneren en versteren t'gen met het
 begriyp over een compt. Datmen oock als Terpsichore (d'overpepsen betee-
 kenende) met goetd oordeel moet overlegghen en upt wercken t'gen men versint.
 Datmen als Vrania (de welcke te segghen is hemels) het alderbequaemst moet
 vertiesen t'ghene upt een goetd oordeel ghesift is / streckende tot profijt vande
 ziele / eyndelijck datmen als een Calliope (die beteckent volmaeckte updruc-
 kinghe) volcomentlijck sal updrucken dwelck in't ghedacht boozghenomen is.

Dese boozsejde Konst-regulen hebben onsen Weerd't beroemden en Natuer-
 barenden Lucas Faijdarbe van jonghs af soo aenghelepydt en toe ghetwinkt dat
 hy nimmer sijn selven inde oeffeningh van teekenen / boetseren en heldtsnijden
 en heeft laeten vertragen om te comen op den hoesthen trap van een ont-
 sterffelijcke Faem / want aenghemerckt hy altijd met het grootste vermaeck
 ende lust des wereltds dooz neersticheyt en gaben des verstandts heeft begrepen
 de volmaecktheit vanden Natuer / ende de selve dooz ervaren Konst upt ghe-
 werckt / boven dien dooz sijn ordonnanti-rycke versieringhen / en wesentijcke
 updruckinghe van het leven / in een materie (die doot en sonder leven is) de
 uiterste perfectie van't leven heeft betwesen gelijk hy noch dagelijckx is doende/
 soo en moet den Leser niet verwondert staen dat ick hier aenwijs met mijn
 Poefie den lof die Lucas Faijdarbe hy de Faem verdient daer veel en menigh-
 buldighe Figuren soo tot Gendt, Mechelen, Brussel, Loven, Antwerpen en an-
 dere soo binnen als uplandtsche Steden ghetuyghenis van gheben.

D'aenschouwen vande Konst in Lucas marb'ren beeldt
 Heeft in my sulck een drift van rijm-gheschrijf gheeteelt

Dat

Der Musa
 Voor dat si
 Daer Rubb
 Met d'onde
 Die door ha
 Waer van d

ij onderschreven
 Lucas Faijdarbe
 is, ende door
 hem met mijne jn
 in sijne Conste
 ende seer wel
 figure van onse
 wijnen huys (sa
 waerlyc heeft up
 ghele Landt sou
 vanden van Steden
 vrylegien om sijn
 te versieren Dit b
 macten tot Antw
 Collata cum
 Senatus Publicus.

Heeft Fama n
 in laeten d'e
 Die ons E
 Dat ick be
 in sijnen gr
 van t'rechte l
 Noch verd
 Als oock v
 De sijn vernu
 Daer sonder he
 Soo als tot
 Ghebleken h

Dat *Musa* mijne pen noyt onghequelt en laet
 Voor dat sijn hooghe Faem hier oock beschreven staet,
 Daer *Rubbens* self van roempt, en gheeft ghetuyghenis
 Met d'onderschreven schrift wat Meester dat hy is,
 Die door haer wonderheyt verdient vry meerder gunst.
 Waer van den luyfter draeght sijn hoogh gheachte Kunst.

Copije.

Ick onderschreven verclaere ende attestere midts desen waerachtich te wesen dat Monsieur Lucas Faydarbe over de dry jaeren by my ghewoont heeft, ende mijnen Discipel gheveest is, ende door de ghemeynschap die onse Consten van Schildry en Beldthouvery t'samen hebben met mijne instructien ende si ne neersticheyt ende goeden gheest, seer veel gheprofiteers heeft in sijne Conste, ende voor my ghemaect heeft diversche wercken van jvoor, seer loffelijck ende seer wel nyt ghevuert, ghelijck blijkt by de stucken, en baven al is considerabel de Figure van onse Lieve Vrouwe voor de Begijne Kerck tot Mechelen de welcke by alleen in mijnen huysse (sonder datter jemandt anders sijne handt heeft aengbesteken) soo uytnevende fraey heeft nyt ghewerckt dat ick niet meyne, datse door eenich Beldt-houwer in het gheheele Landt soude connen verbeteret worden soo dat my dunckt dat alle Heeren ende Magistraten van Steden hem behooren te favoriseren ende te animeren, ihet eere, vrijdom ende privilegien om sijn Domicilium by haer te nemen ende sijne wooningh met zyn wercken te vercierem Dit hebbe ick ter goeder trouwen met mijn eyghen handt gheschreven ende onderteekent tot Antwerpen den 5. April 1640. ende was onderteekent Pietro Paulo Rubens. Collata cum Originali concordat quod attestor, ende was onderteekent C. De Bie Notarius Publicus.

Heeft Fama nu gheen reën te op'nen haer gordijnen
 En laeten d'edel Const aen alle Man verschijnen
 Die ons *Faydarbe* maelt soo gheestich ende kloeck
 Dat ick bedwelmt blijf staen in't neerstich onderfoeck
 Van sijnen grooten gheest die (als de eyghentheden,
 Van t'rechte leven) staet in marber steen ghesneden:
 Noch verder loopt t'verstandt schier boven den Natuer
 Als oock volcomentlijck blijkt in d'Architectuer
 Die sijn vernuften gheest soo diep heeft in ghesoghen
 Dat sonder hem des' Const bleef buyten krachts vermoghen,
 Soo als tot *Loven* in de nieuw *Iesuiten* Kerck
 Ghebleken heeft door t'swaer en hooch verheven werck.

Dat

Dat door een misverstandt was schier uyt t'loot gheweken
 Met vrees van alle stontt te vallen oft te breken,
 Daer gheenen *Architect* voor wist te vinden raedt
 Als *Lucas* maer alleen door wie de Kerck noch staet,
 Door wiens kloeck verstandt het werck noch is ghebleven
 In sijnen ouden stant, wat dienter meer gheschreven,
 Wat dienter meer gheseyt, de wonderheyt daer van
 Ghetuyghen moet wat dat *Fajdarb'* is voor een man.
 Soo in *d'Architectuer* als t'snijden wel ervaren
 Twee Konsten die hem sullen leven dusent jaren,
 Want schoon de bleecke doot sijn crachten brengt tot val
 De Konst behoedt den naem, die noyt vergaen en sal.

MICHIEL LANE

Plaedt-snijder van Parijs.

Die een plaedt van *Michiel Lane*
 Heeft voor sijne ooghen staen,
 Die siet weer een nieuwe baene
 Die de jeught wel in mach gaen,
 Door de wondere secreten
 Diemen speurt in sijn eel werck,
 Wie dan tracht dees' Konst te weten
 Nempt daer op vry oogh-ghemerck.
 Jongh' en teere Leere-linghen
 Vande plaedt en etser Konst
 Teeckent vry naer *Lane's* dinghen
 Want zy zijn met loff bejonst.

ALEX.

ALEX

De Konst van
 altijd den sel
 maet onghelue
 inge soo diep ind
 s verstande (S) y
 dat het verstant
 or en naturelijck
 ick menichmael
 ege. En ghelij
 arektheit / d
 eriel is bande
 te woelspiekent
 in dat de welst
 ghesinden belde
 en gheleerden
 gheende heldt /
 vken / d welck
 inghe van Kon
 om ende doodt t
 ick wesen en aer
 telijke volmaect
 begrijpt de we
 uren Alexander
 en volmaect

Bolognien et
 de hoogher
 Als Alexan
 en gheeft en
 Sijn edel C
 als dat sijn
 Tgen' staet
 en t'leven en

ALEXANDER DEL GARDE

Beldt-houwer van Bolognien.

De Konst van Beldthoutwen is een stilswijghende werck / verthoonende
 Daltijd den selven schijn tot dat een stoute handt t'selve bzeckt oft dooz een
 accidentael ongheluck vergaet. Dit stilswijghende werck oft schijn van leben
 dringht soo diep inde beweginghe van het Menschen ghemoedt dat sy de cracht
 des verstandz schijnt te boven te gaen / ick segghe de cracht des verstandz
 om dat het verstandt al menichmael verlust staet / aenmerckende den lebenden
 aerdt en natuerlijk wesen die de Konst in een steenen beldt can verthoonen /
 d'welck menichmael het leben bedrieght / om dat het sijn selven als het leben
 draeght. En ghelijck de welsprekentheyt is een deught van onberganckelijcke
 volmaecktheyt / die het naeste bestaet aende wetenschap ende den lusten en
 bereiker is vande spraek / soo can ick bewijzen dat de Konst van beldthoutwen
 sijn de welsprekentheyt als een diepsinnich verstandt excelleert oft te boven gaet /
 sijn dat de welsprekentheyt aen het verstandt vast is / want aenghesien dat
 een ghesneden beldt is een verghelijckinge der sienelijcke dinghen naer het segghen
 vanden gheleerden Socrates, ende dat de ghelijckenis is een gheschilderde reden
 oft sprekende beldt / t'ghene nochtanz niet en sprekkt maer schijnt te sprekken
 en te leben / d'welck den lebenden mensch bedriegghen can dooz de wonder uyt-
 werckinge van Konst die daer in ghespeurt wordt / soo is waerschijnelijck dat
 dit stom ende doodt werck (die de Konst en gheest levent maecten) dooz het
 sienelijck wesen en aerdt van leben / alle Konsten passeert en dooz haer onber-
 ganckelijcke volmaecktheyt de wetenschap vande gheleerde verlust maekkt / die
 selden begrijpt de wonder perfectie van dese lof-rijcke Konst daer den hoogh-
 gheachten Alexander del Garde ghetuyghenis af gheeft om de aerdticheyt / sijn
 verheyt en volmaecktheyt die in sijn beelden te sien sijn.

Bolognien en had noyt sulck een gheest ghebaert
 Die hoogher vliegghen cost in wetenschap van snijden
 Als *Alexander*, die (door jngheboren aerdt
 Van gheest en Konst) het eyghen leven selfs besijden
 Sijn edel Const doet staen, t'gen' niet ghenoch en is,
 Midts dat sijn hooghen gheest loopt verder als het leven
 T'gen' staet als een Copy by sijn ghelijckenis,
 Van t'leven en Natuer, wat dienter meer gheschreven.

AERTUS

AERTUS QUELLINUS

Constich Beldt-snijder van Antwerpen.

Wie wordt naer sijne doot begraven inde blaaren
 Als rechte Constenaers, die t'leven drucken uyt
 In houdt, jvoor oft steen, wijns gheest can grijsse haaren
 Verjonghen op papier, schoon t'graf hun kracht besluyt.
 Den ouderdom en can gheen Konstenaers doen sterven
 Iae schoon dat hun gebeent door-knaeght is van't ghewormt
 Den gheest die blijft altijd d'onsterv'lijckheyt beerven,
 Om dat de snelle Faem stets hunnen roem heirvormt,
 Soo dickwils als hy laet den levens aerdt aenschouwen
 Die men gheschildert siet, oft staet in houdt oft steen
 Seer gheestich naer de Konst als t'leven selfs ghehouwen,
 En compt met den Natuer van t'leven over een.
 De Faem wort noyt vermoeyt om Const'naers te verheffen
 En te verhalen d'eer en luyfter van hun Cunst,
 Die noch een Dichters pen in wesen overtreffen
 Iae steken hoogher uyt als Famas lof en gunst.
 Dit gheeft *Quellinus* ons tot *Amsteldam* te kennen
 Op't nieu ghebout Stadt-huys vol van sijn Const en geest
 Als eenen *Phidias* (ghelijck hem *Vondels* penne
 Met recht en reden noempt, mits niemand' is gheweest
 Iae selden in ons eeu wordt eenen gheest gevonden
 Die naerder d'eyghentheyte van den Natuere kompt,
 Soo in het *Bas-relief*, porphiel, vercort, en ronde
 Daer mijn cleyn wetenschap voor staet ghelijck verstoppt.
 Om den verdienden lof van soo een Man te prijsen
 Die nimmer sterven can, schoon dat de doot self wou
 Ter wijlen datmen siet in overvloedt verrijsen
 Veel gheesten van een naem*, waer van den minsten sou
 Beletten

* Aertus
 Quellinus, Erasmus, Francisus en
 Aertus junior
 Quellinus.

Statif de
 Regius...

Ætatis suæ. 53.

ARTVS QVILLANVS,
Natif d'Anvers Statuaire de la ville d'Amsterdam, etc.

Erasmus Quellinus pinxit.

Q99

Richardus Collin sculpsit 1662.

INUS

de blaaren
drucken uyt
de haaren
recht besluyt.
in steruen
s van t ghewormt
beerven,
in heivormt,
schouwen
dat of steen
ghewormt
een
verhettē

mit.
nen
a Conit en geef
nne
nd' is gawet
evonden
nere koopt,
ronde
ghelyck verhoort.
te prisen
door het wou
Wen
den minsten sou
Beletten

Beletten connen dat de doodt niet can berooven
 D'onsterffelijcke eer die door hun Conften leeft
 Die *Iever-sucht*, noch *Nijdt*, noch haet en connen dooven
 Schoon dat den *Nijdt* daer op wat d'weers ghecakelt heeft.
 Gaet in het Cabinet van al de Conft juweelen
 En fiet wie dat daer wordt belauwert vande Faem,
 Soo om de wetenschap van snijden, en Pinfeelen
 Oft niet het meest en is *Quellini* weerden Naem.
Quellinus wiens Conft in Sweden, Denemercken
 En in Italien bekend is t'alle kant,
 Om al de fuyverheyt, die schuyt in fijne wercken
 Vol wesentlijcken aerdt door een volmaect verftandt.
 Heeft Hollandt boven al fijn uysterste belooningh
 (Die hy haer heeft gheeyft) niet om *Quellinus* hals
 Een keten fijn van gout ghehanghen, tot betooningh
 Dat Hollandt Conften liefst, en acht die meerder als
 Al de vergancklijckheyt van ghelt en rijcke schatten?
 Daer een Conft-minnend' hert gheen lusten in en vindt
 Maer liever sou naer een schildry als borffe vatten
 Die t'hans een girich mensch oft vleyend' tafel-vrindt
 Soo niet beminnen sal, jae liever haer verpletten,
 Dat is t'ghebreck dat inde wereldt is ghesaeyt
 T'gen' d'een veracht dat sal den and'ren boven setten
 Ist niet de rechte spil daer s'wereldts macht op draeyt?
 Leeft dan *Quellinus* leeft veel eeuwen naer het fcheyden
 Uyt dit droef tranen dal, U werck gheeft soo veel stof
 Aen Faem, dat sy een Croon met vleughels moet bereyden
 Om daer med' U vernuft te kroonen tot U lof.

MICHIEL

M I

Als jent
 Die fter
 Besonder a
 En de ghe
 Hier dient N
 te niet als e
 Om eens
 Soo veer
 Den Keyfer
 Dat daer in
 Die schu
 Soo ghee
 Al e'ghen' de
 Metals Conft
 Soo jeman
 Te sien, va
 Den lust bero
 te can door t
 Soo als de
 Can doen.

B E R T

Hien reg
 Van Ber
 En sonderl
 Want t'wer

MICHIEL NATALIS

507

Plaedt-snijder van Luyck.

Als jemandt net en vast is in zijn werck te stellen
Die sietmen altijd met den hoochsten loon verghellen,
Besonder als de Const aen t'leven wel ghelijckt
En de ghelijckenis van t'leven niet en wijckt.
Hier dient *Natalis* Const voor een oprechte proeve
Iae niet als een Pourtret des Keyfers ick behoeve,
Om eens te thoonen oft de Const ghen leven is
Soo veer haer kracht verschilt aen haer ghelijckenis.
Den Keyser *Leopold* staet soo op plaedt ghesneden,
Dat daer in zijn te sien den aerdt, manier en seden
Die schuylen in Natuer en thoonen hunne kracht
Soo gheestich wordt ons van *Natalis* voorts ghebracht
Al t'ghen' de oogh verheught in't menschelijk beschouwen
Natalis Const can gheest en lusten reghen-houwen:
Soo jemandt gretich is om eens de edelheyt
Te sien, van d'yser daer het mergh der Const in leyt.
Den lust beroert het herdt, en lockt de teer ghemoeden
Iae can door het ghesicht oock veel ghedachten voeden
Soo als de soerigheyt van eene Prindt-schildry
Can doen, wanneer *Natalis* gheest oock is daer by.

BERTHOLET FLEMAEL

Schilder van Luyck.

Thien reghels connen licht de achtbaerheyt bevesten
Van *Bertholet* die is bekend in veel ghewesten,
En sonderlijk tot *Luyck* daer hy gheboren is:
Want t'werck geeft thienmael meer daer van ghetuyghenis,

Qqq 2

Hoe

MICHIEL

Hoe grooten Teeckenaer en Ordonnanti-Vinder
 Dat desen Meester is, daer ick den Konst-Beminder
 Van t'vonnis gheven laet, want niet naer mijnen sin
 Can de volmaecktheyt meer daer dieper storten in.
 Ten waer de Const besiel't werdt met het eyghen leven
 Noch sou sijn eel Pinseel al helder glans-licht gheven
 Aen die de vromicheyt van haeren treck verstaet
 Het schijnt dat sy het leven noch te boven gaet.
 Mijn pen beswanghert was met veel-der-hande lusten
 Om zijn veroude Faem van nieuws weer op te rusten,
 Maer als het groot begin wou sien eens naer het eyndt
 Soo werdt haer teere macht soo teghen danck vercleynt,
 Dat sy bleef sonder hop' om uyt de Const te raecken
 En haere weerdicheyt naer wensch vermaert te maecken,
 Om dat sy soo veel stof sach in een edel beldt
 Als oyt *Pictuer* te voor aen haer had voor-ghefelt,
 Dus liet sy t'rijmen daer en peysde dat de stucken
 Bewijsen grooter lof als sy cost uyt ghedrucken,
 Waer op den Leser vry eerst mach sijn ooghen slaen
 Die U van mijn gheschrijf de waerheyt wijsen aen.

ABRAHAM BOSSE

Plaedt-snijder ende Ordonnanti Etsfer.

DE driften vanden gheest oft menschelijke sinnen
 Bethoonen sulcken kracht in elck besonder werck,
 Dat wie het wesen siet haer Consten moet beminnen
 Als jemandt daer op slaet sijn edel oogh-ghemerck;
 Daer *Bosse* d'eer van heeft, om t'yfers edelheden
 Die met de teeckeningh wel comen over een
 Soo jemandt plaeten siet van sijne handt ghesneden
 Die feldsaem sijn, en veer vervrempt van het ghemeen.

PERELLE

Onze tijt is
 Die de grise win
 in t'geurich scho
 inde Lente
 Hoven, Lu
 de Nachtegaels
 derijen heel pla
 en groen beboc
 gheleghen fra
 den gheeft in t
 Ruien en se
 en gras bewa
 de Lammere
 hun voetsaer
 der water-vyv
 der Herders viif

GERA

Het seker
 Is t'gher
 in dedelste da
 gen herdt, si
 ghesicht min
 der het ghev
 het ghesicht
 Die haer als
 gheeft sy
 der het ghev
 dat haer
 ghevoelen n

P E R E L L E

Landtschap Etfer van Parijs.

Somerse tapijt ciracten
 Die de grijsse winters haeten,
 Dat is t'geurich schoon gheblompt
 T'ghene inde Lenten compt,
 Groene Hoven, Lust-prieelen
 Daer de Nachtegaels in quelen
 Gaelderijen heel plaifant
 By een groen beboomt warant.
 Veer gheleghen fraey ghesichten
 Die den gheeft in't sien verlichten
 Bosch, Ruien en schoon valley
 Oft een gras bewassen wey,
 Daer de Lammeren en Schapen
 Gaen hun voetsaem costjen rapen
 Oft daer water-vyvers staen
 En daer Herders viifchen gaen

En meer dierghelijke saecken
 Daer men Landtschap af can maecken
 Etst PERELLE op de plaet
 T'gen' ghelijck het leven staet.
 Soo bifaert, eel net en swirich
 Suyver, krachtich en manirich
 Datmen meynt het is schildry
 En daer sijn gheen verven by.
 Al de swerte omme-trecken
 Op't papier hun soo ontdecken
 Dat niet in Natuer en leeft
 Oft sijn Konst daer deel van heeft.
 Een verkeert verschil can baren
 Sulckx dat onder Konstenaren
 PEREL ghelijck een Perel is
 Door sijne Konsts ghesteltenis.

GERARD' VAN OPSTAL

Beldt-houwer.

Het sekerste van al dat inde sinnen woelt
 Js t'ghene dat den Mensch met sijne handen voelt,
 En dedelste daer by dat is het claer ghesicht
 T'gen herdt, sin en ghemoedt door t'wesen heel verlicht.
 T'ghesicht mint de schildry, oock d'edele *Sculptuer*
 Maer het ghevoelen is als vyandt van *Pictuer*.
 Als het ghesicht de Konst *Van Opstal* eens beooght
 (Die haer als t'leven selfs aen jeder een verthooght)
 Soo gheeft sy aen het herdt van binnen groot vermaeck
 Maer het ghevoelen vindt daer in noch meerder smaeck
 Om dat haer levens aerdt (die d'oogh fiet t'alle cant)
 T'ghevoelen naer den wensch can tasten met haer handt.

PEETER

PEETER DE IODE Den Jonghen

Plaetd-snijder van Antwerpen.

Als t'menschen cloecken gheeft wordt jvrich aen-ghedreven
 Om sich tot t'fondament der Consten te begheven,
 Soo dient hem een ghemoedt vol rijpe raedtsaemheyt
 Waer in het jnnich mergh van alle reden leyt.
 De wetenschap die in't verstandt dan leyt verborghen
 Die wordt gheopent door de neersticheyt en sorghen,
 En slijpen soo den gheeft dat al het gheen hy maelt
 Besonder inde Const, het leven achterhaelt.
 Hier van gheeft ons een proef den aerdt der teeckeninghen
 Die *Peeter Iode* op de plaet weet voorts te bringhen,
 Daer niemant in ons eeu hem naerder comen can
 Want t'ghen' des' Const vereyft daer heeft hy wete van,
 Besonder in *Figuer* vol schoon omstandigheden
 Want al dat t'leven gheeft, dat staet daer in ghesneden,
 Die sijnen Vader soo volght in het yser naer
 Dat jeder vraghen sou, oft vanden Vader waer,
 Soo men sijn printen siet seer net en dommelachtich,
 Soo rijckelijck gheciert, soo levendich en krachtich
 Staet al het gen' hy maectt vol cloecke aerdicheyt
 Die menich Gheeft verlockt en Kenders ooggh verleyt.
 Den Naeme vanden Soon oft vanden eyghen Vader
 Sijn soo by Faem bekent, om dat hun niemant nader
 By de volmaecktheyt compt in dese eeu en tijdt
 Den Naem is een, en thoont wie dat het beste snijdt.

SEBA-

Le sieu/ni
 chez son
 pour quel
 enfant et
 The will

PETRUS DE IODE

Le ieusne, natif d'Anvers en lan 1606, le 22me de novembre: il at appris chez son pere, et il est devenu un graveur fort delicat. il at este avec son pere quelque temps à Paris, pour engraver quelques pieces pour Monsr Bon enfant, et S.^r L'Imago. on trouve plusieurs de ses estampes en lumiere. il se tient en Anvers.

The. Willeborts pinxit.

Petr. de Iode sculpsit.

To. Messens excudit.

SEBASTIAEN DE NEVE

Beldt-snyder van Antwerpen.

TOt *Brussel* is op't Hof ghetuyghenis te haelen
 Soo ick beschuldich word' in desen lof te faelen
 Dat *Neve* niet en sou een Over-vliegher sijn
 In't eel beldtsnijery, daer sulcken aerdt en schijn
 Van't eyghen leven, in te sien is dat k' mach schrijven :
 Sijn Naem sal door de Const by Faem onsterv'lijck blijven.
 Veel marbre Belden en Figuren van jvoor
 Verbreyden sijn verstandt de heele wereldt door,
 In menich Hof en Kerck daer sietmen vremde wercken
 Daer niet als Const en Gheest is merck'lijck in te mercken,
 Daer *Neve* d'eer van heeft om dat sijn rijp ghedacht
 Met hulpe van't verstandt d'eel Const heeft voort ghebracht.

M. KOESEL

Plaedt-snyder in Duyts-Landt.

Duyts-landt heeft vry wel te roemen
 Op den hooch en weerden Naem
 Die Konst-kenders *Koesel* noemen
 Waer van daegh'lijckx spreckt de Faem,
 Om allen de wonderheden
 Vande suyver netticheyt,
 Als in plaeten staet ghesneden
 Vol van cloecke aerdigheyt.
 Die wilt *Koesel* overvlieghen
 Can licht eenen mislach slaen
 En zijn selven wel bedrieghen
 Want niet verder canmen gaen.

AEN-

A
 Op de
 E. Kijckelijck
 der diep-gher
 opte van het wel
 Want dit
 u gader-boeging
 en-berpaderingh
 y deelen hooghde
 te wesen de Co
 ode restende de
 ghesien en ghet
 noemt / en o
 en dese deelen
 laeren, Balsmen
 een Pilaar te
 der gheuoemt
 De-saem-ver
 Can lichtelijc
 De Columnen in
 Architecten en
 Tuscana, Do
 ho wie wel
 Can tot vern
 cana heeft ha
 een sere groot g
 naer het sch
 t fundame
 Die al de mu
 cana heeft haer
 de Stadt van
 daer upt ha
 ooglogh boer
 RVTIV
 Landt gheheer
 Landt sp l
 en dat dese
 gheuoemt mi
 van eenen

AENMERCKINGH

Op de Konst van Beldtsnijden ende Architectuer.

De Rijcklijckheyt van het werck der Architecture bestaet inde schoonheyt der dicht-gheboeghde steenen / inde netticheyt van het plabepfel / de rondicheyt van het welfsel en de fraeyheyt van Diametre naer de oorden van Composita. Want dit woordt Composita is soo veel te segghen als een samen-settingh oft te gader-voegingh van andere deelen des Architects. Dese Compositie oft samen-vergaderingh wordt ghedeelt in derthien deelen waer af dat de Stijlobate d'n deelen hooghde heeft ende wordt ghedeelt in thien deelen / soo comyt een deel te wesen de Cornice van boven / en van beneden de Basis, ende de Hellicht bande resterende deelen moet wesen de breedte der Stijlobate. Dese aentwysinghe van ghesien en ghebonden worden in een Pilaer oft Columme diemen Composita noemyt / en om dat in eenen Tempel Palleys oft ander schoon Huisingh allen dese deelen connen samen ghespeurt worden soo inde Phrisen, Cornisen, Pillaeren, Basimenten ende andersints (schoon datse aldaer ghesepareert zyn / en in een Pilaer te samen connen ghebonden worden) soo wordt sulckdanighen bouw gheuoemyt Composita waer op wel past dit veers:

De-saem-vergaderingh van veel verscheyde stucken
Can lichtelijck door Kunst volmaectt ghebou uyt-drucken.

De Columnen in't generael bestaen in vyf manieren naer t'schrijven van desen Architecten en Bouw-meefters die met malsanderen ober een comen / te weten: Tuscana, Dorica, Jonica, Corinthia ende Composita.

Soo wie wel vast verstaet dit vyf-tallich secreet

Can tot verwonderingh uyt-wercken groot vermeet.

Tuscana heeft haeren Naem van eenen Reus gheuoemyt Tuscana om dat Tuscana seer groot grof en lanck is / en wordt om haer sterckte-wil gheheeten Tuscana naer het schryven van PLINIVS.

In't fundament bestaet de vasticheyt der bouwen

Die al de mueren stijft, en t'werck Tuscaen doet houwen.

Dorica heeft haeren Oorspronck van een Landts-heer gheuoemyt DORVS die inde Stadt van Argos eenen Tempel ghebouwt hadde / welcke manier van bouwen daer uyt haeren eersten oorspronck heeft: te weten Dorica. Als die van Athenen oorlogh boerden in Asia ende tot eenen Capiteyn hadden JONEM den Sone van RUTHVS, soo hebben sy t'Landt van Caria inghenomen ende het selve Landt gheheeten Jonica naer den Naem van hune Hoof-man JON, in welck Landt sy begosten Tempels te bouwen ter eerre van hun Afgoden. Ende om dat dese Columme haeren Naem heeft naer DORVS soo wordt sy aldus gheuoemyt midts dien oock dat de selve Columme heeft de dichte en lenghde van eenen Mans-Persoon.

R r r

Soo

AEN.

Soo als een wacker Man can draghen grooten last
Soo is aen *Dorica* des Tempels iterckte vast.

De *Columnne* dicmer noemyt *Jonica* heeft haer Naem ghelijck boozsept is naer den Hoost-man *JON*, doch heeft haer dichte ende lenghde naer een Vrouwen statue by naer soo lanck als eenen Man ende naer adenant haer dichte. *Corinthia* wordt ghemaect naer de ghelijckenis van een Maeghdelyche statue / om dat een Maeght van naturen teer / jonck en ranck is / en meest bequaem tot fraepicheyt en aenghenaem ciraet / welke *Columnne* is eerst ghebonden in *Corinthen*, ende is van ghedaente net / fraep en rijckelijck ghetireert. Ende *Composita*, wesende de vyfde ende leste manier van *Columnnen* / wordt ghecomponeert uyt de andere ghelijck hier booz byceder verhaelt is.

Een op-ghecierde Maeght seer eerlaem in manieren
Can haeren handel door een vaste deught verciere,
Soo oock een teer Pilaer die op haer wesen treckt,
Die niet als netticheyt aen groot ghebouw verweckt.

Den Eghendom oft *Proprieteyt* van elk een der booz-verhaelde *Columnnen* is wonder aen te mercken booz alle leer-lustighe Mencomelinghen de welke beginnen aen te vatten de diepsinnighe Const van *Architectura* oft *Statuaria*, want naer dat ick gebonden hebbe soo in het beschryff van *Plinius* ende andere gheest-rijcke *Aueteuren*, soo bevinde dat de *Columnne Tuscana*, die grof lanck en sterck is / wordt verdeylt in neghen deelen / waer aff dat de twee deelen maecken de *Stijlobate* ende de heel *Baef*, welke twee deelen wederom in ses deelen ghedeelt sijnde; soo wordt het een deel den *Oppersten Cimatio* ghegheven ende het ander den *Ondersten Cimatio*: ende de vier resterende describeren het *quadraet* oft volmaect viercant de welke twee *Diameters* kruys wijs deelen. *Cimatum* wordt oock *Basis* gheheeten. Ende om te doen verstaen waer uyt een oprechte Pilaer oft *Columnne* ghecomponeert en ghemaect wordt / is te weten uyt het *Capiteel*, *Architrabe*, *Cornice*, *Phrie* oft *Baef* ende *Peeter-staef*, dit zijn de besonderste wetenschappen van een goet *Architect* als de principaelste fundamenten daer alle bouwinghen uyt spruyten waerom dat ick wel segghen mach aldus:

In d' *Architraeb*, *Cornies*, *Phries*, *Baes* en *Peeter-staef*
En t' *Capiteel* daer by, bestaet'er altemael.

De hoochde vande *Columnne Dorica* wordt ghedeelt in acht deelen / waer af de twee deelen zijn de hoochde der *Stijlobate*, welke twee deelen wederom ghedeelt worden in d'p ander deelen / waer af d'een deel sal wesen de dichte van de *Schacht* oft *Coypus* / en seben deelen sullen wesen de hoochde met haer *Cimatum* ende *Capiteel*. zijnde aldus de *Schacht* met haer *Stijlobate* samen hooch thien deelen. De vierde *Columnne Corinthia* is de boozgaende seer ghelijck uytghenomen de *Stijlobate*, maer schijnt veel vromer en stercker te wesen: de hoochde van dese *Columnne* wordt ghedeelt in neghen deelen / en alsoo behoutwt de *Stijlobate*

...de deelen /
...d'ander deel
...deelen / waer
...wesende de
...deel wordt ghe
...ende op elcke
...deelen.
...dat d
...heeft
...oft
...sou t

D En gro
En
Van Marti
Die daer
Van donder
Als hy die
Daer selden o
Van Bom,

N Tempel
Ten offe
Argos en i
Daer vond
lecx dat de
In t sterck
lets door h
En maectt

M dat d
Als d
welen is gh
Bedacht het

bate twee deelen / en dese wederom ghebepl't in negghen deelen soo is een deel de Basis, d'ander deel de Cornice bande Stijlobate, en het ander deel wordt ghebepl't in vyf deelen / waer af de Stijlobate d'yz deelen inde breedte heeft ende soo voortz. Ionica wesende de derde manier wordt ghebepl't in seben deelen / waer af dat een deel wordt ghebepl't in 22. deelen en dat is de heel breedte vanden Plijnthus, slijbende op elke zijde d'yz deelen staen om te maken de dichte van het Cimathium beneden. De resterende 16. deelen maecten de dichte der Columne; is oock te noteren dat de Stijlobate bande Columne Toscana op de een sijde egheenen Cimathium en heeft om dat sy groef en sterck is en meestendeel wordt gheset in groote Edificien oft Boutwen / als Bolkwercken / Artillerie Hupsen etc. Want den Cimathium sou te veel plaets benemen.

1. Tuscana.

DEn grooten Reus *Tuscaen* (crijghs-girich door sijn sterckte) En vondt gheen vaster rust als in het wapen-huys Van *Martis* wree *Bellon'* t'ghen' *d'Architect* bemerckte, Die daerom sijn *Calumn' Tuscaen* noempr, om t'ghedruys Van donder, blixem, en het storms ghewelt te weeren, Als hy die heeft ghestelt in't Oorloghs Maghesijn, Daer selden om haer kracht can eenich quaet aen deeren Van Bom, Garnaet, Canon, oft ondergraven Mij.

2. Dorica.

IN Tempels daermen plach Schaep, Bock, en Stier te branden Ten offer vande Goön (als *Dorus* heeft ghedaen) Te *Argos* en in veel meer Steden ende Landen Daer vondtmen niet als *Doricas* Pillaeren staen: Sulckx dat den *Architect* gheraden vondt te stellen In't sterck en hooch ghebouw de langhe *Dorica*, Midts door haer vasticheyt de Tempels selden hellen En maectt een man'lijck werck ghelijck *Composita*.

3. Ionica.

OM dat de Eel *Column'* van *Ionica* is teerder Als *Doric'* en *Tuscaen*, (soo als een Vrou-persoon In wesen is ghestelt) heeft *d'Architect* veel eerder Bedacht het gen' hy stelt in bouwery ten thoon,

Van lichter handelingh doch al veel aenghenamer
 (Tot voordeel vande bors) als d'ander twee Pilaers
 Schoon dat sy tot grof werck sijn nutter en bequamer:
 Siet waer in dat bestaet de weedt der Konstaers.

4. Corinthia.

DE teere edelheyt van lieffelijcke Maeghden
 Die schoon sijn opgheciert, net, wesentlijck en ranck,
 Aen d' *Architecten* in *Corinthen* soo behaeghden

Dat de Columnen (die sy vonden niet te lanck
 Te rouw oft niet te dick) by hun zijn vergheleken
 By Maeghden statuen, om haer ghesteltenis
 Van teere netticheyt, doch lichter om te breken,
 Om dat haer maecksel van gheen swaer materi is:

5. Composita.

Hier sietmen saem by een al watter wordt ghevonden
 In *Doric'* en *Tuscaen*, oft d'edel *Ionica*,
 De plompheyt wordt hier met de netticheyt ghebonden
 De stercke grootheyt met de teer *Corinthia*.

Hier sietmen in't gheheel veel groot en cleyne deelen
 Het gen' maer een en maect door Const van d' *Architect*:
 De samen-voegingh van veel deelen can hy heelen

Waer in de wetenschap van Tempels bouwen steckt.
 Daer vintmen d'een Column' op d'ander stadich rusten
 Naer eysch van't mersel-werck, dat constich is ghebouwt
 Daer d'ooghen met vermaeck in scheppen hunne lusten
 Om dat d'een deel soo wonder d'ander teghen-houwt.

De wetenschap vande Columnen d'een op d'ander te setten is gheleghen in
 de manieren der selver te connen onderscheyden / want soo men de swaer en
 dicke wilt stellen op de lichte en teer Columnen / soo moet het maecken een on-
 volmaecht ende verbrodt werck / en daerom wordt hier eenichsints aen ghetwisen
 het onderscheyt der selver : daerom segg ick wordt hier bethoont waer in d'een
 en d'ander manier van Columnen oft Pilaeren bestaet / soo moet een goet
 Architect de *Columnne Dorica* stellen op de *Columnne* oft *Pilaer Tuscana*, ende
 de

de Jonica op de Dorica, de Corinthia op de Jonica, ende de Composita op de Corinthia, redenen zijn dese ont dat de Tuscana grober / dicker / en swaerder is als de Dorica, oock de Dorica stercker als de Jonica, want Dorica is mannelijcker en van meerder ghewicht als Jonica, de Ionica is grooter als de Corinthia, epndelijck de Composita minder als de Corinthia. Hoe wel dat de Composita nochtans ghesoymeert ende ghemaectt wordt uyt alle de boozgaende manieren / zijnde in haer selben (bestaende maer in een Pilaer) veel lichter als de ander / en bestaende in veel deelen die van malsanderen ghescheyden (nochtans in een werck begrepen zijn) als by exempel eenen heelen Tempel / so is de swaerste van alle / want allen de Vassen / Perpendiklen / Circels / Welstels / Trianghels / Obale Formen / Gypen / Centers / Quadraten oft vierkanten onder-half vierkanten oft sex-qui-altera (die de Tempels oft andere Bouwen uyt wijzen) met de Geometrique redenen en linien (die de Quadrangels verhoonen) den Center die dooz twee Diagonen oft twee hoeken (om een ooght oft ronde venster te maecten) ghebonden wort / zijn altemaal begrepen in Composita, en ter wijlen dat mijn werck niet en is t' selve naerder te ontdecken / daer oock mijn wetenschap dooz onerbarentheyt te slap en te teer toe is / soo sal den Dieu-Instighen Leser hem hier mede ghelieben te contenteren ende hem met dese 2. beersen vernoeght te houden.

Den welstant van't ghebou hanght aenden *Architect*
Die maecten can dat daer in't minst niet aen ontbreckt.

GUILIAM GABRON

Schilder van Antwerpen.

T'Gout, t'Silver, t'Porseleyn, t'geblompt, t'Gediert en fruyten:
Die connen beter het waerachtich vonnis uyten
En segghen wat *Gabron* voor eenen Meester is
Als mijn *Poësi* pen, door de ghelijekenis
Van't leven, die hy weet t'ontdecken met Pinseelen,
En 'tis maer schijn daer van, die haer op de Panneelen
Als t'leven selver draeght, ist Beest, Mensch oft Figuer
Die hy in verf bethoont, met sulcken eel Natuer,
Elck heeft besonder kracht in zijn versheyden vindingh
Sulckx dat *Gabrons* vernuft om zijn Consts onderwindingh
Is over al bekent, daer *Roomen* noch op peyst
Al waer hy heeft ghewoont, en haer heel Landt door-reyft.

CAREL

CAREL EMANUEL BISET

Schilder van Mechelen, oudt 27. jaren.

Die met vermaeck en lust t'ghewoel van Mans en Vrouwen
 (Soo als *Biset* bemaelt) is besich aen te schouwen,
 Mach vry wel voorder gaen, en sien van soo naer by
 Als hem den lust verleydt, de suyver eel Schildry,
 Die over-loopt van gheest en thoont van veers haer krachten
 Van by haer nettricheyt, die weerdigh is te achten:
 Vol vindingh soet van aerdt in't gretich ooggh-ghemerck
 Om d'overvloedigheyt van't wel ghestelde werck.
 Daer sietmen opse Frans een groot ghetal Figuren
 Oft opse Nederlandts, die schijnen hun te rueren,
 Soo wonder werckelijck verthoont sich op Panneel
 Al t'gen' *Biset* verbeldt op doeck met zijn Pinseel.
 De seker teekeningh en ander aerdigheden
 Die gheven tot vermaeck daer van de beste reden,
 Hoe los en aenghenaem en wel ghecoloriert
 Elck stuck haer wesen draeght met overvloet verciert
 Van alle Actien, die den Natuer ontdekken
 Der Schilders vry ghedacht, in verf en cloecke trecken:
 Besonder in het cleyn net van ghesteltenis
 Waer in al t'gen' men siet om t'best en aerdichst is.
 Daer Vranckerijck van can een waer ghetuyghen gheven
 En acht *Bisets* *Pictuer* de weer-gae van het leven,
 Daer hy soo langhen tijdt gheoeffent heeft den gheest
 En is in't Hof altijdt in groote eer gheweest.
 Soo als hy stadich noch sal blijven, om de krachten
 Die sijn Pinseel bethoont in Konst-minnaers ghedachten:
 Jae hier in Nederlandt en sal oock noyt de Faem
 Vergheten om met lof te cieren zijnen Naem.

...oma caput bellor
 ...car fremuelli

BISET

ans en Vrouwen
houwen,
naer by
ildry,
er krachten
en.
g-ghemeteck
wersk.
ren
ren,
Panneel
leel
verriet
trecken
redicht te
nen gheven
ren,
den gheest
ekt
krachten
ghedachten
de Faem
nem.

IOAN.

*Orbis Roma caput bellorum turbine quondam
Obruta cur fremuit? Martis amica fuit:*

*At ubi multiplicis sese dedit Artis alumnaam,
Celsa Triumphatrix se super astra tulit.*

IOANNES, IERONIMUS en ANTHONIUS VVIERX

Ghebroeders, ende Conftighe Plaedt-fnyders van Antwerpen.

DE Faem heeft stof ghenoch om vande Konft te raefen
Die *Vviericx* op de plaedt eel, net en fuyver thoont,
Al oft elck een Figuer waer van claer glas gheblaefen
Oft gheboetfeert in wafch, foo wonder fich verſchoont
Elck druckfel dat daer van ghecreghen heeft fijn wesen:
'Tis oft ghewaffen waer met t'Schilders facht Pinceel
Daer gheen Artfeerfel in en blijkt, foo uyt ghelefen
Staet hunne Konft oft fy ghemaelt waer op Panneel.
T'Graef-yfer can fich noyt in netter Konft verheffen
Als dat te blijcken compt in *Vvierix* handelingh,
Noch kol', noch loot, noch pen en connen naerder treffen
Het leven en Natuer als *Vvierix* teeckeningh.

CHARLES ERPARD

Schilder.

R*Ethorica* die mach oock vry met volle monden
Den lof en groote eer van *Erpard* doen verconden
Ter wijlen fijn Pinfeel vol levens aerdicheyt
Soo menich luft en gheeft om hare Konft verleyt,
Daer niet in is te fien als t'gen' *Pictuer* can ſchencken
Aen Schilders, die altijt des levens kracht bedencken,
Om te verthoonen op den doeck oft plat Panneel
Soo als *Erpard* oock doet met fijn volmaeckt Pinfeel.

FRAN.

FRAN

G

De de facte an
Lief hebbers ghy
fijner en netter
indien aerd
niet naerder het
ere en volftagig
en / ſchaduwen e
en oft de aenghe
reunen reykten
t twee Gheby
nem harte roem
r is verheffend
dijfijden erba
ghesieden prin
ten conuen aent
en waerlaeten to

Franchois Polly
Van Fama,
Want foo lan
En fijnen k
fo falmen ov
Belauweren
De veele prin
Waer van c
hoe can dan
Die onderre
der niemandt
Om dat hy
wat een we
Van *VVillem*
Conft kan
Daer niet als

521

FRANCHOIS en NICOLAES POLLY

Gebroeders ende Plaedt-snijders van Parijs.

Soo de soete aenghenaeemheyt in een yint eenich vermaeck gheeft aen een Lief-hebbers ghesicht / die en moet sijn selven maer ontledighen om te sien de supber en nette wercken van Franchois en Nicolaes Polly, daer sulcken cracht en seldsaemen aerdt van leven in te binden is / dat ick niet en meyn dat jemandt naerder het volmaeckte leven in de Const sou connen ontdekken / soo wonder teer en volslaghen sijn hun aerdtseersels uyt ghebuet in't diepen / verhooghen / schaduwen en verlichten / dat (segg ick noch eens) den Natuer van't leven oft de aenghenaeemheyt van gheschilderde Poësie niet hoogher inde konst en connen reycken / oft hun selven lebender verthoonen / als de dinghen van dese twee Ghebroeders ghesneden staen. *Non plus ultra*, niet verder en can de Naem haer roem-paelen stellen / als de wetenschap van soet plaetsnijden haer yser is verheffende. *Soo ende ghelijck den vermaerden Willem Delfsius in't ^{*Willem} plaetsnijden erbaren is / ghelijckmen in overbloedt aen deel van sijn gheeste ^{Delfsius,} en ghesneden ynten spuren kan / daer de Yint-lief-hebbers meerder lof van ^{Plaet-} souden connen aentwijken als ick hier weet te verhaelen. ^{sniijders.} **W**acrom en hebbe niet connen naerlaeten tot hunnen lof te segghen :

Franchois Polly en can noyt uyt t'ghedacht verdwijnen

Van Fama, schoon de doot hem had ghebrocht in't graff

Want soo lanck als sijn Const sal op de plaet verschijnen

En sijnen kloecken gheeft als t'leven drucken aff,

Soo salmen over al in Conincklijke Steden

Belauwren den Naem van desen Constenaer,

Die veele printen heeft gheteekent en ghesneden

Waer van de minste is oft sy gheschildert waer.

Hoe can dan desen Naem naer dusent jaren sterven ;

Die onderteekent heeft soo menich edel printd,

Daer niemandt als *Nicolaes* de schatten af sal erven

Om dat hy neffens hem gheen meerder gheeft en vindt.

O wat een wonderheyt wordt oock door Godes seggen

Van *Willem Delfsius* niet daegh'lijckx af ghebelt:

Sijn Const kan jeder een tot groote vreught beweghen

Daer niet als levens schijn en gheeft is in ghestelt.

IACQUES CALLOT

Edel Plaedt-snijder van Nancy in Vrancke-rijck.

MEn schrijft dat jemandt eens foo
cleen

Wist op een witten criecken steen
Te snijden hondert becke-neelen,
En aerdich oock daer op te teelen
T'gherijmpt des doots met bogh en pijl
Jae boven dat noch foo subtiyl,
Daer by te stellen vyf Figuren
Schier buyten t'mogh'lijck der Natu-
ren :

Soo men met reden segghen sou
T'gen' was ghesneden van een vrou.
Doch want dit moest de Const seer
hind'ren
En de volmaecktheyt gans vermin-
d'ren,

Te maelen op foo cleynen stof
Vyf menschen met een kercken-hof.
Dus wil van vremder dingen praten
Die ons CALOT heeft naer ghelaten,
En brengt in priinten voor den dach
Soo cleyn als oyt een ooghe besach
Soo cleyn, net, eel en uyt ghelesen
Als jet can in sijn selven wesen,
Waer van elck print een wereldt is
Om haer seer schoon ghesteltenis.

Jae die haer cracht wil ondersoecken
Moet met verstandt in alle hoecken
Bemercken d'edel aerdigheyt
Van sijne overvloedigheyt :

Die niemant en can achterhalen.
Oft al de actien bepalen
Als elck besonder plaedt bethoont
Die d'eere van CALOT verschoont,

En doet de Faem ghedurich rasen
Met sijn vernufttheyt uyt te blasen.

Waer van sy wijst de waerheyt aen
T'gen niemant oyt soo heeft gedaen.
Siet de wanschappen spookerijen
En ander schotse aperijen

In een vol-werckich wonder beldt
Daer Sint ANTHONI wort ghequelt,
De merct der schoone stadt FLORENCEN
Daer alle Coopmanschap der menschen

Gehandelt wordt, en ander meer
Elck is al even reyn en teer,
Noch heeft hy t'krijghs miserien
En veel andere Misterien,

Naer t'uytlegh van het Fabel-boeck
Van NASO, met sulck ondersoek
Op plaet gheetst, dat ick moet blijven
Schier heel verstelt in al mijn schrijven,

De overvloedicheyt van t'werck
Soect sulcken rappen ooghe-gemerck
Dat ick my voor laet staen te falen
Soo ick de cracht meyn t'achterhalen,
Ick laet dā Vranckerijck met vreught
Naer reden roemen op sijn deught
Want in het teecken en etsen

Geen Constenaer hem nae can schetsen
Op doeck oft plaet en glad Panneel
Met d'alderscherrepste Pinneel,
Jae schoon CALOT geen handelinghen
Had, om met verven voort te bringhen

Figuren, die als t'leven staen,
Dat heeft hy met de naeld' ghedaen

Bemerc-

*Compteur de Nancy
le 15 Mars 1773
le 15 Mars 1773
le 15 Mars 1773*

IACQ CALLOT

Grandhomme lorrain fut né en la ville de Nancy, en l'an 1594, de son commencement estoit graveur, mais voyant qu'il ne s'auroit faire promptement cette science, il s'adonna à travailler à l'eau forte, en quelle il se rendu si extrême, qu'il est une merveille de le voir, on l'ignoit son grand esprit par ses œuvres, comme la grande marche de Florence, les misères de la guerre, et quantité des autres, il mourut en la ville de sa naissance, l'an 1635, le 27me de mars. Mashe delin. A. senour sculp. s. I. M. et s. s. excudit.

S ff. 2

Bemerckinge.

OVIDIUS seydte met claere woorden aldus: Dat de kleederen vanden mensch verlijten, goudt, silver ende andere juweelen vergaen maer de Faem die eenen Poët vercrijght door sijn ervaeren Poëlsje sal eeuwich dueren, want de memoerie bande deught wordt dooz de Poëlsje verlencht / de Goden selver bande Poëlsje ghemaect / aenghesien de valsche Goden maer versiert en sijn. De byp Schilder-const bestaet de Poëlsje inden iersten graedt: want het ghene dooz de Poëlsje met woorden wordt uyt ghedrukt / wordt van een Teeckenac met kole oft penne op papier / van eenen Veldt-houtwer metten beirtel in houdt oft steen ende van een Schilder met het Pinseel op doeck oft plaedt afgeheldt / waer op Franciscus Junius in't ierste Boeck van sijn Schilder-const antwoorde ende seydte: dat de Schilder-const soo wel als de Poëlsje steunt op een sekere kragt der Phantastje. Plutarchus seydte dat de Poëlsje en Pictura maer en verschillen inde materie en manier van imitatie / want sy hebben alle beyde t'selbe oogghemerck. Het ghene eenen Schrijver met de penne beschrijft wordt ons in manier met de teekeningh booz ghedraeghen / want soo jemandt gaet vertellen eenighe Tragedische Historien / die schromelijck oft vryempt om hoozen sijn / oft dat de selve naer den heysch der Natuer beschreuen oft in een lebende Comedie ghespelt worden / alles can een oprecht ervaeren Teeckenac / Veldt-houtwer oft Schilder soo wesentlijck uyt drucken als men dooz de Poëlsje can beschrijven / verschillende alleenelijcken inde materie ende materie / doch aber een komende met de gheschiedenisse. Den Mensch heeft dooz sijn menschelijck bedrijf van Konst sulcken kragt / dat hy de eyghenschappen van alle dinghen soo grondkerich weet booz te stellen datmen daer uyt de actituden bande representatien der beelden waerschijnelijck can bemercken. Dat is de blyschap oft droefheyt / boozspoet oft teghenspoet / vrees oft rust en sulckdanighe andere die daer in te sien sijn / waer van claerder kennis gheben de uytnemende pynen die ghesneden ende gheintenteert sijn van * Willem Swanenborgh, Cornelis van Daelen, ende Cornelis de Visscher waer in comyt te blijcken sulcken opmerckinge van gheest in elck besonder afbeldtsel dat de Natuer selver niet boozder en can comen. De effecten oft ken-teekenen van eenighe afgeheldte soo droeve als blijde Historien bestaen inde weeldighe vrolichheyt der bancketten / de acrbeydt saeme / bermakelijckheyt der jacht / de bloedighe groutwelijckheyt der Oorloghen / den onbermydelijcken anxt van schipbreuck / de bleecke vrees bande doodt / de verlanghende hox van verlossinghe en sulckdanighe andere / welke effecten elck besonder Lief-hebber (sijn ooghen slaende op de Konst der boozsejnde Plaetsnijders) daer in sal comen sien. * Den Leser sal mijne fault (die ick dooz onwetentheyt in dit Boeck heb laeten sluppen) ghelieven te verbeteren die hy hier booz Folio 461. sal vinden / alwaer dat staet Cornelis de Visscher ende moet ghelesen worden Jan Claessen de Visscher alsoo den selven is een cloeck Plaetsnijder in Landtschap ghelijck aldaer bermelt is / ende desen boozsz. Cornelis de Visscher Plaets-snijder in Figueren de welke hy selver ordonneert / teckent ende snijdt / daer veel wonderheyt in te sien is / zijnde niet min inde selbe Konst ervaeren desselvs Boeder. Jan Visscher: Ende wat aengaeet * Israel Silvester,

* Israel Silvester.

* Willem Swanenborgh, Cornelis van Daelen, Cornelis de Visscher, Plaets-snijders van Hollandt.

* Nota.

Bolanger,

Bolanger, Huret, Daret ende Danoit, de selve zijn seer erbaren in het sijn den Huret. Daret en Danoit-Plaede-
 van Figuren ende andere Ordonnantien / ende sonderlingh in het etsen van suijders vā parijs.
 Landschap / Architectuer, Gesichten / Bouwen / Gallerijen / blacke velden
 Lustbaere Daleyen en Beinden / Hoben verleet met haer Souersche ruyt
 ghewaedt / Springh-fonteynen en Prieel-wercken / Wilt-jachten / Wijn-pluc-
 kinghen / opene wandel-plaetsen / Zee-haven / Ruinen ende andere plaesantien
 allen het welck van hun soo lieffelijck en net ghedaen is / dat het selve eenen
 juer / lust ende smaect den Menschoutwer verweckt. Ende om niet in een ma-
 terie te blyven doolen / soo heeft mijn penne niet willen vergheten de uptne-
 mende Konst van Architectuer die d'Heer Jacob van Campen Heere van Rande-
 broeck, ons voorszelt binnen de Stadt Amsterdam, aen het wijt vermaect en
 besaeynt Stadts-huys d'welck hy selver gheordonneert heeft / dat vooz een
 wereldts wonder mach ghestelt worden in het Boeck der wonderheden om al
 de aenghename en cloecke wercken die daer in te sien zijn. Hy is oock ghe-
 weest den Vinder oft inventeur van het costelijck Epitaphium oft Graff-tombe
 banden Admirael Tromp tot Delft.

En is niet dan te seker dat de beste Meesters (die erbaren zijn inde Rijck-
 gheestighe Konst van Architectuer ofte oock in verscheyde manieren van bou-
 offeningh) upt de edel Schilder-const eenighe grondt-leeringhen trecken / om
 hun wercken naer de fondamenten der selver op te richten; niet alleen om den
 ontreck van haer ghesteltenis in Figuren naer te volghen / maer om de Lichten/
 Balusters / Lestien / Boghen en andere nette omwercken hun ghesteltenis te
 gheben. Dit heeft met een onsterffelijcke eer laten bliicken den grooten Archi-
 tect die de wijt besaemde Collegiale Kercke van S. Gommaer binnen de Stadt
 Lier heeft gheordonneert ende gheboutwt / wiens naem upt de memozie van
 alle Menschen verdwonen is / doch ter wijlen dat het loffelijck werck aen alle
 Bouweesters en Architecten (die desen schoonen Tempel aenschoutwen) sulcken
 verwonderingh haert om haer nette proportie / lichterheyt ende wel ghebueghde
 hooghde en breedde / verciert met de uytterste volmaecktheyt die in een Kerck
 te sien is / soo ben aenghelockt gheweest tot lof vanden onbekenden Architect
 mijn Musa te laten singhen aldus :

Laet vry heel *Belgica* op al haer Tempels stouffen
 Die van wit marber sijn, verciert met costlijckheyt
 Gheen die de Prochi-kerck van *Lier* kan overpouffen
 Soo t'Kerck ghebou bestaet in't licht en netticheyt.
 Den schoonen Omme-ganck vol invallende claeurheyt
 Den Diameter en het binnen bouws ciraet
 Bewijsen van haer Faem alleen de rechte waerheyt
 En t'ghene tot haer eer hier voor beschreven staet.

LEO

LEO VAN HEIL

Constich Architect van Brussel.

Als de naturelijke werck-lustighe verstanden door een stille toe-ghe-
ghenthept tot de Konst van Architectuer aengheleydt worden / soo en can
het anders niet gheschieden oft het werck moet hun ghemackelijck vallen / want
eenen goeden Architect oft Bouwmeester siende de vermaeckelijckheyt van zijn
werck / dwelck cirich en rijckelijck inde ooghen spelt vanden Menschouwer-
en sal nimmermeer rusten sonder den grondt vande uysterste volmaecktheyt en
netticheyt der Bou-kunst te achterhaelen / ghelijck onsen diep-gheestighen Leo
van Heil ghebozen tot Brussel, daeghelijck daer in bethoont / den welken om
sijn erbaren wetenschap gherosen is gheweest den Architect van het Hoff ende
Inseigneur der Stadt van Brussel. Hier van can ghetuyghen den Ards-hertoch
Leopoldus vooz den welken hy verschepte wercken gheinventeert ende nament-
lijck een Steenen-poozt vooz het Hof doen bouwden heeft naer sijn versteringh
ende ordonnantie die den voornoemden Ards-hertoch soo aenghenaem beviel/
dat hy Leo van Heil tot zijnen onsterffelijcken roem naer gaf te wesen soo da-
nighen Meester: dat hy twijffelden oster noch in dese Nederlanden zijns ghe-
lijck soude ghebonden worden. Den lof diemen van eenen Prins des Landes
krijght blieght soo hooch / en luydt inde ooren van alle Lief-hebbers soo prijse-
lijck en aenghenaem: dat de Faem met reden sou jalours moghen wesen soo
sy de eer en weerdt verdienden loff van Leo van Heil in dit werck vergheten
bondt / niet alleen aen hem toecomende den hoochsten roem om sijn Meester-
lijke en Mannelijcke wetenschap van Architectuer, maer oock om den soeten
aerd die hy met het Pinseel uytwerckt naer het leben / in verlichterije van
bloemen / beestijens en cleyn ghewormpte soo eel / net en scherpsinnich als het
eyghen leben.

Wanneer d' Architectuer met d'eel Piçtuer verkeert,
En huysen beyd' te saem in een volmaeckt verstandt
Soo wordt uyt hunne Const twee dobbel deught gheleert
Waer van men niet en weet wie hout de overhandt.

LENAERT

fait hier
au nature
en per/pe
Le Bap

LENAERT VAN ORLEY

LEO VAN HEIL

*fait bien en illumination des fleurs et mouches et autres petites animaux
au naturel, sentend fort bien en l'Architecture et batiments de maisons et
en perspectives est ne a Bruxelles lan 1603.*

Le Bapt van Heil pinxit

Pred Bottats sculpsit

Is. Meyssens excudit.

LENAERT

LENAERT VAN ORLEY

Constich Schilder.

I Sidorus Pelustora (sepdt in zijn derde Boeck) inden 161. Bzief met gheleerden sin: dat de Schilders die d'onlichaemelijke dinghen door eenighe lichaemelijke ghelijkenissen af-belden, plachten het hoofd der Coninghen door een handt uyt de wolcken veel tijds te croonen, om daer mede te verstaen te gheven dat hun opperste Vooghdije vanden Hemel ghegheven wordt. Ghelijck waerachtich is / want al het ghene den Mensch uyt-werckt dat gheestich en aenghenacm is compt dooz de gaebe van Godt / ter wijlen dat den Mensch niet en heeft van zijn selven als ghebreck. De wonder fraep ordonnantien ende inventien / die Lenact van Orley met de Pinceel des verstandts op den doeck en Pinceel heeft voortg ghebracht / gheben daer van hen teekenen ghenoch dat de Emblemata en andere rijcke Sinne-beelden particuliere gaben moeten sijn vanden Oppersten Al-gheber onsen Heer ende Salichmaker. Soo ende ghelijck Dammori Schilder van Luyck van ghelijcken aen verschepde fraep stukken van Caesereelen en ander Ordonnantien heeft betwefen / daer niet in te sien en is als een schole vol leersacm ghedachten en werckende actien / waer uyt te mercken is dat den Naturer wel met de Materie mach vergheleken worden / eben als de Konst met de Leeringh / want de Konst en vermach sonder de Materie niet. Uyt de schildry (de welcke is een deel ghemenghde en gheschockierde verben die op doeck oft plaedt seer naturelijck berdepl't sijn) can een zghelijck oordeelen den sin en booznemen d'welck uyt een levent en naturelijck verstant is voortg ghebracht d'welck dooz de Konst daer in ghesloopen is / soo volgh't dat de Konst sonder de Materie weynich can doen. Besonder de Schilder konst de welcke de boozverhaelde Gheesten aende Faem hebben naerghelaten om eentwich daer van te roemen ende de memozie daer van verstant te verberffen.

Dammori.
ri.

THEODOR MATHAM

Constich Plaedt-snijder van Haerlem.

T Is clare dat een goet Plaedt-snijder behoort verciert en begaest te sijn met de scherpsinnicheydt in't bedencken wat hy op de topere plaedt sal uytwercken / oock met de overbloedigheyt in't uytzuucken en versieren t'ghene hy booz heeft soo ende ghelijck Theodor Matham ten hoochsten daer mede begaest is / ghelijck blijkt aen verschepde pzingten die hy heeft laten uytgaen die seer hy de Const-lievende Gheesten bemindt sijn. Hy heeft dese Const gheleert hy Jacobus Matham die sijnen Vader was / soo dat niet te verwonderen en is dat hy desselfs voedstappen daer in naer volgh't.

Als Iacob Matham had sijn leste ur' ghenoten

En weeck het leven af, soo werdt de deur ontsloten

Van Theodors verstant, die door sijns Vaders leer

Beerfden vande Konst de wetenschap en eer.

PEETER

PEETE

DE Sijn

Die aende m

Om daer in

Men seyde

Om dat a

Om dat al t

Den mensche

Daer van

Die af-b

Een stuck v

Oft daer t'e

En op een

Hoe alle c

Soo danich e

Tgen achter

In't leven

Soo jeman

Daer niet als

Bewegingh a

Als t'lever

Van t'Con

Wat dat het

Als stof voor

Het eel stil

Daer van c

Als jemandt

Van hem seer

Heel sin-rij

Daer jeder

PEETER VANDER VVILLIGHE

Schilder van Berghen op Zoom.

DE stucken (die ons *vander VVillighe* bethoont)
 Zijn met veel aenghenaem bedenckingen verschoont,
 Die aende menschen al een waerheyts spieghel gheven
 Om daer in het begin en d'eyndt te sien van t'leven.
 Men seydt dat de schildry een valsche waerheyts is
 Om dat als t'leven staet haer eel ghelijckenis,
 Om dat al menichmael haer afghebelde leeringh
 Den mensch van sonden treckt, en brencht tot t'deuchts bekeeringh.
 Daer *vander VVillighen* een naerder blick van gheeft
 Die af-belt met t'Pinceel hoe datmen sterft, en leeft.
 Een stuck vol ydelheyt van Rijckdom, Conft, en Schatten,
 Oft daer t'onnoosel kindt wilt naer een bobbel vatten
 En op een doodts-hoofst steunt, dat wijft ons efter aen
 Hoe alle dinghen eens moet metten tijdt vergaen.
 Soo danich edel werck weet hy op doeck te voeghen .
 T'gen achterduchten baert, van sterven, en vernoeghen
 In't levens ydelheyt, dat de ghedachten sterckt
 Soo jemandt eens de Konft van sijn schildry bemerckt,
 Daer niet als gheeft in sweeft, vol voorsmaeck om te sterven
 Bewegingh aende ziel om d'eeuwich rust te erven.
 Als t'leven en de doodt sijn saem met een ghemenght
 Van t'Constich-rijck Pinceel, d'Aenschouwer stets bedenckt
 Wat dat het leven is, en hoe't weer moet verdwijnen
 Als stof voor windt ghestelt, oft schaey in Sonne-schijnen :
 Het eel stilstaende werck (dat *vander VVillighe* maelt)
 Daer van den rechten kas ghenochsaem achterhaelt.
 Als jemandt alle soort des wereldts ydel dinghen
 Van hem seer aerdich siet op doeck ten voorschijn bringhen
 Heel sin-rijck, t'gen men uyt de Konft begripen can
 Daer jeder sijn verstant met vreught op slijpen can.

T t t

PEE-

PEETER

PEETER VERBRUGGEN

Beldt-houwer van Antwerpen.

E En gauwsichtighe oogh weet haestich af te paelen
 Waer de volmaecktheyt van de Konst is uyt te haelen,
 Waer in den luyfter steekt daer Faem op brallen mach
 Soo haest als sy maer eens *Verbrugghens* wercken sach.
 Want de volmaecktheyt van Natuer en eyghen leven
 Kan eenen Kender sien in sijne beelden sweven,
 Soo van wit marber-steen, pot-aerdt, jvoor en houdt
 Waer in sijn handt haer soo vervoordert en verftout,
 Dat niet ghevonden wordt van meer volcomentheden
 (T'gen' draeght sich naer de Konst) oft t'is van hem ghesneden,
 Soo levendich en kloeck als jemandt snijden can
 Daer gheen schrijf-letters, maer de daeden roemen van.
 Jae waert dat *Musa* selfs ghefleughelt had mijn dichten
 Noch moesten sy te saem voor dese Consten swichten:
 Die hoogher vlieghen als ick tot hun lof beschrijf
 Om haer vermaerden Naem daer ick in hanghen blijf,
 En sit ghelijck verftelt in't sporr' van mijne rijmen
 Die aen sijn lauwer-lof door jonst en jever lijmen.
 Als ick t'*Hantwerpen* gaen in d'een en d'ander kerck,
 Daer men de wonderheyt siet van *Verbruggens* werck,
 In houdt en witten steen, als Tuynen en Altaaren
 Schoon Orghels, Statuwen aen Tomben en Pilaaren
 En ander edelheyt die ons sijn Konste baert
 Iae gheeft aen alle dinck haer cracht en eyghen aert,
Verbruggen ist die met sijn Beirtels en Siseelen
 Het leven thoonen can g'lijck Schilders op Panneelen,
 Sijn't naeckte kinderkens van hout oft marber-steen
 Al t'ghen' hy snijdt het compt met t'leven over een.

Sijn't

*l'air d'images
d'un peintre*

PETRUS VERBRUGGHEN

Sculpteur d'images tres-renome demurant en Anuers ville de sa naissance .

R. Quellinus pinxit.

Coenr. Lauxers fecit.

T 112

GGEN

e paelen
 ye te haelen,
 tallen mach
 rken sach,
 n leven
 a,
 n en houdt
 en verftout,
 nentheden
 n hem gheheden,
 ten can
 roemen van
 alichten
 chten s
 chotif
 nighen blif,
 rijmen
 lippen.
 nder kerck,
 ggen werck,
 taaren
 Pilaren
 aert
 eyghen an,
 en
 Pannelen,
 narbet leen
 ven over can.

Sint

Sijn't groote Statuen die boven t'leven kijcken
 Becleedt en onbecleedt, hy doet sijn Const soo blijcken
 Als t'leven t'gen' hy compt van alle kant soo naer
 Dat jeder segghen sou t'leest soo daer spraeck in waer.

NICOLAES ende IACOBUS
 PITAU Ghebroeders.

Plaedt-snijders van Antwerpen.

Die d'yfers wonderheyt op platen wilt bemercken
 En moet sijn oogh maer slaen op d'uytnemende wercken
 Die ons *Pitau* ontdeekt in printen soo volmaeckt
 Dat jeder naer hun Const met groot verlanghen haect.
 Soo in het poesel naect als wel gheployde vouwen
 In sijde laeckenen, vol meesterlijcke douwen
 Soo veel de wetenschap van t'snijden leeren can
 Daer *Iacob* en *Niclaes Pitau* sijn Meesters van.

DEN EERW. PATER IOANNES
 VANDER BORGHT

Mennebroeder, Constich Teeckenaer ende Plaetsnijder.

De deught en belght haer niet de Consten te verteghen
 Midts haren luyfter oock is in haer kracht gheleghen:
 T'is aen Godt aengenaem den overschot van tijdt
 Te oeffenen in Konst, die hert en gheeft verblijdt
 Dit blijkt in *vander Borght* die veele aerdigheden
 Gheteekent heeft met kol', en op de Plaet ghesneden
 Soo kloeck en wel ghedaen dat Musa noyt en sal
 Vermoyt sijn van sijn Const te roemen over al.

VILLA-

Taet op C
 Waerom lo
 Al wijft on
 Daer sy van
 ch sou d'Ac
 Fama Vill
 En riep in
 Die hy me
 als sy da
 te edelheyt
 Die *Snyder*
 Daer elck ee
 d'ordonna
Snyderboef
 soo net als F
 Daer Fama e
 Fama noy
 lugh noch
 Daer is onste
 ten vrome C
 blijkt in van
 dal van *Pega*
 Die hy oyt vo
 te esen op d
 gheestich uyt
 waken noch
 te proef bewij
 schoon de t

VILLAMENA

Plaedt-snijder van Roomen.

STaet op Const-minnich hert, waerom soo langh gheswegen?
 Waerom soo langhen tijdt in dweers ghepeys ghelegghen?

Al wijft ons *Roomen* aen soo menich deftich gheest

Daer sy van ouder eeuw is af versien gheweest:

Noch sou d'*Accademi* haer hebben aen te draghen,

Soo Fama *Villamen'* hier niet en quam te daeghen

En riep in corten sin, de wonderheden uyt

Die hy met d'yser door de Const op plaedt besluyt.

Soo als sy daeghelijckx gaet over al verconden,

Wat edelheyt dat wordt oock inde print ghevonden

Die *Snijderhoef* op plaedt seer wesentlijck ontdeckt

Daer elck eens Kenders oogh veel lust, en sin uyt treckt.

Ian Snij-
derHoef.

Om d'ordonnantien van Landtschap en Figuren

Die *Snijderhoef* weet met veel jever uyt te vuren,

Soo net als *Holfsteyn* doet in Hollandt best bekend

Daer Fama op sijn Cunst sal roemen sonder endt,

Daer Fama noyt en sal zijn lof en eer verlaten

Peeter
Holfsteyn

Soo langh noch eenich print ghedruckt wort op sijn platen:

D'eer is onsterffelijck die naer ghelaten wordt

Van vrome Constenaers wijns naeme noyt verdort.

Dit blijkt in *vande Pas* wat lof de Musen singhen

In't dal van *Pegasus*, van al de vremde dinghen,

Die hy oyt voor den dach ghebrocht heeft met de naelt

In't ersen op de plaedt, daer *Belgica* op praelt:

Chrispi-
aē vande
Pas.

Soo gheestich uyt ghevuert, ghestipt en kloeck ghesneden

Ghelijckmen noch can sien tot op den dach van heden,

De proef bewijft de daet van't werck tot s'Meesters eer

Jae schoon de handt vergaet, den gheest sterft nimmermeer.

Aen.

Aenmerckinge op verscheyde Pharsen oft Tijtsghenuchten die de Consteners menighmael hebben uyt ghewerckt. Dienende tot leeringh vande ghene die met eenighe ghebreken vanden quaden Natuer gheplaeght zijn. Om de selve daer door te beteren.

Die in't Oordeel vande Aldertwijste / Edelste ende Eertweerdichste Mannen groote weerdicheyt verdienen om hun Konst oft ander wetenschap / dat sijn de ghene die hun werck van een ander laeten schatten en steunen op desselvs oordeel. Tunc enim laudabilis Fama nutrit artes : Want als dan soo boedt de lofweerdighe Faem de Kunst. Maer al ist dat meestendeel de Menschen het beste gheboelen hebben van hun eyghen werck / en hun uptnemende spraec en aenghenaem schijnt te sijn dat sy selver bestuert ende ghemaect hebben / als willende volghen het ghemeen spreek-woordt : Amor incipit a se ipso, de liefde begint van haer eyghen selven / soo is ter contrarien belagghelijck / dat sekeren Schilder gheen het minste vermaeck oft ghenucht en bondt in sijn eyghen werck / d'welck nochtans gheestich en selbsaem (om de Const) in aensien was. Iae hy en was niet alleen byandt van een eersuchtich ghemoedt en te vreden met het oordeel dat jemandt anders van sijn werken gaf / maer verfoepde sijn Const en stack de vzaeck van t'ghene hy selver met t'Pinckel voortbracht / hy en cost niet ghedooghen oft verdraghen dat jemandt sijn werken preez oft verhefte / want die in de ooghen van een ander volmaectt en sonder weergae schenen achte hy min weerdte te sijn als de doeken oft panneelen daer de Const sich in verthoonde. 'Tis dan ghebeurt dat sekeren Edelman hem had doen maken een ordonmantie / die hy oock seer gheestich had uyt ghewerckt. En den Edelman vragghende naer de tweerde van het stuck / andt'woorde den voozsepden Schilder t'selve niet min te willen gheben als viertich guldens / den Edelman pepsende dat hy hem wat overgaepde / begoft t'stuck te bedinghen en aen te bieden meer als de helft / den Schilder blyvende op sijn woordt segghende dat hy't niet een myt min en wilde laten als hy t'selbe gheloofte hadde / heeft den Edelman hem ghepresenteert ses-en-dertigh guldens / vueghende daer hy dese oft dierghelijcke woorden : dat'et daer vooz wel mocht passeren / waer op den Schilder hem vzaeghde waerom hy soo dom oft sot was te bieden 36. guldens aenghesien het stuck soo veel niet weerdte en was / ende den Edelman gheantwoordt hebbende waerom dat hy hem t'selbe als dan niet toe en sloegh / seyde daer op den selven Schilder : dat hy hopte een grooter veest en eenen anderen soo danighen sotten Coopman te krijghen die noch meer sou gheben. In dierghelijcker vueghen hiel desen Schilder den aep met sijn eyghen werck / d'welck hem docht gheen gelt weerdte te wesen / en datse sot waren die daer vooz eenich gelt presenteerden.

De

De gae
Wordt me
By die
En leeft h

De gheenen g
ghemack
waer geen opre
mint de traeg

den Schilder
hy zijnde om et
wilis om hooch
in eenen ghem
waer-segger
voozende da
ghen hoe veel
ghelijck hadt
te de oude. T

it op sijnen t
at met den ee
nen anderen M
Almanacken co
in / als hy hem
hepdt vande a
n / om dat elc
top en d'and
dat is het ghem
nomen van den e
n / en berispen
eyghen van een an
comt weerdte. En
dat aenden hoc
misschien

D'on weten
Maer breng
En d'acht
Veel wal

ambulat innoc
mias confidens

De gaeve (die den mensch van Godt is inghestort,
 Wordt menichmael misbruyckt en met den voet ghetreden
 By die ondanckbaer is, jae doet sijn eer te kort
 En leeft heel forgheloos veer buyten goede seden.

Die gheenen goeden naem en acht
 En sijn ghemack voor d'eere stelt
 Naer geen oprechte deught en tracht
 Jae mint de traegheyt meer als gelt

Die sich onder den draf menght
 Wordt vande swijnen gheten.

*Qui despicit se ipsum
 Non laudabitur per alium.*

Eenen Schilder op sekeren Somerschen tijdt buyten Stadt in een open veldt
 besich zijnde om eenighe ghesichten gheberghte en gheboompte te teekenen / en
 dickwils om hooch siende naer het wolckdrijben des lochts / is hy hem ghe-
 comen enen ghemeypnen Hups-man die hem vzaeghde oft hy enen Steir-kijcker
 oft Waer-seggheer was / waer op den Schilder (siende zyn onnooselhepdt)
 antwoordende dat jae / vzaeghde den selven Hupsman oft hy wel sou connen
 segghen hoe veel Dozen - beesten (daer mede verstaende kopen) zyn Woutwe
 daeghelijck hadde te bestellen / waer op den Schilder antwoorde : Ses jonghe
 sonder de oude. Den Boer desen dobbelen sin niet begrijpende / en niet en wist
 dat et op synen thozen ghebepaert was / seyde dat het waerachtigh was dat
 hy dat met den eersten slach wel ghetrefte hadde / ende gheloofde dat hy van
 gheenen anderen Meester als van desen Schilder (die hy niet en kende) en sou
 zyn Almanacken coopen / wel versekert zijnde dat hy enen goeden Oost sou
 hebben / als hy hem dat boozsepdt hadde. Hier quaeem te blijcken dat de on-
 nooselhepdt vande archept (nochtans sonder schade oft hinder) obermeestert
 werdt / om dat elck in zyn ghemoedt vyz van ghepeysen bleef / d'een in arch-
 listicheyt en d'ander in onnooselheyt want t'ghene dat enen mensch niet en can
 sien dat is het ghemoedt van een ander / Homo non potest videre animum alterius.
 En daarom can den eenen den anderen in sijn voornemen oft redenen achterhalen/
 batten / en berispen / aenghestien den eenen mensch nimmermeer den grondt der
 ghepeysen van een ander en can voelen ten waer die metter daedt berthoont ende
 gheopent werdt. Ende om dat de archept vanden Schilder hier niet en werdt
 ontdeckt aenden boozsepden Boer soo bleef hy in zyn onnoosel gheloof / die
 andersintz mischijen tot gramshay sou verwecht gheweest hebben.

Ignorantia non parit fastidium Naturæ.

D'on wetentheyt can licht een mensch van quaet bevrijden
 Maer brenght oock menich mensch in druck en bitter lijdens,
 En d'achterdencken van bedroch (vol vuylen aert)
 Veel wallegingh en forgh inde ghepeysen baert.

*Qui ambulat innocenter
 Ambulat confidens.*

Die in sijn doen onnoosel wandelt
 Ghemeynelijck trouhertich handelt.

Simpli-

*Simplicitas digna favore fuit.
Nil scire, vita tutissima est.*

Ovid. epist. 2.

'Tis seker dat eenen Mensch (den welcken sonder weet van bedroch met sijnen vinct handelt) gheen achterdencken en sal hebben van bedrogghen te worden/ om dat hy het ghemoedt oft intentie vanden anderen niet en can sien oft kennen sonder d'effecten vande selve te proeben. Soo ist oock aemmerckens waerd hoe dat sekeren Schilder met naem Snaphaen, zijnde op zee/ en die om sijn uptterende sieckte het leven ontseydt was / versocht aenden Barbier van het Schip dat hy hem naer sijn doodt sou willen open snijden / segghende dat hy curieus was / om naer sijn doodt te weten waer af dat hy ghestorven mocht wesen. 'Tis oock ghebeuet dat Snaphaen quam te sterben / en den Barbier hem open-ghesneden hebbende / hebondt dat sijn lever begoft te hederben / doch om naerder wetenschap daer van te hebben heeft de lever ghesoden : om beter te connen sien den grondt der verderbinghe / en boben op het schip ghestelt hebbende om te vercoelen werdt vande Boedts ghesellen ontwetende op gheten / men mach pepsen hoe de selve daer naer ghestelt waren als sy quamen te weten dat het een menschen lever ghetweest was die sy soo gretich en met sulckenen smaect hadden op-ghepeuselt.

Cibus ignotus dat naugea Nature.

Den hondt die gheren een ghestolen brocxken eet
Crijght licht wat op den neus eer dat hy t'selver weet.

Een Snoepers handt
Valt haest in schandt,

| De katt' die stelt
| Wordt licht ghevelt.

Men walght van gheene spijs die op is eri verteert
Voor datmen kent haer vuyl, die dan licht weder keert.

*Qui Vin ne boit apres salade
Est en danger d'estre malade.*

Die op't salacet dringht gheenen wijn
Die sietmen dickwils qualijck sijn.

| En gaet in sulcken water niet
| Daer ghy den gront niet claer en siet.

Sekeren Schilder tot Roomen in't gheselschap van eenen Hoop Bendt Hoghels sittende / krijght eenen vande heel Compaignie sonder reden op den hals / die desen Schilder daeghde om te bechten / jae was in sulcken furie upt gheslachten dat hy hem in't volle ghelach wilden aenballen. Den Schilder / die gheen Lief-hebber van bechten en was / eensdeels om de kleyn oorzaeck / en anderdeels om dat hy uptteerde en gheen bloedt ghenoch hadde om de vroomheydt oft moedtwillicheyt vanden anderen te wederstaen / die nochtans soo aendrongh en den Schilder niet willende verlaten / begoft hem tot den slach te bereyden / van versocht te bechten met wapenen die hy sou verkieesen / den anderen opsnijder en

...llant niet e
...verrende / in't
...berem / in't
...en wist waer
...hy langher
...sijn by
...erde / en van
...ghehoelt end

In
Het sel
Aen t'
En die
Word

'Tis beter
Als sonder
Die oer
Sijn gr

Qu

...Hollandt
...manie
...praette al
...besten was
...den Wag
...voorzien da
...doch sien
...het heel g
...naem gheben
...wordt
...Senaer noen
...en Sol
...in't
...Bredt
...poeter aenst
...op de poort

en baillant niet anders wenshende gaf aenden Schilder den keus / die t'selbe
waer nemende / spoogh hem soo dapper d'een slupm vooz en d'ander naer op
den boesem / in't aensicht en het heel lichaem dooz / dat den anderen sijn selven
niet en wist waer verghen / segghende dat hy t'selbe soo niet ghemeynt hadde/
en hoe hy langher protesteerde en op een ander manier socht te bechten / hoe den
Schilder sijnen vbandt met slupmen (daer hy wel van versien was) dapper
bozuerde / en van het heel gheselschap upt ghespot zijnde / vondt sijn gram-
schap ghekoelt ende sach gheen beter middel als om peys en byede te maken.

In audaces non est audacia tuta. Ovid. Io. Meth.

Het schorffte Schaep bleyt aldermeest
Aen t'roemen kent m' een blooden gheest,
En die het leelijckxt is besnot
Wordt vande wereltd eerst bespot.

De gramschap heeft gheen redens cracht
En daerom wordt sy sot gheacht.

Iratus sensu cum ratione caret.

'Tis beter met sijn vrindt in goedt accoord te staen
Als sonder hop' van eer een quaden sprongh ghedaen.

Die oeffent sijn ghedult, en rust en vrede mindt
Sijn grootsten vyandt (die hy selver is) verwindt.

Qui vincit se ipsum hostem superat maximum.

Eenen Hollandtschen Edelman seer hooberdiech van ghemoedt versocht naer
de Roomsche manier inde Schilder-bende ghedoopt te zijn / en alsoo hy selden
jet anders praette als vande Hollandtsche waghens daer sijn Dader in Hollandt
wel van versien was en daeghelijck mede ginek plaisieren / noemyden en doop-
ten sy hem den Wagheman, waer ober uptermaten seer verstoott zijnde / en hem
latende boozstaen dat hy met desen naem onteert was / begost groot krakeel te
maecken / doch siende dat sijn raserny en furie te verghhefs was / gheloofde
opdelijck het heel ghelach te betaelen datmen hem sou heirdoopen ende eenen
anderen naem gheben die van meerder reputatie was als den Wagheman, dwelck
aenghenomen werdt te doen / en als den Obersten vande Bende (diemen al-
daer den Senaet noemyt) desen Wagheman sou gaen heirdoopen / seyde naer veel
Sermonjen en Solemniteyten / diemen daer tot tijds ghemucht ghelwoon is
te ghebruycken / in dese oft dierghelijcke woorzen : aenghesien de mildtheyt van
onsen Mede-hoeder soo groot is om tot eenen ontsterffelijcken naem te comen
die van grooter aensien is als den Wagheman soo salmen den Wagheman twee
wielen upt de poozt trecken / en noemen hem den Keirman, waer ober het heel
D b b ghe-

gheselschap riep viva viva den Keirman, dan met kleyn contentement banden Wagheman, den welcken pepfende dat den Keirman van minder qualiteyt was als den Wagheman: hier sachmen de hooverdy schandelijck uyt jocken en cluch- tich ghestraf tot spiegel van veel hooverdighe menschen.

Gheen meerder vyandt heeft de dwase hooverdy
Als datmen haren aert berispt met spotterny.

De hooverdy is het begin alles verderf.

Tob. 4. 14.

Die met de hooverdy verkeert
T'begin van alle booscheyt leert.

Luciferum pepulit de sate superbia Cali.

Die by de Kreup'len woont leert manck-gaen sonder kruck
En die de hooverdy bemindt gheraeckt in druck.

Hooghen moet, vallen doet.

*Cum fex cumque fumus cum res turpissima simus
Vnde superbimus, nescimus quando perimus.*

Enen Beldt-houtwer op zijn reys naer Roomen bande Hoovers gang bes- rooft zijnde / vondt gheen middel om aen geldt te raecken / en hoozende datter eenen Cardinael tot Roomen woonende / die een groot Lief-hebber was van schoon peerden en sonderlingh van schildry / beldthoutwerp en alderhande Const/ heeft met hope van aen geldt te comen hem verstoutwt by den selben Cardinael te gaen segghende: dat hy uyt Nederlaudt ghebracht hadde het alderclockste/ schoonste en volmaeckste peerdt datmen opt ter werelt ghesien hadde / om aen sijn Hoogheyt te schencken / maer dat het op den wegh tot Ferrara in het ghe- berght ghestorven was / en oversulckx hem als desperaet ghebepfende / sefde dat hy gheen middel en wist om hy te leven / waer op den Cardinael antwoorde/ dat hy daer ober niet en moest bedroeft sijn / want waert saecken dat het selve peerdt hadde blijven leven / hy t'selbe maer aen hem had comen schencken/ maer nu cost hy het peert in sulckdanighe manier aen alle de werelt presenteren/ sulckx dat den Beldt-houtwer (meynende den Cardinael te bedrieghen) werdt selfs bedroghen.

Die jemandt soeckt in slaep te wieghen

Met soet ghevley, en te bedrieghen

Tracht sijnen alderbesten vrint

Sich menichmael bedroghen vindt.

De Muys die inde val voor haer het aes siet hanghen
Die vat'et, maer wordt selfs bedroghen en ghevanghen.

Fit

Die
Wo

Wanneer

Soo is't g

scherm Schild

te in sijn eygl

andys wete t

gheshonden wo

spels gaf be

x-girighe beg

met den u

Schilder (b

andere affan

stolen binden

de moest gh

ripel sonder t

te ghepzaechtj

gelder verloze

nen ontfanghe

te plaets inde

te van den Ma

te gherechteyt b

te plaets inden

te jnterest se

te te ontroobe

Schilder (die

te gelde meer gh

te sate sed cui

Sil swijgh

En t'gen'

Want de

Dus nen

te decreet aen

te in soegh en

Fit spolians spolium.

Die pluckt de roosen met ghewelt
Wordt van haer dorens haest ghequelt.

Wanneer den valschen Vosch de Craene noot te gack
Soo is't ghemeynelijck dat een van beyden vast.

Sekeren Schilder by een vergadert hebbende een goede somme geldts / en t'selve in sijn eyghen schapzay met vertrouwende / heeft het inden hof (sonder jemandts wete) begraven inde aerde / pepsende dat et daer niet en sou ghesocht oft ghebonden worden / doch steunende op de ghetrouwicheyt van een van sijn Discipels gaf hem t'selve te kennen / den Discipel aenghelockt zijnde dooz een gelt-girighe begheerte / ende verghetende sijn rechtbeerdighe ghetrouwicheydt / heeft met den nacht het gelt ontgraven ende wegh ghenomen / ondertusschen den Schilder (wiens hert meer by den pot van sijn gelt was als op Godt oft andere affairen) heeft by gheval het gelt begost te misschen / jae t'selve hem ontfolen vindende / dacht dat niemandt anders als sijnen boozschyben Discipel t'selve moest ghestolen hebben / doch gheensints gheraden vindende den selven Discipel sonder volcomen pzeube daer over te beschuldighen / heeft eenen loosen bondt ghepzaaktiseert / hy is by den Discipel sonder samblant te maecken van sijn gelt verlozen te hebben / ghegaen en heeft gheseyt dat hy noch hondert ducaten ontfanghen hadde met intentie de selve den toecomenden nacht op de boozs. plaets inden hof by sijn ander gelt te verberghen. Den Discipel pepsende dat den Meester sijn diebery alsoo sou ghetwaer worden / en van sonderlinghe giericheyt beseten zijnde / heeft het boozs. ghestolen gelt op de booz. ghemelde plaets inden hof wederom gaen graben met hope dat hy daer by thien dubbelen interest sou pprofiteren als de 100. ducaten daer souden by sijn om met de rest te ontrooven / maer bondt sijn selven ten hoochsten bedrogghen / want den Schilder (die gheen gelt meer en hadde) heeft den nest ontrooft en noyt eenich gelt meer ghegraven / waer dooz de giricheyt vanden Discipel ghestrast was / *Fide sed cui vide.*

Aurum probatur igne, Amicus tempore.

Stil swijghen is de Kunst om schatten te vergaren
En t'gen' ghewonnen is met wijsheyt te bewaren.
Want de Fortuyn altijt den mensch geen tweemaal dient
Dus nempt d'occafion waer als ghy haer open vindt.

Veel betrouwt

Licht berouwt.

Die sijn secreet aen jemandt melt
Is stets in sorgh en anxt ghestelt

| Te goet, te mildt en te ghetrouw
| Breynght menich mensch tot naeberouw

V v v 2

Hoe

Hoe datmen t'gelt en liefde sluyt
 Het wil, het sal, het moeder uyt
 Hoe beter vrindt hoe grooter spijt
 Als eens de liefde keert in nijdt

De liefde felden keert in haet
 Als meest om jemandts eyghen baet
 Die geldt heeft inde bors dat blinckt
 Moet maken dat'et niet en klinckt.

Amores, dolores, y dineros

Non pueden estar secretos.

Pecunia non satiat, sed irratat.

Seneca.

Seheren Coninck van Franck-rijck / verstaen hebbende datter eenen Neder-landtschen Schilder tot Parijs was die hem soo naturelijck in wesen en ghedaente gheleek / datter veel Edelieden (hem te ghemoedt comende) door bedrogghen bielen om dat sy desen Schilder dickwils vooz hunnen eyghen Coninck aensaghen / heeft desen Schilder willen sien en by hem ghecomen sijnde / vraghde hem den Coninck oft sijn Moeder dickwils in't Hof gheweest was / waer op den Schilder antwoorde dat sijn Moeder de Stadt van Parijs noch het Hof noyt ghesien en hadde maer dat sijn Vader in't Hof dickwils placht te verkeeren.

Die met de katten spelt, oft dreyght haer eens te smijten
 Moet neerstlich toesien, want sy crabben oft sy bijten;
 Soo oock die gheenen spot oft jock en can verstaen
 Mach nimmermeer met spot oft jocken omme-gaen.

Heeft jemandt seer op t'hoofd hy mach den kam niet vreesen
 Soo can het een ghebreck het ander oock ghenesen.

Die jemandt in sijn spraek oft woorden achterhaelt
 Wordt met de selve munt al menichmael betaelt.

De Aepen sijn wel gauw, noch gauwer diese var,
 Die naer den water-back tournoyt wordt selver nat.

Die met Vossen heeft te doen
 Moet wel letten op sijn hoen.

Ne carpas alia vel ede tua.

Mucho sabe la mona

Mais mas el que la toma.

Seheren groot machtighen Cabailier van Francke-rijck verstaen hebbende datter binnen Parijs eenen Schilder woonde die seer gheestich was in cluchtighe quincq-slagghen uyt te wercken / jae soo gautw om jemant op alle vooz-woyfselen van

in pypdoosten t
 vanter van sp
 eite om in s
 maille (die e
 ch wordt om i
 den Schilder
 schman staende
 woorden: Q
 met was tusschen
 l'autre chose
 Schilder end
 Die de s
 Heeft d
 Vab t
 Foy y
 Op al
 Waer i

de arghifstige
 minck bestraff
 in booz te betere
 er onderwijfing
 ghebreck groye
 noch verholen
 haer teghen by
 van de verholer
 Soo jema
 sijn vyan
 Das scho
 De minste

van propoosten te achterhalen en op elcke vzaegh te antwoorzen als wetende in manier van sprekken tot elcke naelde eenen dzaet te binden; dat alle de werelt trachte om in sijn gheselschap te zyn. Soo ist gheschiet dat desen Franschen Cavailier (die eenen grooten Lief-hebber van Hoeren was) oock seer nicotogirich werdt om desen Schilder te sien en te hoozen sprekken / ghelijck ghebeurt is / den Schilder ontboden zijnde / ende in't Hof komende by desen curiensen Edelman staende in de sael aen een taeffel vzaeght hem den selven Edelman in dese woorzen: *Que difference est entre vn Gailiard & vn Pailiard*, wat onderscheyt datter was tusschen enen Boffon ende eenen Hoer-jagher: antwoorde den Schilder: *Rien d'autre chose que la sable* segghende: niet anders als de taeffel, alsoo tusschen den Schilder ende den Cavailier niet anders en stondt als een taeffel.

Die de ghebreken in een anders ooghen siet
Heeft dickwils meer ghebreck al en bekennt hy't niet.

Vah tibi tu nigre dicebat cacabus olla.

Foy vuylen sot seyde' de ketel teghen den pot.

Op al te haesten vzaegh een traghe antwoordt dient
Waer in den vragher selfs sijn eyghen fouten vindt.

Nimia familiaritas contemptum parit.

Al veel te vry

Is sotterny

Allemands vrint

Oock niet en dient

Want dit ghebreck

Maeckt menich geck.

De archlistighe Spreucken en subtile Antwoorzen de welke duijdelijck en sichtlichijck bestraffen des Menschen ghebreken / sijn dickwils nut om de selve daer dooz te beteren. *Melior est manifesta correptio quam amor absconditus*, een openbaere ondertwijsinghe oft berispinghe is beter als een verhozghen liefde. * Want het ghebreck groyt en bloyt soo langh als het bedeckt wordt. Iemandt die sijn ghebreck verholen wilt houden / moet hem wachten met een ander te spotten oft daer teghen bypandschap te verwecken / want dooz sulckdanighe occasien wozden de verholen ghebreken ontdeckt.

Soo jemandt compt tot staet en hoogh verheven eer

Sijn vyandt brengh'et uyt heeft hy het minste seer.

Dus schouwt d'eergiricheyt, soo in U jet mistaet

De minste pleck van t'kleedt den man altijd verraedt.

Dus

croppen / de selbe eer sal ydelen als te ontgaen eenighe ghelegghentheyte van meerder spijs te connen ghenieten : luttel denckende dat t' selbe de ziel en natuer can krencken.

*Corporis atque animi mors est impletio ventris
Liberat a morbis sobrietas varijs.*

Petrarcha.

T'gen ziel en lichaem krenckt dat is den overdaet
Die Moeder is van sond' en Voedster van veel quaet.

Het vierde punct can ghetrocken worden op de gramschap die niet beter en can ghedempt worden als met spotterye ter wijlen dat eenen grammen mensch gheenen den minsten spot oft ghenucht en can verdraghen / besonderlyck als jemandt sijn eyghen ghevoelen wilt boozstaen / en een anderz ghevoelen niet en wilt aennemien oft bekennen : in sulckdanighe arguatien / daer twee persoonen van contrarie opinie sijn / en disputerende elck tracht boven te spannen / wordt een rasende gramschap verweckt / als wanneer een spottwysse reden daer tusschen dwynght / die niet beter en can gheblucht worden als sijn passien te bycken en spot te connen verdraghen sonder gram worden.

*Homo iratus differt ab insano solo tempore
Ira enim est furor brevis, insaniae initium
& irrationalis impetus.*

Horatius

Leert spot, spijt, schimp en geck altijd verduldich lijdē
Soo sult ghy lichtelijck de sond' van gramschap mijden.

Leert t'onrecht drijven uyt den sin
En smaedt verdraghen met ghedult,
De gramschap heeft gheen reden in
Sy can ontdecken d'eyghen schult.

Het vyfde punct nemyt sijn opmerckinge inde hooverdy / die niet beter en can eenen afkeer krijghen van haer eyghen selven dan als wanneer haere dwase op gheblasen laetdunckentheyte wordt uyt ghejockt en bespot. Die hooverdigh is / is meer sotheyte onderwoypen als wijsheyt : want een wijs boozsichtigh en verstandich Man sal oodmoedich wesen en byandt sijn bande hooverdy / niet wetende bottericken sullen hun veel hooverdiger thoonen als wijsse menschen / en daarom worden sy bande wijsse versopt. Seneca seyt seer wel : Daer souender veel tot de wijsheyt gheraecken , waert datse hun niet en lieten voortgaen wijs te sijn. Een krozen aer die vol graen is sal naer de aerde omleegh hanghen / en een ydel Aer daer niet in en is sal haer hoofst meer om hoogh steken als een die vol is. Die meyt dat hy yet is als hy niet en is die verleydt sijn selven.

Galat. 6.

Rijck-

Rijckdom en eelen staet den mensch hooverdich maecken
Die niet eens overdenckt dat t'sijn maer ydel saecken.

Nobilitas vera est virtus.

Den waeren Edeldom is de oodtmoedigheyt
Waer in het ciersel en de eer der deughden leyt.

Eenen bande oude Daders seght: allen aerbeydt sonder oodtmoedigheyt is ydel / want d'oortmoedicheyt is den booz-looper bande liefde / ende de volmaechtheyt vanden mensch / die hooverdigh is en can gheen liefde hebben want den hooverdighen mensch niemandt als sijn selben bemindt en verheft / bentijdende dat een ander verheben wordt.

Het sesde punct comyt ober een met de giricheyt die ghebetert can worden met bedroggh / want alsmen eenen girighen bedrieght op de manier ghelijck den Meester zynen Discipel wist te bedrieghen en zyn giricheyt te straffen / soo sal haer de giricheyt wachten van haeren eyghen sunnelijcken en girighen aert meer te betrouwen / waer door zy ten lesten comyt te sien dat haeren handel haetelijck is om dat hy soo het lichaem als de ziel can krencken / de ziel om de sonde die doodelijck is / en het lichaem om de sorghe daer t'selbe door gheperst wordt / overmidts dat eenen Girigaert selden rust heeft.

Die t'altmael vercrijght daer t'girich hert naer haect
Voor t'lichaem en de ziel sijn eyghen doot-kist maeckt.

Eyndelijck soo is te bemercken dat uyt cluchtighe quincq-slaghen veel leeringhen connen ghetrocken worden.

Cato.

Multorum disce exemplo, quæ facta sequaris

Quæ fugias: nobis vita est aliena magistra.

D'exempel vande deught behoortmen naer te trachten
En t'gen gheen goet en leert, ghedurich te verachten.

Uyt wijs en geck, uyt goet en quaet
Daer canmen leeren wat mistaet.

Aenghesten dan dat het onnoodich is hier in te blijven hanghen want soomen de ghebreken vande menschen nauwstichlijck wilde ondersoecken (daer ick selver niet by van en ben) soo soumen stof en materie ghenoch binden om daer van boecken vol te schrijven / d'welck hier niet te pas en comyt dan alleenelijck ten deele wordt gheappliceert oft gheboeght tot over-een-cominghe van sommige Pharsen oft cluchtighe Quincq-slaghen die veel Const-baerende Gheesten hebben weten boozt te hzenghen om somwijlen niet alleen den mensch tot lagghen te verwecken / maer leeringhen uyt te comen siften om de ghebreken die een ander mistaen / te verbeteren.

Want

Want soo
En alser a

soo veel son
dat en soo ve
caribus. Den

met goet / d
ste comyt be

nghe andere /
ste licht des

hngghende /
betwogen wa

in daer uyt g
ppen daer i

ghelegghent
mheyt tot

strecken (di
n sich selve

id prodest h
wel te leve

stenaer die
taught wel l

inden besoy
n en naer mac

De neerfti
En d'arren

Yt mede d
lof der verr

anghelocht
ghedurich, al

en bosboom t
ppende als

de daer den h
het Hollan
gan mach tot

be feldsaen
gen' aen

Die soo
Tot dat

Want soo veel sanden alser inde Zee vergad'ren
En alser aen t'gheboompt te sien sijn groene blad'ren.

Soo veel sonden zijnder te binden in ons leven / soo veel tochten in ons ghe-
moedt en soo veel versuymenissen in ons plicht / naer t' segghen vanden gheleerden
Plutarchus. Den mensch sal van jonghs af alrijt meer gheneghen zijn tot quaet
als tot goet / den ouden Adam ran selden uyt het hert ghedronghen worden / dit
quaet compt boozt uyt nijdt / jeloos / bzeckhepdt / granschap oft wel sulck-
danighe andere / de welcke altemael niet boozts en bzenghen als boose sonden /
die het licht des verstandts verdupstereen en de ziel inde eeuwighe dupsternissen
sijn bzenghende / het menschen ghemoet (dat alrijt met dese ghebzeken becommert
en bebochten wordt) is de deur die alle boossheden in laet / en ten zy dat de
selve daer uyt ghedreven worden met een ghedurighe oeffeningh van de weten-
schappen daer den Almoghenden Heer den mensch mede begaest / ende datmen
de ghelegghentheynt van sulcke gaven niet en versuympyt / dooz een quade ghene-
ghentheynt tot de luyheyt / traegheyt / eersucht / en sulckdanighe aenlockende
ghebzeken (die den mensch overballen) soo en heeft hy naermaels gheen reden
van sich selven te ontschuldighen / als hy het eeuwich leven compt te verliezen /
Quid prodest homini bene vivere, cui non datur in aeternum vivere : Wat baectet
hier wel te leven alsmen het eeuwich leven hier naer verliest. Daerom mach enen
Constenaer die de gaven van een goede memozie wetenschap en verstant besit /
de deught wel beminnen / de neersticheyt lief hebben / de traegheyt haeten en
de sonden versoyen / soo sal hy hier crijghen gheluck / boozspoet / eer / en rijck-
dom en naermaels den onepndighen loon van saligheyt.

De neerstigheyt vercrijght een eeuwich Eeren-croon
En d'arremoede is alleen des Luyaerts loon.

Hier mede dan daelende op mijn boozghenomen werck in't verbolgh vanden
lof der vermaerde Beldt-snijders / Architecten / en Placdt-snijders / soo
ben aenghelockt aenden Leser booz ooghen te stellen de hoogh verheven Faem
die ghedurich als een schadutwe op de hielen volghet vanden weert-beroemden
Simon Bosboom uptnemenden Beldt-snijder van Emden, niet anders ghedurich
verspreyende als de wonderheyt die hy in Const van beldthoutwen is verthoo-
nende daer den Hertoch van Brandenburg / het Princelijck Hof van Ozaignien /
ende heel Hollandt van connen ghetuyghenis gheben / waerom datmen wel
segghen mach tot sijn onsterffelijcken lof ende eer.

Jet seldsaems niet en baert als veel verwonderingh
T'gen' aenden Meester gheeft een Consts bevoorderingh.
Die soo veer reycken sal in't houwen vanden steen
Tot dat het leven en de Const compt over een.

W w w

SIMON

SIMON BOSBOOM

Beldt-snijder, gheboren van Emden Anno 1614.

Ghelijck de grootste kracht der beeldt-rijcke imaginatie bande schildzijen bestaet inde ciereijke inbentie / soo is oock de uperste volmaeckthept bande edel Sculptura ghelegghen inde naerboetsinghe der epghenschappen diemen in't roerelijck leven vernempt ende bespeurt / want een steenen statue die de cracht van eenich ernstich bedrijf in haer upterlijck ghebaer bewijst / wordt gheseyt een goede actie te hebben die de rechte ziel der Const is / jae al ist dat de Const gheen roerich oft gheboelijck leven en heeft ghelijck alle levende dinghen verhoonen / soo wordt daer in by een Const-kennende oogh soo veel ghesien als in het epghen leven : men bespeurt daer in veel-derley beweginghen des ghemoets / t'zj een lieffelijcke toelaggingh / een statelijcke sturichept / een aenghename bzoelijckhept / een stercke ghesethept en sulckdanighe andere actien / daer den Menschouwer sich by naer toe verlust oft betweecht bindt. Daer den grooten Const-barenden Gheest Simon Bosboom een groote ghetupghen van gheeft als te sien is aen alle zijn Beelden die van hem ghesneden ende aen het nieuwe Stadshuys van Amsterdam te vinden zijn / waer in uyt ghestort is allen de aengenaeme en uperste volmaeckthept die een Beldt-snijder in houdt oft steen can voort brengen / den Edelen Heer Jacobus van Campen Heere van Randebroeck &c. ende groot Archite& (die t'selbe Stadts huys gheordonneert heeft ghelijck hier vooz bzeeder rompt te blijcken) can hier van rechte grondt-reden gheven / met wat een cloecke neerstichept desen Bosboom den overbloedt van sijn wetenschap in de weert-besaemde ende hoogh beroemde wercken heeft laeten dalen / daer ick alle Const-minnende kenders laet van oordeelen die t'selbe sullen comen te sien / t'is waer dat Simon Bosboom niet alleen de eer en mach toe gheschreven worden / van allen de Steenen-beelden / Parquementen / Obale Formen / Loofwercken / Pilstonen / Balusters / Pillaren en sulck danighe ontallijcke bywercken (die daer te sien sijn) ghemaect te hebben / daer den voozghemelden Aertus Quellinus met zijne Neven oock den lof en roem van draghen / alsoo aen elck-anders handelingh can gheoordeelt worden dat de Hooch-moghende Heeren Staten van Hollandt niet anders in hun Stadt-huys vooz een eeuwigh werck Mirakel en wilden uyt ghewerckt hebben / als van de alderbeste en voornaemste Meesters die in dese eeuw ter werelddt te vinden waren / daer Mula wel mach van segghen aldus :

Wat wonder wonderheyt en iser niet te sien
Aen d'Amstels schoon Stadt-huys, daer Bosboom
en Quellien

De hoochte edelheyt van t'leven en Natuer
Bewesen hebben naer de Konst, door hun Sculp-
tuer

In witten marber-steen, waer in niet en onbreckt
Als dat elck Beldt den sin van Const niet uyt en
spreckt,

Die jeder een bewijst, waer door het altemael
(Soo elleck leven had) Ichijnt eene Goden fael.
Wat cost Natura self aen Bosboom gheven meer
Als de onsterflijckheyt van d'hoochte lof en eer
Die Fama schencken can aen jemandt van ver-
standt

En maeckt den Gheest en Konst vermaert door
t'heele Landt.

PEETER

SIMON BOSBOOM

*Natif d'Emden en l'ân 1614 fut bon Architect et tailleur de pierre
il at este employé au service du très illustre Prince Electeur de Brandeburch*

Nichas de Hât Stuede pinxit. Petrus de Tode sculp. Ioan. Meijssous excudit.

W w w 2

PEETER VAN SCHUPPEN

Plaedt-snijder van Antwerpen.

Die om de liefde vande Const hun soo vercloecken
 Dat sy het Vader-landt verlaten, en besoecken
 Een ander pael, ghelijck *van Schuppen* heeft ghedaen
 Die sietmen haest op d'hoochsten trap van eeren staen.
 Die sietmen in het Hof van Coninghen beminnen
 En eenen waerden Naem by alle Heeren winnen,
 Als hun den gheest bevalt in d'ooghen aenghenaem
 En dat hy daer by wordt vervoordert vande Faem.
Van Schuppen, die eerst lust vindt inde Fransche wercken
 (Betredende *Parijs* en al haer hoffsche percken)
 Begaf hem by *Nantuel* dijn weerd-besaemden gheest
 Die altijd Meester van t'graef-yser is gheweest,
 Soo als hy heden noch in Vranckrijck wordt verheven
 En in't plaedtsnijden is de eerste plaets ghegheven,
 Daer heeft *van Schuppen* soo sijn cloeck vernuft ghewett'
 Dat hy nu vande Faem wordt boven al ghesett',
 Dat hy in dese eeuw heeft niemand' meer te wijcken
 Als daeghelijckx compt aen sijn Const ghenoch te blijcken
 Want in het yser steckt het mergh van sijne deught
 Daer Nederlandt op roempt met een volcomen vreught.
 Is't in het teekenen op wit francijne blaeders
 Met kol', spaens-loot, oft penn', daer bortelt uyt de aders
 Van zijne wetenschap soo grooten edelheyt
 Dat ick (in corten sin) bevind' ghenoch gheseyt,
 Dat niemandt hem en can in Consten achterhaelen
 Noch aenghenamer zijne wercken af sal maelen.
 Sijn Const vliedt gheenen Nijdt, die daer op spouwen can
 De trecken op de plaedt sijn daer ghetuyghen van.

Vranck-

Vranckrijck
 In die besa
 Antwerpe
 Dat voor
 Daer ons v
 Waer uyt te
 Waer uy
 Ontweld

FR

Pigmals
 In t
 Van wit j
 Om dat
 Ghelijck nu
 Ghesned
 Daer niet a
 Die al v
 Die al veel
 De heele
 Tegen had
 Jae was
 snellis wer
 Veel mis
 Sijn beelder
 Om dat

Vranckrijck en moet alleen op gheen plaedt-drucken schreeuwen
En die befaemen voor het wonderst' van des' eeuwen,

Antwerpen staet noch in het herdt van Nederlandt

Dat voort brenghet menich gheest ervaren in verstandt:

Daer ons *van Schuppen* vry een proefken af can thoonen

Waer uyt te sien is wat vernuften datter woonen

Waer uyt te sien is dat hy al de Fransche kracht

Ontweldight heeft en naer sijn Vaderlandt ghebracht.

FRANCISCO FANELLI

Geboren tot Florencen, Beldt-snijder vanden

Coninck van Enghelandt.

P*ygmalion* en vondt noyt sulcken groot behaghen

In het schoon Vrouwen beldt, dat hy selfs had ghesneen

Van wit jvoor, soo eel als Menschen ooghen saghen

Om dat het leven en de Const maer schenen een.

Ghelijck nu Enghelandt vindt in *Fanelli* wercken

Ghesneden uyt albast oft eenich ander stof

Daer niet als gheest en Const is claelijck in te mercken

Die al veel meer (als ick) befaemen s'Meefters lof.

Die al veel meerder eer en jonst wordt toe gheschreven

De heele wereldt door, als het voorschreven beldt

T'gen had *Pygmalion* ghemaect, en scheen te leven

Jae was om haere Const als t'leven self ghestelt.

Ovid.
Lib. 10.

Fanellis werck en soeckt omhelsingh, gunst noch streelen

Veel min verciersel van juweelen oft ghewaet

Sijn beelden connen door de Const de herten stelen

Om dat de naecte Const soo als het leven staet.

WENCE

WENCESLAUS HOLLAR

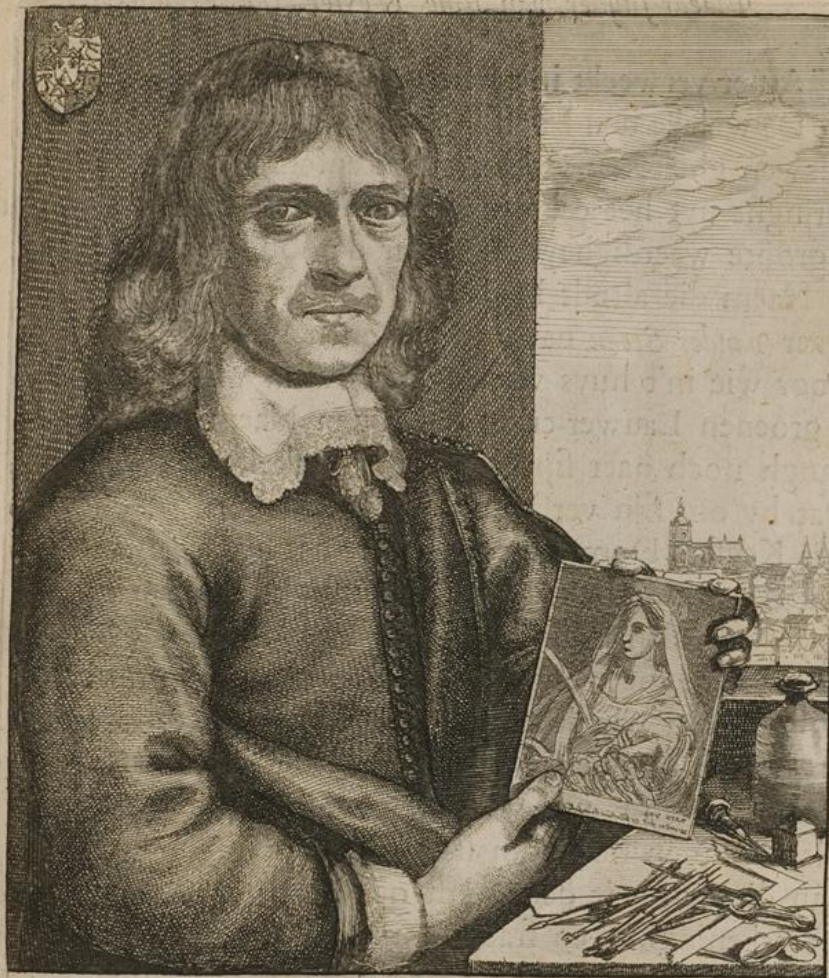
Edel Plaedt-snijder van Praegh, gheboren Anno 1607.

Leent U ooren noch een weynich
 Lefer; vol nieuwsgricheyt
 En siet eens hoe wonder veylich
 Dat HOLLARS graef-yser snijdt,
 Daer niet in en schuyt als voordeel
 Voor de teere Schilder-jeught
 Om te leeren met goedt oordeel
 De volmaecktheyt vande deught.
 PRAEGH heeft dit al langh gheweten
 Daer des' leeringh is begonst
 En wat hoch beroempt vermeten
 In d'uytwerkingh vande Const
 HOLLAR op de plaet doet blijcken,
 Niet alleen in't Duytsche-landt
 Maer oock in veel Coninck-rijcken
 Js bekent sijn cloeck verstande.
 Hoe seer hem den Nijdt belaeht heeft
 Om sijn diepe wetenschap
 Die niet eens daer naer gevraecht heeft
 En bleef sitten op den trap
 Van d'onsterfelijkke loonen
 (Dat is lof, en weerdigheyt)
 Die de Konsten eeuwich croonen
 En beminnen gheestigheyt.
 Daer den HAET heel bellegh-suchtich
 Stadichlijck voor vreesst en beeft
 En is stets voor d'eere vluchtigh
 Diemen aen Const-maelders gheeft.
 HOLLAR heeft den NYDT vertreden
 Vast ghemuyt-bandt en vercracht
 Die soo teghen recht en reden.
 Altijdt jeder een veracht.
 HOLLAR heeft nu in ghedroncken
 Eenen dranck van eeuwich lof

Die hem Fama heeft gheschoncken
 Uyt CASTALI beeck, by t'Hof
 Daer de neghen MUSEN singhen
 En daer PHAEVVS roert sijn luyt,
 Daer men PEGASVS siet springhen
 En daer t'levens water spruyt.
 Fama die en acht soo seer niet
 Eeldom, Rijckdom ende Staet
 Oft oock noyt op sulcken eer siet
 Die in gheene deught bestaet:
 Daer men niet en can door krijghen
 Eyndeloose zaligheyt (ghen
 Deught en Konst doen vroomheyt swij-
 Die gheoeffent wordt in strijdt.
 D'oogh-wit vande Konst en vlamt maer
 Op den lof die sy verdient
 En d'onsterflijckheyt befaempt haer
 Die een Constenaer verwint.
 Ydel glori op rijckdommen
 Js den wegh van hooverdy
 Die vergaet ghelijck de blommen
 En is enckel sotterny:
 Beter ist dit quaet te delven
 En te steunen op de Konst,
 T'zijn maer Slaven van hun selven
 Die betrouwen jemandts jonst,
 Om officien te krijghen
 Daer men ledigh op magh gaen,
 Const doet jeders gunste swijghen
 Noch treckt jemandts voordeel aen.
 Die den gheeft en weete hebben
 Van de deught die Konste baert
 Achten min als spinne-webben
 Rijckdom, die den gheeft beswaert.

FRAN.

Gentilis
 lemont
 demeur
 leou fr
 ver-As
 de la g

WENCESLAUS HOLLAR

Gentilhomme né à Prague l'an 1607, a esté de nature fort inclin^e p^r l'art de menature principalement pour esclaircir, mais beaucoup retardé par son pere, l'an 1627, il est party de Prague aijant demeuré en divers lieux en Allemagne, il se est adonné pour peu de temps à esclaircir et appliquer leau forte, estant party de Coloigne avec le Comte d'Arondei vers Vienne et de llee par Prague vers l'Angleterre, ou aijant esté serviteur domestique du Duc de Sorck, il s'est retiré de là à cause de la guerre à Anvers ou il reside encorés.

Le. Xcys sans pmsat et excudit.

FRANCISCUS VANDER STEEN

Plaedt-snijder van sijne Keyserlijke Majesteyt.

NAtuer verweckt in't hert veranderlijcke dinghen
 De welcke den Mensch tot veel ghelucken bringhen,
 Als een gheleerde vloet van wetenschap en Konst
 Dringht uyt het eel verstandt, die stets den naem bejonst
 Met groote weerdigheyt, jae naer de doodt can gheven
 N'en Naem die alrijdt in der eeuwigheyt sal leven.
 Daer *vander Steen* naer wacht, en hem is toe gheseyt,
 Voor wie in't huys van eer van Fama wordt bereyt
 Den groenen Lauwer-crans die zijnen Naem sal croonen
 En langh noch naer sijn doodt aen jeghelijk bethoonen.
 Dat hy om sijn verstant, vry wetenschap, en gheeft
 Des Keyfers Domesticq veel jaeren is gheweest,
 Om al de wonderheyt der vol Constighe plaeten
 Die hy ghesneden heeft, en die t'gheluck der staeten
 Verwinnen meer en meer, en maecten groot gheacht
 De gen' van wie de Const wordt stadich voorts ghebracht.
 Niet valt soo aenghenaem in edel Princen ooghen
 Als daer de kennis van verstant wordt uyt ghesooghen,
 Als daer men door can sien wat inden boesem steckt
 Van die den aert der Const op wit papier ontdeckt.
 Veel teekeninghen en fraey Conincklijke beelden
 Van *vander Steen* ghedaen, de eer noch breeder melden
 In't hooghe Duytsche-landt besonder in het Hoff
 Des Keyfers, daer de Konst bewijst sijn weerden loff.
 Waer dat Const-Minnaers sijn wordt alle Konst verheven
 T'gen' Oeffenaers der Konst in groote vreught doet leven,
 Jae weckt tot neerstigheyt en jever jeder een
 Waer van ghetuyghen gheeft *Franciscus vander Steen*.

LUCAS

UCAS

T^{Pinsee}
 Op
 behoonen
 Uyt wiet
 Dit blijktt i
 En t'teet
 By hem t'
 Brenght
 Van alle d
 En ove
 Die t'lev
 Dat nie
 Daer veel g
 Sijn waer
 Const v
 Om hu

I A

V^{Eel p}
 G
 sijn vaer
 Dar Mu
 seydt m
 En thoc
 Neefs,
 Als die c

LUCAS VORSTERMANS Den Ionghen

Plaedt-fnijder van Antwerpen.

T'Pinseel bewijft den aert en cracht van alle verven
 Op doeck en glad panneel, t'graef-yser en de stift
 Bethoonen op de plaedt den lof die Meesters erven
 Uyt wiens kloeck verstandt wordt niet als Const ghesliff.
 Dit blijkt in *Vorstermans*, alleen niet in't graveren
 En t'teekenen daer by, maer oock in d'eel *Pictuer*
 (By hem t'hans noyt gheleert) die op den throon van eeren
 Brought Constenaers, om dat sy t'wesen en Natuer
 Van alle dinghen stets soo weten af te paelen
 En over tuyghen ons dat Const haer soo verheft,
 (Die t'leven aerlich weet soo levendich te maelen)
 Dat niet soo eel en is als *Vorstermans* betreft.
 Daer veel ghesneden, en seer net gheetste plaeten
 Sijn waere proeven van, en thoonen wat'et is
 In Const volleert te sijn, die niet als lof naer-laeten
 Om hunne edelheyt en schoon ghesteltenis.

I A C Q U E S N E E F S

Plaedt snijder van Antwerpen.

Veel printen (die den gheest van *Iacques Neefs* bewijsen)
 Ghetuyghen zijn wat aert in sijn graef-yser steckt
 Wijns vaerdigheyt men hoort van jeder een soo prijsen
 Dat *Musa* oock met recht hun edel Const ontdeekt,
 En seydt met corten sin, al t'gen' het Stift can draghen
 En thoonen op de plaedt, wordt constich af ghemaelt
 Van *Neefs*, daer niemant in can vinden sijn behaghen
 Als die de Const verstaet en daer verstandt uyt haelt.

X x x

AERTUS

AERTUS QUELLINUS Den Ionghen

Constich Beldt-snijder van S. Truyen.

T'Schijnt dat een Hemels vier brandt in *Quellini* wercken
 Uyt kley en steen ghemaect, daer niet is in te mercken
 Als eene Goden kracht die houdt en steen besielt
 En aende Menschen meer als Const verthoonen wilt.
 De waerheyt gheeft hier licht aen die den gheeft beschouwen
 Die over al is in wit Marmer-steen ghehouden,
 In pot-aert gheboetsert, oft in jvoor ghesneën
 Daer t'leven niet en schilt aen Konst in hout en steen.
Vulcaen den Godt des viers en brocht noyt eelder seden
 In zijne schoon *Pandor* soe als men siet ghesneden
 In beelden van *Quellien* waer in dat maer ontbreckt
 Een levendighe tongh die hun tot spraeck verweckt.
Promotheus en heeft noyt sulcken vier ghenomen
 Tot *Iovis* bitter spijt uyt d'Hemels, om te comen
 In zijne statuen, die hun het leven schonck
 Dat een van al *Quellien* in Const te boven gonck.
 Want al het gen' hem roert, sijn Goddelijcke dinghen
 Daer niemant als den Heer het leven in can bringhen
 Maer t'gen ghemaect wordt van een menschelijcke handt
 En sich als t'leven thoont, behoeft gheen vier oft brandt
 T'waer anders Goddelijck, en buyten t's'mensch bedencken
 Dat hy sou boven Const aen Const het leven schencken,
 De wetenschap nochtans schroompt voor *Quellini* gheeft
 Om dat sy selden is soo nauw besien gheweest
 Van jemandt dan van hem, als blijkt aen al de wercken
 Tot *Amsterdam*, en oock t'*Antwerpen* in veel kercken
 Daer sy den Naem ghenoch verheffen door de kracht
 Die van *Quellinus* in de Const is voorts ghebracht.

Mijn

Narriff de
 vris-bien
 de Dage ge

AERTVS QVELLINVS IUNIOR

Natiff de St Trude en pays de Liege Architect et tailleur de Pierre, Bois etc.
 très-bien estimé et renomé pour son gran esprit Demeurant et Anvers.
 I. de Dujets pinxit.

XXX2

Coeur. L. Luuwers. sculpsit.

Mijn pen staet roereloos, jae can niet meerder schrijven
 De Faem seydt haer soo veel dat sy versuft sou blijven,
 Soo ick wou voorder gaen, en segghen wat *Quellien*
 Noch meerder heeft bemaelt, als blijktt aen die het sien.

FRANCISCVS DU SART
 ghenoompt VVALONI

Beldt-snijder uyt Henegouwe, ghestorven tot Londen Anno 1661.

Hier heerft Naturas kracht oock in *Du Sart'ens* beldt
 Dat menich oogh en lust in't aensien can verleyen,
 Soo t'self ontrent het hert en inde sinnen spelt
 Daer t'leven uyt den steen is qualijck t'onderscheyen.

Als t'Conincklijke oogh van Enghelandt besach
 Een proef van dese Kunst in Marremor ghesneden
 Bevontmen datter niet als levens gheeft in lach
 Waer door t'verwonderen *Du Sart* heeft aenghebeden.

Te comen in het Hof, soo als oock is gheschiet
 Om stets te snijden en in pot-aert te boetseren
 Al waermen t'wesen van *Stuarts* gheslacht in fiet:
 Niet beter als de Konst Palleyfen can stofferen.

XXX

WEERT.

WEERT-BEFAEMDEN ROEM
 Van verscheyde Nederlantsche JOFVROVWEN
 Haer selven oeffenende inde seer edele
 SCHILDER-CONST.

Hier overt noch een woordt daer al wat sins in steckt
 T'gen' oock bedenckigh en verwonderingh verweckt
 Aen de weet-lievende Const-Minnaers die dit lesen
 En hoorende dat : die in Maeghden vrijheyt wesen
 (In plaets van met de naeld' te volghen haeren naedt
 Te vouwen eenen doeck, oft spinnen eenen draet)
 Stets oeffenen t'verstandt in Mannelijcke wercken
 En daeghelijckx de Kunst sijn besich aen te mercken.
 Het leven en Natuer te comen seer nae by
 Soo als men speuren can in d'eelheyt der schildry,
 Die t'Neerlandts Vrouwen volck weet aerdich af te malen
 Waer in sy wesentlijck *Apelles* achterhaelen,
 En thoonen claerlijck dat in't Maeghdelijck verstandt
 Huyft wetenschap en gheest, waer van ghetuyght de handt.
Cupid' den minnen Godt (die dringht sijn liefdens schichten
 In al dat aedem voelt) die Coninghen doet swichten
 Door zijnen brandt en onverbiddelijcke kracht,
 Wordt hier ghebannen uyt *Picturas* vry ghedacht,
 Daer *Anna Schuermans* med' verkeert en tracht te weten
 De diep verholentheyte van haer Pinseels secreten.
 Daer sy ghenucht en lust, en vreught en smaeck in schiept
 Waer doer sy t'minnen mall' uyt haere sinnen rept.
 Als Faem ghenoch verbreydt, niet sonder vaste reden
 Midts uyt haer vloyt de bron van alle werentheden.
 Die den gheleerden *Cats* oock in sijn wercken noempt
 En sonderlingh aldus op dese Jonck-vrouw roempt:

„Wie oynt dit aerdich beldt sult comen aen te schouwen
 „Hout vast dat ghy hier siet een roem voor alle vrouwen
 „Van dat de wereldt stont tot heden op den dach
 „Niet een die haer gheleek, oft nu bereycken mach.
 D'eer van dit Maeghden puyck wordt Hollandt toe gheschreven
 Daer sy gheboren is, en heeft haer t'licht ghegheven
 Van alle wetenschap in Taelen en in Cunst
 Sulckx dat sy meer verdient als des' mijn cleyne gunst.
 In Brabandt roemt de Faem oock op de fraey verstande
 Van't teere Vrouwen volck die haeren gheeft verpanden
 Aen d'aenghenaem Pinseel, daer S'in ervaren sijn
 Als ons de Konst thoont van de Dochter van *Pepijn*,
 Van *d'Egmont*, en van *Dijck*, soo swirich, cloeck en crachtich.
 Volvervich wel ghestelt, en wonder Meesterachtich.
 Als oock van *Vden* doet in't schild'ren van Pourtret
 Jousvrouw *Vergouwen* in het copieren net
 Die haer niet en ontsiet groot ordonnanti stucken
 Van *Rubbens* en van *Dijck* als t'leven af te drucken
 Te volghen naer den eysch als t'recht Origineel
 Soo wonder krachten baert haer hooch beroempt Pinseel.
Cathrina Peeters, (die door gheeft van wel te trecken
 Can alle Aerds ghewas van fruyt op doeck ontdecken)
 Uyt een seer hooghe drift gheen ander liefde draeght
 Als tot de wetenschap der Konst die haer behaeght.
Elisabeth Neael uyt Enghelandt ghesproten
 Is oock ten uystersten met jever overgoten,
 Om de volmaecktheyt van den schoonen blommen aert
 Te maelen met Pinseel, soo als sy openbaert,
 En oeffent haer soo cloeck dat groot'lijckx is te hopen
 Oft *Zeghers* gheeft compt noch in haer verstant gheslopen.
 Daer ons het blom-ghewas dat op panneelen staet,
 En van haer is gheteeft, van wijzen sal de daet.

Wat

Wat lof v
 Die meer
 Als dae
 Oft ure
 Als wel op
 Te spouwe
 Als inde
 Sy wete
 Die meer r
 Als naer g
 Sy wete
 En wae
 y weten
 in wat ir
 Wie vee
 Die siet
 Daer haeste
 in daerme
 Daer tre
 En de n
 Thuis een
 sijn Leydel
 Die ghee
 Moet or
 besonder t'
 Die lichteli
 Daer vry
 Bevinden
 sters weter
 Dat jeder
 Daer d'
 Van lof

Wat lof verdienen niet sulckdanigh jonghe Vrouwen
 Die meer van wetenschap en Konst als traegheyt houwen,
 Als daeghelijckx lanckx straet wat wandelen te gaen
 Oft uren langh in huys voor t'spieghel-glas te staen,
 Als wel op jemandts scheef gaen, letsel ofte rampen
 Te spouwen clapperny en daer med' ftets te schampen,
 Als inde Mane-schijn te loopen savonts laet
 Sy weten dat een eerbaer Maeght dit al mistaet
 Die meer naer d'oeffeningh van t'Schilders studi trachten
 Als naer ghelooften van de vrijery te wachten
 Sy weten wat in't hert de beste seden prent
 En waer in dat t'vernuft wordt van een Maeght ghekent.
 Sy weten wat de eer can voeden, en vercorten
 En wat in eenen mensch can de volmaecktheyt storten,
 Wie veel by menschen compt, die vinter spot oft spijt
 Die sieter veel ghebreck, die worter licht benijdt,
 Daer haestelijck een pleck is in sijn cleedt te haelen
 En daermen lust, noch gheeft, noch vreught en can bepaelen
 Daer trots, en eyghen sin, verwijt en hooverdy
 En de niet-wetentheynt besitten d'heerschappy.
 T'huys eenen boeck in handt, oft d'esel aen te spreken
 Sijn Leydtsmans vande deught, en plaesters voor ghebreken,
 Die gheen ghebreken soeckt, te krijghen oft te sien,
 Moet onbekenden aert van quaet gheselschap vlien,
 Besonder t'Vrouwen volck, die teer sijn om te kroken
 Die lichtelijck misdoen, en schimp wordt naer ghesproken,
 Daer vry van sijn die t'huys hun eenich tijds ghenucht
 Bevinden in't Pinseel, en soo haer edel vrucht
 Stets weten uyt den gheest te koken en te pleghen
 Dat jeder wiese siet, wordt tot haer kracht gheneghen
 Daer d'over-vlugghe Faem een soete saus op maectt
 Van lof en waerde eer, die al de wereltd smaectt.

Wel

Wel aen dan waerdigh puyck der Nederlandtsche Maeghden
 Ter wijl U anders niet als ons *Pictuer* behaeghden,
 Daer soo veel weet in schuylt voor die haer Const verstaen
 Soo wensch ick anders niet dat noyt en mach vergaen
 D'onsterffelijcke Faem van uw' Pinseel hanteringh
 Die altijd leven sal en blijven in vereeringh,
 Jae veel te meer om dat de wonder seldsaemheyt
 Van U manhaftich werck, een Manlijck eer verbeeydt.

STEPHANVS DE LA BELLE

Schilder en Plaedt-snyder van Florencen.

Soo ende ghelijck mijn voorgaende beschryf den Leser eenichints aentwijst ende volcomentlijck bericht dat het schynsel vanden Schilder oft teeken-aert altijd een seker vermenginghe des *Perspectiefs* ende licht bereyft / waer dooz d'*Menschoutwer* den grondt en kracht van het werck compt te bespeuren / soo hebben wy noch voorder te letten op het ghene ons *Plinius* voorhouwt / dat niet alleen de lichten en perspecten / maer oock de schaduwten (die tusschen beyden loopen) de volmaecktheyt van alle Consten ontdekken. Waer van ons een claerder blijkt gheeft den wonderen *Inventeur* en versirenden *Constenaer* *Stephanus de la Belle*, den welcken in alle zijn gheetste *Landschappen* / *Dalysen* / *Ghesichten* / *Tuinen* / en sulckdanighe *Ordonnantien* / sulcken wonderheyt van *inbentie* / en gheseltenis des levens eyghentheyt berhoont / dat de selve vooz het tweede leven worden aenghesien / jae zijn teekeninghen / *printen* ende *schil-drijen* berwecken de *Menschen* tot lust en tot vzeught die de selve beschouwten / oin dat sy met eenen sonderlinghen luster van *Const* obergoten zijn ende de volmaecktheyt van alle deughden in sich berthoonen / welck de oorzaeck is / dat onse sinnen dooz een soet en aenghenaem ghewelt daer toe ghetrocken worden. Welck vooz een *Lief-hebber* en *Kennis-dragher* van *Pictura* niet te verwonderen en is / ter wijlen datmen uyt een wel ghetrocken linie oft omtreck (die *Meesterlijcke* douwen en volmaeckite gheseltenis heeft) sal comen sien een lebendich roersel van t'*Menschelijck* bedryf / datmen oock een sachten adem tocht in copere oft steene *Beelden* schijnt te vernemen / wijders in wel ghesneden oft gheetste plaeten (die eenich *Landschap* berthoonen) eenen diepen *ir-ganck* / wijdt verschiet / roerende loof / singhende voghels / springende fonteynen en loopende rivieren oft water-ballen / met een aenghenaem verheugingh sal comen sien / die den lust vanden *Mensch* soo veer verleyden dat hy dilt-wils wensch op sulcken plaetsen zijn vermaeck te moghen nemen / daer de *af-beldinghen* van *La Belle* vol van zijn die thien-mael meer lof meriteert als *Mulden* *Leser* hier berthoont ende om coztheyt wille is segghende aldus :

Den

Stefano de la Belle, natif de Florence en Italie, en l'an 1614. tres bon painctre en petit, ausi faict merueilles, en l'eau fort d'un grand esprit tres abundant, en inventions, q'faict son comencement apres Jaecques Callot, on voit quantite de ses estampes par tout.

Stocade. pinxit.

Waller. fecit.

Johannes Weyererus excudit.

Y yy

Den Naem des Conftenaers, *La Bell'*, is weert t'aenmercken,
 Om dat hy ſchoonheyt duydt, en compt wel over een
 Met d'eel ghefteltnis van de verheven wercken
 Die van hem ſijn gheetſt, gheſchildert oft gheſneën.
 Want niet ſoo wonder fraey, volmaeckt en hoogh verheven
 Can worden nau beſien beſonder op de plaet,
 Het gen' ſoo over een compt met het eyghen leven
 Als dat ſijn Conſt be thoont waer op t'aenſchouwen ſtaet,
 Een aenghenaem gheſicht, van Landtſchap, Metſelrijen,
 Palleyſen, Hoven en Ruienen, oft Figuer
 Soo ſuyver als t'Pinſeel met verſ thoont in Schildrijen
 Daer d'eyghenſchap in ſchuyt van t'leven en Natuer.
 Leeft dan *La Belle* leeft, leeft altijd ſonder ſterven
 Want die ſoo ed'len Conſt op deſe wereltd ſaeyt
 Sal naer het ſterven ſonder ſterven t'leven erven
 Dat is een eeuwich eer, daer Faem den Naem med' fraeyt.

COENRARD' LAVVERS

Plaedt-ſnijder van Antwerpen.

Wat heeft de Stadt *Parijs* niet Gheeften op ghequeect
 Op eenen cleynen tijdt die haer woonplaets beſochten
 Als *Coenraerd' Lauwers*, wiens Conſt dat leeft en ſpreckt,
 (Soo t'schijnt) die ſy met vreught van daer naer Neerlant brochten.
Robert Nantuel, *Polly* en noch veel ander meer
 En hebben noyt ſoo vroom jet aerdighs af ghemaelen
 Hoe ſuyver uyt ghedruckt hoe gheeffich, net en teer,
 Den ed'len Franschen aerdt van Conſt is t'achterhaelen
 In *Lauwers* druckery, die op zijn plaeten compt,
 Als blijkt aen d'handelingh vol krachtighe manieren,
 Soo in het groot als cleyn, daer Faem ghenoch op roempt
 Die noyt en is vermoyt met lof ſijn Konſt te cieren.

LOF

LA
welcke

Als mijn
Werdt
Om d'elhe
En haere w
ſlach ſy vo
mede dat
Tgen' eerst
Tghewicht
taeren jey
er s'een c
Want ſiend
ten *Mufas*
er t'uytlegh
acht: wo
Om te berh
Hoe menic
er ons dit S
er t'leven a
Om waer t
Door al de
er beter als
er dat den I
Die Godt d
En niet alle

LOF VAN ALLE DE
PLAET-SNYDERS
 De welcke met hun Conft dit tegenwoordich
C A B I N E T
 verciert hebben.

ALs mijne *Mufa* van den Avondt tot den Morghen
 Werdt jeverich ghequelt van veel-der-hande forghen
 Om d'eelheyt van *Piçtuer* te brenghen in het licht
 En haere wetenschap te stellen in het dicht.
 Soo sach fy voor haer staen veel Nijdtsuchts valse laeghen
 Waer mede dat den Haet haer naermaels soude plaeghen
 T'gen' eerst een af-keer gaf, sulckx dat sy langh ghenoegh
 T'ghewicht van desen last te vooren overwoegh,
 Eer haeren jever werdt tot dit beschrijf gheneghen
 Oft eer s'een doorganck heeft in dit swaer werck ghecreghen,
 Want siende dat *Piçtuer* haer luyfter leenen quam
 Aen *Musas* Rijmery, en haer vereenen quam
 Met t'uytlegh vande Conft, begoft sy moedt te krijghen
 En dacht: wou d'edel pen, *Piçtuer* en sou niet swijghen,
 Om te bethoonen door haer wonder gheesticheyt
 Hoe menich gheestich Man haer Eelheyt heeft verbreyt.
 Daer ons dit Schilder-boeck van thoont veel vaste proeven
 Naer t'leven af-ghebeldt, die weynich inck behoeven
 Om waer te maecken wat een Eer elck een verdient
 Door al de vremde Conft die m' in hun wercken vindt.
 Niet beter als het werck ghetuyghenis can gheven
 Wat dat den Meester is, waer in de gaeven sweven
 Die Godt den Mensch verleent, daer *Mufa* hier van spreckt
 En niet alleen de Conft, maer t'wesen selfs ontdeckt.

Van die het Wesen en Natuer van alle dinghen
 Als d'eyghen leven in schildry ten voorschijn bringhen.
 De vry en eel *Pictuer* verthoont haer op de plaet
 En beldt hier t'leven af, dat als het leven staet,
 Tot ciersel van t'beschrijf der vrome Constenaren
 Die met het Yser en Pinsel veropenbaeren,
 Den schijn van t'leven, op doeck, plaet, panneel en steen
 Die in dit *Cabinet* vergadert zijn by een.
 Daer de aenlockfels van de fraey ghesneden beelden
 Soo wel de wercken als t'ghesicht van t'leven melden
 Daer d'overvlogghe Faem noch lanck op brallen sal
 En hoeden *Musas* pen van ramp en ongeval.
 De Faem der Constenars haer soo veel stof quam schencken
 Dat t'was onmoghelijk om op haer niet te dencken,
 Die haere liefd' altijd gehandt-haest heeft met jonst
 Om staegh te tasten naer de paelen vande Konst.
 Soo als sy heeft ghedaen, doch soeckt van niemandt voordeel
 Elck een is altijd vry in sijn ghepeys en oordeel
 Van t'gen' beschreven is te segghen wat hem lust
 Den Schrijver soeckt gheen lof, maer wel ghewenste rust.
 Hoe schelms en onbeleeft de Nijdt knerst op haer tanden
 Om t'*Gulden Cabinet* te brenghen heel in schanden,
 En daer med' t'aesen haer vuyl slinger-slangich hoeft
 Wijns tongh by volck van eer is altijd ongheloofst,
 Daer wordt niet op ghepast, men acht gheen spotternijen
 Ter wijlen swanger gaet de Nijdt van guyterijen,
 En knaeght haer eyghen herdt in't onder-aertse poel
 Daer grouwelijken krielt t'wanschepfels hels ghewoel.
 Wat rest my dan noch meer tot jemandts lof te segghen
 De Faem (die Taelman is van roemen uyt te legghen)
 Heeft hondert-mael meer stof ghesoghen uyt t'verstandt
 Der Gheesten, om hun eer te melden door het Landt.

Doch

Doch aengh
 Die in her
 Mijn wer
 Der Konf
 soo docht m
 in hun verd
 Te segghe
 Die t'wef
 Babamer, van
 in die daer l
 EGIDIV
 De Cort en
 de JODE,
 Met veele ae
 Als t'wese
 Van Seghe
 Sabom, Ho
 Gilis Sad
 Door L
 De Witt
 in Dijk, C
 in BOT
 Door M
 Van Lv
 Van Wov
 Van Vytrecht
 Siet Dav
 Van LA
 in voorts w
 SNEYERS
 Van BAI
 En Jacob

Doch aenghefen de gunst van d'Edel Conftenaeren
(Die in het snijden op de plaeten zijn ervaeren)

Mijn werck soo heeft begift met veel verfcheyden aert
Der Konft, die d'oorfaeck van mijn fchrijven openbaert,
Soo docht my goedt te fijn daer van in't cort te mellen
En hun verdiende Eer, den *Lefer* voor te ftellen,

Te fegghen wat een kracht in *HOLLARS* plaeten fteckt
Die t'wefen van *La Bell* en van *van Es* ontdeckt.

Elshamer, vander Borcht, Boon' Peeters en *van Baelen*
En die daer by *van Venn'* heeft gheeftich af-ghemaelen.

EGIDIUS RVCHEL, Oclavio, van Veen

De Cort en *VVillarts* van *FRANCISCUS VANDER STEEN.*

DE JODE, die daer by compt dit beschrijf verftercken
Met veele aerdigheyt, daer gheeft is in te mercken

Als t'wefen van *Iordaens, Niclaes de Helt, Teniers,*
Van Seghers, VVouters en *Du Pont, van Lint, Cofsiers.*

Bosboom, Honthorst, d'Artois, Cnupfer, Danckers de Rije
En *Gilis Sadeler*, soo fchoon als in *Schildrije.*

Door *LOEMANS Iaecq; Callot, van Leyen* van *COLIN*

De VVitt' van Thielen en den *Beldt. Snijder Quellin.*

Van Dijck, Cocq, Diepenbeeck van *PAVLVS PONTIVS*
Van BOTTATS, Ryckaert en van *Heil* met *Hondius,*

Door *MEYSENS Nieuwelandt, de Keyfer, Saveri*

Van *LVCAS VORSTERMANS, Thys, Peeters* en *De Bie,*

Van *Wovmans Poulenborgh, Ian Both,* twee *Sadeleren*
Van *Vytrecht* en noch meer die oock dit Boeck vereeren,

Siet *David Beck* die is ghelineden van *COYET*

Van *LAVWERS Boel, van Son, Verbrugghen* en *Biset.*

En voorts wat grooten gheeft is wefentlijk te mercken
In *SNYERS* edel Conft, en d'hooch-beroemde wercken

Van *BAILLIV, VANDER DOES, COVKERCKEN, SOVTEMAN*

En *Iacob Neefs,* daer gheeft een clær ghetuyghen van

D'af.

D'af-beldtsel van noch meer vernufte Const-handtteeders
 (Die de Pronck-perels sijn, Gland-luyfters en Vereerders,
 Van t'GULDEN CABINET) bewijst de goede jonst
 Waer med' beademt wordt mijn *Musas* rijme Const,
 Bewijst hoe dat *Pictuer* compt jeverich vereenen
 Met d'edel Poësi, en haer omtrecken leenen,
 Waer uyt te speuren is den wesentlijcken aert
 Van t'gen mijn *Musa* hier in rijm veropenbaert.

GRAF-SCHRIFT

Over de doot vanden Godtvruchtighen Broeder *Daniel Zegers* der
 Societeyt *JESV*, *Ioannes Fijt*, ende *David Rijckaert*, in hun leven
 constige Schilders, die in't drucken van dit *GULDEN CABINET*
 uyt dese wereltdt ghescheyden sijn.

*Mille modis morimur mortales, nascimur vno
 Sunt hominum morbi mille sed vna salus.*

NOynt sach ick d'eel ghelaet van ons *Pictura* droever
 Als toen Broer *Zegers* door de doot t'Pinseel begaff,
 De tranen bigghelden oock van haer oogghens oever
 Wanneer sy *Fijt* en *Rijckaert* sincken sach in't graff.
 T'was al in rouw becleedt, Pinseelen en Paletten
 Om dat *Picturas* roem verflenscht werdt en verdort
 De doot en siet niet aen, jae kent gheen Konst oft Wetten
 Als t'haer door Godes wil alsoo bevolen wordt.
 Soo *Zegers* d'ooghen sloot en liet het soet becommen
 Der vrije Schilder-const stondt *Flora* heel verstelt
 Om dat den aert des bloms door gheeft, in Son en lommer
 Soo niet meer schijnen sal ghelijck in *Zegers* belde.
 Want nu den wortel van haer leven is bedorven
 (T'gen was sijn cloecke handt, die t'leven quam heel by)

Is oock de Const met hem begraven en ghestorven
Hoe wel dat sijnen gheest blijft leven in schildry.

Wat rijcken schat verloor *Pictuer* oock niet in't krencken
Van *Rijckaerts* eel verstandt, die t'al gheschildert heeft
Wat m'in stillstaende werck cost peysen oft bedencken
Jae tot Figuren toe elck een schijnt dat'er leeft.

Diaen de lacht-Goddin is mede heel verlaeghen
Midts den Beest-Schilder *Fijt* is als den roock vergaen,
Want als sy moe en mat was vanden Herdt te jaeghen
Soo sach sy met vermaeck sijn jacht-schildrijen aen.

Nu ligghen sy te saem in d'Aerdt om stof te worden
Wijns gheest d'onsterflijckheit sal in *Faems* gordel gorden.

Besluit van t'Werck.

O M met dese vooz-verhaelde ende naer-volghende cozte bedenckingen tot het eynde van mijn werck te comen / soo en heb ick niet onghewoogelijck ghevonden het eenich Ken-teecken bande grootste volmaektheit ende aerdicheyt der vyz Konsten noch eens en vooz het lest te heirbatten en (daer mede sluytende) te segghen : dat de teekeningh (daer ick in het eerste Boeck hzeeder van heb gheschreven) het eenich fondament is daer de edelste Consten haeren voorszponck van hebben. Ick segghe de edelste Consten in't Generael om datter twee-der-ley Consten zijn / die malcanderen verschillen inde qualiteyt ghelijck eenen Boer aen een Edelman. De een Const die van *Patuer* en *Ghedaente* eel is bestaet inde reden : ende de andere steunt op den lichaemelijcken aerbeyt. De eerste / die inde reden en volmaektheyt bestaet blijft ons by tot het eynde des levens / dat is gheleertheyt en wetenschap van *Schilder-const* / *Veldthoutwen* en andere hier vooz ghemelt / ende de tweede *Konst* die van grober ghedaente is / halt ons inden ouderdom af dat zijn slabende *Ambachten* de welke (schoon de wetenschap daer van in ghedachten blijft) inden ouden dach niet meer en tan gheploeghen worden / om dat de lichaemelijcke krachten met den ouderdom vergaen en verslijten. De bezogghen schatten van vermaeckelijcheydt en veruoeghen (die jemandt bande *Lief-hebbers* inde *Konste* siet / en waer dooz datmen zijnen on-versaedelijken appetijt

appetijt af meten can) spuyten uyt de teekeningh. Gheen Architecten, Beeldhouwers / Plaect-snijders / Bozdruerders / Astrologanten / Schryf-meefters / Medecijnen oft Krupdt-kenders / Muscanten / Crighs-obersten / Land-meters / Goudt oft Silber-smeden en soo danighe meer andere moeten inde Teckenconst ervaren zijn / om de hoedanicheyt van hun vooz-ghenomen wercken dooz een af-gheschilderde Schetse oft teekeningh gheboeghelijcker vooz te stellen ende te fatsoeneren. * D'Architecten sullen eerst hun betwerp van groote en machtighe bouwen in een kleyn klompjen pot-aert voozbelden / eer sy hunnen bou in't groot sullen beginnen want de proportie die in't kleyn ghespeurt wordt behoudt de volle kracht in't groot. * Sy behelpen haer met een wasschen oft pot-aerden Model daer sy hun werck in sullen bevozen eer de fundamenten bande bouwinge gheleyt worden. (a) Het voozbeldt vanden Tempel dien GODT wilde dat Salomon hem te Jerusaleem sou bouwen naer t'voozschryft oft teekeningh d'welck hy met zijn eyghen handt ghemaect en aen David oberghelevert hadde / (b) Wijders het metalen Serpent dat achter volghens Godts bebel ghegoten wierdt. (c) Den Patroon van het gansch werck der Arcke des verbondts / die Godt selver op den Bergh Sinai aen Moyles verthoont heeft. Eyndelijck de af teekeningh van Jerusaleem op een Tichel-steen tot schrick der Israaeliten, en sulckdanighe meer ander wijsen ons inde H. Schryfture aen dat aen Godt dese Const behaeght heeft en dat sonder voozgaende afteekeningh selden goet werck can voozs ghezocht worden. Sulckx dat gheene Architecten, Plaect-snijders / oft Bozdruerders hun wercken sullen beginnen sonder eerst de selve in pot-aert te boetsen / op papier te teekenen oft met de naelde te patrooneren. Oock gheen Chrijghs-Oberste en sullen hun vbanden bespryngen / onder-mijnen oft daer teghen bolwercken sonder eerst de ghelegghentheyt der plaetsen af gheteekent te hebben / ghelijck oock de Beeldt-houwers gheen groote wercken van Kerck-ciraet / Statuen / oft ander Figuren en sullen beginnen sonder eerst de selve naer een teekeningh te beproeben. Iae de volmaecktheyt van dese Const is soo groot datter al menichmael veel goede deught tot baet der zielen / en in teghedeel veel boose sonden tot verderbinghe der zielen wordt ghesoghen uyt steene Statuen / die om hun volmaeckte schoonheyt naer ghelegghentheyt der selver de Menschen oft tot goet oft tot quaet comen verleyden / waer van de materie het lichaem ende de teekeningh de siel is. Datter menichmael uyt het ghesicht van steenen Beelden groot overspel en Afgoderijen zijn opghestaen om den liefelijcken aerdt ende aenghename schoonheyt die veel ongheloobighe en Godt verghetene Menschen daer in saghen / can betwefen worden inden Coninck Ptolemeus, den welcken eens van verschepede Konstenaers in't verborghen had doen maecten een Steenen-beldt van Diana, sich ghelattende al oft hy aende Konstenaers enen rijcken loon en groote eer vooz humen aerbeydt soude gheben / want als het werck volmaeckt was / heeft den voozsejden Coninck doen bereyden een heerlijcke maeltijt vooz dese Constenaers in een besonder Banc-het-huyt / dat van te vozen seer bedrieghelijck onder-mijnt was / al waer dese Constenaers dooz het inballen vanden bloer altemael den hals hzaecken / waer naer den Coninck aen alle zijn volck wijs maecte dat dit Beeldt uyt den Hemel quam om hun alsoo te beter tot de verdoemde en dupvelse Afgoderije

* Greg.
Nicenus.

* Vitru-
vius Lib.
1. Cap. 1.
(a) Chro.
28.

(b) Num.
21.

(c) Exod.
25.

Francis-
Iunius
uyt Isido-
rus pelu-
stora lib.
4 epist
207.

men betwil
ggen. Wede
Ptolemeus, en
kouter, Ma
reelische en
(a) Als
gheen beeldt
een een copet
ghesers Theo
koppelen van
te te worden
te van onse
waer ghesun
beheert des
ggen als de te
te goet dat d
en de selve
te inde Con
te worden. A
hoer leren a
roggen. Wed
te ggen leben
te ghelijcken
en te daer ca
te worde. S
te ocht besta
te heyt den
teer en aen
te Leer-me
te Statue van
te last moeten
te Beeldt-sni
te vanden volse
te van een g
te volmaecte
te vanden
te dat alle de
te comen. T
te kracht als
te Benich do
te bewegingh
te. Om vo
te draecht op
te dinghe
te in hart

te

te connen berwillighen / denckende dat niemant alsoo en cost dit bedroch upt
 brengen. Wederom plachten die van Carthago te aenbidden de copere Statue
 van Saturnus, ende de Romeynen ten tijde banden Keysers Julianus de Beelden
 van Jupiter, Mars en Mercurius. (d) Dedalus had een houtte koe ghemaect om
 de beestelijcke en verbloecte lusten bande rasende Pasiphae dooz die middel te
 boeten. (d) Als Medea socht dat Pelias sou ondergaen soo heeft sy daer toe een
 hof coperen beeldt ghebruyckt. Ontrent de Merckt van Constantinopelen placht
 te staen een coperen Ossen beeldt d'welck den oben ghetweest is daer ten tijde
 des Keysers Theodosij veel menschen lebendich in verbzandt zijn; hoe wel dat
 d'Exempelen van sulckdanighe onmenschelijcke tyrannijen niet en dienen ghe-
 bueght te worden onder dese edele Consten / want de middel die (tot verboo-
 deringh van onse Pictura ende Sculptura in mijn beschryf aenghewesen wordt)
 en bestaet gheenints in soo danighe Exempelen / maer upt reden dat de noot-
 saeckelijckheyt deser volmaecte Consten meer helt naer de deught om Godt te
 behaghen als de wereldt / soo en wordt hier maer booz ooghen ghestelt het quaet
 en het goet dat daer upt can ghevat worden / ghelijck een Bie en een Spint
 upt een en de selve blomme connen honingh en sentjn supghen soo can eenen
 Mensch inde Const verdziet / qualijck vaert / en sonde / vermaect / profijt en
 deught vinden. Men sal upt een deboot ghesneden oft gheschildert beeldt dick-
 wils meer leeren als t'ghene eenen Predicant jemandt met woorden sal connen
 onderwijzen. Wederom upt een onkupsch beeldt oock meer quaet supghen / als
 upt het epghen leven. Ende ghelijck de Consten van heldthoutwen oft schildzjen
 (die de ghelijckenissen van het menschen leven af dzucken) seer selden worden
 ghesien oft daer can deught oft ondeught / misnoeghen oft behaeghen in ghe-
 vonden worden / soo wil ick dan eens bethoonen dat hunne volcomentheden en
 gratien oock bestaen soo inde leelijckheyt als de schoonheyt : te weten dat de
 volmaectheyt der Konst soo wel ghesien wordt in wanschapen en affsichtighe
 als in fraep en aenghename dinghen. Godt die de eenighe springh-ader en den
 oppersten Leer-meester is van alle Consten heeft Adam gheschapen / die de eerste
 besiede Statue van slijm en aerde is gheweest / waer naer alle Weldt-houtwers
 hun Const moeten volmaect maecten : dit Weldt is den eersten oorzponck
 daer alle Weldt-snijders in d'Accademien naer teekenen / en upt de teekeningh
 hun wercken volepnden. Dese Konst heeft dickwils menich Mensch dooz be-
 heeringh van een quaet leven tot een goet eyndt ghebrocht / oock dooz de na-
 turelijcke volmaectheyt bedrogghen. * Cicero seyt dat de schoonheyt des lichaems
 de ooghen vanden Mensch beweeght dooz de bequaeme samenschickinghe der
 leden en dat alle de deelen dooz een aenghename liefelijckheyt met malsanderen
 ober een comen. De constighe naerboetsinghe deser schoonheyt heeft dickwils
 meerder kracht als het leven / want de Const (strjddende met den Natuer)
 can den Mensch dooz haer aenschouwinghe meer verlocken als het epghen leven/
 om dooz beweginghe der selver meer in lust te vallen en te sondighen als met
 het leven. Om voozders waer te maecten dat de Konst oock haeren roem en
 luyster draeght op de leelijckheyt als de selve volmaect is; niet teghenstaende
 dat leelijcke dinghen schroomich en af-sichtig zijn / en nochtans soo grooten
 vermaect in haer perfectie der Konst connen gheven als liefelijcke en aenghe-
 naeme

Diod. Si-
 culus lib.
 15.

(d) Higi-
 nus Fa-
 bula. 40.

* Cicero
 lib. 1. de
 officijs.

naeme dinghen. Het selve can ick bewijzen inde voorstellinghe van ghesneden oft gheschilderde *Tyghers / Leeuwen / Draecken / Serpentes / Slanghen* en *Padden* die schroomlich en leelijck zijn / waerom de konst haeren glans bande volmaeckthept niet en comt te verliesen / jae haer aensien gheeft in teghendeel aenden Mensch groot behaghen vermaeck en ghenucht / en dat meer om de ghelijckenis als om de schoonhept. Ende wat nochtans van het *Pinceel / Beirtel / Graef-pfer* en andere instrumenten dooz de gheleertste / en overblijghende verstanden wort voor-ghesteld / alles bestaet inde erbaren teeckeningh die het wesen / *Natuer / perfectie / ghelijckenis / edelhept* en lebenden aerdt aen alle de conlichste wercken moet gheben / daer niemandt als *Const-gheleerde ooghen* de proeben en volmaecktheden in en sien dooz goede kennisse en oprecht oordeel / maer *Wottericken* (die van oordeel berooft sijn en gheen oordeel en hebben) daer in niet meer en sien als vliighende *Nacht-uplen* sonder hyl. Sulckx dat de *Teecken-const* is de *Doester* en eerste *Moeder* van alle edel handt-werck die

* Ovidius lib. II. de arte Amandi.

dienstich is soo voor den oorlogh als vrede. * En heeft *Eneas* de beleggeringh der *Tropaensche Stadt* op het versoeck bande verlicfde *Calypso* met een rijcken in het sandt des *Oebers* niet afgeheldt: de *Medetijnen* leeren de krupden kennen sende de ghedaente der selver in verschepde boecken af-gheteekent. De *Geographise wetenschap* en can qualijck bestaen sonder teekeningh: de *Steir-hijckers* en *Landt-meters* en connen gheen *Caerten* oft ghesternde *Firmamenten* met hun *Planeten* en *Iken-teekenen* des *Hemels* sonder vaste teekeningh afbelden / de *Teeckeningh* is de bron die den eersten en lieffelijcksten smaek van volmaeckthept gheeft aen alle dinghen / upt wiens wesen alle dinghen ghekent wort. Uyt de *Teeckeningh* die op de *Helm-toppen* der *Krijghs-lieden* van *Roomen* placht te staen met de grijnsende *Hoofden* van eenighe verbaerelijcke *Monsters* in coper oft pfer ghesneden / voortx uyt de af-teekeningh van andere schroomelijckheden oft victorieuse daeden die inde *Bannieren / Standaerden / Bannassen* en *Schilden* te sien waeren / costmen eertijden speuren de gheleghenthept van tijde in den handel van oorlogh oft victorie der cloecke *Krijghs-helden*.

(a) Q. Curcius Lib. III Cap. 3.

(a) De waghens banden *Coninck Darius* waren seer vromt toe-gherust ten aensien bande wonder tiraecten van goude oft silbere *Beelden* der *Goden* / die aen beyde sijden des waghens op gheset waren / eenighe fraep *Conincklijcke* *drinck-baten* (die *Plinius Delphines* noempt) plachten naer de ghedaente van *Dolphy-nen* met aerdighe bedundinghen dooz curieuse teekeningh ghegheben ende ghesneden te sijn. Oock costelijcke *Triumgh-waghens / Lampades* oft seldsame tozsen verciert met silbere *Beelden* die de *jonghelingshen* voor de *Al-goden* droeghen.

Home-rus.

Ovidius de ponto eleg. 1.

Caius Suetoni-us.

Oppidorum Captorum Imagines, dat sijn af-beldtselen van veroverde en ghewonnen *Sieden / Sceptra eburnea* oft *ivoore Schepters* en meer andere sulckdanighe vzeught teekenen gaven eerchts een kennelijck bewijs van *peps* en *vrede* / die tusschen d'een en d'ander ghemaect was oft de oberhandt / die de *Hepdenen* in hun *bloedighe Batalien* vercreghen hadden; soo en is't niet te verwonderen dat de aenghenaeme / edele en vrye *Schilders* en *Beldt-houwers* *Const* bemindt en ghesocht wort / ter wijlen soo clare als den dach blyekt dat van ober soo veel hondert jaeren de selve in oude tijden gheploeghen is. Hebbe dan niet sonder merckelijcke reden aenghelockt gheweest met de *Teecken-const* dit mijn werck te be-

...men ende d
...der is daer
...recken den
...gheijck door
...Alloghden
...Er en meer
...ghe-willighe
...oft sijn en
...pen ghebo
...del den Al-g
...schep oft Au
...naer van
...ghen / lief t
...ponch up
...aer om lee
...of d'ander
...moeten co
...die by ons g
...gherthepde
...zijn ver
...an gheestel
...by ons selven
...om wegh der
...Gode soo en e
...in Maerckel
...ghed Salom
...in te bind
...jonimus sey
...de ber licha
...en goedt-jonst
...die ick niet
...enighe pde
...van mijnen
...wiltseijct de
...iet leeringh
...maeckelijckhe
...en / ende eyn
...Almachtich ei
...die bedroeft
...Zien.

te beginnen ende daer mede te eynden / naedemael sy den eenighen Steun-stoek
 en Pilaer is daer alle de booschreben soo lebende als overledene Constaenaren
 hun wercken den alder-cierelijcksten luster mede ghegheben hebben en noch
 daeghelijck dooz ghegheben wordt. Wat obert my dan meer te segghen als
 den Almoghenden Heer mijnen Godt te bedancken dat ick niet ghesonthejdt
 tot zijn Eer en meerder Glozie dit werck heb ten eynde ghebracht / hopende dat
 den goetd-willighen / oft nauwstighen Leser daer uyt gheen ondeught / spot/
 schimp oft fentijn en sal supghen overpeysende dat t'selbe uyt een botte en on-
 erbaren pen ghedronghen is / waer van my gheen de minste eer toe en comyt
 maer wel den Al-gheber onsen Heer ende Schepper des wereldts. Want de
 wetenschap oft Kunst die eenen Mensch is inghestoyt en comyt niet vanden
 Mensch maer van Godt / het menschelijck werck is ydelheyt behalven Godt
 te behaghen / lief te hebben en te beminnen. De menschelijcke reden nemyt
 haren oorspronck uyt de goddelijcke reden. * Ghelijck de vlamme altijd om hoogh * Seneca
 treckt sonder om leegh ghedruckt te connen worden soo is het menschen ghemoedt epist. 39.
 in d'een oft d'ander altijd levendich, en besich om opwaerts te peysen, van waer
 alle gaven moeten comen en door den milden Heer ons toe-ghesonden worden. De
 gaven die hy ons gheeft can hy wederom nemen / alle de menschelijcke schoon-
 heyt / gheleerthejdt / welsprekenthejdt / constighe wetenschap / kloeckheyt en
 wackerheyt zijn vergaenckelijcke dinghen en worden ons vande doot ontroofst/
 die soo aen gheestelijck als werelijck / een recht Erfdeel is en een spore waer
 dooz wy ons selven behoorden te oeffenen inde deught om te become den on-
 eyndighen wegh der opperste zaligheyt. Want Seneca seyt seer wel : Dat nie- Seneca.
 mandt Godt soo en can behaghen dat hy verseker sy morghen te leven. De doot
 gheeft den Mensch al menichmael achterdencken om wel te leven / tijc eenen
 wegh (seydt Salomon) die de Menschen rechtveerdigh maect / eenen spiegel Salomon.
 om daer in te vinden den wegh ende passagie naer de eeuwigheyt / den Hey-
 lighen Jeronimus seyt : Men can vande weelde tot de blijschap niet gheraecken ende Ieroni-
mus.
 hier altijd het lichaem vullen met ydelheyt en hier naer de ziel met salicheyt. Siet
 dan aen goetd-jonstighen en nieu-lustighen Leser mijnen jeber ende liefde tot
 de Kunst die ick niet en heb beschreben om mijn selven oft jemandt anders daer
 dooz tot eenighe ydel glozie te verwecken / maer om te thoonen dat ick de ledi-
 ghe uren van mijnen tijds overschot heb soecken waer te nemen in't ondersoeken
 der verholethejdt der menschelijcke wetenschappen inde weert befaemde Schil-
 der const tot leeringh der iherighe jeught om t goet en quaet te onderscheyden/
 tot vermaeckelijckheyt der Const-minnende Gheesten / om de kracht der Kunst
 te kennen / ende eyndelijck tot meerder eer ende glozie vanden oppersten Heere
 Godt Almachtich ende sijne heplighe ghebenedijde Moeder MARIA om aen
 my op dese bedroefde werelt gratie te verleenen ende naermaeks d'eeuwighe
 salicheyt / Amen.

E Y N D E.

Waerheydt baert Nijdt.

Z z z 2

GHE.

G H E B E D T.

DRij-eenich eeuwich Godt ; fonteyn der soetigheden
 Hert-Kender, Hemels licht, ontfanght mijn cleyn ghebeden
 Die ons ghedachten weet, jae vanden Hemel fiet
 Den handel vanden Mensch en wat op d'Aert gheschiet,
 Soo in mijn flap beschrijf wordt ydelheyt gevonden
 En reket dat ô Heer ! my naermaels voor gheen sonden,
 Jck ken dat in my niet als boose kranckheyt is
 Die voor U neder-knielt en bidt vergiffenis.
 Ach ! als ick overdenck de wercken van mijn daghen
 Waer in ick my soo slecht heb tot de deught ghedraghen,
 Soo berst het tranen nat met suchten uyt mijn oogh
 En sien met droef berou naer U ô Godt om hoogh.
 Dat U bermhertigheyt my wilt ghenadigh wesen
 En door U bitter doot mijn quaelen eens ghenesen,
 Op dat mijn arme ziel in dijen lesten dach
 (Als sy uyt t'lichaem scheydt) U eens aenschouwen mach.
 O eenich Sondaers trooft, ô Goddelijcke waerheyt
 Die alle duysterheyt verdrijft door Uwe claeheyte,
 Door wie de gulde Son het Aerdterijck bestraelt
 Gheeft J E S U dat in my U grati neder-daelt,
 Dan heb ick al veel meer als jemandt vande Menschen
 Op d'Aerd' besitten can oft wat sy connen wenschen.
 Vervremt ô Godt ! mijn hert van ydel sotte waen
 Dat ick door vrees van U gheen valscheyt toe en staen,
 Oft laet gheen sondich quaet in mijn ghedachten dringhen
 Die eeuwich mijne siel in't duyster mochten bringhen,
 Jck eynd' dan inden Naem van U Almoghend' Heer
 Al t'gen' ick heb ghedaen dat is tot Uwer Eer.

U noyt

noyt vol
 ter soo ve
 Als daer
 Oft Vogl
 in bladers
 Want Schoo
 Jae noch
 Want voc
 De onse ure
 De t'herf'lij
 Versterckt
 En laet h
 dat ick r
 t'neer de
 Dat mijn
 Den uyt-g
 dat t'is soo
 beter ne
 Waer m
 En wafsch

U noyt volpresen Loff zy eeuwighlijck ghesonghen
 Met soo veel Hemelsche en Werelijcke tonghen,
 Als daer sijn druppelen en zanden inde Zee
 Oft Voghels inde Locht, en alder-hande Vee,
 En bladers op t'gheboompt, en granen inde velden
 Want schoon men t'altmael by een te samen stelden
 Jae noch soo veel daer by, ten waer al niet een sier
 Want voor den Naem van Godt booght Hemel Aert en vier,
 Die onse uren telt en d'eyndt weet van ons leven
 Die t'sterf'lijck leven nempt en t'leven weer can gheven,
 Versterckt my in't gheloof door Uwe segheningh
 En laet haer kracht stets sijn mijn siels vertegheningh.
 Op dat ick niet en mach als uwen Naem bedencken
 Wanneer de bleecke dootd mijn leven eens sal krencken
 Dat mijn benouwde siel met kennis en verstandt
 Den uyt-ganck wachten mach en valt in Uwe handt.
 Want t'is soo soeten dootd in uwen Naem te sterven
 En soeter noch de hop' van t'Hemel-rijck te erven,
 VVaer mede tot besluyt ick Heer op U betrouw,
 En wasch mijn sonden aff met tranen van berouw.

E Y N D E.

Fine Coronato Nobilitatur Opus.

Ad Maiorem Dei, Deiparaeque Gloriam.

Fert odia verum.

C. DE BIE.

Op

Op t'Gulden Cabinet

VAN Mr. CORNELIS DE BIE
Aucteur.

Comt Vader van Apell', Regeerder van de Son:
 Onthaelt dees groote Zee, van d'Aganipsche bron.
 Reyckt hem u lauwer-krans, ombeymt met schittrend goudt.
 Neyght neer u gulde strael, die nijdigheyt verdout.
 En weest niet meer betreurt, om't waerdigh hoogh gheslaght.
 Laet nu u droeven glans, het is weer voort-ghebracht,
 In dese onse Eeuw, alst leven van de Konst,
 Vernieuwt wordt, en weer bloeyt door sijne goede gonst.
 Soo datmen nu t'Pinceel, tot aen de sterren draeght.
 Den Stierder van sijn steert, aen jder een behaeght:
 En prijst sijn lewend' breyn, dat staegh Natuer trotsseert:
 Bedrieght der menschen oogh: en s'Meesters eer vermeert.
 Is hy dan niet den gheen, die Phæbi glans verlight?
 En roemt sijn ouden stam, die eeuwigh blijft verplight.

THEODORVS VAN KESSEL
M. D.

Nil nobis proprium
quam velle & intelligere.

Tot

V
Die
Van
Ma
Seer
Soo
Noc
Voo
Volk
En t
Haer
Hy
Mer
Het
Voo
Oor Cir
Een voe
er hier, De
sigh ber
staet ver
wisen Eft
hy dees ble
staet ghe

Tot Lof vanden selven Aucteur.

Wie isser, die de Konst bemindt
 Die van *Apelles* was besindt:
 Die niet en traght, te sien den staet
 Van sijn gheslaght en haer ghelaet.
 Maer nu ter wijl ons levens tijdt
 Seer haest, en snel ten eynde glijdt:
 Soo is dien lust noch noeyt voldaen,
 Noch oock ghebluft, noch oock vergaen;
 Voor dat de *Bie* des Neerlandts eer,
 Volded' het Europeesch begeer:
 En toonden, in het open veldt
 Haer daden, sin, en eyghen beldt.
 Hy is dan waert, te sijn ghekroont:
 Met *Daphnes* loof, die ons verthoont
 Het bloeyfel, t'gheen *Apelles* stam,
 Voor desen ded', eert hier toe quam.

Door *Circes* wet, *De Bie*, uyt *Floras* schoot te suyghen
 Een voetsel, naer wiens smaeck, de dieren al schier buyghen:
 Maer hier, *De Bie* voortbrenght een *Flora*, op wiens glans
Europa sigh beroemt: en torst den lauwer-krans.
Apollo staet verbaest: *Minerva* schijnt te fwichten,
 Den wijzen *Estylus*, door schaemt verberghet sijn dichten
 Als hy dees blom beschout, in wiens soet ghelaet,
Apelles staet gheprent, met sijn gheslaght en staet.

Theod. van Kessel.

DER

DER NEETSCHÉ BIE EER-GALM
 RVGHTIGH VERTHOONT
 IN T'LOF-SAEM, DEFTIGH VVERCK
 VAN MEESTER CORNELIVS DE BIE,
 INVVOONDER DER COOP-STEDE LIER.

Noit *Bie* heeft gragher Honingh-douw ghegheven
 Als ons de *Neet* werpt uyt haer golven op,
 De *Liersche* strant die doet de Faem her-leven
 Door *Helden-const* ghebroeyt in Honingh-drop.
Apol'sche VVal ô *Lier* ghy toetst de snaeren
 Die op de *Lier* van *Pæan* staen ghereckt,
 Wat wonder ist dat gh'uyt u silv're baeren
 Het *Peerlemoer* van *Const* hebt op-gheweckt;
 Wie cond' de *Const* doch beter lof befaemen
 Als *Lijra* d'eenich spel van Poësiê?
 Die op haer kufft *Apol' Apel* te saemen
 In *Blonten tijdt* brocht door een stercke *Bie*:
 O schraend're *Bie* van schraend're gheeft ghesproten!
 U cloeckheynt glimt daer *Wijsheyts-Moeder* woont,
 U leden zijn vol gheeft'ghe *Const* ghegoten,
 Soo jeder deel des lichaems ons bethoont;
 U *Vleug'len* zijn t'*Pallet* met verf bevreven,
 U *Pooten* zijn *Pinceelen* van *Pictur*'
 Waer door ghy treft de *Constenaers* naer t'leven
 Van over langh gheleeft tot deser ur',
 Uw' *Angel* duyt de *Stift* van't eel Graveren
 Die vaeck in *Plaet* van *Coper* oft *Netael*
 De roembaer *Const* van *Snijen* ons heeft geren
 Gheopent in u *Cabinets* ovael;

U Hooft

U Hooft,
 Beduyt
 (Ghelijck
 Van M
 O wond'r
 Jck mi
 Wie sal m
 Dewijl'
 Noit heeft
 Soo clo
 Als ghy A
 Door u
 Gheen On
 Ghemo
 Een beter
 Ghesogl
 O'wang're
 Ghy vr
 Door Go
 Blijft re

Na de
 schi
 In't ver

U *Hoof*t, het hardst' van all' uw' ledemaeten,
 Beduyt *Schulptur'*, die uyt een harden steên
 (Ghelijck *Pigmaël'*) scheidt wondere ghelaeten
 Van Mensch, en Dier, met haer volmaeckte leên.
 O wond're *Bie!* ghy doet mijn ooren dreunen,
 Jck misch' in sangh, mijn stem wordt heesch en grof,
 Wie sal mijn pen met lof-sangh onder-steunen?
 Dewijl' mijn gheest verswackt in uwen lof!
 Noit heeft het *Iliens-ghebergh* ghedraeghen
 Soo cloeck gheswerm van swang're honingh-graet,
 Als ghy *Ambivari'* in print doet waeghen,
 Door u Homeêrsche pen in *Bie-ghe*waet:
 Gheen *Onder-aertsche* Roomen comt ghy roemen,
 Ghemorfelt, en ghebriffelt stuck op stuck,
 Een beter sap uyt *Nederlandsche* bloemen
 Ghesoghen, gheeft gh' *Advatica* in druck;
 O swang're *Bie!* vol swang're gheest gheregent,
 Ghy vracht een werck, waer door u staelen Naem
 (Door Goden-gunst onsterfelijck ghesegent)
 Blijft rollen op de wiecken vande *Faem*.

Menghel-Veerfch

O P

t'Voorschreven Schilder-boeck.

Nu de	der	her-leeft	soo	roem	lof	re
Js t' ver	schil	ij	vol	en	ge	gent
	der	fren Mars	oock	com	lijck	se

Leeft in vrede.

GERARDVS WOLSSCHATIVS.

A a a a

TAFEL

TAFEL OFT REGISTER
VAN DIT GULDEN
CABINET.

Verdeylt in dry Hooft-ftucken oft Deelen, waer in volghens de ondergheteekende Bladt-wijfers te vinden fijn veel schoone Aenmerckingen ende jvallende ghedachten van onse seer Edele ende Lof-rijcke

Pictura, Sculptura ende Architectura.

EENSAMENTLYCK

De Naemen van alle de ervaren *Schilders*, *Beldt-houwers*, *Plaedt-snijders* ende *Architecten* van onse eeuw, hier in begrepen.

A.		Folia.
A	Enmerckinge op den oorspronck van Pictura en andere Consten.	23
	Aenmerckingh op de doot en Cupido.	36
	Aenmerckingh op de verscheide ghedachten der Schilders.	53
	Abraham Blommaert.	43
	Abraham Ianssens.	65
	Abraham Matthijs.	110
	Abraham Willarts.	247
	Abraham a Diepenbeeck.	284
	Aenmerckingh op de doot.	122
	Adam van Oort.	38
	Adam Elshamer.	50
	Adam Willarts.	112
	Adriaen Brouwer.	91
	Adriaen van Uytrecht.	106
	Adriaen Nieuwelandt.	146
	Anthoni van Dijck.	74
	Augustijn Brun.	145
	Andries van Artvelt.	105
	Anthoni Salart.	163
	Aenmerckinghe op den Peys.	202
	Aenwijfsinghe vande Excellentie ende deughtsaemheyt van Pictura.	268
	Aenmerckinghe op de liefde die veel Heylighen tot de Kunst hebben ghedraghen.	274
	Adriaen Stalbempt.	228
	Adriaen de Bie.	230
	Adriaen vanden Venne.	234
	Aertus Wolfart.	413
	Albaen.	291
	Anthoni van Leyen Meccenas van dit Gulden Cabinet.	193
	Alexander Adriaensen.	273
		Aen-

TAFEL OFT REGISTER.

Aenspraeck op de Actituden der Schilder-conft.	359	Betrachtingh op t'bewijs dat de schildry nut is ten dienst van Godt ende profijlich voor sijn selven.	272
Andreas Vacar.	287	Bartholomeus vander Elst.	283
Andreas Sack.	296	Bibiano.	296
Anna van Thielen.	347	Bernar.	311
Anthoni Rocka.	353	Bordon.	333
Aenmerckinge op de kracht van Pictura.	331	Betrachtingh op t'bewijs dat de Conft van Pictura het Natuerelijck leven overtreft.	396
Anthoni Goebouw.	390	Boëtius Adams Bolswert.	476
Aenspraeck waer in de Konft bestaet cyndende met het tweede deel.	416	Bertholet Flemael.	507
Aertus Quellinus den ouden.	504	Besluit van t'werck.	567
Andreas Colijns de Nole.	456		
Aenmerckinge tusschen het gheschil van Pictura en Sculptura.	467	C.	
Alexander del Garde.	503	C ornelis Schut.	103
Abraham Bosse.	508	Cornelis de Vos.	104
Aenmerckinge op de Conft van Beldtsnijden en Architectur.	513	Christoffel Jacob vander Lanen.	159
Aenmerckinge op verscheyde pharsen oft Quinckslaghen.	534	Cornelis de Wael.	229
Aertus Quellinus den jonghen.	554	Carolus Creten.	251
Anna Maria Schuermans.	557	Cornelis poulenborgh.	256
		Cavailler Calabres.	294
		Cornelis Ianssens.	298
		Carel van Mander.	314
		Cavailler Massimo.	319
		Cornelis de Heem.	369
		Carolus du Jardin.	377
		Carel van Savoyen.	378
		Casteleyn.	384
		Cornelis van Berchom.	385
		Cluchtighe aenmerckinge op verscheyde Quinckslaghen.	322
		Cornelis Sastleven.	412
		Cavailler Bernin.	445
		Cornelis Danckers de Rije.	446
		Cornelis Cort.	450
		Cornelis Blommaert.	485
		Carel Andran.	490
		A a a a 2	Caro-

B.

B etrachtingh op de verscheyde manieren van schilderen.	65
Bedenckinge voor de jonghe jeught om de Neerftigheydt te minnen, en de Traegheydt en Laetdunckentheydt te schouwen.	67 tot 73
Bedenckinge op de vrintdschap.	86
Bonaventura peeters.	170
By-voeghsel op den sin vande doot sluytende met het eerste deel.	177
Balthazar Gerbier.	248
Bedenckinge op den naturelijcken aert der Schilder-conft.	217

TAFEL OFT REGISTER.

Carolus de Mallery.	456	Egidius Roselet.	490
Cornelis Galle.	480	Elisabeth Neael.	558
Carel Emanuel Bifet.	517		
Charles Erpard.	520	F.	
Chrispiaan vande Pas.	533	F Ranchois Snijers.	60
Catharina Peeters.	558	F Franchois Perreer.	143
Coenraerd Lauwers.	562	Frederick Brentel.	145
		Franchois Padoanino.	150
D.		Franchois Wouters.	174
D E Rasernije van Mars op de uyt-		Franchois Eyckens.	255
leggingh vande Tijtel-plaet.	3	Francisco Maltees.	282
Droom vande Bic.	7	Francisco Romanelli.	286
David Rijckaert d'oude.	100	Franchoise Catharina van Thielen.	347
Deodatus del Mont.	134	Franciscus de Neve.	349
David Teniers d'oude.	140	Franciscus Fruytiers.	389
David de Haen.	142	Franciscus du Chatel.	399
David Beck.	160	Franciscus vander Meulen.	idem
Daniel van Allflood.	168	Franciscus Miris.	404
Daniel Zeghers.	212	Franciscus Verwilt.	405
David Bally.	270	Franciscus de Quesnoy.	442
Dirick van Delen.	281	Franchois Polly.	521
Daniel van Heil.	292	Franciscus vander Steen.	552
De Colonnen.	304	Francisco Fanelli.	549
David Rijckaert den jonghen.	308	Franciscus du Sart, genoemt Waloni.	556
Dominiquin.	315		
De Bruyn.	319	G.	
David Teniers den jonghen.	334	G uido Rhrenus.	52
Daniel Mijstens.	412	G uiliam Nieuwelant.	64
Den Auſteur tot alle haedt-draghende		Gilis Mostaert.	79
Momiften.	426	Geeraert Seghers.	96
Daret.	525	Gaspar Ravestejn.	102
Danoit.	idem	Gabriel Francq.	101
Der Neetsche Bic Eer-galm.	576	Guiliam en Gilis Bacquereck.	108
		Gilis Peeters.	146
E.		Geeraert Honthorst.	164
E rasmus Quellinus.	260	Guiliam Mahuc.	168
Egidius van Tilborgh.	399	Graf-schrift op de doot van Adriaen	
Egidius Sadeler.	482	Brouwer.	95
			Graf-

Graf-schrift op
 Peeters.
 Craij
 Lorijn.
 Dau.
 Flink
 de Fic
 du Què.
 Coques
 van Eyl
 de He
 de Witte
 Thijs.
 van He
 de Vofc
 Melan.
 Fathorn
 van Op
 Gabron.
 over
 Joann

Jenick van
 Horatio Ge
 vander
 Verbrug
 Hofman.
 Sien.
 de Clerc
 Andriefe
 Swaenev
 Haringh.
 vander B
 man.
 Berckm

TAFEL OFT REGISTER.

Graf-schrift op de doot van Bonaventura Peeters.	172	Huybrecht vanden Eynden.	449
Gaspar de Craijer.	244	Henrick de Keyser.	458
Glaude Lorijn.	265	Henricus Hondius.	486
Geeraert Dau.	277	Huret.	525
Goovaert Flinck.	280		
Giardino de Fiori.	295	I	
Gaspar du Què.	jdem	I Nleydinghe.	21
Gonsalo Coques.	316	I Jan Breughel.	89
Gaspar van Eyck.	367	Joos de Momper.	90
Gijsbrecht de Hondecoten.	384	Joannes Snellinx.	104
Gaspar de Witte.	394	Jfack Mijdens.	100
Gijsbrecht Thijs.	412	Jan Baptista Francq.	101
Geeraerd van Hoochstadt.	413	Jan de Wael.	108
Guiliam de Vosch.	jdem	Joos van Craesbeeck.	109
Glaude Melan.	481	Jan Guiliam Bouwer.	114
Guiliam Fathorne.	490	Jan Bijlert,	118
Geeraerd van Opstal.	509	Jan van Baelen.	120
Guiliam Gabron.	517	Joannes Parcelis.	126
Graf-schrift over de doot van Daniel Zegers, Joannes Fijt en David Rijekaert.	566	Joannes Wildens.	jdem
		Jacob de Backer.	130
		Jacob Blanchar.	139
		Jan van Hoeck.	143
		Jacob vander Heyden.	145
		Joseph Ribera alias Spaniolet,	jdem
		Jan Both.	156
		Jacques Focquier.	168
		Joannes de Heem.	216
		Jacob van Es.	226
		Jacques Jordaens.	238
		Justus Suftermans.	242
		Joannes Livens.	243
		Jan Thomas.	247
		Justus d'Egmont.	251
		Jan van Bockhorst.	254
		Ian Eyckens.	255
		Ioannes Cossiers.	266
		Iacob Sandraet,	276
		Ian Weeninx,	277
		Ian	

H.

H enrick van Baelen,	100
Horatio Gentilefco.	105
Henrick vander Borght d'oude.	128
Henrick Verbrugghen.	132
Hans Holfman.	145
Hesseliën.	jdem
Henrick de Clerck.	163
Henrick Andriefens.	176
Herman Swaenevelt.	259
Hans Haringh.	jdem
Hoscof.	305
Henrick vander Borght den jongen	382
Haddeman.	412
Henrick Berckmans.	414

TAFEL OFT REGISTER.

Ian van Bronckhorst.	278	Iacob Pitau,	532
Ian Francisco Datsent.	283	Israel Silvester,	524
Iacques d'Artois,	300	Ian Snijderhoef,	533
Ian Benedetti Castilion.	305	Ioannes vander Borgh Minne-broeder	
Ioannes Fijt.	339	532.	
Ian Baptista van Heil.	342	Iacques Neefs,	553
Ian Philip van Thielen.	344	Ioanna Vergouwen.	558
Ioannes Coepers.	348		
Ian Peeters.	354	L.	
Ioannes van Heck.	366	L Of-dichten ter eeren vanden Au-	
Ian Meel,	368	ctheur in't eerste deel, folio 15.	
Ioannes de Duyts,	370	Lof der vry Schilder-const,	30
Ian Sibrechts,	373	Luis de Vadder,	98
Ioris van Schooten,	idem	Lucas Franchois d'oude,	152
Ioannes Meysens,	386	Lijck-sangh over de doot van B. Pee-	
Ian Thielens,	401	ters,	173
Ioris van Son,	402	Lijck-dicht over de doot van Fran-	
Ian Baptista van Deynum,	406	chois Wouters,	176
Ioannes van Kessel,	409	Lof der Stadt Antwerpen,	180
Ioannes van Milder,	448	Lof-dichten ter eeren vanden Aucteur	
Ian Claesen Visscher, in plaets van Cor-		in't 2. deel folio 186 188 189 tot 191	
nelis Visscher.	461	Lucas de Wael,	229
Ian Sadeler,	462	Lucas van Uden,	240
Iacobus de Breuck,	472	Luis Primo,	320
Ian Witdoeck,	473	Leonard Bramer,	252
Iacobus Matham,	474	Lucas Franchois den jonghen,	374
Ioannes Baptista Barbé,	477	Lillij alias Lelio,	385
Iacques Francquaert,	478	Lucas Achtschellinx,	399
Ieremias Valck,	481	Lof-dichten ter eeren vanden Aucteur	
Ian Morin,	490	in't derde deel, folio	421
Ian Cardon,	494	Lucas Vorsterman d'oude,	453
Ian le potre,	495	Lan Fan,	499
Ioannes Saenredam,	498	Lucas Faijdarbe,	500
Ioannes en Ieronimus Wircx.	520	Leo van Heil,	526
Iacques Calot,	522	Lenaert van Orley,	528
Ian de Visscher,	524	Lijck-dicht op de doot ende Konst van	
Iacob van Campen,	525	Jan en Raphael Sadeler,	466
		Lucas	

TAFELDOFT REGISTER.

Lucas Vorstermans den jonghen,	553	Op-dracht aende Heer van Leyen,	11
Lof van alle de Plaedt-snijders die dit		Op de Teecken-conft,	26
Kabinet met hun Konft verciert heb-		Octavio van Veen,	40
ben,	563	Op dē natuer en kracht der verven	208

M.

M ichiel Mierevelt,	103
Mathias Kager,	162
Mengelrije op de verscheydentheyt der	

Schilder-conft,	200
Michiel Angelo de Batailly,	297
Monfieur Hans, Bernar en Patel,	311
Maria Thresia van Thielen,	347
Marten Rijckaert,	413
Marten Pepijn,	idem
Matheus Mereaeen,	485
Mengelrije van verscheyde Plaedt-snij-	
ders,	489
Michiel Lane,	502
Michiel Natalis,	507
M. Koefel,	512
Maria van Uden,	558

N.

N icolaes Knupfer,	116
Nicolaes vander Horst,	162
Nicolaes possin,	287
Nicolaes de Helt Stocade,	312
Nicolaes van Eyck,	388
Nicolaes Lauwers,	473
Nicolaes Regnesson,	490
Nicolaes Loyer,	491
Nicolaes Pollij,	521
Nicolaes Pitau.	532

O.

O ntschuldigh vandē Auſteur,	10
Op de spreuck des Auſteurs, idem	

Op-dracht aende Heer van Leyen,	11
Op de Teecken-conft,	26
Octavio van Veen,	40
Op dē natuer en kracht der verven	208
Oftadi,	258
Op het Gulden Cabinet van Mr. Cor-	
nelis de Bic,	574

P.

P etrus Paulus Rubbens,	56
Peeter Breughel,	89
Peeter van Avont,	100
Palamedes Palamedesen,	102
Pauwels Moreelse,	131
Peeter vande Plas,	139
Peeter Meulenaer,	145
Peeter van Loon,	149
Peeter Franchois,	152
Peeter Soutemans,	154
Peeter Neefs,	155
Petrus Testa,	158
Peeter van Laer genoemt Ban Boets	169
Peeter Snaijers,	220
Paulus de Vosch,	236
Peeter Saenredam,	246
Peeter vander Borght,	255
Philippus Champani,	273
Petro de Kortono,	280
Peeter Danckers de Rije,	288
Peeter van Aelst,	291
Peeter van Lint,	306
Peeter Tijfens alias Thijs,	328
Peeter Meert,	350
Peeter Boel,	362
Peeter van Bredael,	380
Peeter Tentenier,	384
Peeter de Witte,	393
Peeter van Halen,	401
Peeter	

TAFEL OFT REGISTER.

Peeter de Jode den ouden.	492	Tobias Verhaeght,	48
Paulus du Pont.	496	Theodor Babur,	155
Perelle.	509	Theodor Rombouts.	163
Peeter de Iode den jonghen.	510	Thomas Willeborts Bossaert,	166
Peeter Verbrugghen.	530	Theodor van Thulden,	242
Peeter vander Willighen.	529	Theodor van Loon,	412
Peeter van Schuppen.	548	Theodorus Galle,	452
Peeter Hofsteyn.	533	Theodorus Corenhert,	454
		Theodor Matham.	528
R.		V.	
R oelandt Saverij,	126	V oor-reden tot den Leser in het	
Raphael Coxi,	145	eerste deel	13
Rijnbrant van Rijn,	290	Vincent Malò,	143
Robert van Hoeck,	340	Voor-reden tot den Leser in het twee-	
Robertus van Voorst,	457	de deel,	183
Raphael Sadeler,	464	Voor-reden tot den Leser in het derde	
Renatus Lochon,	489	deel,	431
Robert Nantuel,	491	Villamena.	533
S.		W.	
S ebastiaen Francq.	100	W enflaus Coeberger,	101
Sijmon de Vosch.	237	Willem Delfsius,	551
Sijmon Vovet.	243	Willem Swanenborgh,	524
Salomon Coningh.	250	Wenceslaus Hollar,	550
Salvator Rose,	303	Weert-befaednen roem van verschey-	
Schelten Adams Bolswert,	476	de Nederlandtsche Jofvrouwen haer	
Sebastiaen de Neve,	512	selven oeffenende inde vry Schilder-	
Sijmon Bosboom,	546	const.	557
Stephanus de la Belle.	560		
T.		E Y N D E.	
T ot de neghen Musen,	14		
Tot den snellen Berisper,	20		

ERRA-

ER
In dir
de
lese
soo
Foli
Folio 6
Folio 7
tim
Folio
Folio
hun
Folio 9
eenic
Folio 10
voegt
Folio 109
Adria
Folio 112
deugh
meten.
Folio 118.
leest di
Folio 122.
ist edel
Folio 123.
crachts
Folio 126.
hairen.

ERRATA OFT DRUCK-FEYLEN

In dit teghenwoordich *Schilder-Boeck* by misverstandt begrepen, de welcke den *Leser* sal ghelieven te verbeteren, ende aldus te lesen met de aenwijfinghe vande gheteekende Folia oft Bladers, soo ende ghelijck hier volght.

Folio 58. staet hy was van edel stam, leest hy was een Edelman.

Folio 69. staet Fenenum, leest Venenū.

Folio 72. staet extimavitque, leest extimuitque.

Folio 79. staet effectien, leest effecten.

Folio 80. staet voor sijn huys, leest voor hun huys.

Folio 94. staet regula 4. eenen, leest eenich.

Folio 106. staet ghenoecht, leest ghevoeght.

Folio 109. staet Abram Brouwer, leest Adriaen Brouwer.

Folio 112. staet inden 19. reghel haere deught te weten, leest haer af te meten.

Folio 118. staet die noyt vergaen en sal, leest die noyt vergaen sal.

Folio 122. staet ist edel oft onedel, leest ist edel oft oneel.

Folio 123. staet nachts vermoghen, leest crachts vermoghen.

Folio 126. staet ghecrulde baeren, leest hairen.

Folio 146. staet : op den derden regel het leven ghelijckt, leest het leven wel ghelijckt.

Folio 169. staet van Boets, leest Banboets.

Folio 188. staet : Nobile pando decus rei, leest Nobile pando rei decus an bene livor inique.

Folio 189. staet : wiens penne groeyt als t'cruyt levend' water crois, leest oft levend' water crois.

Folio 190. staet : ronnen, leest ramp.

Folio 193. staet Dedalus, leest Jcarus.

Folio 212. staet Harfouwen, leest Carfouwen.

Folio 295. staet Gasper du Que Tapijt-Schilder, leest Landtschap-Schilder.

Folio 427. staet : op den vijfden regel Botteringhen, leest Bottericken.

Folio 461. staet Cornelis Visser, leest Jan Claessen Visser.

Folio 532. staet Mennebroeder, leest Minnebroeder.

F I N I S.

Bbbb

A P.

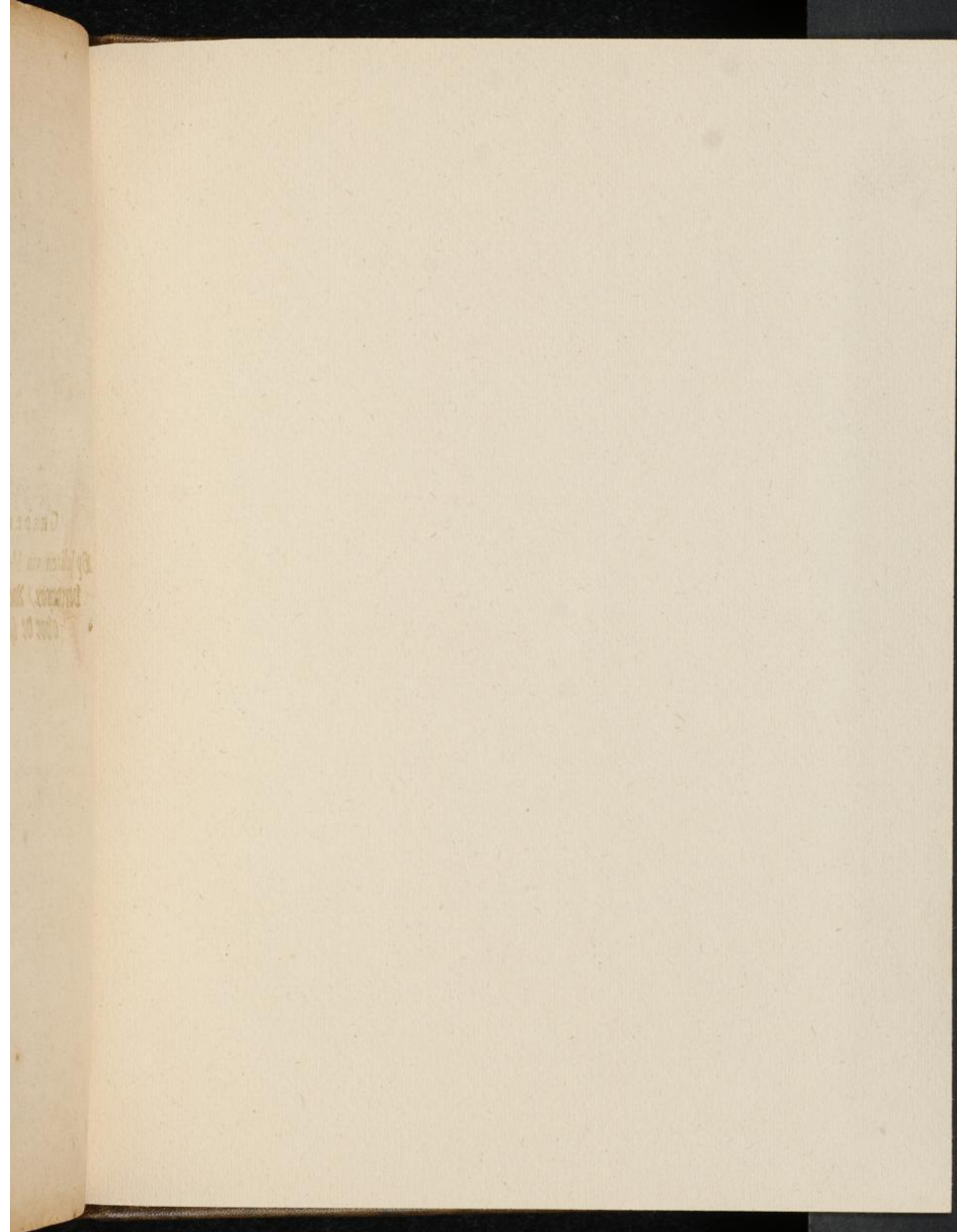
APPROBATIO.

Desen Boeck (gheintituleert het **GULDEN CABINET** vande edel vry Schilder-const, inhoudende den lof vande Schilders, Architecten, Beldt-houwers ende Plaedtfnijders van dese eeuw, door den beroemden ende Reden-rijcken Poët **CORNELIS DE BIE** Notaris tot Lyer) sal tot luyfter van allen Constbarende verstande, tot liefde van allen Constminnende Gheesten, tot verweckinge ende profijt der jeverighe Schilder-jeught moghen ghedruckt, ende in't licht ghebrocht worden. In Antwerpen den 18. Februarij 1662.

GUILLELMVS VAN HAMME *Presbiter,*
Licentiaet in beyde de Rechten, Protonotaris Apostolijck
Canoninck ende Scholaster der Cathedrale Kercke binnen
Antwerpen.

G H E D R U C K T T' A N T W E R P E N,
By Juliaen van Montfort, Boeck-Drucker / ende Boeck-
vercooper / woonende inde Hoogh-straet / teghen
over de Hayre-straet / inden Wolfack.
ANNO 1662.

GEDRUCKT T'ANTWERPEN,
By Julien van Monton, Boeck-Drucker / inde Straet
der Schoone ende Hooge Straet / tegen
over de Spaeye Straet / inden Boshof.
A. M. 1664.

Handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page. The text is faint and difficult to decipher but appears to be arranged in several lines.

